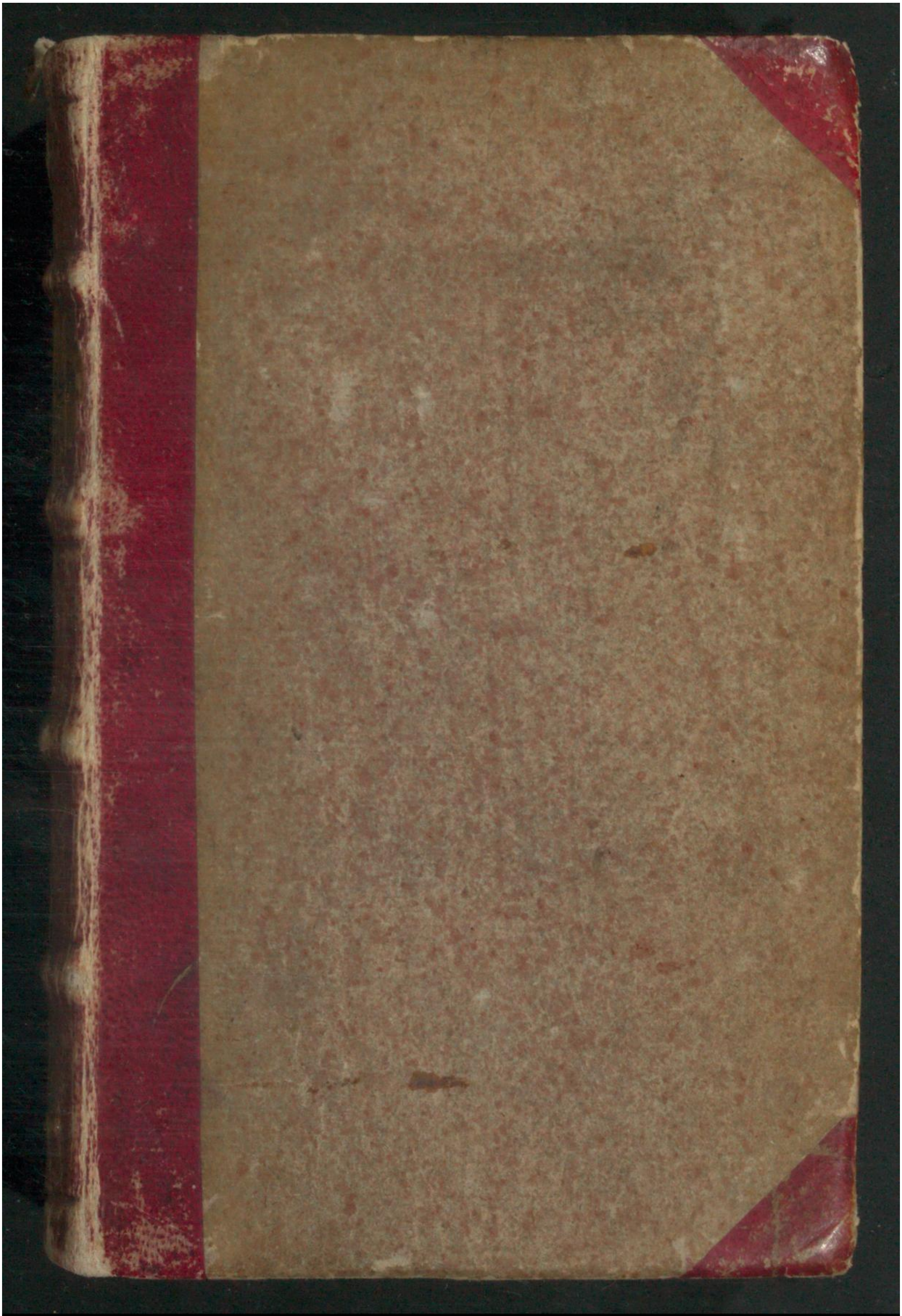

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

30 J 17

EX
BIBLIOTHECA
F. G. WALLER
1933

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Een Bloemhof van aller-
ley lieflijkheyd sonder verdriet

geplant door

**Vreederijk Waarmond / onder-
soeker der waarheyd/**

Tot nut en dienst van al die geen die der nut
en dienst uyt trekken wil.

Of

Een vertaaling en uytlegging van al de Hebreu-
sche/ Grieksche/ Latijnse/ Franse/ en andere
vreemde bastaart-woorden en wijsen van spree-
ken/die ('t welk te beklaagen is) soo inde Godg-
geleertheyd/ regtsgeleertheyd/ geneeskonst/
als in andere konsten en weetenschappen/ en
ook in het dagelijks gebruyk van spreeken/inde
Nederduytse taal gebruykt worden / gedaen

door

**Mr. Adr. Koerbagh / regtsgel.
en geneesmr.**

t'Amsterdam/
Gedrukt voor den Schrijver.
In 't jaer 1668.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Goetgunstige

LEESERS.

DAt de Griekken tot groote weetenschap en geleertheyd zijn gekomen / is niet seer verwonderens waardig : dewijl die niet van nooden hebben gehad eens anders taal of taalen met groote kosten en nog grooter moeyten / en met verlies van eenige jaaren leevens tijd / te leeren : want sy allerley konsten en weetenschappen hebben geschreven gehad in hun eyge taal / en deselven hebben sy in hun eygen taal geleert. Maar het is grooter verwondering / dat eenige onder ons / die voor eerst een andere taal of taalen met groote kosten / en nog grooter moeyten / en met verlies van veel jaaren leevens tijd / hebben moeten leeren / om dat in onse taal tot nog toe niet sonderlings beschreeven is / tot soo groote geleertheyd en wijsheyd in allerley konsten en weetenschappen sijn gekomen / datse niet alleen de Griekken sijn gelijk geworden in kennisse en verstand /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

maar ook overtreft en te boven gegaan sijn. Hoe veel te meer souden wy de selven dan wel te boven gaan en overtreffen: wanneer alle konsten en weetenschappen in onse eyge taal beschreeven waren / soo dat men niet genoodsaakt was met groote kosten / moeyten / en verlies van onse eerste jeugt (inde welke men allerbekwaamst is de beginselen der weetenschappen te leeren) andere taalen te leeren / om tot de weetenschappen te komen. Waar door men van sijn eerste jeugt / na datmen eerst onse eygen taal / dewelke ik agte de heerlijkste / rijkste / en beduytsaamste taal der waereld te sijn / wel hadden leeren boekstaaven / of spelden en leesen / en wat hadden leeren schrijven en rekenen / dan voorts sik konde oeffenen of geoeffent worden in de eerste en voornaamste beginselen der wiskonst / sijnde de grondslag van alle konsten en weetenschappen / en een voornaam behulpmiddel om het verstand en oordeel te scherpen / en om alles na rede en waarheyd uyt te leggen. En als dan daar na in de andere konsten en weetenschappen / elk daar sijn genegentheyd toestrekte sik konde oeffenen of geoeffent worden altemaal in 't Duyts / wat soude men dan al tijd kunnen uytwinnen om die te

kon=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

konnen besteden in 't ondersoeken en ondervinden van nog verborgene oorsaaken / om de selve uyt te vinden / en de weetenschappen en konsten daar door te vermeerderen. 't Welk men nu soo wel niet doen kan / om dat men genoeg te doen heeft met de vreemde taalen / daar men seer veel tijd in verspilt / te leeren. Dog om het daar toe te brengen / dat de konsten en weetenschappen in de Nederduytse taal mogten beschreven worden / soo is noodsaakelijk / datter eerst allerhande ligte benaamingen / en wijse van spreeken in de konsten en weetenschappen gebruykelijk / bedagt worden / waar toe ik my / op 't spoor van een of twee die stuks gewijs sijn voorgegaan / op 't hoogste heb bevlijtigt / en my daar toe nog meer sal bevlijtigen / dat de grondslag mogt ter degen gelegt worden / dat alles op 't heerlijkst eens in onse Nederduytse taal mogt voor den dag komen / en dat al die duystere en vreemde bastaart woorden verworpen wierden / om meer en meer met gemak in konst en weetenschap te konnen voortgaan. En vorders het en komt niet wel / dat de regtsgeleerden / schoon seer in de Latijnsche ende in die Schotse en Barbarische taal / geoeffent / de selven gebruyken in onse Nederlantse taal.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

De rede waarom is / om dat sy schuldig zijn en verpligt / an die geene die by hunlieden komen om raadvraaging in hun regtssaaken / soodanige raadgeeving te geeven ('t zy mondeling of by geschrift) die duydelijk en klaar is / en vande raadvraagers kan verstaan en geleesen worden / 't welk niet en kan geschieden / soo lang men soo verwart spreekt en schrijft. Want al het meeste volk onkundig die vermengde taal / kan niet anders oordeelen / als of dat sy geduurig bedroogen worden / of dat die geene / welkers spreeken en schrijven men behoorde te verstaan / niet en willen (op sen Caligulaas) dat men het verstaat: welke beyde vermoedens die geene / die beschermers des regts willen sijn / behoorden van hun te weeren. Vermoedens sijn 't maar / dog die evenwel by al het meeste volk op geen slegte reden / soo het meynt / gegrond sijn. Het sy verre / dat wy niet beter soude weeten als dat het maar vermoedens sijn / en dat de oorsaak maar is de nalaatigheyd der voorouders / gelijk Merula segt / die hun niet veel en bekreunde om de weetenschap der regtsgeleertheyd / of van andere konsten in hun taal te brengen / als die veel yveriger na de wapenen / gelijk een seker ander schrijver segt / als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

als na de geleertheyd waren. Dog kan die nalaatigheyd der voorouders nu ter tijd by de nakomelingen / die nu wat meer van de geleertheyd / als van de wapenen houden / ligtelijk met een weynig oeffenings gebetert worden: want de moeders taal leertmen sonder veel moeyten / ook is 't schande / segt Erasmus, dat iemand een vreemdeling is in die taal daar in hy gebooren is. En soude / de heeren regtsgeleerden / daar in voorgaande / de andere overrige / die mede als van de regtsgeleertheyd afhangig sijn / en soo ervaren niet waren / altemaal williglijk en gemakkelijk volgen: want die soude daar door van een groote moeyte en last / en de andere luyden van een hoope verwarring en brabbeling verlost sijn. Ik kan niet bemerken / dat sy daar door minder winst of voordeel in toekomende soude trekken als sy nu doen / ter waereld niet mijns oordeels. Of datter daarō meer de regtsgeleertheyd / of 't geen vande regtsgeleertheyd afhangig is / souden oeffenen / als 'er nu doen / dat kan ik ook niet sien. Van de regtspleeging voor de heeren regteren / en der selver gewijsdens / als ook vande beveelen / insettingen willekeuren vande landsbestierders / of bestierders van steden / al mede op die selve

wijse/ en sullen wy nu niet/ om niet te lang te sijn / van seggen: maar sullen alleen dat voortbrengen / dat de Staaten van Holland eertijds de Graaven van Holland / die uyt Beyeren / Henegouwe / of Bourgonje/ daarmen geen Nederduytsch en spreekt / afkomstig waaren / voor een wet / die sy nevens andere wetten mede mosten besweeren na te komen / opleyden / dat sy alle saaken 's Lands stand raakende in goed Nederduyts mosten verhandelen / en insettingen/ bevelen / wetten of voorregten mede in die selfde taal / op datse van een iegelijk souden konnen verstaan worden / laaten beschrijven. Sy konnen selfs eens by hun selfs oordeelen / wat van de saak zy. Veel minder voegt het de Godsgeleerde in hun schriften en vermaaningen tot de gemeenten en in de gantsche Godsdienst/ sodanige vreemde onverstaanbaare woorden te gebruyken/ gelijk sy gebruyken / en dat uytdrukkelijk tegen de vermaaning des gesants Pauli, die niet en wil / datmen tot de gemeente sal spreeken in een vreemde taal/ en die ook nutter agt/ maar vijf woorden te spreeken / die verstaanbaar/ als tien duysent / die onverstaanelijk sijn. Ik agte oversulks dat die boven al sik moeten wagten en onthouden/ soo=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

soodaanige taal te spreeken / of liever de gemeene taal met soodaanige woorden en wijse van spreeken te doormengen / die by het gemeene volk onverstaanbaar sijn. Dewijl sy voorgeeven/verkondigers te sijn van die dingen / waar des menschen eeuwig welvaaren of kwalijk vaaren in gelegen is. Ik kan ook niet sien / dat het de leeraars kan nadeelig zijn in hun winst of voordeel. Maar of my iemand voorwierp/seggende/ dat is buyten u beroep van de Godsgeleertheyd / te oordeelen ? Die sy tot antwoord/ dat het niet en is buyten mijn beroep / nog ook buyten imants beroep en dat my / en een yder/ die bekwaamheyd heeft/ sulks vry staat / van goddelijke dingen te spreeken en de selve te ondersoeken : ook en ben ik niet gehouden/nog ook iemand is gehouden (alhoewel 't meer als te veel gebeurt) een ander volkomentlijk te bevelen en toe te vertrouwen dat geen / waar in of eeuwig welvaaren of eeuwig kwaalijk vaaren in gelegen is / en dat op bloot seggen aanneemen / of men het verstaat / of niet en verstaat ? 't Welk ik ongerijmt agt / en 't was wel te wenschen / dat het soo verre gekomen was / dat nimant sulks meer en behoefde te doen. Dan dats verlooren gewenscht/

 iets

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

iets dat niet mogelijck is / om dieswil dat de meeste menschen seer traag en nalaatig zijn (eenige evenwel zijn onvermogen) in het ondersoeken van 't eeuwige welvaaren/ en in het tragten om te bekomen het hoogste goed of geluk. Eensdeels om dat hun voor gegeeven word van het selve te mogen een ander betrouwen en daar op gerust te sijn / daar sy nochtans in neerings saaken/ koopmanschappen en andere dingen meer/ niet seer ligt iemant en betrouwen / ten sy sy eerst wel nauw hebben ondersogt of het hun dienstig is of niet: weetende in die gelegentheyd seer wel te pas te brengen het waare spreekwoord / die ligt gelooft / word ligt bedrogen. Anderdeels om die moeyten en arbeyd/die sy gemeene luyden oordeelen / datter in sijn / en verlies van tijd / te schouwen/ agtende dat het veel beter/altoos ligter en gemakkelijker is/ een ander te vertrouwen/ als selver moeyten doen. En alle tijd / die anders besteet word als om geld te winnen / hoewelse ook besteet word / word (soo het schijnt) geagt by de menschen als verlooren tijd. Want om geld leert de leeraar / en verkondigt Gods Woord: de voorspraak beschermt sijn meesters saak om geld/ siekten worden om geld by de genees-

mee-

meester geneesen / de koopman en winkelhouder verkoopen en verhandelen de waaren om geld/enz. In 't kort 't is al om geld te winnen/ datmen sijn tijd moet besteeden. Soo dat het uyterste eynd van alle dingen my schijnt te sijn geld winnen. En dewijl nimant eenige weetenschap of konst angeboren word / maar datse door onderwijsing/ en oeffening verkregen word : soo sullender/altijd onderwijsers/ leeraers en meesters van nooden sijn / soo wel in Goddelijke als menschelijke saaken. By gevolg soo salder ook altijd wel geld gewonnen konnen worden / en daarom heeft men daar voor niet te sorgen / dat dat immermeer sal ophouden. Derhalven kan ik niet sien/ waar toe het van nooden is/ja het is onnodig/dat de leeraers onderwijsers en meesters in het algemeen / de weetenschap en konsten de leerlingen soo duyster / swaar / en droevig voor oogen stellen / om dat het leeven der menschen kort is / en de weetenschappen en konsten / alhoewel klaar voorgestelt / lang sijn/ ja by na oneyndig : te weten/in sik selfs en wy sijn eyndig / soo dat niemant sik behoeft in te beelden tot volkomenheyd van eenige konst of weetenschap te sullen komen / om te konnen seggen dat hy volleert

was/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

was / en datter niets tot die konſt of weetenſchap meer ſoude konnen bedagt werden van imant. Soo dat ik overſulks agte / en oordeele / dat het beeter / raadſaamer / en oorbaarlijker is / dat men tot de oneyndigheyd van konſten en weetenſchappen baant en bereyd een ſeer gemakkelijke weg / om verder en verder te konnen voortgaan; dan datmen blijft betreeden een ongemakkelijke weg/daar men niet veer kan op voortgaan/ vooreerſt om de ongemakkelijkheyd des wegs/ten anderen om die kortheyd des leevens. De geneesmeeſters/heelmeeſters/en kruydmengers / welkers konſtwoorden mede altemaal Grieks ſijn / of Latijn/ hebben / als ſeer wel weetende die ſpreuk / het leeven kort / maar de konſt lang / evenwel al getoont in eenige dingen / dat ſy de konſt / die lang is / en ook ſwaar door die vreemde benaaming / niet langer of ſwaarder/ maar liever korter of ligter/ door ligter benaaming/ wilde maaken : waar over ſy ook te prijſen ſijn. Sy en hebben ook niet eens vrees/ geloof ik/ datter een meerder of minder hun konſt ſal leeren / anders als dieder ſin in heeft / gelijk nu ook geſchied. Of ook niet / datſe daar door minder winſt of voordeel in toekomende ſoude hebben/ als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

als sy nu hebben. Al waart dat sy de gantsche geneeskonst / met al het geen daar aanhoort / in 't goed Nederduyts beschreeven: het welk mogelijk mede metter tijd wel geschieden sal / al was het ook dat de een of de ander onder hun / 't welk ik niet en geloof / door afgonst een weynig beseten / het niet gaern sien soude / dat een ander ligter weg voorgesteld wierd / als hy gewandelt had: dog die trooste sik daar mede / datter metter tijd wel meer andere dingen sullen geschieden / die ligtelijk eenige anderen ook niet gaerne sien souden / datse geschieden. Dat het in de voordere konsten en weetenschappen / als ook in het dagelijks gebruyk van spreeken / mede niet en past / vreemde woorden en wijse van spreeken te gebruyken / blijkt genoegsaam uyt het voorgaande 't geen wy gesegt hebben; soo dat het niet noodig is iets meer te verhaalen. Ik versoek maar alleen an alle de Liefhebbers van de Duytse taal / dat sy de selve mede gelieve te helpen in 't gebruyk brengen / en die vermengde taal soo veel doenelijk is / te helpen weeren uyt het gebruyk. De Grieken hebben met alle vlijt getragt / hun taal te verheerlijken / en beroemt te maaken / de Latijners van gelijken: en 't is hun wel gelukt.

lukt. Waarom soude wy afgeschrikt worden / nog meerder vlijt en naerstigheyd an te wenden / als die luyden gedaan hebben / om onse uytsteekende taal heerlijk / en beroemt te maaken. Te meer dewijl ik niet bespeuren kan / dat het geld winnen / daar elk seer op siet / daar door in eenigen deelen sal vermindert worden / of ophouden. En hier mede wensch ik U.E. goedgunstige leesers alle heyl en welvaart ende verblijve uwen dienstwillige en verpligte

VREEDENRYK
WAARMOND.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Op het Bloemhof

Van

Vreederyk Waarmond/ ondersoeker der waarheyd.

MEn opent reets de deur/ en hout nu open Hof
In Neerlands braave tuyn/ beplant met schoone bloemen/
Die lust heeft tree maar toe/ en plukt vry bloemen of/
Bekend/ of onbekend/ men salse u hier noemen.

En waar sy is van daan/ en eerst haar oorsaak nam
En oft een bastaart is/ of wettelijk gebooren/
En waar dat elke bloem/ eerst aan dees doop-naam kwam/
Dit kan een yder nu uyt dese Waarmond hooren.

Soo dat nu yder een verkrijgt sijns herten lust/
't Sy regtsgeleerde / arts, 's volks leeraar / ofte leeken,
Die alle in dit Hof/ hun graagte word geblust/
Men hoort in suyver Duyts/ van God/ en wetten spreeken.

Soo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Soo dat nu imant niet/ by imant heeft te gaan
Om 't een of 't ander woord van kunst / om dat te
weeten
Hy gaa slegts 't Bloemhof door / tot in de regte
laan /
Daar salt in overbloet / hem worden toegemee-
ten.

Soo wijkt de duystere nagt voor dese klaare Son
En al wat was bedekt/ dat steekt het hoofd weer
boven
Wie dat nu waarheyd lust/ die gaa tot dese bron
Die voor een yder springt / en waard is om te lo-
ven.

Men vlegt dit hoofd een krans / van Myrten en
Lauwrier,
Dat ons de weetenschap / in suyver Duyts wil
leeren /
Ik wensch u Vreederijk / de reede steets bestier/
En dat ghy lang hier leeft / in wijshejd moogt
vermeeren.

Zijt Voor Ider.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Algemeen

WOORDEN-BOEK

Der

BASTAARD-WOORDEN.

A B.

ABalienatie, een verbreemding/ dat is / eens anders eygen-wording / 't welk geschied door verkooping / opdragt van eygenheyd / schenking / verjaaring / ende voorts al waar door den eygenheyd van imants goed an een ander komt. Abalienatie, een ontbreemding / dat is / imants goederen / daar men geen eygenheyd an heeft / te willen / gelijk of men der eygenheyd an had / verbreemden / en den eygenaar den eygenheyd der selver goederen ontbreemden. Abalienatie, een verleyding / af-wijking / af-scheyding.

Abalienabel, verbreemdbaar/ ontbreemdbaar.

Abalieneren, verbreemden / ontbreemden. Abalieneren, verleyden/ af-wijken/ af-scheyden.

Abandon, verlating / opgeeving/ overgeeving. Abandon, bewilliging / toelaating / verlof.

Abandonneren, vergeeven / opgeeven/ begeeven/ verlaaten/ laaten varen.

Abba, vader. Dit is een Tyrisch woord/'t welkse in de schrift onovergeset gelaaten hebben.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Abbreviatie, een verkorting / af-korting / korter-maaking.
Abbreviature, een verkortsel / korter-maaksel.
Abbrevieren, verkorten / korter maaken.
Abderen, verbergen / bergen / schuylen / verschuylen.
Abdiceren, ontseggen / af-seggen / opseggen.
Abdye, een geestelijk woon-huys / of geestelijke wooning / daer eenige geestelijcke afgesonderden / of geestelijke eensaam-leevers / of eensaam-leefsters / in woonen / om als afgesonderde van de weereldsche menschen / te heyliger te konnen leeven.
Abdis, of Abdisse, een geestelijke moeder / of een geestelijke opsienster over een geestelijke wooning / is een geestelijke maagd / die den opsigt heeft over een deel geestelijke dogters of maagden / die in een geestelijke wooning / als afgesonderden te saamen woonen / om de selven in tugt en regel te houden. Maagd is een Vrouw-mensch / die nog geen man bekent heeft / en nog reyn of maagd daar van is. Geestelijke maagd is / die voor altijd de reynigheyd of onthouding van de mannelijke byslaaping belooft. Maar of se het alle nakomen sonder eens een mannelijke byslaaping te soeken of te genieten / daar twijffel ik an.
Abduceren, af-leyden / af-trekken / af-voeren / weg-leyden / vervoeren.
Abductie, weg-leyding / af-leyding / af-voering / vervoering.
Aberratie, af-dwaaling / dooling / verdooling.
Aberreren, af-dwaalen / verdoolen / doolen.
Abhorreren, af-schrikken / een tegenheyd ergens in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

in hebben / van eenig ding de walg hebben.
Abigeren, weg-drijven/verstouwen/ontvoeren/ verdrijven/verjaagen.
Abject, verworpen / weg-geworpen.
Abjectie, verwerping/weg-werping.
Abjicieren, weg-werpen/verwerpen.
Abjunctie, af-voeging / af-scheyding.
Abjungeren, af-voegen/af-scheyden/af-deylen/ scheyden.
Abjuratie, af-sweering/ontsweering.
Abjureren, af-sweeren / ontsweeren.
Abjudicatie, af-wijsing / ontwijsing.
Abjudiceren, af-wijsen / ontwijsen.
Ablactatie, speening/dat is/als men een kleyn-kind niet langer wil laten de borsten suygen.
Ablacteren, speenen / of spaanen.
Ablatie, ontneeming/weg-neeming/af-draaging / weg-draging.
Ablegatie, sending / af-sending/ weg-sending / weg-schikking. Ablegatie, af-scheyd / oorlof te gaen.
Ablegeren, af-senden/weg-senden/ weg-stuuren.
Ablueren, af-wasschen / reinigen.
Ablutie, af-wassching / reiniging.
Abmissie, versending / weg-sending.
Abmitteren, weg-senden / versenden / weg-schikken.
Abnegatie, verloochening / ontkenning.
Abnegeren, verloochenen / ontseggen / weygeren.
Abnueren, af-wenken/ontseggen.
Abnorm, ongeschikt / ongerijmt.
Abnunciatie, af-segging / af-boodschapping / af-kunding.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Abnunciëren, af-ſeggen / af-boodſchappen / af-kundigen.

Aboleren, vernietigen / te niet doen / uyt-wiſſchen / of vergeeven. Aboleren, verdelgen / vernielen.

Abolitie, een vernietinge / te niet doeninge / uyt-wiſſching / of vergeevenis. Abolitie, een miſdaads vergiffenis / een vergeevenis van verſcheyde miſdaaden / vergeevenis of uyt-wiſſching van verſcheyde overtreedingen en mis-ſlagen. Miſdaads vergiffenis is een breede gunſt of genade van een Vorſt of Land-overheyd / waar door hy verſcheyde miſdaaden vergeeft.

Abolitie-brieven / vergiffenis-brieven / brieven van vergiffenis / of verniet-brieven. De welken imant / die een miſdaad begaan heeft / van de Land-overheyd worden verleent / tot blijk / dat ſijn miſdaad van den ſelve is vergeeven / en vernietigt.

Abominabel, vervloekelijk / grouwelijk / ijſelijk / verfoeyelijk.

Abominatie, vervloeking / grouwel / af-ſchrik / verfoeying.

Abomineren, vervloeken / verfoeyen / af-ſchrikken / vergrouwelen.

Abondant, overvloedig / vrugtbaar.

Abondantie, overvloedigheyd.

Abonderen, overvloeyen / overvloedig zijn.

Aborderen, an-randen / an boord leggen / beklimmen / beſpringen.

Aborſie, an-randing / an-rantſing.

Abortieren, miſdragt baaren / miſdraagen / miſbaaren / miſvallen / miſkerm hebben / dat is / wanneer een ſwangere vrouw in de

eerſte /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

eerste / tweede / derde / vierde / vijfde of seste maand / een doode vrugt komt te baaren. Want alsse in de sevende / of agste maand baard / dewijl de vrugt dan al leeft en gebaard zijnde / ook wel in't leeven blijft / wordse gesegt te vroeg te baaren / om dat de volkome dragt negen maanden is.

Abortie, misbaaring / misval / miskerm / dat is / de baaring van een ontijdige vrugt.

Abortijf, een misdragt / doode vrugt / storting / stort-geboorte. De geboorte die een vrouw ontijdig en te vroeg af-gaet. Abortijf, misdragt verwekkende / vrugt af-drijvend.

Abortijf medicament, een misdragt verwekkend middel / vrugt af-drijvend middel / dat is / eenig kruyd / of drank om de vrugt af te drijven voor de tijd / en alsoo misdragt verwekken.

Aboucheren, toe-spreeken / mondelijk spreeken.

Abraderen, af-schrabben / af-knaagen / af-schaaven / af-scheeren / af-doen.

Abrasie, af-schrabbing / af-knaaging / af-schaaving / af-scheering.

Abrege, een verkortsel / kort begrijp.

Abregeren, verkorten.

Abrenuntiatie, af-sweering.

Abrenuntieren, af-sweeren.

Abreptie, weg-rukking / af-rukking / weg-neeming / rooving / vervoering.

Abricok, of Abricoos, een armenische appel / of appel van Armenien. Dit is een boom-vrugt op een redelijke hooge boom wassende / zijnde rond / en van buyten als van binnen geel / sappig en angenaam van smaak / van binnen heeftse in de plaats van klok-huys

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

een harde noote of steen/ in de welke een soete kerne of pit is.

Abricoos-boom / een Armenische appel-boom/ welkers bladers breed / ende voor spits zijn / om de kanten wat gekartelt of geschaart. De bloemen sijn wit-agtig. De vrugt is gelijk wy booven beschreven hebben.

Abripieren, rooven / weg-neemen / vervoeren / schaaken / weg-rukken / ontrukken.

Abrogatie, een af-schaffing / af-setting / te niet doening / breeking.

Abrogeren, af-schaffen / af-setten / breeken/ te niet doen. Abrogeren een wet / een wet af-schaffen / een wet te niet doen / of een wet af-setten.

Abrumperen, af-breeken / af-scheuren.

Abrupt, af-gebrooken / af-gescheurt. Abrupt, plotselijk / onvolkomelijk.

Abruptie, af-breeking / af-scheuring.

Abscederen, weg-gaen / scheyden / af-scheyden / af-wijken / ontwijken.

Absces, een etter geswel / sweer / etter-buyl / rijp geswel. Een dikte of geswel van by een geronne bloed / of andere kwaad aartige vogtigheden / het welk door ontsteeking / of gaarkooking sijn rijpheyd bekomt / dat is / in etter verandert word / en is als dan het selve bekwaam / de etter uytgedrukt zijnde / om geneesen te werden.

Abscessie, weg-gaaning / scheyding / af-scheyding.

Abscinderen, af-snijden af-houwen.

Abscissie, af-snijding / af-houwing.

Absconderen, verbergen / ontschuylen / weg-duyken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Abſconſie, verberging / ontſchuyling / weg-duyking.
Abſent, af-weſende / af-zijnde / niet tegen-woordig zijnde.
Abſenteren, afterblijven / ſik te ſoek maaken / ſik verborgen houden / af-zijn.
Abſentie, af-weſentheyd / niet tegenwoordig-heyd.
Abſolut, onbepaalt / volſtrekt / plat-uyt / rond-uyt / vol-uyt.
Abſolutelijk, volkomentlijk / volſtrektelijk / geheel en al.
Abſolutie, een ontſlaging / loſſing / vryſpree-king / vrykenning. Abſolutie, een af-doening / voleynding. Abſolutie, een af-laat.
Abſolutie van de Inſtantie, ontſlaging van de voor regt-betrekking / oorlof van den hove / of oorlof van den regter: 't welk geſchied / als den anlegger ſelf voor 't geregte niet en is ge-komen: of als de gedaagde voorwend verſet van ononderhoorigheyd des regters.
Abſolveren, ontſlaan / vry-kennen / loſſen / vry-ſpreeken / ontbinden. Abſolveren, vol-eynden / vol-maaken / af-doen / ten eynde brengen / vol-voeren / vol-trekken.
Abſorberen, opſlokken / inſlorpen / verſlin-den.
Abſtergeren, af-wiſſen / af-vaagen / af-droo-gen / ſuyveren.
Abſterreren, af-ſchrikken / vervaaren.
Abſterſie, af-wiſſching / af-vaaging.
Abſtinentie, onthouding / af-houding.
Abſtineren, onthouden / af-houden / ſpeenen.
Abſtract, af-getrokken. Abſtract, ingetogen.
Abſtract van leeven / ingetogen van leeven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Abstractie, af-trekking.

Abstraheren, af-trekken / ont-trekken.

Abstruderen, verstooten / af-stooten / weg-stooten / verbergen.

Abstrusie, verstooting / af-stooting / weg-stooting / verberging.

Absumeren, verdoen / verteeren / al verdoen / vernielen / al besteeden.

Absumptie, verdoening / verteering / vernieling.

Absurd, ongerijmt / wanschikkelijk / plompelijk / sonder reden.

Absurditeyt, ongerijmtheyd / wanschiklijkheyd.

Abt, een geestelijke vader / of een geestelijke opsiender over een geestelijke wooning / is een geestelijke maagdeling / die den opsigt heeft over een deel geestelijke soonen / of maagdelingen / die in een geestelijke wooning / als af-gesonderden / te saamen woonen / om de selven in tugt en regel te houden. Maagdeling is een man die nog geen vrouw bekent heeft / en nog reyn of maagd daar van is. Geestelijke maagdeling is / die voor altijd reynigheyd of onthouding van vrouwen belooft. Maar of se het altemaal nakomen / sonder eens een vrouwe bysiaaping te soeken / of te genieten / daar twijffel ik an.

Abuys, een mis-slag / mis-leyding / versinning / vergissing / vergrijping.

Abundant, overvloedig / vrugtbaar.

Abundantie, overvloedigheyd.

Abunderen, overvloeyen / overvloedig zijn.

Abuseren, mis-leyden / versinnen / vergissen / vergrijpen / bedriegen.

A C.

ACademie, een leer-plaets / of onderwijs-plaats / leer-huys / of onderwijs-huys / anders / een land-ſchool / opper-ſchool / of hooge ſchool / gelijck 'er te Leyden een is / in de welke de weetenſchappen / en vrye-konſten geleert worden. Academie, een ſchouw-burg / daar men bly-ſpeelen of treur-ſpeelen vertoont.

Accablement, overſtelping / overvalling / verdrukking.

Accableren, verdrukken / overvallen / overſtelpen.

Accederen, bykomen / ankomen / toegaan / bygaan / ſik byvoegen / naaken / genaaken.

Acceleratie, haaſting / ſpoeding.

Accelereren, haaſten / ſpoeden.

Accenderen, ontſteeken ' anſteeken.

Accenſeren, by-reekenen / by-agten / by-voegen / toe-doen / by-houden / ſchatten.

Accenſie, ontſteeking / anſteeking.

Accent, woord-klank / by-klank / galm / by-galm / dat is / de opheffing / of nederlating des ſtems in 't uyt-ſpreken. Accent, toe-ſang.

Acceptant, een anneemer / anvaerder / of ontfanger. Acceptant, een anneemer van een Wiſſel-brief / anvaerder van een Wiſſel-brief / of ontfanger van een Wiſſel-brief / om die ſelvige te betaalen aan den trekker / of houder / mits behoudende ſijn verhaal op den teykenaar / of geever van de Wiſſel-brief. In ſaaken van Wiſſel zijn gemeenelijk altijt dry luyden in die handeling onder malkander ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

bonden / te weeten / den geever / schrijver / of teykenaar van de Wissel-brief / des selfs houder of trekker / ende den ontfanger of anvaerder des selfs.
Acceptatie, anneeming / anvaerding / ontfanging. Acceptatie van een Wissel-brief / anneeming van een Wissel-brief / Wissel-briefs anneeming / te weeten / om die te betaalen.
Accepteren, een Wissel-brief anneemen / of anvaerden om die te betaalen. Accepteren, anneemen / anvaerden / ontfangen / tot sijn voordeel anvaerden.
Acceptie, ontfanging / anneeming.
Acceptilatie, kwijtscholding by-schenking / de welke geschied wanneer een schuld-eysscher sonder betaalinge den schuldenaar de schuld kwijt-scheld.
Accerseren, haalen / gaan haalen / dag-vaarden / daagen / beschuldigen / anklaagen. Accerseren, roepen / by sik roepen.
Acces, toegang / angang / bykomst / ankomst.
Accesseur, sie Assesseur.
Accesseurs, sie Assesseurs.
Accessibel, toegankelijk / bykomelijk.
Accessien, anhangselen / byvoegselen / toevoegselen: de welke iewers bygevoegt worden.
Accessoir, bykomende / toevallig / mede-helpende. Accessoir, een saake die uyt een ander spruyt.
Accident, een toeval / voorval / byval / ankleef. Accident, een siekte / of toeval / die tot een siekte toeslaat.
Accidenteel, toevallig / gevallig.
Accideren, toevallen / voorvallen / byvallen / gebeuren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Accijs of Accijns, tol / ongeld / 't welk betaalt word van waaren die ter sleet verbruykt worden / gelijk Wijn / Bier / Boter / Gemaal / en andere dingen meer: of belasting / waar mede die waaren boven de koop-schat nog belast en beswaart worden / om an de Overheyd te betaalen.
Accijsenaar, tollenaaer / die de tol voor een / of somtijds meer jaaren gekoft heeft.
Accijs-huys / tol-huys / daarmen de tol / belasting-geld / of ongeld betaalt.
Accijs-meester / ontfanger der Stads tol / die de tol en ongelden van Koorn-brugten / Edik en Bieren ontfangt van Stads wegen. Het onderscheid tusschen een ontfanger der tol (alhier te Amsteldam / of se in andere Steden ook zijn / weet ik niet) en een tollenaar is dese / dat een tollenaar of pagter de tol of pagt koopt van de Overheyd des Lands of der Stad voor een stuck gelds / voor een of meer jaren / en als hy het uyt-geloofde geld opgebragt en betaalt heeft / so is het overige voor hem / maer een ontfanger ontfangt slegts maar hier van Stads wegen de tol of belasting-gelden van Koorn-brugten / Edik en Bieren / voor welker moeyten hy 's jaarlijks een stuk geld ontfangt.
Accinctie, angording / omgording.
Accingeren, angorden / omgorden.
Accipieren, ontfangen / anvaerden.
Acclamatie, toeroeping / toe-juyching / gekrijsch / of geroep tot iemants gunste of ongunste.
Acclameren, toe-roepen / toe-juychen.
Accoinctantie, gemeensaemheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Accollade, omhalsing/ dat is/ wanneer men ie-mand met de narmen om den hals vat tot te-ken van vriendschap.
Accolladeren, omhalsen/ om den hals vatten.
Accomberen, sie Accumberen.
Accommodaat, gevoeglijk.
Accommodabel, behulpig / behulpsaam / ge-riefslijk.
Accommodabiliteyt, behulpsaamheyd / gerief-lijkheyd.
Accommodatie, behulpsaamheyd / gerieving. Accommodatie, bypvoeging / bypschikking / toepassing/ schikking.
Accommoderen, voordeelig zijn/ behulpig zijn/ gerieven. Accommoderen, bypvoegen / by-schikken/ schikken/ voegen/ toepassen.
Accompagneren, vergeselschappen/ verselschap-pen/ versellen.
Accompagnie, verselschapping/ verselling.
Accompleren, volbrengen/ nakomen/ vervul-len.
Accomplissement, volbrenging / voltrekking / vervulling/ nakoming.
Accoord, een over-een-komst / over-een-stem-ming/ vereeniging/ verdrag.
Accoord van geluyd / over-een-komst van ge-luyd/ over-een-stemming van geluyd/ t'saa-men-stemming / wel-luyding / soet-luydig-heyd.
Accorderen, over-een komen/ vereenigen/over-een stemmen / toe-stemmen / toe-staan/ ver-dragen.
Accordatie, over-een-koming / verdraaging / vereeniging/ toe-stemming/ toe-staaning.
Accoutrement, toe-rusting/ optoijing.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Accoutreren, toe-rusten/ toe-stellen/ optoyen.
Accrescentie, angroeijing/ anwassing / toe-neeming/ vermeerdering.
Accresceren, angroeijen / anwassen/ vermeerderen/ toe-neemen.
Accumberen, ansitten / anleggen / by-leggen/ by-sitten.
Accumulatie, een regtelijke t'saamen-voeging van meer op-spraaken: gelijk indien uyt een saak meer op-spraaken voort-komen tegens verscheyde luyden / of dat men recht heeft tegens een uyt meer op-spraken uyt een verscheyde saak / en dat men die op-spraaken t'saamen-voegt en tot een maakt / om de minste moeyte en kosten: of Accumulatie, een ondersteeking: als men de eene op-spraak onder de ander steekt en t'saamen-voegt / en als dan te saamen gelijk af-handelt. Accumulatie, een t'samen-voeging / vergadering / versaameling / by-een versameling / op-hooping.
Accumulatif, t'saamen-voegender wijse / by t'saamen-voeginge / versamelender wijse/ by versamelinge / op-hoopender wijse / by ophooping.
Accumeleren, t'saamen-voegen / versamelen / by een versamelen / vergaderen / by een vergaderen / op-hoopen. Accumuleren, ondersteeken.
Accuraat, naauwkeurig / wel-geschikt / sorgvuldelijk/ naerstelijk.
Accuratie, sorge / naerstigheyd.
Accureren, sorgvuldiglijk benaerstigen.
Accurreren, toe-loopen / an-loopen.
Accursie, toe-looping / an-looping.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Accuſateur, een beſchuldiger / an-klager / betigter: die iemant beſchuldigt of an-klaagt.
Accuſatie, een beſchuldiging / an-klaaging / betigting / antyging / betyging.
Accuſeerde, beſchuldigde / an-geklaagde / betigte: die van iemant an-geklaagt of betigt, en beſchuldigt word.
Accuſeert, an-geklaagt / beſchuldigt / betigt.
Accuſeren, beſchuldigen / an-klaagen / betijgen / betyen / an-tijgen / betigten.
Acerbe, ſuurlijk. Acerbe, ſcherpelijk / bitterlijk / of ſtraffelijk.
Acerbiteyt / wrangheyd / ſuurheyd. Acerbiteyt, ſcherpigheyd / bitterheyd / of ſtrafheyd.
Acerberen, ſuur maaken. Acerberen, eenig ding ſwaarder en kwaader maaken dan het is.
Aceteus, ſuuragtig.
Achaute ſie Acoute.
Achauteren ſie Acouteren.
Achauter, ſie Acouter.
Acket, of Aket, een heymelijke laage / beſpieding. Aket, kijving / woorde-ſtrijd / twiſt.
Acketteren, heymelijke laagen leggen / beſpieden. Acketteren, kijven / woorden-ſtrijd voeren / twiſten.
Acoute, toehooring / opmerking. Acoute, beſpieding / verſpieding / heymelijke laage.
Acouteren, toehooren / op-merken. Acouteren, beſpieden / verſpieden / heymelijke laagen leggen.
Acouter, een beſpieder / verſpieder / heymelijke laage legger. Acouter, toehoorder.
Acqueſte, verkrijging / anwinning / angewin / of overwinſt.

Acqueſteren / verkrijgen / winnen.
Acquieſcement, beruſting / toeſtaaning.
Acquieſcentie, geruſtheyd / beruſtendheyd / toeſtaaning.
Acquieſceren, beruſten / ruſten / geruſt zijn / ſik geruſt ſtellen / ſtil zijn / te vreden zijn.
Acquireren, verkrijgen / bekomen.
Acquiſitie, verkrijging / bekoming.
Acquiteren, ten goede ſchelden / kwijtſchelden.
Acre, ſcherp / bits.
Acrimonie, ſcherpigheyd / ſcherpte.
Acte, een blijk / blijk-ſchrift / ſchrift / beſcheyd / kennis / kennis-ſchrift. Een geſchrift / waar in verhaalt word het geene de ding-taal-voerders of regts-pleegers / het zy in regten of daar buyten / hebben gedaan ofte verhandelt. Acte, een gewijſde. Acte, een daad / doening / handeling / bedrijf. Acte, een gedaan werk.
Acte notariaal, een blijk-ſchrift van een openbaar ſchrijver / of beampte ſchrijver / beſcheyd van een beampte ſchrijver.
Acte van renvers, of Acte van renverſaal, een tegen blijk-ſchrift / of weder blijk-ſchrift / onkrachting-ſchrift: waar door een ander blijkſchrift / 't welk anders krachtigh ſoude zijn / onkragtig gemaakt werdt. By voorbeeld / wanneer iemand iets gekoft heeft / dog niet betaalt / even wel van den verkooper ontfangt een kwijtſcheldiug-ſchrift / of blijkſchrift van betaaling / waar by de verkooper belijd voldaan en betaalt te zijn / al ſchoon hy nog niet een duyt van den kooper heeft ontfangen: maar heeft maer alleen een onkragting-ſchrift / of tegen blijk-ſchrift van niet betaaling van den kooper. Als daar na
de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

de verkooper om betaaling komt by den kooper: soo en kan die kwijt-scheiding / of dat blyk-schrift van betaaling den kooper niet helpen / om de betaaling te ontgaan / om dat die kwijt-scheiding onkragtig gemaakt word door het tegen blijk-schrift van niet betaaling.

Acte van 't vonnis, een blijk-schrift van 't gewijsde.

Acten, geschriften. Acten, handelingen / doeningen / daaden / bedrijven.

Acten en Actitaten, handelingen en overhandelingen.

Acten maaken en dienen / saaks-beschrijving sonder getuygen hooring / dat is / de sake beschrijven met eysch / antwoord / tegen-weer en na-weer / sonder getuygen te hooren.

Acten maken ende productie doen / saaks-beschrijving met getuygen hooring / dat is / de saake beschrijven / met eysch / antwoord / tegen-weer en na-weer / ende daar op getuygen te hooren.

Acten maaken en voegen / een toe-vallige saaks-beschrijving by versoek-schrift / dat is / eenige toe-vallige saaken by versoek-schrift te beschrijven / daar op vol-dingen / ende dat selven voegen by het geding selfs / om gelijkelijk afgedaan te werden.

Acteur, een eyscher / an-legger des gedings / ding-tael-voerder / is die iemand in regten gedaag-vaard heeft. Acteur, een bedrijver / die iets doet / of bedrijft: een bewerker / speler.

Actie, een regt / 't welk men ergens op heeft / een regts-middel / om 't regt te vervolgen en voor te staan / en is tweederley: 1 opspraak op een mensch / of 2 antaal op eenig goed.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Actie Confeſſoir, ſoek Confeſſoire actie.

Actie Negatoir, ſie Negatoire Actie.

Actie op een perſoon, of Actie perſoneel, opſpraak op een menſch / opſpraak-regt / of 't regt 't welk men tegen iemant heeft; het zy dat het ſelve regt / of die opſpraak / is ſpruytende uyt geld-ſchuld / of andere verbintenis.

Actie op eenig goed / of Actie reëel, antaal op eenig goed / antaal-regt / of 't regt 't welk men heeft op / of tot eenig goed / het zy dat het ſelve regt / of die antaal / is ſpruytende uyt eenige eygenheyd die wy meynen aan dat goed te hebben / of uyt-ſchuld die den eygenaar des goeds ſchuldig is aan die die de antaal heeft op 't goed.

Actie inſtitueren, ſijn regt inſtellen / dat is / ſijn regts-middel / ('t zy opſpraak op een menſch / of antaal op eenig goed) om ſijn regt te vervolgen en voor te ſtaan / inſtellen.

Actie-koopers van de Ooſt of Weſt-indiſche compagnie, koopers van gedeelten der eygenheyd in de Ooſt of Weſt-Indiſche maatſchap.

Actie uyt een kuſting-brief / opſpraak uyt een kuſting-brief / een kuſting-brief is die een koper verleent aan den verkooper / waar in hy belijd ſchuldig te zijn an de verkooper / een ſeker ſtuk gelds voor een huys of erf / 't welk hy belooft te betaalen / in die tijd daar toe geſtelt.

Actien, geregtigheden / inſchulden.

Actijf, werkelijk / vernuftelijk / geeſtig / leevendig.

Activiteyt, bedrijvigheyd / gaauwigheyd / vlugheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Actrice, eyscherse / anlegster des gedings / ding-tael-voerster / is die iemant in regten gedagvaard heeft. Actrice, bedrijfster / die iets doet / of bedrijft / bewerkster / speelster.

Actueel, of Actueus, werkelijk / bedrijvig.

Actum, gedaan / gemaakt.

Acueren, scherpen / spitsen / wetten.

Acut, scherp.

AD.

ADaptatie, toepassing / an-voeging.

Adapteren, anvoegen / toepassen / byschikken.

Adderen, toe-doen / byvoegen / anlappen / toegeeven. Adderen, op-tellen.

Addiceren, toe-kennen / toe-seggen / toe-eygenen / overgeeven / toe-slaan een koop / imant iets an besteeden.

Addictie, toe-segging / toe-kenning. Addictie, koops toe-slaging.

Additie, toe-doening / by-doening / vergaadering. Additie, op-telling.

Additien, wederlegging-schrift met by-voegsels van regts middelen / of wederlegging van saaks inhoud verhaal-schrift. Een geschrift inhoudende meest regts-middelen en wederleggingen van des tegen-dingers bewijs-redenen / welkers bewijs-redenen in een geschrift / 't welk men soude konnen noemen saaks gelegentheyd verhaal-schrift / of saaks inhoud verhaal-schrift / worden vervat. Wederlegging-schrift met by-voegsels van regts-middelen / of wederlegging van saaks inhoud verhaal-schrift / word het van my genoemt / om dat daar door des tegen-

dingers

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

dingers saaks inhoud verhaal-schrift / en des selfs bewijs-reden / word weder-legt.
Additien, by-doeningen van regts-middelen / of by-voegsels van regts-middelen. Additien, by-doeningen / toe-doeningen / optellingen.

Addubitatie, half twijffeling.

Addubiteren, half twijffelen / een weynig twijffelen.

Adduceren, anleyden / by-leyden / toe-leyden.

Adductie, by-leyding / toe-leyding.

Adduplicatie, verdubbeling / dubbel-maakinge.

Adduplieeren, verdubbelen / dubbel-maaking.

Ademptiæ, beneeming / ontneeming / ontmaaking.

Adequaat, even-maatig / gelijkmaatig.

Adequatie, even-maatigheyd / gelijkmatigheyd / gelijkmaaking / vergelijking.

Adequeren, even-maatigen / gelijk maaken / vergelijkken.

Adfriceren, anwrijven / ankrauwen.

Adgredieren, toe-treeden / an-treeden / anvatten.

Adherent, anhangend. Adherent, anhanger / die iemand anhangt.

Adherenten, anhangers / anhangelingen.

Adherentie, anhanging / anhangendheyd.

Adhereren, anhangen.

Adherideren, of Adheriseren, erven / erf beuren.

Adhiberen, by-houden / by-brengen / anwenden / besigen / toe-doen.

Adhibitie, toe-brenging / by-brenging / anwending.

Adhortatie, anmaaning / vermaaning.

Adhorteren, anmaanen / vermaanen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Adhorteur, anmaaner / vermaander.
Adi, heden/ van dag.
Adieren, angaan / bygaan / toegaan. Adieren, anvaerden/ anneemen / onderwinden/ beheeren / anslaan.
ADieu, te Gode/ God geleyde u/ God zy met u/ of Adieu, vaart wel/ goeden dag.
A Dieu seggen/ Gode beveelen / vaart wel seggen/ of goeden dag seggen.
Adigeren, andrijven/ voortstouwen/ indrijven/ anvoeren. Adigeren, bedwingen / an eenig ding doen stooten.
Adimeren, beneemen/weg-neemen/ weg-doen/ ontmaaken.
Adimpleren, voldoen/ volbrengen/ nakomen/ vervullen.
Adimpletie, vervulling/ volbrenging.
Adimplieren, vervullen/ voldoen/ volbrengen/ nakomen.
Adipisceren, bekoomen/verkrijgen.
Aditie, angaaning/ bygaaning/ toegaaning.
Aditie van herediteyt, anheeringe of onderwind van een erbenis / erbenis anvaarding/ erbenis angaaning.
Adjectie, toewerping / bywerping.
Adjectijf, toewerpelijk/ byvoeglijk.
Adjicieren, toewerpen/ bywerpen/ bydoen/ byvoegen.
Adjoint, een gevoegde/ bygevoegde/ toegevoegde / metgesel/ sie Adjunct.
Adjointeren, byvoegen/ bydoen.
Adjourneren, dag-vaarden.
Adjudicatie, een toewijsing/ toe-oordeeling. Als imant door den regter / of door een ander iets toegeweesen werd. Adjudicatie, aanwijsing.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Adjudiceren, toewijsen/ toe-oordeelen/ aanwijsen.

Adjument, hulp/ bystant.

Adjunct, of Adjoint, een gevoegde/ of bygevoegde. Een die sik met een van beyde/ 't zy den eyscher/ of gedaagde gevoegt heeft in 't geding. Adjoint, een metgesel/ bygevoegd e

Adjunct, een toegevoegde Regter/ een toegevoegde Raeds-Heer. Sie Assesseur. Adjunct, bygevoegde/ byvoeg/ byvoegsel/ ankleef.

Adjuncten, sie Assesseurs.

Adjunctie, een byvoeging/ bydoening/ voeging. Adjunctie, een voeging in Regte/ voeginge geschied/ als een derde sik komt byvoegen/ by een van de Regts-Pleegers in 't geding/ met voorgeeven/ dat de saak hem mede angaat/ en raakt.

Adjungeren, byvoegen/ bydoen.

Adjuratie, besweering.

Adjureren, sweeren/ besweeren/ vastelijk sweeren.

Adjusteren, gelijk maaken/ vereffenen/ afpassen.

Adjuvatie, helping/ bystant doening.

Adjuveren, helpen/ bystant doen.

Adminicul, ondersteunsel/ stutsel/ onderlegsel/ hulpe.

Adminiculatie, ondersteuning/ onderstutting/ stutting/ ondersetting. Adminiculatie, helping.

Adminiculeren, ondersteunen/ stutten/ ondersetten/ onderhouden/ helpen.

Administratie, bewind/ bewind-hebbing/ bediening/ uytvoering.

Administrateur, een bewind-hebber / bedienaar. Een die over eens anders saaken / of handelingen het bewind heeft.
Administreren, bewind hebben iewers van / of over iets / bedienen iets / uytvoeren.
Admiraal, Opper-Zee-Overste / Zee-voogd / Vloot-heer.
Admiraalschap, Vloot-heerschap / Zee-voogdyschap / dat is / 't ampt van de Zee-Overste. Admiraalschap, verbond van geselschap van Scheepen in Zee / maatschap van Scheepen / die t'saamen in een Vloot vaaren.
Admiraliteyt, Zee-voogdye / Zee-bestuur / Zee-raads-vergadering. Admiraliteyts-huys / Zee-raad-hof.
Admiraliteyts Heeren / Zee-raad / of Zee-raads-Heeren / Zee-raads bestuurs Heeren / de Heeren bestuurders der Scheeps-vaart / of de Regeerders der Zee-vaart. Die de Regeering en opsigt hebben op de Scheeps-vaart.
Admirabel, wonderbaar / verwonderlijk.
Admiratie, verwondering / bewondering.
Admireren, verwonderen / bewonderen.
Admisceren, vermengen / bymengen / t'samen mengen.
Admissie, toelaating / verlof / anneeming.
Admissie, om nieuwe feyten te mogen poseren, toelaating om nieuwe daads bewijs-schriften / te mogen instellen / of voort brengen / dat is / als een der Regt-pleegers / het selve eerst versogt hebbende / word na sluyting in Regten en overlevering der geding-schriften / toegelaaten / nog eenige stellingen of daads bewijs-schriften voort te brengen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Admiſſie, om nieuwe ſtukken te proceduren, verlof / of / toelaating om nieuwe beweerſchriften of getuygenis-ſchriften over te leggen. Als iemand toegelaaten word nog eenige bewijs-ſchriften over te leggen: na dat de ſaak voldongen is / en de ſchriften overgelegt zijn.

Admitteren, toelaaten / toeſtaan / verlof geeven / inwilligen. Admitteren, ontfangen / inlaaten.

Admixtie, bymenging / vermenging.

Admolieren, poogen / tragten / arbeyd en moeyte doen om eenig ding te vorderen.

Admoneren, vermaanen / anmaanen / waarſchouwen. Admoneren, onderwijſen.

Admoniteur, vermaaner / anmaaner / waarſchouwer. Admoniteur, onderwijſer.

Admonitie, vermaaning / anmaaning / waarſchouwing. Admonitie, onderwijſing.

Admorderen, toebijten / anbijten / opbijten / inbijten.

Admorſie, toebijting / anbijting / opbijting / inbijting.

Admotie, toebeweeging / anvoering / byvoeging.

Admoveren, byvoegen / bydoen / toebeweegen / anvoeren / anbrengen / anſtuwen / toewenden / ankeeren.

Adnavigabel, anvaarbaar / anvaarlijk.

Adnavigatie, anvaaring / anſcheeping.

Adnavigeren, anvaaren / anſcheepen.

Adnecteren, ſie Annecteren.

Adnectie, ſoek Annectie.

Ad octo, tegen over agt dagen. Somtijds word een ſaak die ankomt / om eenig belet agt dagen uytgeſtelt.

Ad primam, tot den eersten regt dag/ tegen den eersten regt dag.

Adoleren, doen wassen/anwassen. Adoleren, reuk-werk/ ansteeken/ontsteeken/ of in 't vuur doen en doen branden/ reuk-werk branden/ beest branden. De Jooden als ook de oude Heydenen/ hebben voor een gewoonte gehad/ reuk-werk of wel-riekende kruyden te branden in hun Gods-dienst/ of een geheel of gedeelte van een geslagt beest/ met reuk-werk bygevoegt te branden/ om God/ de anderen/ hun Goden daar mede te behaagen. Maar ô dwaasheyd! even of God een mensch was/ die door liefliÿke reuk of smaak/ konde vermaakt worden. Een groot teken/ dat geen van beyde God te regt gekent heeft.

Adoptatie, sie Adoptie.

Adopteren, anneemen tot kind/imant als kind anneemen/ anneemen voor sijn kind. Adopteren, verkiesen/opneemen/anneemen.

Adopteerde, of Geadopteerde, tot kind angenomene/ als kind angenomene/ voor kind angenomene. Een kind/ 't zy een knegtje of meysje/ dat van imant als sijn kind angenomen word.

Adopteerder, een kind anneemer. Adopteerder, is die een jong kind anneemt als sijn eygen.

Adoptie, verkiesing/ opneeming/ of anneeming tot kind/ kind anneeming. Als imant eens anders kind/ 't welk nog onder de magt van sijn ouders staat/ anneemt/ voed en onderhoud als sijn eygen kind.

Adoratie, anbidding/eer-bewijsing.

Ado-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Adoreren, anbidden/ eer bewijsen.
Adornatie, opgronking/ opsmukking/ vertsiering.
Adorneren, opgronkken/ opsmukken/ vertsieren/ oprusten/ bereyden.
Adquireren, soek Acquireren.
Adres, of Adresse, te wege-helping/ te regt-helping/ hulpe/ bystant. Adres, of Adresse, een voor-schrijving/ toestuuring of toestiering/ anwijsing/ verboeging/ toevoeging/ bestelling/ beschikking.
Adres-brieven/ brieven van voorschrijving/ brieven van te regt-helping/ waar mede iemand tot een ander gesonden werd/ om van den selven wat te regt geholpen te werden in eenige saaken.
Adres-brieven te hove/ of brieven van adres te hove/ brieven van voor-schrijving te hove/ of gunst versoek-brieven aan 't hof/ of brieven van te wege-helping an 't hof/ waar mede iemand van een ander werd gesonden an 't hof: ten eynde dat die van 't hof den selven wat soude te wege helpen/ of wat te regt helpen in eenige saaken.
Adresseren, schikken/ verboegen/ bestellen/ beschikken/ toestuuren/ of toestieren/ toevoegen/ anwijsen. Adresseren, te wege helpen/ te regt helpen.
Adrogatie, anneeming tot kind/ kind anneeming/ soon of dogter anneeming. Als imant een anders soon/ of dogter/ die volwassen is/ en niet langer staat onder voogdye der Ouders/ anneemt als sijn eygen soon of dogter.
Adrogeren, anneemen tot kind/ anneemen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

voor ſijn ſoon / of dogter / imant die volwaſſen is / anneemen als een kind.

Adrogeerde, tot kind angenomene / als ſoon / of dogter angenomene / dat is / imant die volwaſſen is / en van een ander als een ſoon of dogter angenomen is.

Adrogeerder, een kind anneemer. Adrogeerder, is die een volwaſſene tot ſoon of dogter anneemt.

Adſcriberen, toeſchrijven / toe-eygenen / byſchrijven.

Adſcriptie, toeſchrijving / toe-eygening / byſchrijving.

Adſimulatie, veynſing.

Adſimuleren, veynſen.

Adſoneren, toeluyden / klinken / toegalmen. Adſoneren, toeſtemmen en antwoorden.

Adſtipulatie, toeſtemming / toeſegging / verwilliging.

Adſtipuleren, toeſtemmen / toeſeggen / verwilligen.

Adſtrictie, verſtopping / t'ſaamen-trekking.

Adſtringent, t'ſaamen-trekkend.

Adſtringeren, t'ſaamen-trekken / fluyten / ſtoppen. Adſtringeren, toebrengen / toevoegen. Adſtringeren, verbinden / bedwingen.

Adſtringerent medicament, een t'ſamen trekkend genees-middel / of toeſtoppend genees-middel / is een genees-middel om 't geen te ſeer open is te ſtoppen / en 't geen te ſeer van malkander is te doen t'ſamen-trekken.

Adſtructie, bytimmering. Adſtructie, vaſtmaaking.

Adſtrueren, bytimmeren / by een ander timmeren. Adſtrueren, vaſt maaken.

Adu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Adulateur, pluymstrijker/ vleyer.
Adulatie, pluymstrijking/ vleying.
Aduleren, vleyen/ pluymstrijken.
Adulterie, overspel/ egt-breeking/ egte-staat-breeking of hegte-staat-breeking/dat is/wanneer de trouw geschonden word/ of de houwelijke staat.
Adultereren, overspel doen/ egt-breeken/ overspel bedrijven/ egt-breeking doen/ egte-staat breeken of hegte-staat breeken/ dat is/ de vaste houwelijke-staat breeken. Adultereren, vervalschen/ verderven.
Adumbratie, een ontwerp/ bewerp/ afschetsing. Adumbratie, afschaduwing.
Adumbreren, afschaduwen/af beelden/bewerpen/ ontwerpen.
Aduneren, of Adunieren, vereenigen/ in een vergaderen.
Adunie, of Adunitie, vereeniging/ by een vergaadering.
Advancement, soek Avancement.
Advanceren, sie Avanceren.
Advans, soek Avance.
Advenant, over-een-komst/ gevoeglijk. Advenant, of na advenant, by gevolg/ of na gevolg/ na andeel/ na ieders andeel/ andeel is 't gedeelte/ dat ieder an een geheel heeft.
Advenieren, toekomen/ ankomen/ bykomen.
Advent, toekomst/ ankomst/ bykomst.
Adventie, toekoming/ ankoming/ bykoming.
Advers, of Adverse partije, een tegen-dinger/ weder-dinger. Die tegen een ander ding-taal voert. Adverse partije, een tegen-spdiger/ weder-streever/ een vyand/ die tegen imant is. Advers, tegen-strijdig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Adverſarie, een tegen-ſtreever / weder-ſtreever / tegen-ſtrijder / weder-ſtander / tegenſtander.

Adverſatie, weder-ſtreeving / tegen-ſtreeving / weder-ſtaaning / weder-ſtant / tegen-ſtant.

Adverſeren, tegen-ſtreeven / weder-ſtreeven / tegen-ſtaan.

Adverſie, toekeer.

Adverſiteyt, tegen-ſpoet.

Advertentie, waerſchouwing / verwittiging / boodſchapping. Advertentie, gewaar-wording / verneeming.

Adverteren, waarſchouwen / verwittigen / boodſchappen. Adverteren, gade-ſlaan / gewaar worden / verneemen. Adverteeren, toekeeren.

Advertiſſement, waarſchouwing / bekentmaaking.

Advertiſſement, of Advertiſſement van regten / een anwijſing-ſchrift van regten. Een geſchrift vervattende de gronden van een ſaak / en die met regts middelen beveſtigende / of een geſchrift daar inne eenige middelen ende opmerkingen van regten bygebragt worden.

Advigilatie, bevlijtiging / op-paſſing / benaerſtiging.

Advigileren, bevlijtigen / benaerſtigen / naerſtelijk waaken / naerſtig zijn om iet te doen.

Advijs, meyning / goed-dunking / beraading / anraading / berigt / beſcheyd / waarſchouwing.

Adviſeren, ſijn meyning ſeggen / of goed-dunking ſeggen / beraaden / raaden / beſinnen / oordeelen. Adviſeren, te kennen geeven / kenniſſe doen / laaten weeten / verwittigen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Advocaat, een voorspraak / regts-voorspraak / regts-vorderaar. Die voor een ander in 't geregte spreekt / en des selfs regt vordert.

Advocaat civijl, soek Fiscaal civijl.

Advocaat Fiscaal, soek Fiscaal.

Advoceren, voorspreeken / spreeken voor imant / imants woord doen voor 't geregte. Advoceren, toeroepen / by sik roepen.

Advoy, toestemming / bevestiging.

Advoyement, gestant-doening / van waarde-houding / toestemming / bevestiging / vast-houding.

Advoyeren, bevestigen / toestemmen / gestant doen / van waarden houden.

Advolutie, toerolling / toewenteling.

Advolveren, toerollen / anrollen / toewentelen / anwentelen.

Advoueren, sie Advoyeren.

A E.

AEysement, gemakkelijkheyd / ligtdoenlijkheyd. Aeysement, een heymelijk gemak / anders / een kak-huysje.

Aelemoes, een arme-gift / die men ten behoeve van arme nood-druftige menschen geeft / tot 's leevens onderhoud. Aelemoes, is een bastaart Grieks woord / en beteekent barmhertigheyd.

Aelemoesenier, een arm mensch / behoeftig mensch / nood-druftig mensch / die van de arme giften onderhouden word.

Aelemoeseniers armen / buyte armen / vreemde armen / sijn arme menschen / die alhier te Amsterdam wel woonagtig zijn / en een tijd lang gewoont hebben / dog niet van geboor-

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

te zijn. En dese worden afgesondert van andere armen/ als Gemeente armen/ Huys-sitten armen/ &c. Het bastaart-woord heeft die beteykenis niet die ik het hier geef maar gelijk ik het hooven uyt-gelegt heb. Maar men wilder evenwel die beteikenis die ik het hier geef mede te kennen geeven/ of uyt-drukken/ het kan/ of het kan niet. Het schijnt/ men de bastaart-woorden over al in gevoert heeft/ om verwarring te baaren/ en onverstaanbaar te spreeken.

Aelemoesseniers-huys/ het buyte armen-huys/ het buyten armen Wees-huys/ alwaar de vreemde arme luyden hun noodzuft/ die door de Heeren bestierders der buyten armen/ op de gesette tijden uyt-gedeelt word/ komen haalen: en alwaar de weesen der vreemde armen gevoed en onderhouden worden.

Aelemoeseniers Regenten, de bestierders der buyten armen/ die het bestier/ op-sigt en bewint hebben over de arme giften/ en der selver behoorlijke uyt-deiling en vordere saaken die de buyten armen angaan. Als ook 't geen de buyten arme weesen angaat.

A F.

Afcirculen, met omtrekken afteekenen/ afkringen/ bekringen/ kringen/ met kringen afteekenen/ afronden.

Afconterfeyten, afbeelden/ afmaalen.

Affabiliteyt, gespraaksaamheyd.

Affable, gesprnaksaam/ spraakvaardig.

Affaire, handel/ koopmanschap/ bekommering/ noodsaakelijke affairen, noodsaakelijke dingen/ dringende saaken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Affameren, verhongeren/ uythongeren.
Affectaat, begeerig / graag / greetig / naſtaande/ naukeurig. Affectaat, gemaakt/ opgepronkt.
Affectatie, begeerte / graagte / naſtaaning/ greetigheyd/ be-yvering.
Affecteren, be-yveren/behartigen/ſoeken/vereyſchen/dikwils doen/ benaerſtigen/opvlammen.
Affectie, genegentheyd/toeneiging. Affectie, harts-togt / ontroering / andoening.
Affectioneren, genegen zijn / toeneigen / beminnen.
Afficieren, andoen / beweegen/ anroeren/ aldus of alſoo maaken.
Affigeren, anhegten.
Affineren, ſuyveren.
Affiniteyt, ſwagerſchap / maagſchap / verwantſchap door houwlijk.
Affirmatie, een beveſtiging/ verſeekering/ betuyging.
Affirmatif, beveſtigend/ betuygend.
Affirmeren, beveſtigen / verſekeren / betuygen.
Affix, angehegt.
Affixie, anhegting.
Affictie, kwelling/ pijniging.
Affligeren, kwellen/ pijnigen / neerſlaan / ter aarden werpen.
Afflueren, toevloeyen / anvloeyen / overvloeyen.
Affluxie, toevloeying/ anvloeying.
Affriceren, anwrijven/ ankrauwen.
Affront, hoon/ſmaat/ verkorting/eerrooving/ eer-kwetſing/ongelijk.

Af-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Affronteren, hoonen/ smaaden/ verongelijken verkorten/eer kwetsen.
Affuyte, een rolpaard/ daarmen het grof geschut oplegt.
Affunderen, begieten/ bestorten/ bespatten.
Affusie, begieting/bestorting/ bespatting.

A. G.

AGent, een saak-voerder / bewint-hebber / gemagtigde / handel-drijver/ die saaken of handelingen / van een Vorst / of Koning drijft in een vreemd land. Agent, een gesant/ hof-gesant.
Ageren, ding-taal-voeren / in regte handelen. Ageren, doen/verhandelen/bedrijven/bewerken/angaan. Ageren, drijven/ t. w. beesten.
Aget, sie Acket.
Agetteren, sie Acketteren.
Aggravatie, beswaaring/ overlaading.
Aggraveren, beswaaren / overladen.
Aggreatie, een toestemming/ goedkenning/ bewilliging. Aggreatie, een behaaging / believing/ beangenaaming.
Aggredieren, anvallen/ angaan/ toetreeden.
Aggreeren, toestemmen/ goed kennen / bewilligen/voor goed opneemen. Aggreeren, behaagen/ believen.
Aggregatie, versaameling/ vergaadering.
Aggregeren, toegaaderen / versaamelen / vergaaderen. Aggregeren, t'saamen kudden/by een stouwen.
Aggredieren, toegaan/ of tot iemand gaan / anvatten/ bespringen/ anvallen/ overvallen/ iets bestaan/ beginnen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Aggreſſeur, anvaller/ overvaller/ beſpringer/ die iemand moetwilliglijk anvalt.
Aggreſſie, een anval/ overvalling. Aggreſſie, ankomſte/ bygank.
Agil, ſnel/ geſwint/ byhandig.
Agitatie, dryving/ beroering/ anſtooking.
Agiteren, dryven/ beroeren/ anſtooken/ dikwils doen/ ſchudden.
Agnitie, kennis/ erkenning.
Agnoſceren, erkennen.
Agnus Dei, Lam Gods/ Gods Soon en menſch/ die ook geſegt word God te zijn/ ja een met den Vader/ word hier van de menſchen by een beeſt vergeleeken. En dat ter oorſaak/ dat de ſelve onſchuldig an een galge genagelt/ en gedood is/ om de ſonden des menſchelijken geſlagts: ſoo wilmen dat een jaarlijks ſlagting en eeting eens Lams/ by den Jooden gebruykelijk/ ſal geweeſt zijn een voorbeeld van deſe galgen-dood van de Soon des menſchen. En ter gedagteniſſe van deſe Joodſche Lam-ſlagting en eeting/ en de ſlagting van des menſchen Soone/ word by die van de Roomſche Gods-dienſt/ een Lam met een vaandel in de poot verbeeld op was/ op goud/ ſilver of andere ſtof/ en word als dan die beeltenis/ Agnus Dei, of Lam Gods geheeten/ groote eer beweſen/ ja angebeeden. Dog welkers blindheyd/ of ſotheyd/ in't ſtuk van kenniſſe Gods of redelijke Gods-dienſt/ grooter is/ der Heidenen/ Jooden/ of Christenen/ ſoude wat te lang vallen hier te toonen en te verhaalen/ dat moet tot op een ander gelegentheyd eens geſpaart worden. In't algemeen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

seg ik dat maar / dat nog geen van alle een redelijke Gods-dienst gehad heeft / of ook nog heeft.

Agonisatie, strijding. Agonisatie, ziel-tooging.

Agoniseren, worstelen / strijden. Agoniseren, sik verantwoorden / besorgt zijn. Agoniseren, ziel-toogen / dat is / met de dood worstelen.

Agreabel, angenaam / behaagelijk.

Agriculteren, land-bouwen / land-winnen.

Agriculture, land-bouw / land-bouwing / land-winnig / land-bouwerp / land-neering.

Agrimonie, menge / lever-krupd / of geel-bloemd lever-krupd. Een krupd lang-werpig van bladers / van verwe donker groen / de welken an beyde zijde in veele deelen verspreyd zijn / zijnde wat rupgagtig. De steel is dun / regt opstaande / hooger dan een elle op wassende / hardagtig en hairagtig / wat na den swarten trekkende. De bloemkens zijn geel. Dit krupd heeft in 't nederduyts de naam van menge: en om dies wil / dat het besonder goed is voor de gebreeken des levers / na 't getuygenis der genees-meesters en krupd-beschrijvers / heeft het ons goed gedagt en belieft / het selve mede lever-krupd te noemen. Daar zijn nog andere soorten van lever-krupd / maar hebben ider een bygoegsel by de naam / waar an mense kennen en onderscheyden kan van dit lever-krupd: gelijk steen lever-krupd / wit lever-krupd / en water lever-krupd.

Aguet, sie Acket.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

A. I.

Alſement, ſie Aeyſement.

A. K.

Aket, ſie Acket.
Aketteren, ſoek Acketteren.

A. L.

AL'arme, of A l'arm, ter wapen / wapen. Dit is een Frankſe wapen-roep / als sy by eenige ongelegentheyd het volk in de wapenen willen hebben.

A l'arm roepen / ter wapen roepen / wapen roepen.

A l'arm-ſlaan / ter wapen ſlaan / door trommel-ſlag ter wapen doen komen.

Alchymie, of Alcumie, ſtof-ſcheyd kunde / ſmelt-konſt / aardkookery / een konſte waar door men kan / de eene ſtoffe van den ander ſcheyden / en ook allerley harde ſtoffen week te maaken en te ſmelten. Dog deſe konſt en beſtaat daar alleen niet in / maar ook daar in / dat men door deſe konſt meeſt uyt allerley ſtoffen / treffelijke genees-middelen weet toe te bereyden.

Alchymiſt, of Alcumiſt, een ſtof-ſcheyder / ſtof-brander / is een die de konſte van ſtof ſcheyding heeft / om de eene ſtoffe van den ander te konnen ſcheyden / en die ook uyt de ſelven treffelijke genees-middelen weet toe te bereyden.

Alchymiſtery, of Alcumiſtery, ſie Alchymie.

Alembic, een af-ſyp-helm / helm / een koo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

per werk-tuyg / 't welk de kruyd-mengers / stof-scheyders / en wijn-branders / gebruyken / rondagtig een hoofd-helm / waar van het ook den naam heeft / by naast gelijk.

Alferes, een vaandraag / die het vaandel draagt onder volk van wapenen.

Algebra, stel-regel / of stel-kunst / waar in geleert word agt te neemen op evenheyd der grootheyd / of hoe veelheyd van een streep / vlakte / of lighaam.

Alienabel, verbreemdbaar / dat verbreemd kan worden.

Alienatie, een verbreemding / eens anders eygenwording / 't welk geschied door verjaaring / verbreemding geschied ook door verkooping / opdragt van eygenheyd / schenking / ende voorts al waar door den eygenheyd van imants goed aan een ander komt.

Alieneren, verbreemden / eens anders eygen worden.

Aliment, of Alimonie, voedsel / onderhoud / kost.

Alimentatie, opvoeding / voeding / onderhouding.

Alimenteren, opvoeden / voeden / onderhouden / de kost geeven.

Alkemie, of Alkumie, sie Alchymie.

Alkemist, of Alkumist, sie Alchymist.

Alkemistery, of Alkumistery, sie Alchymie.

Allatratie, anbassing.

Allatreren, anbassen.

Alleë, of Alleye, een gang / een wandel plaats.

Allegatie, een bybrenging / anwijsing / antrekking / voortbrenging.

Allegeren, bybrengen / voortbrengen / voorthaalen /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

haalen / anwyſen / antoogen / antrekken.
Allegeren, verligten/ontlaſten.
Allegorie, anders ſpreeking/ of anders ſegging/ is een wys van ſpreeken / als iemand wat ſegt / maar wat anders daar by verſtaat/ als de woorden uyterlyk mede brengen.
Alleluja, ſuure-klaver / of koekkoeks-brood. Daar is tweederley ſuure-klaver of koekkoeks-brood / te weten / wit-bloemde ſuure-klaver / en geel-bloemde ſuure-klaver. De wit-bloemde ſuure-klaver / is een kruyd het welk niet hoog van de aarde waſt / hebbende dunne ſteelkens die uyt de wortel voortkomen / op de ſtoppen van elk der ſelver ſpruyten dry teere / dunne / kleyne / bleek-groene bladerkens uyt / ſuur van ſmaak / de klaver-bladeren by naaſt gelyk / behalven dat elk blad een diepen kerf in 't midden heeft. De bloemkens die wit zyn en van vyf bladerkens / komen wat lager tuſſchen de ſteelkens uyt de wortel voort. De geel-bloemde ſuure-klaver heeft dunne/ blinkende en kruypende ſteelkens / met bladerkens de ander niet ongelyk / en geele bloemkens. Alleluja, ſie Hallelujah.
Allevatie, opheffing/ opligting/opbeuring/ bybeuring.
Alleveren, opheffen / opligten/ heffen/ opbeuren/ bybeuren.
Alliantie, een verbond/ bondgenootſchap.
Alliceren, anlokken.
Allideren, anſtooten/ tegenſtooten/ ſtuyten.
Allieren, verbond maaken/ verbinden.
Alligatie, anbinding.
Alligeren, anbinden/ anverbinden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Allisie, anstooting/tegenstooting/anhorting/ stuyting.
Allocutie, een anspraak.
Allodiale goederen/onleen-goederen/vrye goederen. Goederen/ dewelke met volregt den eygenaar toekomen/ en niets 't zy van heergewaaden/ of anders schuldig is. Goederen de welke van niemant te leen gehouden worden.
Alloqueren, anspreeken/toespreeken.
Alloy, muntstof/ dat is/ goed goud/ oft silver/of koper/om geld af te slaan/ of te munten.
Alluderen, op speelen/'t ooge op hebben. Alluderen, met iemand speelen.
Alluëren, anvloeyen/anspoelen.
Allumeren, ontsteeken.
Allusie, sin-speeling/schuyl-sin/ of schuyl-rede/ is als men met de sin van een woord/ 't welk twee beteykenisse heeft/ of met de sin van een rede/ die twesins kan uytgelegt worden/speelt/dat is/iemand in twijffel houd. Allusie, insigt op iets. Allusie, speeling/ anspel/ met speeling.
Alluvie, anvloeying/anspoeling.
Almanach, een maand-wijser/ of tijd-wijser/ anwijsende de tijden des jaars/ de dagen des jaars/ en des maands/ en de tijden van de loop des Sons/ en des Maans/ en veel andere dingen meer. Almanach, word van sommige gesegt te zijn/ een Arabisch woord/ en te beteykenen getal of telling: andere seggen het te zijn/ een oud duyts t'saamen geset woord/ te weten/ Almaanachte, dat is/ al des Maans agt-neeming. Maar om dat het
wat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

wat meer anwijst als des Maans-loop / en dat het woord van Almaanachte, wat duyster is / heb ik het tijd-wijser of maand-wijser overgeset.

Alose, elf of elft / is een selker slag van visch.

Altaar, een slagt-plaats / een hooge verheve plaats in 't huys Gods / waar op de God toegeheyligde beesten geslagt wierden / van de Heyligers / van welke geslagte beesten eenige deelen of stukken wierden verbrand op de selve plaats / eenige stukken wel gebraden zijnde en met doop overgooten / wierden van de Heyligers gegeeten. Altaar, heyliging-plaats / of wying-plaats / daar men allerley giften of gaven / die men God toeheyligde / bragt. By die van de Roomsche Gods-dienst hebbense mede nog heyliging-plaatsen / daar de Heyligers de Gods-dienst dagelijks op doen. Maar die en bestaat niet in beest-slagting / gelijk by de Jooden of Heydenen / maar in al vry wat wonderlijker saak / te weten / in mensch maaking. Want sy kunnen / 't welk God selfs niet kan doen / alle stonden van den dag / van een kleyn rond stukjen meel-gebak / een mensch maaken / en 't blijft een kleyn rond stukjen meel-gebak / gelijk 't van te vooren was / en men geeft het malkander voor een mensch / niet mensch alleen / maar God mensch / te eeten. O groote onsinnigheyd! Ik lees wel van water tot wijn gemaakt: maar dat bleef geen water / want de Bruydlofs-gasten smaakten wel haast den goeden wijn / en proefden verandering: want sonder dat al had den Saligmaaker tien maal gesegt / het

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

is wijn gelooft het maar / sy en souden het niet gelooft hebben; als sy de verandering niet bemerkt hadden. Maar dese luyden willen / sonder datter verandering geschied / dat men sal glooven / datter verandering geschied is: ja ook soo een verandering die onmogelijk is.

Alteratie, een verandering / ontsteltheyd / ontsteltenis / ontsetting.

Altercatie, kijving / twisting / twist / bedinging / onrede.

Alterceren, kijven / twisten / bedingen / twistig zijn / tegen malkander kijven.

Altereren, veranderen / sik ontsetten / ontstellen.

Altern, overbeurtig / overhands.

Alternatie, wisseling / beurt-houding.

Altenatijf, by beurten / beurts-wijs / over 's hands.

Alterneren, beurt houden / over hands doen.

A. M.

AMabel, minbaar / minwaardig / liefwaardig.

Amaritude, bitterheyd.

Amasseren, ophoopen / vergaderen / versamelen / tassen.

Amateur, een lief-hebber / minnaar.

Ambagen, omwegen.

Ambassaat, sie Ambassadeur.

Ambassaatschap, sie Ambassade.

Ambassade, of Ambassaatschap, gesantschap / dat is / de sending eens gesants.

Ambassadeur, een gesant / afgesant / hof-gesant. Die van een Staat / Koning of Prins / geson-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

sonden word aan een andere Staat / Koning of Prins / om iets te verhandelen wegens den Staat / 't zy van Oorlog of Vrede.
Ambelen, snelliglijk gaan.
Ambidexter, byhandig / evenhandig / slinks en regts.
Ambieren, na hengelen / om hengelen / na staan / uyt zijn om cenig ding te verwerven / vryen / begeeren. Ambieren, omgaan / rondom gaan / omringelen.
Ambigeren, twijffelen / in twijffel zijn / in twist zijn. Ambigeren, rondom drijven.
Ambiguiteyt, dubbelsinnigheyd / twijffelsinnigheyd / dubbelduydigheyd.
Ambitie, eersugtigheyd / eergierigheyd.
Ambitieus, eersugtig / eergierig.
Ambulatie, een wandeling.
Ambuleren, wandelen.
Ameen, vermaakelijk / lustig.
Amende, een boete / die iewers opgestelt is. Amende, een verbetering.
Ameniteyt, vermaakelijkheyd.
Amiabel, lieflijk / vriendelijk / minsaam.
Amicabel, vriendelijk / minnelijk.
Amicable compositeurs, goede mannen / of vriendelijke scheyds-luyden / soen-maakers.
Amice, vriend.
Amicitie, vriendschap.
Amict, een kleed / hoofdeksel.
Amye, een vriendinne.
Amys, een vriend.
Amy-schap / vriendschap.
Amissie, verlies.
Amitteren, verliesen. Amitteren, weg-senden / weg-schikken / van sik senden / laaten gaan.

Ammunitie, toerusting/ oorlogs gereedschap/ krijgs-tuyg/ dat is/ allerley geweer/ wapen/ en geschut/ dat ten oorlog gebruykt word.

Ammunitie van oorlog/ oorlogs toerusting/ sie Ammunitie.

Amnestie, een algemeene vergeeting/ wanneer men eenige daaden/ die soo heel wel niet geweest zijn/ in 't geheel niet meer en wil gedenken. Amnestie, vergeeting.

Amoderatie, bemiddeling.

Amodereren, bemiddelen/ middelen.

Amolieren, weg-doen met grooten arbeyd/ weg-drijven/ verdrijven/ afwenden. Amolieren, uytroepen/ verdelgen.

Amolitie, weg-doening/ verdrijving. Amolitie, uytroeping/ verdelging.

Amoreus, minnend/ verliefd. Amoreus, een vryer/ verliefde vryer.

Amoreuse, een vrijster/ verliefde vrijster.

Amortisatie, doode handstelling/ onwandelbaarmaaking/ onvervreemdbaarmaaking/ of onverhandelbaarmaaking/ dat is/ wanneer men maakt/ dat eenige goederen niet meer verhandelbaar/ of vervreemdbaar zijn/ en dat der selver eygenheyd niet meer kan over gaan/ van de eene op den ander/ gelijk die eenig land aan een arm Gods-huys maakt/ soo en kan of en mag dat land niet weer verhandelt of vervreemd worden.

Amortiseren, in dooder hand stellen het goed/ onvervreemdbaar maaken/ onverhandelbaar maaken/ onwandelbaar maaken/ sie Amortisatie.

Ampel, wijd/ breed.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Amphibologie, dubbelsinnighepd / een donke-re rede / twijffel rede / twijffelatige sin.
Amphitheater, een schouwburg / toneel rond/ ronden burg / daar men iets heerlijks op vertoont.
Ample, wijd/ breed/ rupm/ wijdlugtig.
Amplecteren, omhalsen / ombangen / anneemen/ verkiesen.
Amplexie, omhalsing.
Ampliatie, vermeerdering/ grooter maaking.
Amplieren, vermeerderen/grooter maaken.
Amplificatie, uptbreiding/ breedmaking.
Amplificeren, uptbreiden / breed maken / vermeeren.
Ampulle, een kan/ krupk/ pul.
Amputatie, besnoeping/ affnijding.
Amputeren, affnijden / afhouwen/affnoepen/ knotten.

A. N.

ANabaptist, een herdooper / wederdooper/ doops-gesinde/ een wederdooper is / die van gevoelen is/dat iemands doop / jong gedoopt zijnde / eer hp belijdenis sijns geloof heeft konnen doen / niet genoegsaam is / maar dat hp dan/ wanneer hp vol wassen is/ en belijdenis sijns geloofs kan doen / wederom moet herdoopt werden.
Analogie, evenredenhepd / evenbedeeling / gelijkmaatighepd / over-een-koming / anpassing.
Anathema, een vloek / een vloek beslupt. Anathema, een gifte of geschenk de Goden toegewijt/een gifte die men in de kerk hangt/ offet / en bewaart.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Anathematiseren, vervloeken. De geestelijken konnen seer ligtelijk / ja om een haver stroo bykans / als hun iets niet na de sin is / vervloeken / niet denkende / datse hun selven mede seer vervloekt maaken / met een ander soo ligtelijk te vervloeken en te verdoemen.

Anatomie, ontleeding / opsnijding / ontleedkunde / dat is / de konst om lighaamen te konnen ontleden / en na de konst / van lid tot lid op te snijden. Anatomie, een ontleedplaats / de plaats daar men gewoon is ontleeding te doen.

Anchovi, sie Antsouwe.

Androgynen, man-wijven / zijn menschen die beyde de teel-leden / soo wel het manlijk als het vrouwelijk / hebben.

Angust, nauw / eng / besloten.

Angusteren, benauwen / engen / eng maaken.

Angustie, benauwthepd / bangighepd. Angustie, een engte / een enge of nauwe plaats.

Animadversie, aanmerking / opmerking / toesiening / gade-slaaging / waarneeming / waarschouwing. Animadversie, straffinge / tugting.

Animadvertentie, toesigt / aanmerking / waarschouwing / bewroeding.

Animadverteren, toesien / aanmerken / gadeslaan / waarnemen / bewroeden / behartigen / waarschouwen / straffen.

Animeren, moedigen / moed geven. Animeren, leevendig maaken / ziel en gevoel geeven / leeven.

Animeus, moedig / gehart / stout.

Animositeyt, moedighepd / stouthepd.

An-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Annalen, jaar-boeken/ jaarlijkse geschiedenis boeken/ in welk men al de jaarlijkse geschiedenissen en voorvallen/ opschrijft/ tot nut en dienst der nakomelingen.
Annate, een jaarlijkse inkomst/ opkomst van een jaar/ de inkomst die men iewers jaarlijks van trekt.
Annecteren, anhegten/ anknoopen/ anbinden.
Annectie, anknooping/ anhegting/ anbinding.
Annex, angeknoopt/ angebonden/ bygevoegt.
Annihilatie, een vernietinge/ te niet doening.
Annihileren, of Annichilleren, vernietigen/ te niet doen.
Anniversarien, jaarlijkse uytvaart viering. By de ouden wierd dikwils de uytvaarts dag/ van iemand die gestorven was/ geviert. By die van de Roomsche Godts-dienst/ die de Heydenen dog meest in alles navolgen/ geschied dat al mede veeltijds/ dat men een jaarlijkse ziel-mis doet voor iemand die gestorven is. Anniversarien, een jaarlijkse hoogtijd houding/ die alle jaar onderhouden word.
Annotatie, anteykening/ opschrijving.
Annoteren, anteykenen/ opschrijven om te gedenken/ merken.
Annueren, toewenken/ toeknikken/ toestaan.
Annullatie, een vernietinge/ te niet doening.
Annulleren, vernietigen/ te niet doen/ afschaffen.
Annulleren de proceduren, de ding-taalen te niet doen/ de regts-pleging vernietigen/ de gedings-handel te niet doen.
Annunciatie, boodschapping/ verkondiging/ verwittiging.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Annuncieren, boodſchappen/ verkondigen.

Anſſoye, ſie Antſouwe.

Antecederen, voortgaan/ overtreffen.

Antecelleren, uyt-munten/ te boven gaan/ overtreffen.

Anteceſſeur, een voorſaat/ een voorganger.

Anteceſſie, voorgaaning/ overtreffing.

Antedateren, te vooren anteykenen/ te vroeg dag-teykenen/ is de dag des maands vroeger ſtellen/ als hy is.

Antemuraille, een voorveſt/ voorburgt/ voormuur.

Anteponeren, voorſtellen/ voorſetten/ hooger houden en ſchatten.

Antepoſitie, voorſtelling/ voorſetting.

Antichriſt, tegen-beſmeerde/ of beſmeerde gelijk/ dit is een t'ſaamen geſet baſtaard Grieks woord uyt Ἀντὶ, Anti, 't welk beteykent tegen/ of gelijk: en χριϛὸς, Chriſtus, 't welk beteykent beſmeerde/ op onduyſt/ Geſalfde/ dat is/ eender/ die met eenig wel-riekend ſmeer/ ſmout of olie/ wat beſmeert of begooten wierd; gelijk de Koningen/ Heiligers en voorſeggers op 't anvaarden van hun rijk/ of ampt by de ouden/ gedaan wierden/ die tot beveſtiging en verſterking in hun rijk/ of ampt met een weinig wel-riekende olie op 't hoofd beſtort wierden. Dit woort dan van Antichriſt, beteykent tegen-beſmeerde/ of gelijk beſmeerde/ of beſmeerde gelijk. De eerſte betekenis word van een deel navolgers/ van een Soon des menſchen/ waar van in de H. Schrift gewag gemaakt word/ welkers naam was/ Jeſus/ Behouder/ om dat hy ſijn volk behoud/ en ge-

by-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

bynaamt / Chriſtus, beſmeerde / om dat hy was met den H. Geeſt overſtort of beſmeert / gepaſt op een Mahomet, om dat die en des ſelfs nakomelingen en anhangers ſeer groote vyanden zijn / van de navolgers des Behouders: en dat die Mahomet, over ſulks te regt de naam van tegen-beſmeerde / of Antichriſt, is gegeven. Een ander deel van de navolgers des Behouders / paſſen deſe naam van Antichriſt, of beſmeerde gelijk / want ſoo moet het woord dan uytgelegt worden / op het gekroonde Opper-hoofd / der algemeene Roomſche Gemeente / om datſe ſien / dat deſe wilden beſmeerde gelijk zijn: want hy is niet vyand tegen den Behouder (al hoewel hy voor ſoo veel tegen of nadeelig / den Behouder kan geſegt worden te zijn / voor ſoo veel hy eenig voor-regt der ſelver an ſik ſoekt te trekken /) nog tegen al de navolgers van den Behouder: maar alleen tegen die / alhoewel te onregt / welken hem niet willen den Behouder gelijk ſtellen / 't welk ook niemand behoeft te doen. Anti, betekent ook in plaats / of in plaats van: ſoo dat / Antichriſt ook beteekent / in plaats van beſmeerde / dat is / een die in plaats van beſmeerde hoofd der Gemeente is hier op aarde. Anti betekent ook voor / by gevolg betekent Antichriſt, ook voor beſmeerde / dat is / die voor beſmeerde is en niet tegen. Soo dat die naam van Antichriſt, ſoo wel in 't goede / als in 't kwaade / kan genoomen worden. Dog dewijl 't in de Schrift ten kwaade geſegt word / ſoo neem ik voor Antichriſten, alle die geenen die tegen de waarheyd zijn.

An-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Anticipatie, verbroeging/een verbroeging van de gesette regt-dag/ gesette regts-dag verbroeging/ of verbroeging van de paaltijd des beroeps/ verbroeging geschied in saaken van hooger beroep/ of hooger voor regt betrekking/ wanneer een eyscher of beroeper/ den gedaagde gedag-vaart heeft/ en een dag van regten betekent is/ welke de gedaagde dunkt te lang genomen te zijn/ soo versoekt de gedaagde de verbroeging of verkorting van die gesette tijd. Anticipatie, verhaasting/ voorkoming/ voor-ingenomenheyd verrassing/ voorkoming voor den verval dag.

Anticiperen, verbroegen/ de paaltijd des beroeps verbroegen/ of verkorten/ om de saak eerder te doen dienen. Anticiperen, voorkomen/ verrassen/ verhaasten/ onderscheppen.

Antidateren, sie Antedateren.

Antidot, een tegengift/ tegenbaat/ tegenbaat tegen vergift/ een genees-middel 't welk gebruykt word tegens vergift/ 't zy dat iemand van vergiftige dieren is gebeten of gesteken/ of 't zy dat imant vergif in 't lijf genomen heeft.

Antidotaal, een versoek-schrift an 't geregte/ of aan 't hof/ om ongehoord niet beswaard te werden/ of een versoek-schrift tot voorkoming/ dat een beschuldigde ongehoort niet en werde beswaart. Een versoek by versoek-schrift ten hoove/ of an de regters gedaan/ om voor te komen/ dat imant die beschuldigt word/ ongehoort niet en werde beswaart/ op het te kennen geeven/ of be-

schul-

schuldigen/ van de tegen-dingers/ of beschul-digers.
Antijk, of Antijks, oud/ ouwer-wets. Antijks, snaaks.
Antikiteyt, sie Antiquiteyt.
Antikiteyt soeker/ sie Antiquiteyt soeker.
Antimonie, spits-glas of spies-glas/ rauw spies-glas/ is een berg ingewant of mijn-stof/ bestaande uyt een swavel-agtige/ kwik-silver-agtige/ en een sout-aard-agtige stof: het is heel sterk van kragt en werking/ heel wel bereyd zijnde/ word het somtijds in de genees-konst wel gebruykt/ met goed geluk en gevolg: maar kwalijk bereyd zijnde en in-genomen/ veroorsaakt de dood.
Antipathie, een afkeer/ weer-sin/ tegen-sin/ te-gen-lijding/ tegen-sugt. Alle afkeer in de menschen of in de beesten/ word veroorsaakt door inbeelding van hindernis. Gelijk by voorbeeld/ dat iemand een afkeer heeft van kaas/ die weer-sin spruyt uyt inbeelding van hindernis/ om dat hy sik inbeeld/ dat hem de kaas sal hinderen en schadelijk zijn/ of dat iemand een afkeer heeft van een kat of iet anders/ spruyt al mede uyt hindernis/ of om dat het te vooren al gehindert heeft. Soodanigen afkeer of weer-sin soude ie-mand/ die der sik met andere kragtige ge-dagten tegen stelde/ wel verwinnen kon-nen: maar de afkeer/ die een schaap heeft van de wolf/ en dat niet te onregt/ sou-de niet overwonnen konnen worden door het schaap/ want die is te groot. In leeve-loo-se dingen is eygentlijk geen afkeer of weer-sin: maar wel eenige wonderlijke werkin-

 gen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gen / welkers oorsaaken / als men wil nau we ondersoeken / men wel uptbinden kan.

Antipoden, tegen-voeters / tegen-voetelingen, sijn menschen die an de andere zijde des aard-kloots regt onder ons woonen. De ouden hebben sik ingebeeld / dat de aarde plat was / voornaamentlijk de geestelijken / onder anderen ook Augustinus, de selven en hebben niet willen gelooven / datter tegen-voeters waaren / hoe seer men hun dat selve met reden toonden. Ja sy hebben Viglius, een opsiender der Gemeente te Ments / van sijn staat en waardigheyd berooft / om dat hy seyde en bewees dat de aarde rond was. En nu weet de minste scheeps jongen wel / dat de aarde rond is / en dat men de selve kan om zeylen. Maar soo wel mag men sik op de wijsheyd en geleertheyd / der geestelijken betrouwen: gelijk gy siet. Dog sy hebben nog soo veel en groover misslagen / en dwaalingen / dat het op een niet an komt.

Antiqueren, oud maaken. Antiqueren, afschaffen / weg-doen / upt-drijven.

Antiquiteyt, oudheyd / al-oudheyd.

Antiquiteyt-soeker / ondersoeker der oudheyd / die alle oude geschiedenissen en andere oude dingen ondersoekt.

Antsouwen, Ansioyen, of Anchovi, kleyne visjkens / als stekel-baarskens / stekel-baars-viskens.

Anxieteyt, angst / benauwtheyd.

Anxietude, angst-valligheyd.

A. P.

A. P.

APart, bysonder/bysonderlijk/affonderlijk/verdeelt. Apart, ter zijden.

Apert, opentlijk/klaar. Apert, rond-uyt.

Apertie, een opening/opendoening.

Apocryph, verborgen/gedekt/verdonkert/verduystert.

Apocryphe boeken/ verborgen boeken/ verdonkerde boeken/ of verduysterde boeken/ zijn eenige boeken/ die eertijds mede gehouden zijn by de oude Kerk/ voor regel-matige boeken der H. Schrift: en worden de selve ook nog by de Roomsche Kerk/ daar voor gehouden. Dog voor eenige jaaren by die van de herstelde Gods-dienst daar van afgesondert/ en uyt het getal der boeken/ van de H. Schrift gedaan. Of iemand vraagde/ mogense dat soo doen? wel ja! waarom niet? sy hebben 't mogen doen en konnen doen/ en hebben nog magt en regt/ soo sy wilden (of anderen die 't soude mogen behagen) al de vordere rest voor onregel-matig te verklaaren/ en andere boeken in de plaats voor regel-matig stellen. Want het geen op 't seggen van een Gemeente/ voor regel-matig is verklaart/ kan op 't seggen van een ander Gemeente/ voor onregel-maatig verklaart worden; soo lang als 'er geen meerder vastigheyd is/ of bewijs/ als 'er tot nog toe is. sie Bybel.

Apoint, of Apointement, sie Appointement.

Apologie, een verantwoording/verdeediging/verdeedig-schrift/ 't geen iemand schrijft tot

verantwoording en verdeediging van sijn selfs.

Apoplexie, de slag/ geraaktheyd/ beroertheyd, lijfs-beroertheyd. Dit is een seer swaare siekte/ waar door den mensch/ als van den donder of bliksem geraakt/ schielijk en in der ijl berooft word/ van by naast alle gevoelen en beweging/ soo dat men maar een weynig adem-haaling bespeuren kan. En is dese siekte seer swaar om te genesen; en als 'er iemand van genesen is/ behoud die tot een teyken lammigheyd der leden/ welke lammigheyd genoemt word beroertheyd of lijfs-beroertheyd: anders heet die siekte in 't begin/ de slag/ of geraaktheyd.

Apostel, een gesant/ afgesant/ gesondene/ die van iemand gesonden word/ om iets te verhandelen/ of die van iemand gesonden word/ om iets te boodschappen of te verkondigen. Soodanige gesanten heeft 'er den Behouder twalef gekoozen/ die aan alle oorden getrokken zijn/om des selfs Leere te verbreyden.

Apostaat, een afvallige/ verloochenaar/ die van iemand afvalt/ of die van een angenome leer afvalt/ en die verloochent.

Apostasie, een afval/ afvalling/ verloocheming.

Aposteme, of Apostume, een geswel/ sweer/ soek Absces.

Apostille, een bescheyd op een versoek-schrift/ of antwoord op een versoek-schrift/ sie Appointement.

Apostilleren, een antwoord op een versoekschrift op de kant des selfs schrijven/ een bescheyd op een versoek-schrift op des selfs kant

kant schrijven / of een bevel op een enkel versoek / by versoek-schrift gedaan / op de kant des selfs te schrijven. Apostilleren, op de kant aanteykenen / of aanteykenen op de kant / te weten / het bescheyd / antwoord / of bevel op een versoek-schrift.

Apostumatie, swelling / swering / is de rijpwording / van etter-geswel / sie Absces.

Apoteek, een schuur / pak-huys om iets in te bergen / een wijn-kelder.

Apoteek, of Apoteekers-winkel / kruyd-mengers winkel / kruyd-bereyders winkel / alwaar men allerley genees-kruyden en dranken verkoopt en toe bereyd.

Apoteeker, kruyd-menger / of kruyd-bereyder. Een die allerley genees-kruyden en dranken mengt / bereyd / kookt / en verkoopt. Apotekeres, kruyd-mengster / kruyd-bereydster.

Apozeme, een kruyd-drank / kook-kruyd-drank / is een kooksel / of afsiedsel van een deel gekookte genees-kruyden / welk afsiedsel / als 'er de kruyden lang genoeg ingekookt zijn / (daar na gehelderd /) en met suyker wat gesoet / en met wat wel-riekend kruyd wat lieflijk en angenaam gemaakt word; om te konnen gedronken worden / 't zy om wat buyk-lossing te krijgen / of om wat verandering in 't lijf te maaken.

Appaiseren, bevreedigen.

Apparent, oog-schijnlijk / schijnbaarlijk / schijnend / mogelijk.

Apparentie, oog-schijnlijkheyd / schijnbaarheyd.

Appareren, bereyden / verschijnen / schijnen / gesien zijn / gesien worden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Appareil, bereydsel/ toerusting.

Appast, aas/ vet maakende spijs.

Appart, afgesondert/ afgedeelt.

Appel, of Appellatie, een beroep/ hooger beroep/ hooger betrek/ weder beroep/ of herroep. Een beroep/ of hooger beroep/ is wanneer der van een gewijsde van den lage regter word beroepen tot den hooge regter/ met opschorsinge van de kragt van het gewijsde.

Appel in forma, een beroep met opschorsing van 't gewijsde/ een hooger betrek of hooger beroep met opschorsing van 't gewijsde/ dat is/ dat het gewijsde van den lage regter geen voortgank sal hebben/ ondertusschen dat men beroep gedaan heeft.

Appellant, een beroeper/ weder-beroeper/ die van het gewijsde/ by den laagen regter gewesen/ en waar by hy meynt beswaart te zijn/ beroept tot den hooger regter.

Appellatie, beroep/ sie Appel. Appellatie, roeping/ noeming/ heeting.

Appelleren, beroepen/ weder-roepen/ hooger beroepen/ hooger betrekken/ herroepen/ dat is/ van een lage regter tot een hooge beroepen. Appelleren, weder versoeken/ herkennen/ noemen/ heeten/ roepen.

Appenderen, anhangen.

Appendix, anhangsel/ by anhang/ byvoegsel/ byval.

Appensement, bedenking/ dag van beraad.

Appeteren, begeeren/ hertelijk begeeren/ graag zijn/ seer lustig zijn. Appeteren, naderen/ na by zijn.

Appetibel, begeerlijk.

Appetijt, begeerte/ graagte/ graagheyd/ lust/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

eetens luſt / trek of begeerte tot iets.

Appingeren, anvoegen / byſchrijven / byſchilderen / of bymaalen / anſchilderen / opdigten.

Applauderen, verblolijken / prijſen / toejuychen.

Applicatie, een toe-eygening / toepaſſing. Applicatie, bybouwing / toevoeging / byvoeging / toebegeeving.

Appliceren, toepaſſen / toe-eygenen / te pas brengen om een ſaak te verklaaren. Appliceren, bybouwen / aanknoopen / byvoegen / toevoegen / toebegeeven.

Appointement, een antwoord op een verſoek-ſchrift / beſcheyd op een verſoek-ſchrift / een bevel op een enkel verſoek / 't welk op de kant van een verſoek-ſchrift / geſchreven word. Appointement, 't geſchrevene op de kant van een verſoek-ſchrift. Appointement, een beſlegting / uyting / een afvaarding.

Appointement Commiſſoriaal, een bevel van een gemagtigde regter / of een bevel van een hageſette regter / dat is / een bevel / 't welk gegeeven word aan de regts-pleegers / van een van de regters of Raads-heeren / de welke daar toe van 't Hof / of de andere Raads-heeren is gemagtigt en afgevaardigt / om de regts-pleegers op een by-een-komſt daar toe belegt / te vereenigen / of anders te beveelen wat gedaan ſal worden.

Appointement diſpoſitijf, een regts-gebod van den Hove / op wat wijſe een ſaake beſchreeven ſal worden.

Appointeren, beſtemmen / imant ergens beſcheyden / dag-vaarden. Appointeren, vergelijken / ſpitſen.

Apponeren, of Appoſeren, byſetten / byſtellen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Apportatie, bybrenging/ anbrenging / andraaging/ byvoering.
Apporteren, bybrengen/ andraagen/ byvoeren anbrengen.
Apposeren, sie Apponeren.
Appositie, bysetting/ bystelling/ toeset.
Apposteren, afrigten.
Apprecatie, toewensching/ toebidding.
Appreceren, toebidden/ toewenschen.
Apprecieren, waarderen/ toeschatten/ schatten.
Apprehendeerde, een gevange/ vastgehoudene/ angetaste/ die gevangen is/ of vastgehouden.
Apprehendeert, gevangen/ vastgehouden / angetast. Apprehendeert, begreepen/ anvaart/ bevat.
Apprehendeeren, vasthouden/ vangen/ antasten/ vatten. Apprehenderen, anvaarden/ begrijpen/ bevatten.
Apprehensie, vangenis/ vasthouding/ hegtenis. Apprehensie, begrijping/ bevatting.
Approbatie, gestading / bevestiging / goedkenning / toestemming.
Approberen, gestaden/ bevestigen/ van waarde houden/ goed kennen/ goed agten/ anneemen/ looven.
Approche, nadering/ naaking. Approche, een loop-graft/ genaak-schans/ is een begraving/ die in de belegering van een stad gebruykt word/ om de stad allengskens te naderen.
Approcheren, naderen.
Appropinquatie, genaaking.
Appropinqueren, genaaken/ naderen/ bykomen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Appropriatie, een toe-eygening.
Approprieren, toe-eygenen.
Appuy, leuning/ ſteunſel/ ſtutting.
Appuyeren, leunen/ ſteunen/ ſtutten.
April, gras-maand/ deſe maand heeft ſijn naam van het eerſt uytwaſſende gras/ het welk in deſe tijd begint te groeyen/ en uyt de aarde te ſchieten. De Kummeren/ of Komeren/ dat ſijn de Holſteynders of Deenen/ noemenſe fare maanet, fare maand/ dat is/ huyſche of fraye maand/ om datſe mede een van de frayſte maande van 't jaar is.
Apt, bekwaam/ nut.
Apteek, of Apteekers-winkel/ ſie Apoteek, of Apoteekers-winkel.
Apteeker, ſie Apoteeker. Aptekeres, ſie Apotekeres.
Apteren, voegen/ byvoegen/ vleyen/ ſchikken/ paſſen/ bekwaam maaken.
Aptitude, bekwaamheyd/ bekwaamlijkheyd.

A. R.

ARbiters, gewillekeurde regters/ zijn die by wille en begeerte van de twiſtelingen of dingers gekoren worden/ om hun te regten/ en een oordeel over hun verſchil te vellen.
Arbitraal, goed-dunkende/ beraadſaam/ willekeurlijk.
Arbitraalijk, beraadſaamelijk/ goed-dunkelijk.
Arbitraale uytſpraak/ een uytſpraak van gewillekeurde regters. Arbitraale uytſpraak/ een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

een uptspraak van goede mannen / sie Arbitrage.

Arbitrage, een gewijsde / oordeel / of uptspraak van gewillekeurde regters. Arbitrage, een seggenschap / bemiddeling / of uptspraak van goede mannen / of gewillekeurde scheyds-mannen. Arbitrage, een goed dunken.

Arbitraire pene, een ongesette straf / een straffe naar goed dunken des regters / waar mede eenige misdaaden / daar geen gesette straf toe staat / gestraft worden.

Arbitrateurs, goede mannen / middelaars / scheyds-mannen / vreede-maakers / zijn die by wille en begeerte van de regt-pleegers of dingers gekoren worden / om hun saaak te middelen / en hun alsoo van malkander te scheyden.

Arbitreren, uptspreeken / bemiddelen / raadslaan / beraadslagen.

Arcenal, een waapen-huys / waar in men allerley wapenen bewaart. Arcenal, harnaskamer.

Arceren, weeren/afweeren/beletten/indryven.

Archangel, eerste boode / of opperboode. Dit is een bastaart Grieks woord / 't welk in de Schrift onovergeset gelaaten is / en beteykent gelijk ik geseyd heb / eerste boode / of opperboode. Dog wat dit voor een eerste of opperboode is / en oft een geest of mensch is / dat weet ik niet: wat sijn anbrengen of boodschap is / dat weet ik ook niet. Een Gods-geleerde sal seggen / dat het een geest is. Maar uyt de beschryving dieder op twee plaatsen in de Schrift / van dese opperboode / of Archangel, gedaan word / en kan sulks niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

niet afgenoomen werden. Want op de eene plaats staat / dat de Heere met een anmaa-nend geroep / met de stemme des opperboo-de / en met de trompette Godes sal neder-komen van den Hemel. En op de andere plaats staat: de opperboode / wanneer hy twistende met de lasteraar / sprak van Mo-sis lighaam / heeft niet durven inbrengen / oordeel van lasteringen: maar seyde / de Hee-re bestraffe u. Dit schijnt mijn niet toe de be-schrijving van een Geest te zijn / maar van een mensch: want dat zijn bedrijven van een mensch: te spreeken / te twisten. Dog sie hier van breeder in het woord Engel.

Archebuse, sie Arquebuse.

Archebusier, sie Arquebusier.

Archier, een schutter / een boog-schutter / die pijl en boog / gelijk men by ouds plag / ten oorlog voert. Maar nu heeft men roers en lange spietsen.

Archier te paarde / een schutter te paard / boog-schutter te paarde / is een ryder / versien met pijl en boog. Dog een ryder voert nu een kortroer / en twee kleyne rij-roers an weder-zijden van den zadel.

Architect, een bouw-meester / is een die in de bouw-konst wel ervaren is.

Architecture, bouw-konst / dat is / de konst om wel te timmeren en te metselen.

Archiven, de stads-kamer / daar men de stads voor-regten en gemeene schatten / ook stads-schriften / of jaar-boeken bewaart. Archi-ven, hand-vesten / stads-schriften / voor-regten.

Arcion, de zadel-boom / dat is / het voorste

deel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

deel van de zadel / daar de knop an komt / de zadel-boog.
Arcke, ſie Arke.
Arckebuſe, ſie Arquebuſe.
Arckebuſeren, ſie Arquebuſeren.
Arckebuſier, ſie Arquebuſier.
Arctatie, beklemming / benauwing.
Arcteren, benauwen / beklemmen / eng t'ſaamen ſluyten.
Ardent, vuyrig / brandig / hittig / heftig.
Arderen, branden / vuyrig zijn / ontſteeken zijn van hitte / vuyrig ontſteeken zijn van liefde.
Ardeur, vuyrigheyd / hittigheyd / brand.
Areſt, ſie Arreſt.
Areſtant, ſie Arreſtant.
Areſteerde, ſie Arreſteerde.
Areſteren, ſie Arreſteren.
Argine, een afdaking. Argine, de dye / is het buytenſte deel des beens / van de billen af tot an de knie.
Arguatie, bewijſing / betooning / beſtraffing / beriſping / kibbeling.
Argueren, bewijſen / betoonen / overwinnen. Argueren, beſchuldigen / beſtraffen / begrijpen / beriſpen / kibbelen.
Argument, een bewijs / bewijs-rede / ſtrijd-rede. Argument, kort begrijp / inhoud.
Argumentatie, bewijſing / bewijs-redening / twiſt-redening.
Argumenteren, bewijſen / bewijs-redenen / twiſt-redenen.
Argut, loos / ſcherpſinnig.
Ariditeyt, droogte / dorheyd.
Ariſtocratie, beſter-heerſching / der beſter regerin-

geringe / adel regering. Als eenige van de beſte en voornaamſte luyden de regeringe des lands hebben.

Arithmetica, de tel-konſt / of reken-konſt / tal-kunde / of tel-kunde: is de konſt om wel te rekenen.

Arke, een kiſt / daar men iets inſluyt / 't zy kleederen / of ander goed. Arke, een kiſt / waar van in de Schrift gewag gemaakt word / daar van allerley reyn gediert ſeven en ſeven / van 't onreyn twee en twee / manneken en wijfken in waren / doe de Watervloed over de gantſche Aarde kwam / ſoo die ſchrijver meende: dan 't is die man goed te vergeeven / hy heeft niet beter geweeten of de Aarde is plat geweeſt / gelijk de ouden in die waan ſijn geweeſt / en daarom heeft hy gemeent / dat de gantſche Aarde van eenige dagen regens kon bedekt worden. En daar kan men hem nog al te gemoet komen in 't beſchrijven van de kiſt / om dat hy der niet by geweeſt is / nog de ſelve geſien heeft / en de maat is hem vergeeten / en een kunſtig rekenaar is 't niet geweeſt om de maat weer uyt te vinden: want anders ſoude het my wat vreemd dunken / hoe in ſoo kleynen kiſt / welkers langte maar was dry hondert ellen / de breette vijftig / de hoogte dertig ellen / ſoo grooten menigte van dieren / en ſoo veel voeder voor meer als een jaar / heeft konnen zijn. Dog hy heefter van geſchreven / gelijk hy 'er van gehoort had.

Arke des verbonds / of Arke des Heeren / de verbond-kiſt / kiſt des verbonds / of de kiſt des Heeren / des Heeren kiſt / is de kiſt geweeſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

weest die Moses heeft doen maaken en setten in de hutte der t'saamen-komst. Der selver langte was twee ellen / de breete anderhalf ellen / de hoogte insgelijks anderhalf ellen. In dese kist wierden gelegt de twee steenen tafelen der Wet / een kruyk met Wat / ende een roede of stok van een Amandel-boom die gebloeyt had.

Arkebuse, sie Arquebuse.

Arkebuseren, sie Arquebuseren.

Arkebusier, sie Arquebusier.

Armade, een krijgs-rusting / is een groote toestel ten oorlog. Armade, een krijgs-heyr / heyr-leger / dat is / een leger van krijgs-volk. Scheeps-armarde, een scheeps-magt / scheeps-vloot.

Armaris, een wapen-huys / daar allerley wapenen in zijn.

Armature, wapening / rusting / krijgs-rusting / wapen / harnas.

Armee, of Armeye, sie Armade.

Armeren, wapenen / toerusten.

Armosyne, of Ormesyne, sijde laaken van Ormuz, Ormuz is de naam van een Stad en Eyland / gelegen an een inham van de Persische Zee: in welke Stad of Eyland dese sijde lakenen gemaakt worden / en sijn van daar eerstelijk alhier gebragt.

Armure, sie Armature.

Aroma, wel-riekend kruyd / allerley wel-riekend kruyd / gewas / of vrugt / gelijk nooten-muscaaten / nagelen / &c.

Aromatijk, wel-riekend.

Aromatizeren, wel-riekend maaken.

Aronde, een swaluwe / of swaalme. Een kleyn-

vogel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

vogelken ſwartagtig / met korte / ſwakke beentjes / de ſtaart is lang / en an het eyn-de als een twee tandige vork / neſtelt veel an de kerken / en op 't land in de ried-dakte ſchuuren / en boere huyſen.

Arquebuſe, een vuur-roer / hand-geſchut / hand-bus / 't welk met de handen gehouden word ende afgeſchooten word / een vuur-roer is / 't welk een vuur-ſlot heeft / om 't boſkruyd an te ſlaan.

Arquebuſeerde, doorſchootene / dood geſchoo-tene. Een die door veroordeling van kryjgs-geregt doorſchooten is.

Arquebuſeren, ſchieten / dood ſchieten. Als ie-mand met een roer door bevel des krijgs-regters / om eenige bedreven miſdaad / dood geſchoten word / gelijk onder krijgs-luyden geſchied.

Arquebuſier, een ſchutter / of ſchieter / vuur-roer-ſchieter / hand-ſchut-ſchieter / of hand-bus-ſchieter / dat is / een ſchutter te voet die een vuur-roer voert / of ook wel eenig hand-ſchut-geweer.

Arrabel, buyten voorſtel / buyten geſprek / buy-ten voorneeming / niet dienende.

Arrectie, opſteeking / opregting.

Arrement, een overblijfſel / geding-vernieu-wing.

Arrementen van een proces, een gedings-ver-nieuwing / de anneeming van een regts ſaak eenes overledene / geding-erving / de grond-veſten van een geding / daar het geding op begoſt is / de overblijfſels van een geding / waar toe imant gedag-vaart word / om de ſelven an te neemen en te vervolgen. Wan-

neer

neer imant die een regts-saak voor 't geregt heeft hangen / komt te sterven / soo word des selfs erfgenaam gedag-vaard / om die saak an te neemen en voorts te vervolgen.

Arrementen van het proces anneemen / een begonne regts-saak van een overledene anneemen en voorts vervolgen / sik selven geding-erfgenaam stellen / de overblijffselen van een geding anneemen / dat is / wanneer een erfgenaam / of erfgenaamen / 't zy datse daar toe gedag-vaart zijn / of datse het bywillig doen / de regts-saak eens overledene / soo alsse staat / anneemen en vervolgen / een geding vernieuwen.

Arrentement, verhuuringe / verpagtinge. Arrentement, geld geeving op geld-winst.

Arrenteren, verpagten / verhuuren. Arrenteren, geld op geld-winst geeven.

Arreptie, angrijping / opvatting / anneeming.

Arres, een waarder ken-penning / of Gods-penning. Na het maaken van een koop / of huur / soo geeft de kooper / of huurder / an de verkooper of verhuurder / tot teeken en bevesting / of van waarde-kenning van koop / of huur / een stuk gelds / soo veel elk dunkt / voor den armen / waar van de naam van Gods-penning komt / om dat het om Gods wil aan den armen gegeeven wierd. Somtijds geeft de verkooper of verhuurder / mede soo wel als de kooper of huurder een stuk gelds voor den armen. Somtijds bedingt den verkooper of verhuurder wel een seker stuk gelds om voor hun te behouden: 't welk men dan noemt een waarder ken-penning / dat is / een penning of stuk gelds

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gelds tot kennis van verseekering / of waar-
heyd.

Arrest, een gewijsde sonder vorder beroep / een gewijsde en besluyt van den regter / waar van men niet verder of hooger beroepen mag / een uyterste regt-doening. Wijsen by Arrest, uytterlijken regt doen / of wijsen sonder vorder beroep / dat is / uyt eyndelijk oordeel vellen sonder dat men daar van vorder of hooger beroepen mag. Arrest, besetting / besetting op een mensch / beslag / antasting / vast-setting / in verseekering houding / in bedwang houding / bekommering / kommer-regt / verhindering / beletting / sie Arrest op een persoon. Arrest, hand oplegging / hand oplegging op eenig goed / goederens in verseekering neeming / sie Arrest op eenig goed. Arrest, een besluyt. Arrest, een verstrikking.

Arrest fundeert jurisdictie; besetting maakt bank-vast / dat is / doet iemand te regt staan / daar hy anders niet hoefde te regt te staan.

Arrest op eenig goed / hand oplegging / of hand oplegging op eenig goed / goederens in verseekering neeming. Met de hand te leggen op eenig goed / geeft men te kennen den eygenheyd / die men heeft an eenig goed. Want men segt gemeenlijk / dat is mijn goed / daar leg ik mijn hand op / en men legter de hand op: daar mede te kennen geevende / dat men het wil bewaaren en beschermen. Soo doet men ook hand oplegging op eens anders goed / tot teeken dat men daar regt toe heeft uyt geld schuld / de welk ons die / diens goed het is / schuldig is.

Arreſt op een perſoon, beſetting / of beſetting op een menſch / beſetten is / imant die vreemd is / verhinderen en beletten / dat hy ons niet en kan ontvlugten of ontloopen; of imant verbieden / om niet te mogen weg-trekken. En door beſetten brengt men te weeg / dat imant die van buyten en vreemd is / voor onſen regter moet te regt ſtaan. Beſetting-regt ſpruyt uyt geld ſchuld. Arreſt op een perſoon, regt van gyſeling op imant. Arreſt op een perſoon, regt van antaſting / of vaſtſetting op imant / dat is / om imant te mogen antaſten en in gevangenis ſetten. In Arreſt houden imant / imant in beſetting houden. In Arreſt houden imant / in hegtenis imant houden / in bedwang houden / of in verſeekering.

Arreſtabel, beſetbaar / beſettelijk. Arreſtabel perſoon, een beſetbaar menſch / dat is / die beſet mag worden. Arreſtabel, hand oplegbaar / hand opleggelijk. Arreſtabel goed / hand oplegbaar goed / dat is / goed daar hand oplegging op mag gedaan worden.

Arreſtant, een beſetter / die imant beſet uyt regt van in-ſchuld. Arreſtant, hand oplegger / die hand oplegging doet op imants goed uyt regt van in-ſchuld.

Arreſteerde, of Gearreſteerde, beſettede / vaſtgeſettede / in verſeekering genomene / in bedwang genomene / bekommerde. Arreſteerde, hand opgelegde / in verſeekering genome.

Arreſteerde goed / of 't Gearreſteerde goed / 't hand opgelegde goed / het in verſeekering genome goed / dat is / het goed daar de hand op-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

oplegging op gedaan is / schulds-halven.

Arresteerde persoon, of Gearresteerde persoon, de besettede / de besettede mensch / 't zy man / of vrouw: vast-gesettede / 't zy man / of vrouw: in verseekering genomene mensch / 't zy man / of vrouw; iemand die schulds-halven beset is / of vast geset in gevangenis.

Arresteerder, sie Arrestant.

Arresteert, of Gearresteert, beset / bekommert / de hand opgelegt.

Arresteren, besetten / besetting doen / ophouden. Besetten is imant / die vreemd is / en daar men vermoeden op heeft van vlugten / om dat hy soo veel schuldig is / ophouden / dat hy niet kan of mag weg-trekken. Arresteren, hand opleggen / hand-oplegging doen op eenig goed / dat is / eenig goed antasten en in verseekering neemen / schulds-halven. Arresteren, vast-setten / in verseekering houden / als men imant uyt schuld vast set / of in verseekering houd / tot dat de schuld voldaan werd. Arresteren, bekommeren / beslaan. Arresteren, voorneemen / vast-stellen / besluyten. Arresteren, stil houden / of stil doen houden.

Arrideren, anlachchen / toelachchen / behaagen.

Arriegarde, een agter-hoede / de agter spits van 't leger / agter-togt van 't heyr / laatste slag-orden / is een gedeelte van een leger / 't welk de agter-togt heeft van het voor heen op-trekkende leger / om het selve te behoeden en te beschermen / dat het van geen vyand van agter overvallen word op 't onvoorsienst / ende om daar na den laatsten anval te doen op den vyand.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Arrigeren, opſteeken / om hoog ſteeken / op regten.

Arripieren, opvatten/ angrijpen/ anneemen / anvaarden.

Arriveren, ankomen/ anlanden.

Arroderen, in bijten / knaagen/ beknabbelen/ rond om afknaagen.

Arrogant, laatdunkend / trots / vermeeten / beroemelijk.

Arrogatie, ſie Adrogatie. Arrogeren, tot ſoon of dogter anneemen / ſie Adrogeren.

Arrogeren, beroemen / vermeeten / toe-eygenen/ anmatigen.

Arroſie, inbijting/ knaaging.

Arrouſeren, beſproepen.

Arſenal, ſie Arcenal.

Arſenik, ratte kruyd / wit ratte kruyd. Een vergif 't welk uyt de berg-mijnen gegraaven word / en dan in een nieuwen pot gebrand tot ſtof / waar mede men ratten en muyſen vergiftigt: dog heeft het ſelve ook nog eenig gebruyk by eenige andere genees-middelen / in 't geneeſen van vergiftige ſiekten. Het word ook wel gebruykt van ſchilders in eenige verwe.

Arterie, een ſlag-ader / hart-ader. De ſlag-aders zijn gelijk lange pijpen / hol / die uyt het hart voort komen / en bekwaam zijn om het bloed / 't welk uyt het hart komt / te voeren tot al de deelen en leden des lijfs. Sy worden ſlag-aders genoemt ten anſien van haar geduurig kloppen / of ſlaan / welk ſlaan of kloppen veroorſaakt word van de door-vloeping des bloeds.

Artichaut, ſie Artiſchok.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Articiok, sie Artischok.

Articulatie, een geleeding / beleeding / ledenschikking / ledenstelling / een geleding is de t'saamenvoeging der leden / waar door het eene lid an 't ander gehegt word.

Articule, sie Artijkel,

Articuleren, van lid tot lid seggen / beleden / ontleden / iet seggen na de regte gelegentheyd van der saake.

Artifice, een konst-handel / konst-greep / konst. Artifice, byhandigheyd / list.

Artificiaal, of Artificieel, konstig.

Artijke, lid-pijn / jigt / leden-siekte / ledensugt / leden-krankheyd / lid-pijn of jigt is een siekte der leden / de welke veroorsaakt word door een scherpe / en bytende vogt / de welke op de gevoeligste deelen / gelijk vliesen / peesen en senuwen komt schieten / waar door als dan soo grooten pijn ontstaat. Lid-pijn krijgt men in verscheyde leden / somtijds in de handen / somtijds in de voeten / somtijds in de heupen / en in andere leden meer.

Artijkel, een lid-verdeeling / hoofd-stuk / deel. Artijkel, een vraag-stuk / voorstelling.

Artijkelen, of Articulen, vraag-stukken / die men iemant voorstelt en daar op ondervraagt. Dat hy op de Articulen antwoord per verbum credit vel non, dat hy de vraag-stukken bevestigende of ontkennende beantwoord: of / dat hy op de vraag-stukken antwoord / ja / of neen. Dit geschied in ondervraaginge / 't zy van getuygen / of dat een regts-pleeger self meet antwoorden op eenige voorstellingen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Artijkel der wet / hoofd-stuk des wets / een lit des wets / verdeeling der wet.

Artillerie, geschut / grof geschut / of groot geschut / 't welk men op houte rol-paarden legt / om van vezre stads muuren en wallen daar mede te beschieten / of om van de stads muuren en wallen de legers te beschieten.

Artillerij-huys / geschut-huys / waar in allerley grof geschut bewaart word

Artillerij-meester / geschut-meester / die den opsigt over 't geschut heeft.

Artisaan, een konst-meester / konstenaar.

Artischok, onsteekelige distel / strobil-doorn / eetbaar distel-kruyd. Dese distel heeft wijt uytgespreyde langwerpige breede bladeren / an beyde zijde in diepe kervinge gesneden / die niet en steeken / oft immers met heel luttel steekelingen oft doornkens beset zijn / en tusschen dien komt den steel voort / meer dan anderhalven voet hoog: elk steel draagt op zijn opperste een ronden bol / eerstelijk de gedaante hebbende van een pijn-appel / te weeten / van veele schelfferen oft schubben t'saamen vergadert: de welken open gaan en haar selven ontluyken / als de vrugt grooter geworden is en rijp. Het onderste van desen bol / gekookt zijnde / is heel smaakelijk om te eeten / als ook het onderste van de schubben of bladen die om den bol / of stoel / sitten. Hoogduyts Strobildorn.

Artist, sie Artisaan.

A. S.

ASare, hasel-wortel / mans-oor. Dese plante heeft gladde / blinkende groene bladers /

ders / hebbende de gedaante van een mangs-oor / waarom het ook mangs-oor genoemt word. Tuſſchen en onder de bladers / by de wortels / ſchuylen de bloemen / an de ſteel-kens van de bladeren vaſt gehegt / en op ey-gen korter ſteelkens ſtaande / bruyn-purpur-agtig van verwe. De wortelen zijn veel in 't getal of wijd verſpreyt / dun en teer / krom / hierwaarts en daarwaarts verwart in mal-kander waſſende.

Aſcendenten, opgaande maagen / vrienden in opgaande maagſchap.

Aſcenderen, opklimmen / opgaan / klimmen.

Aſcenſie, klimming / opklimming / opgang / opvaart / opſteyging.

Aſcriberen, ſie Adſcriberen.

Aſcriptie, ſie Adſcriptie.

Aſparſies, ſie Aſperges.

Aſpect, anſchouw / anſigt. Aſpect, een ſtar-geſigt.

Aſpergen, ſpruyten van koraal-kruyd / ko-raal-kruyds ſpruyten / uytſpruytſels van koraal-kruyd / of uytbotſels van koraal-kruyd / ſie Aſperges.

Aſpergeren, beſprengen / beſproeyen.

Aſperges, koraal-kruyd. Dit kruyd ſchiet eerſt uyt ſijn wortel een ronde effene gladde en ge-lijvige ſcheut ſonder bladers / omtrent vier of vijf duym breed hoog / en omtrent een vin-ger dik / die onder wit-agtig / en boven groen-agtig en malſch is / en heeft boven een knop-ken. Dusdanige jonge uytſpruytſels of eer-ſte ſteelen van koraal-kruyd worden van ſommigen met groote ſmaakelijkheyd / al-ſe gekookt zijn / gegeeten / eer ſy groot en hoog

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

hoog worden. Sy hebben in 't duyts geen naam als de bastaart Griekse naam Aspergen. Dog men kanse wel spruyten van koraal-kruyd / of uytspruytsels van koraal-kruyd / in 't neder duyts heeten. Als de stee van koraal-kruyd volwassen is en oud / dan is sy dik / hard / rond / drie voeten hoog / somtijds hooger / in veel andere zijd steelen of kleyne takken verbreyd / die heel vol kleyne / groene / sagte bladerkens hangen / gelijk hairkens. Au dese zijd steelkens komen kleyne geele bloemkens voort : daar na volgen de vrugten gelijk ronde besien / die eerst groen zijn / en daar na rijp zijnde / root worden / van verwe 't koraal gelijkende / soo groot als erwten : in de welke ettelijke bruyne of swarte saaden schuylen.

Asperiteyt, scherpheyd / wrangheyd.

Asperneren, versmaaden / veragten.

Aspersie, besprenging / besproeping.

Aspicieren, ansien / anschouwen / anmerken / verneemen.

Aspiratie, anblaasing / toeblaasing.

Aspireren, anblaasen / blaasen / wayen. Aspireren, natragten / bejaagen / na snakken / opvlammen.

Assay, of Essay, proef / beproeving. Assay, geld-beproeving / te weten / of de stof / daar het geld van geslaagen is / goed is of niet.

Assayeren, beproeven / ondervinden / geld beproeven.

Assayeur, geld-beproever / munt-proever / te weten / of het goed stof is of niet.

Assaisine, huur dood-slag / dat is / een dood-slag / die ten gevalle van een ander van welk

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

de dood-ſlager een weynig geld krijgt / geſchied.

Aſſaiſineren, om huur dood-ſlaan / dat is / iemand dood-ſlaan om eenig huur of loon daar mede te verdienen.

Aſſaiſineur, huur dood-ſlager / gehuurde dood-ſlager / die ſik om eenig geld verhuurt / om iemand dood te ſlaan.

Aſſaiſonneren, bereyden / ſmaak geeven.

Aſſaut, een anval / beſpringing / bevegting.

Aſſcriberen, ſie Adſcriberen.

Aſſcriptie, ſie Adſcriptie.

Aſſectatie, navolging / geley.

Aſſecteren, navolgen / dikwils navolgen / najaagen / geleyden.

Aſſecuratie, verſekering / verſekering ter zee / verſekering van eenige koopmanſchappen of goederen voor ongeluk ter zee. 't Welk de kooplupden veel laaten doen / alſe goederen ſenden daar eenig gevaar is.

Aſſecureren, verſekeren / veyligen eenige goederen of koopmanſchappen voor ongeluk ter zee / dat is / op ſik neemen de ſchade vergoeding / ingevalle die koopmansſchappen of goederen koomen te verongelukken.

Aſſecutie, ſie Aſſequutie,

Aſſembleren, vergaaderen.

Aſſentatie, vleying / flattering / toeſtemming.

Aſſenteren, vleyen / flatteren / toeſtemmen of verwilligen tot alle 't geene een ander ſegt om hem te behaagen.

Aſſentieren, mede houden / toeſtemmen / van een gevoelen zijn.

Aſſequeren, bekomen / verkrijgen / agterhaalen.

Affequutie, verkrijging / bekoming / agterhaaling.
Afferadeur, of Afferateur, een verfekeraar, by de welke de koop-luyden hun goederen en koopmanfchappen / de welke fy over zee fenden of van over zee verwagten / laaten voor een ftuk gelds verfekeren voor ongeluk: en is als dan een verfekeraar / gehouden / foo wanneer de goederen komen te verongeluken / de fchade te boeten.
Afferateur, fie Afferadeur.
Affereren, verfekeren / verdaadigen / bevestigen / geftant doen. Affereren, fie Affecureren.
Afferteur, verdaadiger / verfekeraar / bevestiger.
Affertie, verfekering / verdaadiging / bevesting.
Affervatie, bewaaring / behoeding / toefiening.
Afferveren, bewaaren / gade-flaan / toefien / behoeden.
Affesferen, byfitten.
Affesfeur, een toegevoegde regter / een toegevoegde raads-heer / of een bygevoegde / als regter / dat is / die in weder overfienninge eenes gewijsde tot het getal der andere regters / of raads-heeren toegevoegd word / om het gewijsde by de andere gewefen / wederom te helpen overfien. Affesfeur, een raadgeever / of raads-man. Affesfeur, een byfitter / bygevoegde.
Affesfeurs, toegevoegde regters / of eenige geleerde mannen / die de gewijsdens van den ongeleerden regter raamen / fie Affesfeur.
Affeuradeur, fie Afferadeur.
Affeurantie, verfekering / verfekering ter zee / fie Affecuratie.

Af-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Aſſeurantie-meeſters / haage ſette regters in verſekerings ſaaken / zijn die de verſchillen die uyt verſekering ter zee vallen/oordeelen.
Aſſeureren, verſekeren/veyligen eenige goederen of koopmanſchappen voor ongeluk ter zee / ſie Aſſecureren.
Aſſeveratie, verſekering/vaſte toeſegging.
Aſſevereren, verſekeren/vaſtelijk toeſeggen.
Aſſignatie, overwijſing / een ſchuld overwijſing/ dat is / wanneer aan iemant / tot betaalinge van 't geen een ander aan hem ſchuldig is / een ſchuld van een derde / de welke de ander hebben moet van de derde / overgewesen word tot voldoeninge. Aſſignatie, een anwijſing / overgeeving / bewijs. Aſſignatie, toe-eygening / toeſchikking / beſchikking / beſtelling / toeſchrijving / voorſchrijving. Aſſignatie van ſchuld / ſchuld overwijſing.
Aſſignatie van geld / anwijſing van geld / overwijſing van geld / of toeſchikking van geld / toegeſchikt geld / of toege-eygent geld: 't welk de penning-meeſter toegetelt pleeg te worden van de wijk-meeſters / om krijgs volk te betalen.
Aſſigneren, overwijſen / een ſchuld overwijſen / dat is / wanneer imant aan ſijn ſchuld-eyſcher overwijſt de ſchuld van ſijn ſchuldenaar / tot betaalinge van ſijn ſchuld-eyſchers ſchuld. Aſſigneren, anwijſen / overgeeven/ bewijſen. Aſſigneren, toe-eygenen/toeſchikken / beſchikken / beſtellen / toeſchrijven / voorſchrijven. Aſſigneren, wijten/toerekenen.
Aſſimilatie, een vergelijking / gelijkmaaking.
Aſſimileren, vergelijken/ gelijk maaken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Assimulatie, mede veynsing.
Assimuleren, mede veynsen.
Assise, een regts-dag / ding-dag / sit-dag, als men sit / om geregt te houden.
Assijs, sie Accijs.
Assijsener, sie Accijsener.
Assijs-huys / sie Accijs-huys.
Assijs-meester / sie Accijs-meester.
Assistent, een mede hulper / bystander.
Assistentie, onderstant/ hulp/ bystant.
Assisteren, bystaan / raad-geven / onderstaan/ helpen.
Associatie, versellìng/ verselschapping.
Associeren, verselschappen / met malkander vereenigen.
Assommeren, optellen. Assommeren, knellen/ dood-slaan.
Assopieren, stillen/ sussen/ in slaap wiegen.
Assumeren, annemen / byneemen / toeneemen / tot sik neemen / sik selven toeschikken.
Assumptie, anneeming / byneeming / toeneeming/ tot sik neeming.
Assuradeur, of Assurateur, sie Asseradeur.
Assurantie, sie Assecuratie.
Assureren, sie Assecureren.
Astrict, verbonden.
Astrictie, sie Adstrictie.
Astringent, sie Adstringent.
Astringerent, toetrekkend/t'saamen-trekkend/ stoppend.
Astringerent medicament, sie Adstringerent medicament.
Astringeren, toepzangen / toetrekken / toedringen / stoppen. Astringeren, vast maaken / verbinden / belooven/ bedwingen/ saamen

men dwingen. Aſtringeren, anknoopen/ antrekken/ ſlupten.

Aſtrologie, ſtarre-kijk kunde / ſtarre-kragt kunde/ſtarre-kijking/ſtarre-waan. De konſt om uyt de ſterre te ſien en oordeelen van iemands leeven / of dood / geluk of ongeluk. 't Welk geoordeelt word uyt de kragt en werking der ſterren.

Aſtrologiſt, of Aſtrologijn, een ſtarre-kijker / ſtarre-kragt-kenner / goeder geluk-ſegger / geboort-luk-ſegger. Een die iemands geluk / of ongeluk / ſijn dood / of lang leeven / weet te voorſeggen uyt ſijn geboort-ſter. Dog die konſtenaars hebben dat even wel ſoo vaſt niet. Maar dewijlſer altijd na ſlaan / gebeurt het wel / datſe het raan.

Aſtronomie, ſtarre-loop-kunde / ſtarre-kunde. De kunſt of weetenſchap / waar in verhandelt word de kenniſſe/ loop en beweeging der ſtarren. Aſtrologie en Aſtronomie, worden ſomtijds voor een en deſelve konſt of weetenſchap gehouden en genomen.

Aſtronomiſt, ſtarre-konſtener / ſtar-loop-kender. Een die de kenniſſe en loop der ſtarren weet / ſonder op de kragt der ſelver / of op de voorſegging uyt de ſelven te letten. Maar de wijl een ſtarre-konſtener / en ſtarre-kijker meeſt in beyde ervaaren is / ſoo word een ſtarre-konſtener of ſtarre-kijker / ſomtijds voor een en de ſelve genomen.

Aſtructie, een beveſtiging / vaſtmaaking / beweering. Aſtructie, bouwing/antimmering.

Aſtrueren, beveſtigen / vaſt maaken / beweeren. Aſtrueren, opbouwen / anbouwen / antimmeren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Astutie, schalkheyd / list / doortraptheyd.
Asur, sie Lasur.
Asijl, een vry-stad / of vry-plaats / schuyl-plaats / is een plaats waar na toe imand die onversiens een dood-slag gedaan had mogt na toevlugten / en aldaar vry woonen en schuylen voor het vervolgen des bloed-wreekers.

A. T.

ATheist, God loochener / God ontkenner. Een die ontkent en loochent / datter een God is. Soo die geen die God niet te regt kennen / God loocheners zijn: soo sijn de aldermeeste menschen / de Gods-geleerden al mede onder gerekent / God loocheners. Want by seer weynige is de regte / grondige kennisse Gods. De naam van God is by elk bekent / sijn Wesen by weynigen.
Atheistery, God loochening / God ontkenning. Geen wijs redelijk mensch heeft opt God ontkent.
Atreux, fel / vinnig / wreed / bits / grimmig.
Attache, of Attache-brief / een anhang-brief / of vreemde regter gewijsdens uytvoer-brief / of uytvoer-brief van het gewijsde eens vreemde regters: waar mede de gewijsdens van andere regters of hoven / by ons werden uytgevoert of te werk gelegt. Anhang-brief wordse genoemt / om datse an het gewijsde gehangen word. Attache, anhegtsel / anhangsel.
Attacheren, anhegten / anhangen.
Attaqueren, anranden / anrantsen / angrijpen.
Attedieus, verdrietelijk / moeyelijk.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Attempereren, ergens na regten / of ergens na volgen / na regten / volgen.
Attenderen, toe luyſteren / ophoozen / waarneemen / opletten.
Attent, andagtig / opmerkend / oplettend.
Attentaten, daadelijkheden tegen het verbod van den regter / daaden die imant doet tegen 't bevel des regters. Attentaten, eenige onderneemingen / onderwindingen / onderſtaaningen / of ſtout beſtaan tegens verbod.
Attenteren, iets onderwinden / onderneemen / of onderſtaan te doen tegens bevel. Attenteren, onderneemen / onderwinden / onderſtaan / beproeven.
Attentie, andagt / opmerking / toeluyſtering.
Attenuatie, verdunning / verkleyning.
Attenueren, verdunnen / verkleynen.
Attereren, anwrijven / verſlijten / vermaalen.
Atterminatie, uytſtel / uytſtel van tijd midts ſtellende borge / dat is / als een ſchuldenaar / de welke voort niet betaalen kan / van de hooge overigheyd verſoekt vergunning van tijd / in welke hy hun / midts daar voor borge ſtellende / betaalen ſal / of Atterminatie, uytſtel van betaaling midts ſtellende borge. Als een ſchuldenaar / voort niet konnende betaalen / verſoekt van de hooge overigheyd uytſtel van betaalinge tot ſekere tijd / midts ſtellende borge / dat hy dan betaalen ſal. Atterminatie, een verlenging / uytſtelling / uytſtel.
Atterminatie-brief / een brief van uytſtel van tijd / een brief van uytſtel / waar by men verſoekt an de overheyd uytſtel van betaalinge / om voor ſekere tijd van ſijn ſchuld-eyſchers niet overvallen te werden: of die men ver-

verkrijgt van de overheyd / waar by die mant verleent uytstel van betaaling.
Attermineren, uytstellen/ verlengen.
Atteſtatie, een getuygeniſſe / betuyging / verklaaring.
Atteſteren, getuygen/ betuygen / verklaaren / tot getuyge neemen / of tot getuyge roepen.
Attexeren, anweven/ bywweven/ anvoegen/ byvoegen.
Attingeren, anraaken / anroeren / geraaken / genaaken/ bereyken.
Attractie, natrekking/ bytrekking/ toetrekking.
Attraheren, natrekken/ bytrekken/ toetrekken.
Attraperen, betrappen / agterhaalen.
Attribueren, toeſchikken / toegeeven / geeven/ toe-eygenen / toeſchrijven / toevoegen.
Attributie, toe-eygening / toeſchikking / toeſchrijving/ toevoeging/ toegeeving.
Attroce, wreedelijk / moetwilliglijk / fellijk / ſwaarlijk.

A. V.

Avance, ſie Avancement.
Avancement, vordering / bevordering / voortſetting.
Avanceren, vorderen/ bevorderen/ voortſetten.
Avanceren het geld / geld op de hand neemen / of geld verſchieten.
Avancering, ſie Avancement.
Avantagie, voordeel.
Avantgarde, de voorhoede/ voorſpits van 't leger / de voortogt van 't heyr / de eerſte ſlagorden / is een gedeelte van een leger / 't welk de voortogt heeft van 't gantſe optrekkende leger / om den eerſten anval op den vyand te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

te doen / en de ſelve ſoo veel mogelijk is eeni-
ge afbreuk te doen.
Avant perſe, een Armeniſche appel / of vroege
Perſiſche appel. Deſe vrugt is een ſoete / an-
genaame vrugt / rond als een appel / van
binnen en van buyten heel geel / en daar
in is een harde note oft bruynen ſteen beſloo-
ten / die effen en glad is / ende daar in ſchuylt
een ſoete kerne. De boom / daar deſe vrugt
op waſt / is redelijk groot: en de bladers ſijn
breed en voor ſpits / in de midden met ribben/
om de kanten wat gekartelt of geſchaart.
De bloemen ſijn wit-agtig. Deſe boom is
uyt Armenien hier gebragt en in de hoven
voort geplant.
Avarye, ſoek Haverye.
Avaritie, gierigheyd / vrekheyd / heb-luſt / heb-
ſugt.
Avelleren, met gewelt aftrekken / uytrukken /
ontrukken.
Aventuur, geval. By Aventuur, bygeval /
dat is / ſonder opſet / of voor bedenken.
Aventuuren, waagen.
Averye, ſie Havarye.
Averſatie, weer-ſin / afkeer / veronwaerding /
verſmaading / affiening.
Averſeren, verſmaaden / verwerpen / een af-
keer hebben / den rugge keeren / ſijn aan-
geſigt afwenden / veronwaerdigen te aan-
ſien.
Averteren, afwenden / ontwenden / omwenden.
Avijs, ſie Advijs.
Aviſeren, ſie Adviſeren.
Avocatie, afroeping. Avocatie, afkeering /
ontſtemming / ontraading.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Avoceren, afroepen/ ergens van roepen. Avoceren, afkeeren/ ontstemmen/ ontraaden.
Avontuur, sie Aventuur.
Avontuuren, sie Aventuuren.

A. U.

AUbade, een nogtend-sang/ morgen-spel/ wek-gesang/ een gesang of snaar-gespel/ 't welk iemand laat doen / of selver doet / voor de deur van sijn beminde; of Aubade, een eer-gesang/ eer-gespel/ het welk iemand laat doen/ of selver doet ter eeren van sijn lief/ of ter eeren van een jong vrouw/ 't zy s'avonds laat/ 't zy s'morgens vroeg.
Aubain, een uyt-lander. Aubain, land dat van de ingeboore bouwers verlaaten is/ en van andere beseten word/ ledig gevonde angevaard land. Aubains, hoofd-touwen/ sijn de touwen daar den mast mede regt en vast in 't schip van beyde zijde gehouden word/ en gaan booven door het hoofd van de mast.
Auctentijc, kragtig/ magtig/ bekragtigt. Authentijc, geloofwaardig/ eygen geloofwaardig/ uyt sik self geloofwaardig. Authentijc, voor goed gehoude/ goed gevonden. Authentijc, vermeerdert.
Auctentijke copie, een bekragtigt afschrift/ uyt sik self geloofwaardig afschrift/ 't welk voor goed gehouden word/ en geloofwaardig/ of Authentijke copie, een eerste afschrift/ of een oorspronkelijk afschrift/ 't welk na het eerste of oorspronkelijke schrift geschreven is.
Auctentijc exempel, sie Auctentijke copie.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Auctentijc-ſchrift / een bekragtigt-ſchrift / een geloofwaardig ſchrift / 't welk voor goed gehouden word en bondig. Authentijc-ſchrift / een oorſpronkelijk-ſchrift / dat is / het eerſte ſchrift / dat iewers van geſchreven word.

Auctentiſeren, voor goed houden / goed binden / geloofwaardig houden / bekragtigen / kragtig maaken / magtig maaken / vermeerderen.

Aucteur, een vinder / maaker / die eenig ding eerſt maakt of vind. Auteur, inſteller / vermeerderer / een werk-man.

Auctoriſatie, laſt / volmagt / magtiging / magtig maaking / dat is / de laſt of volmagt / die iemant gegeeven word / om iets te verrigten.

Auctoriſeerde, volmagtigde / volmagt / magtig gemaakte / geloofbaar gemaakte / geſag gegeevene / die van iemant volmagt / geloofbaarheyd / of geſag ontfangt.

Auctoriſeert, volmagtigt / magtig gemaakt / gemagtigt / geloofbaar gemaakt / geſag gegeeve.

Auctoriſeren, volmagtigen / magtigen / magtig maaken / geſag geeven / geloofbaar maaken.

Auctoriteyt, volmagt / magt / geloofbaarheyd / magtigheyd / vermogenheyd / geſag / agtbaarheyd / waardigheyd / magt hebbing / anſien / anſienlykheyd / geloofwaardigheyd / overſtaan.

Audacie, ſtoutheyd / onvertſaagtheyd.

Audacieus, ſtout / onvertſaagt.

Audi, hoort.

Audiencier, een geregts uytroeper / die de ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gedings saaken uytroept: geregts-boode.
Audientie, gehoor.
Audientie geeven / gehoor geeven / iemand hooren.
Auditie, hooring / toehooring / anhooring.
Auditeur, hoorder / toehoorder / anhoorder.
Auditorie, een hoor-plaats / gehoor-plaats. Een plaats daar veel toehoorders t'saamen komen / om iets / 't geen tot hun gesegt sal worden / te hooren.
Aufereren, weg-neemen / weg-dragen / ontdraagen.
Aufugeren, weg-vlieden / ontvlieden / weg-loopen.
Augeren, vermeerderen / vermeenigvuldigen / grooter maaken.
Augment, sie Augmentatie.
Augmentatie, vermeerdering / vermeenigvuldiging / grooter maaking.
Augmenteeren, vermeerderen / vermeenigvuldigen / grooter maaken.
Augustus, oogst-maand / of oegst-mand / heeft sijn naam van oogsten / oegsten / 't welk beteykent koorn vrugten maeyen / by een vergaderen / en in de schuuren brengen / 't welk in dese tijd der huys-luyden voornaamste werk is. Sy word ook van de Saxers genoemt arn-maand / van arnen / dat is / koorn maeyen / of oogsten. Sy heet ook nog post-maand.
Auroor, den dage-rood / het morgen-rood / dat is / het eerste rood van den deur breekenden dag / welk rood of ligt veroorsaakt word / of voortkomt van het naderen der Son naar onse kimmen / de morgen-stond / de vroege morgen-stond.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Auscultatie, toeluystering / toehooring.
Ausculteren, luysteren / toeluysteren / gehoor-geeven / toehooren / gehoorsaamen.
Austeriteyt, wrangheyd / stuursheyd / barsheyd.
Autaar, sie Altaar.
Autentiseren, of Authentiseren, sie Auctentiseren.
Autentijk, of Authentijk, sie Auctentijc.
Autentijke copie, of Authentijke copie, sie Auctentijke copie.
Autentijk exempel, of Authentijk exempel, sie Auctentijke copie.
Autentijk schrift / of Authentijk schrift / sie Auctentijk schrift.
Autheur, of Auteur, sie Aucteur.
Authorisatie, of Autorisatie, sie Auctorisatie.
Authoriseerde, of Autoriseerde, sie Auctoriseerde.
Authoriseert, of Autoriseert, sie Auctoriseert.
Authoriseren, of Autoriseren, sie Auctoriseren.
Authoriteyt, of Autoriteyt, sie Auctoriteyt.
Auxili, hulp / onderstant.
Auxiliatie, helping / onderstant doening.
Auxilieren, helpen / behulpig zijn / onderstant doen.

B. A.

BAal, heer / of heerscher / besitter / onderwerper: een beeld 't welk eenige volkeren eer bewesen. Baal, sie Ballet.
Bacalarius, een lauwer-tak drager / of een gekranste met lauwrier / lauwer-broeder. Een-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

der die met de eerste proef van sijn geleert-heyd te geeven een lauwer-krans of tak ver-kregen heeft.

Bacchenalien, slemp-dagen/ drink-dagen/ vasten-avond/ sijn dagen waar in men eenige dertele vermaakelijkheden en brasseryen pleegt. Bacchenalien, Bacchus daagen/ of Bacchus hoog-tijden / zijn eenige hoog-tijden/ of vier dagen/ die de Grieken/ Romers/ en eenige andere volkeren/ hielden en vierden ter eeren den wijn-vinder en wijn-gaard planter Bacchus.

Bacularius, een roe-drager/ of stok-drager.

Bagagie, reys-tuyg/ gepak/ is al 't geen men op een reys van nooden heeft.

Bague, kleynnood/ sie Juweel.

Bahoele, sie Bahu.

Bahu, of Bahu-kiste/ een gewelfde kist/ welkers deksel booven welfs gewijs rond is.

Bailju, een land-drost/ of land-rust: die het land in rust houd/ of een land-voogt/ die over het hals-geregt en straffen der misdaaden gestelt is.

Bailjuschap, het drost-ampt/ of drostschap/ land-drostschap/ of land-drost ampt.

Bakelaar, lauwer-bessen/ of lauwerier-bessen. Dese bessen sijn rond/ langagtig/ van buyten met een bruyne ofte swartagtige schorse/ en daar in legt de kerne in twee deelen gedeylt of gekslooven/ van verwe uyt den rossen/ bruyn of swartagtig/ welriekende/ van smaak/ wat bitteragtig.

Bakelaris, sie Bacalarius.

Bakelaris in de regte/ een gelauwer-kranste in de regten. Eender die sijn eerste proef of ge-leert-

leertheyds onderſoeking in de regts-geleert-heyd uytgeſtaan heeft.
Bal, ſie Ballet.
Balade, ſie Ballet.
Baladen, dans-geſpel houden / dans-ſpeelen / dat is / danſſen op 't geſpel van eenige ſpeel-tuygen.
Ballaffre, een ſtriem / lid-teyken / of wond-teyken van een ſlag / houw / of ſteek / met een roede / ſtok / ſteen / mes of ſwaard gedaan.
Balance, een evenaar / waage / of weegſchaal.
Balanceren, weegen / evenaaren / vergelijken.
Balcon, een uytſtek / of uytſteekſel / 't welk voor booven de eerſte verdieping an ſommige huyſen uytſteekt / en is met een leuning rondom / daar men om op ſtraat te ſien over-leggen kan. Balcon, een juk.
Baleyden, ſie Baladen.
Baleye, een dans-ſpel / ſie Ballet. Baleye, een walviſch / een groote zee-viſch die by Groenland in zee gevangen word / van welkers viſch traan gekookt word. Baleye, traan / of vet van een walviſch.
Balleys, een witte ros-ſteen / of witte robijn-ſteen. Een geſteente / 't welk by ſijn roode verw een weynig hemels blauw vermengt ſchijnt te hebben / gelijk een bleek-verwige roode roos.
Ballet, een dans-ſpel / een dans op 't geſpeel van eenige ſpeel-tuygen. Ballet, jong-ſpel / huppel-ſpel.
Balloen, een wind-bal / een groote bal / daar men mede ſpeelt / de ſelve al om hooge ſlaan-de.
Ballote, ſwarte andoorn / of ſtinkende andore.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Een krupd swartagtig van verwe / swaar en onliefljjk van reuk / 't welk veel opstaande steelen heeft / die hairig en hoekig zijn / met breede / gerimpelde / an de kanten gekertelde en wat langwerpige bladeren beset / de bloemkens staan in kranskens en sijn wit / en somwijlen roodagtig van verwe. De wortel is van veselingen an een gemaakt.

Balsem, welriekend boom-sap / welriekende boom-traan / de welk upt de schors (de selve een weynig gekwest zijnde) van een seker kleyn boomken in Judæa / Arabien en Egypten wassende / druppt : zijnde van verwe geel en seer angenaam van reuk. Dit sap is seer heelsaam en goed voor eenige siekten en gebreeken. Balsem, heel-smout / of heelsmeer / wond-olie. Om dat het boven geschreve welriekend boom-sap soo goed en heel-saam is voor eenige siekte en gebreeken / hebben sommige genees-meesters al hoe wel te onregt / allerley wond-olie / heel-smout / of smeer / Balsem geheeten.

Balsem-boomken / welriekend sap-boomken / een kleyn en altijd groen boomken / leelijk of niet moy in 't gesigt / aschverwig / met bloemen / witagtig van verwe / en soet van reuk. In de herft heeft het somtijds weynig bladers (tegen den aart van de altijd groene gewassen / de welke in de herft gemeynelijk groener zijn dan in de lente) en in den winter komender nieuwe aan. De struyk is eenig / eenen voet hoog / een duym dik / met dunne zijd takskens / daar weynig bladers an wassen ; selden word het vijf voet hoog.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Balsemen, smouten / in leggen. Balsemen, met welriekend boom-sap iets besmeeren of bestrijken. Balsemen een lighaam / dat is / een lighaam / na datter eerst en al vooren het ingewant uytgehaalt is / met eenig goed van binnen en van buyten besmeeren of bestrijken / op dat het van stank en haastige verrotting bevrijd soude zijn.

Bandijten, ballingen / of banlingen / uytgebannenen / woest-ballingen; die uyt een land of stad gebannen zijn.

Banderolle, een vlag / vaan / een wapen-vlag.

Bandon, toelaating / toegeeving.

Bandonneren, verbreemden.

Banduyn, eysching / of bevraaging van een begeerte of van een belofte.

Baniere, een vaandel.

Banquet, suyker gebak / lekkerny / na-geregt.

Banqueroetier, een bank-breeker / agter uytvaarder / bankeroeter / die oet of uytgebankt is.

Banqueteren, brassen / slempen.

Baptisatie, dooping / indompeling.

Baptizeren, naam geeven / schijn geeven. Baptizeren, doopen / indompelen.

Baptisme, de doop / indompeling. By ouds pleeg men die geen / die gedoopt wilde zijn / in te dompelen in 't water / dog nu besproeyt men de selven slegs met een weynig waters. voor het voorhoofd.

Baraterye, bedrog / bedriegery.

Barbaar, een woest mensch / of rouw mensch / een uytlands mensch / of uytheems mensch. Woede menschen zijn die soo maar in 't wilde heen leeven / sonder veel wetten of goede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

zeden / en by welken de geleertheyd / weetenschap en konsten ook niet veel plaats hebben.

Barbacane, een bolwerk / daar 't geschut op gestelt word / geschut-plaats. Barbacane, een schild-wagt-huysken.

Barbarisch, woest / rouw / uytlands / uytheems.

Barbier, een baard-scheerder / of hair-scheerer / scheerder / die het hair des hoofds en den baard scheert. De heel-meesters / die allerley wonden / breuken en andere dingen meer heelen / sijn hedendaags mede baard-scheerders.

Barbiers knegt / scheerders knegt / hair-scheerders knegt.

Barcke, een veerschip / of vragtschip. Barcke, een roeyschip met twee roeybanken.

Bardasse, een hoer-jongen / of hoer-man / die om hoer-loon sik laat gebruyken als een vrouw.

Barlaffe, sie Balaffre.

Barriere, een hey-boom / drai-boom: daar men de wegen meede afsluyt.

Baron, een vryheer / banderheer / genoot.

Baronnen, vryheeren / bander-heeren / genooten / dat sijn heeren die in hunne heerlijkheden hadden hoog / middelmaatig / en laag regts-gebied.

Baronny, een vry-heerlijkheyd / in welk hoog / middelmaatig / en laag regts-gebied geoeffent word.

Barteren, boete afeyschen / verklagen / optijgen / betigten.

Basaen, sie Besaen.

Ba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Baſcontre, tegen grond-ſtem/ is die op de grond-ſtem paſt.
Baſe, een grond / grond-veſt.
Baſelaer, welriekende boomſchors. Een ſchors of baſt van een boom / de welke in Ooſt-Indien waſt: Daer is driederley welriekende boomſchors / de eerſte is welriekende boomſchors/ (of pijp Caneel) de tweede/ welriekender boomſchors (of Caſſie) de derde welriekender boomſchors (of Baſelaer) deſe laatſte soorte is de ſlegſte en groſſte / om dat-ſe de uyterſte en wat houtagtig is. De tweede ſoorte is wat fijnder en beter. Maar de derde ſoorte is het fijnſte en dunſte / en ſterkſte van reuk en ſmaak.
Baſeler, een ſpiets / werp-ſpiets / of degen.
Baſeleſmanos, groeting met hand gekus/ groet-ſwier of ſtreek/ een kwink-ſlag.
Baſement, gebouw-grond / de grond van een gebouw. Baſement, de voet van een ſuyl / dat is / het onderſte / zijnde het breedſte daar de ſuyl op ſtaat.
Baſſe, een kleyn geſchut / een ſoorte van geſchut van de kleynſte ſlag / 't zy van koper of yser.
Baſſus, de grond-ſtem/ dat is/ de laagſte of onderſte ſtem in 't ſingen.
Baſtant, genoegſaam.
Baſtard, een ſpeel-kind / onegtelink / aterling: een ſpeel-kind is / 't welk van twee vrye luyden buyten houwlijk/ geteelt is.
Baſteye, Baſſeye, of Paſteye, een veſte/ of ſterke plaats/ een ſlot/ bolwerk.
Baſteren, genoeg zijn.
Baſtillie, een gevangen huys/ blok huys/ een ſlot.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Baſtonade, ſtok-ſlag.

Baſtonneren, met ſtokken ſlaan.

Batailie, een ſtrijd / gevegt / ſlag / of veld-ſlag. Een gevegt 't geen in 't veld geſchied van twee legers tegen malkander. Batailie, de tweede ſlag-orde of de middelſte ſlag-orde des legers / 't welk is de grootſte en voornaamſte. Scheeps Batailie, een ſcheeps-ſtryd. Een ſcheeps-gevegt te water.

Bataillieren, vegten/ſtrijden/ veld-ſlagen ſlaan/ oorlogen.

Batement, een klugt-ſpel/ klugt.

Batement-ſpeelder / een klugt-ſpeelder/ bootſemaaker / die allerley bedrijven en gebaarden na-aapt/ of bootſt.

Baterye, een ſtorm-kat / of ſchiet-ſchans / gelijk men in belegeringen van ſteden gebruykt / om die van de wallen groote afbreuk te doen.

B. E.

Beatificeren, geluksſalig maaken / gelukkig maaken/ ſaligen.

Beatitude, ſaligheyd/ geluksſaligheyd.

Bedeguaerd, of Bedoard, onſer vrouwen diſtel/ of melk-diſtel. Een ſoort van diſtel met groote / brede / en wijt uytgeſtrekte bladeren / zijnde rondom geſchaart of gekartelt / met veel harde ſcherpe ſtekende doornkens beſet / bleek-groen van verwe / dog met veele witte ofte melk-agtige plakken / ende met veere ende wijtloopende ſtreepen getekent en beſprayd. Den ſteel is hoog/ meer dan eenen vinger dik: op het opperſte / van welke waſſen ronde bollekens met ſcherpe doornen beſet:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſet: daar uyt voort komen paars-verwige bloemkens.
Bedel, een poortier/ deurwaarder.
Befaamt, vermaard/ berugt.
Befaamen, vermaard maaken/ berugt maaken.
Befaaming, vermaardmaaking/ berugtmaaking.
Beffroy, ſie Belfort.
Behen, of Beën, duyſent kragt kruyd: Dit kruyd heeft ſeer veel dunne/ ronde knopagtige ſteelkens: uyt elk lid van de welke komen altijd twee tegen den ander ſtaande langagtige en breedagtige ſpitſe effen oft kaale bladers voort/ uyt den witten/ groen van verwe: op 't opperſte van de ſteelkens waſſen witagtige bloemkens/ vele by een als een troſken verſamelt/ allegader nederwaarts hangende.
Belfort, of Belfroot, een ſlot/ land-huys/ een toorn/ wagt-toorn/ beſpie toorn.
Bellier, of Belijn, een ram/ dat is/ het manneken onder de ſchaapen.
Belliqueus, ſtrijdbaar.
Bellue, een grouwelijk beeſt/ of yſelijk beeſt.
Benediceren, ſegenen/ goed ſeggen.
Benedictie, ſegen/ ſegening.
Beneficeren, wel daad doen/ wel doen/ goed doen/ verbeteren.
Beneficie, een voordeel/ eenig vergunt regt/ door gunſte van s'lands overheyd verkregen; vergunning/ gunning. Beneficie, een weldaad.
Beneficie van inventaris, voor-regt van boedel-beſchrijving/ regt van goederens beſchrijving. Welk regt mede brengt/ dat den erfgenaam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

genaam niet verder in de schulden des boedels gehouden is / als de goederen van de overlede mogen toereyken en strekken.
Beneficient, weldaad-ontfanger / die eenig weldaad van een ander ontfangt.
Benevolentie, goedwilligheyd.
Benigniteyt, goedertierenheyd/gulhertigheyd.
Bercane, een inham.
Bergantin, sie Brigantin.
Bernagie, bly-maakend kruyd / hart verheugend kruyd/osse-tong. Dit is een kruyd met breede / swart groene bladeren / dog langer dan sy rond zijn / ter aardenwaarts geboogen / of omgeslaagen / en langs der aarden uytgespreyd. De steelen sijn rouw / anderhalven voet hoog of hooger / en deilen hun an 't opperste in veele takskens / draagende schoone liefijke gesterde bloemkens / gants hemels blaauw.
Besaen, schaape vel / schaape leer / of schaape vagt.
Besloote Missiven, besloote brieven / waar by eenige ansienelijke luyden voor het hof gedagvaard worden.
Besoigne, een werk / besigheyd.
Besoigneren, besig zijn / arbeyden / werken.
Bestiaal, beestelijk/ beestagtig. Bestiaal, vee / 't zy van schaapen of ander vee.
Bevernaard, groote steen-breek kruyd. Dit kruyd heeft bruyn groene bladers / kleyn / rouw en hart om an te tasten / zijnde seer gesneeden en gekerft / boven dien ook rondom de kanten schaarig en kleyn gekertelt. Den steel is drie voeten lang / hoekig ende gevoort / oft met dieyagtige streepen in de

lengte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

lengte door regen. Daar op wassen krans-kens met witte kleyne bloemkens.

Bevernel, kleyne steen-breek-kruyd. Dit kruyd gelijkt het groote steen-breek-kruyd / an-gaande sijne eerste en de wortelen aldernaast wassende bladeren / seer wel : dan die zijn nogtans veel teerder en kleynder in dit ge-was dan in 't voorgaande : maar de bladers die an de steelkens wassen sijn heel dun / en de andere voorseyde bladeren geensins gelijk / anders sijn de bloemkens en zaaden / als die van de groote.

Beweeg-Offer, beweeging / of geheyligde gift-beweeging: Hebreusch / תְּנוּפָה Tenouphah: dat is / beweeging. En wierd de geheylig-de / en ten Gods-dienst gebragte gift alsoo genoemt / om datse van den Heyliger wierd bewogen en gekeert / om en om van 't oosten na het westen / zijnde een seekere wijse van doen by den Jooden gebruykelijk / spruy-tende uyt overgeloovigheyd / daar dat volk vol van was en nog is: gelijk sulks hun schrif-ten / en dagelijks doen nu nog genoeg te ken-nen geeven / sie Offer.

B. I.

Bibel, of Bybel, een boek. Het woord Bibel, is een bastaard Grieks woord / en betey-kent in 't algemeen een boek / 't zy wat voor een boek dat het is / al wast van reyntje de vos of uylen-spiegel. Het beteykent ook som-tijds een brief. By de Gods-geleerden word / alhoewel te onregt / om dat het woord die beteykenis niet heeft / Bibel genoemt de H. Schrift /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

H. Schrift / of Schriften / zijnde eenige boeken of schriften / die genoemt worden het oude Verbond (inhoudende de Wet of Tien Geboden / de Gods-dienst der Jooden / en eenige geschiedenissen der selver / als ook eenige voorseggingen / bestraffingen en dreygingen van hun-lieder voorseggers of Leeraars) ende het nieuwe Verbond / inhoudende de blijde bootschap beschrijving / eenige handelingen of daaden / en brieven der gesanten. Wie de schrijvers zijn van de Joodschen schriften / kan men niet weeten / eenige der uytsteekenste Gods-geleerden meynen / datse eenen Esdras uyt meer Joodsche schriften uytgeschreven heeft. Al de schriften van het nieuwe Verbond / sijn een geruyme tijd na de dood des Behouders of Saligmaakers geschreven / en een langen tijd daar na / in eenige Kerkelijke vergaderingen van Opsienders en geestelijke by een vergadert / en voor Gods woord verklaart / en voor regel-maatige schriften gehouden / als ook de schriften des ouden Verbonds. Dog een langen tijd daar na zijnder eenigen wederom van andere Kerkelijke vergaderingen verworpen / en de Goddelijke geloofbaarheyd benomen / en voor onregel-maatig verklaart. Met dat selve regt waar mede het de eene vergadering voor regel-maatig verklaart / met dat selve regt kan het een andere vergadering voor onregel-maatig verklaaren; want alles behoorde of moet maar zijn tot den tijd der verbeteringen. Dog daar is in de Schrift iets 't geen vast is en met de rede over-een-komt / 't welk ook

by

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

by my maar alleen voor de schrift gehouden word / 't welk wederom / in 't maaken van andere schriften / soude stant grijpen: Maar de rest is voor ons onnut en idel / en kan over sulks sonder swaarigheyd wel verworpen worden. En ten waar de Schrift door gewelt / van vuur en swaard / staande gehouden wierd / sy soude in 't kort vervallen.

Bibliothecaris, opsiender der boek-kamer / of opsiender der boekerij. Een die den opsigt heeft over een kamer of saal met veelderley uytmuntende boeken versien / en die agt neemt dat de selven wel onderhouden / en niet vermindert worden.

Bibliotheque, een boekerij / boek-kamer / of boek-saal / een plaats daar men veel kassen met boeken set. Bibliotheque, een boek-kas / daar men de boeken in set.

Bicket, sie Biket.

Bienvenu, welkom.

Bienvenue, een welkomst / dat is / een gifte die iemand van een reys komende an sijn vriend / of bekende / die hem verwelkomt heeft / geeft. Bienvenue, een welkomst-maal / dat is / een maaltijd / waar mede een reysiger / van sijn reys t'huys gekomen zijnde / sijn vrienden en bekenden / die hem verwelkomt hebben / onthaalt.

Bienvenue betaalen / de welkomst geeven / het welkomst-maal geeven.

Bigame, een dubbel-getrouwde / twee vrouwhebber / twee vrouwer-man. Een die twee vrouwen heeft getrouwt / en te gelijk op een tijd heeft / of Bigame, een hertrouwde of weder-trouwde / die sijn tweede vrouw (de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

eerste overleden zijnde) getrouwt heeft / i
Bigame, een wedu-hebber / die een weduw
heeft getrouwt.
Bigamie, dubbel-houwlijk / dubbel-trouwing
tweede houwlijk / weduw-trouwing. Als
een man twee vrouwen getrouwt heeft / o
een weduwe / of als hy sijn tweede vrouw
heeft.
By Arrest wijsen / uyterlijken regt doen / o
wijsen sonder vorder beroep / uyt eyndelijk
gewijsde spreeken / dat is / uyt eyndelijk oor
deel vellen / sonder dat men daar van vorder
of hooger beroepen mag.
Bigare, gesprenkelt / gemengelt.
Bigareren, onderscheyden / twesthiften/schok-
keren / mengelen / sprenkelen. Bigareren,
weerschijnen.
Bijbel, sie Bibel.
Biket, een waag-schaaltje / om goud of silver
mede te wegen / een goud-gewigt.
By enqueste valetudinair, by ondersoeking van
getuygen die siektes halven geschied. Wan-
neer imant versoekt / dat een getuyge / of
getuygen / die van een saak getuygenis kan
geeven / en siek is / en in gevaar des doods /
mag gehoort werden / om sik in tijd en wijse
daar van te konnen dienen.
By exempel, by voorbeeld.
By faute, by nalaating / by versuym / by ge-
brek.
By gijseling procederen, by gijseling ding-taal
voeren. 't Welk geschied / als men sijn te-
gen-dinger heeft in gijseling doen neemen /
en in gijseling zijnde / tegens hem ding-taal
voert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

By interventie, by tuſſchen komſte van een derde in 't geding / of door tuſſchen komſte van een derde in 't geding. Wanneer een derde in 't geding komt in plaats van een van de regts-pleegers / die alreede de ſaak angevangen hadden.

Billet, of Biljet, een brieſken / bladken.

Billion, afgeſet / afgekeurt. Billion geld / afgeſet geld / afgekeurt geld / dat is geld het welk afgeſet word / om dat het niet goed van ſtof is.

Biſſchuit, twee-bak / is een ſeker ſlag van rond brood / 't welk dubbelt op malkander gebakken word / en als het gebakken is / word het van malkander geſpouwen an tween.

By memorien en advertiſſementen van regten / by ſaaks gelegentheyds verhaal-ſchrift / en aanwijſingen van regten / of by kort begrijp van der ſaake / en beveſtingen van regten. Een geſchrift waar in in 't kort de gelegentheyd van de ſaak verhaalt word / en de ſelve met wetten beveſtigt en vaſt gemaakt / ſie Memorien.

Biſſchop, een opſiender / of toeſiender / opſiender der Gemeente / opſiender der Godsdienſt. By ouds na de tijden der geſanten des Saligmaakers / ſijnder vervolgens wel opſienders geweeſt / die maar als voorgangers en leeraers der Gemeente de ſelve onderweeſen en ſtigteden / dog ſonder eenige magt / grootsheyd of voordeel: Maar naderhand hebben ſy allenskens hun meerder en meerder magt / grootsheyd en voordeel / ja! heerſchappij angemaatigt / niet alleen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

in 't geestelyke / maar ook in 't waereldlijke En zijn eyndelijk soo veer gekomen / datse zijn geworden heeren van landen en steden / die dikwils in de plaats van de Gemeente te onderwijsen / uyt grootsheyd gingen oorlog voeren. En 't is anmerkens waardig / daar men in 't eerst ligtelijk en sonder moeyten of kuyperye konde tot dit ampt geraaken / als zijnde een last / en daar men by tijden van verbolging 't meeste gevaar by had uyt te staan / datter daar na dikwils oorlog om gevoert is / om daar toe te geraaken. Soo gaat de waereld nu / elk tragt naar grootsheyd : het gaa met de bekwaamheyd en waarheyd / soo als 't wil.

By provisie, middeler-wijls / ondertusschen / tot datter nader in sal versien werden / voor eerst.

Bil, een versoek-schrift / waar by iets an de overheyd / of an 't geregte versogt word. Bil, een blad pampiers / een briefken. Biljet, of Billet, een briefken / een bladken / opschrift / een geschreve briefken.

B. L.

Blame, naam-schending / eer-vlek / schand-vlek / laster.

Blameerder, eer-roover / naam-schender / lasteraar.

Blameren, eer-rooven / naam-schenden / lasteren.

Blandiatie, gevley / vleying / lief-koosing.

Blandieren, vleyen / lief-koosen / flik-flooyen.

Blasoen, een veld-teyken / wapen-schild / dat is / een wapen gesneden of geschildert / op een

een oorlog-schild / gelijk men by ouds in den oorlog pleeg te gebruyken: het veld-teyken was ook een arm-band / of sluyer/ die de krijgs-lieden om den arm droegen.
Blasoen, een blaas-hoorn/ krom-hoorn/ trompet. Blasoen, sin-staal/ sin-spreuk / lof-digt.
Blasoenneren, of Blasoenen, verbreyden /verspreyden / rugtbaar maaken / openbaar maaken. Blasoeneren, met idele lof-digt verkondigen.
Blasphemeren, lasteren / verlasteren / schande naar spreeken/ agter-klappen.
Blasphemie, Gods-lastering / lastering / laster.
Blasphemeerder, lasteraar/ Gods-lasteraar.
Bliter, een bedelaar.
Blocquade, beschanssing / besluyting. Gemeenelijk in de belegering van een stad soekt men deselve ten eersten te besluyten met beschanssing datter niemand in of uyt kan.
Blocqueren, beschanssen/ besluyten/ omringelen.

B. O.

BOete van 't Fol appel, boete van 't kwalijk beroep / dat is / de boete die imant betaalen moet / wanneer hy beroept van een gewijsde / by den laage regter geweesen / voor den hove / of voor den hooge regter / in gevalle hem de saak daar weder tegen geweesen word.
Bombarde, een groot geschut / grof-geschut / daar men een koegel van ettelijke ponden ysers uyt schiet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Bombardieren, bus-schieten / grof-geschut afschieten.
Bombardarius, een bus-schieter / is een groot geschut afschieter / die wel ervaaren is om grof-geschut af te schieten.
Bon jour, goeden dag.
Bordel, of Bordeel, een hoer-huys / is een huys waar in vrouwen gehouden worden / die zik om huur / of hoer / van ieder / die genegen is sijn min-lust met heur te boeten / laaten gebruyken.
Bordeel-brok / een hoer / een gemeyne hoerhuys hoer / die in een openbaar hoer-huys woont.
Bordeel-houwer / een hoer-huys-houwer / hoere-waard / die hoeren ophoud.
Bordeel-houwster / een hoer-huys-houwster / hoere-waardin.
Bote, een ongetouwde leere-schoen / een boeren-schoen van rou ongetouwt leer gemaakt.
Bottelier, schaffer / schaf-meester die de spijs verschaft.
Bottelery, de spijs-kamer / spinde.
Boucheren, stoppen / sluyten.
Bouchet, een maal / lederen sak.
Bouket, of Bouquet, een tuylken.
Bouket-pluymen, of Bouquet-pluymen, een bos vederen / of veder-bos.
Boulevert, een bol-werk.

B. R.

BRageren, pronken / praalen over straat.
Brand-Offer, anbrand-steeking / of verbrand-slagting / is de slagting ende verbrandinge eenes beests / dat tot den Gods-dienst geslagt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

geſlagt en geheel verbrand wierd. He-breeuſch / עֹלָה, Gnolah, dat is / anbrand-ſteeking / of ſomtijds / כָּלִיל, Calil, dat is / geheel. Dog hoe het woord Calil een ver-brand-ſlagting komt te beteykenen / beken ik gaarne / dat ik het 'er niet in ſien kan: maar wel die twee woorden / Calil-gnolah te ſaamen / 't welk dan ſoude beteykenen een ge-heele anbrand-ſteeking / (alhoewel 'er dan nog al een woord moet onder verſtaan wor-den) 't welk met de daad dan wel over een komt / om dat het beeſt geheel verbrand wierd. Dan die ſchrijvers / die de Schrift geſchreven hebben / hebbender ſomtijds ſoo nauw niet opgelet / of 'er een gants ſin-woord in de pen bleef en niet uytgedrukt wierd / laatende alſoo een onvolkome / donkere ſin: maar hebben 'er ſoo wat ſlordig over heen geloopen / gelijk ſulks uyt de duyſende van haakskens in de overſetting geſtelt / genoeg-ſaam af te meeten is. Wat Gods-dienſt datter veel is / of weſen kan in een beeſt te ſlagten en te verbranden / dat weet ik niet. Dan ſy is geſchied gelijk de Heer Moſes be-volen heeft.

Branle, een dans-perk / of dans-rond.

Braſelet, een arm-keten/arm-ring/ arm-tſierſel.

Bravade, trotſering / wind-brekerij.

Brave, trots / hoovaardig / wind-breking.

Braveren, trotſen.

Breche, een gat / ſcheur / muur-breuk / ver-valle muur.

Bregeren, pragchen.

Breſſe, een breuk / ſcheur / ſchaard. Breſſe, een ſtorm-gat / ſtorm-breuk / een muur-breuk / 't geen

't geen door gewelt van schieten met geschut veroorsaakt is.
Breve, een korte / een sang-teyken / of maat-teyken der sang-konst / bestaande uyt een vierdeel van een maat na mijn onthoud.
Brevet, een rolleken / of briefken.
Breviatuur, een verkortsel.
Brevier, een kort begrijp / een korte inhoud / uyttreksel / verkortsel. Brevier, een getij-boek. Brevier, een rolleken of briefken.
Breviteyt, korthetyd.
Bricole, of Bricolle, weer-stuyt / wederom botting van den bal. Bricole, een geschut.
Bricoleren, wederom botten / weer-stuyten. Bricoleren, verminderen / enkelen.
Brief van atterminatie, sie Atterminatie brief / of brief van respijt.
Brieven van adresse, te hove / brieven van voorschrijving an 't hof / brieven van te regt helping te hove / sie Adres-brieven te hove.
Brieven van attache, anhang-brieven / of anhegt-brieven. Dese worden alsoo genoemt / om datse an het gewijsde van een vreemd regter worden angehegt of angehangen: waar by dien regter versoekt / dat dat gewijsde by hem gewesen / alhier mag werden te werk gelegt / sie Attache.
Brieven van cessie, brieven om boedel afstant te mogen doen. By welken imant / die onvermogen is sijn schuld-eysschers te betaalen / versoekt an de overheyd / om te mogen doen afstant / van sijn boedel en goederen / ten behoeve van de schuld-eysschers / om van vordere maaning bevrijd te zijn.
Brieven van recommandatie, brieven van voor-

schrij-

schrijving / sie Recommandatie-brieven.
Brieven van represailien, sie Represailie-brieven.
Brieven van respijt, brieven van uytstel van tijd / uytstel-brieven. Waar by een schuldenaar / die voort niet betalen kan / versoekt an de overheyd / dat hem eenige tijd vergunt werd om betaalinge te doen aan sijn schuld-eyschers.
Brieven van seurte, vry-geleyd-brieven / of brieven van vry-geleyd; Welke de hooge overheyd verleend aan een schuldenaar waar door die bevrijd werd tegens sijn schuld-eyschers van verder vervolg of vangenisse.
Brigade, een geselschap / een hoop volks.
Brigantijn, een roof-jagt / roof-schip.
Brootse, een spit. Brootse, een tap.
Brouilleren, verwerren / brabbelen.
Brusque, stuurs / bars / haastig / hoogmoedig / wreed / sterk / wild / wust.
Brutaal, beestagtig / onbeschoft.
Bruto, onredelijk / stom.

B. U.

BUffet, een opregt-bank / opregt-tafel / of opregt-disch / een bank of tafel / die op een losse voet of twee staat / die men kan weg-neemen / en de bank of tafel dan neerslaan / en weer ondersetten / en dan de selve doen staan.
Buffon, een bootsemaaker / speel-gek.
Bugger, verkeerde minlust-pleeger / of man minlust-pleeger. Een die met een jongen / of man / die sik daar toe laat gebruyken / sijn minlust pleegt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Buggeren, man minluſt-pleegen / verkeerde minluſt-pleegen / dat is / wanneer een man met een man onbehoorelijke byplegging pleegt.

Buggerey, man minluſt-pleeging / verkeerde minluſt-pleeging / onbehoorelijke byplegging.

Buket, ſie Biket.

Bulle, een magt-brief / een brief. Een magt-brief is / die de land overheyd an imant verleent / by welken de ſelve verſcheyde dingen ſomtijds toeſtaat: gelijk als vergiffenis van dood-ſlag / of vrygeleyde an een vlugteling / en andere dingen meer. Bulle, of Bul, een magt-brief / waar by imant magt ontfangt / om een konſt of weetenſchap die in geleertheyd beſtaat / te mogen oeffenen. Een magt-brief om ſijn geleertheyds konſt te mogen oeffenen. Bulle, of Bul, een Roomſche af-laat-brief / waar by vergeeving der ſonden word verleent.

Bullet, ſie Biljet.

Burat, een fijn antrekſel / of een fijn kleed / 't welk van ſeer fijn gaarn geweeven is.

C. A.

CAap, brybuyt / dat is / de buyt die men bekomt of neemt van ſijn vyand. Op de caap vaaren / op brybuyt vaaren / is met toelaating en bewilliging van de overheyd / vaaren om buyt te haalen / maar men krijgt ſomtijds ook wel ſlaagen in plaats van buyt / van des lands vyand. Caap, een hoofd / een uytſtekend hoofd an zee.

Caap de bon Eſperance, hoofd van goeder hoo-pe;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

pe; is het voor-land van Affrica, ruym half-weg na Oost-Indien te vaaren/ alwaar onse scheepen ververschen.

Caapen, vrybuyten/ dat is/ op vrybuyt vaa-ren. Caapen, neemen/ weg-neemen/ grij-pen.

Caaper, een vrybuyt-schip/ waar mede men tegens des lands vyanden op vrybuyt vaart. Caaper, een vrybuyter/ die op een vrybuyt-schip vaart. Caaper, een grijper/ neemer.

Caaping/ vrybuyting/ dat is/ op vrybuyt-vaaring. Caaping, neeming/ grijping.

Cabaret, een vraderye. Cabaret, een herberg/ of kroeg.

Cabinet, een geheym-schat/ een kleynnood-ka-mer/ waar in men alderhande kostelijkheyd heeft/ een kleynnood-kistjen.

Cabo, een hoofd/ een uytsteekend hoofd an zee.

Cachet, een merk/ of een merk-ring/ waar op iemands naam-letters of wapen staat ge-drukt of gesneden.

Cachetteren, merken/ is iewers sijn naam of wapen op drukken.

Cadentie, neder-gang/ nedervalling. Caden-tie, stem-valling/ wel-luyding/ dat is/wan-neer in 't singen de stemmen der sangers wel over een komen.

Cadet, een jonk-heer/ de jonger soon van een vry-heer/ of edelman. Een jonker of jonk-heer is (gelijk het woord by ouds genomen wierd/ alhoewel 't nu somtijds wel anders gebruykt word) die geen vaste heerlijke goe-deren erft van sijn vader/ maar die selven erft alleen de oudste soon/ die vry-heer/ van-

der-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

der-heer / of edelman genoemt wierd / na dat die groot of magtig was. De jonk-heers wierden van de oudste broeder gevoed en onderhouden / of sy gingen self hun geluk en geval soeken in dienst van andere groote heeren.

Caduc, verballende / verballig / vergankelijk / bouw-vallig / neervallig.

Caffaard, een mot / schieter / is een gewormte dat de kleeders of boeken eet. Caffaard, een geveynsde huygelaar.

Cagiaard, een kist-drager / korf-draager / of mand-draager / die een kist / korf of mand op de rug draagt.

Cagie, een korf / of mand die men op de rug draagt / een kist.

Caillote, sie Caliote.

Cajoleren, snappen / snateren / snakken.

Cajoleur, een snapper / stoeper.

Calabasse, een kauwoorde. Dese kauwoorde is een vrugt die seer veel in gedaante van malkander scheelt / want somtijds sijn sy by na gemaakt als vlessen met hun brede uytpuylende buyken en hunne lange halsen; dewelke gemeenelijk daar sy de buyk het naast zijn / wat smaller sijn: En dese word genoemt eerste kauwoorde / of vles-kauwoorde. Somtijds sijn dese vrugten heel buykig en dik / maar en hebben geen hals / alleen het onderste is breeder dan het bovenste / soo dat sy dan eenigsints een peere schijnen te gelijken: en dese heet bree kauwoorde; Somtijds sijn sy seer lang en dun: en dan heetse lange kauwoorde. Voorts soo is de schorsse van alle kauwoorden eerstelijk groen / en

met

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

met een dun sagt hairken bekleed / ende na-maals geelagtig en schier kaal als sy rijp zijn / daar benevens ook seer hard en hout-agtig : maar 't vlees en binnenste merg is wit. Sy wassen an lange rankagtige en ge-kante steelen met veel anwassende zijd-taks-kens. De bladeren sijn seer groot ende breed / bovenwaarts een weynigken scherp / sagt / en als met een witte dons-agtige wolle be-sprayt of bedekt.

Calamair, een pennekoker.

Calamiteyt, elendigheyd / tegenspoed / jam-mer / gekwel. Calamiteyt, ongeluk / schade. Calamiteyt, onweder van hagel / die de was-sende strohalmen neder-slaat en breekt.

Calamiteus, elendig / rampsalig / ongelukkig.

Calandrier, een dag-roe / dag-rekening.

Calangie, beschuldiging / betigting / optijging / verklaaging. Calangie, een lastering. Ca-langie, een kwelling in gedings saaken door bedrog en misleyding. Calangie, een kwaad-willige uytlegging van eenig ding.

Calangeerde, betigte / beschuldigde / verklaag-de / die iewers mede betigt word. Calangeer-de, gelasterde.

Calangeerder, betigter / beschuldiger / verklaa-ger / die iemant betigt.

Calangeren, of Calangieren, betigten / beschul-digen / optijgen / verklaagen. Calangeren, straffen / berispen. Calangeren, boete opleg-gen / boete eyschen. Calangeren, toe-eyge-nen / sik toe-eygenen / voor sik behouden / naasten.

Calangeren den koop / de koop naasten / dat is / eens anders koop op sik self doen overgaan /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

't zy uyt regt van naasting / of maagschap of 't zy uyt regt van voorgang / en doen de eersten kooper van de koop afstaan.
Calangiering, boet oplegging. Calangiering, si Calangie.
Calangiering des koops / koops-naasting / naasting des koops / sie Calangeren den koop.
Calant, of Callant, een beschermde / sie Client. Calant, of Callant, een koop-vriend / die dikwils waaren en koopmanschap van iemand koopt.
Callandijse, of Calanterye, bescherming / soek Clientele. Callandijse, of Callanterye, een gewoone koop-handel / die men dikwils met iemand drijft.
Calcinatie, uytbranding / tot stof-branding / dat is / wanneer men eenige harde steenen af ander berg-ingewand / soo lang brand tot dat mense tot wrijfbaar stof kan maaken.
Calcineren, tot stof branden / uytbranden.
Calck, gebrande schulp-stof. Men neemt schulpen die men in een gloeyende oven werpt / en brandse soo lang tot datse gants wit sijn en bekwaam tot stof te maaken / welk stof dan met wat sand en water gemengt bekwaam is om mede te metselen.
Calcitratie, agter-uytslaaning / agter-uytschopping. Calcitratie, wederspannigheyd / ongehoorsaamheyd.
Calcitreren, agter-uytslaan / of agter-uytschoppen met de voeten. Calcitreren, wederspannig zijn / ongehoorsaam zijn.
Calculatie, rekening / overrekening.
Calculeren, rekenen / overslag maken / narekenen / overrekenen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Calefacieren, warm maaken/ verwarmen/ koeſteren/ bakeren.
Calefactie, warm-maaking/ verwarming.
Calendrier, een korte anwijſing van de geſchriften des gedings. Calendrier, een dag-rol / dag-rekening.
Calengeren, ſie Calangeren.
Calengeerde, ſie Calangeerde.
Calengeerder, ſie Calangeerder.
Calengie, ſie Calangie.
Calfatren, of Calfaten, lappen/ verhandſelen/ klutſen/ ſtoppen.
Calfatring, lapping/ ſtopping/ klutſing/ verhandſeling.
Calfater, lapper/ ſtopper/ klutſer/ verhandſeler/ die iets outs weder wat lapt/ ſtopt/ of t'ſaamen-klutſt en verhandſelt.
Calibere, of Calibre, ſtaat/ gelegentheyd/ anſien. Calibre, een ſeker ſoort van een roer.
Caliotte, tol/ ongeld/ ſchatting.
Calliditeyt, doortrapheyd/ looſheyd/ ſchalkheyd.
Calmus, welriekend liſch/ of liſch met welriekende bladers. Een kruyd met langwerpige/ ſmalle bladeren/ hebbende de gedaante van een lemmer van een over beyde ſijden ſnijdende ſwaard/ groen van verwe en lieflijk van reuk. De wortelen ſijn die van gemeyn liſch niet ongelijk/ maar wat dunner/ ſlim en ſcheef langs den riſch van der aarde voorts kruppende.
Calmus aromaticus, welriekend ried. Een ried 't welk in Indien waſt/ van verwe geel/ digt geknoopt/ ende breekt of ſchelfert ſpaanders gewijs: dit ried/ of dees halm/

is

is vol witagtige spinne-webben / taay in 't knauwen en t'saamen trekkende / bitter met eenige scherpigheyd.

Calotje, een musje / een swart leere / of sp musje / 't welk de mannen om de warmte op 't hoofd draagen.

Calumniateur, een lasteraar / eer-dief.

Calumnie, lastering / laster / valsche beschuldiging / eer-rooving.

Calumnieren, lasteren / eer-rooven / naam-rooven / beliegen / valschelijk beschuldigen.

Camin, een schoorsteen / oven / schouw.

Camp, veld. Camp, een gevegt / strijd.

Campagne, veld. In Campagne, in 't veld. Campagne, een veld-leger / een leger krijgs-volk / 't welk te veld is.

Campanie, veld / vlak-veld / land.

Campen, vegten / strijden.

Camperen, leger-slaan / veld-legeren / legeren / is een leger / dat is / een verblijf-plaats om sik te konnen onthouden / in 't veld maaken.

Campioen, een vegter / voor-vegter / strijder / een die gewoon is te strijden en te voor-vegten.

Camuys, plat-neusig / die een platte neus heeft / gelijk een moor.

Canaal, een water-loop / goot / buys / groef / daar water door-loopt.

Canaille, 't graauw / jan-rap en sijn maat / huys en haag / t'saamen rottend volk / gespuys. Soo word het slegte volk gemeenelijk geheeten om hun onweetenheyd in reden / weetenschap / en seden : en om dat het in alles soo onbesuyst en spooreloos opstuyft.

Can-

Cancelleren, deur-haalen/ uytſchrappen/ deur doen/ te niet doen.

Cancellery, des rijks ſchrijf-kamer / des lands of ſtads ſchrijf-kamer / de boek-kamer / of brief-kamer des lands of des ſtads / of des rijks. Waar in de ſchriften / boeken of brieven des rijks / lands of ſtads / bewaart worden.

Cancellier, een land-ſchrijver / opper-ſchrijver des lands / of des rijks / of des ſtads / by welke alle de ſchriften des lands / of des rijks / of des ſtads worden nageſien en ondertekent.

Candeur, opregtigheyd.

Canon, een regel / regel-maat / regel-ſtuk / rigtſnoer / waar na men ſik ſchikken en voegen moet. Canon, een grof geſchut / daar men ſoo een kogel van eenige ponden yſers uytſchiet / als het met buskruyd wel geladen is. Canon, een erf-pagt / die men van landen trekt.

Canon van de Miſſe, de vijf woorden van de God menſch-maaking/ de welken zijn; Want dat is mijn lijf / ſoek Miſſe.

Canoniere, vos-gat / ſchiet-gat.

Canonijk, regel-maatig. Canonijk, een regel-broeder / een geeſtelijke die na eenige van de kerk ingeſtelde regels leeft.

Canonijke boeken / regel-maatige boeken / zijn al de boeken de welke met een naam de H. Schrift genoemt werden / ſoek Bibel.

Canoniſeren, regel-maatigen / na den regel onderſoeken / of na den regel maaken / na den regel beſtieren / of na den regel afmeeten. Canoniſeren, heyligen / toeheyligen / inwyen.

Canons, of Canjons, scheen-koussen / halv koussen.
Canter, een sanger/voorsinger/die voorsingt/ en den sang opheft.
Canterye, voorsangerschap / sangerschap.
Cantoor, soek Comptoir.
Cantus, boven-sang / de hoogste stem in 't singen.
Capabel, vatbaar / bevattelijk / begrijpig / ontfangbaar.
Capaciteyt, begrijp. Capaciteyt, vatbaarheyd.
Cape, sie Cabo.
Capeau, een hoed / die men op 't hoofd set.
Capel, een kerkje / een Gods-huysken.
Capelet, een kroon / een bloem-krans.
Capelijne, sie Capeau.
Capellaen, een by-leeraar/die ten dienst van een ander leeraar mede op een plaats staat / en die voor de leeraar / als 't die ongelegen komt de vermaaning tot het volk doet.
Capelleken, een Gods-huysken / kerkje.
Capen, sie Caapen.
Caper, sie Caaper.
Caping, sie Caaping.
Capitaal, hoofd-goed / dat is / al het goed het geen imant toekomt. Capitaal, hoofd-schuld / hoofd-penningen / of het eerste geld daar de jaarlijkse geld-winst op geset word.
Capitaale saak / een hals-saak / lijfs-saak/ een saak die imants leeven angaat.
Capitaal linie, een hoofd-streep / dat is / de voornaamste streep van een afbeeldsel in de wis-konst.
Capiteyn, een hoofd-man / of hoop-man / dat is /
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

is / man van een hoop of vaandel krijgs-knegten. Capiteyn van een ſchip / of Scheeps Capiteyn, een ſcheeps hoofd-man / of hoofd-man van 't ſchip / dat is / de opperſte man van een ſchip: want hoofd word genomen voor 't opperſte van eenig ding / om dat het hoofd het opperſte van 't lijf is. En man betepkent dikwils een naam van agtbaarheyd en dapperheyd.

Capittel, een Gods-huys / de vergader-plaats der regel-broeders. Capittel, een hoofd-ſtuk.

Capitulant, ſtem-hebber / is een die magt heeft ſyn ſtem te geeven in een vergadering / of die mede ſyn ſtem heeft in een vergadering om iets af te ſtemmen of toe te ſtemmen / of Capitulant, een lid eener vergadering / die mede ſyn ſtem heeft.

Capitulatie, een beſprek / geſprek van geeſtelijke luyden. Capitulatie, een verdrag / verdrag-ſtuk. Capitulatie, een hoofd-ſtuk deeling.

Capituleren, voorwaarden of verdrag maaken en anneemen. Capituleren, an hoofd-ſtukken verdeelen / verdeelen.

Caporaal, ſie Corporaal.

Capricie, hoofdigheyd / koppigheyd.

Capricieus, hoofdig / koppig / die wat korſel van hoofd is.

Caprifolie, geyten-blad / of memmekens-kruyd. Daar is tweederley geyten-blad: te weten / Duyts geyten-blad / en Italiaans geyten-blad.

Caprifolie van Duyts-land / Duyts geyten-blad / of Duyts memmekens-kruyd. Dit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

heesterag gewas / heeft lange dunne / dog houtagtige / en in veel meer andere zijt takskens verdeylde ranken / seer hoog op schietende en klimmende : en daar aan wassen lange / sagte bleek-groene bladeren / nogtans op de onderste zijde witagtig / en grijsagtiger dan an de bovenste / gemeynelijk twee tegen den anderen overstaande / ende nu hier nu daar langs de steelen wassende. De bloemen zijn wit van verwe / soet van reuk / en van binnen in hol of idel. Als de bloemen vergaan zijn groeyen daar ronde besiekens of druyskens / die alsse rijp zijn / rood zijn.

Caprifolie van Italien / Italiaans geytenblad / of geyten-blad van Italien : of Italiaans memmekens-kruyd / of memmekens-kruyd van Italien. Dit gewas is het ander by na heel gelijk / en is maar weynig onderscheyd tussen dees twee.

Capriol, een krul-dans / krul-sprong / een geyte-sprong.

Captatie, bejag / vatting / agterhaaling.

Capteren, imant ergens in behaalen / verkeerdelijk opneemen / begrijpen.

Captie, bedrog / vatting / vanging met woorden. Captie, begrijping / begrijp.

Captieus, bedriegelijk / begrijpelijk.

Captif, een gevange. Captif, gevangen.

Captiveren, vatten / grijpen / vangen.

Captiuncule, een bedriegerijtje / een vattingje / of vanging met woorden.

Caput, een hoofd / hoofd-stuk.

Carabijneren, rooven / plunderen.

Carabijn, een ligt gewapent rijder. Carabijn, een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

een koꝛt vier-roer / 't welk een ligt gewapent rijder te paarde voert / een reys-roer / bekwaam om me te reysen.

Caracter, ſoek Character.

Carate, vier garſte koꝛnkens / een gewigje / hebbende de ſwaarte van vier garſte koꝛnkens.

Carbonade, kool-gebꝛaad / rooſter-gebꝛaad / rooſting.

Carcereren, gevangen ſetten / in hegtenis ſetten.

Cardebenedict, boꝛn-woꝛtel / of bꝛon-woꝛtel / geſegende diſtel. Deſe diſtel heeft ronde taaije en buygſaame ſteelen / in ettelijke zijd-ſteelkens verdeylt / langs der aarde leggende en kruppende / ende haar ſelven geenſins over eynd houdende. De bladeren ſijn lang / over beyde zijde diep geſneden / an de kanten met ſagte dooꝛnkens of weeke ſteekelingen beſet: op 't opperſte van de takskens waſſen ronde hairagtige diſtel-bollekens.

Cardinaal, een geeſtelijk raads-heer / een geeſtelijk raads-heer van 't Roomſche hof. Het woozd Cardinaal en heeft die beteykenis niet die ik het geef / maar om de ſaak wel uyt te dꝛukken / heb ik het die betekenis gegeeven. Want de Paus en ſijn Cardinalen, dat is / den H. Vader of opperhoofd der Kerke en ſijn raaden / maaken het geeſtelijke Roomſche hof uyt / vooꝛ welke allerley kerkelijke en Gods-dienſt raakende ſaaken komen te dienen / waar over ſy uytſpꝛaak doen na hun volſtrekte magt. Cardinaal, anders / betekent vooꝛnaamſt / en Cardinaalen, vooꝛnaamſten / om datſe ſijn de vooꝛnaamſten / of opperſten van de geeſtelijken / die niemand boven hun hebben als het opperhoofd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Cardinaalschap, geestelijk raads-heerschap/ t weten/ van het Roomsche hof.
Cardinaals-hoed / een geestelijke raad-heers hoed/ die een geestelijk raads-heer van 't Roomsche hof draagt / om onderkent te zijn van anderen.
Carene, of Carentene, veertig-daagse vasting/ opsluyting. Dit is een soort van boet-doening / gemeyn by de Italianen / wanneer iemand veertig dagen most sitten te water en te brood / opgesloten in een geheyme plaats nevens de Kerk / van de menschen afgescheyden. Carene, of Carentene, affsondering/ affsondering tijd / of afscheyding / is eenige tijd van affsondering / dat iemand / die van een besmette plaats komt/ van de menschen afgesondert of afgescheyden word voor eenige tijd. Gelijk wanneer eenige luyden van een besmette plaats of stad / daar de vergiftige siekte is / komen an een plaats of stad die onbesmet is / soo willen gemeenelijk die luyden van die onbesmette plaats of stad / die reysigers ten eersten niet in haar stad of plaats hebben / maar sy moeten buyten die stad of plaats blijven / en dat in een plaats / die hun angewesen word / afgesondert van de menschen / tot dat die tijd van affsondering om is / 't welk is gemeenelijk vijf of ses weeken. Dog sy en sittender niet op water en brood : maar konnen allerley nooddruft voor geld bekomen.
Carenten, soek Corinthen.
Carentene, sie Carene.
Careren, gebreeken / ontbreeken / ontbeeren / missen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Caresse, lief-kosing / onthaal / gestreel.
Caresseren, lief-kosen / onthaalen / streelen.
Cargo, laading / vragt / scheeps-laading / of vragt.
Cargesoen, bevragting / mee-laading / vragt-waar / vragt-laading.
Cariteyt, duurheyd.
Carkan, een hals-kraag / hals-band / hals-ring / hals-keten.
Carline, of Caroline, ever-wortel / of wit distel / is een distel met lange / smalle / rouwe en seer doornagtige bladeren / over beyde zijde diep en in verscheyde kervinge gesneden / ende an de hoeken met harde scherpe doornen beset / en heeft in de middel somtijds roode ribbekens / tusschen de welke een steel voortkomt / omtrent een span hoog / met gelijke bladeren bewassen.
Carmen, een gesang / gedigt.
Carneus, vleyssig.
Carnier, vlees-hal / of vleesch-hal / vlees-huys.
Carnificeren, scherp-regten / dat is strafs-geregt / en hals-geregt oeffenen an de misdaadigers wegens het geregte.
Carnificine, een regt-plaats / daar de misdaadigers geregt werden. Carnificine, een pijn-bank. Carnificine, een vlees-bank.
Carongie, een prij / is een dood stinkend aas.
Carperen, berispen / bestraffen.
Carquant, een hals-band / hals-keten / hals-gewaat.
Carquois, een pijl-kooker.
Carriere, een steen-kuyl / steen-put / steen-plaats / alwaar de rouwe steen eerst uytgehouwen word. Carriere, een verp-plaats / daar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

daar men de paarden / die nog niet wel a geregt zijn / berijd.

Cartel, een uytdaag-brief / uytdaaging / ont ſeg-brief/waar by de een den ander uytdaag om te vegten.

Carveel, een boeyer / boeyer-ſchip / is een re delijk groot ſchip / 't welk een ſmak-zey voert / en daar men mede na Vrankrijk o Engeland vaart.

Cas, geval/gelegentheyd. In Cas, in geval.

Cas ſubject, 't geval daar 't verſchil om is.

Caſematte, een ſtorm-kat / dat is / een laage/ bedekte leger-borſtweering / daar men in 't beſtormen van een ſtad agter ſchuylt om voor 't geſchut der ſtad bevrijd te zijn / of Caſematte, een onderaartſe borſtweering. Caſematte, een moord-kuyl. Caſemates, heymelijke ſluyp-poortkens in de veſten der ſtad / om uyt en in te loopen en eenige anſlag te doen.

Caſquet, een ſtorm-hoed / of helm.

Caſſatie, afſchaffing / te niet doening / ſak geeving.

Caſſeren, afſchaffen / afdanken / te niet doen/ breeken.

Caſſeringe, ſie Caſſatie.

Caſſijne, een venſter bindſel / de t'ſaamen-voeging of binding van de venſters in malkander. Caſſijne, een pampiere venſter. De heele geringe luyden gebruyken ſomtijds geolijt pampier voor hun venſters in plaats van glas.

Caſſie fiſtule, welriekende merg hauw / is een ſwarte / ronde / harde en houtagtige vrugt / of pijp / die dikwils twee voeten lang is / en om-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

omtrent een duym of vinger dik / welke van binnen in veel dwarsche houtagtige vellekens verdeylt en afgescheyden is / daar in legt plat bruynagtig saad en overbloedig swart / sagt soetagtig en welriekend merg / of vleesch / 't welk veel gebruykt word. Dese hauw-vrugt wast an een groote / hooge boom / als een oker-noote boom.

Cassie fistel-boom / welriekende merg hauw-boom. Dit is een seer hooge en groote boom / de bladeren sijn groot / lang en uytgesprepd van veel bladeren / een ribbe tegen malkander over wassende / vergadert / sy zijn de oker-noote bladers niet seer ongelijk. Het hout is vast en hard / van verwe swart. De vrugt is als wy booven beschreven hebben.

Casteel, een burg / slot / vesting / sterkte / daar eenig krijgs-volk in besetting legt.

Casteleyn, een slot-voogd / of burg-voogd.

Casteleyn-schap / slot-voogdschap / burg-voogdschap.

Castigatie, tugting / tugtiging / bestraffing / berisping. Castigatie, verbetering.

Castigeren, tugtigen / bestraffen / berispen. Castigeren, verbeteren.

Castiteyt, kuysheyd / reynigheyd / suyverheyd.

Castrametatie, leger-meeting / is de konst om een plaats / daar men heyer-leger leggen wil / wel af te meeten.

Castratie, lubbing / ontmanning.

Castreren, lubben / ontmannen / dat is / iemand de klootkens uytsnijden / waar door hy belet word mans-werk met een vrouw te konnen doen / of word onbekwaam gemaakt tot voort-teeling.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Casueel, gevallig / by geval / toevallig.
Casus, geval / gelegentheyd.
Catechisatie, onderwijsing / of vraag en antwoordse onderwijsing / is eygentlijk een onderwijsing / die door vraagen en antwoorden geschied. Catechisatie, geloofs onderwijsing / een onderwijsing des geloofs / of van de stellingen des geloofs / zijnde eenige stellingen den Gods-dienst raakende / die de Kerk wil / dat men moet gelooven / 't zy datse waar zijn of onwaar / mogelijk of onmogelijk / gelijker eenige zijn.
Catechiseerde, onderwijseling / of leerling / een die door vraag en antwoordse onderwijsing geleert of onderwesen word. Catechiseerde, geloofs onderwijseling / of geloofs leerling / een die in de eerste beginselen / of stellingen des geloofs onderwesen word.
Catechiseerder, onderwijser / die iemand onderwijst in de eerste beginselen. Catechiseerder, geloofs onderwijser / die imant in de geloofs-stukken onderwijst / door vraagen en antwoorden.
Catechiseerster, onderwijster / een vrouw mensch die iemand onderwijst. Catechiseerster, geloofs-onderwijster / die imant onderwijst 't geen hy gelooven moet.
Catechiseren, onderwijsen / onderwijsen door vraag en antwoord / onderwijsen de eerste beginselen. Catechiseren, hooren. Catechiseren, onderwijsen in 't geloof.
Catechismus, onderwijs-boek / of geloofs onderwijs-boek / inhoudende de onderwijsing in de leere des Saligmaakers / soo die by die van de Nederlandse herstelde Gods-dienst / in

in kerk en ſchool / geleert word. Dit boek-je / zijnde eenige ſtellingen de voornaamſte gronden der Gods-dienſt raakende / vraag en antwoords-gewijs voor geſtelt / is te Heydelberg van eenige mannen van de herſtelde Gods-dienſt / of die van de Roomſche Kerk afgevallen waaren / gemaakt of by een geſtelt uyt de Schrift / alhoewel der wel eenige ſtellingen in zijn / die onwaar / onmogelijk / en buyten de Schrift zijn; ſoo is nogtans het ſelve boekje by die Leeraars van de herſtelde Gods-dienſt van Nederland in ſoodaanigen agting en geloofbaarheyd / dat ſy dat ſelven ten uyterſten beſchermen / en verklaaren te zijn regtſinnig / ſchriftmaatig en waar. En willen ook dat een ider der Gemeente het ſelve daar voor houden ſal ſonder eenig tegenſpreeken op de boete van uytſluyting / al waſt ook dat imant beter wiſt en ſag. Als men al ſal gelooven 't geen de Leeraars ſeggen / of 't geen een Kerkelijke vergadering ſegt of vaſt ſtelt / ſoo waſt onnoodig van de Roomſche Kerk afgegaan te zijn / maar nu is men afgeſcheyden / om dat een ieder dagt / dat hy niet gehouden was te gelooven / als hy beter wiſt / 't geen de Kerk ſtelde. Sal ik of een ander nu ook gehouden weſen te gelooven / 't zy waar of niet waar / 't geen die luyden eenige jaaren geleden by malkander hebben geraapt / om dat het een Kerkelijke vergadering van Dordregt vaſt geſtelt heeft / of om dat het de Leeraars ſeggen / al ſchoon men beter wiſt? Dat dunkt my wat ongerijmt / ik en kan ook niet ſien / dat het imant gehouden is te doen.

doen. Ik en doe het altijd niet / al soude i[…] schoon hondert maal uytgesłooten of uytge[…] stooten worden uyt de Gemeente. Dog al[…] het soo veer is / soo kan men nutter uyt[…] gaan / soo heeft men geen vrees van uytge[…] stooten te worden.

Cathedra, een stoel / gestoelte. S. Petri ad cathedram, den heyligen Peters verheffing / te weten / tot den stoel / of liever om eygentlijk te spreeken / Peters verheffing tot hoofd of opsiender der Gemeente. 't Welk geschied soude zijn te Romen / volgens het seggen der Roomsche geestelijken/op den 22 van sporkelmaand / in 't 44 jaar na de geboorte des Behouders / welke dag nog jaarlijks / als een Heyligen dag / van de Roomsche Kerk geviert word. Dog in de Schrift word nergens gewag gemaakt van Peters Roomsche reys: daar word wel gewag gemaakt van sijn reys te Antiechia, en selver maakt hy gewag van Babylon, maar niet van sijn Roomsche reys. Maar de Roomsche geestelijken schijnen alles soo net te weeten offer by geweest waaren. Daer evenwel dit en andere dingen meer / eenige hondert jaar na de geboorte des Behouders / eerst van de geestelijken zijn versiert.

Cathedraal-kerk / de hoofd kerk / of de groote kerk. Het word genoemt de hoofd kerk / of om datter meer kerkjens onder behooren / of datse de grootste van gebouw is.

Catheylen, roerende goederen / huys-raad.

Catholijk, algemeen/ overal gemeen / allesins waar.

Catholijke Religie, algemeene Gods-dienst.

Die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Die van de Roomsche Gods-dienst noemen
hun selven die te zijn die van de algemeene
Gods-dienst zijn / en hun Gods-dienst /
de algemeene Gods-dienst. Dog dat scheelt
nog wel een hand-breed / dat hun Gods-
dienst niet en is de algemeene Gods-dienst /
nog ook nimmer de algemeene Gods-dienst
is geweest. Want de eerste oosterse kerk ver-
scheelde in veel dingen van dese westerse
Roomsche kerk / en de Roomsche wederom
verscheelt veel van de nieuwe herstelde kerk
van Hoog en Nederduyts-land en andere
landen / want die komt meer met de ooster-
se over een / als de westerse met de oosterse.
De eerste eygende sik de naam toe van alge-
meen / en dat met regt in 't begin: maar na-
derhand zijnder gedeyltheden en scheuringen
gekomen / en zijn tot nog toe geduurig ge-
bleeven. Over sulks en isser geen een alge-
meene kerk : maar eenige gedeylde kerken.
En elk van die meynt de oudste en schrift-
maatigste te zijn / en 't meeste met de leere
des Saligmaakers over een te komen. En
elk van die eygent sik de naam toe van al-
gemeen. Maar geen van allen kan die naam
alleen hebben : want sy belijde hen alle Chri-
stenen te zijn : soo en kan geen een kerk in 't
besonder de algemeene kerk zijn: maar wel al
de Christenen te saamen souden de algemeene
kerk uytmaaken / als slegts de liefde groot
en kragtig genoeg was / datse al schoon de
een een weynig anders van gevoelen was
als de ander / in eendragtigheyd en vre-
de te saamen leefden onder hun hoofd den
Behouder / sonder malkanderen te haaten /
ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

verbolgen bannen / verbloeken / en dood te slaan.

Catalogus, een naam-lijst / naam-brief / naam-boek / of naam-tafel / waar in veel naamen 't zy van boeken / of 't zy van andere dingen / geschreven of gedrukt zijn / en die-men daar in verbolgens den A. B. soeken kan.

Catarrhe, een sinking / drop / sijping / snof. Sinking is een groote of buyten gewoonelijke afsijping / of afdrupping van overbloedige vogtigheden uyt het hoofd en hersenen na de onderdeelen des lijfs / waar door verscheyde siekten en toevallen konnen veroorsaakt worden.

Catijf, veragt / verbuyld / elendig.

Catijvig, elendig / veragt.

Catijvigheyd, elendigheyd / veragtheyd.

Catijviglijk, elendiglijk / veragtelijk.

Cause, een oorsaak. Cause, een rede of waarom.

Causeren, veroorsaaken / beschuldigen.

Cautele, voorsigtigheyd / voorbedagtheyd.

Cauteleus, schalk / loos / leep.

Cauterie, een brand-yser / 't welk de heelmeesters gebruyken om een wond toe te schroeyen / op dat het bloeden gestempt soude worden: of om eenige afvloeyinge te beletten of te verhinderen.

Cautireseren, toeschroeyen / inbranden.

Cautie, een sekering / seker stelling / borgtogt / goede sekerheyd / goede versekering / een voorsien middel.

Cautie de judicio sisti, sekering om in regten te verschijnen / borg om t'allen tijden in 't regt te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

te verschijnen. Dese sekering of borg is imant die geen vaste goederen besit/ gehouden te stellen/ op dat hy daar door gehouden werd in 't geding te blijven/ tot dat het selde by eynd oordeel afgedaan word/ of dese sekering moet een gedaagde doen/ en daar by belooven/ dat hy den regter niet en sal ontvlugten/ of dat anders al 't geen 'er tot sekering gestelt is sal verbeurt zijn.

Cautie judicatum solvi, sekering dat het gewijsde voldaan werd/ borg om 't gewijsde te voldoen. Welke sekering of borg den anlegger des gedings eertijds eyschte van de gedaagde.

Cautie juratoir, borg-togt onder eede/ borgtogt by eede/ seker stelling onder eede: dat is/ wanneer imant/ die geen andere borge of sekering/ steljen kan/ met eeden belooft dat hy t'allen tijden des vermaant zijnde/ self voor 't geregte sal verschijnen/ en het gewijsde voldoen.

Cautie suffisant, een genoegsaame versekering/ een vaste borg-togt/ een genoegsaame borgtogt/ goede sekerheyd/ die de een den ander stelt.

Cautionaris, een borge/ seker steller/ die voor imant borge is/ of voor imant seker doet.

Cavagliere, een katte.

Caval, een paard.

Cavallerye, rijderij/ anders ruyterij/ paarde volk/ dat is/ het oorlogs volk/ 't welk te paarde in den oorlog dient.

Cavallier, een rijder/ anders ruyter/ sold rijder. Een die te paard in den oorlog dient.

Cavalier, een rijder/ of ridder/ edel-rijder.

Ca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Cavallotier, een paarde-tuysscher / of ros tuysscher. Een die paarden koopt en verkoopt / of ruylt en verruylt.

Caveren, seker doen / borge blyven / seker stellen / verborgen. Caveren, wagten / verhoeden / voorsienigheyd pleegen.

Caveren de rato, borge blyven voor de van waardehouding / of borge blyven voor de gestaading / seker doen / of seker stellen voor de gestading / of van waardehouding / dat is / borge blyven voor een ander die self schuldig is / soo lange tot dat hy 't selve anneemt en van waarden houd 't geene den borge heeft gedaan / of anders blyft den borg / als self schuldenaar verbonden.

Caviaar, steur-kuyt / kuyt van steur: een visch alsoo genoemt. Dese kuyt word ingesouten en van Moscovien hier gebragt / van smaak isse of men seep kauwde / word van sommige luyden evenwel lekkernys halven gegeeten.

Cavillateur, berisper / schimper / spotter / kaakelaar / knibbelaar / bedrieger / die iemand door versierde logenen bedriegt.

Cavillatie, schimp / berisping / spot / spotterye / bedrieging door versierde logenen. Cavillatie, snapperye / kakelerye / knibbeling / hair kloverye.

Cavilleren, schimpen / spotten / den spot met imant houden / berispen / imant met versierde logenen bedriegen en van de waarheyd afleyden. Cavilleren, snappen / kakelen / knibbelen / vitsen / betatelen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

C. E.

Cedent, regt-geever / of regt overgeever / regt overdraager / afstaander. Een die sijn regt / 't welk hy op iemand heeft / afstaat en an een ander overgeeft.
Cederen, regt geeven / regt over geeven / regt afstaan of overdraagen an een ander / overgeeven / afstant doen. Cederen, wijkken.
Cedulle, een brief / geschrift / een schuld-brief / hand-schrift. Cedulle, een pampierken/briefken.
Ceyns, sie Cijns.
Celatie, verberging.
Celeren, verbergen / heymelijk houden / of bedekt houden.
Celebratie, gedenk-pleeging / viering/ grootmaaking/ gedagtenis houding.
Celebreren, gedenk-pleegen / vieren / onderhouden / gedagtenis ergens van houden.
Celeriteyt, haastigheyd/ snelligheyd.
Celedonie, swalu-kruyd / groote gouwe/ gouwortel. Dit kruyd heeft steelen die anderhalve vdet hoog zijn / teer / rond / met knoopen of ledekens / een weynig rouwagtig / in sommige wieksken of takskens verdeelt. De bladeren hangen an malkanderen / gemaakt van veele die an de kant gekloofst of gekertelt zijn / uyt den blaauwagtigen / of den ligten blaauwen / en een weynig groenagtig van verwe. De bloemkens sijn geel.
Celsitude, hoogte/ hoogheyd.
Cement, gebrande steen-stof. Men neemt een seker soort van steen / drijf-steen of duyvesteen / soo my dunkt/ die men in een gloeyen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

de oven werpt en brandse soo lang tot dat gants wit is en bekwaam tot stof te maaken / welk stof dan met wat sand en water gemengt / bekwaam is om mede te metselen.
Censeren, schatten / agten / meynen / sijn meyning seggen / peynsen.
Censeur, bestraffer / tugt-meester / die kwaade seden der burgeren tugtigt / en voor kwam met sijn bestraffing / dat de goede seden niet en vervielen. Censeur, schat-meester / waardeerer / die een ieders goed waardeerde om daar van volgens die waardering schatting te geeven.
Censure, bestraffinge / toets.
Censureren, bestraffen / toetsen.
Centener, honderd pond / 't gewigt van honderd pond.
Centrum, middel-stip / as-punt / het middelste stip van een ronde omtrek.
Centaurus, paard-mensch. Dit wanschepsel / soude na het seggen van de oude digters sijn half mensch / half paard / voort gekomen uyt de vermenging van een mensch met een paard. Dog of uyt de bylegging of vermenging eens menschs met een paard / iets of soodanig wanschepsel voort soude komen / weet ik soo effen niet: eenige meynen / dat die vermenging van zaad / niet wel soude over-een-komen / en over sulks onmoogelijk datter iets van komen soude. Maar dewijlder by de Heydenen nog van meer ander slag van wanschepsels gewag gemaakt word / (gelijk van die boks-voeten) en datter eenige volkeren / soo mannen als vrouwen / dar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

tel genoeg toe geweest zijn / en in eenige landen nog wel zijn / om soodanige onbehoorlijke minlust te pleegen : soo en soude ik niet konnen oordeelen / dat het onmoogelijk was / datter uyt soodanige vermenging iets voortkwam / of datter uyt soodaanige vermenging nimmer iets voortgekoomen soude zijn : dog hoedaanig het van gedaante of gestalte soude zijn / dat soude ik soo effen niet konnen seggen. Eenige geleerden maakender dese geschiedenis van. Een seker Koning van Thessalien, een landschap in Griekenland / had veel stieren onder sijn groot vee / waar van der een deel waaren weg-geloopen / soo schikte hy eenige van sijn volk te paarde ('t welk dies tijds nog wat vreemds was) de stieren na om die op te soeken en wederom ter weyde te drijven / 't welk / na dat syse gevonden hadden / geschiede. Onder het drijven prikten sy de stieren / alsse niet hart genoeg voort gingen met prikkels / 't welk van de andere luyden gesien zijnde / noemde dese nieuwe paard-rijders / stier-prikkers / centauri. Dit heeft goede schijn van waarheyd / om dat het woord Centaurus soo veel als stier-prikker betekent. Want de Grieken souden anders soodanig wanschepsel wel een eygentlijker naam hebben konnen geeven / te weeten / Hipanthropos, dat is / soo veel als paard-mensch.

Cerebrijn, hoofdig / koppig. Cerebrijn, de herssenen.

Ceremoniaal, Gods-dienst-gewoontig / Gods-dienst-gebruykig / of kerk-gewoontig / kerk-gebruykig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Ceremoniaalijk, Gods-dienst-gewoontlijk, Gods-dienst-gebruykelijk/of kerk-gewoontlijk/ kerk-gebruykelijk.

Ceremonie, Gods-diensts-gewoonte/ Gods-diensts gebruyk/ of kerk-gewoonte/ kerk-gebruyk/ dat is/ de gewoonte of gebruyk die men in de Gods-dienst of kerk onderhoud. Ceremonie, dienst-pleeging/ beleeftheyd/ beleeft onthaal/ of hoflijk onthaal.

Ceremonie-meester/ meester der hoflijke onthaling. De groote Vorsten en Koningen hebben gemeenelijk hier toe een van hun edelen of heeren/ die uytsteekent is in wel spreckentheyd en ervaaren in alle hoflijke onthaaling/ om de vreemde Vorsten of der selver Gesanten wegens den Koning of den Staat/ te begroeten/ verwellekomen en op't hoflijkst in te haalen.

Ceremonieus, beleeft/hofs/ hof-dienstig/dienst-pligtig.

Ceremonieuselijk, beleefdelijk/ hoflijk/ hof-dienstlijk/ dienst-pligtlijk.

Cerneren, sien/ anschouwen/ onderschepden/ kennen/ siften/ bevinden/ merken.

Ceroon, of Cerote, genees-smeersel/ of heel-smeersel. Een smeersel bestaande uyt de vermenging van olp/ klibber/ en andere sappen/ en daar dan wat was/ om wat stijfte te geeven/ by gedaan.

Certatie, een wed-strijd/ wedding/ strijding.

Certeyn, seker/ gewis.

Certeynlijk, sekerlijk/ gewisselijk.

Certe parthye, een overkoming/ of verdrag van scheeps-bevragting/ de welke geschied tusschen de schipper en bevragters.

Cer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Certeren, wedden/ ſtrijden.
Certificatie, een verſekering/ getuygenis/ verklaar-brief.
Certificeren, of Certifieren, door de waarheyd verklaaren/ verſekeren/ ſeker maaken.
Certitude, ſekerheyd/ gewisheyd.
Ceruys, lood-verf/ of lood-wit/ blanketſel. Men doet des ſomers ſcherpe edik in een wijde aarde pot/ dan legt men een plaat lood op den pot/ en daar doet men dan iets over dat de pot digt is/ als dan laat men dat ſoo tien of twaalef dagen ſtaan/ in welke tijd de edik het lood verbijt/ als het lood verbeeten is/ ende dikke ſtof of droeſem in de pot gevallen is/ ſoo moet men het verſamelen en droogen/ en daar na ſtooten/ door een ſeef doen/ en dan tot een klomp maaken/ 't welk dan genoemt word lood-verf. Blanketſel word het genoemt/ om dat de vrouwen/ die niet heel ſchoon van anſchijn zijn/ maar ſwartagtig/ geelagtig/ of plakkig/ het ſelve met iets anders gemengt/ gebruyken/ om heur aangeſigt daar mede te beſtrijken/ waar doorſe van verre ſeer ſchoon en blank ſchijnen.
Ces, of Ceſſie, regt-overgeeving/ boedel afſtant/ afſtant van goederen/ overgeeving van goederen/ de welke geſchied onder behoorlijke boedel-beſchrijving/ ten behoeve van de ſchuld-eyſchers.
Ceſſatie, aflaating/ ophouding.
Ceſſeren, aflaaten/ ophouden/ eyndigen.
Ceſſie-brieven/ brieven van boedel afſtant/ ſie Brieven van ceſſie.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Cessie doen / boedel afstant doen / afstand van goederen doen / is sijn goederen overgeeven in betaalinge van schuld an de schuld-eyschers. Cessie doen/regt overgeeven/is 't regt/ dat men iewers op heeft / afstaan / en an een ander overgeeven.

Cessionant, of Cessionaris, een boedel overgeever / boedel afstander / overgeever van goederen/ die al sijn goederen afstaat en aan sijn schuld-eyschers overgeeft in betaalinge van schuld / om van vordere maaning bevrijt te zijn. Cessionant, regt overgeever / regt overdraager / regt afstander / is die sijn regt/ 't welk hy op imant / of op iets / heeft / afstaat / en aan een ander overgeeft. Cessionaris, een regt verkrijger / regt anneemer / of regt overneemer / is die eens anders afgestaane regt verkrijgt / of anneemt.

Cessionante, boedel overgeefster / boedel afstaanster / regt overdraagster / regt overgeefster / regt afstaanster.

Cessionaris, sie Cessionant.

C. H.

CHaracter, een merk / teken / sin-teken / merk-teken/drukfel/uytdrukfel/afdrukfel / uytgedrukt beeld. Character, een merkletter / schrijf-beeld / een boek-staaf of letter.

Charcheren, laaden / opleggen. Charcheren, anvallen. Charseren, belaaden/beswaaren.

Charche, een last/oplegging. Charche, een ampt. Charche, een anval / anval op den vyand.

Chariteyt, liefde.

Charlatan, een kwakfalver / of land-loopend genees-meester / of liever genees-swetser / die

die dapper onder 't voortbrengen van veel kwakken en klugten swetsen en opsnyen kan / by 't gemeene volk op de markten / van de kragten van sijn heel-smeer of salf, en roemen / dat hy der by na allerley kwaale mede geneesen kan : maar 't valt meesten tijd soo slegt uyt. Soodanige land-loopers willen mede nog al onder de genees-meesters gerekent wesen : maar sy loopender onder als rotte-strond onder de peper.

Chaos, een verwarde-klomp / verwartsel / dat is / het onder malkander zijn van al de stoffen : hoedanig sommige stellen / dat geweest soude zijn in den beginne eerder beweeging ingeweest is / door welk die scheyding veroorsaakt is. De Gods-geleerden seggen en leeren / dat de waereld uyt niet gemaakt of geschapen is / en willen ook dat een ieder dat soo moet gelooven / alhoewel de waereld wijsen en geleerden wel weten dat het onwaar / ja onmogelijk en tegen de Schrift is. Want uyt niet komt niet : dat heeft waar geweest van alle eeuwigheyd / en sal in alle eeuwigheyd waar zijn. En die waarheyd is soo wel waar in de Godts-geleertheyd/als in de waerelds wijsheyd : want de waare Gods-geleertheyd word mede onder de waerelds wijsheyd begreepen / en is een gedeelte der selver / om dat in de waerelds wijsheyd mede vervat word de kennisse Gods. En wat is kennisse Gods anders als Gods-geleertheyd? Soo dat onder de naam van waerelds wijsheyd begreepen word alle wijsheyd / weetenschap en kennis dieder is. Dog hier van genoeg : in 't lang en in 't breede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſal ik hier na wel bewijſen / datter uyt nie[ts] geen iet is gekomen.

Chemin çouvert, een loop-graaf / bedekte weg, die onder de aarde door gegraven word na een ſtad of plaats / om de ſelve daar door heymelijk te overvallen.

Chicaneur, een valſch betrekker in 't regt / die iemand valſchelijk en te onregt voor 't geregte roept. Chicaneur, een warre-vogel / hader-man / ſchrobber / krakkeeler.

Chicaneren, valſchelijk voor regt roepen / iemand met liſt en valſcheyd / door een ander die daar toe gehuurt is / in 't regt doen komen. Chicaneren, warren / krakkelen.

Chicanerie, valſche daging / valſche betrekking in 't regt. Chicanerie, warring / krakkeling.

Chimere, verdigtſel.

Chimiſt, een ſtof-ſcheyder / ſtof-brander / ſoek Alchimiſt.

Chimi, of Chimiſtery, ſtof-ſcheyd kunde / ſoek Alchimie.

Chirographe, hand-ſchrift / 't welk iemand met ſijn eygen hand geſchreven heeft.

Chiromantie, hand-kijking / hand-waarſeggery / hand-kijk-kunde / hand-kijkerij. Een weetenſchap om veel wondere dingen uyt iemands hand te ſien / die hem wedervaaren ſullen. Maar 't is ſoo een ſmalle weetenſchap die vry onvaſt is / of liever wat begekkelijk.

Chiromantis, een hand-waarſegger / hand-bekijker / die de kunſt heeft van hand-bekijking / en die de ſlegte lieden wat weet wijs te maaken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Chirurgie, een hand-werk / allerley hand-werk dat met de hand gedaan word / gelijk weeven / snijderen / timmeren / metſelen / &c. Chirurgie, wond-heeling / wond-heelkonſt / de konſt om allerley wonden / ſweeren / en ſeeren te geneeſen / en om narmen of beenen / of andere leden / die uyt het lid zijn / wederom in 't lid te ſetten. Dees konſt is te edel om onder ſoo een baſtaart naam begreepen te worden.

Chirurgijn, een hand-werker / die een hand-ambagt doet / gelijk een weever / snijder en ſchoenmaaker. Chirurgijn, een heel-meeſter / wond-meeſter / of wond heel-meeſter / die allerley wonden / ſweeren en ſeeren geneeſt / alsſe trouwens geneeſlijk zijn / want kop of is een dood wond / die ſoud hy niet weer geneeſen konnen / en die de leden / die uyt 't lid zijn / weer kan in 't lid ſetten. Ik verwonder my dat een heel-meeſter niet kwaalijk genoegt / als men hem ſoo een geringen naam geeft gelijk als Chirurgijn: Ik ſoudet my / als ik een heel-meeſter was / belgen. Want de naam van heel-meeſter of wond heel-meeſter veel edelder en eygentlijker is / als die baſtaart naam.

Chirurgijns-knegt / een heel-meeſters knegt.

Chocqueren, ſtooten / omſtooten / anſtooten.

Cholere, toorn / haaſtigheyd / gramſchap / oploopendheyd. Cholere, bort / of bortel / gal-ſugt / geele gal-bloed. Bort een ſiekte alſoo genoemt van 't bortelen des buyks / om dat de buyk bortelt als een ſiedende pot / is een geweldige loſſing van gal en andere galagtige vuyligheyd / ſoo wel van boven door

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

spuwen / als van onder door afgang / vermengt met een geweldige buyk-we / benauwtheyd en gevaar van 't leeven.

Cholerisch, of Cholerijc, haastig / gram / oploopend. Cholerisch, galsugtig / galagtig / geel gallig.

Choor, een rey / reye van sangers of dansers. Choor, word ook oneygentlijk genoemt een afgescheyde of afgesonderde plaats in 't huys des Heeren (of Kerk) alwaar de reyen der singers of singsters pleegen te sitten en singen : gelijk sulks in de oude en nieuwe Kerken / van die van de Roomsche gesintheyd gebouwt / nog te sien is. Soo dat men Choor soude konnen oversetten / rey-plaats of sang-plaats.

Choor-bisschop, hulp-opsiender / noodhulp des opsienders / die by belet en ongelegentheyd des opsienders des selfs dienst waar nam / en welk ook de tijdelijke dingen en sorge der armen betrouwt wierd. By ouds hebben die hulp-opsienders Ouderlingen geweest. Sy wierden ook genoemt naderhand naam-opsienders (Episcopi titulares) of opsienders met de naam.

Chorde, een koorde / pees.

Christen, besmeerde / sie Christenen.

Christendom, besmeerders gebied / besmeerders heerschappyen / sijn al die landen / Koning-rijken en heerschappyen / waar in de leere des Behouders beleeden word.

Christenen, besmeerdens / (op 't onduyts gesalfdens) of navolgers van Besmeerde (Christus,) zijn die / dewelken de leere des Behouders (Jesus) belijden. Besmeerdens noemen

noemen sy hen selven / om datse besmeerdes smeering (of salving) deelagtig zijn / sie Christus.

Christiaan, sie Christen.

Christianen, sie Christenen.

Chris-tijd / Besmeerdens geboorte dag / of geboorts tijd. Op wat dag het geweest is / of wat tijd / dat weet ik niet / de Schrift maakter geen gewag van. Evenwel viert men jaarlijks een sekeren dag / te weeten / den vijfentwintigsten van winter-maand / welke dag by die van de oude Kerk daar toe gestelt is / en wy volgen die instelling na: Dog sonder sekerheyd van waarheyd / want het heeft die van de oude Kerk / en voornamentlijk van de Roomsche kerk / belieft / ons soo veel sprookjens en versieringen na te laaten / dattet 'er op geen vijftig ankomt. Sy weetent soo effen / of ser by geweest hadden / op wat dag de Wijsen by het nieuw gebooren Kind kwaamen / alhoewel het in de Schrift niet staat; sy seggen evenwel den dertienden dag. In de Schrift staat Wijsen zijn gekomen / sonder te seggen hoe veel / sy maakender drie Koningen van. Die lieden beelden hun nog wel in datse heel vernuftig en geestig zijn / en datse voor heel geloofwaardig moeten gehouden worden.

Christus, Besmeerde / (of op 't onduyts Gesalfde.) Een besmeerde is / die met eenig welriekend boom-sap / of oly / een weynig besmeert wierd / of begooten. By de Jooden wierden de Koningen / Voor-seggers en Heyligers / besmeert of begooten op 't hoofd / met een weynig welriekende oly / of smeering.

Maar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Maar desen Besmeerde en is niet met olj of ander welriekend boom-sap (balsem) besmeert of begooten: maar met den Hepligen Geest tot Koning / Voorsegger en Leeraar, soo men segt/ sie vorders in 't woord Jesus.
Chronijk, een tijd-boek / tijd-schrift / jaar-boek / waar in men de jaarlijkse geschiedenissen op schrijft.
Chronijk-schrijver/ geschiedenis-schrijver/ jaar-boek schrijver / tijd-boek schrijver.
Chronijken, jaar-boeken / tijd-boeken / geschiedenis boeken / sijn twee boeken der Schrift / waar in eenige geschiedenissen der Joodsche Koningen verhaalt worden.
Chronologie, tijd-rekening/ tijd-reken-konst.

C. I.

Ciborie, 't herschepte broods-kasjen / 't o-verselfstandige broods-kasje / of 't God-mensch gemaakte broods-huysken; waar in de Roomsche geestelijken het God-mensch gewordene brood / soo sy seggen / opsluyten. sie Mis.
Cicaneur, sie Chicaneur.
Cicaneren, sie Chicaneren.
Cicanerie, sie Chicanerie.
Cicatrice, een lid-teeken / een wond-teeken.
Cijffer, of Cijffer-letter / tal-letter / tel-letter / of tal-merk / dat men gebruykt om te rekenen.
Cijfferen, rekenen / rekenen met tal-letters / of tel-letters maaken.
Cijffering, rekening.
Cilinder, een rol-steen/ is een lange ronde steen die men op de aarde rolde / om de aarde effen te maaken.
Ci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Ciment, ſoek Cement.
Cijns, ſchatting / ſchat / de ſchatting van een ieders goederen / welke ſchatting men an de Overheyd betaalt.
Cinober, of Cinnober, ſoek Zinnober.
Cipier, een ſtok-waarder / ſtok-wagter / opſiender der gevangenen / gevangen hoeder. Men pleeg in de gevangen huyſen / ſtokken / waar in de gevangenen ſeer nauwe beſlooten wierden / te hebben: 't welk op eenige plaatſe nog wel geſchied / hier van komt de naam van ſtok-waarder / of ſtok-wagter / de welke den opſigt had over de gevangenen.
Circuit, omtrek / ronde omloop / omgang / omkeer / omlegſel.
Circul, rond / ring / of kring / is een plat voorbeeldſel / dat van een ſtreep in 't ronde beſlooten word / welke ſtreep men omtrek noemt.
Circulatie, omringing / omgaaning / omgang / omlooping / omloop / omheyning.
Circuleren, omringen / omſwieren / rondom gaan / omloopen.
Circumcideren, rondom ſnijden / beſnoepen. Circumcideren, beſnijden / dat is / de voorhuyd der mannelijke roede afſnijden.
Circumciſie, rondom-ſnijding / beſnoeping. Circumciſie, beſnijding / beſnijdenis / dat is / de afſnijding des voorhuyds of van 't voor velleken der mannelijke roede / gelijk by de Hebreen nog in gewoonte is.
Circumdatie, omringing / omheyning.
Circumderen, omringen / omvangen / omleggen.
Circumduceren, omleyden / rondom leyden / om-

omvoeren. Circumduceren, uytwisschen/ uy[t] doen/ te niet doen. Circumduceren, verleyde[n] bedriegen/ misleyden.

Circumductie, omleyding/ omvoering. Ci[r]cumductie, verleyding/ bedrog/ misleyding.

Circumfereren, omdraagen/ omvoeren.

Circumferentie, omtrek / rondom trek / [d]e streep die een rond in 't ronde besluyt: kreyts [of] buyten rond. Circumferentie, omgang/ rond[-] om loop.

Circumflecteren, ombuygen / rondom buygen.

Circumflectie, ombuyging.

Circumflueren, omvloeyen / omvlieten / rond-om vloeyen.

Circumfluctie, omvloeying/ omvlieting/ rond-om vloeying.

Circumjacentie, omlegging.

Circumjaceren, omleggen.

Circumjectie, rondom werping.

Circumjicieren, rondom werpen.

Circumligatie, rondom-binding.

Circumligeren, rondom binden.

Circumlocutie, omspraak. Omspraak gebruyken/ is eenige omreden voortbrengen eer men eygentlijk daar toe komt / 't geen men seggen moet. Omspraak is ook als men eenig ding / dat men met geen een eygen naam of woord seggen kan / met eenige andere woorden om schrijft.

Circumloqueren, omspraak gebruyken.

Circummunieren, omwallen / ombesten / toe-rusten.

Circummunitie, omwalling / ombesting.

Circumponeren, omsetten / rondom setten / rondom stellen.

Cir-

Circumpoſitie, omſetting/ rondom-ſetting/ rondom-ſtelling.
Circumraderen, omſcheeren/ rondom ſcheeren.
Circumraſie, omſcheering/rondom-ſcheering.
Circumſcriberen, omſchrijven/rondom ſchrijven.
Circumſcript, omſchreeven/ rondom ſchreeven.
Circumſcriptie, omſchrijving/ rondom ſchrijving.
Circumſpect, omſigtig/ voorſigtig.
Circumſpectie, omſigt/ omſigtigheyd/ voorſigt/ toeſigt.
Circumſpicieren, omſien/ omherſien/ rondom ſien.
Circumſtantie, omſtandigheyd/ gelegentheyd van een ſaak.
Circumvallatie, omwalling/ omſchanſſing.
Circumvalleren, omwallen/omſchanſſen.
Circumvideren, rondom ſien/omherſien/omſien.
Circumvenieren, omleggen/ omringen/ beſluyten/ bedriegen/ ondergaan/ verſtrikken.
Circumventie, omlegging/ omringing/ beſluyting/ ondergaaning/bedrog/ verſtrikking.
Ciſterne, een regen-bak/of regen-waters-bak.
Citadelle, een burgt/ ſlot/ een burgt of ſlot an een ſtad leggende: een ſtads ſterkte.
Citatie, een daging/ dagvaarding/ roeping/ voor regt-roeping. Citatie, bybrenging/verwekking.
Citatie-brief/ een dag-brief/ dagvaarding-brief/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

brief / waar by iemand voor het geregte wor gedagvaart.

Citatie edictaal, of Citatie by edict, daging by openbaare afkondiging / wanneer ieman by openbaare afkondiging en klokke geslag gedagvaart word. 't Welk geschied als i mant vlugtig is buytens-lands.

Citatie reëel, daging by antasting / een handdadige dagvaarding / dat is / antasting / of vangenisse. Als imant word beset / of in gyseling genomen / of in gevangenisse geset.

Citatie verbael, dagvaarding by monde / mondelinge dagvaarding / dat is / wanneer imant t' sijnen huyse gedagvaart word,

Citeerde, gedaagde / geroepene / gedagvaarde / die gedagvaard is voor 't geregte.

Citeerder, dager / dagvaarder / die iemand dagvaard voor het geregt.

Citeert, gedagt / gedagvaaart / voor regt geroepen.

Citeren, dagen / dagvaarden / voor regt roepen / in regt betrekken / beroepen. Citeren, haasten / haastelijk doen komen / verwekken / antrekken / by brengen.

Citrullen, kiger-appelen / of groene aard-appelen / Hoogduyts kigers / of kirgers. Men kan dese vrugten ook wel noemen groene aard-appelen / om dat de steelen of ranken daar sy anwassen ter aarden leggen / ter oorsaak datse niet stevig genoeg zijn / sik selven op te regten. Dese aard-appellen sijn rond gestreept / en met vooren in de lengde doorregen / van buyten groen / dog onderwaarts daar sy op de aarde leggen / witagtig: van de welke de uyterste schorsse glad is / en het bin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

binnenſte vleeſch tamelijk hard en gelijvig: het alderbinnenſte merg is voos en waterag‑tig / en daar in waſſen brede of platte kor‑nen / hebbende ſwartagtige bruyne of rood‑agtige harde ſchillen of bolſter. Citrulle, of Citrul-kruyd / kiger-appel-kruyd / of groe‑ne aard-appel-kruyd / of kiger-kruyd / is van rankagtige / rijſagtige / rouwe en langs der aarden leggende ſteelen / en ook van an‑waſſende klauwierkens: het maakt ſik ſel‑ven ook vaſt an tuynen en ſtaaken: de bla‑deren ſijn groot en an bijde zijde vry diep ge‑ſneden of gekerſt. De bloeme is goudver‑wig geel. De vrugt is gelijk boven beſchre‑ven is.

Civil, burgerlijk / heuſch / beleeft.

Civile regteren / waereldlijke regters / voor welken allerley regt ſaaken moeten komen te dienen.

Civile ſaak / een gemeene geld-ſchuld ſaak / of andere gemeene twiſt-ſaak om eenig goed / of regt / dat is / een ſaak daar lijf nog bloed anhangt.

Civiliteren, begeerlijk maaken / beleeft maa‑ken / heuſch maaken.

Civiliteyt, beleefthyd / burgerlijkheyd / heuſch‑heyd.

C. L.

CLamatie, roeping / ſchreeuwing.

Clameren, roepen / ſchreeuwen / krijſchen.

Clameur, geſchreeuw / geroep / gekrijſch.

Clamiteren, ſeer ſchreeuwen / ſeer roepen / ſeer krijſſchen / of dikwils roepen / ſchreeuwen.

Clandeſtin, heymelijk.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Clarette, een hoorn / toet-hoorn / of blaas-hoorn.

Clareren, verligten / helderen.

Clarificatie, klaarmaaking.

Clarificeren, klaar maaken / helder maaken.

Claroen, sie Clarette.

Classis, een vloot schepen / scheeps-vloot / hoo[p] schepen. Classis, een krijgs-heyr ter zee / ee[n] hoop krijgs-lieden ter zee. Classis, een hoop[,] bende / ruyter-bende / schok / rot. Classis, ee[n] geselschap / vergadering. Classis, vergade-ring / of kerkelijke vergadering / de verga-dering van Leeraars van een stad en van ee-nige dorpen / onder die land-streek behoo-rende.

Claudicatie, hinking.

Claudiceren, hinken / mank gaan.

Clausule, een byvoegsel / besluyt / besluytsel / slot / slot-rede / sluyt-rede / een grond-rede.

Clausule codicillair, de slot-rede eens uyterste-wils / of eens uyterste-wils begeerte die men doet stellen in de uyterste-wille / inhouden-de / dat soo de uyterste-wil geen kragt heb-ben kan van een volkome uyterste-wil / dat-se ten minste kragt heeft van een onvolko-mene uyterste-wil / of stuks gewijse uyter-ste-wil.

Clausule derogatoir, een byvoegsel van te niet doeninge / een sluyt-rede van vernietinge eens te maakene uyterste-wil / dat is / een betuyginge in de uyterste-wille / daar mede den maaker wil / dat de uyterste-willen / daar na by hem te maaken / niet en sullen bestaan / anders als mits agter volgende 't geene al-daar voorgeschreven word.

Clau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Clausule edictaal, een byvoegsel van uytroeping / of afkondiging / byvoegsel eens buyten-landsche dagvaarding / waar by een deurwaarder werd gemagtigt van 't hof / iemant by afkondiging en klok-geklank buyten 's lands te dagvaarden.

Clausule justificatoir, een byvoegsel van regtvaardiging / of verantwoording / die meest in alle dagvaarding-brieven gesteld word / waar by een verweerder (soo hy het bevel des hofs niet en voldoen wil) tegen sekeren dag aldaar gedagvaard werd / om redenen te geven / en dat te regtvaardigen / ofte verantwoorden. Byvoegsel eens dagvaardings / om redenen te geven / van dat men het bevel des hofs of regters niet heeft willen voldoen.

Clausule penael, een byvoegsel van boete / of van straffe / welke boete / of straffe / opgelegt word / die geen / welke willens en wetens iets doet tegens verbod van den hove/of van den regter.

Clausule salutair, een voordeelig byvoegsel / waar door een besluyt in regte tot imants meeste voordeel werd uytgestrekt.

Clausule van arrest, een byvoegsel van besetting / waar by men een vreemdeling / daar men vermoeding van vlugten op heeft / versoekt te mogen besetten en dwingen / maalstede te kiesen.

Clausule van auctorisatie, een byvoegsel van magtiging / een slot-rede van magtig-maaking: dewelk in een daag-brief / of andere schriftelijke last des hofs / gevoegd word / waar by een deurwaarder of geregts-bode / werd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

werd gemagtigt de bevelen des hofs of d[e] regters / terstond in't werk te stellen en volvoeren.

Clausule van edict, sie Clausule edictaal.

Clausule van inhibitie, een byvoegsel van o[p]schorting van de uytvoering eens gewijsde[s]; een byvoegsel van verbod / of verbieding[,] waar by verboden word / dat een gewijst[e] van den laage regters / als nog geen voort[-]gank sal hebben / maar opgeschort blijve[n] totter tijd / als het van den hooge regter werd geoordeelt / dat het selve sal voortgan[g] hebben en uytgevoert werden.

Clerec, of Clerecq, gekosene / verkorene / ge[-]kosene door 't lot / die door 't lot iewers toe gekosen is. Clerec, een geestelijke of kerke[-]lijke: iemand die tot een geestelijk of kerke-lijk ampt verkoren is. De geestelijken eyge-nen hun selven die naam toe van verkore-nen / ja uytverkorenen / welkers lot of erf-deel den Heer is. Want het Grieks woord Κλῆρος, Kleros, daar dit bastaart woord clerec afkomstig van is / beteykent mede een lot / erfdeel / Ec. Maar ik en hebber noyt vaste brieven van gesien / of sekere getuyge-nissen / anders als datse het selver seggen / en datse het woord een geestelijke betekenis geven die 't niet heeft. Daarom is dat by my seer swak en onkragtig / en kan over sulks die luyden soo hoog niet setten en agten / als sy willen / dat men hen agten sal. Cle-rec, een schrijf-knegt / of schrijf-jongen / in soodanigen betekenis sie ik dat het gebruykt word / van onse duytse regts-geleerden: maar waar sy die betekenis van daan haa-len /

len / dat weet ik niet. De geding-besorgers/ openbaar-schrijvers / en andere aapen dat al mede na. Een aekster klapt ook wel woor-den na / alsse hem voorgesegt worden / maar sonder verstand.

Clerefy, de geestelijkheyd / of een geestelijk-ampt.

Clementie, sagtmoedigheyd.

Client, beschermde / meester / dat is / een wiens regts-saak door een regts-vorderaar / voor den regter bediend word : en over sulks meester genoemt word. Client, schuts-genoot / leen-man of smal-heer / soek Vasal.

Clientele, bescherming / in bescherming nee-ming / is een bescherming waar by een leen-heer syn leen-man beschermt / voor welk de leen-man wederom schuldig is an den leen-heer / manschap of onderdanigheyd / met betaaling van heer-gewade.

Clientele, vry-geleyde / sie Sauvegarde. Clientele, manschap / getrouwigheyd / soek Hommagie.

Climaat, lugt-streek / gewest-streek / dat is / een groote wijde des Hemels ofte der Aarde / daar mede sy gelijk als in sekere en gelijke deelen onderdeelt worden.

Clysteer, of Clysterie, een spuyting / spuyt-genees-middel / 't welk in een tinne-spuyt gedaan zijnde / iemand van onder in sijn naars gespuyt word / om afgang te verwekken / of om pijn te stillen / of om eenige andere ongemakken meer te verdrijven. Clysteer, een spuyt / daar men het spuyt-genees-middel uyt spuyt.

Clysteerder, spuyter / spuyt-setter / die iemand

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

een ſpupt-genees-middel / van agter ond
inſpupt.
Clyſteerſter, ſpuptſter / ſpupt-ſetſter / een vrou
die een andere vrouw / een ſpupting agt
inſpupt.
Clyſteren, ſpupten / ſpupting-ſetten / of ſpu
ting doen / is een ſpupt-genees-middel / va
agter inſpupten.
Clyſteer-ſetten / ſie Clyſteren.

C. O.

COacervatie, ophooping / t'ſaamen ophoo
ping.
Coacerveren, ophoopen / t'ſaamen ophoopen
Coactie, dwang / bedwang / t'ſaamen-drin
ging / t'ſaamen-drijving.
Coadjuteur, een mede-helper / die iemand be-
hulpig is in eenig ampt of bediening. Coad-
juteur, mede-helper / een geeſtelijk mede-
helper. De geeſtelijken hebben in veel van
hun ampten mede-helpers / de welken die
geen die in 't ampts bediening zijn / ten dien-
ſten zijn; 't zy in 't opſiender ampt of een an-
der. Coadjuteur, een bond-genoot / of me-
de-helper / die iemand krijgs-hulp ſend en
byſtant doet in de oorlog.
Coadjuteren, mede-helpen.
Coadjuvatie, mede-helping.
Coadjuveren, mede-helpen.
Coagulatie, ſtremming / rinning / dik wor-
ding.
Coaguleren, ſtremmen / doen ſtremmen / doen
rinnen / dik maaken.
Coarctatie, verenging / inkrimping / engmaa-
king / benauwing.

Coarcte-

[Coar]ćteren, verengen / doen inkrimpen / benauwen / engmaaken / t'saamen-dringen / of t'saamen-douwen.
[C]ockin, boeve / rabaut / truggelaar / bedelaar.
[C]odicil, of Codicip, een stuks-gewijsde upterste-wil / onvolkome upterste-wil / of een upterste-wil sonder erving of onterving / dat is / een laatste begeerte / die men somtijds in een upterste-wil doet stellen.
[C]odicillen, of Codicippen, onvolkomene upterste willen / sie Codicil.
[C]oërceren, bedwingen / benauwen / enge besluyten. Coërceren, straffen.
Coërcitie, bedwinging / bedwang / beletsel / benauwing. Coërcitie, straf / straffing.
Coers, loop. Coers, gebruyk. Na de gemeene coers, na 't gemeen gebruyk / na de gemeene gang / of na de gemeene loop.
Coers hebben / in gebruyk zijn.
Coersier, een snel-paard / loop-paard / oorlogs-paard.
Coertier, een looper / loop-boode / een die men hier en daar send als men wil / en waar men wil: een die uytgesonden word om boodschappen te doen. Coertier, een luysteraar / bespieder. Coertier, maak klaar / middelaar / breed-maaker.
Coetelas, een korte houwer / kort swaard.
Cogitatie, denking / peynsing / besinning / gedagte / betragting.
Cogiteren, denken / peynsen / besinnen / betragten.
Cognitie, een kennisse / kundschap / oordeelinge.

Cognoscement, kennis. Cognoscement, be-ken-brief / getuygenis-schrift. Een schrift waar by iemand bekend / iets ontfangen te hebben.

Cognosceren, kennen / verstaan / kennisse hebben / verneemen.

Cohabitatie, bywooning / t'saamen-wooning.

Cohabiteren, bywoonen / t'saamen woonen.

Coherentie, t'saamen-houding / vereeniging.

Cohereren, t'saamen-hangen / an ietwes hangen / an malkander hangen / t'saamen houden.

Cohesie, t'saamen-hanging / t'saamen-houding.

Cohiberen, bedwingen / onthouden / houden / toehouden / verbieden.

Cohibitie, bedwinging / verbieding.

Cohier, een schat-brief / of schatting-brief / in welk men opschrijft / de schatting van eenige goederen. Schatting-brieven zijn ook die de overheyd de burgeren t'huys send / om de schatting / volgens de waarde van hunne goederen / die daar in uytgedrukt staat te betaalen. Cohier, een uytleg-brief / een uytleg.

Cohortatie, anmaaning / opstutsing.

Cohorteren, anmaanen.

Coincideren, op 't selfde uytkomen / op een uytkomen.

Colere, soek Cholere.

Colerye, sie Cholerisch.

Coleur, verw.

Colijk, of Colicompas, darm-sigt / darm-steeking / buyk-pijn / krimpsel. Dese pijn des buyks / word veroorsaakt door besloote winden /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

den / die in den kronkel-darm vergadert zijn / en die ter oorsaak van de dikte der uyt-werpselen / de welken een geslooten lijf maaken / niet wel konnen geloost worden.
Colicompas, sie Colijk.
Collaboratie, mede-werking / t'saamen-werking.
Collaboreren, mede-werken / t'saamen-werken.
Collateralen, de vrienden van de zijde maagschap / gelijk als broeders en susters / oomen en moepen / en soo voort hunne kinderen en kinds-kinderen.
Collatie, een vergelijking / bypassing / vergadering. Collatie, een t'saamen-spraak. Collatie, inbrenging / toebrenging / t'saamen-draaging.
Collatie van goed / inbrenging van goed / te weeten / dat men te vooren heeft genooten. Als een kind eenige goederen ontfangt van sijn ouders / dewelke sijn broeders of susters niet ontfangen of genooten hebben / soo moet / by versterf van de ouders / dat kind die goederen wederom inbrengen / in den boedel / of in de boedel beschrijving / op dat de andere broeders en susters mede soo veel voor af trekken / als de eene broeder of suster ontfangen of genooten heeft.
Collation, een slemp / avond ontbijt.
Collationeren, vergelijken 't een tegen 't ander / 't een tegen 't ander oversien / of tegen den ander oversien. Collationeren, t'saamen-brengen / t'saamen doen / by passen.
Collationeren de copye tegen 't principaal, een uytschrift / of afschrift / tegen het oorspronkelijk schrift oversien.

Collationneren, stempen.
Collaudatie, t'saamen-looving.
Collauderen, t'saamen-looven.
Collecteren, by een vergaderen / by een raapen / vergaderen / versamelen.
Collectie, versaaming / vergadering / by een vergadering / by een raping. Collectie, verpagting.
Collecte, vergaarsel / insaameling / 't vergaderde.
Collecteur, inmaaner / versaamer / versaameler / insaamer / vergaderer.
Collega, een ampt-genoot / ampt-gesel.
Collegialiter, gesaamentlijk.
Collegie, by-een-komste / vergaadering / ampt-genootschap / gilde / geselschap / vennootschap. Collegie, een t'saamen-wooning / of by een wooning van lands-leeringen / of voedelingen / 's lands-leerling-huys. Te Leyden sijn twee soodanige huysen of t'saamen-wooningen / waar in verscheyde lands-leerlingen of voedelingen t'saamen-woonen / en op 's lands kosten / om datse selfs geen middelen hebben / onderhouden worden / en onderwesen in de Gods-geleertheyd / om voor Leeraars der Gemeente / gebruykt te werden.
Collegie der admiraliteyt, de raads-vergaadering van de zee-saaken.
Collegie der gedeputeerden, of gecommitteerden, de raads-vergaadering der volmagtraaden.
Collegist, een lands-leerling / of lands-voedeling / die op 's lands kosten onderhouden word / en onderwesen in de Gods-geleertheyd tot Leeraar. Dese lands-leerlingen wor-

worden tegenwoordig van wijſe luyden / met een ſondagſe naam genoemt brood-rotten: om datſe tegenwoordig ſoo nodig in de Kerk zijn / als de rotten in 't brood van een groot huys-geſin / daarſe altemaal kloek en geſont zijn. De oorſaak / waarom deſe luyden onnut zijn / is om datſe ſoo ſtraks alſſe gevordert zijn / tot voorgeſtelders of voorſteller van 'er geleertheyd of gaaven / dat is / bekwaamheyd om te leeren / datelijk beginnen te kuypen ('t welk een ſeer onbehoorlijke saak is / en niet behoort geleden te werden) ſonder ophouden ſoo lang totſe een beroep hebben. Waar door 't gebeurt / datſe meenigmaal iemand / die 't land niet tot een laſt is / en die geleerder en beter is / als sy (want meenig weet wel / hoeſe in die by een wooning t'ſaamen leeven) in de weg zijn: niet alleen datſe ſoodanigen in de weg zijn / maar sy zijn nu ſoo overvloedig en meenigvuldig / datſe malkander in de weg zijn. Want het iſſer om den brooden te doen / niet uyt yver tot het woord. Siet den oogſt is tegenwoordig kleyn / en de Arbeyders ſeer meenigvuldig. Men mogt nu de Heeren des oogſts (de Staten des lands) wel bidden / datſe de onnutte Arbeyders verminderden. Sy kunnen voorwaar nu dat geld / wel nuttelijker beſteeden.

Collette, een borſt-lap / hals-doek.

Collice, gebrokte ſpijs / gewreve ſpijs / ingebrokte ſpijs.

Collice geſtampt / geſtampte ſpijs / geſtampte ſpijs-ſop: ſpijs die in een ſteenvijſel geſtampt en door een klens-doek uyt-

gedrukt

gedrukt word / om het sop te besigen.

Collideren, t'saamen-botsen / schokken / t'saamen-stooten / tegen-stooten / de een tegen de ander slaan.

Colliere, borst-lap / hals-doek.

Colligeren, t'saamen-binden / t'saamen-gaderen / t'saamen-raapen / by een raapen / versaamelen. Colligeren, besluyten / afneemen.

Collisie, tegen-stooting / t'saamen-horting / t'saamen-botsing / t'saamen-stooting / t'saamen-slaaning.

Collocatie, t'saamen-plaatsing.

Colloceren, t'saamen-plaatsen.

Colloquie, t'saamen-spraak.

Colloquint, bitter-appel / quint-appel. Dese vrugt of appel is rond als een bal / bekleed met een dunne schorsse / die eerst groen van verwe is / en daar na geel als sy rijp geworden is / welke schelle weg-genomen of afgetrokken zijnde / vertoont sik dat binnenste sagt ofte bol en voos merg / wit van verwe / van binnen in 't merg leggen kleyne grauwe saadkens besloten. Van smaak is dese appel soo seer bitter / dat ikse te regt de naam van bitter-appel gegeeven heb. Colloquint, bitter-appel-kruyd / waar an de bitter appel wast / kruypt met sijn dezre en wijt verspreyd leggende ranken langs der aarden / gelijk al de geslagten van komkommers plegen te doen. De bladeren sijn breed met sommige sneden of kerven gespleten en geklooven. De bloemen sijn bleek-geel. De vrugt of appel is gelijk wy boven beschreven hebben.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Colluctatie, t'saamen-worsteling.
Collucteren, t'saamen-worstelen.
Colluderen, t'saamen bedektelijk handelen/ besteeken/ heymelijk verstaan malkander.
Colluderen, t'saamen-speelen.
Collueren, spoelen/ anspoelen.
Collusie, heymelijk verstand/ bedrog/ besteeking/ is wanneer twee bedektelijk handelen/ of malkander heymelijk verstaan/ om anderen te bedriegen.
Colluvie, vuylnis-hoop/ slijk-hoop. Colluvie, t'saamen-vloeying.
Colom, pijlaar/ suyl/ stijl.
Colonel, bende-overste/ overste der bende/ is een overste van een krijgs-bende voetvolk. Een bende bestaat uyt tien of twaelf vaandels krijgs-volk.
Colonie, volk-planting/ bevolking/ bewooning. Bevolking is als de overheyd eenig volk metter woon send/ na een nieuw overwonnen land/ of nieuw gevonden land/ om daar voort te teelen/ en het selve land te bouwen.
Coloreren, beverwen.
Combat, gevegt.
Combinage, t'saamen-voeging/ twee by een voeging.
Combinatie, sie Combinage.
Combineren, t'saamen-voegen/ twee by een voegen.
Combustie, verbranding/ brand/ ontsteeking/ ontsteekendheyd.
Comediant, tooneel-speeler/ kamer-speelder.
Comedie, schouw-spel/ bly-spel.
Comedi-schrijver/ schouw-spel-schrijver/ bly-
spel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſpel-ſchrijver. Die vrolijke en geneuglijk schouw-ſpelen maakt.

Comeet, een ſtaart-ſtar/ of gehairde ſtar.

Comitie, land-dag / rijks-dag / dagvaart. Land-dag is een geſette tijd/ als de Staaten des lands en de Edelen vergadering houden, over land-ſtant raakende ſaaken. Rijks-dag is/ wanneer in een Koningrijk/ de rijks-raaden en adel vergadering houden.

Commanderen, gebieden/ beveelen.

Commandement, bevel/ gebod.

Commandeur, bevel-hebber / beveler. Die ſewers bevel over heeft.

Commandeur-ſchap / bevel-hebberſchap.

Commemoratie, herdenking/ herhaaling/ verhaaling/ vertelling.

Commemoreren, herdenken/ overdenken/ herhaalen/ verhaalen/ vertellen.

Commemorabel, herdenkbaar/ overdenkbaar/ herdenkens waardig / overdenkens waardig / herhaalbaar / verhaalbaar / vertelbaar / herhaalens waardig / verhaalens waardig / vertellens waardig.

Commendabel, anprijſelijk / prijs-waardelijk/ prijs-waardig.

Commendatie, anprijſing/ anbeveeling.

Commenderen, anprijſen / anbeveelen.

Commenſaal, een dis-genoot / tafel-gaſt. Disgenooten zijn / die met malkander een diſch genieten.

Commenſurabel, t'ſaamen-meetelijk.

Commenſureren, t'ſaamen-meeten.

Commentarie, bedenking / overlegging / verklaaring. Commentarie, antekening / dat is / een korte beſchrijving van dagelijkſche

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

sche handelingen / gedagtenis-boek.
Commentarien, antekeningen / die men gehouden heeft van sijn dagelijkse handelingen.
Commentatie, verklaaring/ versiersel.
Commenteren, antekenen / antekening maaken / verklaaren/ versieren.
Commercie, koop-handel/ verhandeling/ hantering/ gemeynschap.
Commere, gemoeder / of doop-hefster die iemands kind ten doop heft.
Commeer-schap / gemoederschap/ of doop-hefsterschap.
Commessatie, brassery / slemping / gast-houding.
Commesseren, brassen/ slempen/ smetsen/ smullen/ gast-houden.
Commigratie, verhuysing.
Commigreren, verhuysen/ sik neder-setten.
Comminatie, dreyging.
Commineren, dreygen.
Comminueren, verbreyselen / kneusen / in stukken wrijven/ in stukken breeken.
Comminutie, verkleyning / verbreyseling / kneusing.
Commisceren, vermengen / t'saamen-mengen / 't een onder 't ander mengen.
Commiseratie, erberming/ deernis.
Commisereren, erbermen/ deernis hebben.
Commijs, een bevel-hebber.
Commissaris, een gemagtigde / bevel-hebber/ die gemagtigt is / of bevel heeft / om iets te beregten. Commissaris, een haage-sette regter / een gemagtigde regter / of afgevaardigde regter / is die by toestemming van de andere mede regters / het zy om oogbeschouwing

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

wing iewers over te neemen / of om iemant in sijn besit te helpen / of om iets anders te doen en te verrigten / gemagtigt en afgevaardigt word / of een naage-sette regter is / die van de gewoonelijke regters bevel hebben / om in hun plaatse kennisse te neemen van eenige saaken. Commissaris, een naage-sette regter / of nagesette regter / een gestelde regter / dat is / die gekoren word / en geset over een laager regt-bank / na het believe en behaage des opperregters / van de welke hy sijn bepaalde magt ontfangt.

Commissaris en adjunct, een gemagtigde regter / of afgevaardigde regter of raads-heer / met een geregts-schrijver / of een ander die hem bygevoegt werd. Het gebeurt al dikwils / dat de raads-heeren een van hun afvaardigen / met een geregts-schrijver / om kennisse te neemen van eenige saaken; 't zy om getuygen te hooren / of iets anders te verrigten.

Commissaris van krijgs-volk / ondersoeker van 't krijgs-volk. Een die naarstig ondersoekt of ieder hoofdman / al sijn geset getal van krijgs-volk heeft onder sijn baandel / en of geweer en wapenen al zijn / gelijkse behooren te zijn. Wapen-schouwer / krijgs-volk-schouwer / of Commissaris van krijgs-volk / volk-werver / volk-anneemer. Die volk ten oorloog opsoekt en anneemt.

Commissaris van proviande, opsiender der leeftogt / lijf-togt besorger. Die de lijf-togt en allerley levens nood-druft. van koorn / en wijn / en vleesch besorgt.

Commissarissen van de bank van leening / bevelhebbers

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

hebbers van de bank van leeninge / of op-ſienders over de bank van leeninge / ſijn die gemagtigt zijn / om den opſigt en bevel te hebben over de bank van leeninge.

Commiſſariſſen van deſolate boedels / haage-ſette-regters over de verlaatene boedels / die over de verlaatene of afgeſtaane boedels van bank-breekers / of agter-uytvaarders ge-ſtelt zijn / en tuſſchen ſchuld-eyſcher en ſchud-eyſcher van een ſchuldenaar gewijſde geeven / wiens inſchuld voor-regt heeft / om eerſt betaalt te worden.

Commiſſariſſen van houwlijks-ſaaken / haage-ſette-regters van houwlijks-ſaaken / die o-ver houwlijks - ſaaken en over de twiſt en krakkelen daar uyt rijſende / gewijſde gee-ven / of regt ſpreeken.

Commiſſariſſen van kleyne ſaaken / haage-ſet-te-regters van kleyne ſaaken / die over ee-nige kleyne beſondere ſaaken regt ſpreeken.

Commiſſariſſen van zee-ſaaken / haage-ſette-regters van de zee-ſaaken / die over de zee-ſaaken / en over des ſelfs verſchillen / oordeel vellen.

Commiſſariſſen van de wiſſel-bank / bevel-heb-bers van de wiſſel-bank / of opſienders over de wiſſel-bank / die geſtelt zijn om opſigt of bevel te hebben / over de wiſſel-bank.

Commiſſie, bevel / laſt.

Commiſſie op een Commiſſaris om getuygen te hooren / een bevel of laſt van 't hof an een haage-ſette-regter / of afgevaardigde regter om getuygen te hooren.

Commiſſoriaal, gemagtigtlijk / bevel-hebbe-lijk.

Commitigatie, vermurwing/versafting.
Commitigeren, vermurwen/versaften.
Committent, een bevel-geever/beveeler/last geever/ belaster: die magt heeft iemant iets te beveelen of te belasten.
Committeerde, een gemagtigde / bevel-hebber/ volmagt/ die gemagtigt is/ of bevel heeft/ om iets te verrigten. Committeerde van 't land/ een volmagt van 't land die van de Staaten des lands gemagtig word/ om van hunnent wegen als volmagt of gesant/ te gaan ter vergaaderinge van de algemeene Staaten der vereenigde Landschappen. Committeerde van een stad/ een volmagt van een stad/ die van een stads wegen gemagtigt word/ om te gaan ter vergaadering van de Staaten des lands. Committeerde-raaden/ volmagt-raaden/ de welken op de voorvallende saaken des lands/ die geen uytstel lijden/ beraaden en besluyten wat noodig dient gedaan of gelaaten te werden: 't welk geschied/ als de Staaten/ dewelke alle drie maanden vergaaderen/ somtijds eerder/ niet vergadert zijn.
Committeert, gemagtigt/ belast/ bevolen. Committeert, misdaan/begaan/bedreven/ gepleegt.
Committeren, belasten/ beveelen/ beveel geven. Committeren, misdoen/ begaan/ bedrijven/ pleegen/ tegenstellen. Committeren, te bewaaren geeven/ overgeeven /t'saamen setten/by een voegen/versaamelen. Committeren, beginnen/ aanvangen.
Committimus, brieven van bevel/ van de hooge aan de laage regters/ by de welke sy aan

de

de selven beveelen / om kennisse van een saak te neemen. Committimus, wy beveelen. Committimus, volle magt.
Commodieus, gemakkelyk / geryflyk.
Commoditeyt, gemakkelykheyd / gemak / bekwaamheyd / gelegentheyd / geryf / gevoeg / gedienstigheyd.
Commonitie, vermaaning / waarschouwing.
Commotie, een beroerte / beroering / ontroering. Commotie, een oploop.
Commovement, beweeging / beroering.
Commoveren, beweegen / roeren / verroeren.
Communicabel, mede deelbaar / gemeynbaar.
Communicabiliteyt, mede-deelbaarheyd / gemeenbaarheyd.
Communicatie, gemeynschap-houding / mededeeling / gemeen-maaking / gemeynschap / gemeynschap-houding / (te weeten / met den Saligmaaker en der geloovige met malkander) word gesegt te geschieden / wanneer de geloovigen / het Avondmaal des Heeren / tot des selfs gedagtenis houden. Communicatie, een beraading / beraadslaging.
Communicatoir, mede-deelbaar / gemeynbaar.
Communicatoir proces, soek Proces communicatoir.
Communiceren, mede-deelen / gemeen maaken. Communiceren, te raade neemen. Communiceren, gemeynschap houden.
Commuhie, gemeynschap / gemeynschap-houding / sie Communicatie.
Commutatie, verandering / verwisseling / omstel.
Commuteren, wisselen / verwisselen / mangelen / veranderen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Compact, een verbond/verdrag/verding.

Compaignie, geselschap/ maatschap/ makkerschap/vennootschap/gemeenschap. Compaignie, een vaandel krijgs-volk/ 't zy te voet/ of te paerd. Compaignie te voet/ of Compaigne voet-volk/ een vaandel te voet/ of een vaandel voet-volk. Compaignie te paerd. Compaignie paerden/ of Compaignie rijders/ een vaandel volk te paerd/ een vaandel rijders/ of een vaan-rijders.

Compaignon, gesel/maat/makker/vennoot/mede-genoot/mestander.

Comparant, verschijner/ vertoonder/ die op een plaats verschijnt of komt/ daar hy iets doen moet/ of iets te doen heeft.

Comparatie, een vergelijking/gelijkenis.

Compareren, verschijnen/ sik openbaarlijk vertoonen/ openbaaren/ op een plaats komen.

Compareren ter plaatse contentieus, komen op de plaatse des geschils/ verschijnen ter plaatse des geschils. Dat is/ komen ter plaatse daar verschil om is/ 't zy om de belending/ paal-scheyding of iets anders.

Compareren voor Commissarissen, op hoope van accoort, verschijnen voor eenige raadsheeren of haage-sette-regters/ daar toe afgevaardigt om een daading of verdrag/ is 't moogelijk/ in te gaan.

Comparitie, een by een komst/ vergadering/ t'saamenkomst. Comparitie, een verschijning/vertooning.

Comparitie personeel, soek Persónele comparitie.

Comparitie ten fine van accoord, een by een komst

komst op hoope van verdrag / of overkoming: een t'saamen-komst ten dien eynde of men soude konnen over een komen.

Comparitie voor Commissaris op de deugdelijkheyd of ondeugdelijkheyd van de gijseling / een by een komst voor een hage-sette-regter / of raads-heer op de deugdelijkheyd / of ondeugdelijkheyd van de gijseling: of een by een komst voor een haage-sette-regter / of raads-heer daar toe afgevaardigt / over de kragtigheyd of onkragtigheyd van de gijseling / dat is / of iemand te regt of te onregt gegijselt is.

Comparuit, oorlof van den hove / dat is / ontslaging van de voor regt betrekking / 't welk den gedaagde krijgt / als die voor den regter komt / en den dagvaarder niet: en word vorders de anlegger of dagvaarder gedoemt in de kosten te betaalen / soo der de gedaagde eenige gedaan heeft.

Compas, een streek-wijser / daar men de streeken / die de oorden der winden anwijsen / opsiet; de selven zijn 32 in 't getal. Compas, een passer.

Compassie, medelijden / medoogen / deernis.

Compateren, meedoogen hebben / medelijden hebben.

Compatibel, medelijdig / lijdelijk / gedoogsaam.

Compeer, gevader / doop-heffer. Die als gevader of getuygen over iemands kind / het welk gedoopt word / staat.

Compeer-schap / gevaderschap / doop-hefferschap.

Compelleren, anspreeken / of toespreeken iemand /

mand / benoemen / beklagen / beschuldigen
Compelleren, dwingen / bedwingen / sluyten t'saamen stouwen / t'saamen sluyten / t'saamen drijven / toedrijven.
Compendie, verkortsel / kort beleed.
Compendieus, beknopt / kort / in een verkort ingedrongen.
Compensatie, verlijkinge / t'saaamen gelding dat is / de eene schuld / schade / of kosten tegen den ander setten of verlijken. Compensatie, vereevening / geeving van 't een om 't ander. Compensatie, vergelding.
Compensatie van kosten / verlijking van de kosten des gedings / dat is / wanneer ider der regts-pleegers word toegewesen by 't gewijsde / dat elks gedaane kosten sal tegen den ander geset en verleken worden.
Compenseren, verlijken / vergelijken / t'saamen gelden / vereevenen / vergelden.
Compenseren de kosten van 't proces, verlijken de kosten des gedings / dat is / des eens gedaane kosten tegen den ander stellen.
Compesceren, bedwingen / beteugelen / betoomen / tegenhouden / stoppen / toesluyten.
Competeren, behooren / toebehooren / angaan.
Competeren, mede begeeren / mede eyschen / begeeren 't geen dat een ander begeert. Competeren, ankomen / toekomen. Competeren, schuldig zijn / voegen.
Competent, behoorig / toebehoorende / behoorlijk. Competent, onderhoorig / wettig.
Competente regter / onderhoorige regter / wettige regter / dagelijkse regter / in wiens regts gebied men woont / of onder wiens regts gebied men onderhoort.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Complacentie, believing/ behaaging.
Complaceren, believen/ behaagen.
Complainte, een klagte / beklag. Complainte, de klagte die men ten hoof doet / of aan den regter / in geval van nieuwigheyd / als iemand in ſijn ruſtig en vredig beſit geweld / of hinder angedaan werd / of dat hy uytgeſtooten werd uyt ſijn vreedig en ruſtig beſit / ſie Mandament van complainte.
Complecteren, omhalſen / ombangen / t'ſaamen begrypen.
Complect, volkomen/ voltoyt/ vol.
Complexie, ombanging / omtogt / t'ſaamen-begryping / t'ſaamen-voeging / van twee dingen / behelſing/ omhalſing. Complexie, aart/ geſteltheyd.
Complicen, makkers / mede-pleegers van eenig kwaad.
Complimenten, eer-dienſtigheden / dienſt-biedingen / dienſt-reden / dienſtigheden / pligt-pleegingen / pligt-reden. Complimenten, y-dele ſegs woorden / beleefde woorden ſonder meenen / hooſſche woorden.
Complimenteren, gedienſtigheyd betoonen / pligt pleegen / dienſtbieden. Complimenteren, beleefde woorden ſonder meenen gebruyken / hoofſche woorden gebruyken.
Complot, of Complotterye, een t'ſaamen-ſpanning / anſlag / opſiel.
Complotteren, t'ſaamen ſpannen / t'ſaamen ſtaan / anſlag maaken.
Complotteur, t'ſaamen-ſpanner / anſlag maaker.
Componeren, t'ſaamen ſtellen / toeſtellen / omſtellen / verdraagen. Componeren, digten.

Componist, sang-maaker/ maaker/ toesteller t'saamen-steller.

Comportement, wandel/ handel en wandel gedraaging/ anstelling/ boere.

Comporteren, gedraagen / anstellen. Comporteren, t'saamen draagen / by een draagen.

Composant, t'saamen-steller. Composant, versoener / afmaaker: die in der minne iets afmaakt met iemand.

Composeren, afmaaken / soenen / versoenen / verdraagen / over een komen. Composeren, t'saamen stellen/ t'saamen setten / t'saamen voegen/ gevoegen/ toestellen.

Compositie, afmaaking/ soening/ versoening/ verdrag/ misdaads afmaaking / dat is / als iemand een misdaad afmaakt / met den schoud of schuld-regter / om wederom vry en onanspraakelijk wegens de begaane misdaad te zijn. Compositie, een t'saamen-stelling / t'saamen-setting / t'saamen-voeging/ toestelling / schiklijkheyd. Compositie, een menging.

Compositeurs, gekorene soen-maakers/ scheydsluyden / die men kiest om ons te versoenen en te bevreedigen / wanneer men verschil heeft/ of twistig is.

Compost, mengel-spijs / t'sierkost / lekkerny. Compost, sulte-spijs/ sultsel/ sulting.

Compoteur, drinke-broer/ mede-drinker/drinkgesel / drink-makker / gelag-maat / gelag-genoot/ lag-genoot.

Comprehenderen, begrijpen/ verstaan. Comprehenderen, omvangen/omgrypen/vatten/ bevatten/ vervangen/ in een trekken.

Com-

Comprehensie, begrijping / verstaaning / vatting / bevatting / omgrijping / ombanging.
Compres, gedrongen / by een gedrongen / geparst / drukfel.
Compressie, toeparssing / toedrukking / drang / besluyting / benauwing.
Comprimeeren, toeparssen / toedrukken / bedwingen / toedouwen / sluyten / benauwen.
Compromis, een verblijf / als men een saak aan een of meer gewillekeurde regters verblijft / om na regten daar af te oordeelen.
Compromis, een toesegging / belofte.
Compromitteren, verblijven / sijn saak aan iemand verblijven / om daar regt over gesprooken te hebben. Compromitteren, toeseggen / belooven / t'saamen belooven.
Compromittenten, verblijvers / die hun saake aan een of eenige by hun daar toe gekoosen regters verblijven / om daar van te oordeelen / gelijk hun na regten dunken sal / te behooren.
Comptoir, een reken-kamer / reken-tafel / schrijf-tafel / banke-wissel.
Comptoir-boek / een rekening-boek / boek van rekening. Comptoir-boek / een schrijf-boek.
Comptoir-inkt / schrijf-inkt.
Compulsie, t'saamen-drift / toedrijving / t'saamen-stouwing / t'saamen-sluyting / bedwinging.
Compulsoir, een dwang-brief / brief van dwang-leevering / waar by een geregts-schrijver van de hooge regters / word belast an iemand afschrift van een gewijsde / of ding-taalen te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

te geeven : een bevel van de hooge regter tegens geweygert regt / en geleede ove last.

Compulsoirien, dwang-brieven / brieven van dwang-leevering / sie Compulsoir.

Computatie, rekening / t'saamen-rekening telling.

Computeren, rekenen / anrekenen / t'saamen rekenen / tellen. Computeren, agten / schatten / meynen / oordeelen.

Concederen, bewilligen / toestaan / toelaaten, verleenen / gunnen / toegeeven.

Concept, een begrijp / ontwerp / opneeming / ontfanging.

Conceptacle, of Conceptakel, verblijf-plaats / begrijp-plaats.

Concerneren, angaan / betreffen / behooren / aanbehooren. Concerneren, ansien / klaarlijk sien.

Concert, over een komst / onderhandeling.

Concertatie, strijding / t'saamen-strijding / twist / kijving.

Concerteren, t'saamen strijden / t'saamen wedden / strijden / wedden / vegten / kijven / twistig zijn.

Concessio, bewilliging / toelaating / toestaaning / gunning.

Concideren, nedervallen / vergaan / verderven.

Conciergie, een hof-wagter / hof-houder / een lands / of stads-huys bewaarder / een lands of stads-huys havenaar / die de wagt en opsigt heeft over een hof / lands of stads-huys / dat het selve wel en schoon gehouden werd. Conciergie, is ook die het goed der geener / die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

die geloofs-pand / ge-eygen-pand en met alle regten uytgewonnen zyn / haalt en doet verkoopen / en het geld daar van komende / onder de ſchuld-eyſchers uytdeelt: ſoo dat men hem ook kan noemen / uytvoerder der gewijſdens.

Concilie, een raads-vergadering / een land-dag / land-raad. Concilie, een kerken-raad / een kerken-raads vergadering.

Concilieren, bevredigen / verſoenen.

Concinneren, tſieren / vertſieren / fraay maaken / bereyden / toeruſten / t'ſaamen voegen.

Concinniteyt, welſchikkelijkheyd / welgeſchiktheyd.

Concipieren, begrijpen / ontwerpen / opneemen / ontfangen.

Conciſie, doorſnijding.

Concitatie, verwekking / anmaaning / anporring / anprikkeling / oproeping / beroering.

Conciteren, anmaanen / anporren / oproepen / anprikkelen / beroeren / verwekken / beweegen / voortdrijven.

Conclave, een kamer / vertrek / vertrek-kamer / een binnen-kamer met nog andere vertrekskens of kamerkens / die met een ſleutel geſlooten worden.

Concluderen, beſluyten / t'ſaamen ſluyten / inſluyten / en Concluderen in regten / beſluyten in regten / de ſaake in regten anleggen / de ſaake t'ſaamen in regten beſluyten / beſluyten in regten / is wanneer men in 't korte / ſijn meyninge en gevoele / van ſijn ſaak den regter heeft voor gedraagen / als

dan

dan te begeeren / dat het regt / 't welk wy meynen ons te behooren / sal toegewesen werden; of beslupten in regten / is de saake op alles beslupten / sonder daar na iets meer over te leggen / en op 't overgelegde regt versoeken.

Conclusie, een besluyt / slot. Conclusie in regten / een besluyt in regten / is een korte stellinge en grond / daar op het geding aangelegt word / of een kort begrijp van des dingers meyninge/om daar op regt te bekomen.

Conclusie ten verbaalen, mondelijke besluyten / die men mondeling over en weder doet / sonder in geschrift te stellen.

Conclusie van antwoord van de gedaagde / besluyt van antwoord van de gedaagde / is de antwoord en besluyt van de gedaagde op den eysch en besluyt van den eyscher.

Conclusie van eysch van den eyscher / 't besluyt van den eysch des eyschers / is den eysch en besluyt des eyschers gedaan / en genoomen tegens de gedaagde.

Concoctie, kooking/verdouwing/verteering.

Concomitantie, versellling / geleyding.

Concomiteren, versellen/ geleyden.

Concordantie, een t'saamen-stemming / over een stemming.

Concorderen, over een komen / eens zijn / over een stemmen.

Concordie, eendragt / eendragtigheyd / eenstemmigheyd.

Concorporeren, belighaamen / belijven / van veel lighaamen een maaken / tot een lijf maaken / de lighaamen t'saamen voegen.

Concreatie, t'saamen-maaking / mede-maaking/

king / t'ſaamen gedaant-geeving / mede gedaant-geeving / of t'ſaamen geſtalt-geeving / mede geſtalt-geeving / t'ſaamen wijs van beſtaan-geeving / mede wijſe van beſtaan-geeving.

Concreëren, t'ſaamen maaken / mede maaken / t'ſaamen wijſe van beſtaan geeven / mede wijſe van beſtaan geeven / t'ſaamen gedaante geeven / t'ſaamen geſtalte geeven / mede gedaante geeven / mede geſtalte geeven / dat is / als iemand met een of meer anderen t'ſaamen iets maaken / gedaante of geſtalte geeven.

Concreperen, uytberſten / kraaken / ratelen / klateren / deunen / gelupd geeven.

Concubine, een bywijf / een byſit / een bywijf is ſoodanig een / die van een man genoomen word als wijf of vrouw / behalven de getrouwde vrouw / die hy heeft. Welke daad by ouds (als in ſik ſelf niet kwaad zijnde / gelijk 't nu ook nog niet is / ſchoon 't nu ongeoorloft is) geoorloft was / dat een man booven een of meer getrouwde vrouwen / nog verſcheyde bywijven nam. En beſtond dies tijds het onderſchepd tuſſchen een getrouwd wijf / of bywijf / maar alleen daar in / dat een man de byſit maar tot ſik nam ſonder houwlijks goed / of houwlijkſe voorwaarde / om dier oorſaak en erfde wederom de bywijven niet by verſterf des mans / maar heur wierd maar alleen een ſeker ſtuk gelds geeeven / daar ſy mede affstonden. Concubine, een boele / of byſit / is een vrijſter of weduwe / die met een vryer / of wedunaar / liefde pleegt buyten houwlijk. Byſit wordſe

geſegt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gesegt van de bywooning buyten houwlij[k]
of boele van boelen of boeleren / 't welk [b]
teykent beminnen / of het werk der lief[de]
pleegen / gelijk tusschen man en vrouw [ge-]
schied. Boelschap / of bysitschap en is me[de]
in sik self niet kwaad / alhoewel sulks / als o[ok]
het veel houwlijk / by de land-wet / niet so[n-]
dens halven / maar om eenige goede insigt / [of]
rede / verbooden werd.

Concupiscentie, begeerlijkheyd.

Concupisceren, begeeren.

Concurreren, mede deelen / t'saamen deelen
dat is / even gelijk regt hebben tot eenige go[e-]
deren van een schuldenaar. Concurreren
t'saamen loopen / t'saamen komen / t'saa-
men gaan.

Concurrentie, mede-deeling / t'saamen-dee-
ling / dat is / even gelijk regt hebbing tot ee-
nige goederen van een schuldenaar. Concur-
rentie, t'saamen-looping / t'saamen-koo-
ming / t'saamen-gaaning.

Concursie, t'saamen loop / t'saamen-looping /
toelooping.

Concussie, knevellerye / geld afparsing / door
vreese die iemand een ander anbrengt wegens
sijn magt. Concussie, dwang / overlast. Con-
cussie, vrees anjaaging / ontroeringe des
gemoets.

Condemnatie, doeming / verdoeming / verwij-
sing / veroordeeling. Condemnatie, een ge-
wijsde tot iemands nadeel / verwijsing.

Condemneerde, verwesene / gedoemde / ver-
doemde / veroordeelde.

Condemneerder, verwijser / veroordeeler / doe-
mer / verdoemer.

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Condemneren, doemen/ verdoemen/ verwijsen/ veroordeelen.
Condependeren, t'saamen hangen/ t'saamen afhangen/ mede afhangen.
Condependentie, t'saamen hang/ t'saamenafhanging/ mede afhanging.
Condescenderen, inwilligen/ toestaan. Condescenderen, aftreeden.
Condictie, een intrekking/ wederepsching/ wederepsching van 't geen te onregt/ of te veel betaalt/ of gegeeven is. Condictie, ontbieding/ ansegging/ daaging/ dagvaarding/ toesegging.
Condiscipel, mede-leerling/ school-geschel/ leer-gesel.
Conditeur, maaker/ stigter/ vinder/ die iets maakt of uptvind/ of die iets stigt of timmert.
Conditie, een voorwaarde/ bespreek/ beding/ een indien/ een midts/ een voorslag. Conditie, de staat/ of gelegentheyd van iemand.
Conditioneren, bevoorwaarden/ bedingen/ bespreeken/ voorbedingen.
Conditioneel, bevoorwaardig/ op beding.
Conditioneel hypoteeq, soek Hypotheecq conditioneel.
Condoleantie, leet-beklaaging/ rouw-beklaaging/ rouw-klagt.
Condoleren, rouw-beklaagen/ leet-beklaagen.
Condonatie, vergeeving/ vergiffenis/ geeving/ schenking.
Condoneren, vergeeven/ kwijtschelden/ geeven/ schenken.
Conducteur, een huurder/ of huurman/ die iets huurt.
Conductie, huur/ huuring.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Conduite, gelep/belepd.

Conduplicatie, weerhaaling/ verdubbeling.

Condupliceren, verdubbelen/tweevoudig maken.

Confabulatie, t'saamen-praating/ klapping t'saamen-klapping.

Confabuleren, t'saamen praaten / praaten t'saamen klappen/ beuselingen vertellen onder den ander.

Confectie, volbrenging/volepnding/volmaaking/ vervulling/ maaksel/ opmaaking. Confectie, supker-kost/supker-werk/door supkering/ of Confectie, toebereydsel/toemaaking. Een toebereydsel van eenige enkele krupden/ saaden/ sap/ &c. doorkooking/ of menging met supker tot een redelijke dikte/ 't welk als dan in potten gedaan word en bewaard tot gebrupk.

Confederatie, een verbond/verbondmaaking/ bondgenootschap.

Confedereren, verbond maaken/bondgenootschap angaan.

Conferentie, een vergelijking/oversiening van 't een tegen 't ander. Conferentie, een t'saamen-spraak/ reden-wisseling. Conferentie, een t'saamen-draaging/ t'saamen-brenging.

Confereren, vergelijken/vergelijken 't een tegen 't ander/ 't een tegen 't ander oversien/ 't een by 't ander houden/ over een brengen. Confereren, reden-wisselen/t'saamen spreeken. Confereren, inbrengen/ toebrengen/ t'saamen-brengen/ opdraagen / t'saamen-draagen.

Confereren de copie met het principaal, een uptschrift

ſchrift tegen het oorſpronkelijk geſchrift gelijken en overſien.
Confeſſant, belijder / bekenner / die iets belijd / of bekend / gedaan te hebben.
Confeſſeren, bekennen / belijden / biegten.
Confeſſeur, een biegt-vader / die iemands biegt / dat is / belijdenis of bekentenis van 't geen hy gedaan heeft / hoort / en gehoort hebbende aflaat geeft. Confeſſeur, biegteling / biegter / belijder: die belijdenis of bekentenis / dat is / biegt / doet van 't geen hy gedaan heeft.
Confeſſie, een bekentenis / een belijdenis / biegt.
Confeſſoire actie, een bekennende antaal / een beveſtigende antaal / waar by iet beveſtigt word.
Conficeren, volmaaken / afvaerdigen.
Conficieren, voleynden / ten eynde brengen / volbrengen / volmaaken / voldoen / maaken / doen.
Confidentie, vrymoedigheyd / vertrouwtheyd / betrouwing. Confidentie, onbeteutertheyd / onvertſaagtheyd / ſtoutheyd.
Confideren, betrouwen / vaſtelijk gelooven / hoopen.
Confieren, ſie Confideren.
Configeren, anhegten / t'ſaamen-hegten / anvaſtmaaken / door-ſteeken / door-rijgen.
Configuratie, gelijk-ſtaltiging / t'ſaamen-ſtaltiging / gelijk-gedaantiging / gelijk-gedaantmaaking / gelijk-geſtaltmaaking.
Configureren, gelijk-gedaantigen / gelijk-geſtaltigen / van gelijke geſtaltenis maaken / van gelijke gedaante maaken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Confineren, bepaalen.

Confirmatie, beveſtiging.

Confirmeren, beveſtigen / geſtaden.

Confiſcatie, een verbeurt-maaking / anſla-
ning / verbeurt-maaking van goederen /
welke geſchied om eenige miſdaad.

Confiſqueren, verbeurt maaken / anſlaan ie-
mands goederen.

Confijten, inſulten / ſulten / door ſuykeren.

Confiteren, belijden / bekennen / biegten.

Confiture, ſuyker-werk / ſuyker-gebak / g
ſuykert ooſt / ſuyker-ooſt / inſulting: vru
ten die door ſuykert zijn / om lang te konn
goed blijven.

Conflеren, t'ſaamen blaaſen. Confleren, goud
ſilver / of kooper / &c. ſmelten / of gieten
ſmeden. Confleren, verkrijgen / vergaad
ren / ophoopen / t'ſaamen rukken.

Conflict, t'ſaamen ſtrijd / gevegt.

Confligeren, t'ſaamen ſtrijden / t'ſaamen veg-
ten.

Confluentie, t'ſaamen-vloeying.

Confluеren, t'ſaamen vloeyen / t'ſaamen ko-
men.

Confonderen, verwarren / beſchaamen.

Confoor, een tafel vuur-pan: die men op tafel
gebruykt / om een ſchootel eeten dat wat
kout is / op te ſetten.

Conform, gelijkvormig / over een komende.

Conformatie, geſtalt-geeving / gelijkvorming /
na-ſchikking / vergelijking.

Conformeren, vergelijken / geſtaltenis gee-
ven / gelijk vormen / gelijk ſtellen / na ſchik-
ken / t'ſaamen maaken.

Conformiteyt, in gevolg / gelijk geſtelt. Con-
for-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

[Confo]rmiteyt, gelijk-geſtaltigheyd / gelijk-vor-
[m]igheyd.
[Con]fort, verſterking / trooſt / verfriſſching.
[Co]nforteren, verſterken/ beveſtigen.
[Co]nfrater, mede-broeder / gebroeder / ſpits-
[b]roeder.
[Co]nfringeren, verbreeken/ breeken.
[Co]nfrontatie, over een brenging / tegen el-
[k]aarſtelling / dat is / als de regts-plegers /
[o]f eenige getuygen tegen malkander worden
[g]ehoort. Confrontatie, overſiening.
[Co]nfronteren, t'ſaamen vergelijken / over een
[b]rengen / tegen elkaar ſtellen / den een by
[d]en ander vergelijken/ overſien de eene ſchrift
[t]egen den ander.
[Co]nfugeren, toevlugten / iewers na toevlug-
[t]en / of tot iemand vlugten / toevlugt nee-
men.
[C]onfugie, toevlugt.
[C]onfunderen, vermengen/ t'ſaamen mengen/
onder een mengen.
[C]onfunderen, verwarren/ beſchaamen.
[C]onfuys, of Confuus, verwart / ontſtelt / be-
ſchaamt.
[C]onfuſie, vermenging / t'ſaamen-menging.
Confuſie, verwarring/ beſchaaming.
[C]onfutatie, wederlegging/tegen-ſegging/ ver-
werping/ veragting.
Confuteren, wederleggen/ tegen ſeggen/ ver-
werpen/ veragten/ beſchelden.
Conge, verlof / oorlof.
Congelatie, bevrieſing / ſtremming/ ſtolling.
Congeleren, bevrieſen/ ſtremmen/ ſtollen.
Congereren, t'ſaamen draagen / t'ſaamen
brengen / t'ſaamen hoopen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Congerie, een stapel/ troppel.
Congessie, t'saamen-hooping/ t'saamen-bre-
ging/ t'saamen-draaging.
Congratulatie, begroeting / geluk-wenschig
Congratuleren, begroeten / geluk wensche.
Congregatie, versaameling / vergaaderin
versaaming.
Congregeren, versaamelen / versaamen / ve-
gaadering.
Congrueren, gevoegen / over een komen.
Congruent, gevoeglijk/over een komend.
Congruentie, gevoeglijkheyd/over een komin
Conjecture, een raadsel / gissing / raaming
Conjectureren, raaden/ gissen/ raamen.
Conjugeren, sie Conjungeren.
Conjunctie, t'saamen-voeging.
Conjuncture, t'saamen-voeging.
Conjuncture, gestelthepd / loop des tijds.
Conjungeren, t'saamen voegen / vereeniger
t'saamen binden.
Conjuratie, een t'saamen-sweering / beswe
ring / eedgespan / dat is / met eeden sik on
der den ander verbinden / en t'saamen ove
een draagen eenig ding te doen.
Conjureren, t'saamen sweeren / t'saamen
sweering maaken / besweeren.
Connecteren, t'saamen knoopen / t'saame
hegten / t'saamen binden.
Connexie, t'saamen-knooping / t'saamen
binding / t'saamen-hegting / verknooping
an een binding.
Conniventie, ooglupking / gedooging/ door de
vinger siening.
Conniveren, gedoogen / door de vinger sien /
ooglupken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Connoteren, mede-beteekenen.
Conquadreren, vierkanten.
Conquereren, beklaagen/ klaagen.
Conqueſt, verovering / overwinſt.
Conqueſteren, veroveren/ verkrijgen/winnen.
Conrector, mede-ſchool-voogd/ onder-ſchool-voogd/ of tweede ſchool-meeſter / die nevens de eerſte of opper-ſchool-meeſter is geſtelt over de ſchoolen.
Conroot, een meenigte / vergadering.
Conſacratie, toeheyliging / toeweying / heyliging/ weying/ heyligmaaking.
Conſacreren, toeheyligen/toeweyen/ heyligen/ weyen / heylig maaken.
Conſalutatie, t'ſaamen-groeting / mede-groeting/ begroeting.
Conſaluteren, t'ſaamen groeten / malkander groeten / groeten de een de ander / begroeten/ mede groeten.
Conſanguiniteyt, bloedvriendſchap/maagſchap/ bloedverwantſchap.
Conſcenderen, opgaan/ opklimmen/klimmen.
Conſcientie, geweeten / gewiſſe / mede-weeting. Gewiſſe/ of geweeten / is 't oordeel des menſch van ſijn ſelfs daaden. Geweeten is tweederley / een goed geweeten / waar door den menſch ſik ſelfs oordeelt/ geenes kwaads bewuſt te zijn: en een kwaad geweeten / die als een duyſent getuyg den menſch oordeelt en overtuygt van kwaade daaden bewuſt te zijn.
Conſcientie maaken van eenige ſaaken / ſwaarigheyd maaken van eenige ſaaken / dat is / door vreeſe des gewiſſe bewogen worden iets niet te doen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Conſcientieus, opregt / vroom / naauw geſe[...] gods-dienſtig.

Conſcinderen, doorſnijden / in ſtukken ſnijde[...] doorhouwen / doorhakken / verſcheuren.

Conſcriberen, beſchrijven / ſchrijven / opſchri[...]ven.

Conſcriptie, opſchrijving / beſchrijving / t'ſa[...]men-ſchrijving / geſchrift.

Conſecrateur, anhanger / navolger.

Conſecratie, ſie Conſacratie.

Conſecreren, ſie Conſacreren.

Conſecutie, navolging / agtervolging / ve[...]volg.

Conſent, bewilliging / verwilliging / toeſtaa[...]ning / toeſtemming / verwillekeuring / oo[...]lof / verlof.

Conſenteren, bewilligen / toeſtaan / inwilli[...]gen / toeſtemmen / verwilligen / verlof geeven[...] verwillekeuren.

Conſequent, volgende / diesvolgens.

Conſequentie, gevolg / vervolg.

Conſequeren, agtervolgen / vervolgen / vol[...]gen / nagaan / geraaken / agterhaalen. Con[...]ſequeren, verkrijgen / erlangen / beſitten, genieten.

Conſervatie, behouding / behoeding / bewaa[...]ring / behoudenis / beſchutting / onderhou[...]ding. Conſervatie, goedhouding.

Conſerve, inſulting / inſolting / of inſouting / een inſouting niet in ſout / maar in ſuyker / of honig. Want eenige kruyden of bloemen in ſuyker of honig ingeſult of ingeſout / konnen langen tijd goed gehouden en voor ver[...]derving bewaart worden. Men kan in plaats van inſulting ook wel ſeggen inſuy[...]

kering /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

kering / of ingesuykerd. Conserve, bewaaring / behouding / goedhouding.

Conserve van roosen / ingesuykerde roosen / of insuykering van roosen / ingesulte roosen / of insulting van roosen. Men neemt de knoppen van roosen en pluktse af en men stamptse / met eens soo veel suyker als men roosen heeft / in een steene vijsel met een houte stamper / tot datse genoeg zijn: dan doet mense in een panne en doet mer wat waters by / en men laatse staan sieden tot een redelijke dikte / dan giet men dat al heet in een pot / en laatent soo koud worden / koud zijnde doet men de pot toe / en men bewaart de roosen tot gebruyk.

Conserveren, bewaaren / behoeden / beschutten / behouden / onderhouden. Conserveren, goed houden / dat is / iets van verderving bewaaren.

Considerabel, anmerkelijk / nadenkelijk.

Consideratie, insigt / aanmerking / nadenking.

Considereren, aanmerken / bedenken / besinnen / insien.

Consignatie, onder regt-legging / dat is / wanneer eenig geld / daar wat verschil over is / sekerheyds halven werd gebragt op 't hof of op 't stads-huys / en soo onder regt gelegt / tot soo lang / als blijkt / wie 'er toe geregtigt is / om te mogen ligten.

Consignatie, een versegeling / merking / of tekening.

Consigneren, onder regt leggen / verseekeren / versegelen / tekenen / of merken.

Consiliatie, een raad-pleeging.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Consilie, een raad / raad-slag / opset / beraading. Consilie, een raads besluyt / een raads vergaadering.

Consilieren, raaden / beraaden / raad slaan raad pleegen.

Consistentie, bestendigheyd / t'saamen-bestaanlijkheyd / gestandigheyd. Consistentie, dikte

Consisteren, bestaan / blijven staan / blijven rusten.

Consistorie, een kerken-raad / kerken raad kamer / raad-kamer der geestelijken.

Consolatie, vertroosting / troost.

Consoleren, vertroosten / troosten.

Consolidatie, vast-heeling / heeling / wond-heeling. Consolidatie, verstijving / verdigting / an een maaking / t'saamen-digting / digtmaaking. Consolidatie, an een hegting / t'saamen-hegting / of vermenging van twee geregtigheden: als by voorbeeld wanneer het regt van lijf-togt of vrugt gebruyk komt by het regt van eygenheyd / dat is / wanneer den lijf-togter / of vrugt-gebruyker / mede den eygenheyd bekomt en eygenaar word.

Consolideren, digt maaken / t'saamen hegten / an een hegten / weder an een maaken / by een voegen 't geen dat van een was. Consolideren, heelen / vast heelen / t'saamen heelen / geneesen.

Consommatie, sie Consummatie.

Consommeren, sie Consummeren.

Consonant, een mede klinker / of mee-klinkletter. Consonant, mee-luydende / t'saamen luydende / t'saamen-klinkende / mede klinkende.

Consonantie, mede-klank / mede-klinking / t'saa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

t'ſaamen-klank / t'ſaamen-klinking / een-ſtemmighepd.
Conſoneren, mede-klinken / mede-lupden / t'ſaamen-klinken / toeſtemmen.
Conſort, mede-ſtander / mede-genoot / makker.
Conſpectie, anſchouwing / beſchouwing.
Conſpicieren, anſchouwen / ſien / anſien / toe-ſien.
Conſpicue, klaarblijkend.
Conſpiratie, een t'ſaamen-ſweering / t'ſaamen-ſpanning / anſpanning / bloekverwantſchap. Conſpiratie, een t'ſaamen-blaaſing.
Conſpireren, t'ſaamen ſweeren / t'ſaamen ſpannen / anſpannen om eenig kwaad te doen / of upt te voeren. Conſpireren, t'ſaamen blaaſen.
Conſtant, ſtantvaſtig / beſtendig.
Conſtantie, ſtantvaſtighepd / volherding.
Conſtapel, een bus-ſchieter. Die ervaaren is in 't afſchieten van groot geſchut.
Conſtellatie, geſternte / t'ſaamen-ſtezring.
Conſteren, beſtaan / blijken / ſtand houden.
Conſtituant, magt-geever / volmagt-geever / laſt-geever / belegger / inſteller. Conſtituant, een inkomſt verſchzijver / is die eenige jaarlijkſe inkomſt verkogt hebbende / de ſelve laat overſchzijven op den kooper.
Conſtituante, magt-geefſter / laſt-geefſter / belegſter / inſtelſter. Conſtituante, inkomſt verſchzijfſter.
Conſtitueerde, gemagtigde / ſie Geconſtitueerde. Conſtitueerde, inkomſt-heffer / die een jaarlijkſe inkomſt / de welke hp gekoft heeft van een ander / heft en opligt.
Conſtitueren, magtig maaken / in plaatſe ſtel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

len/ iemand in ſijn ſtede ſtellen om iet te doen of te vervolgen. Conſtitueren, belooven/ toeſeggen/ inſetten/ inſtellen/ volmagt geeven.
Conſtitutie, een inſetting/ inſtelling. Conſtitutie, een toeſegging. Conſtitutie, geſtaltenis
Conſtitutie-brief/ inkomſt-brief/ jaarlijkſe inkomſt brief. De oorſpronkelijke brief van een jaarlijkſe inkomſt/ die iewers opgeſet is.
Conſtrainte, dwang/ bedwang.
Conſtreinćte, ſie Conſtrainte.
Conſtrictie, bedwang/ bedwinging/ benauwing/ beſlupting/ pranging.
Conſtringeren, bedwingen/ prangen/ praamen/ verſtrikken/ beſlupten/ benauwen/ ſtoppen/ t'ſaamen ſtroopen.
Conſtringibel, bedwingelijk.
Conſtructie, t'ſaamen-ſtelling/ by een voeging/ bouwing/ timmering/ beleyd.
Conſtrueren, t'ſaamen ſtellen/ by een voegen/ by malkander/ vergaderen/ taſſen/ maaken/ bouwen/ timmeren/ beleggen.
Conſuetude, gewoonte/ wennis/ oude herkome; 't geen door lang gebruyk word als in een wet verandert.
Conſul, burgermeeſter/ raads-heer.
Conſuleren, raaden/ of raad-pleegen met iemand/ raad vragen en raad begeeren van iemand. Conſuleren, raaden of raad geven iemand. Conſuleren, raad-pleegen/ raad vraagen. Conſuleren, raaden/ raad geeven.
Conſult, wijs/ wel beraade.
Conſultatie, een raad-pleeging/ raad-vraaging/ raad-begeering. Conſultatie, een raad-geeving.

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Conſulteren, beraaden/ raad-pleegen/ ſie Conſuleren.
Conſumatie, verdoening/ doorbrenging/ verteering/ verſlijting.
Conſumeren, verdoen/ doorbrengen/ verteeren/ verſlijten.
Conſummatie, voleynding/ voltrekking/ vervulling.
Conſummeren, voleynden/ voltrekken/ vervullen.
Contabel, anſpreekelijk. Contabel, telbaar.
Contagie, beſmetting/ die men met een ander an te raaken/ of met een ander om te gaan/ krijgt.
Contagieus, beſmettelijk.
Contaminatie, beſmetting/ bevlekking/ verderving/ vuylmaaking/ beſmeuſeling.
Contamineren, beſmetten/ bevlekken/ vuylmaaken/ beſmeuſelen/ verderven.
Contant, gereed/ loopend.
Contant geld/ gereed geld.
Contemneren, veragten/ verſmaaden.
Contemplatie, een opmerking/ anmerking/ anſchouwing/ beſpiegeling/ beſchouwing/ overpeynſing/ overdenking/ vermaaking/ opgetrokkenheyd.
Contempleren, beſchouwen/ anſchouwen/ aanſien/ overdenken/ overpeynſen/ beſpiegelen/ opmerken/ anmerken.
Contemptie, veragting/ verſmaading.
Contenantie, gelaat; het uyterlijk gelaat des menſches hoe hy ſik houd.
Contendent, twiſter/ kijver/ krakeeler/ haderer/ hader-man. Contendent, dinger/ geding anlegger/ die in regte met iemand twiſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Contenderen, twiſten/ vegten/ kijven/ krakee-len/ invaaren. Contenderen, geding anleg-gen/ eysch maaken. Contenderen, rekken/ ſijn beſt doen om iewers toe te komen/ gaan/ reysen/ wedden/ verſoeken/ arbeyd doen.

Content, te vreeden/ genoegt.

Content zijn/ te vreeden zijn/ vernoegt zijn.

Contentement, vernoeging/ genoeging.

Contenteren, vernoegen/ te vreeden ſtellen.

Contentie, betwiſting/ twiſt/ krakkeel/ ſtrijd-reeden/ warre.

Contentieus, krakeelig/ twiſtig/ twiſt-geerig/ twiſt-ſiek/ twiſtagtig.

Contentieuſe ſaaken/ dingtaalige ſaaken/ twiſt ſaaken/ krakeelige ſaaken.

Contenu, inhoud.

Contereren, vermorſelen/ ſtooten/ in ſtukken ſtampen/ vernielen/verſlijten/ verdoen/beſi-gen en verderven.

Conterfeytſel, een afbeeldſel/ nabeeldſel.

Conterfeyten, afbeelden/ namaalen/ namaa-ken/ uytſchilderen.

Conteſtatie, betuyging/ t'ſaamen-getuyging/ mede-getuyging.

Conteſteren, getuygen/ betuygen/ iemant tot getuyge neemen/ mede getuygen/ beroepen.

Conthoralen, bed-genooten/ egt-genooten/een getrouwde man en vrouw.

Contigue, geraakelijk/ anſtootend.

Continent, onthoudend/ maatig/ ingetoo-gend. Continent, inhoudend/bevattend.

Continentie, onthouding/ inhouding/ ingetoo-genheyd/ ingebondenheyd.

Contineren, bevatten/ begrijpen/ vatten/ in-houden/onthouden/ vaſt en ſtijf houden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Contingent, gebeurlijk.
Contingentie, gebeurlijkheyd.
Contingeren, gebeuren/betreffen/raaken/anroeren/angaan/geſchieden.
Continuaat, geduurig.
Continuatie, agtervolging / vervolging / vervolg / anhouding / volherding / verknogting.
Continue, verknogt / geduurig / doorgaans / geduuriglijk / ſonder ophouden.
Continueel, geduurig/doorgaans.
Continueren, agtervolgen / vervolgen / anhouden/volherden/ſijn voorſtel vervolgen.
Contorqueren, wringen / omwringen / t'ſaamen wringen / in een wringen / omdraapen/ in een draapen / doen krommen / ſtijf worpen.
Contorſie, omwringing / t'ſaamen-wringing/ t'ſaamen-draaping / in een draaping / in een wringing.
Contra balance, een tegen-wigt/tegen-gewigt.
Contra balanceren, tegen wegen / tegen opweegen / dat is / het een tegen 't ander opweegen.
Contrabande goederen / verbode goederen / dewelk men by tijde van Oorlog / niet en vermag uyt het land te voeren / en ſijn allerley wapenen en geweer / kruyd en lood / &c. ook werd 'er by Oorlog te water pik en teer / maſten/ zeylen en touwen / &c. mede onderbegrepen.
Contra banderen, tegen anſpannen.
Contra brief / een tegen brief.
Contra cedel, een tegen brief / tegen ſchrift.
Contract, een handeling / onderhandeling / over

ver een koming/over koming/verdrag/voorwaarde. Contract, verkort/eng.

Contract antenuptiael, een houwlijkse voorwaarde/ die gemaakt word voor 't angaan van 't houwlijk.

Contractant, onderhandelaar/ die met iemant eenige handeling of verdrag angaat.

Contracteren, handelen/ onderhandelen/ over een komen/ verdraagen.

Contract nuptiaal, sie Contract ante nuptiaal.

Contradebat, een rekenings tegenspreekings wederleg-schrift/ een rekenings staande houding-schrift/ is een geschrift/ waar by iemant syn rekeninge tragt staande te houden tegens de tegenwerpingen van syn tegenspreeker.

Contradiceren, tegen spreeken/ tegen seggen/ wederspreeken.

Contradictie, een tegenspreeking/ tegenseggiing/ wederspreeking.

Contraheren, over een komen/ t'saamen handelen/ tegen een ander iet angaan. Contraheren, verkorten/ intrekken/ t'saamentrekken/ vergaderen/ in een trekken en sluyten.

Contraineren, dwingen.

Contrainte, sie Constrainte.

Contra interrogatorien, tegenvraaging/ tegen vraag-stukken/ als an de eene syde by den eyscher eenige ondervraagingen gedaan syn of eenige vraag-stukken voor gestelt/ soo werd an de andere syde den verweerder toegelaaten wederom eenige tegenvraaginge te doen/ of eenige tegen vraagen te stellen.

Contra interrogatorien leveren/ tegen vraagstuk-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſtukken leveren / of tegenvraagingen doen. Als den verweerder / van den eyſcher op eenige vraag-ſtukken onder vraagt zijnde / wederom eenige tegenvraagingen doet / of by geſchrift overlevert om by den eyſcher beantwoord te worden.

Contra mandaat, tegen gebieding/tegen gebod/ affegging.

Contra manderen, tegen gebieden/ affeggen.

Contra mine, een tegengraft / tegengraaving: die men doet in belegeringen tegens des vyands graavingen an / om malkanders graaving vrugteloos te maaken.

Contra mineren, tegen graaven/tegen angraaven.

Contrapoinct, een tegenſpits / ſie Contreſcharp.

Contra preſentatie, een tegen anbieding.

Contra preſentatie doen / tegen anbieding doen/ is tegen de anbieding die men ons doet / weder iets anbieden daar tegen.

Contra punct, ſie Contreſcharp.

Contra remonſtrant, tegen betooner / is een die iemand / die iets betoont / of ſegt waar te ſijn / anwijſt of tegen betoont / dat het niet waar is 't geen hy betoont. Remonſtrant, betooner / die iets betoont. Contra remonſtranten, noemen hun die van de herſtelde Gods-dienſt / (alias Calveniſten) ten opſigt van de Remonſtranten of uytgeſtootenen uyt de Herſtelde Gods-dienſt/(alias Arminianen) om datſe hun inbeelden / datſe de uytgeſtootenen betoont hebben / datſe ongelijk hadden / en angeweſen / dat de 5 Geloofs ſtellingen / die ſy betoont hadden waar te zijn / valſch

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

valsch waaren. Dog dat geeft my geen won-
der / dat de Broeders of Leeraars van d
Herstelde Gods-dienst de overwinning kr-
gen / tegen de uytgestootene Broeders e
Leeraars. Want sy waaren selfs beschuld-
gers / en regters met een / en sy hebben
veroordeelt / sonder toe te laaten / datse si
mogten verantwoorden. Dat is een schoon
tegen betooning of overwinning! maar een
plompen boer soude ook soo wel gelijk heb-
ben en verwinnen de geleerste man der wee-
reld / al was sijn saak nog soo klaar en
waar.

Contrarie, tegendeelig / strijdig / tegenstrijdig /
tegenstrijdend.

Contrarieren, tegen streeven / weder streeven.

Contrarieteyt, tegenheyd / strijdigheyd / te-
genstrijd / regt-strijdigheyd / ongeluk.

Contrarol, sie Contrerol.

Contrarolleur, sie Contrerolleur.

Contrarolleren, sie Contrerolleren.

Contrascharp, sie Contrescherp.

Contra schedulle, een tegenbrief / tegenschrift /
tegen handschrift.

Contra teneur, sie Contre teneur.

Contrateſtatie, tegen-betuyging / beroeping.

Contrateſteren, tegen betuygen / beroepen / op-
getuygen.

Contravenieren, overtreeden / tegen doen. Con-
travenieren, tegen komen / tegen gaan / ont-
moeten.

Contraventie, overtreeding / tegendoening.
Contraventie, tegenkoming / tegenkomst

Contraventeur, tegenstreever / overtreeder.

Contrebalance, sie Contrabalance.

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Contrebalanceren, sie Contrabalanceren.
Contrebande goederen / sie Contrabande goederen.
Contre brief / tegen brief.
Contre borg / een tegen borg / dat is / een borgs borg.
Contrecarreren, tegen streeven.
Contrecedel, of Contrecedulle, sie Contra schedulle.
Contrefort, een steun-stijl / een tegen sterkte.
Contrefossæ, een middel-graft / tegen graft / die tegen een andere graft angegraaben word.
Contrey, een land-streek / gewest.
Contreman, een tegenstander / of wederstander / tegenstreever: een die imand tegenstaat / of wederstaat.
Contremine, sie Contramine.
Contremineren, sie Contramineren.
Contre point, een tegen gelupt / of tegen gesang / 't welk gestelt is tegen een eenstemmig gelupt of gesang; dat is / een opstaande voetse sang-soetigheyd op een eenvoudig gesang toegepast. Contre point, een tegen spits / sie Contrescharp.
Contre point singen / een tegen-gesang singen / een tegen-gelupt singen: dat is / wanneer / imant een eenvoudig of eenstemmig gesang singende / eenige anderen komen / en eenige sang-soete gelupden / daar tegen singen / en die t'saamen soo onder een passen.
Contre pois, een tegen wigt.
Contrequarreren, of Contrequarteren, tegenstaan / tegen-gaan.
Contrerol, een tegen-boek.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Contrerolleren, tegen-boek houden / tegen-spreeken / wederschrijven.
Contrerolleur, een tegen-boek-houder / of tegen-rol-houder / tegen-spreeker. Een tegen-boek-houder / is / die mede boek houd van een selfde saak / daar een ander boek afhoud, om te sien of die boekhouder al wel sijn boeken houd.
Contrescharp, een bol-werk / een tegen-schoensel / halve-maan / binneschans / of liever uyterste borst-weering des Stads / 't geen nog voor des Stads wallen of muuren legt.
Contresegel, een tegen-merk / of een minder merk tegen gestelt tegen een grooter of meerder merk.
Contre teneur, of Contre tenor, tegen midden-stem / of tegen laag-stem: dat is / de tegen-stem in 't singen / die tegen de middel-stem gestelt word.
Contreventeur, sie Contraventeur.
Contreventie, sie Contraventie.
Contribuabel, opbrengelijk / toebrengelijk / mede deelijk.
Contribueren, mede deelen / mede geeven / toebrengen. Contribueren, opbrengen / schatting geeven.
Contributie, opbrenging / schatting / schatting geeving / verponding / lasten. Contributie, mede-deeling / mede-geeving / toebrenging.
Contristatie, bedroeving / bekommering.
Contristeren, bedroeven / bekommeren.
Controvers, verschillend.
Controversie, geschil / verschil / twist / geding / reden-strijd.

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Controverteren, twisten / in geschil trekken.
Contumaceren, wederspannig zijn / halsterrig zijn / vellig zijn / het geregt veragten / word iemand gesegt te zijn / of te doen / als hy gedagvaard zijnde / weygert in regten te verschijnen / of Contumaceren, iemand straffen / om dat hy als wederspannig in regten niet en verschijnt.
Contumacie, geregts veragting / wederspannigheyd / halsterrigheyd / velligheyd / hertnekkigheyd / wrevel / wrevelmoedigheyd.
Contumax, wederspannig / halsterrig / vellig. Contumax, een wederspannige / halsterrige / vellige / die gedaagt zijnde voor den regter niet en verschijnt.
Contumelie, spijt / smaat / versmaadheyd / schamperheyd / schimp / laster / lastering. Contumelie, hoogmoed.
Contumelieus, smaadig / schamperagtig / spijtig. Contumelieus, hoogmoedig.
Contunderen, kneusen / stampen / in stukken stooten / breken of wrijven.
Conturbatie, ontroering / verstooring / verwarring / verbaasing.
Conturberen, beroeren / ontroeren / verstooren / verbaasen / verwerren.
Contusie, kneusing / stamping / in stukken stooting / breeking of wrijving.
Convalescentie, gesontwording / gesontheyd.
Convalesceren, gesont worden / kragt houden / bestaan.
Convalideren, stand houden.
Convelleren, t'saamen rukken / aftrekken / afnijpen / afslaan / vernielen / te niet doen.
Convenant, een verdrag / verbond.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Convenibel, anſpraakelijk / dagvaardelijk in regte anſpraakelijk / voor regt betrekkelijk.

Convenient, gevoegelijk/over een komende.

Convenieren, voor regt dagen / voor regt betrekken / dagvaarden. Convenieren, overkomen / over een komen / voegen / paſſen.

Convenientie, overkoming / over-een-komſte verding / voorwaarde.

Convent, een by-een-komſt / t'ſaamen komſt vergadering. Convent, een t'ſaamen-wooning / geeſtelijke t'ſaamen-wooning / of een geeſtelijke wooning / of geeſtelijke woonplaats / in welke eenige geeſtelijke eenſaamleevers t'ſaamen woonen en een afgeſondert / geeſtelijk leeven leyden / gelijk ſy ſelver ſeggen.

Conventicule, een vergaringsken / vergaderingsken / sluyp-vergadering / ſmuyk-vergadering. Conventicule, t'ſaamen-rotting.

Conventie, een anſpraak / voor regt-betrekking / den eyſch / die een anlegger doet tegens den gedaagde. Conventie, een by een koming / t'ſaamen-komſt / vereeniging.

Conventioneel, beſprooken / bedongen.

Conventioneel hypoteecq, of Conventionele onderſetting / ſie Hypoteecq coventioneel.

Convers, omgekeert.

Converſatie, ommegang / hantering / verkeering / gemeynſaamheyd.

Converſeren, ommegaan / verkeeren / met imant.

Converſie, bekeering / omkeer / omſtel / naverhaal.

Converteren, omkeeren / verkeeren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Convex, bol / of bolſgewijs rond geboogen.

Convicie, ſcheldingtoenaam/verwijt/ſchamperheyd.

Convieren, noodigen.

Convinceren, overwinnen/overtuygen.

Conviva, een gaſt/genoot.

Conviveren, t'ſaamen eeten / gaſt-maalen. Conviveren, bijleeven/t'ſaamen leeven.

Convixie, overwinning. Convixie, bijleeving/ of t'ſaamen-leeving.

Convocatie, t'ſaamen-roeping.

Convoceren, t'ſaamen roepen.

Convoy, geleyde / vrygeleyde / 't zy te water / of te land.

Convoy-geld / geley-geld / vry-geley-geld / het welk men betaald / om vry geleyde / en beſcherming / op de weg te hebben / 't zy te water of te lande. Convoy-geld / vaar-geld / vry vaar-geld / haave-geld / boom-geld / het welk is een betaalinge der tol op de ingevoerde en uytgevoerde koopmanſchappen: voor welke tol betaaling men wederom vry geleyde en beſcherming pleeg te krijgen.

Convoy-ſchip / een geley-ſchip / 't welk tot weerbieding uytgeruſt / eenige koopvaardy ſcheepen / die onweerbaar zijn / geleyd en voor overval van vyanden of roovers beſchermt.

Convoyer, een geleyder / die imant geleyd / en beſchermt. Convoyer, een geley-ſchip / ſie Convoy-ſchip.

Convoyeren, geleyden.

Convolveren, omwentelen/t'ſaamen winden/ bewinden/inwikkelen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Convolutie, omwenteling/ t'ſaamen-winding/ bewinding/ inwikkeling.

Convoqueren, t'ſaamen roepen.

Convulſie, de kramp/ de welk is een t'ſaamen rukking of t'ſaamen-trekking der ſenuwen/ of verſtijving der ſenuwen/ waar door men een lid/ daar de kramp in is/ niet buygen kan; word veeltijds veroorſaakt of door dikke dampen/ die de wegen der ſenuwen ſtoppen; waar door ſe als dan verſtijven of door windige lugt/ of windige geeſten, waar door de ſenuwen ſeer geſpannen worden.

Cooperatie, een mede-werking/ t'ſaame-werking.

Coopereren, mede werken/ t'ſaamen werken.

Coor, ſie Choor.

Coordinaat, t'ſaamen geſchikt/ gelijk geſchikt.

Coordinatie, t'ſaamen-ſchikking/ gelijk ſchikking.

Coordireren, t'ſaamen ſchikken/ gelijk ſchikken.

Copie, een naſchrift/ uytſchrift/ afſchrift/ dat is/ een geſchrift/ 't welk na een ander oorſpronkelijk ſchrift geſchreven is.

Copie authentijcq, een oorſpronkelijk afſchrift/ of uytſchrift/ 't welk na het eygen oorſpronkelijk ſchrift geſchreven is/ dat is/ een naſchrift van gelijke geloofwaardigheyd en bewijs/ als het oorſpronkelijk ſchrift.

Copie ende dag eyſchen/ afſchrift-geeving en dag eyſchen/ of eyſchen afſchrift van de ſchriften des gedings en uytſtel/ dat is/ uyt-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

stel voor een seekere tijd/ of tot een seekere dag/ om op die schriften te antwoorden.

Copie van 't mandement, een afschrift van de dag-brief/ het welke de deurwaarder geeft/ of moet geeven an de gedaagde/ die hy dag-vaard/ om te weeten de rede waarom hy gedagvaart word.

Copie van de procuratie op den procureur, een afschrift van de last of volmagt des geding-besorgers; het welk de gedaagde kan eyschen van de geding-besorger des eyschers/ om te sien of hy al volkome last en volmagt heeft.

Copie van 't relaes, een afschrift van de gedaane dagvaarding/ het welk de gedaagde eyschen kan/ dat hem gegeven sal worden. Dit afschrift word ook an de dag-brief gehegt/ op dat den regter blijk hebbe van de gedaane dagvaarding.

Copieerder, een uytschrijver/ die iets uytschrijft na het oorspronkelijk schrift.

Copieersel, uytschrijffel/ afschrijffel; het uytgeschrevene.

Copieren, uytschrijven/ afschrijven/ naschrijven.

Copieus, overvloedig/ rijkelijk/ breed/ ruym.

Copist, sie Copieerder.

Copuleren, t'saamen voegen/ t'saamen binden/ vergaderen/ by een vergaderen/ koppelen.

Copulatie, een t'saamen-voeging/ t'saamen-binding/ vergadering/ koppeling.

Corageren, soek Courageren.

Coragie, soek Couragie.

Coragieus, soek Couragieus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Cordaat, moedig / hertig / regtschaapen.

Cordegarde, sie Corps de garde.

Cordiaal, hertig / hertsterkend. Cordiaal, openhertig / gulhertig.

Cordiaal medicament, een hertsterkend genees-middel: 't welk gebruykt word als imant in groote flaauwte en ten eynde kragten is.

Cordiaalijk, hertelijk / openhertelijk / gulhertelijk.

Cordialiteyt, openhertigheyd / gulhertigheyd.

Corinthen, kleyne gedroogde wijn-bessen / of kleyne gedroogde wijn-druyven van Corinthen, 't welk is een Stad in Grieken-land. Dese kleyne wijn-bessen / of kleyne druyven wassen mede by trossen of bossen an den wijngaard / even als de andere wijn-bessen of druyven doen: het verschil is maar in de groote / van gedaante zijn sy malkander gelijk / van verwe sijn dese kleyne wijn-bessen swartagtig. De wijngaard is van struyken / ranken en bladers de groote wijngaard gelijk / alleenlijk maar verscheelende in de groote. Gedroogde wijn-bessen wordense genoemt / om datse in de son gedroogt zijn.

Cornel, sie Colonel.

Cornet, een vaandraag / of vaandrig te paard / een rijder vaandrig. De vaandels sijn tekens in den Oorlog / daar de krijgs-luyden moeten op letten. En is ider krijgs-man soo te paard als te voet / gehouden by sijn vaandel / daar hy onder hoort / te blijven soo lang hy het selve opgeregt siet tegen den vyand sonder te mogen vlugten / op straffe des doods die van 't vaandel weg vlugt. Cornet, een

krom

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

krom hoorn / of kromme fluyt / is een speel-
tuyg daar men op speelt / of blaast.
Cornet paarden / of Cornet ruyters / een vaan-
del rijders / is een vaandel krijgs-volk te
paard.
Corniculair, hoornagtig.
Corporaal, een wagt-meester / of rot-meester:
die de meeste of meester is over een rot (een
vaandel word gemeenelijk in drie rotten / of
hoopen verdeelt) van de gemeene krijgs-luy-
den of gemeene waak-gesellen / die schild-
wagt moeten staan. De wagt-meester of
rot-meester weet ook het teken-woord / en
moet die geene / die ronde komen doen om te
besien of de wagt al wel beset is / het woord
afneemen. Want niemant en mag in eenig
wagt-huys komen / ten sy het teken-woord
weet. Corporaal, een geheyligt hoofd-kus-
sen / of oorkussen / of een geheyligt bed: wat
dit voor een geheyligt kussen of bed is / heb
ik niet wel kunnen vinden; het sal ligtelijk
soo de eene of andere Roomse Geestelijke grol
versiering zyn. Na my dunkt / is het een
kussen daar het God mensch te maakene
brood opgelegt word / geduurende de God
mensch-maaking.
Corps de garde, een wagt-huys / daar men
wagt houd: krijgs-wagt.
Corpulent, lijvig / dik / grof.
Corpulentie, lijvigheyd / swaarlijvigheyd.
Corpus, een lijf / of leef. Lijf schijnt afkom-
stig te zijn van lijven / 't welk is soo veel als
leeven: lijf of leef / is dan iets 't geen leeven
en self beweeging heeft. Corpus, een lig-
haam / of lighadem / of leghadem / dat is / iets

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

't welk geen leeven of adem heeft/ of 't wel geen self beweeging heeft/maar levenloos i
Corpus juris, een wet-boek/ boek des regts/ boek der regten: waar in de wetten en reg ten/die men in een land gebruykt/beschreeve staan: Eygentlijk is Corpus juris lighaam des regts te seggen. Corpus juris word ge meenelijk genomen voor het Roomse wet boek/ waar in de wetten en regten der oud Romers in 't Latijn beschreven staan. Di Rooms wet-boek is een seer groot boek, daar ook veel schoone grollen en onnoodig wetten ten ansien van ons instaan: en om die nog te ondersoeken/ moeten wy duytsen een andere taal/ als onse moeders taal/ ô groote slaafsheyd! leeren met groote kosten, en grooter moeyten en arbeyd/ en verlies van eenige jaaren van onse korte leevens tijd. Dat is immers een groot verlies; en dat is immers een bedroefde en beklaagelijke saak/ dat men met groote kosten/ en grooter moeyten en verlies van tijd/ en minder nut/ moet haalen dat geen/'t welk men met weynig kosten/ en minder moeyten en verlies van tijd/ en meerder vrugt soude konnen bekomen. Want men soude in een half soo grooten boek meer wetten/ die ons noodiger/ en die klaarder en bondiger na de reden waaren/ konnen beschrijven in onse eygen taal/ als in 't gantse Roomse wetboek staan. Dat zijn wy/ die sulke vrye luyden zijn/ gelijk wy self seggen/ die ons verbinden an een ander volks taal en wetten: ô dwaasheyd! Het schijnt my toe/ dat mer mede te kennen geeft; dat God die Heydense volke-

volkeren meer met wijsheyd en rede had begiftigt als ons: 't welk ik tegen ſpreek en ſeg/ dat God ons ſoo wel/ ja immers ſoo wel als dat volk heeft met wijsheyd/ kenniſſe/weetenſchap en rede begaaft. Soo dat wy daar bekwaam genoeg toe zijn/ om ons ſelf wetten voor te ſchrijven/ om na te leeven.
Corpus juris canonici, het geeſtelijk wet-boek/ waar in de wetten en regten der Roomſe Geeſtelijken beſchreven ſtaan. Wat ſtaan in dit boek mede veel moye grollen en beuſelingen: en onnoodige wetten. Maar wat ſal ik ſeggen de waereld wil bedrogen zijn.
Corraderen, t'ſaamen ſchrabben.
Corraſie, t'ſaamen-ſchrabbing.
Correctie, verbetering/ regtmaaking/ opregting.
Correcter, verbeterer/ opregter.
Correſpondent, over een komer/ onderhandelaar/ t'ſaamen handelaar/ heymelijk over een komer/ heymelijk verſtand houder.
Correſpondentie, over een koming/ gelijking/ anpaſſing/ heymelijke over een koming/ t'ſaamen verſtand/ onderhandeling/ onderlinge t'ſaamen-handeling/ tuſſchen twee of meer/ om iets geheyms te verrigten.
Correſpondentie van maaten/ over een koming van maaten.
Correſpondentie in liefde/ onderlinge liefde/ weder-zijdſe liefde.
Correſponderen, over een komen/ gelijken/anpaſſen/ onderhandelen/ t'ſaamen handelen/ t'ſaamen verſtaan/ op malkander paſſen/ heymelijk verſtand houden/ heymelijk over een komen.

Cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Correptie, berispíng. Correptie, toerukking rukking.
Corridor, een bedekte weg.
Corrigeren, verbeteren/ regten/ regt maaken.
Corripieren, rukken/ toerukken/ happen. Corripieren, berispen/ begrijpen.
Corrival, mede-minnaar/ mede-vryer/ mede-boel: die nevens een ander een en de selve vrijster of weduwe bemind.
Corroboratie, versterking/ sterk-maaking.
Corroboreren, versterken/ sterk maaken.
Corroderen, beknaagen/ beknabbelen/ afknaagen/ knaagen.
Corrogeren, alsins bidden en begeeren/ bidden van een igelijk/ van alle zijden op bidden/ begeeren/ van alle kanten vergaderen.
Corromperen, sie Corrumperen.
Corrosie, beknaaging/ beknabbeling/ afknaaging/ knaaging. Corrosie, in-eetend.
Corrosijf, in-eetend/ bijtend/ scherp.
Corrosijf, of Corrosijf medicament, een bijtend genees-middel/ of in-eetend genees-middel: 't welk men gebruykt om eenig vleys 't welk te veel uytwast te doen afbijten.
Corrueren, neerstorten/ instorten/ omvallen/ vervallen/ neervallen/ vallen/ invallen/ t'saamen vallen.
Corrumperen, omkoopen/ omkoopen iemant met geld/ of iemant door giften en gaaven verleyden/ en verblinden/ om tot sijn vermeeten te komen. Corrumperen, bederven/ schenden.
Corruptele, een kwaade invoering/ omkooping.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

-ping. Corruptele, een verderving / schen-
ding/ bederf.
Corruptie, een verderving / bederving / schen-
ding. Corruptie, omkooping.
Corselet, een borst-harnas / borst-waapen / een
schild.
Corsier, soek Coersier.
Cortelas, een houwer / of kort swaard / een
kromme houwer.
Cortine, een bed-behangsel / bed-bescherm-
sel: een behangsel 't geen men voor een bed-
stede hangt en op en toe kan schuyven.
Cosmographie, waereld-beschrijving / wae-
reld-kunde: dat is / een beschrijving / kund-
schap of kennisse / soo wel van de Hemelsche
dingen / als Son / Maan en Sterren / &c.
als van de Aardsche dingen / als van Lan-
den en Zeen / &c.
Coster, sie Koster.
Costume, een gewoonte / oud herkomen / wen-
nis / 't geen door lang gebruyk word als in
een wet verandert.
Cote, sie Quote.
Cotisatie, soek Quotisatie.
Cotiseren, sie Quotiseren.
Cotteren, randen / beranden / kant-schrijven.
Covenant, een verdrag / verbond.
Covent, sie Convent.
Coucheren, leggen / liggen / nederstellen / stel-
len.
Couleren, vlieten.
Couleur, verw.
Couleuren, verwen.
Cour, een Hof / 't zy van een Keyser / Koning /
Vorst / of ander magtig Heer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Courage, of Couragie, moed / moedigheyd.
Courageren, moed geeven / moedigen.
Couragieus, moedig.
Courant, gereed / loopend. Courant, nieuw tijding.
Cours, loop / gang-streek / trant / sie Coers.
Coursier, soek Coersier.
Courtier, maak klaar / een die tusschen kooper en verkooper de koop klaar maakt.
Courtisan, een hoveling / hof jonker.
Courtisane, een hof jongvrouw / hof jonfer. Courtisane, een gerieffelijke vrijster / een hoere.
Courtiseren, met jonfrouws / of joffrouws om gaan / joffers onderhouden met beleefde praat / vrolijk praaten / de vryer speelen / lief-koosen.
Courtosie, hoofheyd / beleefdheyd.
Courtois, hoofsch / beleefd / heusch.
Cousin, Cousijn, een neef.
Couvent, overdekt / gedekt. Couvent, een deksel / omslag / verdek.
Couverture, een deksel / verdek / omslag.

C. R.

CReantie, geloofbaarheyd. Creancie, in-schuld / 't geen iemant ons schuldig is.
Creancier, een schuld-eyscher / sie Crediteur.
Createur, maaker / gedaant-geever / of ge-stalte-geever. God den oorsprong uyt welke alles voort komt / is de gedaant-geever van alles / of heeft alles gemaakt / dat is / ge-daante of gestalte gegeeven. Vraagd imant waarom dat ik niet seg schepper / om dat God is den schepper die de Waereld uyt niet geschaa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

geschaapen heeft? Die sy tot antwoord / dat God oneygentlijk gesegt word een schepper te zijn / om dat een schepper soodanigen een betekent die iets schept / 't zy water uyt de bak / of bry uyt de pot / het betekent ook een tuyg daar men mede schept. Ten anderen en is de Waereld niet geschaapen (of liever gemaakt of gedaante of gestalte gegeeven) uyt niet / maar de Waereld in 't algemeen heeft van eeuwigheyd geweest / of die het selve niet believt te glooven / die most die regel / uyt niet komt niet / met bondige reden konnen wederleggen / 't zy met de Schrift of met de Waerelds wijsheyd. Met de Schrift en kan men niet / want het staat in de Schrift niet / dat de Waereld uyt niet soude gemaakt zijn : nog minder kan men het met de Waerelds wijsheyd doen / want daar strijd het regt tegen. Soo dat / al stond het al in de Schrift (gelijk 't nu niet en doet) het evenwel valsch sijn soude / om dat het tegen de Waerelds wijsheyd / die op de rede gegrond is / strijd.

Creatie, maaking / gedaant-geeving / gestalt-geeving. Ik soude wel seggen schepping / maar schepping is een andere bedrijving / als maaking of gedaant-geeving : gelijk in het woord Createur gesegt is. De eerste maaking is geweest een gedaant-geeving an de ongedaantige stoffe.

Creature, een maaksel / dat is / alle gedaant gegeevene ding. Maaksels sijn tweederley / te weeten leeveloose maaksels / gelijk is al 't geen 't welk geen leeven of ziel heeft ; en levendige maaksels / gelijk de menschen de-

welke

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

welke met reden begaaft zijn / (alhoew[el] veel de selve niet veel gebruyken / en veel [de] selve niet konnen gebruyken) en de beester[s] die met geen rede begaaft zijn. Men ke[n] ook wel seggen de maaksels zijn driederley/ [te] weeten leevendige en reden hebbende maak[-]sels / gelijk de menschen ; en leevendige e[n] geen reden hebbende maaksels / gelijk d[e] beesten: en leeveloose maaksels / gelijk hout[/] steen / en vorders al 't geen geen leeve[n] heeft.

Credencier, een proever/ voor-proever.

Credentie, geloofbaarheyd.

Credentie brief/ een geloof-brief/ een brief van geloofbaarheyd / waar by iemant geloof[t] word/ dat hy soodanig een is / als daar hy sik voor uyt geeft. Credentie brief / eer-brief.

Credentzer, sie Credencier.

Credit, in-schuld / dat een ander an ons schuldig is / en betaalen moet. Credit, geloof.

Crediteren, borgen / vertrouwen / toe vertrouwen an iemand eenig geld of goed. Crediteren, gelooven/ vertrouwen.

Crediteur, een inschulder / schuld-eyscher / die van een ander iet te eyschen heeft : een geloover/ uytborger/ vertrouwer/ die iemand iets borgt en vertrouwt.

Creditrice, schuld-eyscherse / uytborgster/ vertrouwster/ geloofster.

Creduliteyt, ligt-geloovigheyd.

Creëren, maaken / gedaant-geeven / gestalt-geeven. Waarom dat ik dit woord niet overset scheppen / 't welk de Gods-geleerden willen / dat het sal betekenen iets uyt niet voort-

voort-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

oortbrengen / 't welk wy ontkennen / ſie
n het woord Createur, en Creatie.
epuſcul, ſchemering / tweligt / de tijd tuſ-
chen ligt en donker / het ſy des avonds of
des nagts.
eſpe, ſijn lijnwaat / of ſijn doek / doorſchij-
nend doek. Creſpe, gekrolt / gekronkelt.
ime, een misdaad / ſchelmſtuk / laſter / la-
terſtuk / ſonde / ſchuld.
ime leſæ majeſteyt, misdaad van gekweſte
Hoogheyd / hoogſte magtſchending / word
geſegt / begaan te zijn / wanneer iemand den
Koning / of Vorſt des lands heeft na 't lee-
ven geſtaan. Crime leſæ majeſteyt, mis-
daad van land-verraderye / misdaad van
vyandſchap tegens den ſtaat des lands /
hoogſte magt ſchending. Deſe misdaad be-
ſtaat eygentlijk in een overtredinge tegens
't gemeene beſte / en des lands welvaaren;
gelijk als landverraderye / en andere dierge-
lijke ſnoode ſchelmſtukken tegen den ſtaat
des lands. Hoogſte magtſchending word
ook veeltijds begaan by de Koningen / Vor-
ſten / of Overheden des lands: wanneer ſy
overtreeden de wetten des lands / en poogen
des volks vryheyd en voorregt te krenken /
en het ſelve door onnoodige dog grouſaame
Oorlogvoeringen te onderdrukken.

Criminatie, beſchuldiging / anklaaging / be-
tigting / laſtering / verwijting.

Crimineel, ſtrafbaar / misdaadig / ſtraf waar-
dig / halsſaakig / lijfſakig.

Crimineele juſtitiæ, ſtrafs-geregt: dat is /
wanneer iemant / om eenige misdaad / open-
baarlijk word geſtraft in ſijn eer en naam /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

't zy dat hy word uytgebannen / of op
schabot ten toon gestelt / sonder eenige an
re straf an het lijf te ontfangen. Men si
ook wel in eer en naam / ende in de be
Crimineele justitiæ, bloed-regt / of lijf-st
dat is / wanneer iemant / om eenige m
daad / word in sijn eer / en naam ende
het lijf gestraft / 't zy dat hy word gege
en gebrandmerkt / een hand afgekapt /
oor af gesneen / of dat hy eenige and
straf an het lijf ontfangt / sonder doods-st
Crimineele justitiæ, hals-geregt / regt
den hoogsten / dat is / doods-straf / wa
neer iemant om eenige misdaad / word
sijn eer / en naam / en met de dood gestra
't zy dat hy word onthalst (want kop of
een dood wond) of gehangen / (waar b
het wurgen de dood doet) of gebrand / of d
hy op eenige andere wijsen van 't leeven
dood gebragt word.
Crimineele saak / een straf-saak / straf baa
saak / misdaads saak / straf waardige saa
waar op strafs-geregt volgt. Wat straf
geregt is / siet Crimineele justitiæ, straf
geregt. Crimineele saak / een lijfs-saa
waar op bloed-regt / of lijf-straf volgt. Si
Crimineele justitiæ, bloed-regt. Crimineel
saak / een hals-saak / waar op hals-gereg
volgt. Siet Crimineele justitiæ, hals-gereg
Crimineel proces, een hals geding: dat is
wanneer den schout of schultregter eysch e
besluyt tegens den misdaadigen doet / e
neemt / dat hy sal om die begaane misdaa
met de dood gestraft worden. Waar op va
de misdaadige / of vande zyde vande mis
daadi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

adige / geantwoord word / dat die begaa- mis daad geen hals-saak is / en over sulks slupt gemaakt / dat des schouds eysch sal orden ontsegt. Somtijds word des schouts sch / alsse geregtigt is / toe gewesen: som- ds / alsse te groot of swaar is / ontsegt.
rimineel proces, lijf-strafs geding / of oed-regts geding: dat is / alsser ge-eyscht ord straffe aan den lijve / maar niet de ood. Siet Crimineele justitiæ, bloed-regt.
rimineel proces, straf-regts geding: dat / alsser ge-eyscht word straffe in eer en aam / somtijds 'er ook wel by inde beurs: aar niet aan 't lijf of met de dood. Siet Crimineele justitiæ, strafs-geregt.
mineliter, straf baarlijk / misdaadiglijk / alssaakelijk / lijf-saakelijk.
mineren, beschuldigen / anklaagen / be- igten / lasteren / verwijten.
oys, opwassing / of toeneeming / vermeer- ering. Croys, een kruys.
oyseren, met een kruys teykenen / met een teken iets afteykenen. Croyseren, kruys gewijs leggen / dat is / dwars over malkan- der leggen.
ronijk, soek Chronijk.
ronijken, soek Chronijken.
ronijk-schrijver / sie Chronijk-schrijver.
roppier, een staert-riem / paerds staert-riem / de staert-riem van een paerd.
rotse, een opsienders staf / een staf die de Roomse opsienders der kerk hebben.
Crucifigeren, an't kruys hegten of an 't dwars- hout hegten:
Crucifixie, kruys-hegting / dwarshout-heg- ting.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Crudeliteyt, wreedheyd.
Crudeel, wreed.
Cruel, wreed.
Cruent, bebloed/ bloedig.
Cruſtatie, bekorſting.

C. V.

CUbeben, baſtaart peper / deſe vrugt een welriekend kruydagtige vrug druysgewijs voortkomende / van veele ſa den vergadert / elk op haar eygen ſteelke ſcherp van reuk/en heet by na als peperkorn het gewas daar deſe vrugt op waſt is boon agtig / de bladers als peper-bladeren / maa ſmalder klimmende langs de boomen a peper. De bloeme is welriekende. De vrugt word onder de ſoorten van peper gere kent: en om dat het in 't duyts geen naa heeft / heb ik het de naam van baſtaart pepe gegeven.

Cubiculair, een kamerling.

Cubitus, de elleboog. Cubitus, een elle / da is / een maat daarmen wolle en linne-laken en andere ſtoffen mede meet. Cubitus, an derhalf voet.

Cubicq, een taerling.

Cuiraſſe, een pantſier / of borſt-harnas.

Culpabel, ſchuldig / ſtrafbaar / beſtraffelijk.

Culpe, ſchuld/ verſuymſchuld/ misdaad.

Culperen, beſchuldigen / betigten / beriſpen / laſteren.

Cultiveren, bouwen/ landbouwen.

Cumulatie, een tſaamenvoeging / tſaamen-voeging van twe geregts-bankken / dat is / wanneer men twe geregts-bankken / en

hooge/

hooge / en laage / in ſommige voorvallen te
ſamen voegt / datſe alsdan voor die tijd een
maaken / of een onderſteeking / een regte-
lijke tſaamenvoeging van meer regts-mid-
delen ('t zy opſpraaken of antaalen / om die
tſaamengelijkelijk als een ſaak) af gehan-
delt te hebben / 't welk veeltijds geſchied /
om de minſte moeyten en koſten te hebben.
Cumulatie, een verſameling / tſaamenhoo-
ping / ophooping / vermeerdering / tſaa-
menvoeging.
Cumuleren, verſamelen / ophoopen / tſaamen
hoopen / op een hoop vergaderen / vermeer-
deren.
Cunctatie, vertoeving / draaling / verſpaading,
marring.
Cuncteren, vertoeven / draalen / marren / ver-
ſpaaden / langſaam zijn.
Cupiditeyt, begeerlijkheyd.
Curabel, geneesbaar / geneeslijk.
Curaſſier, een gewapent rijder / een ſwaar ge-
wapent rijder / die gants in 't harnas is.
Curatele, beſorging / toeſigt / redding. In cu-
ratele geſtelt worden / onder de toeſigt van
een ander geſtelt worden / alsmen in verloop
van ſchulden geraakt / om daar uyt gered te
worden. Curatele, toeſigt / bewint / of voog-
dye over de goederen eener minder jaarige.
Curateur, een beſorger / toeſiender / voorſtan-
der / overſtander / redder / die de toeſigt of
redding over iemants ſaaken / de welken in
verval zijn / heeft. Curateur over een deſo-
late boedel / een redder over een verlaate boe-
del / verlaate boedel-redder / die de verwarde
ſtaat van een verlaate boedel red. Curateur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

een besorger / een gekosen voogd / de we-
gekosen wierd / om het bewint over de g-
deren / eener minderjaarigen te hebben.
Curateurs, besorgers / toesienders / redders / g-
kose voogden. Siet Curateur.
Curatie, besorging.
Cure, sorg. Cure, geneesing / heeling.
Cureren, besorgen / versorgen. Cureren, gen-
sen / heelen.
Curieus, nauwkeurig / nieusgierig / sinnelij-
Curieus, sorgvuldig.
Curieusheyd, nauwkeurigheyd / nieusgier-
heyd / sinnelijkheyd.
Curieuslijk, nauwkeuriglijk / nieuwsgieri-
lijk / zinnelijk.
Cuscute, wrange / wring-kruyd / duyve-
nay-gaaren / viltkruyd / of dooder kruy-
Dit is een wonderlijck gewas met veel la-
gē veselen en draapen als snaaren voortkru-
pende / en verscheyden tuyten als streen-
of klouwenes van verwart gaaren gelijke-
de; (waar van het mogelijk de naam va-
duyvels nay-gaaren bekomen heeft) som-
tijds so dik als de klauwierkens vande
wijngaard / somtijds heel dun / ende als ett-
lijke hairs gewijse lokken door een gevlog-
ten / van sijn eerste uytspruytsel af sik selve
om de takken en bladeren vande heesteren e-
kruyden windende / vlegtende / vastmaa-
kende en omdraayende / ende de toppen va-
de selve met sijn lange meenigvuldige om-
winsels so vast omhelsende en bekruypende
ende ten laatsten so dik en digt besettende / da-
het die verworgt ende verstikt / of ten min-
sten door sijn swaar gewigt ter aarden vell-
end-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

nde houd leggende / of ook alle hun voedsel ntrekkende / doet verdorren en vergaan: aar van ik geloof / dat het de naam van oder krupd bekomen heeft / wring-krupd oem ik het / om dat het de krupden / daar et aenkomt / so verwringt / datser door ver- tikken.

urrier, een looper/renner.

ster, soek Coster.

stodie van den Cooge, een boogkoker/boog- hoede.

istodie, bewaring/ wagt/ hoede.

ireye, het geweyd of ingewand der beesten / 't welk men de jagthonden geeft; of der vo- gelen/ 't welk men de valken geeft. Cureye, een genees-middel van gedaante als een brok / waar mede men de jagt vogels doet braaken. Cureye, een wiek/ gelijk men in de wonden steekt.

uftos, een hoeder / wagter / bewaarder / op- siender/ of toesiender.

C. Y.

CYlindre, een ronde suyl / rol-steen. Sie Cilinder.

Cynosure, de noord-ster / leyd-ster / is een ge- sternte bestaande uyt seven sterren / de welke de kleyne beer genoemt word.

D. A.

DAar de saak verder soude komen te devol- veren, daar de saak verder soude komen te dienen / dat is / voor wat regter het soude mogen wesen / daar een saak verder voor kwam te dienen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Damaskeneren, niet ingevlamd beeldſel verſi-ren/ of met in gevuurd ſchilderey verſiere

Damaskeneren, degens of ſwaarden glad geblauwt maaken. De ſwaardveegers le-gen de degens eerſt wat int vuur / daarſe w blauw van worden / en dan maaken ſy voort ſoo verſiert op.

Damaskeneren, met bloem-werk maaken/ m gebloemte bewerken / met loof-werk maa-ken / eenige wolle ſtoffen.

Damaſt, of Damaſt ſtof / wol gebloemd vrou-we ſtof / wol gebloemd ſtof : dat is / woll ſtof daar bloemen en loof-werk opgewerk word. Daar is ook wel ſulke wolle ſtof di ongebloemd of ſonder loof-werk is : 't well men kan heeten wol vrouwe ſtof / of wol on-gebloemt vrouwe ſtof. Beyde deſe ſtoffen dienen om vrouwe kleederen van te maaken en mogelyk hebben de Vranken het eerſt ge-vonden / en om dat het tot vrouwe kleederen dient/ damaſt dat is vreuws (namentlyk ſtof) geheeten ; want damaſt ſchynt afkomſtig te zyn van Dame, een vrouw.

Damaſt-bloemen / of Dames-bloemen / jong-vrouws-bloemen/ of winter violeeren. Deſe bloemen geeven eerſt uyt haare wortel / bree-de ſwartagtige of ſwart groene bladeren rondom gekerft : daar tuſſchen waſſen ſtee-len anderhalven voet of meer hoog / met diergelyken maar kleynder bladeren bewaſ-ſen en bekleet : op het opperſte van de zyd-takskens oft wieken van deſe ſteelen ſpruy-ten witte ſomtyds roodagtige bloemen uyt : het ſaad / 't welk kleyn / langagtig en bruyn van verwe is / waſt in langwerpigronde

hauw-

hauwkens: de wortelen zijn faſelagtig en ſterk.

Damaſten kleed/ een wol gebloemd ſtoffe kleed/ of een wol gebloemd jongvrouws ſtoffe kleed: een kleed 't welk van die boven geſchreve ſtoffe gemaakt is.

Dame, heerinne / vrouw.

Damoiſelle, een jongvrouw.

Damnatie, doeming / doem / verdoeming/ veroordeeling.

Damneren, doemen / verdoemen / veroordeelen.

Damnificatie, ſchade doening.

Damnabel, doemelijk/ verdoemelijk.

Danger, of Dangier, gevaar.

Dangereus, gevaarlijk.

Dank-offer, een vreede-gifte / of dank-gifte is een vrywillige gifte / 't zy dat het een beeſt was / dat geſlagt wierd / of iets anders dat gegeeven wierd/ tot wenſching om vreede / welſtand / of geſontheyt te verkrijgen / of dat gegeeven wierd tot dankſegging van verkrege vrede / welſtand / of geſontheyd. Hebr שלם ſchelem, of שלאונים ſchelamim, vredig / vrewenſchende / vrehebbig: komt van שלם ſchalam, vrede hebben/ vrede houden / vrede wenſchen / voorſpoet genieten / vrede genieten / vervult worden / volbragt worden.

Dat de enqueſte gehouden ſal werden als ordinair, dat die ondervraaging/ of verhooring van getuygen voor wettig ſal worden gehouden: te weten / die ſiekts halven / of ouderdoms halven ſomtijds geſchied: als men bevreeſt is / dat de getuyge / of getuygen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gen mogten komen te sterven / eer de saak / daar in sy soude getuygen / kwam te dienen.

Dat de Instantie verklaart sal werden desert, dat het regts vervolg verklaart sal werden te zijn verloopen / of / dat de voorregt betrekking verklaart sal werden te zijn vernietigt. 't Welk geschied / als den anlegger des gedings binnen behoorlijke tijd sijn regt niet vervolgt en heeft.

Dat de gedaagde obedientie verklaare / dat de gedaagde nakoming verklaare / of dat de gedaagde nakoming van de bevelen des regters verklaare: dat is dat de gedaagde moet verklaaren / te sullen / hangende den gedinge / nakomen of gehoorsaamen de bevelen des hofs / of des regters.

Dat de impetrant verklaart sal werden niet ontfankelijk voor als nog / dat den eyscher verklaart sal werden niet ontfankelijk voor als nog / als de welke te vroeg op is / dat is / als den eyscher of anlegger in hooger voorregt betrekking te vroeg en voor de tijd zijn regt wil vervolgen.

Dat hy op de Articulen antwoord per verbum credit vel non, dat hy de vraagstukken of bevestigende of ontkennende beantwoord; of / dat hy op de vraagstukken antwoord / ja / of neen. Soekt Artykelen.

Dat het proces verklaart sal werden interrupt, dat het geding verklaart sal werden door den tijd te zijn verloopen. 't Welk geschied / als men een begonne saak op de behoorlijke tijd niet voort vervolgt / maar dat men die tijd laat verby gaan.

Dateren, dag teykenen / dag stellen / tijd stellen /

len / dat is / den dag by schrijven van de maand / en het jaar.

Date, of Datum, dagteykening / dagstelling / tijdstelling / dat is / de aanteykening van den dag en tijd wanneer iets geschied.

Datum eens briefs / de dagteykening eens briefs / de tijdstelling eens briefs: om te weeten wanneer de selve geschreeven is.

D. E.

Deambulatie, een wandelinge.

Deambuleren, wandelen.

Debat, een tegenwerping / wederlegging / tegenspreeking / bestrijding. Debat, een rekenings wederlegging schrift / rekenings tegenspreeking schrift / tegenwerpinge tegen een rekening / of een straf-schrift / dat is / een geschrift / daar by iemant een rekeninge / om datse wat onbehoorlijk gestelt is / tegenspreekt / en bestraft: ofte eenige stellingen of overgelegde stukken wederlegt / en wraakt.

Debat, beantwoording / twist / tegen-rede.

Debattant, tegenspreeker / bestrijder / wederspreeker / wederlegger / beantwoorder.

Debatteren, tegenspreeken / wederspreeken / beredenen / beantwoorden / bestrijden / bevegten.

Debauchant, slampamper / slemper / optrekker / opsnapper / spilpenning.

Debaucheren, optrekken / mop weer speelen / oprokkenen / verleyden / verwilderen / slempen / slampampen.

Debet, is schuldig.

Debil, swak / krank / amagtig / of onmagtig.

Debiliteyt, swakheyd / krankheyd.

Debili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Debiliteren, verswakken / krenken / of kranken.
Debit, schuld / uytschuld / dat wy aan een ander schuldig zijn en betaalen moeten.
Debiteur, een schuldenaar/ schuldplichtige/ die aan een ander iet schuldig is.
Debiteur principaal, een self-schuldige / oorspronkelijk schuldenaar/ die de schuld self gemaakt heeft.
Debitrice, een schuldenaaresse/ een wijf dat aan een ander iet schuldig is.
Debitrice principaal, een self-schuldenaaresse/ oorspronkelijk schuldenaaresse / die de schuld self gemaakt heeft.
Debonnuire, goedertier/ goedaartig.
Decadentie, verválling. In decadentie, in vervalling van staat.
Decantatie, beroeming/ lof-roeming/ lof-geeving.
Decanteren, beroemen/ roemen / lof-roemen / lof-geeven.
Decederen, afgaan / weg gaan / wijken / afwijken/ een ander plaats maaken.
Decent, betaamelijk / gevoeglijk/ hebbelijk.
Decentie, betaamelijkheyd / gevoeglijkheyd / geschiktheyd.
December, winter-maand / dese maand heeft na het vierde gety des jaars / 't welk men de winter heet / en in dese maand begint / de naam gekregen. Sy word ook heylig-maand geheeten / om dat onsen Behouder in de selve / so men segt / gebooren is. Heeft ook de naam van hoere maand vande onkuysheyd der hoeren. De Duytsen noemense ook wolf-maand / mogelijk om datmen inde sneeuw-

tijd/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

tijd de wolven veel meer siet als op andere tijden.

[D]eceptie, bedrieging.

[D]eceren, betaamen / voegen.

[D]ecerneren, verleenen / bestemmen / toestemmen / beslupten / goed keuren. Decerneren, onderscheyden / bescheyden / schikken. Decerneren, voorneemen.

[D]ecerneren restablissement, verleenen herstelling van besit / of van staat / of toe wijsen herstelling van besit / of van staat / verleenen weder insetting in het besit / of toe wijsen weder insetting in het besit. De regter decerneert restablissement, de regter wijst herstelling van staat toe aan iemant / of de regter wijst de herstelling in 't besit toe aan iemant / de regter wijst weder insetting in besit toe aan iemant / of de regter wijst weder insetting in staat toe aan iemant / dat is / een verklaaringe van den regter / waar by hy een anlegget (in voorval van nieuwigheyd) in het middeler wijls besit / daar een ander hem heeft uyt gestooten / hersteld / dat is / terwijl men om de besitting ding-taal voert.

Decerneert restablissement, s. Decerneren restablissement.

Decessie, af-gaaning / weg-gaaning / wijcking / af-wijcking / plaats-maaking voor een ander.

Dechargeren, ontlasten.

Decideren, uytspreeken / wijsen / beslegten / vellen / slissen. Decideren, af-snijden.

Decifreren, beschrijven / af-schilderen / beteykenen. Decifreren, af-rekenen.

Decipieren, bedriegen / uytstrijken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Decisie, een uytspraak / gewijsde / beslegting / besluyt / uyting / slissing. Decisie, een afsnijding.

Decisijf, uytspraakelijk / beslegtelijk / beslisselijk. Decisijf, af-snijdelijk.

Declaratie, een rekening. Declaratie, een verklaaring / aanwijsing / uytlegging.

Declaratien debatteren, een rekening tegenspreeken / of een rekening wederleggen 't welk geschied / alsmen meynt / datse niet behoorlijk gestelt is.

Declaratif, verklaarend.

Declareren, anwijsen / verklaaren / uytleggen. Declareren, rekening maaken / of rekenen. Declareren, blinkende maaken.

Declinatie, een afwijking / ontwijking / ontgaaning / afgaaning. Declinatie, een afwending / afkeering. Declinatie, een mijding / schouwing / vlieding. Declinatie, buyging / af-helling.

Declinatoire exceptie. soekt Exceptie declinatoir.

Declineren, afwijken / ontgaan / afgaan / ontwijken. Declineren, schouwen / mijden / vlieden. Declineren, afwenden / afkeeren. Declineren, buygen / af hellen.

Decoctie, kooking / verkooking / of inkooking.

Decoqueren, kooken / in doen sieden tot op een sekere maate / verkooken / inkooken. Decoqueren, verminderen / of verdoen sijn goed.

Decor, eerluyster / angenaamheyd / bevalligheyd.

Decoreren, vertsieren / op pronken / op toyen.

Decreet, een gebod / last / regts-gebod. Decreet,

creet, een beſluyt / voorneeming / bekentenisse. Decreet, een toeſtemming van een regter nopende de verkoopinge van vaſte goederen / onmondigen toebehoorende.
Decreſſent, af-groeyend/ af-gaand.
Decreſceren, afgroeyen/ afgaan.
Decretatie, een beveſtiging/toeſtemming/goedkeuring/ beſluyting.
Decreteren, beveſtigen/ beſluyten/ goedkeuren/ toeſtemmen / verklaaren van waarden.
Decrieren, uytkrijten.
Dedecoratie, ontſiering / onteering.
Dedecoreren, ontſieren/ onteeren.
Dedicatie, toe-eygening/ toe-wying/ op-draaging / overgeeving / op-dragt / anbieding. Dedicatie, heyliging.
Dediceren, toe-eygenen / op-draagen / toewyen / anbieden / overgeeven. Dediceren, heyligen.
Dedignatie, verontwaardiging/ verſmaading/ veragting.
Dedigneren, verontwaardigen / verſmaaden/ veragten.
Deduceren, voordraagen / voorbrengen / inbrengen / verhaalen / verklaaren / bewijſen/ te kennen geeven. Deduceren, leyden/ afleyden/ geleyden/ vervoeren / van boven tot beneden leyden/ ontrekken / beleyden. Deduceren, onderwijſen / verhandelen/ af-korten.
Deductie, een ſaaks voordraaging / dat is/ een geſchrift / waar by een verhaal vande ſaake werd gedaan / ende de ſelve met redenen en middelen van regten beveſtigt. Deductie, een verhaal / berigt / berigting / verhaaling/ verklaaring/ bewijſing. Deductie, voordraa-
ging/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ging / voorbrenging. Deductie, leyding / geleyding / afleyding / vervoering / onttrekking. Deductie, een verhandeling / af-ko[...] ting / onderwijsing.

Deductien van regten / voorbrengingen va[n] regten / of voordraagingen van regten. A[ls] men tot bevestinge van sijn saak wetten e[n] regten by brengt.

Defailiance, ontbreking / mangel / missing / [i]n gebreeke blijving.

Defailiant, een bankeroeter / bank-breeker / ve[r]suymer.

Defailieren, missen / ontbreeken / in gebreek[e] zijn / in gebreeke blijven. Defailieren, ban[k]keroet speelen.

Defalcatie, aftrekking / afkorting / afslag / a[f]snijding.

Defalqueren, afkorten / aftrekken / afsnijden / wegneemen.

Default, of defaüt, versuym / als den gedaag[de] / gedagvaart zijnde / voor het gerechte nie[t] en komt / nochte een gemachtigde send / wor[d] tegens hem verleent versuym. Default, ge[]brek / mangel / in gebreeke blijving.

Defaveur, ongunst / wangunst.

Defect, gebrek / ontbreeking / missing / mangel. Defect, gebrekig / ontbrekig. Defect gebrekelijk / ontbrekelijk. Defect, siet Default.

Defectie, een afval / afwijking / afstant. Defectie, ontbreeking / gebreeking / missing.

Defectijf, of Defectues, gebrekelijk / gebrekelijker wijse / ontbrekelijk / ontbrekelijker wijse.

Defenderen, verweeren / verdaadigen. Defen-

deren,

[Def]eren, beſchutten/ beſchermen/ voorſtaan.

[Def]ence, of Defenſe. Siet Defenſie.

[Def]endeur, of Defenſeur, een verweerder/ ver-[d]aadiger / beſchermer / beſchutter / voor-[st]ander.

[Def]enſie, verweering / verdaading / beſcher-[m]ing / beſchutting.

[De]fenſif, verweerende/ of verweerender wijſe/ [v]erdaadigende / verdaadigender wijſe / be-[s]chuttende / beſchuttender wijſe / beſcher-[m]ende/ beſchermender wijſe.

[De]fenſif, weerbaar / beſchutbaar / verweer-[b]aar/ beſchermbaar.

[De]fenſif en offenſif, verdaadigender en beſcha-[d]igender wijſe / of verdaadigende en beſcha-[d]igende/ verweerende en beſchadigende/ver-weerender en beſchadigender wijſe / beſchut-tender wijſe en beſchadigender wijſe/beſchut-tende en beſchadigende/ beſchermende en be-ſchadigende / beſchermender en beſchadigen-der wijſe/ of verweerende en anleggende.

[D]efereren, opdraagen / overdraagen / gedraa-gen. Defereren, anbrengen/ verklikken/ be-klappen.

[D]eficieren, gebreken/ in gebreke blijven/ ont-breken / verſuymen / miſſen. Deficieren, af-vallen/ verlaaten/ af wijken.

[D]efieren, wantrouwen/ migtrouwen/ niet be-trouwen.

[D]efinibel, bepaalbaar / uytbeeldelijk / ontwer-pelijk/ af-paalbaar.

[D]efinieren, bepaalen / af-paalen / ſcheyden / eynd-ſcheyden / beſchrijven. Definieren, uytſpreeken / verklaaren / eynden. Definie-ren, uytbeelden/ ontwerpen/ af-ſchetſen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Definitie, een bepaaling / af-paaling / scheyding / beschryving. Definitie, een uytspraak / uytspreeking / verklaaring / eynding. Definitie, een uytbeelding / ontwerping / afschetsing.
Definitijf, bepaalt / heel af-gedaan / uytgesprooken.
Definitijf vonnis, een eynd-oordeel. Siet Vonnis definitijf.
Definitive sententie, een eynd-oordeel. Siet Sententie definitif.
Definitivelijk / uyteyndelijk. Definitivelijk / bepaaldelijk.
Deflecteren, af-wijken / af-wenden / af-keeren / buygen en bouwen.
Deflectie, af-buyging / helling / af-wending / af-keering.
Defloratie, onteering / schoffeering / schending / verderving. Defloratie, ontbloeming.
Defloreren, onteeren / schoffeeren / schenden / verderven. Defloreren, de bloemen aftrekken.
Defiueren, af-vloeyen.
Defluxie, af-vloeying / sinking.
Deform, leelijk / misgmaakt / af-sigtig.
Deformeren, leelijk maaken / ontsieren / misgmaaken.
Defrayeren, kost-vry houden / kost-vryen / vry houden.
Defraudatie, bedrieging / bedrog / verkorting / beschadiging.
Defrauderen, bedriegen / verkorten / beschadigen / verooordeelen.
Degeneratie, ontaarding.
Degenereren, ontaarden.
Degouteren, onsmaakelijk maaken / wansmaaken / walgen. Degra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Degradatie, een vernedering/ af-ſetting. Als iemand uyt ſijn ſtaat en waardigheyd geſet of geſtooten word. Degradatie, een af-treding/ aftreed.
Degraderen, vernederen/ af-ſetten.
Deguiſeren, vermonden/ of vermommen/ dat is/ ſijn mond veranderen/ datſe onkundig is: de mond nu genomen voor 't aangeſigt/ ſo iſt ſo veel of men ſegt/ ſijn aangeſigt met een valſch aangeſigt veranderen.
Dehortatie, afmaaning/ ontraading/ afraading.
Dehorteren, afmaanen/ ontraaden/ afraaden.
Deite, Godheyd/ dat is de weſenheyd Godts.
Dejectie, afwerping/ nederwerping. Dejectie, kakkery/ ſtoelgang/ afgang.
Dejicieren, afwerpen/ nederwerpen/ ter aarden werpen.
Dekenſchap, overmanſchap.
Deken, een overman/ die om eenige opſigt te hebben over eenige andere gekoren word. Deken, een rot-meeſter. Sie Corporaal. Deken van 't ambagte of 't gilde/ overman van 't ambagte of van 't gilde. Deken der geeſtelijkheyd/ overman der geeſtelijkheyd/ overman over eenige geeſtelijken. Deken, opper-ouderling/ of eerſte ouderling/ die de eerſte is van een vergadering der ouderlingen/ of die overman is over eenige ouderlingen. Deken, eerſte heyliger/ die overman is over eenige heyligers/ of eerſte leeraar/ die overman is over eenige leeraars. Deken, geeſtelijk tugt-meeſter/ tugt-meeſter der geeſtelijken/ die de ſelven beſtraft/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

wanneer sy sik te buyten gaan.
Delaberen, af-sijgen/ sakken/ vallen/ verval-len/ ontvallen.
Delay. Siet Dilay.
Delayeren. Sie Dilayeren.
Delateur, een verklikker/ beklapper/ anbren-ger: die iets van een ander verklikt en an-brengt.
Delatie, overdraaging/ opdraaging. Delatie anbrenging/ verklikking.
Delectatie, verlustiging/ vermaak.
Delecteren, verlustigen.
Delectie, verkiesing.
Delegatie, beveeling/ belasting/ bevel-gee-ving/ last-geeving. Delegatie, een besen-ding/ sending/ een gesantschap. Delegatie een oversetting/ overwijsing/ schuld-over-wijsing/ schuld-oversetting. Als een schul-denaar sijn schuld-eyscher in de plaats van geld in betaaling geeft een schuld-overwij-sing op een ander/ om van die sijn betalinge te vorderen. Delegatie, een ontmaaking/ enthiet. Als iemant iets/ 't welk hem by uy-terste wil gemaakt was/ wederom ontmaakt word.
Delegeerde, een af-gevaerdigde/ af-gesant/ af-gesondene. Delegeerde, last-gegeevene/ bevel-gegeevene/ gestelde. Delegeerde, ont-maakte/ die iets/ dat hem gemaakt was/ ontmaakt is.
Delegeerde regters/ gestelde en gewese regters/ zijn die in sommige buyten gewoonelijke saa-ken/ daar over de gewoonelijke regters of weygeren/ of niet konnen regt doen/ gestelt worden en gekosen als regters/ om daar
over

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

der regt te doen. Delegeerde regters / haare sette regters / zijn die uyt de magt en bevel vande gewoonelijke regters eenige besondere saaken verrigten en uytvoeren.
Delegeert, af-gevaerdigt / af-gesonde / gesonde. Delegeert, bevel-gegeeven / last-gegeeven / gesteld.
Delegeren, bevelen / belasten / bevel geeven / lastgeeven. Delegeren, senden / af-senden / wegsenden / afvaerdigen. Delegeren, oversetten / overwijsen / te weten / een schuld. Delegeren, ontmaaken / onthieten.
Deliberatie, beraading / besinning / overleg / opset.
Delibereren, beraaden / besinnen / overleggen / overweegen / raad slaan.
Delicaat, teer / sagt / lekker.
Delict, een misdaad / overtreeding / sonde / ondaad.
Deligeren, verkiesen / uytleesen.
Deliniatie, betrek / bewerp / ontwerp. Deliniatie, af-streeping / dat is iets met streepen af-teykenen / of af-beelden.
Delinieren, afpaalen / afmeten / afteykenen / afstreepen / met streepen afbeelden / of afteykenen.
Delinquant, een misdaadige / misdaader / overtreeder / misdoender.
Delinqueren, misdoen / overtreeden / sondigen / verbeuren.
Deliratie, suffing / sotheyd / raaskalling / mijmering. Deliratie, buyten-spoorigheyd.
Delireren, suffen / sinneloos zijn / revelen / raaskallen / mijmeren. Delireren, uyt der voren gaan in 't eeren / niet regt gaan / dwaalen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Delivrantie, bevryding.
Delivreren, bevryden.
Delogeren, verhuysen/ verplaatsen.
Demandatie, beveeling.
Demandement, bevel.
Demanderen, beveelen.
Demanteleren, ontwallen/ontvesten/ontmantelen.
Demanueren, voortvlieten / verbloeyen / uytlekken.
Demeinen. soek Domainen.
Dementij, een loogen verwyt.
Demigratie, verhuysing.
Demigreren, verhuysen.
Demissie, vernedering / af-setting / af-dank/ af-danking.
Demitteren, af-laaten gaan / af-senden / af-setten / af-danken.
Democratie, volks heerschappye / volks regering / volks heersching. Een regering / of bestiering / alwaar ider eerlyk burger syn stem had in 't raaden tot 's lands welvaaren. Sodanige volks heerschappye pleeg hier om her in dese duytse landen te wesen. Alhoewelder Koningen en grooten waaren / soo hadden die meer een raadende bestiering / als een gebiedende heerschappe: en bleef het opper-regt en magt by 't volk / van welke regeringe hier / en op veel plaatsen als nog een schaduwe van is / maar de kragt isser al een weynig van verlooren.
Demolieren, verdelgen / af-breeken / uytrooyen.
Demolitie, verdelging / af-breeking / uytrooying.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Demoniaak, een verrukte van sinnen / krank-sinnige / of onsinnige / dolle / of besetene / die van een onreyne geest / dat sijn onreyne bedenkingen gekwelt zijn: dit is een seer swaare siekte of gebrek / 't welk veroorsaakt word door een kwaade gestelthеyd des bloeds / en een kwaade gestelthеyd en swakheyd der hersenen / waar door 't gemoed ont-roert en van allerley kwaade en ongerijmde bedenkingen overheert word / onweetenheyd en kleynmoedigheyd doen hier ook al veel toe.

Demonstratie, betooning / betooging / vertoog / bewijs.

Demonstratijf, betooglijk / anwijsend.

Demonstreren, betoonen / bewijsen.

Demoveren, verplaatsen / afkeeren / ontwen-den.

Denieren, ontseggen / logenen.

Denominatie, noeming / naa-noeming / af-noeming.

Denominatijf, afnoemig / naamagtig / naam-stammig.

Denomineren, afnoemen / benoemen.

Denotatie, betekening / beduyding.

Denoteren, betekenen / beduyden.

Densiteyt, dikheyd.

Densitude, digtheyd / gedrongenheyd / dik-heyd.

Dentitie, tanding.

Denumerabel, aftelbaar / aftellijk.

Denumeratie, aftelling / afrekening.

Denumereren, aftellen / afrekenen.

Denunciatie, ankondiging / ansegging / ver-kondiging / waarschouwing / dreyging / bood-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

schapping van eenig toekomend ding.
Denuncieren, ankondigen / anseggen / waarschouwen / boodschappen eenig ding / onbieden.
Depecheren, afvaerdigen / opmaaken / uytgeeven.
Depeches, afvaerdigingen.
Depelleren, verdrijven / verjaagen / uytstooten.
Dependent, afhangend / ergens toebehoorende.
Dependentie, afhanging / afhangentheyd / aanhanging / vanhanging / dat is / 't geen ergens van afhangig is / of 't geen ergens aanbehoord / of toebehoord.
Dependere, afhangen / van hangen / anhangen / ergens toebehooren / ankleeven.
Depictie, af-schildering / afmaaling.
Depingeren, af-schilderen / afmaalen.
Deplorabel, beschrepelijk / beweenelijk.
Deploratie, beschreping / beweening.
Deploreren, beweenen / beschrepen.
Deponent, een getuyge / oorkonder. Deponent, neerstellend.
Deponeren, getuygen / oorkonden / tuygen / getuygen in regte / verklaaren / in regte verklaaren. Deponeren, in bewaaring geeven / ter hand stellen / onder regt leggen. Deponeren, af-seggen / af-stellen / nederleggen / nedersetten / uytsetten.
Deportement, een af-setting / als iemant uyt sijn ampt geset word. Deportement, draaging / verdraaging.
Deporteren, af-setten. Deporteren, draagen / verdraagen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Depoſant, een getuyge / oorkonder / getuyger/ die iets getuygt waar te zijn.
Depoſante, een getuyge / of getuygſter / die iets getuygt.
Deponeren, getuygen / betuygen / oorkonden/ getuygenis der waarheyd geeven / verklaaren / verklaaring doen / getuygen in regte/ in regte verklaaren. Depoſeren, daar ſtellen / overſtellen / uytſetten.
Depoſitie, een betuyging/ getuygenis/ verklaaring. Depoſitie, een aflegging / uytſetting. Depoſitie, onder-regtlegging / ter handſtelling / bewaargeeving.
Depoſito, onder gelegt / ter hand geſtelt / te bewaaren gegeeven / te bewaaren angenomen. Depoſito, uytgeſet / uytſetting op gelds winſt. Geld op depoſito ſetten / geld op gelds winſt geeven / of geld op gelds winſt uytſetten / dat is / ſijn geld an iemant geeven te gebruyken / mits daar voor genieten de jaarlijkſe gelds winſt.
Depoſſideren, iemant uyt ſijn goed ſetten / iemant uyt ſijn beſit ſetten / uyt het beſit ſtooten/ uyt het beſit weeren.
Depoſt, afgelegt. Depoſt, afgelegt geld / of overgegeeve geld.
Depravatie, verſlimmering / verargering / bederving.
Depraveren, verſlimmeren / verargeren/ bederven.
Deprecateur, een middelaar / tuſſchenſpreeker/ af-bidder/ verbidder/ die imand verbid.
Deprecatie, af-bidding / verbidding.
Depreceren, af-bidden/ verbidden.
Depredatie, een rooving / berooving / plondering.

Depredeeren, rooven/ berooven/ plonderen.

Deprehenderen, vangen/ grijpen/ angrijpen/ vangen op de daad. Deprehenderen, gewaarworden/ bevinden.

Deprehensie, een gewaarwording/ bevinding. Deprehensie, vatting / grijping / angrijping/ vanging.

Deputatie, een af-sending/ af-vaerdiging. Deputatie, een af-houwing / af-snijding. Deputatie, peynsing / meyning.

Deputerende. soekt Committeerde.

Deputeert, af-gesonden / af-gevaerdigt / gemagtigt.

Deputeren, af-senden / af-vaerdigen / magtigen of bevel geeven om iets te verrigten. Deputeren, rekenen/ agten/ schatten / af-sonderen / meynen/ peynsen. Deputeren, af-houwen/ af-snijden.

Derivatie, afleyding / af-spruyting / aftrekking.

Deriveren, afleyden / af-spruyten/ aftrekken.

Derogatie, af-schaffing ten deele/ gedeelt af-schaffing / eensdeelse te niet doening / afkeuring ten deele. Dit geschied / wanneer een wet / of insetting niet geheel / maar ten deele afgeschaft word / en afgekeurt. Derogatie, een aftrekking / vermindering / afbreeking/ onttrekking.

Derogeren, eensdeels te niet doen / ten deele af-schaffen/ ten deele afkeuren. Derogeren, aftrekken / verminderen / afbreeken / onttrekken/ weeren.

Desabuseren, weder te regt brengen / uyt den dut helpen.

Desadvoy, af-stemming / ontkenning / logening.

De-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Disadvoyeren, af-stemmen / ontkennen / loochenen / van geener waarde houden.
Disarmatie, ontwapening.
Disarmeren, ontwapenen.
Disastre, rampspoet / onheyl.
Desbanderen, ontspannen / los laaten / ontslaan / ontbinden.
Desborderen, overvloeyen.
Descendent, een afkomeling. Siet Descendenten. Descendent, afgaande / nederwaarts gaande.
Descendenten, afkomelingen / nedergaande maagen / vrienden / in nedergaande maagschap / die malkander in nedergaande maagschap bestaan / gelijk als kinderen / kinds-kinderen / agter kinds-kinderen / ende soo voorts nederwaarts tellende.
Descendentie, nederdaaling / afgaaning / afkoming / afklimming.
Descenderen, nederdaalen / afklimmen / afgaan / afkomen.
Descensie, nederdaaling.
Desconsolatie, wantroosting.
Desconsoleren, wantroosten.
Descourageren, vertsaagen.
Describeren, af-schrijven / beschrijven / uytschrijven.
Descriptie, af-schrijving / beschrijving / uytschrijving.
Desdommagement, schadeloosheyt.
Desereren, verlaaten / aflaaten.
Desert, verloop / verloop eens beroeps: dat is / wanneer den anlegger des gedings een angevangen beroep binnen de behoorelijke tijd daar toe gestelt / niet en vervolgt: maar

dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

dat hy 't selve heeft laaten verloopen / als dat versoekt de gedaagde / dat het regts vervolg verklaart sal werden te zijn verloopen
Desert, verlaaten / woest / wildernis / woeste plaats / of woestijn. Desert, eenlijk / eensaam / grouwelijk.
Desertie, een verlaating. Desertie, verloop. Siet Desert.
Desertie van appel, aflaating eens beroeps / verlaating van een angevange beroep. Siet Desert.
Desperatie, wanhooping.
Despereren, wanhoopen.
Desheridatie, onterving.
Desherideren, onterven.
Deshortatie, afmaaning.
Deshorteren, afmaanen.
Desideratie, verlanging / begeering.
Desidereren, verlangen / vereyschen / begeeren / gemist worden / vermist worden.
Designatie, afteykening / beduyding / toewijsing.
Designeren, afteykenen / anwijsen / beduyden.
Desisteren, afstaan / afstant doen / aflaaten / ophouden.
Desmoveren, beweegen / versetten / vervoeren.
Desobligeren, ontslaan.
Desobservatie, nalaating / ongebruyk.
Deobserveren, nalaaten / kwaalijk waarneemen / versuymen / verwaarloosen.
Desolaat, verlaaten / verwoest. Desolaat, mistroostig / troosteloos.
Desolate boedel / een verlaate boedel / een afge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gestaane boedel / dat is / een boedel die by iemant / die onvermogen is sijn schuld-eyschers te betaalen / verlaaten word / en word de selve als dan by de schuld-eyschers angetast / of sy vervalt onder de kamer vande verlaate boedels.
[D]esolate boedels-kamer / de kamer vande verlaate boedels / is de plaats daar de saaken / of verschillen / die over verlaate boedels vallen / of uyt de selven rijsen / dienen : en alwaar de boedels gered worden / en te gelde gemaakt : en 't geld onder de schuld-eyschers / na ieders regt / uytgedeelt.
[D]esolatelijk, mistrootelijk. Desolatelijk, verwoestelijk.
[D]esordre, wanschik / wanstal.
[D]espage, een see-regts-gewijsde / dat is een gewijsde vande regters van see-saaken. Hoe dit woord despage een see-regts-gewijsde komt te betekenen / dat kan ik niet raaden. Het schijnt / datmen malkander maar wat moeyten soekt an te doen.
[D]espageren, see-regts-gewijsde geeven. Wat dit voor een Schots of Spaangs woord is / dat weet ik niet / en of het van een Spaangs woord Depaschar, 't welk betekent afvaerdigen / af-schikken / af komt / dat kan ik niet vast seggen.
[D]espect, veragting / affigt / smaad.
[D]espenderen, bekostigen / verspillen.
[D]espensier, schaf-meester.
[D]esperaat, twijffelmoedig / wanhoopig.
[D]esperatelijk, wanhoopelijk / twijffelmoedelijk.
[D]esperatie, wanhoop / twijffelmoedigheyt.

De-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Desspereren, wanhoopen/ twijffelen / vertwij-felen.

Despoticale regering / een overheerde heerschappy / of overheerde bestiering / is heerschappy die de overwinner over de overwonnenen voert.

Despicieren, versmaaden / veragten/ affien.

Dessacratie, onthepliging.

Dessacreren, ontheyligen.

Dessaiseren, ontblooten / ontneemen.

Desseyn, opset / voorneemen / toeleg.

Dessert, een nageregt / 't welk/ na dat de overgeschote spijs afgedischt is / op tafel gesteld word.

Dessertje, een nageregje.

Destinatie, schikking / bestemming/ bestelling.

Destineren, schikken/ bestellen.

Destituut, versteeken.

Destitueren, ontsetten / verlaaten / verstellen/ versteeken.

Destitutie, verlaating.

Destructie, verdelging / vernieling / verwoesting.

Destructijf, verdelliglijk / vernielijk / verwoestelijk.

Destrueren, verdelgen / vernielen / verwoesten.

Detectie, ontdekking.

Detegeren, ontdekken.

Detenteren, onthouden/ ophouden/ houden.

Detentie, vasthouding / besetting / gevangenhouding / in bedwanghouding / ophouding onthouding/ bewaaring/ gevangenis.

Deterioratie, een verargering / verslimming.

Deterioreren, verargeren/ verslimmen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Determinatie, afpaaling / bepaaling / afsteek-sel / beslupt.
Determineren, afpaalen / bepaalen / beslupten.
Detestatie, af-sweering / vloek / vervloeking / af-schrik / versoeping / vlieding / schouwing.
Detesteren, vervloeken / af-sweeren / door grouwel houden / afgrouwen / vlieden / verwerpen.
Detineren, ophouden / onthouden / vast houden / gevangen houden / in bedwang houden / besetten.
Detorqueren, ontwenden / omkeeren / verdraapen / krommen / ombuygen.
Detorsie, omwending / omkeering / verdraaping / ombuyging.
Detracteren, aftrekken / onttrekken / af korten. Detracteren, agterklappen.
Detractie, aftrekking / onttrekking / af korting. Detractie, agterklap / eer-rooving.
Detractie vande falcidische portie, maakingkorting van het vierde gedeelte der erfenis / aftrekking van het vierde gedeelte der erfenisse. Dese maakingkorting kort een erfgenaam de maakingbeurders af / als hun meer als drie derden deelen der erfenisse is gemaakt / op dat de erfgenaam / volgens sijn regt dat hy heeft / het eene vierde gedeelte vrij en onbeswaart voor sik behoude.
Detractie vande trebellianische portie, overhandsche erffenis korting / erf korting van het vierde gedeelte eener overhandsche erffenis. Dese erffenis korting kort een erfgenaam uyt de hand / de erfgenaam over de hand af / als hem meer is gemaakt / als drie dee-

deelen der erffenisse/ op dat de erfgenaam uy
de hand/ volgens syn regt dat hy heeft/ hy
eene vierde gedeelte vry en onbeswaart voor
sik behoude.

Detraheren, aftrekken/onttrekken/wegnee-
men/ afkorten. Detraheren, agterklap-
pen.

Deuternomium, tweede-wet/is een seker boek
inde schrift/ vande Grieken also genoemt/
om datter de wet of tien geboden/ welke in
het boek des uyttogts verhaalt staan/ weder
in verhaalt worden. En dit woord deuter-
nomium laat men so al onovergeset in 't ne-
der duyts staan even al eens of het onover-
settelijk was. Dit boek tweede-wet word
ook genoemt het vijfde boek Moses: want
men poogt ons wijs te maaken dat Mose de-
selve soude geschreven hebben/ alhoewel uyt
die boeken self anders getoont kan werden.
Dog men soude het Moses boeken konnen
noemen/ om datter van Moses in gehan-
delt word: maar dan is het eerste boek Mo-
ses boek niet/ om dat daar van Moses niet
gesprooken word. De Hebreen noemen het
ספר אלה הדברים, sepher ele hadebarim, het
boek dit zyn de woorden/ dat is na de eerste
woorden van het begin des boeks.

Devaliseren, struykrooven/stroopen.

Devaliseert, beschadigt/omreddert.

Devalleren, neerlaaten/ affinken/ sakken.

Devastatie, verwoesting/ vernieling.

Devasteren, verwoesten/ vernielen.

Deviatie, afgaaning vande weg/ afdwaa-
ling.

Devijs, een sin-spreuk.

De-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

viseren, gesprek houden / kouten / praaten.
Devoir, pligt / pligt-schuld. Devoir, vlijt / naerstighept.
Devolatie, afvlieging.
Devoleren, afvliegen.
Devolveren, toekomen / afkomen / uyt de gewoonte komen. Devolveren, doen komen / komen / dienen voor eenig geregt. Devolveren, afrollen / afwentelen / van vooven neder rollen / doen vallen / ontwinden / afwinden.
Devolutie, afgang / afkoming / ontwinding / vermindering / verloop.
Devoratie, opslokking / verslinding.
Devoreren, opslokken / verslinden.
Devoot, andagtig / eerbiedig.
Devotie, andagt / eerbieding / eerbiedigheyd.
Devotieus, andagtig / eerbiedig / Godsdienstig.
Devoueren, verlaaten / verbloeken.
Devoveren, toewenschen / toewpen.
Dexteriteyt, geswindheyd / behendigheyd.

D. I.

Diabel, lasteraar / beschuldiger / anklaager.
Diademe, een Konings kroon / een windsel / 't welk de Koningen op 't hoofd droegen / een hoofd tsiersel.
Diaken, een dienaar. Diaken, een opsiender der armen / arme besorger / of arme versorger / dat is / een die den opsigt heeft over de arme menschen / en de selven besorgt datse onderhoud van spijs en drank en andere noodsaakelijke dingen tot onderhoud bekomen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Dialect, een wijs van spreeken / de uytspraa[k] eenes taals / of eygenschap van ider taal [in] de uytspraak: dat is / ider taals eygensch[ap] inde uytspraak.
Dialectica, de redenkonst / de konst van w[el] spreekentheyd.
Dialoge, een tsaamenspraak/ tweespraak.
Diameter, middelstreep / of midstreep / is [de] streep / dewelke in 't midden van een ro[nd] getrokken word / en het selve rond dan a[an] tween verdeelt.
Diaphragma, het middel-schot / middel rift / af-schutsel / 't welk is een vlies in 't lijf / d[at] de ingewanden des borsts en buyks van ee[n] scheyd.
Diastole, verlanger. Diastole, verlanging uyttrekking / uytbreyding / opening.
Diatribe, ommegang / gewoonte / oeffening tijdkorting / by-eenkomst / tsaamenspraak
Dictamen, een voorspelling / voordigting.
Dictateur, opper-gesaghebber / opper-bevel hebber / oppervoogd / opper krijgs-overst in den Oorlog.
Dicteren, voorleesen / ofte voorseggen 't gee[n] iemant schrijft / bewoorden / voorspellen voorstellen/ voordigten/ digten.
Dictionaris, een woord-boek/ woorde-schat.
Dictum, een kort begrijp van een gewijsde/ son der byvoeginge van redenen of middelen Dictum, een spreuk / segwoord / spreek-woord.
Dieete, eetensmaat / eedmaat/ eet-gemak.
Dien onvermindert ten tween finen te ant-woorden / dien onvermindert sijn verdere be-weering voorstellen / dat is / behalven he[t]
voor-

voorstellen van verset / ook eygentlijk op de twist-saak self antwoorde.

Diffamatie, eer-rooving / naam-schending.

Diffameren, eer-rooven / naam-rooven / naam-schenden / onteeren / agterklappen / schande naar seggen.

Diffameerde, eer-geroofde / naam-geroofde / naam-geschondene / onteerde: die met loogens en vuyle agterklap onteert is.

Diffameert, ge-eerrooft / genaam-rooft / onteert.

Different, verschillig / verschillend / onderscheydend. Different, een verschil. Siet Differentie.

Different zijn / verschillig zijn / verschillend zijn.

Differentie, een verschil / onderscheyd / verscheydenheyd / een twist-saak.

Differeren, verscheelen / verschillen / niet over een komen / niet gelijken. Differeren, verlengen / uytstellen / uytsetten. Differeren, hier en daar draagen / verdraagen.

Difficil, swaar / moeyelijk / swaar om doen.

Difficulteit, swaarigheyd / swaardoenlijkheyd / moeyte / hindernis / letsel.

Difficulteren, swaarigheyd maaken.

Diffidentie, wantrouw / ongeloof.

Diffinieren. Siet Definieren.

Diffinitie. Siet Definitie.

Diffinitijf. Siet Definitijf.

Diffinitijf vonnis. soek Vonnis definitijf.

Diffinitive sententie. soek Sententie definitijf.

Diffinitivelijk. Siet Definitivelijk.

Diffringeren, verbreeken.

Diffugeren, afvlieden / ontvlugten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Diffunderen, vergieten/ verplengen/ uytspreiden.

Digereren, verdouwen/ verteeren.

Digestie, verdouwing/ verteering.

Digniteyt, waardigheyd / waardy / ansien/ staat.

Digressie, buytentred / uytstap / uyttreeding/ uytstapping/ uytloop / aftreeding. Digressie, uytspanning / uytweyding. Digressie, buytenslag/ zijdgang. Digressie, buyten treden.

Dijudicatie, agting / onderscheyding / onderkenning/ oordeeling.

Dijudiceren, onderscheyden / onderkennen/ oordeelen/ agten.

Dilaberen, vergaan / vervallen.

Dilay, uytstel/ uytstel des gedings. 'T wel geschied op 't versoek vanden anlegger of verweerder om eenige wigtige oorsaaken. Dilay, dag van beraad neeming. Dilay, sleeping/ vertoeving.

Dilayen, sleepingen / vertoevingen / beletselen / of verhinderingen/ waar door een geding veragtert word.

Dilayeren, uytstellen / verlengen / vertrekken/ sleepende houden.

Dilapidatie, verslemping / verteering / doorbrenging/ verkwisting.

Dilapideren, doorbrengen, verkwisten / versiempen/ verteeren.

Dilatatie, uytspanning / wijdmaaking.

Dilateren, uytspannen / wijdmaaken.

Dilatie, uytstel/ uytstel des gedings. Siet Dilay. Dilatie, uytstelling / uytset / uytsetting/ verlenging.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Datoir, uptſtellig/ uptſettig/ verlengig.
Datoire exceptie. ſoekt Exceptie dilatoor.
Lectie, liefde / lieving. Dilectie, keure/ ver-kieſing.
Ligent, naerſtig/ gauw/ vlijtig.
Ligenteren, benaerſtigen / bevlijtigen.
Ligeren, lieven / lief hebben / beminnen/ gunſte draagen/ gunſtig zijn.
Liratie, raaskalling.
Lireren, raaskallen.
Lueren, afſpoelen / overſpoelen / nat maa-ken/ vogtig maaken / weyken. Dilueren, verklaaren / uytleggen.
Luvie, overſpoeling / overvloeying/ overwa-tering / water-vloed. De ſchrift maakt ge-wag van een algemeene water-vloed / de-welke ook wel ſond vloed genoemt word / om datſe om der menſchen ſonden wille ge-ſchied is over de gantſe aarde / ſoo dat alle het geen leeven ontfangen had verdronk/ be-halven agt menſchen / en van elk reyn ge-dierte 7 paar / en 't onreyn een paar / de wel-ke in een kiſt / of ſchip kan men 't ook wel noemen / dat tot den eynde gemaakt was/ gegaan zijnde/behouden zijn. ſie Arke. Dat ſomtijds eenige landen zijn ondergeloopen en met water overdekt geworden / kan wel zijn: maar dat de gantſe aarde / dewelke rond en met ſeer hooge bergen verſien is/ met water rondom dies tijds ſoude overdekt zijn geweeſt / is niet mogelijk. So dat het maar voor een onderlooping van eenige lan-den moet verſtaan worden.
Membreren, ontleden/ afſnijden.
Menſie, meeting/ afmeeting.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Diminueren, aftrekken / verminderen / ve-
klepnen / klepnder maaken.
Diminutie, een vermindering / verklepnin/
aftrekking/ afslag.
Diminutien, overleggen / al't geen tot aftre-
king of afslag kan strekken overleggen / 't
geschied in saaken van rekeningen.
Dimissie, ontslaaging / byplaating / byst-
ling.
Dimitteren, byplaaten / bystellen / ontslaa/
laaten gaan / verlaaten / afleggen.
Dimotie, verdrijving/ afwending.
Dimoveren, verdrijven / afwenden.
Diphtong, een twee-klank. Diphtong, e
dubbel-klink letter.
Direct, regtsweegs/ regt-upt/ regt-toe/ regt
regtsstreeks.
Directelijk, regtsweeg / door regte wege
regtsstreeks/ regtelijk.
Directeur, bestierder/ bewinthebber / belepd
Directie, bestiering/ belepd / regting/ bewin
Direptie, ontrukking / plondering/ rooving.
Dirigeren, bestieren/ belepden/ regten/ beve
gen.
Dirimeren, schepden / afschepden/ ontdoen.
Diripieren, ontrukken / plunderen / beroove
steelen.
Disaffectie, ongunst / wangenegenthepd.
Disavantage, nadeel.
Disavoueren, afstemmen/ tegenstemmen.
Discant, boven-sang / dat is de hoogste ste
in 't singen / of Discant, een verschepde tsa
menstemming / of verschepde eenstemmi
hepd in 't singen.
Discanter, bovensang-singer / hoogsteste
singe

inger / die de hoogste stem in 't singen heeft.
Discanteren, bovensang-singen / of hoogste stem singen / of Discanteren, sang-konstelijk singen.
Discensie, nederdaaling.
Disceptatie, krakkeel / redenstrijd / kijving.
Discepteren, kijven / krakkelen / twistig zijn / redenstrijd voeren.
Discerneren, onderscheyden / onderkennen / scheyden en deylen.
Discerperen, verscheuren / in stukken breeken.
Discinderen, doorsnijden / ontleeden / klieven.
Discipline, leering / tugt / onderwijsing / oeffening.
Discipel, of Discipul, een leerling.
Discommodatie, ontrieving.
Discommoderen, ontrieven.
Discontinuatie, afbreeking / uytscheyding.
Discontinueren, afbreeken / uytscheyden.
Discoord, twedragt / twespalt / verschil / oneenigheyd.
Discordantie, twist-stemming / wanstemming / verscheel
Discorderen, verscheelen / twisten.
Discourageren, moed beneemen / ontmoedigen.
Discouragie, moedsinking / ontmoediging / onmoedigheyd / bloodhertigheyd.
Discoureren, redeneren / redenvoeren / praaten / of t'saamenspreeken.
Discours, redenvoering / redenering / een rede / praatje.
Discourtois, onheus / onbeleeft / boersch.
Discourtosie, onheusheyd / onbeleeftheyd / boersheyd.

Discreet, bescheyde / verstandig.
Discretelijk / bescheydelijk / wijsselijk / voorsigtelijk.
Discretie, bescheydenheyd / onderscheyding verstandigheyd.
Discretif, scheydend.
Discrepantie, verschil / verscheeling/verscheydenheyd.
Discreperen, verscheelen / niet over een komen.
Discussie, uytdrijving / verdrijving / verstooting.
Discutieren, uytdrijven / verdrijven / verstooten/ontlossen/af-schudden.
Disert, bespraakt / welspreekend / openbaar.
Disgratie, ongunst/ ongena.
Disjunct, verdeelt / gedeelt/los.
Disjunctie, scheyding/verdeeling.
Disjunctif, schiftig.
Disjungeren, van een doen / ontbinden/ scheyden / ontkoppelen/schiften.
Disloqueren, verplaatsen/ ontleeden.
Disordre, wanschik / wanstel / verschil / verwerring.
Dispareren, verdwijnen.
Dispariteit, ongelijkheyd / onpaarigheyd.
Dispensatie, uytdeeling / bedeeling. Dispensatie, bygeeving / aflaat/ontslag.
Dispenseren, uytdeelen / schikken. Dispenseren, bygeeven / ontslaan / aflaat-geeven.
Dispenseren van den eed / by geeven vanden eed / aflaat-geeven van den eed / ontslaan van den eed.
Dispensier, een schafmeester / uytdeelder.
Dispergeren, versprenden.
Dispersie, verspreyding. Dispi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Dispicieren, af-schouwen/ affien.
Displiceren, mishaagen.
Dispoliatie, berooving / plondering.
Dispolieren, berooven/ plonderen.
Disponeren, beschikken/ schikken/ stellen / bestellen / voorbereyden / bevoegen.
Disponeren by testament, beschikken by uyterterste wil / bestellen by uyterste wil.
Dispoost, welgestelt / gesont / wel te pas.
Dispositie, schik / schikking / beschik / beschikking / bestelling / bestel / gesteltenis / beleeding. Dispositie, gesteltheyd. In goede dispositie, in goede gesteltheyd / of / in wel gesteltheyd / te weten / des lyfs / dat is in goede gesontheyd.
Dispositijf, kort inhoud en besluyt. Dispositijf, een besluyt van een geding dat beschreven moet werden. Dispositijf, het beleyd van een saak / of het beschik van een saak / hoedanig de selve moet angelegt worden. Dispositijf, beschikkelyk / bestelliglyk.
Disputatie, reden-stryd/ twist-rede/ reden-weeging/ kibbeling.
Disputeren, redenstryd-weren/ reden-weegen/ reden-stryden/ twist-redenen/ sin-twisten.
Dissentieren, oneens zyn / verscheelen.
Dissensie, verscheel/ stryd.
Dissentie, twedragt/ oneenigheyd.
Dissereren, redeneren/ praaten/ tsaamenspreeken.
Dissertatie, redenering/ praat.
Dissidie, twedragt / twist / twespalt / oneenigheyd/ krakkeel.
Dissimel, ongelyk.
Dissimilitude, ongelykheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Dissimileren, ongelijk maaken.
Dissimulatie, ontveynsing/ veynsing.
Dissimuleren, ontveynsen / verleugenen / dat is iets 't geen is / houden of het niet en was.
Dissipatie, een verstroping/ versprzeping.
Dissiperen, verstropen / versprzepen. Dissiperen, verscheuren / verteeren / verkwisten.
Dissonant, wanluydend.
Dissonantie, wan-geluyd / wan-klank / onklank.
Dissoneren, wan-luyden / wan-klinken.
Dissolveren, ontbinden / los maaken / lossen / oplossen/ ontknoopen / ontdoen / betaalen.
Dissoluit, ongebonden/ los.
Dissolutie, ontbinding/ lossing / oplossing / los maaking / ontknooping. Dissolutie, ongebondenheyd/ lossigheyd.
Dissuaderen, ontraaden/ afmaanen.
Dissuasie, ontraading/ afmaaning.
Distantie, tusschenheyd / wijdte / tusschenwijdte / afstand.
Distenderen, uytspannen / aftrekken/ vullen/ volmaaken.
Distentie, uytspansel/ uytspanning.
Distemperantie, ongemaatigheyd.
Disteren, afstaan / wijd afstaan / verscheyden of ongelijk zijn.
Distillateur, water-brander / gebrand-water-maaker / is een dewelke uyt kruyden of andere dingen eenige wateren / dewelken inde genees-konst gebruykt worden/ brand.
Distillatie, afdruypping / af-syping. Distillatie, waters-branding / sieding / of kooking.
Distilleren, afdruyppen / afsypen. Distilleren, water-branden/ sieden / of kooken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Diſtinct, onderſcheyden.
Diſtinctie, onderſcheyding/onderſcheydmaaking.
Diſtingueren, onderſcheyden / onderſcheyd maaken.
Diſtorqueren, ombuygen / verdraayen.
Diſtorſie, ombuyging / verdraaying.
Diſtort, verdraayt / geboogen.
Diſtract, afgetrokken / van een getrokken.
Diſtractie, aftrekking / van een trekking / ſcheyding. Diſtractie, verkooping.
Diſtraheren, aftrekken / van een trekken / in veele deelen trekken. Diſtraheren, verkoopen / vervreemden / af-ſcheyden.
Diſtribuant, uytdeelder / omdeeler / verdeeler.
Diſtribueren, uytdeelen / omdeelen / verdeelen / verſpreyden.
Diſtributeur, uytdeelder / omdeeler / verdeeler.
Diſtributie, uytdeeling / omdeeling / verdeeling / verſpreyding.
Diſtrict, regts bepaaling / regts-magt / dat is / ſoo veer als iemants regts-gebied ſtrekt. Diſtrict, begryp / ommering / kreits / kring.
Diſturbatie, verſtooring / ontroering.
Diſturberen, verſtooren / ontroeren / afwerpen en breeken / doen af vallen / afſlaan / afſtooten.
Ditto, of Dito, die ſelve / dat ſelve / op de ſelvige dag / in de ſelvige maand.
Divers, verſcheyden / ongelyk / onderſcheyden.
Diverſelijk, verſcheydentlyk / veelvoudelyk / verſcheyde maalen.
Diverſie, een af wending / afkeering / verandering.
Diverſiteyt, verſcheydentheyd / ongelykheyd / verſchil. Diver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Diversficeren, veranderen / verschepde maaken.

Diverteren, afkeeren / afwenden / aftrekken / ontwenden / verleyden / afleyden / sik afkeeren / ter zijden afgaan / sijn weg op een ander oort neemen / ergens ter herberge gaan / sik ergens onthouden.

Divideren, deelen / verdeelen / scheyden / schiften.

Divin, Goddelijk.

Diviniteyt, Goddelijkheyd.

Divinatie, raading / gissing / waarsegging.

Divineren, raaden / gissen / waarseggen.

Diviseren, redeneren / kouten / snakken.

Divisie, deeling / schifting / scheyding / onderscheyding. Divisie, verdeel-teeken.

Diviseur, deeler / scheyder.

Divortie, houwlijk-scheyding / egt-scheyding / of hegt-scheyding. 'T welk geschied / of om overspel / of om kwaad huys houden. Nog om de eerste oorsaak geschied eygentlijk houwlijk-scheyding: om de ander alleenlijk af-sondering van bywooning / bed / en tafel: sonder verdere scheyding / dat de een / of de ander soude mogen trouwen.

Divulgatie, rugtbaarmaaking / voortsegging / verspreyding / gemeenmaaking.

Divulgeren, rugtbaar maaken / gemeen maaken / verspreyden / verbreyden onder het volk / voortseggen / den volke over al verkondigen.

D. O.

DOceren, onderwijssen / leeraaren / doen blijken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Docile, leersaam.
Docter, of Doctor, een geleerde / leeraar / onderwijser. Docter, een genees-meester / of Doctor in de medecijnen, een genees-meester / die de genees-konst oeffent. Docter juris, een regts-geleerde / die inde wetten en regten ervaaren is. Docter theologie, een Gods-geleerde / leeraar der Gods-geleertheyd.
Doctoorschap/ leeraarschap/ meesterschap.
Doctrine, een leere / leering / tugt / onderwijsing.
Document, een leerstuk / bewijsing/ betoog.
Dodane, een steene beer.
Dogma, een leere / leerstuk.
Dogmatiseren, voort leeren/ leeren / leerlingen maaken.
Doleantie, beklag / weeklagt / treuring / bedroefthepd.
Doleancier, beklaager.
Dolent, droevig / treurig.
Doleren, klaagen / beklaagen / klagt inbrengen/ treuren.
Doleur, droefheyd/ smerte/ pijn.
Doleur, loos/ listig.
Domage, schade.
Domainen, of Domeinen, erf-inkomsten / lands-inkomsten / des lands gemeene opkomsten. Domeine, gebied heerlijkheyd. Domeinen, heeren inkomsten / die sy van hun landen en goederen trekken.
Domestijk, een huys-genoot / behuyst / huysig / huyslijk / inheems.
Domicilie, een woonplaats/ woonstede/maalstede: daarmen maaltijd/ of wooning houd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Domicilie kiesen / een woonstede kiesen / een maalstede kiesen; alsmen nergens huys en houd / of een plaats neemen en kiesen / in een plaats of woonstede.

Dominateur, een heerscher / die volkome heerschappy heeft. Dominateur, een doorbrenger / verteerder / slampamper / kwistgoed.

Dominatie, een heerschappy / heersching / beheering / meesterschap.

Domineren, heerschen / heerschappy voeren / beheeren / heerschappy hebben.

Domine, een heer / die heer iewers over is. Domine, een eygenaar / die eygenaar iewers van is. Eygenaar is tweederley / volkome eygenaar / die alles / dat by de wetten onverboden is / met syn goed mag doen wat hy wil: of gebrekkelyke eygenaar / die niet al met het goed doen mag wat hy wil. Domine, een heer / soo word ook genoemt een geestelyke en leeraar der gemeente. De geestelyken en leeraars willen mede wel een groote naam hebben. Dog waarom sy soo wel niet als andere boere jongens: staat het wat te breed in 't duyts / men neemt een latyns woord / dat en verstaat de gemeene man niet. Kyk men moet al veel doen om opspraak en ergernis te myden.

Dominie, heersching / gebied / heerschappy / beheering. Dominie, een eygenheyd / eygenheyd van eenig goed / is de toebehoorte tot een saak / waar door iemant schoon het besit niet hebbende / 't selve vermag regtelyk te bekomen. Eygenheyd is tweederley / volle eygenheyd / en gebrekkelyke eygenheyd: volle eygenheyd is waar door iemant met de

saake

saake alles mag doen naar sijn geliefte / en t'sijnen bate / dat by de wetten onverbooden is: gebrekkelijke eygenheyd is waar aan iet/ om alles naar sijn believe met de saak te mogen doen / ontbreekt.
Donatie, een schenking / gifte / vereering / een vrye overgeeving.
Done, heerinne / vrouw: of gelijk men nu segt jungvrouw / of juffrouw / dat is jonge vrouw / en men segt het tegens oude en jonge vrouwen / die maar wat meer zijn als de gemeene vrouwen / ja al ist maar in kleeding.
Doneren, schenken.
Dormte, een slaapkamer.
Dorseren, agter opschrijven
Dose, of Dosis, gifte; de gifte hoe veel / of de maat hoe veel / datmen een sieke moet geeven van een genees-middel / om het selve wel te gebruyken.
Dosseren, agter opschrijven.
Dote, een breydschat / houwlijks goed vande breyds zijde.
Doteren, breydschat geeven / breyds-houwlijks goed geeven / dat is / houwlijks goed geeven met een dogter.
Douagiere, een weduwe / een vrugttrekkende weduwe / die de vrugten trekt van al haar overleden mans goederen: of een boedelhouster weduwe / die inden heele boedel en staat des overlede mans / als voogdesse soo lang sy leeft / blijft sitten. Een weduwe / wewe / of weene / is een vrouwe diens man gestorven is / ende die oversulks inden we / of ween / en druk blijft sitten.
Douagieren, weduwe-vrugt trekken / weduwe

we leef-gifte trekken / lijf-togtenaaren.

Douarie, een weduwe gifte / een weduwe besit / weduwe leef-gifte / dat is / een gifte van bruyd-man aan sijn bruyd / booven alle morgen gaaven / of een gifte of geschenk / de welke een bruyd-man doet / van een gedeelte sijner goederen / aan sijn bruyd / om na sijn dood als sy weduwe is / van de selve goederen te leeven.

Dousain, twalef / twalef tal.

D. R.

DRagant, boks-doorn / is een laag doornagtig gewas / korte / sterke wyt verspreyde struykjens voortbrengende / en daar aan seer veel bladeren / an beyde zijden van een middel-ribbe oft senuwe gevoegt / van de welke elk bysonder blad dun en smal is: daar onder schuylen harde witagtige / regte scherpe stekende doornen. De wortel is houtagtig / niet diep / maar dwars ende slim wassende.

Dragee. soek Tregie.

Dragon, slangkruyd / is een kruyd 't welk lange / smalle donker groene bladeren heeft / van smaak seer heet ende scherp oft bijtende. De steelen zijn teer en dun / rond / anderhalven voet hoog of hooger / en worden verdeylt in veel andere steelkens / daar an wassen kleyne ronde knopkens / die heur selven nimmer heel openende / kleyne goud-geele bloemkens met swart vermengt vertoonen. De wortel is lang / dun / met veel anwassende veselingen kruypende.

Dragma, een vierendeel loots / dat is het honderd

dert en agt-en-twintigste gedeelte van een pond / zijnde de swaarte van tsestig korlen.

Drank-offer, een drank-gifte / dat is / een vrywillige gifte van drank / die tot de Godsdienst geheyligt wierd. Heb. נסך, nesech, gieting / uytgieting / komt van נסך, nasach, heeft gegooten / heeft uytgegooten.

Drapereye, lakenhandel / lakenwerk / lakenwerkery / lakenmakery.

Drappier, of Drapier, een laken-weever / wollen-weever.

Drapieren, of Drapenieren, lakenmaaken / of wollenweeven.

Dresseeren, toeregten / toestellen / opstellen / opregten / afregten.

Dressoir, een anregtbank.

D. V.

Dubitatie, een twijffeling / dubbing.

Dubitabel, twijffelbaar / twijffelagtig.

Dubiteren, twijffelen / dubben.

Duc, een Hertog / of Heyrtog / is een die met een leger / of heyr-leger / als overste te velde toog. Duc, leyder / anvoerder. 't Woord Duc, Hertog betekent nu niet alleen een krijgs-overste over een leger: maar het betekent nu mede een heer of gebieder over een land.

Ducaat, een Hertogschap / of Hertogs-gebied. Ducaat, een stuk goud van vijf gulden / een vijf guldens penning.

Ducesse, Hertoginne / of Heyrtogin / de vrouw van een Hertog. Ducesse, een leydster / aanvoerster.

Duel, twe-strijd / twe-gevegt / een gevegt tusschen twe.

Duo, twe. Duo, twe-gesang/ is een gesang met twe stemmen.

Duplijk, na-weer/ weder-antwoord/ of tweede antwoord/ is het tweede of laatste seggen des verweerders/ waar mede hy des eyschers tegenweer beantwoord en wederlegt. Duplijk, tweboud/ tweboudig.

Duplijk met middelen/ na-weer met regts-middelen en bewijsen/ dat is/ het tweede of laatste geschrift des verweerders/ waar mede hy des aanleggers tegenweer met regts-middelen wederlegt. Duplijk, dubbel/ tweeboud.

Duplicatie, na-weer. Siet Duplijk. Duplicatie, een verdubbeling/ dubbelmaaking/ dubbeling.

Dupliceren, na-weeren/ na-weer doen/ dat is/ des eyschers tegenweer beantwoorden. Siet Duplijk. Dupliceren, verdubbelen/ dubbel maaken/ tweboud maaken.

Duwarie. Siet Douarie.

Duwagiere. Siet Duagiere.

Duratie, duuring.

Durabel, duursaam.

Duyvel, een lasteraar/ beschuldiger/ anklaager/ die imant lastert/ beschuldigt/ of anklaagt. Dit woord duyvel, 't welk een bastaart grieks woord is/ komende van διάβολος, diabolos, staat op eenige plaatsen in de schrift inde duytse oversetting even al eens of het goed nederduyts was: dog daar staan wel meer onduytse woorden inde schrift dewelke men on-overgeset laat staan/ om dat de gemeene luyden deselve niet souden verstaan/ en daar door tot kennis van saaken komen. Want als al de woorden in 't nederduyts behoor-

hoorlijk waaren obergeſet / ſo en ſouder dit woord duyvel niet in gevonden worden / nog ook niet inde nederlandſche taal. Nu tragt en poogtmen ons wijs te maaken / dat de duyvel een booſe geeſt is (dog een laſteraar is boos genoeg) dewelke inden beginne goed gemaakt is / dog is voort vervallen van een goede en gelukkige ſtant in een kwade en ongelukkige; alhoewel men in de gantſe ſchrift niet een enkel woord daar van leeſt / de Godsgeleerden willen evenwel dat het waar ſal zijn / om dat ſy het verſiert hebben.

Duyvelin, laſteraarſche / of laſteraarres / beſchuldigſter / anklaagſter.

Duyvelery, laſteringen / beſchuldiging / anklaaging. Duyvelery, wilmen dat ſo eenige wonderlijke dingen en booſe werken / ſullen zijn van verſierde booſe geeſten: maar laſteringen en valſche beſchuldigingen ſijn booſe werken genoeg.

D. Y.

Dyſenterye, de roode loop / bloedgang / doorgang. Dit is een ſiekte die veroorſaakt word van verſweering der darmen / welke verſweering veroorſaakt word door ſcherpe / bijtende en in-eetende vogtigheden / dewelken van het geheele lighaam / of van eenige beſondere leden na de darmen toevloeyen.

E. B.

EBatement, Sie Batement.

Ebatement, ſpeelder. Sie Batement-ſpeelder.

Eben, of Eben-hout / ſwart hout / Indiaans

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

swart hout / is een swart hart hout / 't welk uyt Indien hier gebragt word / en men maakt 'er lijsten om schilderyen / en ook andere kostelijkheden van.

Ebrieteyt, dronkenschap.

Ebullitie, uytsieding / overkooking / opkooking / uytborreling.

Ebullieren, uytsieden / uytkooken / uytborrelen / overkooken / opkooken.

E. C.

ECclesie, een gemeente / een vergadering / tsaamenroeping. Ecclesie, gemeente noemt sik elke vergadering / dewelke een gevoelen in Gods-dienst hebben.

Ecclesiastijk, geestelijk.

Ecclesiastijken, de geestelijken / de leeraars der gemeenten.

Echo, weergalm / weerklank / weergeluyd.

Ecclypseren, verduystert worden / taanen.

Ecclypsis, gebrek / mangel. Ecclypsis, verduystering / ligt-gebrek / son-duyster of maan-duyster. Ecclypsis inde son / verduystering inde son / sons verduystering / of son-duyster / 't welk geschied / wanneer de maan regt-streeps komt tusschen de son en de aarde. Ecclypsis inde maan / verduystering in de maan / maans verduystering / maan-duyster / 't welk geschied / wanneer de aarde regts-streeps komt tusschen de son en de maan.

E. D.

EDeren, uytgeeven / openbaaren / voortbrengen / gemeyn maaken / verkondigen /

gen / verklaaren / noemen. Ederen, eeten.
Edict, een afkonding / een bevel / 't welk geschied by openbaare afkonding: een gebod / weet gebod / verbod.
Edict retorqueren, de voor-regt betrekking te niet doen / oorlof vanden hove verkrijgen. 'T welk geschied / als den eyscher selve in regte niet en verschijnt / en de gedaagde al.
Edicten, afkondingen / bevelen van 's lands overheyd die afgekondigt zijn.
Edificant, bouwer / stigter / een die iets bouwt of timmert.
Edificatie, bouwing / stigting / timmering.
Edificeren, bouwen / huysbouwen / timmeren / stigten.
Edificie, een gebouw / huys / timmering / stigting.
Editie, uytgeeving / druk / gemeyn maaking / verkondiging. Editie, een afschrift-geeving.
Educatie, opvoeding.
Educeren, uytleyden.
Eductie, uytleyding.

E. E.

Eerste instantie, 't eerste regts vervolg / de eerste voor-regt betrekking eerste regtpleegings vervolg / de eerste regtskennisse van een saak.

E. F.

Effaceren, uytveegen / uytdoen / uytwissen.
Effaroucheren, verwilderen / verbijsteren.
Effect, 't volbragte / uytgevoerde / dat is / het geene volbragt / ofte uytgevoert is. Effect, volmaaking / voleynding van een werk / vol-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

brenging. Effect, een daad/ werk/ gewrogt/ kragt / vermogentheyd.
Effect sorteren, stant grijpen / te stade komen.
Effect suspensijf, een opschortende kragt.
Effecten, werkelijkheden / uytvoeringen.
Effectif, werklijk / werkiglijk / uytwerkig / werkig.
Effectie, uytwerking.
Effectivement, uytwerklijk/ uytwerklijkheyd.
Effectueel, uytwerklijk.
Effectueren, te weeg brengen/ uytvoeren/ uytwerken.
Effeminatie, verwijving.
Effemineren, verwijven : dat is / swak en vrouwagtig van aart worden.
Efficacie, kragt/ werking/ uytwerking/werklijkheyd/ uytwerklijkheyd.
Efficientie, uytwerking / uytwerkendheyd / te weeg brenging.
Efficieren, te weeg brengen/ uytwerken/ maaken.
Effictie, verdigting / versiering.
Effigie, een af-beeldsel / uytbeeldsel / nabootsing.
Effingeren, verdigten/ versieren.
Efforceren, onderwinden / poogen.
Effort, pooging/ onderwinding.
Effractie, breeking / uytbreeking / doorbreeking.
Effringeren, uytbreeken / doorbreeken / breeken/ in stukken breeken.
Effrayeren, of Effroyeren, verschrikken / verbaasen.
Effugeren, ontvlieden/ ontvlugten/ ontloopen.
Effugie, uytvlugt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Effunderen, uytgieten / uytstorten / plengen.
Effusie, uytgieting / uytstorting / vergieting / plenging.

E. G.

EGayeren, verbrolijken / verblijden / verheugen.
Egayement, verbrolijking / verblijding / verheuging.
Egaal, even gelijk.
Egaliteyt, even gelijkheyd.
Egaleren, even gelijk maaken / evenen.
Egeren, gebreeken / behoeven / gebrek hebben.
Egredieren, uytgaan / buyten gaan.
Egressie, uytgang.

E. J.

EJaculatie, uytschieting / uytwerping / of uytgoying.
Ejaculeren, uytschieten / uytwerpen.
Ejectie, uytwerping / of verwerping.
Ejicieren, uytwerpen / verwerpen.

E. L.

ELaboratie, uytwerking / bearbeyding.
Elaboreren, uytwerking / bearbeyding.
Elaberen, doorslippen / ontslippen.
Elatie, verheffing.
Electie, verkiesing / uytkiesing.
Electuarie, een slikking / of slik geneesmiddel / is een geneesmiddel 't welk toegestelt word uyt eenige tsaamengemengde / afdrybende sappen / en stoffen / waar van als dan den kranke voorgeschreven word de groote van een boon / of groote noot door te slikken / om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

afgang te krijgen. Somtijds word het wel in eenig genees-water gemengt heel dun / en dan word het gedronken.
Elegans, aartig / uytneemend / uytsteekend.
Elegantie, aartigheyd / frapigheyd.
Elegie, een treur-sang / treur-lied / klagte.
Element, hoofd-stof. De vier elementen, de vier hoofd-stoffen / waar uyt alles bestaat / dewelke zijn de aarde / water / vuyr en lugt. Element, een beginsel. Elementen van alle dingen / de eerste beginselen van alle dingen.
Elevatie, verheffing / opligting.
Eleveren, verheffen / opligten.
Eliceren, uytlokken / uytvinden / uyttrekken / haalen.
Elideren, uytstooten / uytslaan / uytdrijven / uyt doen komen / uythouwen / breeken en scheuren.
Elisie, uytdrijding / uytstooting / breeking / scheuring.
Eligeren, uytleesen / uytkiesen / verkiesen.
Elocatie, verhuuring / uytbesteeding.
Eloceren, verhuuren / uytbesteeden.
Elocutie, uytspraak / bewoording.
Eloquent, welspreekend / taalvaerdig.
Eloquentie, welspreekendheyd.
Eloqueren, uytspreeken.
Elucidatie, verklaaring / verligting.
Elucideren, verklaaren / verligten / helderen.
Eluderen, bespotten / uytstrijken / te loor stellen.
Elueren, af-spoelen / uytwasschen / afwasschen.
Elusie, bespotting / uytstrijking.
Elutie, afwassching / uytwassching / af-spoeling.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

E. M.

EMail, of Emaileersel, doorvlamming/brand-schildering.

Emaileerder, een brand-schilder / is een die op goud / heet gemaakt zijnde / lof-werk schildert.

Emailleren, brand-schilderen / doorvlammen.

Emanatie, uytvloeping.

Emancipatie, handligting / vrymaaking / vrystelling / ontslaging vande magt der ouders/ waar door iemand / dewelke nu tot sijn jaaren gekomen is / word op sijn vrye voeten gestelt / om sik self en het sijne te bestieren.

Emanciperen, handligten / uyt de magt laaten/ vrymaaken / vrystellen / sijn eygen meester maaken (gelijk een vader sijn soon doet) sijn kinderen van de magt/ de welk men over hun heeft/ ontslaan.

Emaneren, uytvloepen/ uytkomen / uytgeeven.

Emballeren, inpakken.

Embarasseren, inmengen / indringen/ inwikkelen/ verwarren.

Embarquement, inscheeping.

Embarqueren, inscheepen.

Embarreren, doorrijgen / doorsteeken.

Embleme, beeldwerk / een sin-spreuk.

Embraseren, ontsteeken / ontfonken / in brand steeken.

Embrasseren, omhalsen / omarmen.

Embrauilleren, verwarren/ belemmeren.

Embuscade, een belaaging / laaglegging / verspieding.

Emendatie, een verbeetring / betering/ verdrijving.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Emende. soek Amende.
Emenderen, verbeteren / beteren / verdryven / geneesen.
Emergentie, opwelling/booven water koming/ te voorschyn koming.
Emergeren, uyt 't water opkomen / boven water komen/ opwellen / te voorschyn komen.
Emigratie, verhuysing.
Emigreren, verhuysen.
Eminent, uytsteekende/verheeven/uytkykende.
Eminentie, uytsteekentheyd / voortreffelykheyd.
Emineren, uytsteeken / overtreffen.
Emissaris, uytgesonden/uytgesondene /een bespieder/ luysteraar.
Emissie, afvaarding/ uytlaating/ af-sending.
Emitteren, af-senden / uytgeeven / uytlaaten/ senden / laaten gaan/ afvaardigen.
Emollieren, versagten/ weeken/ week maaken/ sagt maaken.
Emollitie, versagting/weeking/week maaking/ sagt maaking.
Emologatie, voor goed kenning / voor goed agting / bekentenisse / toestant.
Emologeren, voor goed kennen / voor goed agten.
Empareren, bemagtigen.
Empeschement, beletsel / verhindering.
Empescheren, beletten / verhinderen.
Empescheur, beletter/ verhinderaar.
Empieteren, inklauwen / innemen.
Emphase, nadruk/ kragt.
Emolument, genot / gewin / baat / nut/ voordeel/ vrugt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

molumenten, genot/ gewin/ baat/ nut/ voor-deelen/ vrugten/ die men van den arbeyd of dienſt krijgt.
Employ, beſteding / anlegging / anwending / beſigheyd / dienſt gebruyk/ gebruyk.
Employeren, beſteden / anleggen/ anwenden/ beſigen/ gebruyken.
Employeren reprochen en ſalvatien van regten/ gebruyken wederleggingen en beſchermin-gen van regten.
Emportatie, ontvoering/ wegbrenging.
Emporteren, ontvoeren / wegbrengen.
Emptie, koop/ kooping.
Emulatie, afgunſt/ ondergaaning / volg-iver/ volg-ſugt/ na-iver.
Emuleren, na-iveren / imant volgen in iets na te doen/ op de voet volgen/ondergaan/ wan-gunnen/ afgunſtig zijn.
Emundatie, reyniging / ſuyvering.
Emunderen, reynigen / ſuyveren.
Emunit, uytgenomen / vry.

E. N.

ENarratie, een verhaaling / vertelling.
Enarreren, vertellen / verhaalen.
Encourageren, anmoedigen.
Endorſement, of Endoſſement, after opſchrij-ving.
Endoſſeren, of Endorſeren, after opſchrijven/ after opſtellen / op de rug teykenen van een wiſſelbrief.
Energie, kragt.
Enervatie, ontſenuwing.
Enerveren, ontſenuwen / kragteloos maaken.
Enfantery, voet-volk / Oorlogs-volk te voet/ of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

of krijgs-volk te voet in den Oorlog dienende.

Enfin, eyndelijk / ten lesten.

Enfrainte, of Enfreinte, verbreeking / gebrooke sekerheyd / ofte misbruykt regt.

Engageren, inwikkelen / verpanden.

Engel, een boode / of gesant.

Engelen, booden of gesanten / 't zy goede of kwaade booden / sijn die imants boodschap an een ander/an welke sy gesonden zijn/doen/ en draagen also de naam van een bediening diese doen / dat is boodschappen. Dit woord engelen afkomende van ἄγγελοι, aggeloi, is een bastaart grieks woord / en staat op veel plaatsen in de schrift in de nederduytse oversetting; dog men laat het daar so / even al eens oft goed nederduyts was / onovergeset staan / om dat de gemeene luyden het selve niet verstaan souden/en oversulks de eyge betekenis niet komen te weeten. Want als dat woord overal overgeset was in de schrift / so soude men selfs in't nederduyts daar van niet weten te spreken anders als van booden. Het is mede een groot misbruyk der Godsgeleerden / dat sy dit bastaart grieks woord engelen gebruyken als een eyge naam der geesten/ daar het maar is een gemeene noem-naam van booden / en kan op ider menschelijk boode gepast worden : gelijk het grieks woord angeloi in anders geen beteekenisse vande heydense Grieken gebruykt is. Vorders seggen sy / dat dese booden (engelen, daarse geesten van maaken) inden beginne voortgebragt zijn / en eenige der selver op dien eygen tijd gevallen zijn (een korte vreugd voor-

waar)

waar) alhoewel men inde ſchrift niet een woord daar van leeſt. Maar het is genoeg denken der geeſtelijken als sy het ſeggen.

Engelin, een boodin.

Engien, verſtand/ vernuft. Engien, een werktuyg/ gereedſchap. Engien, een bolwerk/ veſt/ of ander Oorlogs-ſterkte.

Engienieer, een veſt bouwer/ ſterkte bouwer/ bolwerker/ die in belegeringen allerhande bolwerken en ſterkten bouwt. Engienieer, een vernufteling/ verſtandige.

Engien-meeſter. ſie Engienieer.

Enorm, leelijk/ ongeſchikt/ onmaatig/ wanſtallig.

Enqueſte, onderſoek/ onderſoeking/ ondervraaging/ hooring van getuygen.

Enqueſte doen/ onderſoek doen/ ondervraaging doen/ getuygen hooren/ dat is/ wanneer een regter getuygen hoort ende de ſelven onderſoekt op de gelegentheyd van ſaaken.

Enqueſte valetudinair, ondervraaging van getuygen ſiektes halven gedaan/ hooring van getuygen die ſiektes halven geſchied/ dat is/ als iemand verſoekt/ dat door den regter eenige ſwakke/ ofte oude getuygen/ diemen vreeſt haaſt te ſullen ſterven/ datelijk mogen gehoord werden/ om ſik daar mede in tijd en wijle te mogen behelpen/ als de ſaak komt te dienen.

Enqueſteren, onderſoeken/ ondervraagen.

Entameren, ontginnen/ beginnen/ anvangen.

Entelmes, of Entelmoes. Sie Entremets.

Entenaille, inwendige ſtrijkhoek.

Enterinement, geſtading/ beveſtiging/ goedvinding/ voor goedhouding.

Ente-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Enterineren, gestaden / bevestigen / voor goed houden / goed vinden / een gunste by een Vorst gedaan aan het hof overleeveren / om overwoogen en gestadigt te werden.
Entrecours, tusschenloop. Entrecours, tusschenhandel / onderhandeling.
Entree, of Entrye, ingang / intree / intreede.
Entremets, een tusschen-geregt / is het geregte van eenige spyse op een maaltyd 't welk voor het na-geregt opgeset word op tafel.
Entrepreneren, onderneemen / onderwinden / by de hand neemen.
Entreprinse, of Entreprijse, een anslag / voorneemen.
Enthusiast, een geest-dryver / kwaeker. De geest-dryvers zyn opregte en vroome dog onnoosele luyden / dewelke van gevoele zyn / dat elk 't zy man of vrouw / die de gaaven des geests krygt / in de vergadering mag spreeken / en dat geen mag spreeken 't welk hem dan de Geest geeft uyt te spreeken. Maar die luyden letten niet / datse maar spreeken 't geen 'er als dan in de geheugenis komt van 't geene sy te vooren of geleesen en geleert of gehoort hebben. Want niemant sal meer voortbrengen als hy weet: en die niet veel weet / sal niet veel weeten te seggen / gelyk 't in de vergadering van die luyden wel geschiet / dat imant een rede begint / maar begonnen hebbende daar in blyft steeken / om dat hy niet meer weet: En daarom noem ikse onnosel / om dat ik bespeurt heb / datse in 't gemeen niet veel weeten / maar in leeven en wandel schynen sy opregt en vroom.
Enudatie, ontblooting / ontdekking.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Enuderen, ontblooten / ontdekken.
Envellopperen, inwikkelen / inwinden.
Envie, nijd / wangunst.
Enule campane, alants-wortel/of galant-wortel / die komt uyt der aarden voort met seer groote bladeren / die een palm of halven voet breed somtijds anderhalven voet lang zijn / van vooren spits / sagt en met dunne wolagtige ruyghgheyd bedekt. De steel is vier of vijf voeten lang / dikker dan een vinger / wat ruyg / an sijn top in sommige takken of zijdsteelen verdeelt / en elk der selver draagt een groote breede / ronde / geele bloem. De wortel is oneffen gebult en gebluft / dik en niet lang / sterk van reuk en bitteragtig van smaak.
Enumeratie, telling / optelling / uyttelling.
Enumereren, tellen / optellen / uyttellen.
Enunciatie, uytspraak / uytspreeking.
Enuntieren, uytspreeken / uytten / seggen / verkondigen / openbaaren / openbaar maaken.

E. P.

EPigramma, opschrift / overschrift / puntdigt / byschrift.
Epigraphe. sie Epigramma.
Epiphanie, een verschijning. Alhoewel dit woord Epiphanie maar eygentlijk verschijning betekent: so word'er evenwel by de roomse geestelijken een heyligen dag / dewelke sy dry Koningen dag noemen / by verstaan. Dese heylige dag word gevirt op de sesten dag van de eerste maand des jaars / zijnde na het seggen der voorsz. geestelijken de dertiende dag van de geboorte des Behouders
(Jesu,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

(Jesu.) Alhoewel nu in de schrift staat; sie wijsen kwaamen van 't oosten. Sonder upt te drukken eenig getal, so seggen sy dry; de schrift segt wijsen (dog het selve woord word ook wel gebruykt voor tovenaars, sy seggen Koningen: de schrift segt maar wijsen kwaamen, sonder te seggen hoe lang of hoe kort na de geboorte, sy seggen den dertienden dag. So dat sy het schijnen so veel beter te weten als de schrift daar van schrijft. Dog wat sal ik seggen, de roomse geestelijken stellen en versieren alles na hun goed dunken. En de roomse geestelijken, en de heydense geestelijken hebben de waereld so vol versieringen en grollen gebragt, dat de menschen, daar door nu nog worden belet, om als redelijke menschen een redelijke Gods-dienst te oeffenen. We eyndelijk eens sodaanige geestelijken.

Epistel, een brief, send-brief.

Episteler, send-brief-singer, die de send-brief singt, wanneer de God mensch-maaking (gelijk de roomse geestelijken seggen) geschied. Wat dit voor een send-brief is, diese dan singen, weet ik niet: of het de woorden of boodschap des boode tot Maria, naamentlijk weest gegroet Maria vol van genade enz. is, kan ik niet vast seggen.

Epitaphe, een graf-schrift op een graf.

Epitome, een verkortsel, kort begrijp.

Epulatie, gastmaaling, eeting, gastmaal houding.

Epuleren, gasten, gastemaalen, gastmaal houden, brassen, eeten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

E. Q.

EQuaal, evengelijk / gelijk.
Equaliteyt, evengelijkheyd / gelijkheyd / evenheyd / billikheyd.
Equanim, gelijkmoedig.
Equanimiteyt, gelijkmoedigheyd.
Equatie, evegelijking / evening / verevening.
Equeren, evenen / gelijk maaken.
Equinoctiaal, nagt-evenig / of dag-nagt-evenig
Equinoctie, nagt-evening / of dag-nagt-evening / dat is / die tijd wanneer de dag en nagt even lang zijn.
Equipage, uptrusting / uptreeding.
Equipage-meester / uptrust-meester / of uptreed-meester / is die iets gereed maakt: het word voornaamentlijk genomen voor een die scheepen gereed maakt / 't zy ten Oorlog / of anders.
Equipareren, vergelijken / gelijk maaken.
Equiperen, uptrusten / uptreeden.
Equipollent, gelijkmagtig / gelijk vermogend
Equipollentie, gelijkmagtigheyd / gelijkvermogendheyd.
Equipolleren, gelijkmagtig zijn / gelijk vermogend zijn.
Equitatie, te paerd-rijding.
Equiteren, te paerd rijden.
Equiteyt, billikheyd.
Equivalent, gelijkwaardig / evenwaardig.
Equivalentie, gelijkwaardigheyd / evenwaardigheyd.
Equivaleren, gelijk gelden / even waardig zijn.
Equivocq, dubbelsinnig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Equivocatie, gelijke benaaming / woord-speling / dat is / wanneermen met een woord verscheyde dingen kan noemen.
Equivoceren, gelijk benaamen / woord-spelen of veel beduyden.

E. R.

ERadicatie,, uytrooying.
Eradiceren, uytroopen.
Erect, opgeregt / regt.
Erectie, opregting.
Ereptie, ontrukking.
Ergo, dan / derhalven / so dan.
Erigeren, opregten / opheffen / om hoog setten.
Eripieren, uytrukken / ontrukken / ontneemen.
Eroderen, uytknaagen.
Erosie, uytknaaging.
Erraten, misslagen / dwaalingen / missingen.
Erre, of Errement, haastelijk / geswind / vaardig / al loopende.
Errement. sie Erre.
Erreren, missen / dwaalen / doolen.
Erreur, dooling / dwaaling / missing / misslag.
Erts-bisschop, eerste opsiender / of opperste opsiender over eenige plaatsen daar opsienders zijn ; eerste opsiender der gemeente. Een opsiender der gemeente is so magtig / dat hy eenige gemeentens onder sik heeft / een eerste opsiender is so magtig / dat hy eenige opsienders onder sik heeft. sie Bisschop.
Erts-bisdom, eerst opsienders gebied / of eerste opsienderschap.
Erts-engel. soek Archangel.
Erudieren, onderwijsen.
Eruditeyt, beschaaftheyd / geleertheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Erueren, opdelven/ uyttrekken/ uytkratſen.
Erumperen, uytbreeken/ uytbarſten/ uytgaan/ uytvallen.
Eruptie, uytbreek/ uytval/ uytogt.

E. S.

ESCALADE, ladderanſlag.
Eſcarpe, beſchoeping/ beſchoepſel. Eſcarpe, een ſluper.
Eſcappade, ontſnapping / ontkoming.
Eſcapperen, ontkomen / ontſnappen.
Eſclairciſſement, verklaaring.
Eſclandere, oneer / eerkwetſing.
Esgaal, gelijk/ even.
Eslargeren, verwijden / uytbreyden.
Eſpargne, verſpaaring / ſuynigheyd. Eſpargne, ſpaarkiſt/ ſpaarpot.
Eſpaule, de ſchouder / ſchouderhoek.
Eſplucheren, uytpluyſen.
Eſſay. ſoek Aſſay.
Eſſayeren. ſoek Aſſayeren.
Eſſayeur. ſoek Aſſayeur.
Eſſe, weſen / zijn.
Eſſentie, weſen / weſenheyd / daar is maar een weſen / te weten een ſelfſtandig of on-af hangig weſen / dat is God / waar van alle onderſtandige of afhangige weſens afhangig zijn.
Eſſentieel, weſendlijk.
Eſſue, of Eſſuwe. ſoek Exue.
Eſtime, agting/ waardye.
Eſtimatie, agting / waardering/ ſchatting.
Eſtimeren, agten/ waardeeren/ ſchatten.
Esquadre, of Esquadron, een hoofd-gedeelte / wijk/ ſlagorde.
Esquinantie. ſie Squinantie.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

E. T.

ETerniteyt, eeuwigheyd.

Etiopie, mooren-land / is daar de swarte woonen.

E. U.

EUangelier, de dienaar / dewelke de blyde boodschap singt / blyde boodschapsinge. Die vande roomse Gods-dienst doen ve dingen inde Gods-dienst al singende.

Euangeliken, dit woord sou betekenen een g boodschapjen / maar by die vande room Gods dienst word het genomen voor e halsband daar een kruysken of ander bee deken anhangt. sie Agnus Dei.

Euangelist, een goe boodschap-schrijver / blijd tijding-schrijver / die een goe boodschap blijde tijding beschrijft / of beschreven heef sodaanige zijnder vier / namentlijk Matheu Marcus, Lucas, Johannes, de goe boodschap welke sy beschreven hebben / is de geboort leeven en sterven des Behouders / Jesus.

Euangelium, goe boodschap / goede boodschap of blijde boodschap / blijde tijding / blytijding Waarin nu dese goede boodschap of blijde tij ding bestaat / dat sal daar in moeten zijn in geen Matheus verhaalt in sijn 1. hoofdstuk he 12. afdeelsel alwaar dese woorden staan: End sy (namentlijk Maria) sal een soone baaren / ende gy sult de selfs naam heeten Behouder / want hy sal sijn volk behou den van hun dwaalingen. Dit wilmen sal een voor segging zijn: maar is die voorsegging verbul in den Behouder; want daar staat / Hy sa sijn volk behouden van hun dwaalingen. Hy was een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Gode, ende de Joden ſijn dan ſijn volk. Sijn nu de Joden behouden van hun dwaalingen? mijns oordeels geensins: want sy hebben nog al groote dwaalingen / en ſijn nog de selfde luyden / dewelke sy voorheen geweest zijn. Wilmen seggen / het is in ons / wy die ons seggen ſijn navolgers te zijn / vervult. Ik seg dat het in ons tot nog toe / alſo min vervult is / of word / om dat wy nog alſo groote / groove dwaalingen / als de Joden, hebben vande kenniſſe des eenigen Gods. So dat het op een drooms verhaal / gelijk 't geweest is / sal uytkomen des volks behouding van dwaaling. Segt imant hoe een droom? de boode des Heeren verscheen Joseph inden droom. Wat sekerheyd daar van immers geen andere / als dat het den droomende Joseph des morgens wakker wordende alſo heeft believen te verhaalen / en dat verhaal is wel vijftig jaar daar na eerst van Matheus beschreven.

Euangelizeren, blijde boodſchap brengen / goede boodſchap verkondigen / blijde tijding boodſchappen.

Euchariſtie, een danksegging. Euchariſtie, word ook genomen voor een dankmaal / of gelijk wy nu seggen Avondmaal des Heeren / beſtaande in 't eeten van een ſtuk brood en in 't drinken van een beker wijn. Sodaanigen dankmaal was dies tijds by de Joden, en is nog / ſo ik eens verſtaan heb / by de ſelven een out gebruyk / dat sy op de hoogtijden en ook op eenige andere tijden / na het eeten des Avondmaals een ſtuk brood neemen en breeken en dat omdeelen elk heer des huys an ſijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

huysgenooten om te eeten / en daar na wordt mede de beker met wijn / om daar altemaal uyt te drinken / omgedeelt: en dan looven en danken sy God den Almagtigen geever alles goeds / die het brood en de wijn uyt der aarde doet voortkomen tot hunlieder spijse en drank. En dat gebruyk des dankmaals heeft de Behouder (Jesus) als een Jode ook nagevolgt op de Joodse hoogtijd des doortogts / onder sijne Leerlingen des avends voor sijn dood. Maar wy die dat Joods gebruyk ook navolgen / hebben evenwel een heel ander insigt daar mede / als de Jooden gehad hebben. Want het word van ons gedaan ter gedagtenisse van des Heeren dood / waar mede hy volkomentlijk voor alle onse dwaalingen of sonden heeft voldaan en betaalt: al staat het so effen en volkomentlijk inde schrift niet / het word even wel gelooft voor vast en seker. Of dat nu waar is / dat hy volkomentlijk voor ons voldaan en betaalt heeft / en of het wel waar kan zijn / dat soude te lang vallen hier te verhaalen / over sulks moet dat hier gestaakt zijn; 't is ons genoeg dat wy den oorsprong / gelijk 't behoord / verhaalt hebben. Euchari-stie. sie Misse.

E. V.

EVacuatie, leediging / ontleediging / ontruyming / uytruyming / uytvaaring.

Evacueren, leedigen / ontleedigen / uytruymen / ontruymen / uytvaaren.

Evaderen, ontgaan / ontsnappen / ontloopen / ontvlieden / worden.

Evagatie, uytwijking / uytweyding / swerving / uyt-

uptswerving.
Evageren, uytwijken / uytweyden / swerven / uytswerven.
Evaluatie, waardeering / gelding.
Evalueren, waardeeren / gelden.
Evanesceren, verdwijnen / vergaan.
Evaporatie, opdamping / uytwaassening.
Evaporeren, uytwaassemen / uytdampen / opdampen.
Evasie, ontlooping / ontvlugting / ontkooming / ontsnapping.
Evelleren, uyttrekken / uytplukken / uytrukken.
Evenement, geschieding / voorval / gebeuring / uytkomst.
Evenieren, geschieden / gebeuren / overkomen / voorvallen.
Eventilatie, uytwanning.
Eventileren, uytwannen / uytsnuffelen.
Everteren, uytroepen / omkeeren / verkeeren.
Evertueren, poogen / sijn best doen.
Eversie, uytroeping / verwoesting / omkeering.
Evictie, uytwinning / afwinning / overtuyging / bewijsing. Evictie, uytwinning / dat is / als iemant met alle regt uytgewonnen is / of / als iemand met regt uyt sijn goed gewonnen word / soo dat hy genootsaakt is 't selve af te staan: 't zy dat het is om een gewijsde te voldoen / of / 't zy dat hy eenig gekoft goed moet afstaan / daar een ander / die om uytwinning te hebben dingtaal gevoert heeft meer regt toe had / als de verkooper / of Evictie, uytwinning / dat is / een wederbekoming van ons goed door gewijsde des regters / welk goed onse tegendinger door

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

wettelijke ankomst verkregen had. Prestatie van evictie, uytwinnings bevryping / dat is / als iemand gehouden is / een ander door uytwinning uyt syn goed te bevrijden.

Evictie presteren, door uytwinning bevrijden.

Evident, opentlijk / schijnbaarlijk / blijkelijk / klaar / oogschijnlijk / klaarlijk / openbaarlijk.

Evidentie, een klaarblijkende beweering / klaarblijkend bewijs. Evidentie, klaarblijklijkheyd / schijnbaarheyd.

Evinceren, uytwinnen / afwinnen / overtuygen / bewijsen.

Evitatie, schouwing / mijding.

Eviteren, schouwen / mijden / vermijden / blieden.

Evocatie, aftrekking eens gedings van een laager regter tot een hooger. 't Welk geschied / uyt klagte van geweygert regt / als de laage regter de saak te lang onder hem heeft gehouden / sonder regt daar op te willen doen. Evocatie, aftrek / uytroeping / beroeping / uytdaaging / ontbieding.

Evoceren, uytroepen / uytdaagen / beroepen / ontbieden / aftrekken / een geding van een laage regter tot een hooge.

Evolveren, ontrollen / ontvouwen / ontwinden / doorleesen.

Evolutie, ontvouwing / ontwinding / ontrolling.

Evomeren, uytspouwen / uytbraaken.

Evomitie, uytspouwing / uytbraaking.

Evulsie, uytrukking / uyttrekking / uytplukking.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

E. X.

Exact, doorwrogt. Exact, nauwkeuriglijk.
Exactie, afvordering / af-eysching / afpersing / schatting / onregtmatige schatting / geld-afpersing. Exactie, eysch / vereysch.
Exactioneren, schatten / af-eyschen / afpersen / overschatten / afdwingen.
Exaggerateur, vergrooter / ophooper.
Exaggeratie, vergrooting / ophooping / vermeerdering.
Exaggereren, vergrooten / ophoopen / grooter maaken / vermeerderen.
Exagitatie, oeffening. Exagitatie, kwelling.
Exagiteren, oeffenen / omleyden / kwellen.
Exaltatie, verhooging / overheffing / opheffing.
Exalteren, verhoogen / verheffen / opheffen. Exalteren, prijsen.
Examen, ondersoek / proef / toets ondervraaging / uytvorsching.
Examinatie, ondersoeking / ondervraaging / toetsing / uytvorsching / proeving.
Examinateur, ondersoeker / ondervraager / navorscher / toetser.
Examineren, ondersoeken / ondervraagen / uytvorschen / ondertasten / beproeven / toetsen.
Exaspereren, verbitteren / vergrammen / vergrimmen / ontsteeken / noopen / ophitsen. Exaspereren, scherp maaken / rouw maaken.
Exasperatie, verbittering / vergramming / vergrimming / ontsteeking / ophitsing. Exasperatie, scherpmaaking / rouwmaaking.
Exaudiren, verhooren / uythooren.
Exauditie, verhooring / uythooring.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Excandeſcentie, vergramming / ontſteeking. Excandeſcentie, gloeping/ gloeyende hitte.
Excandeſceren, ſik vergrammen / ontſteeken / toornig worden. Excandeſceren, gloeyende worden.
Excederen, te boven gaan.
Excelleren, uytſteeken / overtreffen / uytmunten.
Excellent, uytneemend/ uytſteekend/ voortreffelijk.
Excellentie, voortreffelijkheyd / uytſteekendheyd/ uytneemendheyd.
Exceptie, een verſet / uytneeming / uytſondering / uytvlugt.
Exceptie declinatoir, verſet tot ontgaaning des gerigts-dwang / verſet van afwijking / verſet om te ontgaan het regts-gebied eenes on-onderhoorige regters / is een tegenſtelling des gedaagdes tegen den eyſcher / ſtrekkende tot afwijking van den regter of een verſet / waar by een gedaagde verſoekt / van een regter / waar voor hy geroepen is / afgeweſen te werden tot ſijn dagelijkſchen regter / een behulp middel om van den regter af te gaan.
Exceptie dilatoir, verſet van uytſtel / uytſtellend verſet / een uytvlugt / waar by iemant ſoekt uytſtel des gedings te krijgen.
Exceptie peremptoir, verſet tot vernietinge van de ſaake / een verſet van te nietdoeninge / of uyteyndig verſet / waar by men wil dat de ſaak ſal te niet en ten eynde zijn.
Exceptie proponeren, verſet voorſtellen / verſet inbrengen / uytneeming of tegenſtelling voorwenden.
Exceptie van incompetentie, verſet van on-onder-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

derhoorigheyd des regters / is een beweering vande gedaagde tegens den eyscher vande niet onderhoorigheyd des regters. sie Renvoy.

Exceptie van litis contestatie, verset upt begonne regtspleeging verset upt voldinging. Een saak en kan niet meer als voor een regter te gelijk dienen: als dan iemant een ander upt een voldonge saak roept voor een ander regter / als daar de saak voor voldongen is / soo heeft den ander verset van voldinging tegens hem / waar mede de tweede voor regtbetrekking vernietigt word.

Exceptie van litis finitæ, verset upt ge-eyndigde regtspleeging / verset van gewysder saake. Wanneer een saak by eynd-oordeel afgedaan is / of aan goede mannen / of gewillekeurde regters verbleve: so kan iemant niet wederom upt de selve saak / den ander voor de selve regters betrekken / of den ander stellende dit verset van ge-eyndigde regts-pleeging voor / segt / dat de saak afgedaan is / en dat over sulks de voor regtbetrekking te niet is.

Exceptie van litis pendentie, verset van hangende saake / dat is / wanneer een saak of geding te vooren voor een anderen regter is gebragt / ende daar nog is hangende: soo en kan men de selve niet voor een andere regter doen dienen / of de gedaagde heeft verset van hangende saake / 't welk de tweede voor regtbetrekking te niet doet.

Exceptie van renvoy, verset van overwysing na den dagelykse regter / verset van sending tot den onderhoorigen regter. soek Renvoy.

Ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Exceptie van transactie, verset uyt daading / of daanding / verset uyt willig verdrag / of verset uyt vriendelijke scheyding. Wanneer een saak by daading of willig verdrag is afgedaan: soo en kan men de selve niet wederom voor 't geregte brengen / of de gedaagde brengt in verset van daading / en segt dat de saak by daading of willig verdrag is afgedaan / en word oversulks door dit verset de te onregt begonne regtspleeging afgesneden.

Excerneren, uytsiften / uytdoen / siften / buydelen / temsen / suyveren / uytscheyden / onderscheyden / uytwerpen.

Excerperen, uytneemen / uytplukken / uyttrekken / uytleesen / of uytkiesen.

Exces, overdaad / overmaat / uytwijk / verschil.

Excessijf, overdaadig / overmaatig / overstallig / onmaatig.

Excideren, uythouwen / uytsnyen / uytvallen / te buyten gaan.

Excijs. soek Accijs.

Excijsenaar. sie Accijsenaar.

Excijs-huys. soek Accijs-huys.

Excijs-meester. sie Accijs-meester.

Excipient, versetter / verset voorsteller / verset voorwender / uytvlugt soeker: die een ander eenig verset voorstelt / of die eenige uytstel of uytvlugt in een geding soekt.

Excipieerde, versettede / verset voorgestelde / verset voorgewendene: die van een ander eenig verset voor gestelt word.

Excipieren, uytneemen / uytsonderen / verset voorwenden / verset voorstellen / uytvlugt neemen / uytvlugt soeken.

Excitatie, opwekking / prikkeling / anporring.

Exci-

Exciteren, opwekken/ anporren/ anritsen.
Exclamatie, uytroeping/ uytschreeuwing/ uytbarsting.
Exclameren, uytroepen/uytschreeuwen/schreeuwen.
Excluderen, uytsluyten. Excluderen, verwerpen / beletten / niet willen ontfangen. Excluderen, uytkippen/ uytbroen of/ uytbroeisen.
Exclus, of Excluys, uytgeweert/ uytbesondert/ uytgeslooten / onbegreepen.
Exclusie, een uytsluyting / verwerping. Exclusie, uytkipping / uytbroeping.
Excogitabel, uytdenkelyk.
Excogitatie, uytdenking / besinning.
Excogiteren, besinnen / versinnen, uytdenken.
Excoleren, oeffenen / opmaaken / hermaaken/ opboetsen / vertsieren.
Excommunicatie, uyt de gemeenschaphouding/ uytbanning uyt de gemeente / banning uyt de gemeente / verwaating / uytsluyting uyt de gemeente. 't Welk geschied / wanneer iemant sik niet wel draagt in leeven en leer / en dat hy een ergerlyk leven leyd/daar sik ider anstoot.
Excommuniceren, uyt de gemeynschap houden / bannen uyt de gemeente/ uytsluyten uyt de gemeente / verwaaten / uytbannen uyt de gemeente.
Excommuniceerde, uytgebannene uyt de gemeente / uytgeslootene uyt de gemeente / gebannene uyt de gemeente / verwaatene / uyt de gemeynschap gehoudene / is een die om een ergerlyke leere / of leeven uyt de gemeenschap der geloovigen verstooten is. By die van de room-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

roomsche Gods-dienst (in die plaatsen of landen daar de selve geagt word als een suyl des staats) word seer ligtelijk den ban / vloek / ja ter dood brenging / gelijk sulks veel duysend maalen gebleeken is / en nog blijkt / gebruykt tegens die / dewelk een weynig anders van gevoelen was / en is / als sy geestelijken hebben willen / dat hy sal zijn: al schoon syn gevoelen of leer veel schriftmaatiger is of was / als de geestelijkheyd gestelt heeft / so word het evenwel een ergerlijk gevoelen of leer genoemt. Sy en letten niet / dat het onmoogelijk is / om de verscheydenheyd der opvoeding en onderwijsing: datmen alle in geloofssaaken van een gevoelen kan zijn / voornaamentlijk daarmen malkander onverstaanbaare geloofsstellingen opdringt / en oversulks tegen de reden / datmen malkander daarom ter dood brengt / vloekt en bant. Die van de herstelde Gods-dienst konnen mede al heel fijntjes / gelijk eenige maalen gebleeken is / iemand betigten van een ergerlijk gevoel of leer te zijn / die iets anders gevoelt / alhoewel veel schriftmaatiger en na de reden als eenige van haar gemeene stellingen / die sy gestelt hebben buyten de schrift / zijn mede brengende. Nog sy en hebben / gelijk de roomsche hebben / geen magt / anders als de uytsluyting uyt de gemeente / en dat heeft voor luyden van kennis / die sy daar mede willen dreygen / weynig te beduyden. Dan sy wilden wel / soo ik vertrouw / datmen hun hier te lande mede soodanige volstrekte magt toestond / ik geloof sy soudent mede bond genoeg maaken / en weynig de liefde en verdraag-

saam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

saamheyd oeffenen / diemen maar alleen behoorde te oeffenen. Maar o! hoe gelukkig is het land / welkers Overheden tot die wijsheyd gekomen zijn / datse hun land-bestier niet gegrond hebben op den suyl van eenderley Gods-dienst / om welke staande te houden men geduurig van nooden heeft / te bannen / te blokken / te hangen / te branden / en dood te slaan: maar alleen op goede land-wetten en billik land-bestier / waar by sy toelaaten / 't welk strekt tot bloey en welvaaren des lands / dat ieder vogelken mag singen na dat het gebekt is. 't Is wel waar dat sy Overheden an de meeste vogelkens van eender veer en bek de grootste kouwen om by malkander te vliegen / toestaan / en dat de minder en minder hoop van ander gebekte vogelkens kleynder en kleynder kouwekens hebben / soo zijnse dog alle even gelijk ten ansien vande bescherming / en gebruyk van 's lands regt. En somtijds heeft een kleyn kouweken meer gemak en ligt / als de grooten. Soo dat een voogel uyt de groote kooyen uytgepikt en gebeeten zijnde ligtelijk / sonder dat het sik daar over behoeft te ontstellen / kan en mag na een vande kleyne kooykens toevliegen / en daar gemakkelijk onder de schaduwe des wijnstoks en vijgebooms rusten / sonder afgunst of nijdigheyd onderworpen te zijn. Om een ergerlijk leeven als 't niet al te grof gaat en sullen die vande roomsche kerk niemand ligtelijk iets / 't geen tot nadeel van eer strekt / an doen / als iemand maar eens biegt / is alles weer vergeeven. Maar die vande herstelde Gods-dienst sullen iemand ligtelijker / voorna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

namentlijk die sy soo wat haatig zijn / in sijn eer tasten en uytsluyten of bannen om een geringe oorsaak. Dog of sy daar wel en voorsigtig an doen / geef ik elk te bedenken; daar sy selfs wel weeten / datse soo fijn niet leeven / of altijd geleeft hebben / alsse nu wel schijnen. Dat de gemeene mensch wist / hoe'er veel geleeft hebben / en veel nog leeven / sy souden 'er de walg af hebben / en sy soudense soo veel niet agten als sy nu doen.

Excommuniceert, gebanne uyt de gemeente / uytgesloote uyt de gemeente / uytgebanne uyt de gemeente / verwaate / uyt de gemeenschap gesonde.

Excoriatie, villing / de huyd-afstrooping. Excoriatie, schending.

Excorieren, villen / het vel aftrekken.

Excrement, uytwerpsel / vuyligheyd des lijfs / diemen uytwerpt.

Excrescentie, een uytwas / kwabbe / dat is so een dikke knobbel die twers uyt komt wassen.

Excretie, uytwerping / af-scheyding / scheyding.

Exculperen, ontschuldigen / verschoonen.

Excurreren, uytloopen.

Excursie, uytlooping / uytval.

Excusatie, ontschuldiging / verschooning / verantwoording.

Excusant, ontschuldiger / verschooner.

Excuse. sie Excusatie.

Excusering. sie Excusatie.

Excuseerder. sie Excusant.

Excuseerde, verontschuldigde / verschoonde.

Excuseren, verschoonen / ontschuldigen / verantwoorden.

Excussie, afdwinging / afparsing / goederens af-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

afdwinging. Als een borge / die van een schuld-eyscher wegens de borgtogte om betaalinge word angesprooken/den selven voorwerpt / dat sy eerst de betaalinge moet vorderen vande selfs schuldige / ende dien syn goederen / de welken hy heeft / afdwingen / tot voldoeninge van de betaalinge.

Excuteren, afdwingen / afperssen. Excuteren, uytschudden / uytslaan / uytsmyten/ uytstooten / uyt doen springen / schudden en doen vallen.

Execrabel, afgryſſelyk / verbloekelyk.

Execratie, afgryſing/ verbloeking.

Execreren, afgryſen / verbloeken.

Executabel, uytwinnelyk / verrigtelyk / uytrigtelyk / uytvoerelyk.

Executeerde, uytgewonnene/ gepande/ die met alle regt uytgewonnen is / en diens goederen tot voldoening van 't gewysde verkogt zyn.

Executeert, uytgewonne/ gepand/ uytgevoert/ verrigt / volvoert / uytgewerkt.

Executeren, uytwinnen / panden / uytregten/ uytvoeren / tot voldoeninge dwingen / te werk leggen / uytwerken een gewysde/ volvoeren/ verrigten.

Executeur, een uytvoerder/ pander / deurwaarder / uytwinner / uytregter / volbrenger / die iets uytvoert en verregt / of een die dagvaarding doet of panding / of een die iemant uytwint met regt.

Executeur testamentair, of Executeur van een testament, een erf-uytter / uytvoerder van een uyterste wil / uyterste wil uytvoerder/uytwerker van een uyterste wil / verrigter van een uyterste wil / die des boedels saaken red-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

det / en de upterste wil des overledene volvoert en volbrengt / of die gestelt is tot de uptvoering van iemands upterste wil.

Executie, uptwinning / als iemant iets met regt uptgewonnen word. Executie, uptvoering / uptvoering van een gewijsde / voortgang / voortgang van een gewijsde / panding / uptregting / volvoering / vordering.

Executie onder Cautie, voortgang onder versekering / voortgang van 't gewijsde onder versekering. Wanneer van een opgeschorst gewijsde geoordeelt word vanden regter / dat het selve sijn voortgang sal hebben onder borgtogt of versekering.

Executie paraat, datelijke uptwinning / dat is / datmen 't gevelde gewijsde datelijk kan uptvoeren / met het neemen van pand / sonder vorder vermaanige of waarschouwing / of regtsmiddel te gebruyken.

Executoriaal, verrigtelijk / uptrigtelijk / uptvoerelijk.

Executoriale brieven / brieven van verrigting / brieven van uptvoering des gewijsde / inhoudende een versoek van 't hof of andere regter / an andere hoven of regters om eenige gewijsdens upt te voeren ofte te werk te leggen in hunlieder regts gebieden.

Executorien. siet Executoriale brieven.

Exempel, een voorbeeld / staal / bybeeld / byspel / een voorschrift. By exempel, by voorbeeld.

Exemplaar, een af-schrift / naschrift. siet Copie.

Exemplificeren, bevoorbeelden / by voorbeeld seggen / met voorbeeld bewijsen.

Exempt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Exempt, bevrijd / vry / uytgenomen.
Exemptie, uytsondering / vrydom / vryding / uytneeming.
Exempteren, bevryen / uytsonderen / uytneemen.
Exequeren, verboegen / volbrengen / uytvoeren / verrigten.
Exerceren, oeffenen / onderhouden / bedienen / handhaaven / besigen / gebruyken / doen maaken.
Exerceren, kwellen / pynigen / niet met vrede laaten.
Exercitatie. siet Exercitie.
Exerciteren. siet Exerceren.
Exercitie, een oeffening / gebruyking / besiging.
Exerciteur, een reeder / scheeps-reeder / medereeder / die of alleen / of nevens meer andere reeders / een schip uytrust of reed.
Exerciteurs, reeders / mede-reeders / scheepsreeders.
Exhalatie, uytwaasseming / damp.
Exhaleren, uytwaassemen.
Exhaureren, uytscheppen / uytputten / uytmergelen / uytsuppen.
Exhausie, uytschepping / uytputting / uytmergeling.
Exheredatie, een onterving / ontgoeding.
Exherederen, onterven / ontgoeden / iemand by uyterste wil onterven / ende de goederen ontmaaken.
Exhiberen, vertoonen / te voorschijn brengen / voor den dag brengen / overleveren / bybrengen / voordraagen / uytleeveren / opwijsen / daar stellen.
Exhibitie, een vertooning van een ding / vertooning / te voorschijn brenging / daar stelling /

ling / anwijsing / opwijsing / voordraaging.
Exhortatie, anmaaning / anporting.
Exhorteren, anmaanen / anporren.
Exigentie, vereyschjing / eysch.
Exigeren, afeyschen / afvorderen. Exigeren, verjaagen / uytjaagen / verdrijven. Exigeren, volmaaken / volbrengen. Exigeren, bidden en begeeren.
Exigue, gering / kleyn.
Exileren, balling zijn.
Exilie, ban / uytbanning.
Exilieren, uytspringen.
Eximeren, uytkoopen / bykoopen / bevryen / uytsonderen / uytneemen / uytbedingen.
Existeren, daar zijn / in wesen zijn / zijn / daadlijk zijn.
Existentie, daar wesing / wesendlijkheyd / zijnlijkheyd.
Exitie, eynding / ondergang / uytgang.
Exodus, uyttogt / is de naam van een seker boek inde schrift / vande Grieken also genoemt / om dat de uyttogt der kinderen Israels uyt Haegoppe (Ægypte) uyt de slavernyr der Haegoppenaars daar in verhaalt word. Het boek uyttogt / of het boek des uyttogts word ook genoemt het tweede boek Mosis, als of het Mose soude geschreven hebben / alhoewel de wijste en geleerste luyden het daar voor houden / dat het eenen Esdra geschreven heeft: dog eygentlijk kan men het niet wel weeten wie de schrijver is, het zijn maar raadsels / uyt eenige omstandigheden / die'er in die vijf boeken verhaalt worden / is wel af te meeten / dat Mose de schrijver daar van niet geweest is. En word het

het Mosis boek / of het boek van Mosis, dat is het boek 't welk van Mosis handelt / genoemt om datter van Mosis in gehandelt word / so soude het maar zijn het eerste boek van Mosis, om datter Mosis geboorte en begin in verhaalt word. By de Hebreen word het boek des upttogts genoemt ספר שמות, sepher schemot, het boek der naamen / om dat de naamen der soonen Israels voort in 't begin des boeks genoemt worden / als ook om dat het boek begint met die woorden: Ende dit zijn de naamen. Het woord exodus, of exodos, is een goed grieks woord / en betekent / gelijk ik gesegt heb / upttogt / dog dat laatmen inde nederduytse oversetting al onovergeset staan: trouwens men laat 'er so veel onovergeset staan / dat het op geen een ankomt. Ik vertrouw / dat de geestelijken het voor een groote ongeregtigheyd of sonde soude rekenen / datse die moeyten op sik soude neemen / om het alles in 't nederduyts over te setten: want de gemeene man vreesen sy sou te wijs worden.

Exoneratie, ontlasting / lossing / ontlading.

Exonereren, ontlasten / lossen / ontladen.

Exorbitant, uytspoorig / buytenspoorig.

Exorbitantie, buytenspoorigheyd / uytspoorigheyd.

Exorbiteren, 't spoor byster zijn / buyten 't spoor gaan / buyten 't spoor zijn.

Exorcisme, beswering. De roomsc geestelijken hebben veel malligheden in 't hoofd met die besweeringen; sy besweeren de jonge kinderen als syse doopen / op dat de boose geest van heur soude uytgaan / sy besweeren de ouden

den dewelke met een boosen geest beseeten zijn / so sy seggen / en verdrijven de selve door hun besweeringen / deweiken sy seggen dat so kragtig zijn. Dog wat dat van die versierde / boose geest / dewelk men duyvel, dat is lasteraar / noemt / is / kan gesien worden in het woord Duyvel.

Exorcist, een besweerder / die de besweeringen doet.

Exorderen, beginnen / anvangen / anheffen.

Exordie, begin / anvang / inleyding / voorreden.

Exoratie, verbidding.

Exoreren, verbidden.

Exornatie, vertsiering / oppronking.

Exorneren, vertsieren / oppronken.

Expanderen, uytspannen / uytspreyden / uytrekken / ontvouwen / ontplupken.

Expansie, uytspanning / uytspreyding / uytrekking / ontvouwing.

Expectatie, verwagting / verleyding / ontbeyding.

Expecteren, verwagten / ontbeyden / verbeyden.

Expectoratie, uytboeseming.

Expectoreren, uytboesemen / uytbraaken.

Expedient, afgeregt / vaerdig / voordeelig / gevaerlijk / uytkomst / reddering.

Expedientie, verdaardiging / afvaardiging.

Expedieren, redden / afvaerdigen / verrigten / voldoen / af handelen / afdoen. Expedieren, ontwarren / ontlossen / los maaken verligten.

Expeditie, een ontlossing / losmaaking / redding / ontwarring. Expeditie, afvaerdiging / ver-

verrigting / afhandeling / voldoening / afdoening. Expeditie, een krijgstogt.
Expelleren, uytdrijven / uytboſſen / uytſtooten.
Expenderen, betaalen / bekoſtigen. Expenderen, overweegen / een ding naerſtelijk aanmerken / weegen.
Expenſe, onkoſten des gedings. Expenſe, onkoſten / uytgift / betaalinge / koſten die men beſteed en uytlegt / of die men verteert heeft.
Experientie, ondervinding / uytvinding / ervaarentheyd.
Experieren, ondervinden / uytvinden / beproeven / verſoeken.
Experimenteren, ondervinden / onderſoeken / verſoeken / beproeven.
Experiment, ondervinding / verſoeking / beproeving.
Expert, ervaren / onderſogt.
Expiatie, verſoening / reyniging / boete.
Expieren, verſoenen / boeten / reynigen / herwyen.
Expilatie, plondering / uytrooving.
Expileren, plonderen / uytrooven.
Expiratie, eyndiging / eynding / uytgang. Expiratie, uytaaſſeming / den geeſt geeving. Expiratie, verſchijning.
Expireren, eyndigen / verſchijnen. Expireren, uytaaſſemen / den geeſt geeven / den adem of wind uytblaaſen. Expireren, verſtreeken zijn / verby zijn. De tijd is ge-expireert, de tijd is verſtreeken / de tijd is verby.
Explicatie, ontvouwing / uytlegging / verklaaring.
Expliceren, ontvouwen / uytleggen / verklaaren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Exploit, of Exploot, uytwerking / te werklegging / uytvoering / verrigting.
Exploicteering, sie Exploict.
Exploicteren, of Explooteren, uytwerken / te werk leggen / uytvoeren / verrigten.
Explooicteren een mandement, of Explooteren een mandement, dagvaarding doen / dagvaarding uytvoeren / dagvaarden / zijn last en bevel volvoeren en verrigten / een dagbrief of ander bevel van 't Hof te werk leggen daar het behoort.
Exploicteur, een uytvoerder / uytwerker / die iets uytvoert en verrigt.
Exploratie, ondersoeking / beproeving.
Exploreren, ondersoeken / beproeven.
Exponeren, uytleggen / verklaaren / voordoen.
Exportatie, uytdraaging.
Exporteren, uytdraagen.
Expositie, uytlegging / verbreeding / verklaaren.
Expostulatie, beklaaging.
Expostuleren, sik beklaagen / beklag doen / doorneemen / doorstrijken.
Expres, uytdrukkelijk / merkelijk / opentlijk.
Expresseren, uytdrukken.
Expresselijk, uytdrukkelijk.
Expressibel, uytdrukkig.
Expressie, uytdrukking / uytdouwing.
Exprimeren, uytdrukken / uytdouwen / aftekenen of namaaken.
Exprobatie, veragting / verwijt.
Exproberen, verwijten / veragten.
Exprofesso, met voordagt / opentlijk, openbaarlijk.
Expugnatie, bevegting / inneeming vegtender hand / vegtenderhandsche overwinning / ontwel-

weldiging / afwinning.
Expugneren, bevegten / inneemen vegtender hand / of overwinnen vegtender hand / afwinnen / afſtormen / ontweldigen.
Expulſeren, uytſtooten / uytdryven.
Expulſie, uytſtooting / uytdryving.
Expurgatie, een ontſchuldiging. Expurgatie, een ſuyvering / uytſuyvering / reyniging.
Expurgeren, ontſchuldigen. Expurgeren, ſuyveren / uytſuyveren / reynigen.
Exquireren, doorſoeken.
Exquis, of Exquiſit, uytgeleſen / nauwkeurig.
Exquiſitie, doorſoeking.
Exſereren, voortdoen.
Extempore, voor de vuyſt / op ſtaande voet.
Extemporaal, intijdlijk / geſwind.
Extenderen, uytbreyden / uytſpannen / uyttrekken.
Extenſibel, uytſpannelijk.
Extenſie, uytbreyding / uytgebreydenheyd / uytſpanning / uyttrekking.
Extenſif, uytgeſpannen / uytgebreyd.
Exteren, voorhanden zijn / uytſtaan / te vinden zijn.
Extereren, uytwrijven / uytſluyten / in ſtukken wrijven.
Extergeren, uytwiſſchen.
Exterieur, uytwendig.
Exterminatie, verjaaging / banning uyt het land / uytrooping / uytdryving.
Extermineren, uyt de landpaalen bannen / verjaagen / uytdrijven / verdrijven / uytroopen / vernielen / verderven.
Extern, uytwendig.
Exterſio, uytwiſſching.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Extimatie. soek Estimatie.
Extime. soek Estime.
Extimeren. soek Estimeren.
Extinctie, uytblussching/ uytdooving.
Extingueren, uytblusschen / uytdooven / uytdoen/ te niet doen / verderven.
Extirpatie, uytrooping / ontwortelіng / wortel uyttrekking.
Extirperen, de wortel uyttrekken/ ontwortelen/ uytroopen.
Extolleren, verheffen/ verhoogen.
Extorqueren, afpersen / ontwringen / uytwringen / afdwingen.
Extorsie, afpersing / ontwringing / afdwinging.
Extract, een uyttreksel / kort begrijp.
Extractie, een uyttrekking / uytstelling / verlanging.
Extraderen, uytgeeven / overleeveren.
Extraditie, overleevering/ uytgeeving.
Extraheren, uyttrekken / uytstellen/ verlangen. Extraheren, anraaden.
Extrajudicieel, of Extrajudicielijk / buyten regte / buyten geregts-dwang / buyten dingtaalig / daar niet van te oordeelen is.
Extrajudicieel jurament. siet Jurament extrajudicieel.
Extraordinare pene. soek Pene extraordinair.
Extraordinarie, buyten gewoonte / buyten gewoon / buyten gemeen / ongewoonelijk / ongemeenlijk. Extraordinarie, naar beschepdenheyd.
Extraordinaris, buyten gewoontig / buyten gemeentig / ongewoon / ongemeen.
Extravagant, uytspoorig / hoogloopend / uytbondig/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

vondig / uytheems / hooggaande.
Extravagantie, uytſpoorigheyd / buytenſpoorigheyd.
Extravageren, uyt het ſpoor ſlaan / te buyten gaan / buyten 't ſpoor loopen.
Extreem, uytnemend / uyterſt / uyt der maaten / booven maaten.
Extremiteyt, uyterſte / uyterſtheyd / uyteyndigheyd / aalheyd / aaleynd.
Extruderen, uytſtooten.
Extructie, opbouwing / timmering.
Extrueren, timmeren / opbouwen.
Extruſie, uytſtooting.
Exue, of Exuwe, verplaatſ-geld / uytgang-regt / 't welk ge-eyſcht word uyt een regt / eenige ſteden toekomende / tot een gedeelte van hunne burgers goederen / die op een andere plaats gaan woonen. Exue, uytgang / uytkomſt.
Exul, een balling / of banling / gebannene / die uyt den lande gebannen is.
Exuleren, balling zijn / of banling zijn.
Exulceratie, verſweering / uytſweering.
Exulcereren, uytſweeren / verſweeren.
Exultatie, opſpringing / huppeling.
Exulteren, opſpringen / huppelen.
Exundatie, overvloeying.
Exunderen, overvloeyen / uytloopen / overloopen.

F. A.

Fabel, een vertelling / verdigtſel / verſierſel / klugt / ſprookje / kwak.
Fabelagtig. ſie Fabuleus.
Fabel-werk / verdigtſel / verdigt-werk / verſiert werk /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

werk/klugt.
Fabels-wijse / verdigts-gewijse / versierts-gewijse / klugts-gewijse.
Faal, of Faaliering. sie Feyl.
Faalen. sie Feylen.
Faalgeren. sie Feylen.
Faaliering. sie Feyl.
Fabuleerder, verdigter / versierder / klugt-verteller.
Fabuleeren, verdigten / versieren / klugten vertellen.
Fabuleus, verdigt / versiert / beuselagtig.
Fabrica, timmering/ bouwing/ gebouw.
Fabriceren, versieren / verdigten. Fabriceren, timmeren/ bouwen.
Fabrijk, of Fabrijker, een werk-meester / bouw-meester / gebouw-digter / bouw-heer/ rop-meester.
Fabrijk-meester. sie Fabrijk.
Face, gesigt / aangesigt.
Facetieus, boertig.
Facil, ligtvaerdig/ ligtdoenelijk.
Facilitatie, ligtmaaking/ verligting.
Faciliteren, ligtmaaken/ verligten.
Faciliteyt, daadvaerdigheyd / ligtdoenlijkheyd.
Facit, maakt / uytkomst.
Facteur, of Factoor, een koopmans handel drijver / saakvoerder / bewinthebber / die de saaken / of handelingen / van een ander drijft / een gemagtigde.
Factie, rotting / tsaamenrotting / oproer / zydigheyd.
Factieus, oproerig / rotagtig / tsaamenrottig.
Factum, een daad / uytkomst / geschiedenis.
Faculteren, magt geeven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Faculteyt, een magt / vermogentheyd / vermogen / kragt / ligtigheyd.
Facunde, welſpreekend.
Facundie, welſpreekendheyd.
Faict, of Faite, een daad / een gedaan ding.
Faicten, of Faiten. ſiet Feyten.
Faillieren, of Faljeren, bankeroet ſpeelen / bankbreeken / bankeroeten / agter uytvaaren. Faillieren, miſſen / ontbreeken.
Failliſſement, of Falliſſement, bankeroet-ſpeeling / bank-breeking / bankeroet / dat is / deurgaan ſonder de ſchuld-eyſchers te konnen betaalen : 't welk geſchied / als iemant meer ſchuld heeft / als goed. Failliſſement, miſſing / ontbreeking.
Falcidie, af korting / af-ſnyding.
Falcidiſche portie, het vierde gedeelte eener erffeniſſe / 't welk een erfgenaam / die met al te veel maakinge beſwaart is / vermag de maakingbeurders af te trekken / om het ſelve vierde gedeelte der erffenis vry en onbeſwaart voor ſik te behouden.
Falcidiſche wet / een wet van het vierde gedeelte der erffenis-korting : waar by toegeſtaan word / dat een erfgenaam / welkers erffeniſſe ſoo ſeer met maakingen was beſwaart / datter nauwelijks iets voor ſijn overſchoot mogt voor ſik behouden het vierde gedeelte der erffeniſſe vry en onbeſwaart / ende de maakingbeurders het ſelve afkorten.
Fallacie, valsheyd / bedriegelijkheyd.
Fallencie, bedrieging.
Faciende, een handeling / ſaak / ding.
Falliſſement. ſie Failliſſement.
Falſaris, een verbalſcher / verbalſcher van geſchrift /.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

schrift / die om te bedriegen valsche geschriften maakt / of eenig geschrift vervalscht / of naboost: een bedrieger / vals aart / loogenaar / meyneediger.
Falcificatie, vervalsching.
Falcificeren, vervalschen.
Falcifieren, vervalschen.
Falsiteyt, valsheyd / bedrog / loge.
Faam, 't gerugt.
Fameus, berugt / naamschendig / rugtbaar / bekent.
Fameus libel, een eer-roovent geschrift / naamschendent geschrift / waar door iemant word beschuldigt van eenig kwaad / en waar in iemant buyten behooren word gelastert en gescholden / en also van syn eer en goede naam berooft.
Faam-schender / naam-schender / eer-roover.
Familiaar, huysgemeen / gemeensaam.
Familie, huysgesin / gesin.
Familiariteyt, gemeensaamheyd.
Fantasie, verbeelding / inbeelding / eygensinnigheyd / swerfgedagten.
Fantaseren, verbeelden / denken.
Fantasme, of Fantosme, verbeelding / inbeelding / dat is iets 't geen sik iemant in syn hersenen verbeeld so sterk / dat hy meent / dat het geen inbeelding / of verbeelding in syn hersenen is / maar iets 't geen van buyten voor syn oogen verschijnt: het sy / hy sik inbeeld / dat het een schim of ander bullebak is.
Fantastijk, hysinnig / eygensinnig / vies.
Farce, een klugt.
Farcie-maaker / klugt-maaker / bootse-maaker.

Farous,

[F]rous, woeſt / dulkoppig / baloorig / verwaaten.
[F]ſcheren, kwellen / verdriet andoen.
[F]ſcheus, verdrietig.
[F]aſcinatie, betoovering. Dit wilmen ſal een ſchadelijke konſt zijn / dewelk men van een verſierde booſe geeſt leert / die men duyvel noemt. Dog wat van de duyvel is / ſie in het woord Duyvel. Wat vande konſt is ſullen wy eens kortelijk ſeggen / namentlijk dat het is een bedrog. Datmen met eenige kruyden andere dingen beſchadigen kan imant / dat is wis waar / en dat men ook met eenige kruyden of andere dingen wonderlijke werkingen doen kan / is ook wis waar. Maar datmen imant met een hoop vreemde woorden te prevelen ſonder hem eens an te raaken / ſoude konnen ſchadelijk zijn / of dat ſy toveraars of tovereſſen / ſik ſelven in katten of honden / of weervolven ſoude konnen veranderen / dat ſijn maar belaggelijke praatjens.
Faſcineren, toveren. ſie Faſcinatie.
Faſtidie, walging / ſathepd.
Faſtidieren, walgen / ſat maaken / veragten / mispryſſen / veronwaerdigen / verwerpen.
Fataal, noodſchik / noodſchikkelijk / doodelijk.
Fatalien, dingdagen / of regtdagen. Fatalien, paaltijden / of bepaalde tijden / dat is / de geſette tijden om ſijn regt te vervolgen.
Fatalien van appel, de paaltijd van een beroep / of de bepaalde tyd van een beroep / dat is / de tijd die geſteld / en geſet word binne de welke het beroep / of hooger betrek moet geſchieden.
Fatigatie, vermoeping.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Fatige, of Fatigue, vermoeytheyd.

Fatigeren, of Fatigueren, vermoeyen.

Fatras, beuselingen/ gekkernyen.

Fatsoen, gestalte / gedaante / leest.

Fatum, 't noodlod / nooddwang / noodgeheym. Eenige Heydenen hebben een noodlod gesteld/ waar na alles noodsaakelijk most geschieden. De Behoudenen stellen een besluyt (decretum) na welk besluyt alles noodsaakelijk geschied. So dat er Heydenen noodlod / en der Behoudenen besluyt by na op een uytkomt. Behalven dat de Heydenen het noodlod seyden te zijn een altijd duurende bindinge der oorsaaken / door de kragt der sterren / uyt al de ondermaanige dingen voortkomende/ welke God selve soude onderworpen wesen. Maar het besluyt seggen de Behoudenen te zijn een stelling / of raad van Gods wil / 't welk hy self van eeuwigheyd vrywillig en seker besloten heeft / dat alles so soude geschieden / als wy sien / dat het geschied.

Faulte, of Faute, gebrek/ versuym / nalaating/ misslag. By faute, by nalaating/ by gebrek/ by versuym.

Fausbourg, een voorstad.

Fausebraye, een walgang/ walvoet / laage wal.

Fause porte, een heymelijke uytgang / sluypdeur.

Fausset, een gemaakte stem / veranderde stem.

Fausset-singen / met een gemaakte stem / of veranderde stem singen. Dat is wanneer iemant met een andere stem singt/ als sijn stem gewoonelijk is. Of wanneer een man met een fijne gemaakte vrouwelijke stem singt.

Fauteur, gunner / gunstdraager.

Fa-

[Fa]veren, begunſtigen.
[Fa]veur, gunſte / hulp.
[Fa]vorabel, gunſtig.
[Fa]vorijt, gunſteling.
[Fa]voriſeren, begunſtigen / behulpig zijn.

F. E.

[F]Ebre, de koorts / de hits ſeggen de Hoog-duytſers / de kolde ſeggen eenige anderen. De koorts is een ſwaare ſiekte / en is veelderley / als een dagelijkſe / anderendagſe / derdendagſe enz.

[F]ebruarius, ſporkelmaand / of ſporkeldmaand / dat is een ſpor of ſpoor vande keld / of kold / 't welk ſo veel betekent als koude by de Kelten / een volk alſo genoemt / zijnde ſeer oude Duytſen / om dat men in deſe maand nog groote koude vande winter beſpeurt. Deſe maand / zijnde de tweede maand in 't jaar / heet ook blijde maand ter oorſaake vande vaſtel-avendſe dertelheden.

[F]ebrua, allerſielen dag. Deſen dag is de volgende dag na alderheyligen dag / zijnde de tweeden dag van ſlagtmaand. Op deſen dag word by die vande roomſche Gods-dienſt gebeden voor al de onnoſele ſielkens / dewelke in het vage-vuyr leggen en branden en gepijnigt worden / even al eens of de onlighamelijke ſielen branden konde. Wat laat ſik den onnoſele menſch / of liever den luye en trage menſch al wijs maaken? Want in geval de gemeene menſch niet traag en luy was in 't onderſoeken / hy ſoude meer komen te weeten / als hy nu weet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Fecialen, oorlog-ansеggers / krijgs-verkondigers / krijgs-booden. Desen waaren / die de volkeren / dewelke het Roomsche volk verongelijkten of verongelijkt hadden / den Oorlog / by weygering van voldoening / daar over anseyde. By dese luyden was ook het regt om vreede te maaken / so dat de fecialen zijn geweest regteren in vreedens en Oorlogs saaken. Vreede-maakers.
Feyl, missing / misslag / dwaaling.
Feylen, missen / dwaalen.
Feyling. sie Feyl.
Feyliering, sie Feyl.
Feylieren. sie Feylen.
Feyt, een daad.
Feyten, daaden / diemen segt in of omtrent een saak geschied te zijn / en oversulks noodsaakelijk bewijsen moet / of Feyten, daads bewijs-schriften / inhoudende alle het geene men bewijsen / en betoonen moet / of 't geene men betoonen en bewijsen wil.
Feliciteyt, geluk / welvaart / voorspoed.
Felonie, ontrouw / smaatheyd / of / smaat / de welke een leen-heer van een leen-man geschied: om welke hem de leen-heer ook van het leen kan stooten.
Femenijn, vrouwelijk / wijffelijk.
Fenalia. sie Februa.
Fenderen, splijten.
Fenijn, vergift. Vergift is veelderley / namentlijk vergiftige kruyden of andere stoffen. Vergif word het genoemt van vergeeven / 't welk so veel beteekent als kwaalijk gegeeven. Want alsmen imant wat te veel vergif of vergeef / geeft / dat is kwaalijk geeft / so
brengt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

brengt het de mensch de dood an ; anders word vergif op sen maat gebruykt en wel vermengt somtijds als een geneesmiddel voor 't een of 't ander kwaad wel gebruykt.

Feodaal goed. sie Feudaal goed.

Feodaale materien. sie Feudale materien.

Ferien, vierdagen / oorlof-dagen / of rust-dagen / wanneermen van sijn gewoonelijk werk rust.

Ferme, vast / bondig.

Ferment, deessem / suurdeeg / heef / gist.

Fermenteren, gisten / opgisten / hevelen.

Fermeren, sluyten.

Fermery, siekhuys / krankhuys / gasthuys.

Ferociteyt, wreedheyd / dulkoppigheyd / verwaatenheyd.

Feroos, wreed / duskoppig / verbolgen / verwaaten.

Fertiliteyt, vrugtbaarheyd.

Festinatie, haasting / spoeying.

Festineren, haasten / spoeyen.

Festoyeren, onthaalen / kost vryhouden.

Feudaal, of Feodaal, leen-roerig / leen-goedig.

Feudaal, of Feudaal goed / een leen / leen-goed: 't welk een heer iemant geeft erffelijk te besitten met onderlinge verbinteniſſe van schult / of bescherming ande eene zijde / ende pligt van manschap en heergewade an de andere zijde.

Feudale materien, leen-saaken / sijn saaken de welke de leen-goederen angaan.

F. I.

Fiat, laat het geschiede / het geschiede alsoo / 't is goed.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Fiantie, betrouwelijkheyd.
Fiber. sie Febre.
Fictie, versiering / verdigting.
Fidecommis, een erffenis over de hand / of erflaating over de hand / erf-beveling / erf-betrouwing. Een erffenis over de hand is een erffenis die bekomen word niet onmiddelijk van den overleefden self / maar van de erfgenaam uyt de hand. Erf-beveling is / wanneer de uyterste wil-maaker belast an de erfgenaam / dat hy de erffenis sal overlaaten an een ander.
Fidecommissaris, een erfgenaam over de hand / die van een ander / de welke uyt de hand erfgenaam is gestelt / de erffenis moet ontfangen. Fidecommissaris, erfgenaam met last van overgifte.
Fidecommissare erffenis. siet Fidecommis.
Fidejusseur, een borge / een die sik selfs voor een anders schuld heeft verbonden.
Fidejussie, borgtogt / borglijving / borgschap. als men voor eens anders schuld borg blijft.
Fidel, getrouw.
Fideliteyt, getrouwigheyd.
Fiducie, betrouwing / vertrouwen / vertrouwing.
Fiente, mest / drek / of stront / daar het land mede gemest of vet gemaakt word.
Fieren, betrouwen / vertrouwen.
Fierilafance, of Fierilonfonsa, stinkende klibber / of stinkende klubber / is een dik / tay sap / 't welk druypt uyt de steelen en wortel van een kruyd / dat by ons niet seer bekent is: want dit stinkende sap word uyt Indien hier gebragt. Het sap word ook om sijn vuyle en stin=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſtinkende reuks halven / duyvels drek genoemt / even aleens gelijk veel ſotte menſchen ſik inbeelden / of de duyvel, die men ſegt / een geeſt te zijn / ſodaanigen vuyle ſtank by ſik had. Wat van duyvel is ſie in het woord Duyvel.
Figment, een verſierſel.
Figure, of Figuur, geſtalte / beeld / afbeeldſel / verbeelding Figure, een ſpreekwijs / of wijſe van ſpreeken / dat is een verbeeldende wijs van ſpreeken.
Figuraat, verbeelds-gewijs / beeld-wijs.
Figureren, afbeelden / verbeelden.
Fin, eynd.
Finaal, eyndig. Finaal, uytſlag / het eynd of uytſlag van elke daad. Het finaal, weeten / de uytſlag van een ſaak weeten.
Finalijk / eyndelijk.
Financier, ſchatmeeſter / penningmeeſter: die het bewind over de ſchatting penningen heeft.
Financeren, of Financie maaken / geld op geldswinſt neemen.
Financie, inkomſt / ſchat rijkheyd / goed.
Financie-kamer / ſchat-kamer.
Fineren, geld verkrijgen / goed vergaderen.
Fineſſe, looshеyd / liſt.
Fingeren, verſieren / verdigten / bootſen.
Finieren, eyndigen.
Finitie, eyndiging / bepaaling.
Fiole, een ronde vles.
Firmament, uytſpanſel / hemelwelf / hemelsvaſtigheyd / ſterren hemel.
Firmeren, veſtigen / beveſtigen / geſtaaden.
Fiscaal, 's lands voorſpraak / 's lands regtvorder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

deraar: die het lands regt in straf of halssaaken / beschermt. Fiscaal, Graafelijkheyds versorger / die de saaken de Graafelijkheyd raakende versorgt. Fiscaal, lands schat-bewaarder / die over de schatten des lands opsigt heeft.
Fiscaal civil, Graaflijkheyds versorger / dese versorgt eygentlijk die saaken / dewelke de Graaflijkheyds inkomsten / of de opkomsten des lands angaan / ende tot de kamer van rekeninge behooren
Fiscaal crimineel, 's lands voorspraak in strafsaaken: dese versorgt die saaken / de welke de boeten en straffen angaan.
Fisce, de gemeene saak / des lands schatkist / of geldkist / waar in de inkomsten des lands bewaard worden.
Fistel, ettergoot / loopend gad / daar etter uytvloeyt. Fistel, een buys / sijpgoot / verlaatpijp.
Fitemus, gedaante / aangesigt / de trek des aangesigts.
Fix, vast.
Fix domicilie houden / maalstede houden / een vaste woonplaats hebben / huysvast / of stedevast blijven woonen: die ievers vastelijk woonplaats houd.

F. L.

FLagellatie, geesseling.
Flagelleren, geesselen / met roeden slaan.
Flambeel, of Flambeau, een pikkaars / fakkel / toorts.
Flancq, of Flank, strijk / strijkhoek.
Flankeren, of Flanqueren, strijkhoeken maaden /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ken / van ter zyden ſtormen of vegten.
Flankering, of Flancquering, een zydelingſe borſtweering.
Flatteren, pluymſtryken / vleyen.
Flatteur, vleyer / pluymſtryker.
Flebotomie, aderlaating / aderopening / word in veel ſiekten daar overvloet van bloed is / gedaan.
Flectie, buyging.
Flecteren, buygen.
Flegma, ſlym / ſnot / nattigheyd.
Flegmatijk, koudvogtig / ſlymerig / ſnotterig.
Flerecijn, of Fledercijn, ledeneuvel / jigt / ledenwee / ledenſugt / of ledenſiekte / word veroorſaakt door overvloedige / ſcherpe weyagtige vogtigheden / dewelke door al de leden vloeyen / waar door de ſelve uytgeſpannen worden ; en van de ſcherpigheyd der vogtigheden worden de vlieſen / peeſen / en ſenuwen als geprikkelt en geſteeken.
Flerecijn inde handen / handeuvel / jigt inde handen.
Flerecijn inde voeten / voeteuvel / jigt inde voeten.
Flerecijnagtig / jigtig.
Fleur, of Flore, bloey / bloem / bloeyſel.
Floreren, bloeyen.
Florijn, een gulden.
Fluctuatie, dryving / vloeying.
Fluctueren, dryven / vloeyen / vervloeyen. Fluctueren, ſwerven / ſwalpen.
Fluctueus, vloeyig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

F. O.

FOecunde, vrugtbaar.
Fœcunderen, vrugtbaar maaken.
Fœle. sie Foule.
Fœlen, of Fœleren. sie Fouleren.
Fœminijn, vrouwelijk / wijflijk.
Foy, geloof / betrouwe. Bonne foy, goed geloof / goed betrouwe. Op de bonne foy an/ op 't goed geloof an / op 't goed betrouwen an.
Foire, markt / jaarmarkt.
Fol appel, kwaalijk beroep / onregt beroep / dat is / een beroep 't welk te onregt of kwaalijk gedaan en angelegt is.
Foly, een blad; en is een blad van een boom / of een blad pampier.
Folye, malligheyd / sottigheyd.
Foment, een stooffel / stooving. Een soort van een geneesmiddel / bestaande uyt eenige verwarmende kruyden of sappen / 't welk warm gemaakt zijnde / word het op de buyk of op eenige andere deelen des lijfs / van een sieke gelegt om eenige winden en verkoudheyd te verdrijven.
Fomentatie, stooving.
Fomenteren, stooven / koesteren.
Fondament. sie Fundament.
Fondamenteel. sie Fundamenteel.
Fondateur. sie Fundateur.
Fondatie. soek Fundatie.
Fonderen. soek Funderen.
Fonds, grond.
Fontanel, een sijpgat / sijptap / om eenige kwaadaartige en overvloedige vogtigheden

wat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

wat te verleyden / van de eene plaats na een ander en de sieken daar voorts van te ontlasten / somtijds brandmen of snijdmen een gat inde arm of been of inde nek / of men laat met eenig bijtend goed een gat bijten in een vande voorseyde plaatsen / waar uyt dan gedúurig die kwaade vogtigheden uytsijpen.

Fonteyn, een bron / wel / water wel / springader.

Force, geweld / magt.

Forceren, bemagtigen / overweldigen / kragtkneusen.

Forcluys, uytgeslooten.

Forclusie, verstek / is waar by iemant / die een volmagtigde of gedingbesorger in regten heeft / niet en voldoet het geen waar toe den regt dag is dienende / ende sulks daar van werd versteeken. Forclusie, uytsluyting / verstooting.

Foreest, een bosch / woud.

Forfeyt, een wreed schelmstuk / boose daad.

Forme, gedaante / gestalte / leest.

Formalijk / gedaantelijk / gestaltelijk.

Formaliteyt, gedaantigheyd / gestaltigheyd. Formaliteyt, tegenkanting / tegenankanting / anstelling.

Formaliseren, tegenkanten / tegenankanten / opmaaken / anstellen.

Formeel, gedaantig / gestaltig. Formeel, gantschelijk / voltoyt.

Formeren, gedaante geeven / gestalte geeven / maaken / toestellen.

Formidabel, vreeselijk / ontsiglijk.

Formoir, een groeyser.

Formule, ontwerp / bewerp / voorschrift / leest.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Formulier, een voorschrift / ontwerp / bewerp / leest.
Fornicatie, booging / omwelving. Fornicatie, hoererp / smuykmin.
Forniceren, welven / boogsgewijs maaken. Forniceren, hoererp bedrijven / hoere jaagen.
Fornieren, of Forneren. sie Fourneren.
Fornissement. sie Fournissement.
Fort, sterk. Fort, een sterkte / slot / of schans.
Forte, sterk.
Fortificatie, versterking / sterkmaaking / sterktebouwing.
Fortificeren, versterken / sterk maaken / vesten.
Fortitude, sterkheyd.
Fortresse, een sterkte / slot / schans.
Fortuyn, of Fortune, geluk / kans / geval / avenduur / lukstaat. Fortuyne / haave / goed.
Fortuit, gevallijk / by geval / avenduurlijk.
Fosse, een graft.
Fosset. soek Fausset.
Fosset-singen. soek Fausset-singen.
Fossette, een middelgraft.
Foveren, koesteren / bakeren / stooven.
Foule, gedrang. Foule, een hoopvolks / schaare volks.
Fouleren, verdrukken / dringen / vertreeden.
Fournais, een buyroven / schouw.
Fourneren, of Fournieren, opbrengen / verschaffen / leeveren / stofferen / te borde brengen.
Fournissement, verschaffing / opbrenging / leevering / stoffering.
Fourrage, voeder.
Fourragier, huysbestelder / bestelmeester / die voeder bestelt en verschaft.
Fourrier. sie Fourragier.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

F. R.

FRactie, breeking/ breuk.
Fractuur, een breuk.
Fragiliteyt, broosheyd / breekelijkheyd.
Fragment, breeksel / afbreeksel/ stuk.
Frange, een soom / boortsel.
Frangeren, breeken.
Frayeur, schrik.
Fraudatie, bedrieging. Fraudering, bedrieging.
Fraude, bedrog/ bedriegerye / arglist.
Frauderen, bedriegen.
Freden, de schettering in 't singen/ of de verklepning des stems in 't singen.
Fregat, een jagt/ of jagtschip / een roofjagt / of een bespieschip / zijnde lang en smal en snel in 't zeylen.
Frenesie, krankſinnigheyd / is een siekte ontstaande uyt een ontsteeking der breyn vliesen / anbrengende een vinnige koorts en ontroering des gemoeds.
Frenetijk, krankſinnig.
Frequent, veelvuldig / veelvoudig / vaak / dikwijls/ dikwijlig.
Frequenteren, bewandelen / doorwandelen / handelen/ bywoonen.
Frem, broeder.
Frermineur, een minderbroeder / een navolger/ vande heylige Franciscus. Onder die vande roomsche Gods-dienst zijn veelderley soort van geestelijken / die elk een besondere voorganger/ dewelke sy navolgen/ hebben. Diese altemaal wilde nasoeken en optellen / hy souder wel inde vijftigderley soort konnen vinden.
Frese, een aardbesye.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Fricasseren, in de pan bakken / in de pan braaden.
Fringoteren, de sangmaaten / of sangmerken enkelen / of de maatmerken des gesangs breeken: dat is wanneermen een heele maatmerk in twe halven / in vier vierendeelen / in agt agtendeelen / of in sestien sestienden deelen / breekt of enkelt.
Friseren, met nopkens of knopkens maaken / krullen.
Friseert laaken / genopt laaken.
Frivool, onnut / slegt / beuselagtig / leuragtig / kwabbig.
Frontieren, grensen / kusten. Frontieren, of Frontiersteden / paalsteden / of grenssteden / dewelke op de upterste paalen of grensen des lands leggen.
Frontispis, de voorgevel.
Fructueux, vrugtbaar.
Frugaal, suynig / spaarsaam.
Frugaliteyt, suynigheyd / spaarsaamheyd.
Frustratie, misleyding / ontwending / te loorstelling.
Frustre, te vergeefs / vrugteloos / ydelijk / om niet.
Frustreren, misleyden / ontwenden / te loorstellen / iewers van versteeken worden.

F. U.

Fuge, vlugt / vlieding.
Fugeren, vlieden / vlugten.
Fugitijf, vlugtig / voorvlugtig. Fugitijf, bankeroet.
Fulmineren, bliksemen / weerligten.
Fumineren, rooken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Fumeus, rookig.
Functie, een ampt / bediening.
Fundament, grondvest / grond.
Fundamenteel, grondelijk.
Fundateur, grondlegger / stigter.
Fundatie, grondlegging / vastsetting / bouwing / stigting.
Funderen, grondvesten / grond leggen / vestigen / vaststellen / vastmaaken. Funderen, stigten / timmeren. Funderen, beginnen / stellen.
Fungeren, ampt bedienen.
Fureur, of Furie, raserny / uytsinnigheyd / woede / verwoedheyd / doldzistigheyd.
Furieus, dol / raasend / uytsinnig / woedig / verwoed.
Furneren, of Furnieren. sie Fourneren.
Fuse, een agtendeel / het agste gedeelte van een heele sangmaat. Fuse, of Fuge, vlugting / agter een singing / beurtsinging / is wanneerder eenige singers / het selve sang singen met besondere stemmen de een na de ander al vervolgens / so haast de een ophoud dat de ander weer begint.
Fuseye, een buyrzpijl.
Futuur, toekomstig.

G. A.

GAbe, een boert / klugt.
Gabelle, tol / ongeld / 't zy op ingevoerde of uytgevoerde waaren of koopmanschappen / of op eenige andere dingen. Gabelle, waaggeld / 't geen men aan de waag betaalt.
Gabion, een schangkorf / korven met aarde gevult gebruyktmen in belegeringen / en die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

worden genoemt schanskorven / om datse in plaats van een beschansing gebruykt worden.
Gage, wedde / loon / huurloon / huurgeld / huurwinst / loongeld / belooning / besolding.
Gageren, besolden / besolding geeven / huurloon geeven / beloonen.
Gaillart, bly / vrolijk.
Gaillarde, een klugtige dans / of vrolijke dans.
Galand. sie Galland.
Galatijn. sie Gelatijn.
Galeard. sie Gaillard.
Galearde. sie Gaillarde.
Galeon. sie Gallioen.
Galeote. sie Galjoot.
Galey, een roeyschip.
Galland, lustig / geestig / hupsch. Galland, een vryer / minnaar.
Gallery, een wandelgang / wandeldreef.
Gallioen, een Oorlogs-schip / Konings-schip / hoofd-schip. Gallioen, de voorsteven.
Gallioot, een zee-jagt.
Galop, ren / of snelle loop / is wanneer een paerd op sen snelste loopt.
Galopperen, rennen / snel loopen.
Gambuyn, een ham / verkens ham.
Gangrene, koud vuyr / vuyl vleesch / of verrottend vleesch / koud vuyr is de sterving van een lid / uyt de grootheyd vande ontsteeking / de welke geschied / niet uyt ontsteeking de welke gedaan is: want als die gedaan / dan is het lid en 't vleesch al dood en sonder gevoelen / en moet dan datelijk afgesneeden worden / om vorder voortlooping te verhinderen.
Gangreneren, inveeten / inkankeren / verrotten / inrotten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Garance, meekruyd / of krapkruyd / is een kruyd 't welk voort komt met vierkantige rangskens oft steelkens / dewelke rouw in 't antasten zijn / geknoopt en in kniekens verdeelt: de bladeren zijn smal / langwerpig / ook rouw of hard in 't antasten / uyt elk kniekensken meestendeel vijf t' seffens spruytende. De bloemen / die op 't top vande takjens staan / sijn kleen en van verwe bleekgeel. Het saad is rond / kleyn / eerst groen / daar na roodagtig / ende ten laatsten / swart. De wortel is seer lang met een dunne senuwe oft pese in 't midden doorregen / is seer rood / en word gebruykt om te verwen / wanneerse hard gedroogt en gemaalen is.

Garand, vrywaaring / waaring / waarborg / bevryding / waarschap / bevryding. Al dit heeft plaats in verkofte goederen. Waaring / vrywaaring / waarborg / of waarschap / is iemant belooven eenig verkoft goed te vryen / en vry te waaren voor alle antaal: 't welk een kooper / die eenig vast goed koopt / gemeenelijk bedingt / dat de verkooper hem het goed sal vrywaaren / en het selve vry en onbelast leveren. Benaderings bevryding / is iemant verseekeren / dat de koop niet sal genaast worden. Garand, verhaal / verhaal op de vrywaarder.

Garandatie. siet Garand.

Garanderen, vrywaaren / waaren / waarborgen / bevryen / ontheffen / vergoeden / door benadering bevryen.

Garbeleren, uytsonderen / uytsiften.

Garbeleur, uytsonderer / uytsifter.

Garboille, gerugt / getier.

Garde,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Garde, bewaaring / wagt. Garde, lijfwagt / lijf-schut-bende. De Koningen en groote Vorsten hebben gemeenelijk al een lijfwagt of lijf-schut-bende / bestaande uyt eenige vaandelen voetvolk.

Garde nappe, een tafel ring / daar men de schotel met spijs op set / om het tafelaaken niet te besmetten.

Garderen, bewaaren / gade slaan / behoeden.

Garderobbe, een kleerkas / of kleerkist / om kleederen in te bergen.

Gardiaan, bewaarder / wagter / opsiender. Gardiaan van 't Clooster, opsiender over de geslooten plaats / of afgesonderde plaats / of opsiender over de geestelijke afgesonderde plaats / alwaar eenige geestelijke eensaamwooners in woonen / onder des opsienders opsigt.

Garlande. sie Girlande.

Garment, een kleed / kleeding / vertsiering / vertsiersel / optopsel.

Garnieren, stofferen / toerusten / optopen / vertsieren / wapenen / vestigen.

Garnisoen, besetting / besetting volk / is krijgsvolk / dewelke tot bewaaring van de steden en grensen des lands gehouden worden.

Garson, een jongen.

Gauderen, sik verblijden / blijde zijn / verblijd zijn. Gauderen, het geding winnen / segepraalen.

Gaugie, of Gauge, vatmaat / eyking / vateyking / is de maat hoe veel kannen nat in een vat gaan.

Gaugieren, of Vergieren, vatmeeten / vaten eyken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Gaugierer, vatmeeter / vatepker / die de vaten meet / hoe veel nat daar in gaat.

G. E.

GEaccuseerde, beschuldigde / aangeklaagde betigte. siet Accuseerde.
Geaccuseert, beschuldigt / angeklaagt / betigt. siet Accuseert.
Geaffecteert, gemaakt / opgepronkt / niet in den aart.
Geapprehendeerde, een gevange / vastgehoudene. soekt Apprehendeerde.
Geapprehendeert, gevange / vast gehoude. sie Apprehendeert.
Gearresteerde. siet Arresteerde.
Gearresteerde persoon. soekt Arresteerde persoon.
Gearresteerde goed. soekt Arresteerde goed.
Gearresteert. siet Arresteert.
Geassisteert, geholpen / bygestaan.
Geassisteert met haar voogd / ten overstaan van haar voogd. Een weduwe of meerder jaarige vryster / en mogen geen handelingen van belang angaan / ten sy ten overstaan van een gekooren voogd / die sy dan moeten kiesen.
Geauthoriseerde. soekt Authoriseerde.
Geauthoriseert. siet Authoriseert.
Geciteerde, gedagde/gedagvaerde siet Citeerde.
Geciteert, gedagt/ gedagvaart. soekt Citeert.
Gecommitteerde. siet Committeerde.
Gecommitteert. siet Committeert.
Geconsigneert, onderregt / gelegt / versekert / getekent/gemerkt.
Geconstitueerde, gemagtigde / volmagtigde / magtig gemaakte / last gegeevene / volmagt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gegeevene / volmagt ontfangster / magtig gemaakte 't zy man of vrouw / die van imant volmagt / om iets te mogen verregten en uytvoeren / ontfangt / of ontfangen heeft.
Gedelegeerde. siet Delegeerde.
Gedelegeerde regters. soekt Delegeerde regters.
Gedelegeert. siet Delegeert.
Gedenk-offer, gedenk-gifte / of gedagtenisgifte / is een gifte / by de Joden gebruykelijk / het zy een beest ter slagting of iets anders / dewelke by de heyligers gebragt wierd ten Gods-dienst / ten dien eynde dat God hun wilde gedagtig zijn / of dat sy eenige segen ontfangen hebbende / God daar by wilde gedenken en gedagtig zijn. In 't Hebreeus word het genoemt אזכרה, azecara, dat is / gedenking / gedagtenisse / maar azecara beteken ook berooking / goeden reuk maaking / het komt van זכר, zacar, dat is / heeft gedagtig geweest / heeft gerooken. Een berooking geschied / alsmen eenige welriekende kruyden in 't vuyr werpt / om een lieffelijken reuk inden Gods-dienst te hebben.
Gedeputeerde. soekt Committeerde.
Gedeputeert. soekt Deputeert.
Gedetineerde, een gevange / besettede / vastgehoudene / die uyt eenige schuld beset / en vast gehouden word / of om eenige misdaad gevangen.
Gedetineert, gevange / beset / vastgehoude / opgehoude / gevange gehouden. Gedetineert, onthouden.
Gedevaliseert, beschadigt / ontreddert.
Gediffameerde. soek Diffameerde.
Gediffameert. siet Diffameert.
Gedilayeert, uytgestelt / verlengt / sleepende gehouden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Geexcipieert, uytgenomen/ uytgesondert.
Geexcommuniceerde. sie Excommuniceerde.
Geexcommuniceert. soek Excommuniceert.
Geinsinueerde. siet Insinueerde.
Geinterdiceerde. siet Interdiceerde.
Geinterineert, gestadet/ bevestigt.
Geintimeerde, ontbodene/ angekondigde: die iewers ontboden is te komen / of die iets angekundigt en bekent gemaakt is. Geinthimeerde, de tegendinger die niet beroepen heeft/ maar 't gewijsde tot sijn voordeel heeft/ of die de saak gewonnen heeft.
Geintimeerr, ontboden / angekondigt/ bekent gemaakt.
Geld op deposito hebben / geld onder sik berustende hebben / of een anders ontfangen geld onder sik hebben. Gelijk ontfangers en anderen / die veel gelden ontfangen dat hun niet toekomt / welke gelden somtijds soo lang onder hun zijn leggende en berustende eer de tijd van rekening komt / dat sy se an een ander konnen uytsetten op een maandelijke of jaarlijkse geldwinst / en strijken ondertusschen die winst van eens anders geld. Geld op deposito hebben / geld op geldswinst hebben / dat is / eens anders geld gebruyken op jaarlijkse geldswinst. Geld op deposito setten. sie Deposito.
Geld op interest hebben / geld op geldswinst hebben / dat is / eens anders geld gebruyken (mits daar van geevende jaarlijkse geldswinst) om koopmanschap of iets anders daar mede te doen/ daar men groote winst af meynt te trekken.
Geld op interest neemen/ of ligten/ geld op gelds winst

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

winst neemen of ligten / dat is / geld van iemant op geldswinst ligten.
Geld op interest setten / geld op geldswinst geeven / dat is / sijn geld an imant geeven op jaarlijkse geldswinst.
Geld op renten hebben / geld op inkomst hebben / of geld op jaarlijkse inkomst hebben / dat is / sijn geld hebben uytstaan op vaste jaarlijkse inkomsten: gelijk op gronden / landen / en andere vaste jaarlijkse inkomsten.
Geld op renten neemen / of ligten / geld op jaarlijkse vaste inkomsten neemen / of ligten / dat is / geld op sijn vaste jaarlijkse inkomsten van imant ligten.
Geld op renten setten / geld op jaarlijkse inkomst geeven / geld op inkomst setten / of geeven / dat is / sijn geld uytsetten op vaste jaarlijkse inkomsten / gelijk op gronden / landen / en andere vaste jaarlijkse inkomsten.
Gelaatse. sie Glaatse.
Gelatijne, of Geleye, gedikt sop / verdikt sap / of gestijft sap / gelijk men by gebrade vleeg siet wanneer 't koud is.
Gelegitimeerde, wettig gemaakte / bewettigde / dat is / een die buyten houwlijk geteelt zijnde / by de land overheyd bewettigt is.
Gelegitimeert, gewettigt / wettig gemaakt.
Geleren, vriesen
Geminatie, verdubbeling / dubbelmaaking.
Gemineren, verdubbelen / dubbel maaken.
Gendarme, een krijgsman / krijger / krijgsknegt / oorlogsman / soldaat / die om sold ten oorlog dient.
Gendarmerye, een krijgshoop / krijgsbende / dat is een hoop of bende Oorlogs-volk.

Gene.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Genealogie, geslagt-rekening / geslagt-boom / geslagt-tafel / afkomst.

Generaal, algemeen / gemeen / onbepaalt / landgemeen.

Generaal hypoteecq. sie Hypoteecq generaal.

Generaal ontfanger / algemeen ontfanger / of gemeene lands ontfanger.

Generabel, teelbaar.

Generale procuratie. siet procuratie generaal.

Generalijk / onbepaalijk / algemeenlijk.

Generaliteyt, algemeenheyd. Generaliteyt, de algemeene Staaten der seven vereenigde landschappen. Dese hebben hun vergadering in 's Graavenhage / en is by de selve magt om Oorlog en Vreede te maaken / en andere saaken meer / die de algemeenheyd raaken / sijn in hun magt.

Generatie, teeling / voortbrenging / baaring.

Genereren, teelen / voortbrengen / baaren / voort teelen.

Genereus, grootmoedig / edelmoedig.

Generositeyt, grootmoedigheyt / edelmoedigheyt.

Genesis, teeling / baaring / geboorte / wording. Het eerste boek der schrift word vande Grieken genesis, dat is / geboorte / of wording / genoemt / om datter de geboorte of wording van alle gedaantelijke stoffen in verhaalt worden. De Hebreen noemen dit boek der geboorte of wording / ספר בראשית, sepher bereschit, dat is / het boek inden beginne / 't welk is na de eerste woorden des boeks. Het word ook genoemt het eerste boek Mosis, even of het Mose geschreven had; dog uyt de boeken self de welken Mosis boeken genaamt worden / kan men wel bespeuren / dat Mose geen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

geen van die boeken geschreven heeft. Maar het meeste gevoelen is / datse eenen Esdra altemaal geschreven heeft na de Babelonische gevangenis. Mosis boek en kan 't niet genoemt worden om datter van Mose in gehandelt word / gelijk inde vier volgende boeken / vaar van Mosis gehandelt word: want daar word niet een woord van Mosis in verhaalt. Het woord Genesis is / een goed grieks woord / alhoewel het inde nederduytse oversetting staat / dog het staater onovergeset / en om dat de geestelijken het niet willen oversetten / so heb ik de moeyten op my genomen om dit en diergelijke woorden / die onovergeset zijn / over te setten / op dat de gemeene man / die nauwkeurig is / de selve soude konnen nasoeken / om de betekenisse daar van te weeten.

Genitoires, teel-leden. De teel-leden zijn twederley / mannelijke en vrouwelijke.

Geniture, teelsel / saad.

Genuin, angebooren / ingebooren / aartlijk / dat is / inden aart.

Geographie, aardbeschrijving / aardklood-kunde. Dat is een nauwkeurige beschrijvinge en kundschap van landen / seen / rievieren / bergen / steden en plaatsen / enz.

Geomantie, waarseggery / uyt de aarde; stipwaarseggery. De meesterschap van dese kunst bestaat in eenige stippen niet getelt / maar by geval in de aarde in gedrukt / en door sestien streepen na de slinker hand toe getrokken / welke stip-streepen / dese stipwaarseggers door evenheyds en onevenheyds overmaat / wederom tot sekere (uytstippen bestaande) afbeeldsels brengen: de seven

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

dwaalsterren / de twalef tekenen des teken=
krings of der sonneweg / het hoofd en de staert
vande vliegende slang / self ook de vier hoofd
stoffen. In dese onder waereld (gelijk sy wil=
len) afbeeldende / en al der selver eenwige
kragt ende magt / door sekere wonderlijke in=
vloeping der boven lighamen / en door hemel=
sche instraaling tussen komende voor sik bren=
gende: ende die afbeeldsels hebben doen dese
stip-waarseggers namen gegeeven bekwaam
haare uytwerkingen / dusdaanige konst noe=
mende het begrijp vande oordeelende sterre=
konst / ende een spitsvindige verkorting des
selfs: door welke sy alle vraagen hun voorge=
stelt ontlossen ; ende op alle 't gevraagde op
staande voet antwoorden / nogtans op de aar=
de geworpen (na de ondervraagingen) en eerst
gemaakt uyt de meyning des vraagers het
afbeeldsel. Een andere waarseggery uyt de
aarde isser / wanneer sy iets voorseggen te
sullen geschieden uyt voorgaande aardbeevin=
gen. Maar 't zijn altemaal inder daad on=
vaste raadsels.

Geometrie , aardmeeting / aardmeet-kunde / meetkonst / meetkunde.

Gepassioneert , driftig / sugtig / sijdig.

Gereformeerde religie , de herstelde Godsdienst/ gesuyverde Godsdienst. Alhoewel dese Gods=
dienst (die ook dog te onregt Calvinische ge=
noemt word) de naam heeft van herstelde of
gesuyverde Godsdienst ; ten dien ansien /
datse een weynig verandert is van de Room=
sche: soo magse nogtans die naam niet regt
niet voeren / om datse nog veel (trouwens al
de andere Godsdiensten / die opentlijk bele=
den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

den worden / al mede) verscheelt van een redlijken Godsdienst / die op wijsheyd / waarheyd / en rede steunt. Want een Godsdienst soude niet van noode hebben / datse door magt / ban en swaard staande gehouden wierd: gelijk al de andere Godsdiensten der waereld / die my bekent zijn / van nooden hebben / datse door magt / ban / swaerd / vyer en vlam / galg en rad / staande gehouden worden. Elk wil sijn onbegrijpelijke geloofsstellingen met onderstand en geweld staande houden. Vaart dat geen elende inde waereld.

Gerequireerde. siet Requireerde.

Gespolieerde. siet Spolieerde.

Geste, gebaarde / gelaat / bootse.

Gesten, gebaarden / enz. Gesten, geschiede dingen / geschiedenissen / gedaane dingen / of bedreve dingen.

Gestie, gebaar. Gestie, bediening / uytregting.

Gesticulatie, bootsing / gelaatboosing / gebaarding.

Gesticuleren, bootsemaaken / klugten bedrijven / guygelspel speelen.

Gesupposeerde, een valsch toegestelde / een valsch opgemaakte / of uytgemaakte; die bedriegelijk in de schijn van een ander komt.

Getaxeert, geschat / gewaardeert / op geld geset.

Geule, de roode verw inde wapen teykens.

Geus, of Geux, fielten / guyten / of bedelaers. Met dese smaat-naam geus, bedelaars / wierden de Heeren Edelen van dese landen gelastert van eenen schelmse Barlaymond, raad van de Hertogin van Parma, wanneer sy het versoek schrift / 't welk sy gemaakt hadden / behel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

behelſende de welſtand des lands / an de ſelve Hertogin overleverde. En met deſe ſmaat-naam worden die vande herſtelde Godsdienſt nu nog wel gelaſtert van die vande roomſe Godsdienſt. Dog het is veel beter en heyl-ſaamer bedelaars te zijn / als grouwelijke ja verbloekte bloeddorſtige moorders van onno-ſele menſchen / gelijk die vande roomſche Godsdienſt zijn / en waar in voornaament-lijk eenige hondert jaaren lang de roomſe gee-ſtelijken uytgemunt hebben. Is dat God aangenaam / het mag wel / maar ik geloof 't niet / alwaar 't dat het my al de roomſe gee-ſtelijken ten heyligen ſwoeren. Vraagt imant waarom? om dat ik beeter weet / en ook ſe-kerlijk weet / dat God ſulk moorden niet an-genaam kan zijn.

G. I.

Gioſtre. ſoek Ioſte.
Gioſtreren. ſoek Ioſteren.
Girlande, een bloemkrans / roosenhoed / bo-venkrans.
Girole, of Girgole, ſuyker wortel kruyd / of ſuyker wortel / heeft veel bladeren an een ſteel of middelribbe waſſende / van welke elk be-ſonder blad rondom de kanten wat gekartelt is: daar tuſſchen komen korte ſteelen voort / dikwijls geen anderhalven voet hoog wor-dende: daar op waſſen ronde kroonkens of bloem-kranskens / draagende witagtige bloemkens: ende daar na volgt het ſaad dat breedagtig is. De wortelkens ſijn wit / ende hangen veel by een / en ſijn een palm lang dik-wijls dunner als een vinger / van ſmaak ſijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

sy seer soet / en liefly̆k en angenaam om te eeten / so dat vande soetigheyd der wortel het geheele kruyd de naam voert van suyker wortel kruyd.

Gisarme. soek Guisarme.

G. L.

GLaatse, een beysde vlakte / beyſſelde weg / of straat.

Gladie, een swaard.

Globe, een kloot / bol.

Gloriatie, roeming / beroeming / brallen / loving.

Glorie, lof / eer / roem / heerly̆kheyd / luyster.

Glorieren, roemen / beroemen / loven / brallen / verblyden.

Glorieus, lofly̆k / lofry̆k / roemend / beroemend / heerly̆k / laatdunkend / fier.

Glorieusheyd. sie Gloriatie.

Glorieusly̆k / lofly̆k / met roem / of met eer / heerly̆k / fierely̆k / laatdunkendly̆k.

Glorificatie, verheerly̆king / heerly̆kmaaking.

Glorificeren, verheerly̆ken / heerly̆k maaken / roemen / brallen.

Glos, of Glosse, een uytlegging / verklaaring.

Glosseren, uytleggen / verklaaren.

Glotoen, een braat / slokaert / gulsigaart.

G. O.

GOblet, een beker / drinkbeker.

Goederen van contrabande. sie Contrabande goederen.

Gom, of Gomme, klibber / of klubber / traan / boom-traan / klibber is allerley dik tay sap / 't zy dat het uyt boomen vloeyt / of iewers anders

ders van bereyd word. Klibber word het ge-noemt / om dat het wat vogtig zijnde klibbe-rig / of kleevrig is.

Gomme dragant, boksdoorns-traan / of klib-ber van boksdoorn / is een dik / tay sap / 't welk uyt de wortel van boksdoorn / als de-selve een weynig gekwets en gesneeden is / vloeyt / en is witagtig / hebbende een pap-agtige / kleevende kragt. Wat boksdoorn voor een kruyd is / sie Dragant.

Gonfleren, swellen.

Gordijn, een behangsel / scherm / bedbehang-sel / bedscherm.

Gorgias, een halsdoek / of borstlap.

Gotiere, of Goture, drop of drupp / droppel / een goot / daar water door loopt.

Gourmanderen, vreeten / gulsig zijn / opslok-ken / schokken / slokken.

Gourmandiſe, vraatigheyd / gulsigheyd / opslok-king.

Gouvernante, bestierster / heerscherse / land-voogdesse / stad-voogdesse / rijks-voogdesse.

Gouvernement, bestiering / land-voogdy / stad-voogdy / plaats-voogdy.

Gouverneurſchap. sie Gouvernement.

Gouverneren, bestieren / beheerschen.

Gouverneur, bestierder / bestierer / bewinds-man / ruwaard / heerscher / voogd / land-voogd / stad-voogd / rijks-voogd.

G. R.

Graad, een trap. Graad, maagtal / dat is de visch-bien. Graad, maagtal / dat is de optelling van vrienden / of maagen / om te rekenen hoe na imant ons bestaat.

Graa-

Graaden, trappen/bienen/vischbienen/maagtallen.
Gradatie, klimming / opklimming / trapopklimming / gang van trap tot trap / overstapping.
Grametse, betrekking/mal gelaat/bootsing.
Grammatica, letterkonst / spraakkonst.
Grammatist, een lettermeester / schrijfmeester / een meester/die kinderen de woorden wel leert spellen of boekstaaven/ leesen / en schrijven.
Grammatistica, schrijfkonst.
Grandiloquentie, grootspreeking / pragtredening/ pronkreden.
Grand mercy, grooten dank.
Grassatie, straatschendery / affetting / goed afsetting / of berooving.
Grasseren, straatschenden / woeden / rooven / in swang gaan / gaan weyden.
Gratie, genade / gunste / goedgunstigheyd/ vergunning/ gunstgeeving/ kwijtschelding. Gratie, dankseggıng.
Gratieus, gunsting / goedgunstig / liestaalig / angenaam.
Gratieusheyd / gunstigheyd / goedgunstigheyd/ liestaaligheyd/ angenaamheyd.
Gratieuslijk / gunstelijk / goedgunstelijk / liestaaliglijk.
Gratitude, dankbaarheyd.
Gratulatie, bedanking / danksegging / gelukwensching.
Gratuleren, bedanken / dankseggen / gelukwenschen/ sik wel belooven.
Gravame, een beswaarenis/ swaarigheyd.
Gravatie, beswaaring/ belaading.
Graveren, beswaaren / kwetsen / belaaden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Graveren, inſnijden / ſnijden in goud/ ſilver / kooper/ of yſer.
Gravering, inſnijding. Gravering, beſwaaring/ belaading.
Gravis, ſwaar. Gravis, deftig/ ſtaatig.
Graviteyt, deftighepd / ſtaatighepd. Graviteyt, ſwaarte / ſwaarighepd/ te weten / in gewigte.
Graviteyt houden / ſtaatighepd houden / deftighepd houden / waardighepd houden.
Gremetſe. ſie Gramatſe.
Grenalt, een koolſteen / of vuyrige koolſteen/ om datſe als een vuyrige kool glinſtert.
Grief, hinder / hindernis / kwetſing / ſchade / beſwaarenis / ſwaarighepd.
Grieven, beſwaarniſſen. ſiet Grief.
Grieven à minima, beſwaareniſſen in het minder gedeelte des gedings. Grieven à minima proponeren, beſwaareniſſen in het minder gedeelte des gedings voorſtellen / dat is / als iemant een gewijsde ten deele tot ſijn voordeel heeft / ende daarna beroepen werd / verſoekt vernietinge van het ſelfde gewijsde / voor ſoo veel hem daar by niet genoeg is toegeweſen.
Grieven, hinderen / hinderlijk zijn / ſchaden / ſchadelijk zijn / nadeelig zijn / kwetſen.
Griffie, een ſchrijf-kamer. Griffie, de regthofs ſchrijf-kamer/ gedingſtuk-kamer/ waar in de gedingſtukken bewaart worden tot datter gewijsde op komt. Griffie, een lep-pen/ daarmen op een lep mede ſchrijft.
Griffier, of Griffier des hofs/ des hofs ſchrijver / hofs geregt-ſchrijver / eerſte ſchrijver des hofs / of eerſte geregt-ſchrijver des hofs. Daar zijn an 't hof om de veelhepd der geregts-ſaaken / wel ſes of agt geregt-ſchrijvers/

vers / waar van dese de eerste is / die altijd me-de in den raad is / en de stemmen der raads-heeren an teykent / en al 't geen in den raad gehandelt en besloten word / en nog andere dingen meer. Griffier, een schryver.
Griffier subsituyt, twede schryver des hofs / twe-de geregt-schryver des hofs. Dese leest den opgeef vande saaken op de rol op.
Gros, uytschrift / een uytschrift 't welk uyt het kladde in 't net gestelt is.
Grosseren, uytschryven / in 't net schryven / in 't net uyt schryven.
Grossier, een groot handelaar / die koophandel / of winkel handel dryft in syn waaren by groote menigte / of die syn waaren maar by groote menigte teffens verkoopt / en ook we-derom waaren by groote menigte inkoopt.
Gruier, of Gruwier, een houtvester.

G. U.

GUarand. siet Garand.
Guarandatie. siet Garand.
Guaranderen. soekt Garanderen.
Gubernatie, bestiering.
Gubernateur, bestierder.
Guberneren, bestieren.
Guerdon, belooning / vergelding.
Guichet, een poortken / deurken.
Guide, een wegwyser / leydsman.
Guidon, een vaandelken / of vaanken / een Oor-logs-teken.
Guirlande, sie Girlande.
Guisarme, een pyl / werpspiets / of steekspiets / die men te paerde voert.
Gum, of Gumme. soek Gom.
Gurgiteren, slokken / slikken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Gurgitatie, slokking.
Gustatie, proeving / smaaking.
Gusteren, proeven / smaaken.

H. A.

HAbijl, afgeregt / bekwaam / geschikt / behendig / heblijk.
Habiliteyt, bekwaamheyd / behendigheyd / gaauwdaadigheyd.
Habiliteren, bekwaam maaken.
Habijt, een kleed / kleeding.
Habitatie, bewooning / wooning / bewooning van een huys / woonstede.
Habiteren, woonen / bewoonen / verblijven / op een plaats blijven.
Habituatie, kleeding / bekleeding.
Habitude, bekwaamheyd / hebbelijkheyd.
Habitueren, bekleeden.
Hacquenye, een telle / een paerd 't welk een tel gaat / dat is een sneedige gemakkelijke gang gaat sonder te draaven.
Hallelujah, looft den Heere. Dit is een Hebreeus woord / en staat op eenige plaatsen in de nederduytse oversetting der schrift onovergeset / en daarom heb ik het al mede moeten oversetten.
Hallucinatie, dwaaling / missing / misslag / dooling.
Hallucineren, dwaalen / missen / misslaan / doolen.
Hamay, voor poorte.
Harangue, een rede / beweegrede / vertoog.
Harangueren, een rede doen / rede voeren.
Harasseren, uytslooven / afslaan / afmennen.
Harcederen, krakkelen.
Harmonie, wel luyding / eenstemmigheyd / over-

een-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

eenstemming / tsaamenstemming / soet luydighepd.

Harniceurs, wagen-smeerders.

Harquebuse. sie Arquebuse.

Harquebuseerde. sie Arquebuseerde.

Harquebuseren. sie Arquebuseren.

Harquebusier. soek Arquebusier.

Haverye, schaade draaging / scheeps-schaade draaging / schaade draaging van scheeps verlies / uytwerping van goederen in zee / dat is / een gemeene bylegging over schip en goederen / om gesaamentlijk te draagen eenig verlies van in zee geworpe goederen gevallen om lijf en goed te behouden.

Haubert, een harnas / borstharnas.

Haurieren, putten / water-putten / of scheppen. Haurieren, inslokken / inswelgen.

Hazard, lot / kans / gevaar / avenduur.

Hazarderen, waagen.

H. E.

HEf-offer, hef-gifte of hef-gaave, Hebr. תרומה, therouma, dat is / opheffing / verheffing / verhooging: en komt van רום, roum, hoog zijn / verheeven zijn / opgeheven zijn. De geheyligde gifte wierd also genoemt / om datse van den heyliger om hoog geheeven wierd.

Hemisphere, een half rond / half kloot.

Hepaticq, leversugtig / leversugtige / een die met de leversiekte gekwelt is.

Heraut, of Herout, een Oorlogs-ansegger / krijgs-boode / krijgs-verkondiger / door welke den Oorlog verkondigt / of uytgeroepen word: Heraut, een waapen-voogd / waapenheer /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

heer / waapen-drager / ſchild-voerder

Herbariſt, een kruydkenner / een kruydleeſer / kruydplukker / kruydenier.

Herbarius, een kruydboek / daar de gedaanten en kragten der kruyden in beſchreven ſtaan / kruydſchat.

Herbarizeren, kruydplukken.

Herederen, erven / goed erven.

Herediteren, erven / goed erven.

Herediteur, een erfgenaam / is een die erfgoed beurt.

Herediteyt, een erffenis / alle roerende / of onroerende goederen / die men van iemant erft by uyterſte wil / of by verſterf.

Heremijt, een woud-broeder / of woud-wooner / kluyſenaar / die in eenſaamheyd in een woud of wildernis woont afgeſondert en afgeſcheyden vande menſchen heyligheyds halven om van deſelven niet beſmet te worden. Die ſik vande menſchen af-ſcheyd / en in 't woud by de beeſten gaat woonen / die toont mijns oordeels / dat hy meer beeſtagtig als menſchagtig is / en vervalt overſulks ſo veer vande redelijkheyd. Maar wanneer eenige luyden / gelijk 't wel gebeurt is / vlugten in boſſchen en wilderniſſen / en woonen in hoolen en kuylen / om de hand eens dwingelands / die hun ſogt te dooden / te ontgaan / dan heeft het een geheel ander inſigt.

Heremitage, woud-broederſchap / kluyſenaarſchap.

Hereſie, een geſintheyd / keur / verkieſing / wil / geſin / huysgeſin / bevlijtiging / tragting / volging / navolging / ketſery / of kettery / het woord ketſery ſchijnt een oud duyts woord te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

zijn / en betekent volging of navolging. Wat kwaad isser nu in volging / of navolging? gelijk by voorbeeld wanneer een leerling sijn meester navolgt? voorwaar mijns oordeels geen kwaad. Maar sal imant seggen / die een leermeester volgt / dewelke een kwaad of ergerlijk gevoelen heeft/doet die geen kwaad? Ik seg / dat niemant magtig genoeg is / om daar van te oordeelen / dewijl elk even seer met vooroordeel ingenomen is tot sijn gesintheyd / dat die de best is / en daerom schelt elk gesintheyd de andere altemaal voor ketters/ by gevolg altemaal ketters onder malkander/ en 't is waar ook want het woord ketsers of ketter betekent navolgers / en wy sijn immers altemaal navolgers elk van sijn gesintheyd. Maar 't is jammer dat wy geen navolgers zijn vande rede / waar uyt de waarheyd spruyt / dan soudender so veel verdeeltheden niet konnen zijn; dewijl de waarheyd enkel en eenvoudig is. Heresie wilmen dat ook ongeloof of wangeloof sal betekenen / maar die betekenis isser niet in. En vorders/ wie sal van des anders ongeloof oordeelen? niemant / dewijl elk malkander veroordeelt voor ongeloovig: 't welk evenwel valsch is / want elk is so groot van geloof en so ligt van geloof / datter de ondersoeking / waar door men tot weetenschap komt / geheel by de gemeene mensch door versuymt word. Want men laat het slegts op 't geloof ankomen / sonder te ondersoeken of 't geen men gelooft waar is / of waar zijn kan.

Hereticq, een ketser / of ketter / dat is / volger of navolger / die iemants gevoelen navolgt: of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

of houder of vaſthouder / die ſijn gevoelen / 't welk hy heeft / vaſt ſtaande houd: of verkieſer / die eenig gevoelen verkieſt / 't welk weynig met wijsheyd geſchied: want elk word maar van jongs af in ſijn geſintheyd onderweſen / niet om eenige dingen te verſtaan / maar om eenige onmogelijke geloofſtellingen te glooven. Waar by elk in ſijn geſintheyd ſik ſelf dan ten vollen vergenoegt houd. Voorders wat kwaads is dog in het woord ketter / 't welk een navolger betekent / geleegen / dat men daarom malkander haat / vangt en ſpant / hangt en brand? immers ter waereld niets; want elk is immers een navolger van ſijn geſintheyd. En dat regt dat de een heeft om een navolger te zijn van ſijn geſintheyd / dat ſelve regt heeft ook de ander om ſijn geſintheyd te volgen. Want niemant kan des anders geſintheyd veroordeelen ten zy met groot onregt / om dat ſodaanigen een niet kan oordeelen als regter / want hy is ſelf tegenſtrijder / en ſijn veroordeeling geſchied uyt drift en ſpdigheyd. Dan ſo men de rede eens tot regter ſtelde over al die twiſtende geſintheden ſonder op geloof / ſchrift / of onmogelijke geloofsſtellingen agt te ſlaan / de ſelve ſoudſe altemaal de eene min / de ander meer / wel oordeelen buyten ſpoor van reden te zijn.

Heritage, erfdeel / erfgoed.

Hermaphroditen, man-wijven / dat zijn menſchen die beyde de teel-leden / ſoo wel het mannelijk / als het vrouwelijk teel-lid hebben. Maar mijns oordeels / meyn ik / datter ſoodanige menſchen ſeer ſelden gevonden worden.

Herniodactylen, tijdeloos-kruyds witte wortelen /

len / of witte wortelen van tydeloos-kruyd. Dese wortelkens zijn rond als een kleyn bolleken / maar na boven wat spitser / en onder breeder of dikker / zijn van buyten en van binnen heel wit / soet en angenaam van smaak / hebben kragt om den buyk week en suyver te maaken / en zijn bekwaam om in te geeven die / dewelke met de jigt gekwelt zijn. Daar zijn ook tydeloos kruyds bruyne wortelen / of roodagtige wortelen van tydeloos kruyd / maar die zijn bitteragtig van smaak en seer schadelijk gegeeten zijnde.

Heroic, heldig / heldagtig / heerlijk / braaf / dapper.

Heureux, gelukkig.

H. I.

Hideux, grouwsaam.

Hieroglyphice, heylig-verbeeldtelijk / of beeldspraakelijk. Hieroglyphice manier van spreeken of schrijven / een heylig verbeeldtelijke wijs van spreeken of schrijven / of een beeldspraakelijke wijs van spreeken of schrijven. Dat is / een duystere / oneygentlijke / en ongerijmde wijs van spreeken of schrijven / by de heydense geestelijken of heyligers seer gebruykelijk / en by de Joodsche ook wel nagevolgt. Want die geestelijken gaven alles / 't geen de Godsdienst anging / verbeeldtelijk of oneygentlijk / dat is / met afbeeldsels van beesten en andere dingen / en niet eygentlijk / of met eygentlijke woorden an den volke te kennen / om de selve niet al te wijs te maaken / maar in onweetenheyd te houden. 'T welk de roomsche geestelijken nu nog wel kennen.

En

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

En die beeldſpraakelijke of oneygentlijke wijs van ſchrijven of te kennen geeven / en ook ſpreeken by de heydenſe geeſtelijken gepleegt/ en by de Joden nagevolgt / houd ons nu nog de oogen des verſtands verblind.

Hierarch, een geeſtelijke overſte / of opperſte / of opſiender over de heylige dingen / de welke den Godsdienſt raaken.

Hierarchy, geeſtelyke heerſchappy of geeſtelijke voogdy / of geeſtelyke opſigt over de heylige dingen. De roomſche geeſtelijken hebben al veel heerſchappy en geſag / niet alleen in geeſtelijke ſaaken de Godsdienſt raakende/ maar ook in andere ſtaatsſaaken maatigen ſy hun groot geſag en heerſchappy an.

Hilariteyt, vrolijkheyd.

Hipocras, kruydwijn / welriekende kruydwijn/ is wijn die toebereyd word met eenige welriekende kruyden.

Hipocrijt, een geveynsde / ſchijnheylig.

Hipocriſie, geveynſtheyd / ſchynheyligheyd.

Hipoteek. ſie Hypoteek.

Hipotekeren. ſoek Hypotekeren.

Hiſtorie, een geſchiedenis / verhaal / verhaaling. Hiſtorie, een geſchiedenis boek/gedenkſchrift / waar in eenige geſchiedeniſſen beſchreven zijn.

Hiſtory-ſchrijver / geſchiedenis-ſchrijver.

H. O.

HOlette, of Hoellette, een ſchaaphoeders ſtaf. Homagie, of Hommage, manſchap/ onderdanigheyd / hulding / hulde / getrouwigheyd: de welke een leenman an den leenheer beloofţ/ en doet / nevens betaalinge van heer gewaaden: waar voor den leenheer wederom ſchuldig

dig an den leenman is schut en scherm.
Homicidie, doodslag.
Homicide, doodslager/die een mensch dood slaet.
Homilie, gesprek / redenering.
Homologatie, een bekentenisse/ belydenis/ toestant / goedkenning/ goedkeurig.
Homologeren, bekennen / belyden / toestaan / goedkennen/ goedkeuren.
Honneur, eer.
Honorabel, eerlijk/ eerbaar.
Honorarie, een vereering.
Honoreren, eeren.
Horologe, een stondwijser / of uurwijser / uurwerk / sonnewijser.
Horreren, schrikken / verschrikken / afgrijsen.
Horreur, schrik / afschrik.
Horribel, schrikkelijk/ grouwelijk.
Hortatie, een vermaaninge / anporring / anmoediging / anmaaning.
Horteren, vermaanen/ iewers toe vermaanen / verwekken en stooken / anporren / anmaanen / anmoedigen.
Horizon, gesigt-eynder / kim / gesigtring.
Hospes, een waard / gasthouder / herbergier.
Hospes, een gast.
Hospitaal, een herberg / waardhuys/ gasthuys/ gasthouding / gastvry.
Hospitaliteyt, herbergsaamheyd / gastvryheyd/ waardschap / husvesting.
Hostage, pand / gyseling.
Hostagier, pandsman / gyselaar.
Hostel, een herberg / waardshuys.
Hostie, het Godmensch gemaakte brood / of Godmensch gewordene brood / dat is / het kleyne ronde stukje brood of meel gebak / 't welk

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

't welk de roomſe geeſtelijken ſeggen / dat ſy tot een Godmenſch gemaakt hebben/als ſy er deſe woorden / dit is mijn lijf / over geſpro-ken hebben: alhoewel er in der daad niet de minſte verandering an geſchied is / ſo dringt men evenwel de menſchen op / datſe moeten gelooven / dat het in een Godmenſch veran-dert is ſie Mis.

Hoſtiliteyt, vyandlijkheyd/ vyandſchap.

H. U.

HUmain, menſchelijk/ beleefd/ heuſch.

Humaniteyt, menſcheyd menſchelijkheyd/ beleeftheyd / heuſchheyd.

Humbley, nedrig/ demoedig.

Humectatie, bevogtiging.

Humecteren, bevogtigen.

Humefactie, bevogtiging/ vogtmaaking.

Humeren, inſuygen / ſlurpen.

Humeur, vogt / vogtigheyd / nat. Humeur, eygenaart / ſinlijkheyd.

Humide, vogtig.

Humiditeyt, vogtigheyd.

Humiliatie, vernedering.

Humilieren, vernederen.

Humiliteyt, nedrigheyd/ ootmoedigheyd.

H. Y.

HYdre, een waterſlang.

Hydropeſie, waterſugt/ waterſiekte: wanneer iemants buyk / beenen/ en by na 't gantſe lijf opgeſwollen en dik is van een waterag-tige vogtigheyd / die ſo allengskens in 't lijf vergadert is / ſo word die geſegt te hebben waterſugt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Hymne, een lofſang.
Hypocriſie, geveynſtheyd / ſchijnheyligheyd.
Hypocrijt, geveynsde / ſchijnheylig.
Hypoteecq, vaſt onderpand / onderpand / grondpand / grondbrief / veſting / onderſetting / tegenpand. Alsmen vaſte goederen in onderpand geeft / 't welk geſchied by geſchrift.
Hypoteecq conditioneel, een bevoorwaard vaſt onderpand / bevoorwaarde onderſetting. Eenig vaſt goed 't welk op eenige voorwaarden of beding in onderpand an iemant gegeeven word.
Hypoteecq conventioneel, beſprooke vaſt-onderpand / beſprooke onderſetting / of bedonge onderſetting / bedonge vaſt-onderpand. Eenig vaſt goed / 't welk iemant beſpreekt of bedingt te hebben in verſekering van ſchuld of verſchoote geld / tot vaſt onderpand.
Hypoteeck generaal, algemeen vaſt-onderpand / of algemeen onderpand / dat is / van alle vaſte goederen in 't gemeen / of van alle het goed in 't gemeen / roerend of onroerend.
Hypoteeck legaal, ſtilſwijgend vaſt-onderpand / wettelijk vaſt-onderpand / ſtilſwijgende onderſetting / dat is / 't geen men ſtilſwijgende door de wet verkrijgt tot onderpand.
Hypoteecq ſpeciaal, beſonder onderpand / beſonder vaſt onderpand / dat is / van dit of dat vaſt goed in 't beſonder / word mede wel voor eenig roerend pand genomen.
Hypothekeren, veronderpanden / veſtigen / onderſetten / onderpand ſtellen / voor pand verbinden / dat is / eenig vaſt goed tot verſekering van een ſchuld / of verſchoote geld / verbinden.

I. D.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

I. D.

IDeen, denkbeelden/ beeldſels / voorbeeldſels/ bewerpſels / ontwerpſels / ſchetſen.
Idioot; ongeleerde / ongeletterde / weet niet / gemeen menſch.
Idole, een beeld / afgod.
Idololatrie-beeldendienſt / afgodery / by Godsdienſt. Beeldendienſt is wanneer iemant eenige beelden / dewelken ter gedagteniſſe van de een of de ander opgeregt zijn / eer an doet/ gelijk de heydenen de beelden van Jupiter, Mercurius, Venus, enz. eer beweeſen / en gelijk die vande roomiſe Godsdienſt de beelden van Petrus, Paulus, Maria, enz. nu nog eer bewijſen / 't welk afgodery of by Godsdienſt is: afgodery is eygentlijk wanneer iemant in plaatſe van den eenigen waaren God / of het noyt begonne Weſen / iets anders verſiert of heeft / en daar op ſijn betrouwen ſtelt; of wanneer hy benevens God iets anders verſiert / of heeft / daar hy ſijn betrouwen op ſet/ ſo doet hy of ook afgodery / of by Godsdienſt/ dat is dat hy benevens de dienſt Gods nog iets heeft / 't welk hy Goddelijke dienſt bewijſt. Dog of dat ook geen afgoden dienſt of by Godsdienſt is / wanneermen benevens den eenigen waaren God / nog een menſch tot een God ſtelt / en die ſegt te zijn de eenige trooſt beyde in leeven en ſterven; daar dog onſen eenigen troost niet anders zijn kan / of nergens anders in kan beſtaan als in de kenniſſe van het hoogſte goed / en inde gemeenſchap met het ſelve (want gemeenſchap uyt kenniſſe ſpruyt) wat is of kan nu anders zijn het hoogſte

ste goed / als den eenigen waaren God of eenvoudig nopt begonne Wesen? Hoe kanmen nu benevens een eenvoudig Wesen / zijnde het opperste goed / nog een mensch stellen als sijn eenigen troost / of hoogste goed / sonder by Godsdienst te begaan?

Idoon, hups / bekwaam / fraay / bevoegd.

I. G.

IGnobel, onedel / een onedel mensch / die van onedele ouders gebooren is. Men maakt onderschepd tusschen mensch en mensch / de een word edel genoemt / de ander onedel. Maar wie edel of ondel is / na mijn oordeel / moet ik eens met korte woorden seggen. Onedel is hy / die ongeleerd en onverstandig is / al waard dat hy van de grootste Koning voortgekomen was: edel is hy / die wijs en geleerd is / alwaart dat hy vande armste bedelaar voortgekomen was.

Ignomie, versmaathepd / schande / oneere / schandvlek / eerschending / naamschending.

Ignominieus, schandelijk / smadelijk / eerloos / naamschending.

Ignorant, weet niet / weetloos / onkundig / onweetend.

Ignorantie, onweetenhepd / onkunde / onbedagthepd.

Ignoreren, niet weeten / niet kennen / onkundig zijn.

I. L.

ILlaberen, invallen / insluppen.

Illachrimeren, beweenen.

Illatie, inbrenging / invoering / besluyt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Illatijf, inbrengelijk / inbrengbaar.
Illegaliteyt, onwettelijkheyd.
Illegitime, onwettig / onwettelijk. Illegitime, onwettig geboorene / onwettig geboore kind / baſtaard / ſpeelkind / of kevigkind / dat is / die niet uyt een wettig houwlijk geteelt is.
Illiberaliteyt, onmildaadigheyd / wrekheyd.
Illideren, inſtooten / tegenſtooten / breeken.
Illiquide, onklaar / oneffen / onafgerekend.
Illiquide ſchulden / oneffe ſchulden / onafgerekende ſchulden / onklaare ſchulden / die nog niet klaar angewezen zijn / of die nog niet afgerekent zijn.
Illiſie, tegenhorting / tegen anſtooting / breeking.
Illuderen, beſpotten / beguyggelen.
Illuminatie, verligting.
Illumineren, verligten.
Illuſie, beſpotting / beguyggeling / ſcherts.
Illuſoir, beſpottelijk / belaggelijk / vrugteloos.
Illuſtratie, verligting / doorſchijning.
Illuſtre, doorlugtig / edel / vermaard.
Illuſtreren, doorligten / doorhelderen / doorlugtigen / verklaaren.
Illuvie, invloeping.

I. M.

IMage, beeld / gelijkenis.
Imaginabel, of Imaginair, inbeeldelijk.
Imaginatie, inbeelding.
Imagineren, inbeelden / in ſijn gedagten verbeelden.
Imbecil, ſwak / onſterk.
Imbecilliteyt, ſwakheyd / onſterkheyd.
Imbueren, bevogtigen / inſtorten / onderwijſen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Imbutie, bevogtiging / instorting.
Imitatie, een navolging / naboot sing/ volging/ nadoening.
Imiteren, volgen/ navolgen / na doen / namaaken.
Immanent, inblijvend.
Immateriaal, stoffeloos / onstoffelijk.
Immatriculatie, inschryving / opschryving/ opteekening.
Immatriculeren, inschryven / opschryven / opteykenen.
Immatuur, onrijp.
Immaturiteyt, onrijpheyd.
Immediaat, onmiddelig.
Immediatelijk, onmiddelijk/sonder middel/ eens klaps.
Immedicabel, ongeneeslijk/ ongeneesbaar.
Immemoriaal, ongedenkbaar / onheugbaar / boven geheugen.
Immense, onmeetelijk.
Immensiteyt, onmeetelijkheyd.
Immeubel, onbeweeglijk / ontilbaar.
Immeubele goederen/ onroerende goederen/ ontilbaare goederen / vaste goederen / gelijk een huys / hof / erf / enz.
Immineren, boven 't hoofd hangen / genaaken.
Imminentie, boven 't hoofd hanging / genaaking.
Immiqueren, verminderen / verkleynen/ kneusen.
Imminutie, vermindering / verkleyning / kneusing.
Immisceren, inmengen / ondermengen.
Immiscibel. onmengelijk.
Immissie, inlaating / insending / indoening.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Immiſſie inde poſſeſſie, inlaating in het beſit/ of/ inlaating inde beſitting/ inſending inde beſitting. Als iemant wederom ingelaaten word in ſijn beſit/ daar hy uytgeraakt is.

Immitteren, inſenden/ inlaaten/ toeſenden/ indoen.

Immobil, onbeweeglijk/ ontilbaar.

Immobile goederen. ſiet Immeubele goederen.

Immoderatie, onmaatigheyd.

Immodeſt, onſedig/ ongeſchikt/ ontugtig.

Immodeſtie, onſedigheyd/ ontugt/ ontugtigheyd.

Immolatie, ſlagting/ beeſt-ſlagting/ de ſlagting eens beeſts dat tot de Godsdienſt geheyligt wierd. ſie offer.

Immoleren, ſlagten/ beeſt-ſlagten/ een beeſt ſlagten/ 't welk geheyligt wierd tot de Godsdienſt.

Immodiliteyt, onſuyverheyd/ onreynigheyd.

Immortaliſeren, onſterflijk maaken.

Immortaliteyt, onſterflijkheyd.

Immortel, onſterflijk.

Immuabel, of Immutabel, onveranderlijk/ onwiſſelbaar.

Immutabiliteyt, onveranderlijkheyd.

Immuniteyt, onbelaſtheyd.

Impalpabel, ontaſtbaar/ ontaſtelijk.

Impar, oneven/ ongelijk/ onpaar.

Impariteyt, onevenheyd.

Impartibel, ondeelig/ ondeelijk/ ondeelbaar.

Impartieren, mede deelen.

Impaſſibel, onlijdelijk/ ongedoogſaam/ onverdraaglijk.

Impatient, onlijdſaam/ onverduldig/ ongeduldig.

Im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Impatientie, onlijdsaamheyd/ onverduldigheyd/ ongedult.
Impedieren, verhinderen / beletten.
Impediment, belet / hindering / verhindering.
Impelleren, anstouwen / met gewelt stooten / voortdrijven / stooken / verwekken / bedwingen / beweegen.
Impenetrabel, ondoordringelijk.
Impenitent, onboetvaerdig.
Impenitentie, onboetvaerdigheyd.
Imperateur, gebieder / opper-gebieder / veldheer / opper-veldheer.
Imperceptibel, onbegrijpelijk / onbevattelijk.
Impereren, gebieden/ beveelen/ heerschen/ heerschappen.
Imperfect, onvolmaakt / onvolkomen.
Imperfectie, onvolmaaktheyd / onvolkomentheyd.
Imperiaal, gebiedelijk / heerschelijk / heerschappelijk. Imperiaal. sie Keyserlijk.
Imperieus, heerschend / heersfugtig / gebiedend.
Impersoneel, onselfstandig/ onmenschelijk/ niet op sik self bestaande.
Impersonelijk / onselfstandelijk / onmenschelijk/ niet op sik self standelijk.
Impersuabiliteyt, ongeseggelijkheyd / onwijsmaakelijkheyd.
Impertinent, niet ter saak doende / niet behoorende / tot de saak niet behoorende / onbehoorlijk. Impertinent, ongerijmt / onhebbelijk / slordig.
Impetrant, verkrijger / verwerver / die iets verkregen heeft: versoeker / die iets versoekt. Impetrant, verkrijger van een dag brief / te weten / om iemant te mogen laaten dagvaarden:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

den: anlegger des gedings in hooger voor-regt-betrekking.
Impetrante, verkrygſter / verwerfſter / verſoek-ſter / verkrygſter van een dag-brief om iemant te mogen dagvaarden.
Impetratie, verwerving / verkryging.
Impetreren, verkrygen / verwerven / verbidden / verſoeken.
Impetueux, ongeſtuymig / heftig.
Impetueuſiteyt, ongeſtuymigheyd / hevigheyd.
Impieteyt, godloosheyd / on-godvrugtigheyd.
Impieteren, ſondigen / godloos maaken.
Impingeren, anwryven / anſtooten / opleggen / anhorten.
Impitoyabel, onbarmhertig.
Implacabel, onverſoenlyk.
Impleren, vervullen.
Impletie, vervulling.
Implicatie, invouwing / inwinding / inwikkeling / beletting.
Impliceren, of Impliqueren, inwinden / invouwen / inrollen / beletten / bevangen / inwikkelen.
Imployabel, onbuygelyk / onbuygſaam.
Imploratie, anroeping / hulp begeering.
Imploreren, anroepen / hulp begeeren / klaaglyk bidden.
Imponeren, opleggen / te laſt leggen / opſetten / belaſten / inſetten / inſtellen / inleggen. Imponeren, bedriegen.
Importabel, ondraagelyk / onverdraagelyk / onlydelyk.
Importantie, gewigtigheyd / belang. Een ſaak van importantie, een ſaak van belang / ſaak van gewigtigheyd.

Im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Importeren, belangen/ bedraagen.
Importuin, overlastig / onbeschoft / moeyelijk.
Importuneren, overlasten / lastig zijn / dringen/ moeyelijk vallen.
Importuniteyt, overlast / moeyelijkheyd / overdringing.
Imposeren, opleggen / te last leggen / opsetten/ belasten / insetten / inleggen.
Impositie, of Impost, belasting / last / of schatting / die op eenige waaren geset word. Impositie, oplegging / oplage / insetting / opsetting / inlegging / instelling.
Impossibel, onmogelijk / ongeschiedelijk / dat niet geschieden kan.
Impost. siet Impositie.
Imposture, bedrog/ bedriegery.
Impotent, onmagtig / onvermogen.
Impotentie, onmagtigheyd / onmagt / onvermogen.
Imprecatie, toewensching / vloek / kwaad wensching.
Impreceren, toewenschen / vloeken.
Impregnatie, bevrugting / beswangering.
Impregneren, bevrugten / beswangeren.
Imprenabel, onverkrijgelijk / onwinbaar.
Impressie, indrukking / drukking / indruksel/ druksel / inbeelding.
Imprimeren, indrukken / merktekenen.
Improbabel, onbewijslijk / onbewijsbaar.
Improberen, kwaad keuren / kwaad agten / wraaken.
Improbiteyt, onvroomheyd / ondeugd.
Improprie, oneygen / oneygentlijk / onvoeglijk.
Imprudent, onvoorsigtig / onwijs.
Imprudentie, onvoorsigtigheyd / onwijsheyd.

Im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Impudicq, onkuysch / onschamel / oneerbaar / onbeschaamt.
Impugnatie, bestryding / bevegting / tegenstryding / wederstaaning / bestorming.
Impugneren, tegenstrijden / wederstaan / tegen iemand opstaan / bestryden / bevegten / bestormen.
Impugnateur, tegenstrijder / bestryder / bevegter.
Impunibel, onstrafbaar.
Impuniteyt, ongestraftheyd / straf-vryheyd.
Impuisant, onmagtig / kragteloos.
Impulsie, andryving / opstooking.
Imputatie, toerekening / wyting / antyging / toemeting. Imputatie, rekening / telling.
Imputeren, toerekenen / wyten / aantygen / verwyten / optygen / toe meeten / te last leggen / iemand opleggen / dat hy oorsaak is van eenig ding. Imputeren, rekenen / tellen.

I. N.

INaccessibel, ontoegankelyk / onbegankelyk / onbykomelyk / ongenaakelyk.
Inadequaat, on-even-maatig.
Inadvertentie, onverwittigtheyd / dat is / als men iewers niet van verwittigt is. Inadvertentie, onbedagtsaamheyd / reukeloosheyd / agteloosheyd.
Inalienabel, onvervreemdbaar / dat niet vervreemd mag worden.
Inanitie, ydelheyd / leedigheyd / ontleediging / leedigmaaking.
Inartificiaal, onkonstig.
Inauguratie, inheyliging / inwying / inhulding.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Inaugureren, inheyligen / inwyen / inhulden.
Incapabel, onvatbaar / onvermogen / begrijpeloos / onbekwaam / onvattelijk. Incapabel zijn / niet mans genoeg zijn / of onvermogen zijn.
Incapaciteyt, onvatbaarheyd / begrijpeloosheyd / onbevattelijkheyd / onvermogentheyd / onbekwaamheyd.
Incarnaat, rood / hoogrood / vleysverwig rood.
Incarnatie, bevleysching / invleysching / vleeschwording / menschwording. Incarnatie, een tijd-schrift / of tal-schrift. Hoe dit woord incarnatie, tijd-schrift of tal-schrift / kan beteekenen / dat weet ik niet. Dan 't sal mogelijk daar van zijn / om dat wy de jaar-tellingen der geschiedenissen eenige eeuwen lang hebben beginnen te rekenen vande geboorte van een seker Joods mensch / Jesus, (dat is / Behouder) genaamt / 't welk nu geleden is by na 1667. jaar.
Incarnative medicamenten, vleeschmaakende genees-middelen / dat zijn genees-middelen / dewelke gebruykt worden in groote opene wonden / ten eynde de selve haast met vleesch soude gevult worden.
Incarneren, vleesch worden / bevleeschen.
Incarcereren, gevangen setten / vangen / in gevangenis sluyten.
Incarceratie, gevange-setting / vanging / in gevangenis sluyting.
In cas, in geval.
In cas van oppositie, in geval van tegenstellinge: dat is / wanneer een gedagde sik tegen den anlegger in regten instelt.
Incenderen, ansteeken / 't vuyr insteeken / doen bran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

branden / eenig ding ontsteeken / anstooken.
Incensie, ansteeking / ontsteeking / anstooking.
Incentif, anstooksel.
Inceptie, beginning / begin / anvang.
Incerteyn, onseker.
Incertitude, onsekerheyd.
Incessament, onophoudelijk.
Inceste, bloedschande. Een overtreding die begaan word door byslaaping by verbode maagschap / of door byslaaping by geestelijke luyden.
Incesteren, bloedschande begaan / bloedschande bedrijven.
Incident, een voorval / inval / tusschen val / toeval / invalling / geval. Incident, een voorval inde geding saak / een toeval inde geding saak / dewelke in een hangende saake ontstaat / en die by een vande dingers by gebragt word / om de geding saak self te bewimpelen / of wat sleepende te houden / een verschil opkomende of voortkomende uyt de voornaamste saak self.
Incidentie, invalling / toevalling / tusschenvalling.
Incideren, voorvallen / tusschenvallen / invallen / geschieden. Incideren, snijden / insnijden / opsnijden.
Incipieren, beginnen / anvangen.
Incisie, een insnijding / opsnijding / doorsnijding / snijding. Incisie, een snede / een houw.
Incitateur, anporrer / ophitser / anhitser.
Incitatie, anporring / anhitsing / ophitsing.
Inciteren, anporren / opstooken / anhitsen / anlokken / ophitsen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Incivil, onbeleefc/ onheus. Incivil, onburgerlijk.
Inciviliteyt, onbeleefthepd / onheushepd. Inciviliteyt, onburgerlijkhepd.
Inclement, onsagtmoedig/ ongenadig/ straf.
Inclementie, onsagtmoedighepd/ ongenade/ongenadighepd/ straffighepd.
Inclinatie, toenepging / nepning/ genegenthepd/ bupging / hellinge/ verandering.
Inclineren, nepgen / toenepgen / genegen zijn / bupgen.
Includeren, insluyten.
Incluys, ingesloot en / binnen/ inbegreepen.
Iuclusie, insluyting
Inclusive, insluytelijk/ binnen gerekent.
Incogitabel, onbedenkelijk.
Incolumiteit, ongeschondenthepd/welstand/ gesonthepd / welvaarenthepd.
Incomiteren, vergeselschappen.
Incommensurabel, onmeetelijk / onmede-meetelijk / ongemeeten.
Incommodatie, ontrieving / verongemakking/ ongelegenthepd-maaking.
Incommoderen, ontrieven / ongelegenthepd maaken / verongemakken.
Incommoditeit, ongelegenthepd/ ongemak/ongerijf.
Incommunicabel, onmede-deelbaar.
Incomparabel, onvergelijkkelijk.
Incompatibel, onverdraaglijk / onlijdelijk.
Incompetent, ononderhoorig/ onwettig / onbehoorlijk/ ontoebehoortig.
Incompetente regter / ononderhoorige regter / onwettige regter / is die onder welkers regts gebied men niet woont.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Incompetentie, ononderhoorigheyd / onwettigheyd / ontoebehoorigheyd.

Incompeteren, niet behooren.

Incompleet, onverbult / onvolkomen / gebreckkig.

In compositie ontfangen / tot afmaaking ontfangen / tot misdaads afmaaking ontfangen / tot soening ontfangen / dat is / een beschuldigde van een misdaad van 's hofs wege / tot een overkomst of verdrag voor een seker stuk gelds ontfangen. sie Compositie.

Incomprehensibil, onbegrijpelijk.

Incongruiteyt, wanschikkelijkheyd / ongevoegelijkheyd / on-over-eenkoming

Inconsideratie, onbesintheyd / reukeloosheyd.

Inconsiderantie, onopmerking / onbedagtsaamheyd / reukeloosheyd.

Inconstant, onstantvastig / wispeltuurig / ongestadig.

Inconstantie, onstantvastigheyd / wispeltuurigheyd / ongestaadigheyd.

In contenti, aanstonds / datelijk / straks / staande voet.

Incontinentie, oninhoudentheyd / oningetoogentheyd / ongemaatigheyd / lustvolging / ongetoomtheyd / wulpsheyd.

Inconvenient, ongeval / misval / ongeluk. Inconvenient, onovereenkomstig.

Inconvenientie, onovereenkoming / onovereenkomst / ongelegenheyd.

Incorporatie, inlijving.

Incorporeel, onlighamelijk, onlijffelijk.

Incorporeren, inlyven / inneemen.

Incorect, onverbetert / gebreekig.

Incorrectie, onverbetering / onverbetertheyd / gebreek-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gebreeklijkheyd.
Incorruptibel, onverderffelijk. Incorruptibel, on-omkoopelijk / of on-omsettelijk / is wanneermen iemant door geld / gaaven of geschenken niet kan omkoopen of omsetten / om iets te doen / 't geen sijn ampt niet betaamt.
Incredibel. ongeloofelijk.
Incredul, ongeloovig.
Incredulitéyt, ongeloovigheyd.
Increment, anwassing / rijsing / angroeping.
Increpatie, bekijving / bestraffing.
Increperen, bekijven / bestraffen.
Inculcatie, inscherping / instamping / intreeding.
Inculpabel, onbeschuldiglijk / onstraffelijk / onschuldig / onstrafbaar / onschuldigbaar.
Inculpatie, beschuldiging.
Inculperen, beschuldigen.
Inculqueren, instampen / intreeden / indouwen / inscherpen.
Incumberen, opleggen / opsteunen / anvorderen / op toeleggen / op anleggen / voor hebben.
Incurabel, ongeneeslijk.
In curatele. soek Curatele.
Incurreren, anloopen / inloopen / tegen loopen.
Incurreren, invallen / gelijk als men in schade valt.
Incursie, anloop / optogt / anval / inval.
Indagatie, ondersoeking / navorsching / naspooring.
Indageren, ondersoeken / navorschen / naspooren.
In decadentie, in vervalling van staat / in verloop / in 't onderspit.
Indecent, onbetaamelijk.
Indeclinabel, onbuygelijk / on-ontwijkelijk / of niet ontwijkelijk.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Indemneren, schadeloos houden / ontheffen/ vry-houden / schade vergoeden.
Indemniteyt, schadeloosheyd / vryhouding/schadeloosshouding / schade vergoeding. Als iemant belooft een ander schadeloos te houden: maar die borgen stelt / moet die borgen wederom ontheffen / en schadeloos houden/ datse by die borg-regt niet en worden beswaart / of beschadigt.
Indemonstrabel, onbetooglijk / onbetoonelijk.
Indemniteyt presteren. siet indemneren.
Indepedent, on-afhangig / van niemant afhangend/ onverbonden.
Independentie, on-afhangelijkheyd / onverbondentheyd.
Indice, ken-teyken.
Indiceren, anseggen / gebieden.
Indicibel, onuytspreekelijk / onse ggelijk / onbediedelijk.
Indictie, ansegging / tijd-gebod.
Indifferent, eenderley / eveneens / onverscheydelijk/ onverscheelig / ononderscheydelijk.
Indifferentie, onverscheel / onverscheeligheyd.
Indigene, ingeboorene / inbooreling.
Indigentie, behoeftigheyd / schorting / gebreeking.
Indigestie, onverdouwing / onverteerentheyd / rauwheyd / teermagteloosheyd. Indigestie, onschikking / verwarring wanschikking.
ndigeren, behoeven / gebreeken / of gebrek hebben.
Indigiteren, te kennen geeven / anwijsen / met duym en vingeren indouwen.
Indignatie, verontwaarding / onwaardigheyd / eubelneeming / weder waardigheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Indigneren, verontwaardigen/ kwaalijk neemen.

Indirect, door omwegen / kromswegs / averregts / afstreeks.

Indiscreet, onbescheyden.

Indiscretie, onbescheydentheyd.

Indisert, onbespraakt / wanspraakelijk / wantaalig.

Indispoost, ongestelt / kwaalijk gestelt / ongesontheyd.

Indispositie, ongesteltheyd / kwaalijk gesteltheyd / ongesontheyd.

Indissolubel, onlosselijk / onoplosselijk.

Indivisibel, ondeelbaar / ondeelijk.

Indocte, ongeleert / niet onderweesen.

Indocile, onleersaam.

Indociliteyt, onleerlijkheyd / onleersaamheyd.

Indole, inborst / aart.

Idomitabel, ontembaar / onbetemmelijk.

Indubitabel, ontwijffellijk / ontwijffelbaar.

Induceren, inleyden / doen ingaan / invoeren. Induceren, anraaden / wijs maaken / onderwijsen / iemant iets wijs maaken. Induceren, aanlokken/ verlokken. Induceren, uytschrabben / deurhaalen.

Inductie, anraading / wijs maaking / anlokking / verlokking. Inductie, inleyding / invoering / invoeging / indrang / tsaamenleyding. Inductie, uytschrabbing/ deurhaaling/ optelling. Inductie, vergunning van tijd / of bewilliging van tijd / is wanneer de schuldeyschers voor een regter werden geroepen om hen te hooren anraaden / om met henlieder schuldenaar op sekeren voet te handelen.

Indulgentie, gedooging / toelaating / bygeeving/ verwilliging/ aflaat.

Indulgeren, gedoogen / toelaaten / bygeeven / verwilligen / aflaat geeven.
Induratie, verharding / hartmaaking.
Indureren, verharden / hardmaaken.
Industrie, gaauwigheyd / wakkerheyd / kloekheyd / naarstigheyd / vernuftigheyd.
Ineffabel, onuytspreekelyk.
Ineffabiliteyt, onuytspreekelykheyd.
Inefficax, kragteloos / onkragtig.
Inegaal, oneffen / ongelyk.
Inegaliteyt, oneffenheyd / ongelykheyd.
Inept, onbekwaam / onnut / niet dienende / ongerymt / onhebbelyk.
Ineptie, onbekwaamheyd / onnutheyd / ongerymtheyd.
Inertie, luyheyd / vadsigheyd.
Inestimabel, onschattelyk / onwaardeerlyk.
Inevitabel, onvermydelyk.
Inexcusabel, onverschoonlyk / schuldbaar.
Inexecutie, onuytregting / onuytgeregtheyd.
Inexisteren, in zyn.
Inexpert, ongeoeffent / onversogt.
Inexplicabel, onuytleggelyk.
Inexpugnabel, onwinnelyk / onverwinnelyk / onwinbaar.
Inextricabel, onuytwikkelyk / onuytreddelyk.
Infaam, eerloos / kwaalyk berugt / die geen goed gerugt na gaat.
Infallibel, onbedriegelyk.
Infallibiliteyt, onbedriegelykheyd.
Infameren, eer-rooven / schandvlekken / kwaalyk berugt maaken.
Infamie, eer-rooving / eerloosheyd / kwaalyk berugtheyd / schandvlek.
Infantie, kindsheyd / onmondigheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Infanterye, voetvolk / krijgsvolk te voet in der Oorlog dienende.
Infect, besmet / stinkend / vergiftigt.
Infecteren, besmetten / vergiftigen.
Infel, een opsienders muts / de welke de roomse geestelijke opsienders (Bisschoppen) der gemeenten droegen op 't hoofd / zijnde een muts seer hoog en na boven spits toeloopende. Sodaanige mutsen pleegen de heydense geestelijken mede te draagen.
Infereren, inbrengen / inboeren / indraagen.
Inferieur, laager / minder / onderheurtig / onderdaan.
Infernaal, van beneden / van onder / onderaardsch.
Infertil, onvrugtbaar.
Infesteren, beleedigen / bekommeren.
Infidel, ontrouw / trouwloos / ongeloovig.
Infideliteyt, ontrouwheyd / of ontrouwigheyd / trouloosheyd / ongeloovigheyd / ongeloof.
Infim. laagst / nederigst.
Infirm, onsterk / swak.
Infirmeren, verswakken / swak maaken / onsterken / onsterk maaken.
Infirmery, siekhuys / gasthuys / daar de arme sieke menschen / tot datse weder geneesen zijn / onderhouden worden.
Infirmiteyt, swakheyd / onsterkheyd / losheyd.
Inflammatie, ontsteeking / vlamming.
Inflammeren, ontsteeken / doen vlammen / vlammig maaken.
Inflatie, opblaasing / swelling.
Inflectie, ombuyging / inbuyging / inbouwing / inkromming / keering.
Inflecteren, ombuygen / inbuygen / inbouwen / inkrom-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

inkrommen / keeren.
Inflexibel, onbuygſaam / onbuygelijk.
Infligatie, inſlaaning / tegenſlaaning / anſlaaning/ ſlaaning / ſmyting.
Infligeren, tegenſlaan / inſlaan/ anſlaan/ ſlaan/ ſmyten.
Influentie, invloeping.
Influeren, invloepen.
Influx, invloed / invloeping.
Inform, ongedaantig/ ongeſtaltig.
Informatie, kundſchap / berigting / beſcheyd / onderkennis / onderregting / onderſoeking / onderwijſing. Informatie, een verneemſchrift. Informatie, gedaantgeeving / geſtaltgeeving / of gedaante / geſtalte / wijſe / of wijſe van beſtaan.
Informatie doen / onderregting doen / onderſoeken.
Informeren, kennis neemen / kundſchap doen/ onderſoeken / onderregten / onderberigten / onderſoeken / onderregten / onderwijſen. Informeren, gedaante geeven / geſtalte geeven / of wijſe van beſtaan geeven.
Infortuyn, tegenſpoed / rampſpoed / ongeluk.
Infracteur, overtreeder / inbreeker.
Infractie, inbreuk / overtreeding.
Infrangibel, onbreekelijk.
Infrequent, ſelden.
Infringeren, breeken/ inbreeken/ overtreeden/ te niet doen/ om ſtooten.
Infructueux, onvrugtbaar/ dat geen vrugt voort brengt / of daar geen voordeel of nut van komt.
Infunderen, inſtorten / ingieten.
Infuſie, inſtorting / ingieting/ doorgieting.
Ingenerabel, onteelbaar.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Ingenieur, een vestbouwer/ sterkte bouwer / bolwerker / die in belegeringen allerhande bolwerken en sterkten bouwt. Ingenieur, vernufteling/ verstandige.
Ingenieux, sinrijk / verstandig / verstandelijk.
Ingereren, indraagen / indringen / instellen.
Ingien. soek Engien.
In goede dispositie. soek Dispositie.
Ingratitude, ondankbaarheyd.
Ingredient, inmengsel.
Ingredienten, inmengsels.
Ingredieren, intreeden / ingaan.
Ingressie, intreeding / ingang.
Inhabil, onbekwaam / onhebbelijk / onnut.
Inhabiliteyt, ombekwaamheyd / onnutheyd / onhebbelijkheyd.
Inhabitabel, onbewoonelijk / onwoonbaar.
Inherentie, inhanging / anhanging / ankleeving.
Inhesie. sie Inherentie.
Inhereren, inhangen / anhangen / inblijven / inkleeven / gevestigt zijn.
Inhiberen, beletten / verhinderen / agterwaarts houden / terug houden / ophouden / opschorten. Inhibere, verbieden.
Inhibitie, opschorting / verhindering / belet / ophouding. Inhibitie, verbod. siet Clausule van inhibitie.
Inhonest, eerloos / oneerbaar.
Inhospitaliteyt, onherberging / onherbergsaamheyd / ongastvryheyd.
Inhumain, onbeleeft / onmenschelijk / onheusch.
Inhumaniteyt, onbeleeftheyd / onmenschelijkheyd / onheuschheyd.
Inimicitie, vyandschap.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Inimitabel, onnavolgelijk.
Iniquiteyt, ongeregtigheyd / onbillikheyd.
Initiatie, inheyliging / inwying / intreeding / of eerste intreeding in eenig ampt of bediening.
Initiatie, onderwijsing / of onderregting inde eerste beginselen / eerste beginsel onderwijsing.
Injunctie, invoeging / toevoeging / beveeling / oplegging.
Injungeren, invoegen / toevoegen / beveelen / opleggen.
Injurie, hoon / lastering / ongelijk / onregt.
Injurieren, hoonen / lasteren / verongelijken / verwijten / iemand hoon of ongelijk andoen.
Injuste, onregtvaardig.
Injustitie, onregtvaardigheyd / ongeregtigheyd.
Innavigabel, onvaarbaar / onbevaarlijk / onbeseylbaar.
Innocent, onnoosel / onschuldig / schuldeloos.
Innocentie, onnoselheyd.
Innovatie, vernieuwing / verandering / weer beginning.
Innoveren, vernieuwen / nieuwigheyd bybrengen / weder beginnen / veranderen / verandering inde anlegging inbrengen hangende het geding.
Innumerabel, ontelbaar / ontallijk.
Inobedient, ongehoorsaam.
Inopinabel, onmeynlijk / onmeynbaar.
Inornaat, ongetsiert.
In persoon, selfs / in eygenhoofde.
In eygen persoon compareren, selfs komen / selfs verschijnen / of in eygen hoofde komen / in eygen hoofde verschijnen / dat is / die selfs voor den regter / of iewers anders / moet komen /

men / sonder te mogen een volmagt senden.
Inprovisie, onvoorsiens.
Inquieteren, ontrusten.
Inquietatie, ontrusting.
Inquietude, onrust.
Inquinatie, besmetting / bevlekking.
Inquineren, besmetten / bevlekken.
Inquireren, ondersoeken / doorsnuffelen / verneemen / navorschen.
Inquisitie, ondersoek / ondersoeking / verneeming / naspeuring. Inquisitie, of geloofs-inquisitie, geloofs ondersoek / of geloofs ondersoeking / ondersoek des geloofs / of ondersoeking des geloofs. Door de groote misbruykte magt der roomsche geestelijken is het geloofs ondersoek opgekomen / strekkende nergens anders toe / als om hunlieder misbruykte magt nog grooter en ontsaggelijker te maaken en te heerschen selfs ('t welk niemant betaamt) over het gemoed der menschen / en dat is waarlijk waar. Want dat was niet genoeg / wanneer iemant beleed / dat hy in God gelooofde / en in sijn Soon / en in sijn Geest / en de Soon stelde tot hoofd der gemeente / en vorders de schrift hield voor Gods woord: og dat was al niet / dat wast niet daar de schoen wrong / 't was al wat anders / namentlijk de behouding en vaststelling der geestelijke magt-misbruyking / dewijl veel menschen de selve begon te verdrieten. En daarom was in 't gemeen de eerste vraag / wat iemants gevoelen was van sijn Heyligheyd en sijn Geestelijken? en van de geestelijke insettingen? en of sijn Heyligheyd niet was 't hoofd der gemeente (kerk) en of de kerk (dat
zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

zijn voornamentlijk sijn Heyligheyd en sijn
Geestelijken) wel konde dwaalen? daar dog
de geestelijken seer veel verscheelen en ver-
scheelt hebben altijd van malkander / en waar
twee twisten kan maar een de waarheyd heb-
ben / somtijds heeftse wel geen van beyden.
Wie hier iets tegen seyde en eenige rede by-
bragt / dat in de schrift van die dingen geen
gewag gemaakt wierd / dat was datelijk een
ketter (wat ketter is / sie in het woord He-
retijcq) en voorts vand hem / vangt hem /
spant hem / hangt hem / brand hem ; 't was-
ser niet te doen sodaanigen een wederspraak de
magt der geestelijken / die was oversulks on-
waardig te leeven / en die most van kant en
uyt de weg / voornaamentlijk most hy van
kant wanneer hy rijk was: want dan wier-
den sijn goederen verklaart verbeurt te zijn /
de rijken leden wel de meeste anstoot / met der
selver goederen konnen sik verrijken / en sijn
magt staande houden. De groote magt-mis-
bruyking hebben de geestelijken allengskens
verkreegen door de ongeleertheyd en onwee-
tentheyd der Heerschers / Koningen / Vor-
sten / en andere Overheden / in die dingen de
welke sy voornaamentlijk mede behoorde te
weeten / naamentlijk de waare en regte Godgs-
geleertheyd / zijnde mede vervat in de wae-
relds wijsheyd (philosophia) of dat sy sik ver-
sorgt hadden van staatse Raadsluyden / de-
welke daar in ervaaren waaren boven de gee-
stelijken self / so souden sy geen nood geleden
hebben / met de voet op de nek getreden te
worden vande geestelijken met dese bygevoeg-
de smaatwoorden: op slangen en adderen sult
gy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gy treden. Of dan souden sy niet behoeven verselt te zijn met geestelijke biegtvaders / dewelken hun altijd de onweetende ooren / vol blaasen van alleriey moord en land verderf / en dat onder schijn van Godsdienst en Godvrugtigheyd. Maer sy souden sijn geweest (gelijk hier te landen onse Overheden zijn) bestierders over de geestelijken en waereldlijken sonder onderscheyd. Het verwondert myy / dat de geestelyken vande herstelde Godsdienst / welkers ouders en voorouders om dat geloofs ondersoek veel hebben uytgestaan en geleeden / endelijk tegen gestaan / en te boven gekomen / nu nog het selven wel souden / als 't hun toe gelaaten wierd / willen oeffenen aan een ider een / gelijk sy eenige maalen daar al staaltjes van getoont hebben / daar door souden sy magtig zijn het land in ses dagen tot een bloedbad te stellen / ingevalle de landoverheyd / dewelk sulks belet / niet wijser was als sy luyden.

Inquisiteur, ondersoeker / soeker / navraager. Inquisiteur, geloofs-ondersoeker / ondersoekmeester / of ketter-meester. Geloofs-ondersoekers zijn geestelijken of afhangigen vande geestelijken / de welke de luyden / die berugt waaren eenig ander geloofs gevoelen te hebben als de gemeene stelling der kerk, vervolgden / en die bekomen hebbende ondersogten wat gevoelen sy vande geestelijken hadden / als dat een weynig anders was / als sy 't hebben willen / so verdoemden sy die luyden datelijk.

In reauditie komen / in herhooring van gewijsde komen.

In reauditie komen aan het volle Collegie, of / aan

aan den vollen raad / in herhooring van gewijsde komen aan de volle vergaderinge van den raad / dat is / versoeken aan den vollen raad herhooring / of herhandeling van een gewijsde by de raads-heeren ter rolle sittende gewesen.

Insanabel, ongeneeslijk.

Insanie, dolligheyd.

In salvo, in behoudenis / in behouden haven.

Insatiabel, onversadelyk.

Inscriberen, inschrijven / opschrijven / toeschrijven / te koop setten / noemen / vergeeten / scheuren.

Inscriptie, inschrijving / opschrijving / opschrift.

Inscript, ingeschreven.

Inscrutabel, ondoorsoekelijk / ondoorgrondelijk.

Insel, een eyland / dat is land 't geen rondom in see legt / of met de see omsloten legt / en van 't vaste land is afgescheyden.

Insensibel, ongevoelijk.

Inseparabel, onscheydelijk / onafscheydelijk.

Insereren, invoegen / byvoegen / inlijven / insetten / insteeken / indoen / tusschen stellen / tusschen voegen / tusschen setten / ondermengen.

Insertie, invoeging / byvoeging / tusschenvoeging / tusschenstelling / tusschensteeking / insteeking / inlijving / indoening / insetting / ondermenging.

Inserviren, dienen / bedienen.

Insidie, belaaging / laaglegging / list / schuylhoek.

Insigne, merkteyken / of kenteyken.

Insimulatie, betigting / anklaaging / beschuldiging / lastering.

Insimuleren, beschuldigen / betigten / aanklaagen / lasteren.

Insinuant, waarschouwer / verkondiger / bekentmaaker / anmelder / verwittiger / te kennen geever. Insinuant, invleyer / indringer / inschuyver / inschikker.

Insinuatie, waarschouwing / verkondiging / bekentmaaking / te kennen geeving / verwittiging / anmelding. Insinuatie, indringing / invleying / inschuyving / inschikking.

Insinueerde, gewaarschouwde / verwittigde / bekent gemaakte / verkondigde.

Insinueren, bekent maaken / verwittigen / waarschouwen / te kennen geeven / anmelden / verkondigen. Insinueren, inden boesem leggen / inwikkelen / invleyen / inschikken / inschuyven / inwerpen / indringen.

Insipientie, sotheyd / dwaasheyd.

Insisteren, anhouwen / anstaan / volherden / op eenig ding vast blijven staan / by blijven.

Insociabel, ongeselschappig / ongesellig.

Insolent, ongewoon. Insolent, moedwillig / overdaadig.

Insolentie, ongewoonlijkheyd / ongewoonheyd. Insolentie, moedwilligheyd / overdaadigheyd / dartelheyd / moedwil / baldaadigheyd.

Insolide, ondigt.

Insolvent, onvermogen om te betaalen / kan niet betaalen. Insolvent zijn / onvermogen zijn om te betaalen / niet konnen betaalen. Hy is insolvent, hy kan niet betaalen / hy is onvermogen om te betaalen. Insolvent, onbetaalijk / onbetaalbaar.

Insolventie, onbetaaling / betaaling onvermogenheyd / niet betaaling / onbetaalbaarheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

In specie, in 't bysonder / afsonderlijk / na sijn onderschepdinge.
Inspectie, besigting / beschouwing / anschouwing/ rooijing.
Inspectie oculair, oogbeschouwing/ besigtiging. 'T welk gebeurt / als men een werk / of een plaats daar verschil om is / moet besigtigen/ om te beter te konnen oordeel vellen.
Inspicieren, insien / ansien / anschouwen.
Inspiratie, inblaasing / anblaasing / ingeeving.
Inspireren, ingeeven / inblaasen / anblaasen.
Instabel, onbestandig / wankelbaar.
Instantelijk / anhoudentlijk / geduurigtlijk / volstandiglijk.
Instantie, vervolg van regtspleeging / regtsvervolg / voorregtbetrekking / regtspleegers vervolg. Instantie, anhouding / volstandighepd / geduurighepd / vervolg / begin.
In state, opgehouden / uytgestelt.
Instauratie, herstelling / opregting / vernieuwing / weer opregting.
Instaureren, opregten / vernieuwen / herstellen.
Insteren, anhouden / ansoeken / vervolgen / volherden / geduurig benaerstigen. Insteren, naaken / na by zijn.
Instigatie, opstooking / anhitsing / anstouwing.
Instigeren, opstooken / anstouwen / drijven / ophitsen.
Instinct, drift / ingeeving / inblaasing.
Institueren, insetten / instellen / stellen / anstellen / iets voorneemen / beginnen. Institueren, vaerdig en bereyd maaken / onderwijsen / onderrigten.
Institueren tot erfgenaam / erfgenaam stellen / erf-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

erfgenaam maaken.
Institutie, insetting/ instelling/ stelling. Institutie, onderwijsing/onderregting.
Institutie van erfgenaam / erfgenaam stelling/ erfgenaam maaking.
Instruct, toegerust/ bereyd / toegestelt.
Instructie, toebereyding / berigt/ onderregting/ toeregting / toestelling / onderwijs / schriftelijk bewijs.
Instrueren, toebereyden / berigten / onderregten / toerusten / toestellen / toeregten / onderwijsen / schriftelijk bewijsen.
Instrument, een handeltuyg-schrift / verbondschrift / een geschrift van iemants handel. Instrument, een tuyg / werktuyg / handeltuyg / gereetschap / rusting.
Instrument van guarant, brieven van bywaaring / brieven van waarschap / bywaaaringschrift. siet Garand.
Instrumenten, verband-brieven/verband-schriften/ waar by iemant sik verbind in eenige saaken.
Insufficient, ongenoegsaam.
Insufficientie, ongenoegsaamheyd.
Insultatie, opspringing / met ongestuymigheyd/ ongestuymige opspringing. Insultatie, beschimping / bespotting / schamperheyd.
Insulteren, met ongestuymigheyd opspringen/ beschimpen/ bespotten.
Insupportabel, onverdraaglijk.
Integreren, heelen / heel maaken.
Integriteyt, geheelheyd / degelijkheyd / opregtigheyd / louterheyd / ongekreuktheyd.
Intellect, vernuft / verstand / kennis.
Intellectie, verstaaning/ kenning.
In-

Intelligentie, kundschap/verstand/kennis.
Intelligibel, verstaanlijk/verstaanbaar.
Intemperantie, ongemaatigheyd.
Intenderen, spannen/uyttrekken/uytstrekken/vermeerderen. Intenderen, beoogen/voorhebben/natragten.
Intensie, verstijving/inspanning.
Intendit, eysch-schrift/eysch bewijs-schrift/begeerte bewijs-schrift/dat is/een geschrift van den eysch of begeerte des eyschers/welk geschrift den eyscher over geeft/wanneer de gedagde in regte niet en verschijnt ende van alles is versteeken/om sijn meyning en eysch den regter voor te draagen ende te bewijsen/datse billik en regtmaatig is.
Intendit overleggen/eysch bewijs-schrift overleggen/dat is/overleveren an de regters/om geoordeelt te worden of het regtmaatig en billik is/dattet den eyscher toegewesen werd.
Intendit te verifieren, het eysch bewijs-schrift waar maaken/of het eysch bewijs-schrift met bewijsingen sterken/dat is/betoonen en bewijsen datse regtmaatig en billik is.
Intendit te sien overleggen met de verificatien van dien/het eysch-schrift te sien overleggen met de waarmaaking van dien/dat is/als de gedaagde voor het alderlaast gedagvaard word/om het eysch-schrift met des selfs bewijs te sien overleveren aan de regters/en daar over gewijsde hooren.
In tentatie, of In temptatie, in versoeking/in bekooring/in anbegting/in kwelling.
Intenteren, versoeken/anleggen/anwenden/onderstaan/onderneemen/beginnen. Intenteren, dreygen/rekken.

Intenteren een proces, een geding anleggen / een geding onderneemen / een geding beginnen.
Intentie, meyning / voorneeming / voorstel / oogwit / oogmerk / opset / opsetting / wille.
Intercalatie, tusschentelling / tydvoeging / jaarsleutel.
Intercapedo, tusschen begryping / tusschen beydenheyd / tusschen begryp.
Intercederen, tusschen spreeken / bemiddelen / tusschen beyde komen / beloovan. Intercederen, tegenstellen / tegenstaan / beletten.
Intercesseur, middelaar / tusschenspreeker. Intercesseur, tegensteller / beletter.
Intercessie, bemiddeling / tusschenspreeking. Intercessie, verhindering / beletsel / tusschen koming / tusschen komst.
Intercipieren, onderscheppen / tusschen neemen / beneemen / met listigheyd vangen of beletten.
Interdiceerde, verbodene / die iets verboden is te doen.
Interdicent, verbieder / die iemant verbied iet te doen.
Interdiceren, verbieden / verbod doen / iemant iet verbieden.
Interdict, een verbod / waar by in 't algemeen iets verboden word. Interdict, een verbod ter tyd en wyle duurende: of Interdict, een voorschrift of bevel / waar by de regter iets gebied of verbied te sullen geschieden in regtssaaken van besit.
Interdict redoubleren, tegen verbod doen / tegen eysch doen / of wedereysch doen. Als iemant / die in saaken van besit gedagvaart is / tegen
den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

den anlegger selver van syne zyde wederrepsch doet / of tegen verbod / in gevalle hem iets verboden is.

Interdictie, verbieding / verbod. siet Interdict.

Interesseren, beschadigen / vernadeelen / verkorten.

Interest, schade / nadeel / missing / belang / dat is / het gelegen zyn aan een saak. Interest, geldswinste / geldsgewin / jaarlykse geldswinst / dat is / de winpenningen / die men jaarlyks van syn uytgesette geld krygt. Interest, wocker. Interest, geldderving.

Interesten, geldswinsten. siet Interest.

Interficieren, dooden / ombrengen.

Interjecteren. siet Interjicieren.

Interjecteren het appel, 't beroep inbrengen om te laaten anschryven. 'T welk binnen een sekere bepaalde tyd moet gedaan zyn.

Interjectie, inwerping / inwerpsel / inwerp / tusschenwerping / tusschenstelling. Interjectie, inbrenging.

Interjectie van appel, inbrenging des beroeps / anschryving des beroeps. Als een beroep angeteykent word op de rol van den hoogen regter.

Interjicieren, inwerpen / tusschenwerpen. Interjicieren, inbrengen.

Interjicieren het appel. siet Interjecteren het appel.

Interieur, inwendig / innerlyk.

Interinement, gestading / bevestiging / gestant doening.

Interineren, gestaden / is een gunste by een Vorst gedaan an het hof overleeveren / om overwogen en gestadigt te werden. Interineren, voor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

goed kennen / bevestigen.
Interlocutie, tusschen spreeking / tusschen spraak.
Interlocutoir, tusschen spreekig / tusschen spreekelijk.
Interlocutoir, of Interlocutoire Sententie, een tusschen gewijsde. siet Sententie interlocutoir.
Interlocutoir vonnis. soek Vonnis interlocutoir.
Interloqueren, tusschen spreeken.
Interminabel, oneyndelijk / onbepaalbaar.
In terminis, ter saake dienende.
Intermissie, aflaating / ophouding voor een tijd / tusschen beyde laating / tusschen komst.
Intermitteren, ophouden / aflaaten / tusschen beyde laaten / voor een tijd agterlaaten.
Interpellatie, inspraak / anspraak / tusschenspraak / te hulp roeping.
Interpelleren, inspreeken / anspreeken / tusschen spreeken / versoeken / verhinderen / vergen.
Interponeren, of Interposeren, tusschen stellen / ondersetten / tusschen setten.
Interpositie, tusschen stelling / tusschen setting / ondersetting.
Interpretatie, uytlegging / verklaaring / bedied / vertaaling.
Interpreteren, uytleggen / verklaaren / vertaalen / bedieden.
Interpunctatie, tusschen stipping / onderscheyding met tussche stippen.
Interrogatie, een ondervraaging / ondersoeking / vraage.
Interrogatorien, vraagstukken / die iemand in regte voorgestelt worden / om te beantwoorden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Interrogeren, onderbraagen / braagen / onderſoeken.

Interrumperen, afbreeken / breeken / in 't midden breeken / tuſſchen inballen / ſcheuren.

Interrumperen, niet laaten berbolgens komen / iets by brengen daar men een ſaak mede berartert of doet ſtille ſtaan.

Interrupt, berloopen / afgebrooken / berbrooken / berjaart.

Interruptie, afbreuk ban een geding / berloop ban een geding / wanneer het berbolg ban een ſaake / door berloop ban den tijd daar toe geſtelt / werd afgebrooken. Interruptie, afbreeking / tuſſchenballing / breeking / ſcheuring / in midsbreeking.

Interturberen, tuſſchen beroeren / berwarren / of ſtooren iemant terwijl hy wat doet.

Interval, tuſſchenheyd / wijdte / tuſſchenwijdte / tuſſchenruymte / tuſſchenbal / tuſſchenplaats.

Interval, tuſſchentijd.

Intervenient, een tuſſchen komer / tuſſchen inkomer / oberkomer. Intervenient, geding oberneemer / die een ban der dingers ſaake oberneemt.

Intervenieren, tuſſchen komen / tuſſchen inkomen / oberkomen / onberhoeds tuſſchen komen. Intervenieren, iemands geſchil ſaak anbaerden als ſijn eygen / of / boor een ander in 't geding komen / 't geding oberneemen.

Interventie, een tuſſchen komſt / tuſſchen inkomſt. Interventie, geding oberneeming / geding anbaerding / in 't geding koming boor een ander / 't welk geſchied / als een derde / de welke boorgeeft / dat hem daar an gelegen is / komt en ſtelt een ban de regtspleegers

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

buyten het geding / en diens saak anneemt.

Intestin, een darm / ingewand. Intestin, inwendig.

Intimatie, ankundiging / bekentmaaking / te kenne geeving / ontbieding. Intimatie, een bekentmaaking door last van een regter van iet te sullen bev..elen / 't zy dat de geene aan wie die geschied in regten verschijnt ofte niet / een laatste ontbieding / of ankundiging. Intimatie, daglegging / roeping.

Intime, binnenst.

Intimeren, te kennen geeven / de weete doen / bekent maaken / ankundigen / ontbieden. Intimeren, voor regt roepen / een dag van regte leggen. Intimeren, inwendigen / inwendig maaken.

Intimideren, vertsaagen / vrees ansaagen / doen vreesen.

Intituleren, naamnoemen / benaamen / naamgeeven.

Intolerabel, onverdraaglijk.

Intoneren, donderen / geluyd maaken / groot geluyd of getier maaken.

Intractabel, onhandelbaar / bars / onrekkelijk.

Intrepiditeyt, onvertsaagtheyd / onbevreestheyd.

Intricaat, verward / verstrikt.

Intricatie, verwarring / verstrikking.

Intriceren, of Intriqueren, verwerren / verstrikken / inwikkelen.

Introduceren, inleyden / binnen leyden / inbrengen / invoeren / binnen setten / voorstellen.

Introductie, inleyding / inbrenging / invoering / voorstelling.

Introductie van appel, de inbrenging van een beroep / de anteykening van een beroep / dat is /

is / wanneer een beroep werd angeteekent / en ingebragt / 't welk binnen tien daagen geſchieden moet.
Intuit, opſigt / inſigt / anſigt / anblik.
Invaderen, angaan / anvallen / ingaan / invaaderen met grammen of evelen moed / antantſen / beſpringen / beſtormen.
Invalide, onkragtig / onmagtig / onſterk / onbeſtandig / dat niet beſtaan en mag.
Invalideren, onkragtig maaken / kragteloos maaken.
Invaliditeyt, onkragtigheyd / onſterkheyd / magteloosheyd.
Invariabel, onveranderlijk.
Invaſie, een anval / inval.
Invectijf, laſtering / beſchelding / doorſtrijking.
Inveheren, invoeren / inbrengen / uytvaaren tegen iemant met harde woorden.
Inventarient, boedelſchrift-geever. Een die beſchrijving van ſijn boedel of goederen geeft / of moet geeven.
Inventariente, boedelſchrift-geefſter. Een vrouw die beſchrijving van haar boedel / of goederen geeft / of moet geeven.
Inventarieerder, boedel-opſchrijver / goed opſchrijver / die een ander boedel of goederen opſchrijft.
Inventarieren, opſchrijven / beſchrijven / boedel beſchrijven / goederen opſchrijven / geding-ſchriften beſchrijven.
Inventaris, een inhoud / lijſte / ſtaat / boedelſchrift. Inventaris, opſchrijving van goederen / goederens beſchrijving / boedel beſchrijving / boedel bevinding / ſtaatbeſchrijving / ſtaatantekening. Inventaris, bewindſchrift /
In-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Inventaris, gedingschrift / beschryving / stukbeschryving.

Inventaris van goederen / goederens beschryving / boedel-beschryving / opschryving van goederen: dat is / een beschryving / of lyste maaken van al de goederen / die in een boedel gevonden worden.

Inventaris van stukken / gedingschrift-beschryving / bewysstuk-beschryving / lyste vande bewysschriften des gedings / dat is / een beschryving of lyste van alle de bewys-stukken / of schriften van een geding / waar by de selven met letters werden angewesen wat voor schriften dat het zyn.

Inventeren, vinden / uytvinden.

Inventeur, vinder / uytvinder.

Inventie, vinding / uytvinding / vond / ervinding.

Inversie, omkeering / omkeer / omdraay / omwending.

Inverteren, omkeeren / omwenden / omdraayen.

Investieren, besit neemen van eenig leengoed / overlyden eenig leengoed / leenhulding doen.

Investigatie, opsoeking / opspeuring / navorsching.

Investigeren, opsoeken / opspeuren / navorschen.

Investiture, leengift-brief / uytgift-brief van een leen / anvaerding / inneeming / instelling / of verly van een leengoed. Investiture, de plegtelykheyd / of de gewoonelyke wyse van doen / de welke men gebruykt in 't toestaan en anvaerden van een leengoed.

Inveteratie, veroudiug / oudmaaking.

Invetereren, verouden / oud maaken / oud worden / bereyden om oud te laaten worden.

In-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Invincibel, onwinnelijk/ onwinbaar.
Inviolabel, onschendbaar.
Invisibel, onsienelijk / onsigtbaar.
Invitatie, noodiging/ anporing.
Inviteren, noodigen / anporren.
Invocatie, een anroeping / hulp begeering.
Invoceren, anroepen / hulp begeeren / beroepen.
Involveren, inwindin / inwikkelen / oprollen / dekken/ verbergen/ inwentelen.
Involutie, inwinding / inwikkeling / inwenteling / bestrikking/ omwinding.
Inundatie, overvloeping / watervloed / water overvloeping / water oploop / overloop van water.
Inunderen, overvloepen / overloopen / overvloeden.
Inutil, onnut.
Inutiliteyt, onnuttighepd.

I. P.

IPstantie, selfstandighepd / iets 't geen op sik self bestaat sonder van iets anders afhangig te zijn: sodaanige selfstandighepd isser maar een / namentlijk God / of het noyt begonne Weesen. Maar daar zijn ontallijke onderstandigheden / (substantien) dewelken van dese eene selfstandighepd afhangig zijn.

I. R.

IRacundie, gramschap / toornighepd / grammoedighepd / toorn.
Ironie, een schimprede / spotspreuk / scharp / scharssing.
Ironisch, schimpig / of schimpend / spottig/ spot-

spottend / scharssend / of scharssig.
Ironische manier van spreeken / een schimpige of schimpende wijs van spreeken / een spottende of spottige wijs van spreeken / een scharssige of scharssende wijs van spreeken.
Irradiatie, instraaling / inschijning der straalen.
Irradieren, instraalen / inschijnen.
Irraisonnabel, onredelijk / onbillijk.
Irrationaal, onredelijk.
Irreceptibel, on-ontfangelijk / niet ontfangelijk.
Irreceptibiliteyt, on-ontfangelijkheyd / niet ontfankelijkheyd.
Irreconciliabel, onversoenlijk.
Irrecuperabel, onwederkrijgelijk.
Irregulier, ongemeen / ongeschikt.
Irrelevabel, onherstellijk / on-ophesselijk.
Irrelevant, onherstellend / opopheffend.
Irreparabel, onvergoedelijk / onverbeterlijk.
Irreprehensibel, onberispelijk.
Irresolutie, wankelmoedigheyd.
Irreverentie, oneerbieding / oneerbiedigheyd.
Irrevocabel, onwederroepelijk.
Irrideren, begekken / bespotten / beschimpen / belaggen.
Irrisie, begekking / bespotting / beschimping / belagging.
Irritatie, terging.
Irriteren, tergen / verwekken tot gramschap.

I. S.

ISagoge, een inleydinge.
Issue, of Issuwe, uytgang regt / uytgang / uytkomst / verplaatsgeld. siet Exue.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

I. T.

ITem, desgelijks / insgelijks / soo ook.
Iteratie, een hervatting, herhaaling.
Iteratif, meermaals / wederom op een nieuw.
Itereren, herhaalen / hervatten / wederom beginnen / wederom seggen dat eens verhaalt of gesegt is.

J. A.

JAceren, leggen.
Jacobijn, een navolger van den Heyligen Dominicus, een geestelijke van de insetting van Dominicus, een eensaam leever uyt de reye van Dominicus navolgers. De roomse geestelijken schrijven en versieren so wat van eenen Dominicus, dewelke so sekere wijs van leeven leyden / en na sijn dood heeft hy navolgers gekreegen. Dog daar zijn so veelderley soorten van roomse geestelijken / datter 't eynd by na van weg is / en elk is / of wil heyliger zijn / als de ander. Dog als men 't wel ter deeg in siet en ondersoekt / so en heeft het niet veel te beduyden.
Jactantie, beroeming.
Jactatie, beroeming. Jactatie, schudding / beroering.
Jacteren, beroemen. Jacteren, dikwils werpen / schudden / drijven / beroeren.
Jactiteren, beroemen.
Jacture, verlies / wegwerping / hinder.
Jalours, ergwaanig / belgsiek / belgsugtig / minnenijverig / naiverig.
Jalousie, ergwaan / belgsiekte / belsugt / minnenijd / naiver / minneiver. Ergwaan of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

minnenijd is een geduurig kwaad vermoeden/ 't welk iemand heeft uyt ingebeelde ontrouw/ of uyt wantrouw op iemand.

Jandarme. sie Gendarme.

Januarius, louwmaand/lauwmaand/dat is wetmaand: want louw of lauw/ beteykent by de Saxers of Engelsche Saxers/ als ook by de Engelschen een wet. Dog willen sommigen/ dat de naam deses maands niet en zy genomen van een wet in 't algemeen/ maar in 't besonder vande houwlijkse wet/ om dat in dese maand de voorouders veeltijds trouwden en hen door houwlijkse wetten te samen verbonden/ soo datmen dese maand soude konnen noemen houwlijkse wet maand. Sy word ook genoemt klugmaand vande kummeren/ zijnde een volk 't welk men nu noemt Holsteynders/ of Deenen.

Jasmijn, byekruyd/ dit gewas heeft ronde/lange/ getakte/ geknieede groene rijskens van binnen met wit voos merg gevult: uyt elk kniekken spruyten twe bladers/ groot en wijt/ vleugels gewijs uytgespreyd/ te weeten van vijf of seven besondere bladeren gemaakt en vergadert/ die om een middelsteelken wassende/ effen en kaal/ langagtig en donker groen van verwe zijn/ voor spits afgaande/ op de toppen vande rijskens wassen ettelijke niet byeen staande bloemen/ soet van reuk/ van verwe witagtig. Het woord Jasmijn of Jasminum en betekent geen byekruyd/ maar dit kruyd word ook van sommige apiaria waar onder verstaan word herba, dat is/ byekruyd genoemt/ om dat de byen seer gaern omtrent sijn welriekende bloemen zijn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Javelijn, een ſpiesken/werpſpiesken/werpſchigt/ gelijk men by ouds in den Oorlog gebruykte/ om malkander van verre daar mede ter neder te vellen.

J. E.

JEndarme. ſoek Gendarme.

J. O.

JOlijt, geeſtig/ fraay.

Joncture, een voeging / gelid / gewrigt. De voeging van 't eene lid an het ander.

Jornaal. ſie Journaal.

Jornay, een pandrok / wapenrok / krijgsmantel/ een rok ſonder mouwen.

Joſte, ſpiegel gevegt / ſteekſpel.

Joſteren, ſpiegel vegten / ſteekſpel houden / dat is om oeffening en ook vermaak te paerde en ook wel te voet ſtrijden met de ſpiets ook wel met ander geweer.

Journaal, of Journaalboek / een dagboek / dagelijksboek / waar in men ſchrijft 't geen dagelijks voorvalt. Gelijk een Koopman/ 't geen hy dagelijks verhandelt / een winkelhouder / 't geen hy verkoopt / een geſchiedenis ſchrijver / de dagelijkſe geſchiedeniſſen / en anderen wat anders.

J. U.

JUbele, of Joubel, vryheyds jaar / of jaar van vryheyd. Joubel is een Hebreus woord / en beteykent een ram. De Godsgeleerden voegen by dit woord Joubel, 't welk ſy inde nederduytſche overſettinge onovergeſet hebben gelaaten/ nog een woord by/ te weten/ jaar; en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

setten inde oversetting inde plaats van ram / Jubel-jaar, dat is / ramjaar. Dit is nu nog geen volkomen sin / maar nu moet hier nog een woord onder verstaan worden / te weten / keren, een hoorn / om dat ram / of dit ramjaar / met het geblaas op ramshoornen uytgekondigt wierd. Maar wat is dit nu nog al veel / sal iemant vraagen ? Seker niet veel: en niet veel anders als een seer duystere en oneygentlijke wijse van schrijven / inde schrift veel gebruykelijk. Dieshalven sal ik ram wat klaarder en eygentlijker uytleggen. Ram of ramjaar / is een vryheyds jaar / of jaar van vryheyd / in welke de Hebreen, die uyt armoede dienden / wierden in vryheyd gestelt / en die uyt nood eenige van hun landen of besittingen verkoft hadden / wierden de selve wederom ingeruymt. Dit vryheyds jaar kwam van vijftig jaar tot vijftig jaar eens. Vryheyds jaar van dienstbaarheyd der knegts en dienstmaagden / kwam van seven jaar / tot seven jaar.

Jubel-jaar, vryheyds jaar. siet Jubele.

Jubeleren, op een ramshoorn blaasen. Oneygentlijk is Jubeleren, vryheyd uytblaasen / vryheyd verkondigen. siet Jubele. Jubeleren, verheugen / juychen. 't Word somtijds soo uytgelegt / om dat die hun vryheyd en goederen weer kregen / hen als dan verheugden en verblijden.

Judicature, 't gewijsde / 't gewesene / dat is / 't geen den regter gewesen heeft. Judicature, regtspleeging.

Judiceren, wijsen / oordeelen / gewijsde geeven / regt spreeken / regten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Judiciaal, geregtelijk / regtsprekelijk / regterlijk.

Judicieel jurament. siet Jurament judicieel.

Juge, een regter / oordeeler / die tusschen twee over hun verschilsaak gewijsde geeft / of die tusschen twee die verschil hebben / oordeelt wie regt of onregt heeft. Regters zijn by ons: de Raadsheeren vanden hoogen Raad. De Raadsheeren des Hofs van Holland. Schouten en Schepenen inde steden en dorpen. Op de dorpen / in heerlijkheeden / en ten platte landen zijn ook nog de landrosten en wel geboore mannen / of leenmannen. Houtvester en meester knaapen / over de wildernissen en jagt. Over de dijken en 't geen daar an hoort / dijkgraaf en heenraaden.

Jugement, oordeel / gerigte / regt.

Jugeren, oordeelen / regten.

Juglier, een kamerspeelder / guyggelaar / bedrieger.

Juys, sap / room.

Juyst, essen / gelijk.

Julep, een mengeldrankje; is een drankje van water uyt geneeskruyden door kooking getrokken / en uytgetrokken sap (Syroop, dat is / sap van Syrien) of suyker / waar by somtijds wat genees stof gedaan word / te saamen gemengt.

Jujube, borstbessen (Hoogduytse brustbeerlin) hanpooten / zijn vrugten te weeten ronde / langworpige bessen / van groote een kleyn pruymken niet seer ongelijk: ende in elk een van dese vrugten legt een hard langagtig steenken / als in de pruymen / ende daar in schuylt een kerne of pit. Daar zijn tweederley borst-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

bessen / roode en witte. De boomen daar dese vrugten an wassen zijn redelijk hoog en groot.

Jujube boom / borstbesse boom / of hanpoote boom. De roode borstbesse boom is een boom ontrent als een pruym boom / en heeft een kromme of slimme struyk / met een rouwe en oneffe schorsse bekleed / bewassen met harde takken / uyt welke ettelijke rijskens spruyten een spanne lang of langer / tay en buygsaam als biesen / an dewelke nu hier nu daar eenige langwerpige bladeren wassen / over ander geschikt / hardagtig / nevens de bladeren komen bleekagtige mosschagtige bloemkens voort. De vrugten zijn / gelijk wy gesegt hebben. De witte borstbesse boom is kleynder / de schorsse vanden struyk is effen en glad / en als de takskens oud zijn / dan blinkt die / en daar uyt komen ook / dunne / teere / lange / witte rijskens voort / an de welke ook lange smalle / sagte bladers wassen / witagtig van verwe. De bloemkens komen langs nevens de bladers voort/en zijn geelagtig of bleek van verwe.

Julius, hoymaand. Dese maand word aldus genoemt van het afgemayt en in de sonne gedroogt gras / 't welk als dan hoy word genoemt / welk hoy genoeg gedroogt zijnde an rooken of oppers word gestelt / en daar na ingehaalt. Dit alles geschied in en omtrent dese maand.

Junius, somermaand / braakmaand / of / weydemaand. In dese maand neemt de somer sijn anvank / waar van dese maand sijn naam draagt. Men segt somer gelijk of men seyde samer / dat is / versamer die iets versamelt /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

of vergadert / om dat de somer te saamen hoopt al 't geen men noodig heeft tot lijftogt/of om datmen inde somer versaamt by een al wat noodig is tot 's leevens onderhoud. Braakmaand wordse genoemt van het breeken der aarde met de ploeg / en met de schop / 't welk in dese maand geschied. Sy word ook weyde maand geheeten / om datmen om dese tijd / of wat voor dese tijd / en in dese tijd / de beesten in de weyden / die als dan al goed tot weyding zijn / laat loopen / of om datter dan goede weyding voor het vee is.

Juncture, een voeging/ gelid / gewrigt. De voeging van 't eene lid an 't ander.

Jungeren, voegen/ byvoegen / ankoppelen / anbinden/ vergaderen.

Jupirer, tin. Het woord Jupiter en betekent geen tin / maar het is de naam van God by de Heydenen / ja de opperste God, die sy almagtig Vader / Pater omnipotens, noemden: also sy ook minder Goden benevens dien gehad hebben. Het is ook de naam van een der der seven dwaal-sterren. Dan onder de stofschepders of stof-branders word het genomen voor tin.

Jurament, een eed / eedsweering. Eed is/ waar by men vastelijk verklaart en bevestigt met anroeping van God tot getuyge/dat iets waar is/ of onwaar.

Jurament extrajudicieel, een eedsweering buyten regten / dat is / die niet voor den regter geschied / of door oplegging des regters: maar vrywillig buyten regten.

Jurament judicieel, eedsweering in regte/dat is/ die voor den regter en door bevel des selfs geschied.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Jurament necessair, een noodsaakelijke eed/ die men in sommige gelegentheden noodsaakelijk moet doen.
Jùrament voluntair, een vrywillige eed/ die iemant vrywillig doet/ of anbied te doen sonder bevel des regters.
Juratie, sweering/ eeddoening/dat is/de doening des eeds.
Juratoir, of Juratorie, by eede/onder eede.
Juratoire cautie. soekt Cautie juratoir.
Jureren, sweeren/ eed doen.
Jurisconsulte, een regtsgeleerde / een wetgeleerde. Een die sik op de wetten en regten verstaat/ en daar in geleert en ervaaren is.
Jurisdictie, regtsgebied / regtsmagt / gerigtsdwang / regtsdwang / dat is / soo verre als iemants regtsgebied strekt over eenig land. Jurisdictie, regtspreeking.
Jurisdictie funderen, bank vast maaken / dat is/ iemand te regt doen staan voor een regtbank/ of geregte / daar hy anders niet hoefde te regt staan/ of een saak doen dienen voor een geregt/ daarse niet hoefde te dienen.
Jurisprudentie, regtsgeleertheyd/ regtskunde.
Jurist. siet Juris consulte.
Just, effen/ gelijk.
Justeren, effenen / effen maaken / gelijk maaken/ vergelijken.
Justicier, een schout/ of schoutaet / een schuldregter / een geregts dienaar / een dienaar des geregts / die het strafs regt helpt uytvoeren. Justicier, een regter. siet Juge.
Justicieren, geregts dienaars/ schouten. Justicieren, regteren.
Justificateur, regtvaerdiger/ regtvaerdig maaker.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ker. Die iemand regtvaerdigt en vry spreekt.
Justificatie, regtvaerdiging / regtvaerdigmaaking / vryspreeking.
Justificeren, regtvaerdigen / regtvaerdig maaken / vry spreeken / ontschuldigen.
Justifieren, geregtvaerdigt worden / vry gesprooken worden. Justifieren, regtvaerdigen.
Justitie, regtvaerdigheyd / geregtigheyd. Justitie, regtskennisse geregt / regt.
Justitie doen / regt doen / dat is / iemand doen straffen om begaane misdaad. Justitie doen / regtvaerdigheyd oeffenen / geregtigheyd handhaaven.
Justitieren, geregt worden / gestraft worden.
Juvatie, helping.
Juveren, helpen.
Juwelen, kleynnood. Alsoo worden de kostelijke gesteenten en paerlen genoemt van ons Duytschen / om datse zijn van kleyne nood / dat is / dat mense niet van noode of van doen heeft. Dan een gek wil gaern bellen an hebben / en de vrouwen / die dog van aart hovaerdig en trots zijn / meynen datse wel dapper pronken en brallen / alse met die vodden en leurdereyen behangen zijn. Over sulks is der selver waardye in sik selfs niet meer alser een rijke gek voor geeven wil: want 't is misselijk waar een gek syn geld an legt.

K, A.

KAlk. sie Calk.
Karspel, of Kaspel. sie Parochie.
Katheylen, roerende goederen / tilbaare goederen / huysraad.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

K. E.

Keyser, dit woord komt van een roomsche mans bynaam Cæsar, 't welk komt van Cæsus, gesneeden / om dat / so men segt / de eerste die dese naam voerde / was een gesneedene uyt 's moeders lighaam: of van Cæsius, blaauw / hemels blaauw / om dat de eerste / die dese naam voerde / seer blaauwe oogen had: of van Cæsaries, lang hair / om dat de eerste die dese naam droeg / met langagtig hair op 't hoofd gebooren wierd: of om dat / so men verhaalt / de eerste / die dese naam gegeeven wierd / van een olyfants snupt / de welke de swarten Cæsar noemen / verslaagen wierd. Soo betekent dan het woord Keyser, Kaiser, of Cæser, so veel als een gesneedene / of gesneedene uyt 's moedees lighaam: of een blaauwoogige: of langhairige: of olyfants snupt. Een seker geslagt te Romen heeft dese naam gevoert / onder welk geslagt een als voornaamste / geweest is met naame Julius en de bynaam was Cæsar, dese heeft Vrankrijk overwonnen / en veel andere Oorlooge gevoert / eyndelijk heeft hy sik meester en opperheerscher van sijn Vaderland gemaakt door hulp van sijn krijgsvolk / verdrijvende veel treffelijke luyden / onder anderen ook sijn eygen schoonvader. Maar eyndelijk is hy selve nog vermoord / om sijn dwingelandy. De opper Vorsten of heerschers van 't Duytsche Rijk voeren mede de naam van Keysers of Cæsars. Wie hun so een geringe naam gegeeven heeft / weet ik niet / en of sy het hun tot eer rekenen so een geringe naam / de welke een geweldenaar en dwinge-

land

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

land ſijns Vaderlands gevoert heeft/te voeren/ dat ſchijnt ſchier. Dan de rede ſal mogelijk zijn / om datſe geduurig navolgelijk Julius, gebynaamt Cæſar, in 't rijk gevolgt zijn: want het Duytſe rijk tegenwoordig nog mede het roomſe rijk genoemt word / alhoewel het veel tegenwoordig verſcheelt van het oude roomſe rijk.

Keyſerlijk, geſnedelijk/ blaauwelijk/ of blaauwoogelijk / langhairiglijk / olyfants-ſnuytelijk. Het woord Keyſerlijk heeft die beteekeniſſen/ als men ſiet op het woord Keyſer, of Cæſar. Wanneermen dan ſegt Keyſerlijke Majeſteyt, dat is geſnedelijke groothepd of hooghepd / of blaauoogiglijke groothepd of hooghepd / enz. dan ſchijnt het of men malkander al een ſeer groote naam geeft. Dog het ſchijnt of men daar maar mede wil te kennen geeven de groothepd van Julius Cæſar, dat die groot en magtig was / en by gevolg / gy zijt mede groot en magtig gelijk Julius geweeſt is.

Kerk, 't huys des Heeren / des Heeren huys / 't huys Gods / Gods huys: waar in de Godsdienſt geoeffent word / en de gemeente geleert en onderweſen. Kerk, ſoo geſegt word/ komt van een griekſ woord Kyriakos, heers / waar onder verſtaan word oikos, huys: 't welk te ſaamen gevoegt beteykent huys des Heeren.

Kerk-meeſter / opſiender over 't huys Gods / of 't huys des Heeren / beſtierder over 't huys Gods / is een die den opſigt / bewind of beſtel/ heeft over 't huys Gods / en 't geen daar an of toebehoort / of de goederen die daar an behooren/ en die ook het ſelve houd in goeden raake.

Kerſpel. ſoek Parochie. Kerſpel, of Kerſpoel,

 het

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

het doopvat / of doopbekken.
Kersten. soek Christen.
Kerstenen. soek Christenen.
Kerstenen, doopen / een behoudene of besmeerde maaken / iemant door den doop maaken een navolger vanden Behouder / of Besmeerde.
Kerstendom, behoudene-waereld. sie Christendom.
Kerstenrijk. sie Christendom.
Kerstiaan. sie Christen.
Kerstijd. soek Christijd.
Kerstmisse, Besmeerders geboortviering / of de geboortviering des Behouders / dat is de plegtelijkhepd dewelk men gebruykt ter eeren en gedagtenisse des Behouders op dien dag als men segt / dat hy gebooren is.

K. I.

KIrich. siet Kerk.

K. L.

KLerk. sie Clerk.

K. O.

KOrsmis. sie Kerstmisse.
Korstijd. soek Christijd.
Korte relatie, een afschrift van een gedaane dagvaarding. Wanneer een deurwaarder van 't hof / of geregtsbode iemant dagvaard so is de selve gehouden daar van een afschrift te geeven an de gedaagde / ten eynde de gedaagde mag weeten de oorsaak waarom hy gedagvaart word / en wat den eyscher / van hem is eyschende.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Koster, een hoeder / wagter / bewaarder / opsiender / toesiender. Koster, of Koster vande Kerk, kerk-wagter of kerk-hoeder / wagter van 't huys Gods / toesiender van 't huys des Heeren / of opsiender over 't huys Gods. Dog de opsienders zijn eygentlijk die men Kerk-meesters noemt / en in 't latijn Æditimi, of Ædiles, en ook Custodes templi, van welk woord Custodes, het woord Custer, Coster, of Koster, afkomt. Maar die men nu Koster noemt / is die by ouds de kaersen droeg als er dienst gedaan wierd / en die nu nog wel de kaersen ontsteekt als 'er 's avonds geleert word / so dat hy is de kaersdraager / of kaers ansteeker. Maar dewijl met het herstellen der Godsdienst / en datter nu minder dienaars zijn: nu sijn voornaamste doen is / de naamen der geener / dewelke of trouwen / of gedoopt worden / op te schrijven / enz. waar van men hem soude konnen noemen / naamschrijver / of Kerke naamschrijver: want Koster 't welk bastaart latijn is / word wel overgeset met een ander (alhoewel niet heel goed) latijns woord matricularius, 't welk betekent / schrijver / opschrijver / of naamschrijver. Dog de Koster is ook wagter / om dat hy an de Kerk woont / en die waar neemt als een poortier sijn poort.

K. U.

KUster. sie Koster.

L. A.

LAbefacteren, versWakken / swak maaken / wiggelen / breeken en verderven / schenden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Labeur, arbeyd/ werk/ moeyte / pyne.
Labeuren. sie Laboureren.
Labil, swak/ onsterk.
Laboureren, of Laboreren, arbeyden / werken.
Laboureren, sick zijn.
Laborieus, of Labourieus, arbeydsaam/ arbeydig / werksaam.
Labyrint, doolhof.
Lac, of Gomme-lak, rood harg. Dit harg word uyt Indien alhier gebragt / en word gebruykt om merken of wapens daar in te drukken / op de brieven / om die toe te sluyten / gedroopen zijnde. In 't land Pegu wast een boom met bladeren by na als pruymblaaderen/an wiens takskens groote mieren dit harg werken en versamelen/ mits de stoffe daar van uyt den boom selve trekkende oft suygende. Daar na worden die takken inde schaduwe gedroogt / tot datse uytvallen / en het harg alleen laaten/ 't welk alsdan kleyne pijpkens gelijkt: dan veeltijds blijven de steelkens daar by.
Laceratie, verscheurig / van een scheuring.
Lacereren, verscheuren/ van een scheuren.
Lachrymatie, weening/ schreying.
Lachrymeren, weenen/ schreyen.
Lakey, navolger / volgknegt / of volgjongen / loopjongen. Een knegt of jongen die agter sijn heer gaat / overstraat gaande.
Lambris, of Lambrisseersel, welffel / beschutsel/ bekleetsel.
Lambrisseren, bewelven / beschieten / bekleeden/ de wanden of mueren met schot bekleden/ of beschieten.
Lamentatie, gekerm / jammerklagt/ weeklaaging.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Lamenteren, kermen / jammeren / weeklaagen.

Lampet, waschvat / handvat / handwaschvat / waterkan / daar men water in heeft / om de handen te wasschen.

Lampet schotel / handwasch schotel.

Lancet, of Lancette, een vlijm / laat-vlijm / daar men de slagaders mede opent om een bloed laating te doen.

Laps, val / missing. Laps, verloop / lange tijd.

Laps vande fatalien, verloop van de paaltijden eens beroeps; dat is / het verloop vande gesette tijd / binnen dewelke men moet beroep doen van een laager regter an een hooger regter.

Laps van tijd / verloop van tijd.

Larderen, doorspekken / met spek besteeken. Hoenders of andere vogels worden dikwijls als se gebraaden worden met spek besteeken.

Lardering, doorspekking / met spek besteeking.

Lardeer-priem / spek-priem / daarmen de gaaten mede in 't vleys boort / om het spek in te steeken.

Large, rijkelijk / breed.

Lasche, laf / moede.

Lascif, geyl / wulpsch / broodtdronken / dartel.

Lasciviteyt, geylheyd / wulpschheyd / brooddronkenheyd / dartelheyd.

Lastagie, ballast.

Lasur, blaauw / hemels blaauw.

Lasur-steen / hemels blaauw-steen. Dese steen is redelijk kostelijk / en is schaduwagtig of duyster / met goude stipkens of vlammetjes vertsiert / in grootheyd groeyt hy wel soo groot / datmer heften van messen kan van maaken / heeft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

heeft ook eenige kragt tegen sommige kwaalen / dat hy daarom vande geneesmeesters wel gebruykt word / hy word gevonden in Duytsland / Asia en Africa.

Latitatie, schupling / verberging.

Latiteren, schuylen / verschuylen / verbergen sik / ergens bedektelijk zijn.

Latitude, wijdte / breedte.

Latoen, of Lattoen, koper / of kuper / geel koper. Het koper is een berg ingewand / 't welk uyt de bergen gegraaven word / en is twederley / naamentlijk geel koper / ('t welk ook wel messing word genoemt) en rood koper. Het beste koper word overbloedig gegraaven in 't eyland van Kyprus, of Cyprus, waar van de naam kuper of koper afkomt: gelijk of men wilde seggen / een berg ingewand van 't eyland van Kypros of Cypers.

Laudatie, looving / prijsing.

Laudemie, heergewaaden / dewelke bestaat in verscheyde giften / die de leenmannen an de leenheeren jaarlijks moeten geeven.

Lauderen, looven / prijsen. Lauderen, verblijven iets an een ander. sie Compromitteren.

Lavoir, waschvat / bekken.

Laxatie, loosing / lossing / slaaking / opening / slapmaaking.

Laxeren, loosen / lossen / openen / slaaken / uytbreyden / slap maaken.

L. E.

Leaal. sie Loyaal.

Leaalijk. sie Loyaalijk.

Lecteur, leeser / voorleeser.

Lectie, leesing / les.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Lecture, leesing.
Ledecant, of Lit de camp, een veld-bedde/ leger-bedde / of span-bedde / of veld-bedstede / leger-bedstede / of span-bedstede / dat is / een bed-stede / dewelke men heel uyt malkander kan neemen of schroeven / en dan digt te saamen pakken en met sik voeren / en daarmen vernagten wil / weder in malkander schroeven / en uytspannen.
Lederen, kwetsen / 't zy het geschied met woorden of daaden / schaden / beschadigen / ongeelijk doen / tegen stooten.
Legaal hypoteek, wettige ondersetting. sie Hypoteek legaal.
Leek, een waereldlijke / waerelds mensch / een ongeleerde of ongeletterde / die niet geoeffent is in een weetenschap / en dat in een uytheemse/gelijk als is de latijnse taal. Leek, of Leeke-broer / een ongeletterde geestelijk / die alleen maar tot dien eynde in die besloote of afgesonderde geestelijke wooninge is / om het dienst-werk te doen en de geleerde geestelijken ten dienst te staan.
Legaliteyt, wettigheyd / wettelijkheyd.
Legaal, wettig / wettelijk.
Legale ondersetting. sie Hypoteek legaal.
Legaat, een gesant / afgesant / heeren bode. sie Ambassadeur. Legaat, een maaking gift / erf-maaking / gifte by uyterste wil gemaakt / of bespreoke / dat is / het gemaakte of besprookene / 't welk iemant by uytterste wil gemaakt is.
Legataris, maakingbeurder / erfgemaakte / is een dewelke by uyterste wil iets gemaakt of besprooke word / dat hy dat hebben sal als tot

een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

een gifte.

Legateerde. *sie* Legataris.

Legateren, bespreeken / maaken / iets by uyterste wil an iemant maaken / an iemant iets by uyterste wil bespreeken / an iemant iets by uyterste wil besetten of agterlaaten.

Legateur, een maaking-bespreeker / maaking-nalaater / maaker / maaker der maaking.gifte / is een die een weynig van syn erffenisse an imant by uyterste wil maakt / of bespreekt / erf uytdeeler.

Legatie, besending / affending / gesantschap. *sie* Ambassade. Legatie, maaking-gift bespreeking / erfmaaking / dat is de maaking van eenig goed an iemant by uyterste wil.

Legendæ, verhaal / vertelling / versiering.

Legenden van Sinte Franciscus, vertellingen van den heyligen Frank. Wat worden der al versieringen of sotte en belaggelyke dingen en loogenen ja tegenstrydige dingen verhaalt van desen Frank of Franciscus; en evenwel worden die nog al voor waare geschiedenissen de gemeene mensch wys gemaakt door de geestelyken.

Legioen, een krygshoop. Een roomse krygshoop bestond uyt thien krygsbenden / of schaaren / inde eerste krygsbende waaren elf hondert en vyf voetknegten en hondert twee-en-dartig ryders: de andere nege benden bestonden elk uyt vyf hondert vyf-en vyftig voetknegten en ses-en-tsestig ryders. So dat een krygshoop bestond uyt ses duysent en hondert krygsluyden te voet en seven hondert ses-en-twintig krygsluyden te paerd. Yder bende of krygsschaare / bestond uyt vyf vaandelen / en in ieder vaandel was hondert en tien man / de

hoofd-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

hoofdman over hondert mede gerekent was de elfde; maar de vaandels van de eerſte krijgs-bende beſtonden uyt twe hondert twintig man/ of uyt twee vaandels / en in ieder vaandel hondert tien man / ſonder de hoofdman. Een leger wierd gedeelt in drie / vier of meer krijgs-hoopen.

Legislateur, een wetgeever / wetſteller / die magt heeft het volk wetten te geeven of te ſtellen / om na te leeven.

Legitimatie, bewettiging / wettig maaking / wettig geboortmaaking / bewettiging is / waar door iemant / die buyten houwlijk is geteelt / word door de land-overheyd wettig gemaakt / dat is / in ſo een ſtaat geſtelt als een dewelke in den houwelijken ſtaat gebooren is.

Legitime, wettig / wettelijk.

Legitime portie, wettig gedeelte of wettelijk gedeelte / regtelijke gedeelte / waar in volgens de gebiedende wet / de ouderen noodſaakelijk hun kinderen moſten erfgenaam ſtellen / en de kinderen wederom de ouders. En was het ſelve onder vijf of meer kinderen / de helft der goederen / en onder vier of minder kinderen het derdendeel der goederen / 't welk de kinderen moſten erven: en 't geen de ouders moſten erven van de goederen der kinderen was het derden deel der goederen.

Legitimeren, bewettigen / wettig maaken / dat is / iemant tot een wettig geboorne maaken.

Legumes, plukvrugten. De vrugten / diemen plukvrugten noemt / zijn dewelke in hauwkens of baſten waſſen / gelijk als boonen / erten / enz.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Leniteyt, sasthepd/gedweegsaamhepd/ slaphepd/ rekkelijkhepd.

Lenitijf, versaftend / of versagtend.

Lenitijf medicament, een versaftend geneesmiddel / dat is / 't welk pijn stild / of iets 't welk hard is / sagt en week maakt.

Lentitude, langsaamhepd/ slaphepd.

Lepra, seerighepd/ besmethepd/ sweering/ schurfte / schurfthepd / besmettelijke schurfthepd / schurft siekte. Dit is een siekte waar door 't gantse lijf word met besmettelijke seeren of sweeren / of schurfthepd / beset / so dat het opperste vel ongelijk dik / dun/ hard/ en sagt/ gelijk als met eenige schubben rouw en scherp word. Dese seerighepd is besmettelijk / gelijk de meeste seerigheden of schurftheden zijn / en daarom worden die / dewelke daar mede gekwelt zijn / van de menschen afgesondert / op dat sy andere daar mede niet soude besmetten. Sy is ook al swaar om te genesen / of ten minsten wordse selden van iemant ondernomen om te geneesen. Dog hier te lande zijn seer weynig luyden die met sodaanige seerighepd besmet zijn.

Lepreus, of Leproos, seerig / sweerig / schurft.

Leproos-huys / schurft siekhuys / alwaar die geene dewelke met die seerige siekte / of schurfthepd geplaagt zijn / afgesondert in woonen.

Leproos-huys regenten, of regenten van 't Leproos-huys / opsienders van 't schurft siekenhuys / of bestierders van 't schurft siekenhuys. Desen hebben bewind over de inkomsten van dit huys van welken de sieken / of seerigen / in dat huys zijnde onderhouden worden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Leſie, kwetſing/ ſchaading/ beſchaadiging.
Letaal, doodelijk.
Letarge, koortſige ſlaapſiekte / koortſige ſlaapſugt/ of ſlaapkoorts. Dit is al een ſeer ſwaare ſiekte of koorts / en word veroorſaakt door overvloedige / koude en bedorve of verrotte vogtigheden / dewelken in de gangen en wegen der herſenen verdikt zijnde / de ſelven verſtoppen : waar door de levendige geeſten / dat zijn de alderdundeeligſte deelen des bloeds / de omloop door de herſſenen belet word.
Letteren executoriaal, brieven van verrigting/ inhoudende bevel van 't hof of van den regter/ om eenige gewijsdens uyt te voeren en te werk te leggen.
Letteren requiſitoir, of Letteren requiſitoriaal, regtelijke verſoek brieven/ of brieven van onderling behulp / waar by een regter werd verſogt / om uyt te werken of uyt te voeren / een gewijsde by een ander regter geweeſen.
Letteren van attache. ſoek Attache.
Letteren van ſeurte, een vry geley-brief / waar by een ſchuldenaar van de Staaten des lands word verleend vry geleyde / om van de ſchuldeyſchers niet aangetaſt te mogen worden. ſoekt Seurte.
Letitie, blijdſchap/ vreugd.
Levant, ooſten.
Levee, een afdankig.
Leviathan, ſijne tſaamenvoeging / of ſijne by een voeging / of ſijn geſelſchap. Dit wil men ſal de naam van een groot zee-gedierte zijn / waar van de Joden veel grollen verſieren. Dog als men op de oneygentlijke wijs van ſpreeken in de ſchrift gebruykelijk/ let: men ſal bevinden/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

dat het veel beter kan verstaan worden van een gemeenschap van menschen / of gemeene best/ onder een bestiering / dewelke magtig ter zee zijn/en een groote scheepsvloot met veel donderend geschut voorsien / konnen in zee brengen. Voorwaar sodaanigen zeevisch is al van seer groote kragt. Maar indien die / dewelke de schrijver van 't boek Jobs in 't 40 hoofdstuk spreekende invoert / het verstaat van een walvisch of andere zeevisch: so zijn die kragts verhaalingen so groot en breed niet / als daar verhaalt word. Want onse walvischvangers kunnen de walvisch met een werpangel (harpoen op 't onduyts) an een koorde gebonden / wel vangen / en sijn traan / en gebeente onder de kooplupden uytdeelen. En als de vangst wat groot is / word 'er ook wel mede een maaltijd over gemaakt onder de mede gesellen / namentlijk onder de kooplupden en reders. De vangers en schrikken ook niet eens voor sijn kragten. Sijn schilden / dat sijn schubben / sijn ook so hard niet of die werpangels konnen der wel deur heen geworpen worden. Het is onredelijk van de schrijvers der schrift / datse God of Wesen / op seer veel plaatsen in de schrift / spreekende als een mensch invoeren / en dan soude hy nog dingen voortbrengen die onvast zijn. Niemant beelde sik dan ook in / dat dat eygentlijk is / 't geen in 't boek Jobs het eerste afdeelsel van 't 40 hoofdstuk staat / te weeten: Ende Wesen antwoorde Job uyt een onweder/ enz.

Leviteyt, ligtigheyd / of ligtheyd / namentlijk in 't gewigt. Leviteyt, ligtvaardigheyd / te weeten in woorden of daaden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Leviten, tſaamengevoegdens / of bygevoegdens / afkomelingen van Levi, (dat is / die tſaamgevoegde) Jacobs ſoon / dewelke geeſtelijken geweeſt zijn onder de Joden, en die de inſettingen der ſlagtingen bedienden.

Leviticus, tſaamenvoegig / of byvoegig. Alſo word genoemt het derde boek des ouden verbonds / waar in verhandelt worden de plegtelijkheden / Godsdienſt-gewoontens; dewelken de Jodeo van Moſe belaſt wierden te onderhouden / in 't ſlagten der beeſten tot de Godsdienſt geheyligt / en in de andere God toegeheyligde gaaven / dewelke in den Godsdienſt gebruykt wierden. So dat men dit boek ſoude konnen noemen het boek van de plegtelijkheden der ſlagtingen. In 't Hebreus word het genoemt / ספריקרא, ſepher vaikra, dat is / het boek ende hy riep; 't welk is na de eerſte woorden van 't begin des boeks. Het word ook genoemt het derde boek Moſis, even aleens of Moſes de ſchrijver van dat boek was / 't welk nogtans uyt die boeken ſelfs anders blijkt. So men het daarom Moſis boek wilde noemen / om datter van Moſe in gehandelt word / ſo en is het niet het derde / maar het tweede boek Moſis, om dat in het eerſte boek der ſchrift van Moſe niet gehandelt word. Dit woord Leviticus 't welk men ook al onovergeſet laat ſtaan / is een baſtaart Hebreus woord / afkomende van het woord לוי, Levi, 't welk betekent tſaamen gevoegt / of 't ſaamen gevoegde / bygevoegd / of bygevoegde; en het is ook de naam van een vande ſoonen Jacobs, welkers afkomelingen geweeſt zijn de geeſtelijken / die den Godsdienſt bedienden / onder de Joden.

L. I.

Lias, een snoer/ rijgsnoer.
Liasseren, snoeren/ an een snoer rijgen.
Libel, een boek. Libel, een schrift / geschrift / anschrift / gedingschrift. Libel, eysch. Libel ende lititionestatie, eysch en antwoord / of eysch en gedings bevestiging.
Libella, een rigtsnoer.
Libelleren, anschrijven/ schrijven/ te boek schrijven.
Liber, vry/ los/ scank/ of vrank.
Liberael, mild / gulhartig / vrymoedig / openhartig.
Liberalijk / mildelijk/ gulhartelijk/ vrymoedelijk/ openhartelijk.
Liberaliteyt, of Liberaalheyd, mildheyd / gulhartigheyd / openhartigheyd / vrymoedigheyd.
Liberateur, een verlosser / bevryder / die iemand verlost of bevrijd.
Liberatie, vryìng / bevryding / verlossing / vrymaaking.
Libereren, vryen/ bevryen/ vry maaken/ verlossen/ van slaaverny ontslaan.
Liberteyt, vryheyd.
Libertijn, een vrygeest / dat is / een mensch die op sik selven leeft / sonder sik by dese of geene Godsdienst in 't besonder toe te voegen / maar die dan in dese Godsdienst gaat / of dan in die/ of wel in geen. Libertijn, een vrygemaakte / vrygelaatene / vrygemaakte knegt / die van sijn slaaverny en dienstbaarheyd vrygemaakt en ontslaagen is.
Libery, boekwinkel / boekkas / boekkamer / boeksaal.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Libidineren, wellust pleegen.

Libidineus, wellustig / wulpsch / dertel.

Libido, wellust.

Libre, vry / los / frank / of vrank.

Licent, geoorloft / toegelaaten. Licent, verlof geld.

Licenten, verlofgelden / tollen / of ongelden / dewelke men betaalt van koopmanschappen en waaren / om de selven vrylijk uyt te voeren / en ook om in 't land te voeren.

Licentiaat, een toegelaatene / gehengde. Licentiaat inde theologie, toegelaatene in de Godsgeleertheyd / is een die toegelaaten word de Godsgeleertheyd te oeffenen / dat is om anderen te mogen onderwijsen.

Licentiaat in de regten / toegelaatene in de regtsgeleertheyd / is een die toegelaaten is de regtsgeleertheyd te oeffenen / en iemants regtsfaak te mogen beschermen. Licentiaat inde medecine, toegelaatene inde geneesthonst / is een dewelk toegelaaten word de geneeskonst te oeffenen.

Licentieren, toelaaten / bygeeven / gehengen / gedoogen.

Lieutenant, stedehouder / die iemants plaats in sijn afweesen bekleet. Lieutenant, onderhopman / of onderhoopman / of onderhoofdman / een onderhoofdman van een vaandel krijgsluyden.

Ligament, bindsel / band.

Ligature. sie Ligament.

Ligue, of Lige, verbinding / eedgespan / verbintenisse / een onderling verbond / 't welk eenige met malkander maaken / om elkander te helpen tegens anderen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Limitatie, bepaaling/ afpaaling.
Limite, paal/ afpaaling / belending.
Limiten, landpaalen / landschepdingen/ belendingen: waar door men het eene land van het ander onderschepd / om twist wegens de landschepding voor te koomen / of om te weeten welk ieders land is.
Limiteren, bepaalen/ afpaalen.
Linage, afkomst / stam/ geslagt/ maagschap.
Linagier, eenstammige / afkomeling / gemaagschapte / een die nevens eenige andere van een geslagt afkomstig is. Linagier, een erfgenaam.
Linie, een streep.
Linieren, streepen/ afstreepen / met streepen haalen.
Liquidatie, afrekening / effening.
Liquide, effen / klaar / afgerekent / bloot / plat-uyt / sonder moeyte/ blykelyk / klaarlyk/ openbaarlyk het geene sonder moeyte te rekenen is. Liquide, week.
Liquide schulden / effe schulden/ klaare schulden/ die niet wedersproken konnen worden.
Liquideren, afrekenen / effenen / een rekening effen maaken. Liquideren, week maaken / smelten / doen smelten.
Literateur, taal-geleerde/ letter-meester.
Litiere, een draagbedde.
Litigatie, twist/twisting/ krakkeel/gekyf/kyving/ krakkeling.
Litigeren, twisten/ kyven/ haderen/krakkeelen. Litigeren, dingtaal voeren / dingen / met iemand in verschil zyn in regten.
Litigieus, krakelig / twistig. Litigieus, dingtalig / in geding staande.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Litigioſe. ſiet Litigieus.

Litisconteſtatie, gedingbeveſting / voldinging / begonne regtspleeging / dingtaal / regtspleeging. Voldinging is wanneer de dingers ten wederzijde hun ſaake door eysch en antwoord regtelijk hebben voorgedraagen / ende de regter daar door eenige kenniſſe van dien begint te krijgen.

Litisconteſteren, voldingen / gedingbeveſtigen / regtspleeging beginnen.

Litisfinite, gedingseynde / een geeyndigde ſaak. Wanneer een ſaak by een anderen regter door gewijsde is afgedaan / voortbrengende een verſet van gewijsder ſaake. ſiet Exceptie litisfinite.

Litispendentie, hangende ſaake / gedinghanging / twiſthanging / een voor een ander regter hangende ſaake: wanneer een ſaak / of geding te vooren voor een anderen regter is gebragt / ende daar nog is hangende / voortbrengende een verſet van hangende ſaake. ſiet Exceptie litispendentie.

Liturgie, een ampt / gemeene dienſt / bewint.

L. O.

Locaal, plaatſelijk.

Locate, ondermeeſter / ſtedehouder / inde plaats geſtelde van een ander.

Locatie, verhuuring / pagt van verhuurd land.

Loceren, verhuuren.

Locupletatie, verrijking / rijkmaaking / magtig maaking / verhooging / vermeerdering.

Locupleteren, verrijken / rijk maaken / magtig maaken / verhoogen / vermeerderen.

Locus, plaats / ſtede. Locus, ſtaat / pas / tijd / ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

legentheyd/oorsaak.

Locutie, spreeking/woord.

Lof-offer, lof-slagting/ slagting van lof: is de slagting eens beests/ 't welk geslagt en geheiligt wierd tot lof-segging. Hebreus זבחתודה, zebath thoda, slagting van lof/ lof-slagting/ slagting van belijdenis/ slagting van danksegging. Zebath beteekent slagting/ en komt van זבח, Zabah, hy heeft geslagtet. Thoda betekent lof/ belijdenis/ danksegging/ komt van ידה, Jada, hy heeft geworpen/ hy heeft weg geworpen. Hoe nu het woord jada, 't welk inde vijfde verboeging (hiphil by de Hebreen genoemt/ en word uytgedrukt door iets hebben doen doen) heeft הודה, hoda, aldaar komt te betekenen belijden/ looven/ danken/ gedenkpleegen/ groot maaken: dat beken ik niet te weeten. Want hoda, na de betekenis van 't woord/ soude betekenen/ hy heeft doen werpen/ hy heeft doen weg werpen. Maar het schijnt/ dat de Jooden speelen met de betekenis en uytlegging der woorden: en daarom is de hebreuse taal al een bedriegelijke taal.

Loge, een huys.

Logement, huysvesting/herberging. Logement, herberg.

Logeren, huysvesten/ herbergen/ te huys leggen.

Logijs. sie Logement.

Logica, redenkonst/ bewijskonst/ konst van redensprekentheyd.

Logomachie, woorden strijd/ woorden kibbeling.

Loy, een wet/ of weet/ dat is/ 't geen men weet/ of immers weeten moet/ om sik daar

na

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

na an te ſtellen en te ſchikken / en daar men na leeven moet. Ik ſpreeke van een goede en billijke wet / die niet en ſtrijd tegen het angeboore regt. Alhoewel men ſomtijds wel een reys moet leeven na een onbillijke wet / 't welk dan genoemt werd dwang. Wat hebben de regtsgeleerden al wetten / en wat een verwart wetboek. Dog sy weeten 't alſoo wel als Plato, die eertijds geſegt heeft / by die volkeren / die veel wetten hebben / zijn ook veel twiſten of krakkelen / kwade gebruyken / of wijſen van leeven. Uyt de meenigte van twiſten en krakkelen hebben de regtsgeleerde voordeel. Juſtinus, een roomſch geſchiedenis ſchrijver / ſchrijft vande Schutters / Scytæ, een oud beroemt volk / datſe met weynig wetten beter leefden / als de Grieken met al hun wetten en geleertheyd. De Roomers hebben mede ſeer veel wetten gehad / nog meer als de Grieken / evenwel hebben sy geleeft in moord / roof / moetwil en allerley overdaad. Soo dat het ſchijnt / dat daar veel wetten zijn / daar zijn ook veel overtreedingen / daar weynig wetten zijn / zijn weynig overtreedingen. Soo dat het beter is weynig wetten te hebben / die vaſt zijn en goed / als veel onnutte wetten onder eenige goede wetten vermengt. Want men ſoekt malkander te verſtrikken door de meenigte der wetten.

Loyen, wetten / of weeten. ſiet Loy.

Loyaal, wettig. Loyaalijk / wettiglijk.

Lombard, een bank van leening / in welke iemand / die verlegen is om geld / eenig pand brengt / om daar geld op te beleenen.

Lombardier, een leen-tafelhouder / tafelhouder / pand-beleener / die op eenig pand geld leent / mits

mits daar voor genietende eenige winst.
Longe, lange/ een lange sangmerk / of langsang-teyken/ 't welk bestaat uyt vier maaten.
Longeur, lankheyd/ langwijligheyd.
Longitude, langte.
Loquaciteyt, klapagtigheyd.
Loosen alarm, loose wapenroep / loose wapen-kreet. Het gebeurt dikwijls dat men een loose wapenroep maakt/ om de vyanden daar door te verbijsteren.

L U.

Lubricq, slibberig/ glad.
Lubriciteyt, slibberigheyd / gladdigheyd.
Luctueus, rouwig/ droevig.
Luytenant. sie Lieutenant.
Luyteren, worstelen.
Lumineren, verligten / ligten.
Lumineren de schildery / de schildery verligten / of de schildery uythaalen / dat is als men een oude schildery / daar hier en daar de verwe wat af is / of / wat duyster is / wederom met nieuwe verw wat vernieuwt.
Lumineus, ligtend/ verligtend.
Luna, de maan / is een van de seven dwaalstarren : dewelke daarom dwaalsterren genoemt worden / om datse niet altijd / gelijk de vaste sterren / op een plaats gesien worden. Luna, silver. Het silver is een bergingewand / 't welk uyt het gebergte gegraaven word. Het woord luna en betekent geen silver: maar het belieft de stofscheyders het silver de naam van maan te geeven.
Lunatijf, maansiekte / of vallende siekte. De val-

vallende ſiekte woꝛd maanſiekte genoemt om datſe omtrent het waſſen vande maan heftiger wierd. Het is een ſwaare en langduurige ſiekte. Lunatijc, maanſiek. Lunatijf, maanſieke/ is een die vallende ſiekte heeft.

Lupijnen, vijgboonen. Deſe vijgboonen groejen in hauwen of baſten / die lang / dik / en bꝛeed zijn, maar kleynder dan de gemeyne boonen / hard / geelagtig en lang / van buyten wat hairagtig / maar van binnen heel effen en kaal: in deſe hauwen leggen de ſaden ofte vꝛugten / dewelk men vijgboonen noemt / te weeten in elke hauwe vijf ofte ſes in 't getal / plat-rond en als in een gedouwt / van buyten wit / van binnen geel / van ſmaak ſeer bitter. Daar zijn twederley vijgboonen / namentlijk tamme vijgboonen / dewelke wy hier beſchꝛeven hebben / en wilde vijgboonen / dewelke de tammen ſeer gelijk zijn / dog de ſaden of boonen zijn niet wit van buyten / maar bꝛuyn en beſmeurt / of verſcheyde verwig of geſpikkelt / en zijn ook kleynder.

Luſtratie, reyniging / ſuyvering / wying. Luſtratie, omgang.

Luſtreren, omgaan / rondom gaan / rondom ter deeg beſien / onderſoeken / onderſoeking doen / beſoeken / naſpooren. Luſtreren, ligten / verligten / of ligt maaken / of klaar maaken. Luſtreren, reynigen / ſuyveren / wyen.

Lutementeren, met kley toe-ſtoppen / of met kley digt maaken / toe-ſtrijken / toe-ſmeeren.

Luteren, toe ſtrijken / toe ſmeeren.

Luxurie, geylheyd / onkuysheyd / onmaatigheyd / overdaad.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Luxurieus, onmaatig / overdaadig / gulsig / gepl/ritsig / weeldzig / wellustig.

M. A.

MAchinatie, kwaadstooking / rokkening / kwaadversiering / kwaadbzoejing / kwaadbzouwing.

Machineren, kwaadstooken / kwaadbzoejen / berokkenen / kwaad versieren / kwaad bzouwen / eenige listigheyd voozstellen ende verdenken / het middel van eenig ding in sijn geest vinden en versinnen.

Maculatie, vlakking / bekladding.

Maculature, of Maculatuur, klad-pampier / vlak-pampier / kladde-blad / omslag / vuyl pampier / scheur-pampier.

Maculeren, bevlekken / bekladden.

Madame, mevzouw.

Madrigaal, een radde Italiaanse sang / een ligte sang.

Magasijn, wapen-huys / voozraad-schuur / pakhuys.

Magie, wijsheyd. Het woozd magie, is een bastaart Persiaans woozd en betekent gelijk ik 't overgeset heb / wijsheyd. Dog magie wozd ook / alhoewel te onregt / overgeset toverkunst / 'twelk men segt te zijn een konst / diemen van de versierde boose geesten leert. Maar waar deselve school houden / of hoe dat leeren in sijn werk gaat / dat weet ik niet / trouwens die geen die 't seggen / weetent immers so min. Dog het is hier al so ver gekomen / dat de toverye of toverkunst by na verdweenen is en de tovenaars ook. Maar hoe 't bykomt / dat magie, wijsheyd / so veragt is gewozden / is mijns oozdeels / om

om dat de wijſen (magi) de wijsheyd of weetenſchap verbult hebben met een deel onvaſte raadſels of voorſeggingen / waar door het gemeen volk al te mets bedrogen wierd : en ten anderen word ook voor toverye upt gekreeten van 't gemeene volk / wanneer iemant iets ongemeens doet daar sy geen redenen van weeten te geeven.

Magiſter, een meeſter / die iemand iets leert of onderwijſt / 't zy een weetenſchap / konſt of handwerk.

Magiſterialiter, of Magiſterialijk / meeſterlijk.

Magiſterie, meeſterſchap.

Magiſtraat, overheyd / overrigheyd / overheer / ſtads-overheyd.

Magiſtraten, overheeden / ſtads-overheeden / ſtads-regeerders / ſtads-beſtierders. Overheden der ſteden zijn den Raad / of Vroedſchap / by de welke is de hoogſte magt / om te beraaden in ſaaken van Oorlog en Vreede / ſchattingen en tollen / en andere hooge ſaaken. Den ſchout / de welke wegens de hooge Overheyd of Graaflijkheyd / het geregte bedient. Burgemeeſters / die het bewind hebben van des ſtads en burger ſaaken. Schepenen / die in allerley regt-ſaaken regtſpreeken en gewijsde geeven.

Magnanime, grootmoedig / groothartig / edelmoedig.

Magnanimiteyt, grootmoedigheyt / groothertigheyd / edelmoedigheyd.

Magneet, ſeilſteen / noordſteen. Deſe ſteen word ſeyl-ſteen genoemt / om dat de naald van de ſtreek-wijſer / dewelke men te ſcheep gebruykt / daar mede geſtreeken zijnde / altijd het noorden anwijſt / waar upt een ſchipper dan altijd in 't

ſeylen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

seylen weeten kan waar hy heen seylt. Noord-steen om datse 't noorden anwijst.
Magnificentie, heerlijkheyd / praqt / grootdaadigheyd.
Magnifijcq, heerlijk / groots / grootdaadig / hoogstaatig.
Magnitude, grootheyd.
Majesteyt, grootheyd / grootmagtigheyd / hoogheyd / hoogmagtigheyd / mogentheyd / grootmogentheyd / oppermogentheyd / opperheerlijkheyd / opperontsaggelijkheyd / grootagtbaarheyd / hoogagtbaarheyd / glants / heerlijkheyd.
Majestueus, heerlijk / hoog agtbaar / hoogdravend.
Majores, voorouders / die zijn onse ouders ouders / als grootvader / grootmoeder / overgrootvaader / overgrootmoeder / betover grootvader / betover grootmoeder / en also voorders opwaarts.
Maintineren, handhaaven / beschermen.
Maintenu, bescherming / handhaaving. Maintenu, geregtige besitting / of handhaaving eenes geregtige besittings.
Mayus, bloeymaand. Men noemt dese maand also / om dat / om dese tijd alle het geboomte en kruyden meest beginnen te bloeyen. Hy word ook genoemt wonne-maand / dat is / blijdemaand / of vermaakelijke-maand / om dat de vermaakelijkheden des somers als dan begint. Wonne beteykent by de Duytsers of Saxers / blijdschap of vermaakelijkheyd.
Malaadsch, of Melaadsch, siek / dat is in 't algemeen siek of krank. Maar het woord meladsch, of malaadsch word voor besonder siek / dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

dat is / met een besondere siekte gekweld zijn / genomen. sie Lepreus.
Malaadschs-huys / of Melaadsch-huys / sieken-huys. In 't algemeen een sieken-huys / 't zy wat voor sieken datter in zijn. Maar het word voor een besonder sieken-huys genomen. sie Leproos-huys.
Malaadsheyd, of Melaadsheyd, siekte / krankte / of krankheyd / dat is in 't algemeen wat siekte of krankheden het is. Maar het woord melaadsheyd, of malaadsheyd word voor een besondere siekte genomen. sie Lepra.
Malcontent, ongenoegt / te onvreeden. Malcontent zijn / ongenoegt zijn / te onvreeden zijn / kwaalijk neemen.
Malcontentement, ongenoegtheyd / te onvreedenheyd / ongenoeging.
Malediceren, vloeken / verbloeken / kwaad spreken / lasteren.
Maledictie, vloek / vloeking / verbloeking / lastering / kwaadspreeking.
Malevolent, kwaadwillig.
Malevolentie, kwaadwilligheyd.
Malheur, ongeluk / ongeval / ramp.
Malheureux, ongelukkig / ramspoedig.
Malitie, boosheyd / kwaadheyd / kwaadwilligheyd.
Malitieux, boosaartig / kwaadwillig.
Maligniteyt, kwaadwilligheyd / boosaartigheyd.
Mancipatie, overleevering / eygenheyds-overlevering / eygenheyds-overgeeving / vereygening / dat is / de levering of overgeeving van eenig gekoft goed in handen van die geen die koopt / of Mancipatie, verkooping / of een ingebeelde verkooping / 't welk was een slag van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

verkooping/ die alleen onder de roomse burgers plag te geschieden / en aldus toeging : daar waaren tegenwoordig niet minder als vijf getuygen / meerderjaarige roomse burgers / en nog een ander van dien selfden staat / dewelke een kopere waagschaal hield / en genoemt wierd weger ; die dewelke den slaaf ontfangt (te weten den koper) het koper (dat is het geld) houdende seyd aldus : dese mensch uyt het regt der Romers seg ik de mijne / en die is my gekoft voor dat geld en de kopere schaal / en dat geld geeft hy die / van welke hy den slaaf ontfangt (te weten / den verkooper of weeger) gelijk als in plaats van de koop schat.

Manciperen, eygen geeven / overleeveren / overgeeven in eygenheyd / toe-eygenen / vereygenen / dat is / sijn eygenheyd an eenig goed afgaan en an den ander overgeeven. Manciperen, verbreemden / versetten.

Mandaat, een bevel / last / gebod / beheet / onthiet / belasting. Mandaat, lastgeeving / lastanvaerding.

Mandaat generaal, een algemeene last / onbepaalde lastgeeving: een algemeen bevel / een onbepaalt bevel.

Mandaat speciaal, een besondere lastgeeving / een sonderlinge last / een bepaalde last / een sonderling bevel / besonder bevel / bepaald bevel.

Mandataris, bevelhebber / last-anneemer / last-anvaerder / is die eenig bevel heeft ontfangen/ of eenige last heeft angenomen / om te volvoeren.

Mandateur, bevel-geever / last-geever / is die iemand eenig bevel of last geeft / om iets te volvoeren.

Man-

Mandement, een dag-brief/ dagvaarding-brief/ waar by iemant dag-gestelt of gedagvaard word/ om ten hove te komen sijn regtsaak verantwoorden. Mandement, bevel/ beveeling/ waar by iets geboden of verboden word. Mandement, verlof/ toestaaning.

Mandement commissoriaal. siet Appointement commissoriaal.

Mandement compulsoir, of Mandement compulsoriaal, dwang-levering/ of een dagbrief met dwang-levering/ is een dagbrief/ waar by een geregtsschrijver word gedwongen/ of bevolen om iemand een afschrift van een gewijsde of dingtaalen te geeven: of gedagvaard/ om te geeven redenen waarom hy sulks nalaat.

Mandement de appel, een dagbrief van beroep/ of een dagbrief van hooger voorregt betrekking/ waar by iemand beroepen of gedagvaard word voor een hooger regter of voor 't hof. soekt Appel.

Mandement de appel in forma, of Mandement de appel met de Clausule van inhibitie, een dagbrief van beroep met opschortinge van 't gewijsde/ een dagbrief van hooger betrek met opschorting van 't gewijsde/ dat is/ dat het gewijsde des laage regters geen voortgank sal hebben terwijl men beroep doet voor een hooger regter.

Mandement de appel, en relief tegens de laps der fatalien, een dagbrief van beroep en herstelling in sijn geheel tegen het verloop der paaltijden/ dat is/ herstelling tegen het verloop van de bepaalde tijd/ binnen de welke men beroep moet doen.

Mandement exploicteren. soekt Exploicteren een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

mandement.
Mandement impetreren, een dagbrief versoeken om iemand te dagvaarden / een dagbrief verkrijgen / een dagbrief van den hove bekomen / een dagbrief verkrijgtmen by versoek-schrift aan 't hof.
Mandement in cas de appel. sie Mandement de appel.
Mandement in cas van Assurantie, een dagbrief in geval van gedaane verseker ing/ een dagbrief om een versekeraar uyt regt van versekering te dagvaarden. siet Asseuratie.
Mandement in cas van Guarant, een dagbrief in geval van bry waaring / waar by iemand een ander dagvaard ten eynde dat hy hem sal bry waaren voor de uytwinninge.
Mandement in cas van indemniteyt, een dagbrief om schadeloos gehouden te werden/ of een dagbrief in geval van schadeloos houding / waar by iemand een ander dagvaard ten dien eynde/ dat hy hem sal sijn schade vergoeden volgens beloften of dat hy hem alle schade op eenig goed vallende sal hebben af te keeren
Mandement in cas petitoir, een dagbrief van rauwe eysch/ of een dagbrief van eerste eysch/ waar by een eyscher van een gedagde iet rauwelijk / of ten eersten / ende sonder te vooren daar over regt gesprooken te hebben / is eyschende als sijn eygen goed.
Mandement in cas van salaris, een dagbrief om te hebben betaaling van verdiende wedde / of loon.
Mandement om actie te instituëren, een dagbrief om sijn vermeynt regt in te stellen / dagvaerding van vermeent regt instelling / of een dagbrief

brief om ſijn opſpraak in te ſtellen / is een dag-
brief waar by iemand een ander / die ſik laat
verluyden iet tot ſijnen laſte te hebben / dag-
vaard / dat hy het ſelve regtelijk ſal hebben in
te brengen.

Mandement om betaalinge van rente, een dag-
brief om te hebben betaalinge van jaarlijkſe
geldswinſt.

Mandement om condemnatie op een uytſpraak /
een dagbrief om verwijſing op een uytſpraak.

Mandement om de arrementen van een proces an
te neemen / een dagbrief om een geding te her-
vatten / of een dagbrief om de overblijfſelen
van een ſaake aan te neemen / of een dagvaar-
ding-brief om een begonne regtsſaak van een
overledene an te neemen en voorts te vervolgen.
ſiet Arrementen van een proces anneemen.

Mandement om declaratie van ſchade ende inte-
reſten over te neemen / een dagbrief om reke-
ning of anwijſing van ſchade en nadeel over te
neemen / is een dagbrief; waar by iemand
een ander / om welkers wille hy ſchade heeft
gehad / dagvaard / om die rekening van de ge-
lede ſchade over te neemen en de ſchade vergoe-
den: 't Welk plaats heeft / alſer toeſegging
voorgegaan is.

Mandement om declaratie van koſten over te nee-
men / een dagbrief om rekening van koſten
over te neemen / is een dagbrief / waar by ie-
mand gedagvaard word om de verklaaring van
de gedaane gedings-koſten an te neemen en te
betaalen.

Mandement om executie gedecerneert te hebben
op een verjaart Vonnis, of ſententie, een dag-
brief om uytvoering verleent te hebben op een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

verjaart gewijsde / of een dagbrief om een verjaart gewijsde te mogen in 't werk te stellen / of volvoeren.

Mandement om executie gedecerneert te hebben op een vijf verjaarde sententie, een dagbrief om uytvoering verleent te hebben op een vijf verjaart gewijsde / of een dagbrief om een vijfjaarig verjaart gewijsde te mogen uytvoeren / of in 't werk stellen.

Mandement om kosten / schade ende interesten, een dagbrief om kosten / schade / ende besprooke geldswinst / is een dagbrief waar by iemand gedagvaard word / om de gedings-kosten / of andere gedaane onkosten / te betaalen / de geleede schade te vergoeden / en de geldwinst voor 't missen van 't geld te geeven.

Mandement om intendit te sien overleggen met de verificatie van dien / een dagbrief om het eysch-bewijsschrift te sien overleggen met het bewijs van dien / dat is / als de gedagde voor het alderlaatste gedagvaard word. soekt Intendit, en Intendit te sien overleggen met de verificatie van dien.

Mandement om ontfangen te werden als appellant, een dagbrief om ontfangen te worden als beroeper. Een anlegger versoekt by versoek-schrift aan 't hof / om ontfangen te worden als beroeper: als hy op syn versoek-schrift tot antwoord krijgt / 't hof staat toe / soo word hem een dagbrief als beroeper verleent / by welke hy als dan de gedaagde doet dagvaarden.

Mandement om rekening / bewijs en reliqua, een dagbrief om te hebben rekening / bewijs en oplegging van 't kort / is een dagbrief waar by iemand gedagvaard word om rekening te gee-
ven

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ven van eenig bewind / of iewers anders van / en bewijs van de rekening / en bylegging van 't geen der te kort komt.

Mandement om een obligatie te kennen of te ontkennen / een dagbrief om een handschrift te kennen of te ontkennen. Als iemand gedagvaard word om sijn handschrift te kennen of te ontkennen.

Mandement op 't eerste / twede en derde default, en 't vierde ex superabundantie, een dagbrief op het eerste / twede en derde versuym / en op het vierde upt overvloet. Wanneer iemand tot drymaal toe versuymt heeft in regte te verschijnen gedagvaard zijnde / soo is de vierde dagvaarding ten overvloet / en de gedaagde vervallen en versteeken van alle regt en verweering.

Mandement penaal, een dagbrief met boetdwang / waar by iemand van wegen het hof op een groote boete werd verbooden iet te doen.

Mandement sonder clausule, een dagbrief sonder byvoegsel.

Mandement tot betaalinge van kustinge / een dagbrief om de koopschat vande koop op de gesette tijden betaalt te hebben. Als iemand op de gesette tijd niet betaalt.

Mandement tot betaalinge van 't meesterloon / pijn ende smerte en verlies van tijd / een dagbrief tot betaalinge van 't meesterloon / pijn en smert en verlet van tijd / dit is een dagbrief van een gekwetsten tegens den kwetser.

Mandement tot exhibitie, een dagbrief om iet te voorschijn te doen brengen. Dit geschied als iemand iet versteeken heeft.

Mandement tot cassatie van een obligatie, een dag-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

brief om een handschrift door gehaalt en vernietigt overgelevert te hebben / is een dagbrief/ waar by iemand versoekt / dat een handschrift by den regter sal vernietigt werden / en doorgehaalt overgelevert werden.

Mandement van anticipatie, een dagbrief van verbroeging / of een dagbrief van tijd-verkorting. Als iemand een dag van regten geset is/ dewelke hy meend / dat te lang is / versoekt hy/ dat de selve korter mag gelegt worden / op dat alsoo sijn saak eerder mag dienen. siet Anticipatie.

Mandement van appel. siet Mandement de appel.

Mandement van Attentaten, een dagbrief van daadelijkheden / waar by iemand versoekt/ dat eenige daadelijkheden die gepleegt zijn / voor alle ding sullen herstelt werden. siet Attentaten.

Mandement van arrest op een persoon, een dagbrief met verlof van besetting op een mensch / welke dagbrief verleent word / als de anlegger in sijn versoek-schrift te kennen geeft / dat de gedagde vreemd is / of verdagt van vlugten. siet Arrest op een persoon.

Mandement van arrest op eenig goed / een dagbrief met verlof van hand-oplegging op eenig goed. soek Arrest op eenig goed.

Mandement van Authorisatie, een dagbrief van magtig maaking: waar by den deurwaarder volkome magt word gegeeven / om te besorgen dat de beveelen des hofs datelijk hun stand mogen grijpen.

Mandement van beneficie van inventaris, een dagbrief van boedel-beschrijving te hebben. Een dagbrief waar by iemand word gedagvaard om be=

beſchrijving van een boedel of eenige goederen te geeven.

Mandement van Caſſatie, een dagbrief van vernieting / of / te niet doening / waar by iemand verſoekt / dat iet by den regter ſal vernietigt / te niet gedaan / deurgehaalt / of afgeſchaft werden / als een handſchrift / belofte / of iet anders.

Mandement van Ceſſie, een dagbrief om afſtant van goederen te doen / een dagbrief om ſijn inſchulders te mogen dagvaarden / om afſtant van goederen te doen.

Mandement van complainte, een dagbrief van dateliike herſtelling in 't beſit / een dagbrief om terſtont in ſijn beſitting wederom ingelaaten te werden / een dagbrief om daatelijk ſijn beſittinge wederom te bekomen / of een dagbrief om terſtont in ſijn beſitting herſtelt te werden / is een dagbrief in ſaake van nieuwigheyd / waar by iemand verſoekt / terſtont herſtelt te werden in ſijn voorgaande beſit / daar hy uytgeraakt is. In dit geval word een Raadsheer van 't hof afgevaerdigt / om de uytgeſtootene terſtont wederom in ſijn beſit te herſtellen / ſonder de gewoonelijke wijs van regtpleeging te gebruyken / gebiedende ook met een / datmen hem ſijn geledene ſchade wederom ſal vergoeden.

Mandement van debitis, een dagbrief om ſijn ſchuldenaars te dagvaarden / dat is / als een ſchuld-eyſcher doet dagvaarden verſcheyde ſijne ſchuldenaars / die uyt ſaake van handſchriften / of andere ſchulden in hem gehouden zijn / en onder verſcheyde regesgebieden woonen.

Mandement van deſertie, een dagbrief van verſtek / een dagbrief waar by een beroep werd ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

klaart te zijn versteeken / om dat de paaltijden binnen dewelke het selve moste geschieden / sijn verloopen. siet Desert.

Mandement van evictie, een dagbrief van bywaaring / waar by iemand een ander dagvaard ten eynde / dat hy hem sal bywaaren voor uytwinninge. siet Evictie.

Mandement van evocatie, een dagbrief van aftrek/ waar by men versoekt dat een geding hangende voor een laage regter / van de selve sal afgetrokken worden en voor de hooge regter gebragt / en waar by den tegendinger mede voor den hooge regter werd gedagvaard.

Mandement van guarant. siet Mandement in cas van guarant.

Mandement van immissie inde possessie, een dagbrief van inlaating inde besitting / waar by iemand versoekt ingelaaten te werden tot het besit van eenige goederen. In dit geval soekt iemand tot het besit / daar een ander in is / ingelaaten te werden / als geregtiger daar toe zijnde / dan den besitter.

Mandement van inductie, een dagbrief van tijdvergunning / een dagbrief van bewilliging van tijd / dit is een dagbrief / waar by een schuldenaar sijn schuldeyschers dagvaard / en versoekt te hebben vergunning van tyd, om de selven te betaalen. siet inductie.

Mandement van interruptie, een dagbrief van afbreuk des gedings / 't welk geschied door verloop des tijds daar toe gestelt binnen welke men een geding vervolgen moet. siet interruptie.

Mandement van maintenu, een dagbrief van handhaving en bescherming in sijn besit / een dagbrief omgestijft en gesterkt te zijn inde besitting/

ting / dat is / als iemand versoekt / gehandhaast / gestijft ende gesterkt te werden in een besit / dat hy heeft.

Mandement van onwillig decreet, een dagbrief van verkooping van goederen tot voldoening van een gewijsde. Een dagbrief van openbare verkoopinge van een schuldenaars goederen / dewelke uyt bevel des hofs / of van den regter geschied / om het gewijsde te voldoen.

Mandement van propositie van erreur, een dagbrief om voor te stellen een begaane misslag in 't gewijsde. siet Mandement van revisie.

Mandement van purge, een dagvaarding van ontschuldiging van een betigte misdaad / een dagbrief om onschuldig verklaart te werden van een betigte misdaad / waar by iemand die van eenige misdaad berugt is / den schout aet en een iegelijk dagvaard / om daar van suyver verklaart te werden.

Mandement van rauw actie, een dagbrief van opspraak van de eerste voorregtbetrekking / waar by men doet de eerste regtelijke opspraak tegens iemand / een dagbrief in saaken van de eerste opspraak. siet Rauw actie.

Mandement van recommandatie, een dagbrief van beswaaringe / een dagbrief van beswaaring van gevangenis tegens iemand te hebben. siet Recommandatie.

Mandement van reductie, een dagbrief van beroep van een uytspraak / of een dagbrief van beroep van een uytspraak van gewillekeurde regters: of een dagbrief van beroep van een seggenschap / of een dagbrief van beroep van een seggenschap van goede mannen (anders gewillekeurde scheydsluyden) aan het hof / of aan andere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

andere regters / dat is / als iemand niet te vreeden zijnde met de uytspraak van gewillekeurd regters of seggenschap / van goede mannen syn tegendinger voor den regter betrekt.

Mandement van reformatie, een dagbrief van klaaringe / dat is / een beroep sonder opschorsinge van het gewijsde des laagen regters / en waar by maar alleen de kennisse van de kragtigheyd of onkragtigheyd van het eerste gewijsde aan den hoogen regter komt. siet Reformatie.

Mandement van relief, een dagbrief van herstelling in syn geheel / waar by iemand versoekt tegen eenige misgreepen ofte versuym herstelt te worden in syn voorige staat.

Mandement van relief de appel, een dagbrief van herstelling in syn geheel en hooger beroep. Een dagbrief waar by men versoekt herstelling in syn geheel en beroep tot een hooger regter.

Mandement van relief en reformatie, een dagbrief van herstelling in syn geheel en klaaring / een dagbrief van klaaringe en herstelling in syn geheel tegens 't verloop van de paaltijden.

Mandement van relief de appel, of reformatie, een dagbrief van herstelling in syn geheel / en hooger beroep / of klaaring / of een dagbrief van hooger beroep / of klaaringe en herstellinge in syn geheel.

Mandement van relief en rauactie, een dagbrief van herstelling in syn geheel ende opspraak van de eerste voorregt-betrekking. Een dagbrief waar by men versoekt verheffing / of herstelling in syn geheel / en om wederom als opnieuws te mogen dagvaarden en dingtaal voeren.

Mandement van rescissie, een dagbrief van handel-

del braak / waar by iemand versoekt dat een handel / die angegaan is / verbrooken sal werden.

Mandement van revisie, een dagbrief om een gewijsde weder te oversien / een dagbrief van hersieninge van 't gewijsde / of een dagbrief om voor te stellen een begaane misslag in 't gewijsde. Een dagbrief waar by men versoekt / dat een misslag / die in een gewijsde vanden hoogsten regter gesegt werd begaan te zijn / eens weder hersien soude werden.

Mandement van spolie, een dagbrief van herstelling in 't besit / of een dagbrief van weder ter handstelling van 't geen waar van men berooft is. Een dagbrief waar by iemand die van iet berooft is / versoekt al 't selve weder ter hand gestelt mag worden. In dit geval en word de beroofde of uytgestootene niet datelijk herstelt/ maar moet de gewoonelijke wijs van regtspleeging gebruyken om daar toe te geraaken.

Mandement van willig decreet, een dagbrief van regtelijke overdragt van verkoft goed / welke overdragte (naar voorgaande dagvaarding van de geene die het angaan mogen) het hof doet van den verkooper op den kooper / met uytsluytinge van alle anderen / die daar op antaal soude mogen hebben.

Manderen, bevelen / bevel doen / belasten/ lastgeeven.

Mandragora, dol-wortelkruyd. Daar is tweederley dol-wortelkruyd / naamentlijk dol-wortelkruyd-manneken / en dol-wortelkruyd-wijfken. Het dol-wortelkruyd-manneken heeft groote / lange / gladde / bleek-groene bladeren / ter aarden omgeboogen leggende : daar

tus-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

tusschen spruyten de bloemkens / elk op een by
sonder steelken staande witagtig uyt den grag
verwigen: daar na volgen de ronde vrugten al
appelkens / geel van verwe en glad blinkende
eenen slaapmaakende soeten geur oft reuk van
sik geevende. De wortel is lang / dik / witagtig
somtijds in dryen / somtijds in tween gedeylt
gelijkende het onderste lijf met de twe beenen
van een mensche. Het dol-wortelkruyd-wijfken
heeft smaller / kleynder ende ook swarter o
bruyner groene bladeren / bleeker vrugten e
bessen / onder breedst / boven wat spitser worden
de / als een peerken / van reuk also sterk ende
't hoofd beswaarende oft slaapmaakende als de
vrugten van het manneken. De wortel is ook
lang / van buyten swartagtiger / van binnen
witagtig. Inde wortelen van dese kruyden is
de meeste kragt.

Manducatie, eeting / kauwing.

Manduceren, eeten / knauwen / kauwen.

Manie, dolheyd / raserny / dolligheyd / of dullig-heyd. De dolheyd is een ontsteltenisse der gedagten / gemeenelijk voortkomende uyt toorn of gramschap over eenig geleden ongelijk. Door gramschap word het bloed heftig en geweldig bewogen in 't hart en in de aderen en slagaderen / waar door de dunste deelen (gemeenelijk gesegt de geesten) des bloeds wanschikkelijk en met geweld van groote beweeging in de herssenen komende de gedagten beroeren / dat is snel en oneenpaarig bewegen.

Manier, wijse / wijse van doen / sede. Wel gemaniert zijn / wel gesedigt zijn / wel onderwesen zijn in goede seden.

Maniëren, handelen.

Manifacture, handwerksel.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Manna, of Manhu, מוהוא, of/ Man, מן, wat dat/ of/ wat. Dit is de naam van een kleyn/ rond ding/ als de rijm/ of als coriander ſaad van gedaante/ van verwe wit/ de ſmaak daar van was als honig koeken. Wanneer de Iſraeliten, het ſelve op 't veld ſaagen leggen als den dauw op getrokken was/ en niet weetende wat het was/ vraagde den een den ander wat dat/ of wat is dat. Dog als ſy het geen andere bekwaame naam wiſten te geeven/ ſo heeft het de naam van wat/ of/ wat dat behouden. So dat de Iſraeliten veertig jaar/ gelijker in de ſchrift ſtaat/ wat gegeeten hebben in de woeſtijne. Het wat/ man, of manna, ſcheynt een ſap geweeſt te zijn 't welk op de aarde valt met den dauw en 't word daar na met het opgaan van de ſon verdikt. In Calabrien en in nog andere plaatſen valt mede ſoo een ſap/ 't welk verdikt of verſtijft zijnde verſamelt word/ of van de boomen of van de aarde. Het Calabriſche, wat of Man, is heel goed/ gegeeten zijnde om den buyk ſagtelijk week te maaken en afgang te verwekken: waar toe het dagelijks gebruykt word.

Manifeſt, openbaar/ klaar. Manifeſt, een verklaaringe/ openbaaring/ openbaarmaaking.

Manifeſtatie, een verklaaringe/ openbaaring/ openbaarmaaking.

Manifeſteren, openbaaren/ openbaar maaken/ verklaaren.

Manquement, ontbreeking.

Manqueren, ontbreeken/ ſchorten.

Manſueet, ſagtmoedig/ tam.

Manſuetude, ſagtmoedigheyd/ tamheyd.

Manuaal, handboek/ een kleyn handboekje. Manuaal, een handdoek/ of droogdoek/ daar men

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſijn gewaſchte handen an droogt.
Manufactuur, handwerkſel.
Manumiſſie, vryplaating / ontſlaaning / of ontſlaaging / vrymaaking / of verloſſing van ſlaaverny: als een ſlaaf van ſijn heer vry gemaakt en ontſlaagen word.
Manumitteren, vry laaten / vry maaken / vryheyd geeven / verloſſen van ſlaaverny / ontſlaan van ſlavernp.
Manuſcript, handſchrift / verbintenisſchrift / met de hand geſchreven.
Maquerelle, koppelaarſter / koppelares.
Maraud, bedelaar.
Marcheren, antrekken / trekken / voorttrekken / antreeden / ſtreeven.
Marche, togt / optogt / antogt / trekking / voortrekking.
Marckis, of Marquis, markgraaf / dat is een dewelke bewind en beſtier heeft over eenig land of plaatſen dewelke op de mark dat is op de upterſte grenſen of landpaaling van een rijk leggen. Het woord graav / wilmen dat afkomſtig is van grauw / dat is grijs van ouderdom / ſo dat men met het woord graav ſo veel wil te kennen geeven als ouderman / om dat het gemeenelijk oude ervaaren luyden waren / dewelke op de marken / dat is op de grenſen / geſonden wierden.
Marckiſaat, of Marckiſaatſchap, of Marquiſaat, of Marquiſaatſchap, markgraafſchap / dat is het land waar over een markgraav het bewind of gebied heeft.
Mareſcagie, moeraſch / dat is modder-aard / of modderland / of ſlijklank / broekland.
Marge, kant / rand / boord / bladrand.
Margineel, an de kant ſtaande.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Marglier. ſie Kerkmeeſter.

Mariage, houwlijk / houwlijke ſtaat / egten ſtaat / of hegten ſtaat / dat is vaſten ſtaat of een ſtaat daar in de twe vereenden alles watter overvalt gelijk moeten houden en dragen. Mariage, trouwring.

Mariolijne, krans-kruyd / is een laag / heeſteragtig gewas / grijs oft witagtig / of aſchverwig in 't aanſchouwen / ſeer ſoet en lieflijk van reuk / omtrent een voet hoog / voortbrengende eenige ſteelkens of uytſpruytſelen in verſcheyde ſijdtakskens verdeelt: an de welke waſſen kleyne by na ronde bladerkens / ſagt en grijs of witagtig van verwe: op de top van deſe ſteelkens komen bijſter kleyne witte bloemkens voort. De wortelkens zijn dun. Krans-kruyd word het genoemt / om dat het mede in bloemkransjens of kroontjens gevlogten word om ſijn lieflijke reuks halven. Maar daar is nog een kranskruyd 't welk edel krans-kruyd genoemt word / om dat het nog beter van reuk is als dit / 't welk wy beſchreven hebben / van gedaante is het edel krans-kruyd alleens als het ander / dog het is wat kleynder en teerder.

Marmelaete, geſuykerde kweeappels / of geſuykerde kweepeeren. Om geſuykerde kweeappels of kweepeeren te maaken neemtmen de ſelven en ſchiltſe / en men ſnijdſe in vieren / de klokhuyſen worden daar uyt gedaan / daarna neemtmen ſo veel pond ſuyker als men ponden kweeappelen heeft / en ſoo veel waters als genoeg is / en dat laatmen te ſaamen ſoetelijk ſieden tot dat de ſuyker en 't water een redelijke dikte heeft; dan doetmen de kweeappels in een doorgaatig bekken en men wrijftſe tot datſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

kleyn en als tot pap zijn / dan mengt men di[...]
met de gesmolten suyker en men laat het tsaa[...]
men kooken / geduuriglijk het selve met ee[...]
breede houte lepel omroerende om dat het nie[...]
brande / tot dat men siet dat het genoeg is.

Marmoset, een kabouter manneken of geschilder[...] manneken / mom-ansigt. Marmoset, een mamme / of tepel / een buyske van een bron daar 't water uyt springt.

Maroenen, Spaanse eekels / of Franse eekels / kastania worden se op 't grieks genoemt / in 't latijn sardianæ glandes. Sardiaansche eekels. Sardis is een stad in 't landschap Lydia gelegen / en Lydia is een landschap van Asia: of nu dese eekels van daar eerst overgevoert zijn in Hispangien en van daar in Vrankrijk / dat kan wel zijn / altoos sy wassen nu overvloedig in Hispangien en Vrankrijk / en worden van daar overvloedig met heele schepen tot ons overgevoert. Dese vrugte / of eekels zijn niet heel volkomen rond / maar an de eene zijde wat plat ingedouwen en boven spits of scherp opgaande / van buyten bedekt met een seer kaale / effene / harde ende taye bruyn-paerse schille: het binnenste merg is hard / en wit / in een dun rood velleken gewonden / ende daar mede van de voorseyde bruyne schil afgescheyden: men kanse wel rauw eeten / maar sy sijn dan seer hard om te verteeren / gebraden smaaken sy seer wel / dog gekookt zijnse wel so ligt om te verteeren. Sy wassen an seer groote hooge boomen / in veele groote takken verbreyd / welkers struyken dik zijn / en somtijds so groot / dat dry menschen de selven niet ombatten konnen.

Maronier, schipper / zeevaarend man.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Marquis, sie Markis.
Marquisaat, of Marquisaatschap. sie/Markisaat.
Mars, yser. Het woord mars en betekent geen yser/ maar het belieft de stofbranders daar yser mede te willen betekenen. Mars word genoemt een van de seven dwaalsterren/ (Planeeten) de dwaalster mars. De seven dwaalsterren worden daarom dwaalsterren genoemt/ om datse niet altijd/ als de vaste sterren/ op een plaats gesien worden. Mars is by de Heydenen de God des oorlogs. Het schijnt dat een seker mensch genaamt Mars, by seer oude tijden een seer dapper krijgs-overste moet geweest zijn/ datse hem daar na nog na sijn dood tot een krijgs-God gestelt hebben.
Martagon, roode leli-bloem/ of buyrderwige leli-bloem. Dese leli-bloem heeft een lange/ groote steel/ an welke veel lange smalle bladeren wassen: de bloemen staan an 't opperste van den steel/ tien/ twalef/ twintig/ ja somtijds meer by een.
Martius, lentemaand/ of lentsmaand/ word also genaamt van het eerste getijd des jaars/ 't welk men de lente noemt/ welk woord van lente afkomt van lenssen/ of lentsen/ 't welk is te seggen ontdoen/ om dat als dan de felle winter ontdaan word. Hy word ook genoemt dorre maand/ ter oorsaake/ dat alsdan nog alle het geboomten en kruyden seer dorre zijn.
Maseur, mijn suster.
Masque, mom-aansigt/ of vermomd aangesigt/ dat is een veranderr en vreemd toegestelt aangesigt/ 't welk ook wel genoemt wordgrijns/ om dat die momaansigten so grijnsende/ en afschouwelijk om te sien/ gemaakt wierden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Masqueren, vermommen / of vermonden / dat is, sijn aanschijn bedekken met een vreemd toege- stelt verandert aangesigt: vermonden is so vee te seggen als veranderen van mond / en mond word daar genomen voor 't gantse aangesigt.
Masquerade, of Masqueraden-dans / een mom dans / of vermonde dans / in welke al de dan- sers heel vermond toegestelt zijn.
Massacre, moord / moordery.
Massacreren, moorden / vermoorden.
Masse, een klomp. Het woord klomp heeft ver- schepde betekenissen in 't duyts / als by voor- beeld / een klomp gouds of silvers / enz. en so- daanigen klomp betekent ook masse. Klomp betekent ook een houte schoen / de welke de boe- ren in sommige plaatsen op 't land draagen. Klomp betekent ook een vrouwe muyl waar van het onderste hout is en het bovenste 't welk op de voet komt is leer. De vrouwluyden gebruy- ken sodaanige klompen alsse het huys schrob- ben.
Massif, digt / hegt / vast / louter.
Massivite, digthepd / vasthepd / hegthepd / louter- hepd.
Mastin, een boeren hond / groote hond.
Materiaal, stoffelijk / of stoffig.
Materialijk / stoffelijk.
Materialiteyt, stoffelijkhepd.
Materie, stof. De hoofdstoffen zijn vier: nament- lijk aarde / water / vuyr en lugt. Materie, een saak / iets daar van gehandelt word. Materie, etter 't welk uyt een sweering vloeyt.
Maternel, moederlijk.
Mathematica, wiskonst / wiskunde.
Mathematicus, wiskonstenaar.

Mathesis, wiskonst/ wiskunde.

Matrice, de baarmoeder / is het lid of deel des lijfs / waar in het saad des mans door 't bykomen van 't vrouwe bloedt groeyt en wast / tot een mensch / en waar uyt na negen maanden groeyens / die nieu gegroeyde mensch als dan voortkomt in 't ligt.

Matriculatie, schrijving/opschrijving/ naamschrijving.

Matriculeerder, schrijver/opschrijver/naamschrijver.

Matriculeren, schrijven/ opschrijven/ naamschrijven.

Matrimoniaal, moederlijk/ moeders.

Matrimoniale goederen / moederlijke goederen / moeders goederen / zijn de goederen de welken de vader na 't overlijden vande moeder an de kinderen moet uyt keeren. Matrimoniale goederen / houwlijks goederen / die ten houwlijk angebragt worden.

Matrimonie, houwlijk. sie Mariage. Matrimonie, of matrimonie goed / moeders goed / moederlijk goed. sie Matrimoniale goederen.

Matrone, huysmoeder / huyshouwster / eerlijke vrouw.

Matteren, moede maaken.

Matureren, rijp worden/ rijp maaken.

Maturiteyt, rijpheyd.

Matutin, morgenstondig / nogtendstondig / of nagtendstondig / dat is die tijd / dewelke na het end van de eerst verdweene nagt komt of volgt / de welke is het beginsel vande ankomende dag.

Matuur, rijp.

Maxime, een grondregel/ grond/ aart. Maximen van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

van staat / grondregels van staat / de gronden van staat / waar na de gantsche regeering bestiert word. Maxime, de voornaamste stelling van een handeling / of 't voornaamste hoofddeel van de handeling. Maxime, een sangmerk of sangteyken bestaande uyt agt maaten / of een heel maat teyken bestaande uyt agt agtsten deelen.

M. E.

Mechanicq, ambagts man / handwerks man / handwerker. Mechanicq, karig / vrek / hoetelagtig.

Mechaniseren, handwerken / handwerk doen. Mechaniseren, hoetelen / vrek zijn.

Medailje, pronkpenning / potstuk-geld / dat is / een oud of mooy stuk geld 't welk lang in een pot is verborgen geweest. By ouds pleegen de gierige luyden wel het geld in potten te vergaderen / ende het selve so gepot zijnde inde aarde te begraaven / op dat het hun niet soude ontstoolen worden.

Mediaan, of Mediaan-ader / de middel-ader / is een ader in de narm gelegen tusschen de leever-ader en de schouder-ader.

Mediateur, middelaar / is een dewelke tusschen twe of meer twistende het verschil bemiddelt.

Mediatie, bemiddeling.

Medicament, geneesmiddel / geneeskruyd / geneesdrank.

Medicament abortif. soekt Abortif medicament.

Medicijn, geneesmeester / die in de geneeskonst ervaaren is / en de selve oeffent. Medicijn. sie Medicament.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Medicijn-meeſter. ſie Medicijn.

Medicijne, geneesmiddel. ſie Medicament. Medicijne, geneeskonſt/ geneeskunde.

Medicijne doctor, genees-meeſter / of genees-geleerde / geleerde in de geneeskonſt. ſie Medicijn.

Medicinaal, heelſaam.

Medicineren, geneesmiddelen gebruyken / geneeſen/ heelen.

Mediëren, middelen/ bemiddelen.

Mediocre, middelmaatig/ middelbaar.

Mediocriteyt, middelmaatigheyd / middelbaarheyd.

Meditaat, overdagt/ bedagt/ beſint.

Meditatie, bedenking / overdenking / overleg/ beſinning/ betragting.

Mediteren, bedenken/ overdenken/ beſinnen/ overleggen/ betragten/ overwegen.

Melaatſch, of Malaatſch. ſie Malaatſch en Lepreus.

Melaatſch-huys. ſie Malaatſch-huys en Leproos-huys.

Melaatſch-huys regenten. ſie Malaatſch-huys regenten en Leproos-huys regenten.

Melaatſchheyd / of Malaatſchheyd. ſie Malaadſchheyd/ en Lepra.

Melancolie, ſwart bloed / of ſwart ſap / of ſwarte gal : wanneer het bloed dikagtig en ſwart verbrand is/ daar uyt komt dikwijls (Melancholie) ſwaarmoedigheyd/ droefſinnigheyd.

Melancolijcq, ſwart-bloedig / ſwart-ſappig / of ſwart-gallig. Melancolijcq, ſwaarmoedig/ droefgeeſtig.

Melanze, dol-appel-kruyd. ſie Verangere.

Melioramenten, verbeteringen / gedaane koſten/ die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

die iewers an gedaan zijn om het selve te verbeteren.
Melioratie, verbetering.
Melioreren, verbeteren.
Melisse, of Melyssophyllon, byen-blad / is een kruyd of kleyn heesterken met vierkantige steelen / de bladeren zijn redelijk breed / swartagtig groen van verwe / wat gerimpelt en rouwagtig / lieflijk van reuk. Rondom de steelen wassen ook sommige huyskens of knoopkens / kransgewijse of werbels gewijse staande / uyt de welke witagtige bloemkens spruyten. Het saad is kleyn swartagtig: de wortel is van veel veselingen gemaakt.
Melodie, soetluydigheyd / soet geluyd / sang-gekweel.
Melodieus, soetluydig / dat is / 't geen angenaam is om te hooren.
Membrane, een vlies.
Membrum, een lid.
Memorabel, gedenkwaardig.
Memoriaal, kladboek / gedenkboek / onthoudboek / daar men ten eersten iets inschrijft om het selve niet te vergeeten. Memoriaal, gedenkteken.
Memori-briefken / gedenk-briefken / daar men iets op geschreven heeft om te onthouden.
Memorie, geheugenis / gedagtenis / gedenkenis / onthouding.
Memorien, saaks gelegentheyds verhaalschrift / dat is een geschrift / inhoudende een kort verhaal vande gelegentheyd van een saak. By memorien en advertissementen van regten / by saaks gelegentheyds verhaalschrift en aanwijsinge van regten / of / by saaks gelegentheyds ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

verhaal en bevestingen van regten. Een geschrift waar in in 't kort de gelegentheyd vande saak verhaalt word / en de selve met wetten bevestigt en vast gemaakt.

Menace, dreyging.

Menaceren, dreygen.

Menage, huyshouding / huyssorg / suynigheyd / huyslijkheyd / raalijkheyd / huysgesin / huysraad.

Menageren, huyshouden / suynig zijn / verspaaren / te raade houden, met omsigt en maat gebruyken.

Menager, huyshouder / huysbesorger.

Meneen, treeken / snoode vonden.

Mendicant, bedelaar.

Menstrue, maanstonden / of maandstonden der vrouwen. Het vrouw volk heeft van 14 jaar af / somtijds krijgt het den een wat eerder somtijds wat laater / tot 45 / of somtijds tot vijftig jaar toe / een maandelijke bloedvloeying uyt de baarmoeder wanneer sy niet bevrugt zijn. Maanstonden word het genoemt / om dat het veeltijds alle afgaande maane komt. Of maandstonden/om dat het alle maanden komt: alhoewel het somtijds so vasten streek niet en houd / maar dat het wel komt om de dry weeken.

Mensuur, maat/maatslag.

Mensuratie, meeting.

Mensureren, meeten.

Mentie, melding/vermelding/gewag.

Mentie maaken / melden / gewag maaken / vermelden/ gewagen.

[Ment]ioneren, vermelden / melden / gewag maa[ken] / gewagen.

Mercature, koophandel.
Mercantie, koopmanschap.
Mercantist, of Mercateur, koopman.
Mercenair, dienstbaar / dienstknegtelijk.
Mercurius, kwiksilver / watersilver / is een bergstof / dewelke uyt het gebergte gehaalt word / en is seer vloeyende als water dog maakt niet vogtig / van verwe so wit als silver / waar van het ook de naam heeft in 't grieks van hydrargirus, 't welk so veel betekent als watersilver. Het woord Mercurius betekent geen kwiksilver / maar het belieft de stofbranders het selve so maar te noemen. Mercurius, een dwaalster. So noemen de sterrekijkers een van de seven dwaalsterren: welke seven dwaalsterren ten dien opsigt dwaalsterren genoemt worden / om datse niet altijd gelijk de vaste sterren op een plaats an den hemel gesien worden. Mercurius, de handel God / voorstander der koopluyden / voorstander der dieven en bedriegers / der Goden boode. De Heydenen hebben wel een opper God gestelt over alles: maar nevens de selve veel minder Goden / welke sy alle eenig bewind of / voorstanding over allerley saaken hy na toe schreven / de eene over dit de ander over dat: even als die vande roomse Godsdienst in alles byna eenige heyligen stellen / die sy iets toeschrijven. So was desen Mercurius ge-eert van de kooplupden / om dat sy sik inbeelden / dat hy hunlieder handel bevorderde.
Meridiaan, middags. Meridiaan, middagstreep / middagrond / middagkring. Het middagrond is een uyt de ses groote ronden waar in de waereld-kloot gedeelt word / welk rond middagrond genoemt word / om dat als de son in-

half rond tot de top van deſe kring komt / het alsdan by ons middag is / en wederom middernagt wanneer de ſon in het onderſte half rond op het midden gekomen is. Dit rond verandert te gelijk met ons na de gelegentheyd van de plaatſen of rijken daar wy in zijn.

Meridie, middag. Meridie, het ſuite / of ſoete dat is het aangenaame / en is die ſtreek daar de ſon des middags is.

Meridionaal, ſuyter / of ſoeter. Meridionaale wind / de ſuyte wind / of ſoete wind / dat is angenaame wind / dewelke van den middag wayt. De wind / dewelke van tegen over de middag wayt / word genoemt de noortſe wind / dat is de ſtraffe wind. Die vander ſonnen opgank wayt is genoemt de oogſte / dat is hoogſte wind. Die van den ondergank der ſonnen wayt word genoemt de wegſte wind / dat is de veerſte wind.

Merite, verdienſt / waardigheyd.

Meriteren, verdienen / niet waardig zijn.

Merſone, een tand.

Meſane. ſie Mezane.

Meſchant, ſnood / ſchelms / ſchelm.

Meſcontent. ſie Miſcontent.

Meſcontentement. ſoek Miſcontentement.

Meſcontenteren. ſoek Miſcontenteren.

Meſchief, of Meskief, ongeluk / ongeval / gebrek.

Meſnye, of Meſſenye, huysgeſin.

Meſſagie, boodſchap.

Meſſagier, of Meſſelgier, boode / boodſchapper / reyſende boode.

Meſſias, beſmeerde. Dit is een hebreus woord en betekent het ſelve 't geen Chriſtus betekent. ſoek Chriſtus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Mesueen, misslagen/ misbruykingen.
Mesueren, misbruyken.
Metaal, bergstof/ berg-ingewand/ bergwerk/ dat is 't geen men uyt de bergen graaft/ als goud/ silver/ kooper/ yser/ enz.
Met compensatie van kosten/ met verlijking van de kosten des gedings. siet Compensatie van kosten.
Met protest remitteren, met afwijsing wederom senden/ met verwerping weder te rug senden.
Metaphysica, na aart-kunde/ of na natuur-kunde/ of agter natuurkunde. Het word ook overgeset boven aartkunde of boven natuurkunde/ even al eens of daar nog eenige kennisse konde zijn boven de kennisse van den aart of natuur/ dat is het geheel al. Daar en boven en betekent het woord meta niet boven/ maar na/ of agter/ en huper betekent boven; soo dat als men boven natuurkunde wilde seggen/ so soude men moeten seggen huperphysica, en niet metaphysica. Dog also daar maar een natuur is/ en buyten die niets/ so kan daar ook niet meer als natuurelijke weetenschap zijn/ en buyten die niets. So dat beyde die woorden huperphysica, booven aartkunde/ en metaphysica, na-aartkunde/ of agter aartkunde/ van geen gebruyk zijn. Aristoteles heeft eenige boeken geschreven/ dewelke metaphysici boeken genoemt worden: dog ik kan daar niet uyt bespeure/ dat hy heeft willen te kennen geeven datter een bove naturelijke weetenschap was: maar hy heeft maar met dat opschrift willen te kennen geeven/ dat die boeken/ als doe mede behoorde te de natuurelijke weetenschap/ in de rey mo

volgen agter de boeken van de natuurelijke weetenſchap. De natuurelijke wijsheyd is algemeen en begrijpt onder ſik alle konſten en weetenſchappen en daarom kanſe in veel deelen gedeelt worden. ſie Phyſica.

Metempſychoſe, ſiel-verhuyſing. Pythagoras ſegt men / dat de ſiel-verhuyſing gelooft heeft en geleert / dat de ſielen der menſchen na de dood verhuysde in de beeſten / de goede ſielen in goede beeſten/de kwaade in kwaade beeſten: maar het ſelve is een ſeer malle / en ook onwaare leer.

Methode, leerwijs / een wijſe van leeren / leerweg / beleeding / beleed / ſchik / ſchiklijk.

Metropool, een hoofdſtad / dat is de voornaamſte ſtad van een land.

Metropolitaan, of Metropolitaan biſſchop, hoofdſtads opſiender der gemeente / is de opſiender der gemeente dewelke inde hoofdſtad is / en voorders de andere dewelke onder de hoofdſtad behooren.

Meubel. ſiet Mobil.

Meubelen, of Meubele goederen / roerende goederen / tilbaare goederen / inboel / gelijk huysraad / goud / ſilver / geld / enz.

Mezane, de agter maſt / de agterſte maſt van 't ſchip / of de agter maſts-zeyl / het ſeyl vande agter maſt. Op een groot ſchip zijn dry maſten / de groote maſt / dewelke by na in 't midden van 't ſchip ſtaat / en de voor maſt / en agter maſt.

M. I.

Mignardiſe, liefkooſing / anminnigheyd.

Mignon, een mingenoot / geliefde / troetelkind.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Migratie, verhuysing.
Migreren, verhuysen.
Mijne, gelaat / of uyterlijk gelaat / of uyterlijk wesen. Mijne, een loopgraft / graving / ondergraving. In belegeringe van steden worden dikwijls sulke onderaartse loopgraven gemaakt. Mijne, een berggraving / of bergkuyl / is daarmen eenig bergstof / als goud / silver / yser / steen / koolen / enz. uytgraaft.
Mijnen, of Mijneren, graaven / ondergraaven.
Mijter, een opsienders muts. soek Infel.
Militair, oorlogsch / krijgs.
Militeren, oorlogen / strijden / bestrijden / bevegten.
Militie, oorlog / krijg. Militie, oorlogsvolk / krijgsvolk.
Milion, of Millioen, tien hondert duysent / tien hondert duysentig.
Mineraal, bergstof / bergingewand / bergwerk / is 't geen men uyt de bergen graaft / als goud / silver / kooper / yser / enz.
Mineur, graafmeester / die opsigt over de gravers heeft / of Mineur, graver / het sy een die loopgraaven graaft of die in 't gebergte bergstof graaft.
Mineren, graaven / ondergraaven. Mineren, dreygen.
Minime, de minste. Minime, een sangmerk / betekenende een half deel van een sang-maat.
Minoriteyt, minderjaarigheyd / onmondigheyd / dat is de tijd van de eerste jaaren af tot het sesen-twintigste jaar toe.
Minister, dienaar / bedienaar / dienstknegt.
Ministerie, bediening / dienst.
Ministeriaal, dienaarig / dienstknegtig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Miniſterialiter, dienaarlijk/ dienſtknegtelijk.
Minueren, minderen / verminderen.
Minute, of Minuyte, bewerp / ontwerp van een geſchrift in 't kort / kord inhoud / voorſchrift / kladde / kladſchrift. Minute, een minderling / oogenblik/een tſeſtigſte deel van een ſtond of uur.
Minuteren, ontwerpen / een ontwerp doen / in 't kort ſchrijven / om het ſelve daar na breeder uyt te breyden / in 't klad ſchrijven / om het ſelve in 't net uyt te ſchrijven.
Minutie, mindering/ vermindering.
Mirakel, wonderwerk/ wonderdaad. De Godsgeleerden willen dat een wonderwerk ſal zijn iets 't geen tegen of boven de natuur geſchied: 't welk valſch is / want daar en kan niet tegen of boven de natuur geſchieden.
Mis. ſoek Miſſe.
Miscontent, onvernoegt/ t'onvreeden.
Miscontentement, ongenoeging/ misnoeging.
Miscontenteren, misnoegen/ onvernoegen.
Miſe, onkoſte / uytgift.
Miſe de faict, handſtelling van regten.
Miſerabel, ellendig / deerlijk/ jammerlijk.
Miſerabele perſoonen, ellendige menſchen / ellendige luyden/ gelijk als zijn ſieke en kranke menſchen / weduwen en weeſen / en andere meer.
Miſerabelijk / ellendiglijk/ jammerlijk/ deerlijk.
Miſeratie, ontfarming / erberming / deernis.
Miſerere mei, ontfarmt mijn. Miſerere mei, dunne darm-pijn / darm-kink / vuyligheyd-ſpuwing / lank-evel / is een ſiekte of geweldige pijne in de dunſte darmen / dewelke word veroorſaakt door dien de onderſte darmen verſtopt zijn door dikke en verharde vuyligheyd en overvloed

vloed van by een versaamelde winden / waar door de buyligheyd dewelke behoorde van onder gelost te worden / na boven toe bewogen en ten monde uytgelost word / waar van de naam buyligheyd-spuwing. Darm-kink word de siekte genoemt om datter een kink of drap inde darmen komt. Lank-evel / om datmen groote pijn of evel inde lanken / dat is / ter weersijden des buyks / welke deelen de lanken genoemt worden / gevoelt en gewaar word.

Misereren, ontfarmen / erbermen / deerenis / of medelijden met iemand hebben.

Misericorde, barmhertigheyd.

Miserie, ellendigheyd / ellende / jammer / jammerlijkheyd / deerlijkheyd.

Miskief. soek Meschief.

Misse, of Mis, wegsending / verlof geeving / aflaating. Het woord Misse, of Mis, is een bastaart latijns woord / komende van missa, of dimissa, waar onder mogelijk verstaan wierd / est concio, dat is de vermaaning (te weeten tot het volk) is afgelaaten / of is opgehouden / of houd op: welke woorden gesegt wierden tegen de leerlingen van de beginselen des geloof / die nog niet en mogten ten avendmaal gaan. Welk dankmaal of avendmaal dies tijds by de oude gehouden wierd / en nu nog by veele gehouden word ter gedagtenisse van de doot des Behouders. sie Eucharistie, dog het woord misse, of mis, en betekent nu niet by de roomse geestelijken een dankfegging of gedagtenis maal / of afgelaaten; maar een over selfstandiging / of Godmenschmaaking / dat is in plaats van brood te breeken en om te deelen en de drinkbeker van gelijken / dat sy nu neemen so dikwijls en t'elkens als sy willen/

len / een rond stukje brood of meel-gebak / en maaken van het selven (naamentlijk so sy seggen) een mensch / niet alleenlijk een bloot mensch maar een Godmensch / alhoewel het rond stukje meel-gebak het selve is en blijft sonder datter an geschied is eenige de minste verandering / so willen sy geestelijken evenwel dat het verandert is (trouwens sy geestelijken weeten wel beeter) in een Godmensch / om datter in de schrift staat: Dit is mijn lijf: so haast als er den heyliger die woorden over gesprooken heeft. Daarmen klaarlijk bespeuren kan / dat de Behouder maar heeft willen te kennen geeven / en seggen: dit is mijn lijf verbeeldende. Wil men 't eygentlijk neemen / waar wil men dan met die woorden heen / dewelke Paulus segt: om dat het een brood is / een lijf / zijn wy veele; want wy alle uyt een brood deelagtig zijn. Zijn wy brood deelagtig en maar eenerley brood / so zijn wy geen vleesch deelagtig: maar wy zijn eenes broods deelagtig / soo zijn wy dan geen vleesch deelagtig. En uyt de woorden dewelke Paulus op die selve plaats effen te vooren segt / blijkt het nog klaarder. Zijn de blijde boodschap-schrijvers schriften Gods woord / Paulus schriften van gelijken / zijn Gods woord. De waarheyd is Gods woord so en kan geen tegenstrijdigheden Gods woord zijn. En om dese versierde over selfstandiging goed te maaken seggen de geestelijken maar / het geloove komt uyt het gehoor. Dat is al een sterk bewijs voorwaar om soo groot een ongerijmtheyd en tegenspreeking staande te houden. Wat sal ik seggen: De slegte geloost alle woord / segt de wijse Koning Salomon; en die spreuk heeft te regt

plaats in de gemeene luyden van de roomsch Godsdienst: dewijl sy gelooven sonder ondersoeken. Dog segt die selve Koning borders Maar de kloeksinnige merkt op. Og of sy alle ook so deeden / sy souden wel haast de waarheyd van die saak ondervinden.

Missive, een sendbrief.

Misterie, een verborgenheyd / geheymenis.

Misticq, verborgen / geheym..

Mitigatie, een versagting / vermorwing / versoeting / rijpmaaking.

Mitigeren, versaften / versagten / vermorwen / versoeten / rijp maaken.

Mithridaat, vergifts tegengift / of tegengift / dit is een geneesmengsel van verscheyde enkele geneeskruyden t'saamen gemengt / en is seer goed tegens vergift / en tegen veel anderen kwaalen. Het woord Mithridaat, of liever Mithridatus is de eygen naam van een Koning geweest / dewelke men segt / dat door 't veelvoudig gebruyk van dit tegengift / met geen vergif sik self daar na konde om hals brengen. Dit vergifs tegengift draagt de naam van dien Koning of om dat hy 't eerst gemaakt heeft / of om dat hy 't so veel gebruykt heeft.

Mixte, gemengt / vermengt. Mixte, gemengde saak.

Mixtie, een menging / vermenging / een tsaamenmenging van eenige stoffen.

Mixture, een mengsel / een tsaamenmengel van eenige stoffen / 't zy vloeyende / 't zy ondvloeyende.

M, O,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

M. O.

MObil, roerig / beweegig.
Mobilair, roerlijk / beweeglijk.
Mobile goederen. sie Meubelen.
Mobileteyt, roerlijkheyd / beweeglijkheyd.
Mode, wijs / wijse van doen / sede.
Model, voorbeeld / toonbeeld / bewerp / ontwerp / schets.
Moderateur, middelaar / tusschenspraak.
Moderatie, bemiddeling / maatiging / versasting.
Modereren, bemiddelen / maatigen / tusschen spreeken.
Moderne, hedendags.
Modest, sedig.
Modestie, sedigheyd.
Modificatie, maatiging / bemiddeling.
Modificeren, maatigen / bemiddelen.
Mol, sagt / murw.
Molest, overlastig / verveelend. Molest, overlast.
Molestatie, overlasting / overlast / verveeling / lastigheyd / kwelling.
Molesteren, overlasten / overlastig zijn / moeyelijk vallen / kwellen / bekommeren / lastig vallen.
Molestie, moeyelijkheyd / kwellinge / overlast / lastigheyd.
Moliëren, besteeken / tragten / betragten / wroeten / doen.
Moment, oogenblik / dat is het vier-en-tsestigste deel van een stond / of uur. Moment, iet gerings.
Mommie. sie Mumie.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Momus, een ſpotter / nijdiger.
Monarch, een heerſcher / eenig-vorſt / alleen heerſcher / is een by welke de gantſche heerſchappy alleen is.
Monarchie, eenes heerſchappy / eenes Vorſts gebied / daar maar een Vorſt of Heer de heerſchappy alleen heeft.
Mondatie. ſoek Mundatie.
Monderen. ſie Munderen.
Mondificatie. ſoek Mundificatie.
Mondificeren. ſie Mundificeren.
Moneren, vermaanen.
Monfreer, mijn broeder.
Monitie, vermaaning.
Monodie, een lijkgeſang.
Monogram, bewerp / ontwerp.
Monomachie, eengevegt / eenſtrijd.
Monopolie, alleenkoop / opkoop / voorkoop / inkoop van eenige waaren om dierte te maaken: 't welk de koopliedẽn dikwils doen / om met hun waaren te woekeren.
Monopolieren, alleen koopen / voorkoopen / inkoopen / opkoopen eenige waaren / naamentlijk om duurte te maaken.
Monſeur, mijn heer.
Monſter, misgeboorte / wanmaakſel / ondier / ſchrikdier / gedrogt. Monſter, een toonſel / ſtaal / proef.
Monſter commiſſaris, wapenſchouwer / of volmagt over de wapenſchouwing / volmagte wapenſchouwer / of volmagte krijgsvolk beſigter / is een volmagt van den ſtaat / om wegens de ſtaat te gaan in alle plaatſen / daar die ſelve krijgsvolk heeft leggen / beſigtigen het krijgsvolk / of de overſten al by het ſelven zijn / en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

of elk overſte al ſijn volkomen getal van volk heeft / en of het krijgsvolk al elk met ſijn behoorelijke wapenen verſien is / en of het de wapenen al behoorelijk onderhoud / en ten laatſten mede met een beſchouwen of de grensſteden en plaatſen daar het krijgsvolk in beſetting legt / met wallen / geſchut / kruyd en loot en andere krijgs behoeftigheden wel voorſien zijn.

Monſteren, toonen / wijſen. Monſteren, wapenſchouwen / krijgsvolk beſigtigen.

Monſtering, tooning / vertooning / beſigtiging / wapenſchouwing.

Monſtrantie. ſoek Ciborie.

Monſtreus, wangeboortig / misgeboortig / wanſtaltig.

Monteren, opklimmen / ſtijgen / opſtijgen / bedraagen / toeruſten.

Monture, opklimming.

Monument, gedenkteken / graf / dood-graf.

Moor, een ſwart / een ſwart menſch uyt ſwarten land / of Mauritania.

Moraal, ſedig.

Moralijk / ſedelijk.

Morion, of Morrion, een helm / yſere hoofdhelm / die de krijgsluyden gebruyken.

Mordmaal, of Mormaal, een kwaadaartige ſweer.

Moriſque, ſwartin / een ſwart vrouwmenſch uyt ſwartenland / of Mauritania.

Moroſiteyt, korſelheyd / korſelhoofdigheyd / geemelijkheyd.

Mort, de dood / dat is de ophouding van leeven / of beweegen.

Mortaliteyt, ſterflijkheyd.

Mortel, of Mortaal, doodelijk / ſterflijk.

Mortier, een ſteenvijſel.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Mortificatie, dooding/ afsterving.
Mortifieren, dooden.
Mosaick. sie Musaick.
Mosquet, een roer/ schietroer/ bus.
Mosquetier, een schutter / roerschutter / of busschutter / of busschieter / busdraager / of roerdraager.
Mostaetse. sie Mustaetse.
Motet, een heylig lied / of heylige sang / of heylig gedigt.
Moteur, beweeger.
Motie, roering/ beweeging.
Motijf, beweegsel / beweegreden / grondoorsaak.
Motijf van regten / beweeginge van regten / is een seker schrift / 't welk de regtspleegers na 't sluyten van den dinge den regter heymelijk overgeeven tot onderregtinge van den selven.
Motsetse, trosdraager / die der krijgsluyden sakken en pakken nadraagt.
Movement, roering / beweeging.
Moveren, roeren/ beweegen.

M. U.

Mulcte, een boete / gelddoete / verbeurte / breuke / die men om eenige begaane overtreedingen betaalen moet aan den schout.
Mulcteren, boeten / breuken / boete doen geeven/ geld-boeten / straffen / met een geld-boete straffen.
Multiplicatie, veelvoudiging / vermeenigvuldiging/ vermeerdering.
Multipliceren, vermeenigvuldigen / vermeerderen.
Multitude, meenigte/ veelheyd.
Mumie, of Mummie, gesmeert mensche vleesch/ of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

of gesalft mensche vleesch. In sommige landen is 't gebruykelijk / dat de doode lighaamen der geenen / dewelke hooge en ansienelijke luyden geweest zijn in 't leeven / met eenig welriekend boomsap / of eenige andere / welriekende tsaamgemengde smeering besmeert wierden / na datter alvoorens eerst het ingewand uytgehaalt word / en wederom met eenige welriekende kruyden gevult / om niet so haast bederving en verrotting onderworpen te zijn.

Mundatie, reyniging / suyvering.

Munderen, reynigen / suyveren.

Mundificatie, reynmaaking / suyvermaaking.

Mundificeren, reyn maaken / suyver maaken.

Municipaal, stads / plaatselijk.

Municipalen, stads regten / insettingen / willekeuren / wetten die maar alleen dese / of die stad in 't besonder angaan en raaken.

Munciperen, stads regt geeven / tot burger anneemen / burger-regt geeven.

Munieren, sterken / versterken / sterk maaken / bevestigen / vestigen / bevesten / bewaaren / beschermen.

Muniment, bevestiging / bewijsstuk / beweeringschrift / bescherming. Muniment, een veste / bolwerk.

Munimenten, bewijsstukken / beweeringschriften / bescheyden dienende tot beweering van iemands regt / of geschriften inhoudende bewijsstukken en beweeringen tot regtvaerdiging ende versterking van ieders regt / die elk der dingers in sijn saake overlegt.

Munitie, versterking / vesting / bescherming.

Munnik, eenwooner / eensaam wooner / geestelijk eensaam leever / een sitter / die in een geeste-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

lijke afgesonderde plaats of wooning nevens nog eenige andere geestelijke eensaam wooners woont en sik onthout.
Munus, ampt.
Murmerering, of Murmeratie, morring / knorring.
Murmereren, morren / knorren.
Musaick, sangwerk.
Musette, een ruyspijp.
Muscul, een spier / muys / seenuw knuyst.
Musicant, of Musicijn, sanger / of singer / maatsanger / die op de konst en na de maat singt.
Musiceren, singen / maatsang singen.
Musicijn. sie Musicant.
Musijcq, sangkunst / sangkunde / maatsang.
Musquet. soek Mosquet.
Musquetier. soek Mosquetier.
Mùstatse, knevel / knevelbaart.
Mutatie, verandering / wisseling.
Muteren, veranderen / wisselen.
Mutilatie, verminking.
Mutileren, verminken.
Mutin, oproer maaker / moeyte maaker.
Mutinatie, oproer / moeyte maaking.
Mutineren, oproer maaken / moeyte maaken.
Mutuatie, leening / ontleening / te leen geeving.
Mutuel, onderling.
Mutueren, leenen / te leen geeven / ontleenen.

M. Y.

MYrre, gestolt boomsap / of boomtraan / is het sap of traan / 't welk uyt een boom in Arabien veel wassende / druypt / wanneer de boom eerst een weynig gekwetst word: welk sap dan stolt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

stolt en hart word / dat men het an klonten kan breeken.

Myrobalanen, welriekende eekels. Dese vrugten wassen in Oostindien op veel plaatsen: het zijn eygentlijk geen eekels maar eer een soort van pruymen / so datmense Indische pruymen soude konnen noemen. Sy worden in die landen daarse wassen geheel rijp zijnde gegeeten / en zijn soet en angenaam van smaak: maar die hier gebragt worden / worden onrijp geplukt en daarom zijnse wrang en sarp. De boomen daarse op wassen zijn so groot als pruymboomen.

Mysticq, geheym / verborgen / verhoolen / Godgeheym.

Mysterie, geheymenis / verborgentheyd / verholentheyd.

N. A.

NA advenant, na gevolg / by gevolg / na andeel / na-evenmaat.

Nampten, te borde gebragt geld / angetelt geld onder borgtogte. sie Namptiseren.

Namptiseren, handvullen / handvulling doen / te borde brengen / opschieten / dat is / geld aan iemand tellen of geeven onder borgtogte van het selve wederom upt te keeren / in gevalle na bewesen word / datter den ontfanger niet toegeregtigt was / of datter een ander geregtiger toe was / of eenige penningen / daar dingtaal om gevoert word / den eyscher onder borgtogt ter hand stellen / tot dat de saak by eynd-oordeel afgedaan werd.

Namptissement, handvulling / te bord brenging / opbrenging. sie Namptiseren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Narratie, vertelling / verhaaling.
Narreren, vertellen / verhaalen.
Natie, een volk / landsvolk / inboorling.
Nationaal, volks / landvolks / inboorlings / of
Nationaal, gemeen alle volkeren.
Nationaal synode. soek Synode nationaal.
Nativiteyt, geboorte.
Naturalist, aartkundige / aartkenner / of natuur kender / die veel dingen in den aart of natuur ondersogt en kennisse van heeft bekomen.
Naturel, of Naturalijk / aartig / angeboore / of ingeboore / ingemaakt / in den aart / eygentlijke / regte.
Natureren, na aarten.
Natuur, den aart / den ingeplante aart van alle ding.
Natuurlijk / aartelijk / na den aart / of in den aart / eygentlijke / regte / angeboore / of ingeboore / ingeplant.
Natuurlijk kind / speelkind / onegtkind / 't welk van twee vrye luyden buyten egte staat geteelt is.
Natuurlijk saad / teelsaad.
Naufragie, schipbreuk.
Navigabel, vaarbaar / beseylbaar.
Navigatie, schipvaart / seevaart.
Navigeren, scheepvaaren / varen / ter see vaaren.

N. E.

NEbuleux, nevelagtig / wolkagtig / mistig / duysteragtig.
Necessair, noodsaakelijk / noodig / noodwendig.
Necessair jurament. soek Jurament necessair.
Necessiteyt, noodsaakelijkheyd / noodwendigheyd.

Ne-

Necessiteren, noodsaaken.
Necromantie, tovery / of swarte konst / dood-waarseggery / dat is waarseggery of voorseg-segging van de dooden of gestorve menschen / so men malkander wijs maakt / even al eens of men de dooden uyt het graf konde doen komen om ons antwoord op onse vraag te geeven en ons toekomende dingen te voorseggen. 't Is so veel die dingen zijn nu al verdweenen / en die meenigerley bedriegeryen ontdekt.
Necteren, knoopen / hegten.
Negatie, ontkenning / logening / beneening.
Negatif, ontkennig / logenig / beneenig.
Negatoire actie, een ontkennende antaal / antaals ontkenning: waar by iets ontkent en gelogent word.
Neger, swart. sie Moor.
Negeren, ontkennen / logenen / beneenen.
Negligent, versuymig / onagtsaam / nalaatig / agteloos.
Negligentie, nalaatigheyd / versuym / onagt-saamheyd / verwaarloosing / agteloosheyd.
Negligeren, versuymen / verwaarloosen / veron-agtsaamen / veragteloosen / nalaaten / nalaa-tig zijn.
Negotiant, handelaar / koopman.
Negotiatie, of Negotie, koophandel / handeling / beslag / omslag / onderwind.
Negotie. sie Negotiatie.
Negotieren, handelen / handel drijven / verhan-delen / koophandelen.
Negromantie. sie Necromantie.
Nequitie, fieltery / guytery.
Nerveux, seenuwagtig. Nerveux, kragtig.
Netto, essen / essen so veel,

Neu-

Neuter, of Neutraal, onsijdig / geenerley.
Neutraal. sie Neuter.
Neutraliseren, onsijdig stellen.
Neutraliteyt, onsijdigheyd.

N. I.

NIeuwe Stijl, na de nieuwe tijd-rekening. sie Stylo novo.
Nihil, niet / niets / niet met al / niets ter waereld.
Nihil op 't request, weygering op 't versoekschrift / niet met al op 't versoekschrift. Wanneer iemand by versoekschrift iets versoekende word afgewesen / so word er op des selfs kant geschreven Nihil, dat is / niets / of niet met al.
Nihilipenderen, versmaaden / niet agten.
Nil. sie Nihil.

N. O.

NObel, edel / adel / een edel mensch / die van edele ouders gebooren is. Wie eygentlijk en te regt edel is sie in het woord Ignobel.
Nobiliteren, edel maaken.
Noblesse, edelheyd / of den adel.
Nomber, getal / tal.
Nombreren, merken met tal letters / met tal letters teykenen / talmerken.
Nombreux, getallig / veel in 't getal.
Nomenclator, benaamer / naamnoemer / naamstemmer.
Nominatie, noeming / benaaming.
Nomineren, noemen / benaamen / naamgeeven.
Nominatijf, noemend / noemer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Nompareilje, onvergelijkelijk / ſonder weergade.
Nonchalant, onagtſaam.
Noodſaakelijke affairen, noodſaakelijke dingen/ dringende ſaaken.
Norme, maat / voorbeeld.
Nota bene, merk wel / let wel.
Notabel, merklijk / anſienlijk / anmerkens waardig.
Notaris, een openbaar ſchrijver / beamtſchrijver / bondſchrijver / of verbondſchrijver / een openbaar ſchrijver is die by de land-overheyd werd toegelaaten ſijn ſchrijfampt te oeffenen / in 't ſchrijven van handelingen en verbonden.
Notatie, betekening / naamduyding.
Note, teken / merk / kenteken.
Noteren, anteykenen / letten.
Notificatie, bekentmaaking / verwittiging.
Notificeren, bekent maaken / doen weeten / verwittigen.
Notifiëren, kundig maaken.
Notionaal, kenlijk.
Notitie, anteykening / kundſchap.
Notitie van ſtukken / anteykening van ſtukken / of een anteykening van de gedingſchriften / dewelke men in een regtſaak wil overleggen tot bewijs om ſijn regt vaſt te maaken.
Notoir, kenlijk / blijkelijk / kenbaar / merkelijk.
Notule, teykenſchrift / merkſchrift / antekening / merk.
Novalien, nieuwe angewonne landen / drieslanden / zijn landen die met bedijkkinge en droogmaakinge / of met anſpoelinge van kley en ſlik angewonne worden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Novateur, vernieuwer / nieuw maaker / nieuwigesinde.
Novatie, vernieuwing. Novatie, schuldvernieuwing / verandering van een voorgaande schuld in een andere schuld verband.
November, slagtmaand. Dese maand is de elfde maand des jaars / en heeft sijn naam van het slagten der beesten te weeten ossen en verkens / de welken in dese tijd geslaagen worden in voorraad tegens de winter.
Noviteyt, nieuwigheyd.
Nourriture, voedsel.
Nouvelles, nieuwe tijdingen / nieuwigheden.

N. U.

NUbileux. sie Nebuleux.
Nuditeyt, naaktheyd / blootheyd.
Nugatie, boert / beuseling.
Nugeren, boerten / beuselen.
Nul, niets / nietig. Nul en van onwaarde / nietig en van onwaarde.
Nulliteyt, nietigheyd. Nulliteyt, een wesentlijk versuym in een regtssaak.
Numeratie, telling.
Numeri, telling / of getal. Het vierde boek der schrift word soo genoemt / om datter het getal der kinderen Israels in verhaalt word. Int hebreus word het genoemt ספרבמדבר, sepher bemidber, het boek inde woeste plaatse / welk woord bemidber het vijfde woord van het begin des boeks is. Het word ligtelijk in 't hebreus so genoemt / om dat de telling in de woeste steen of plaatsen geschiede. Het word ook genoemt het vierde boek Mosis, even al eens of Moses de schrijver van dit boek soude geweest zijn / daar uyt de boeken self het tegendeel genoegsaam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſaam kan beweeſen worden. Dog ſo men het ſoude willen noemen om datter van Moſe in gehandelt word ſo en is het niet het vierde boek Moſis, maar het derde: om dat in het eerſte boek der ſchrift van Moſe niet geſprooken word. Het woord numeri is een latijns woord en dat laatmen in 't neerduyts onovergeſet ſtaan even al eens oft onoverſettelijk was / en of men niet ſoude konnen ſeggen / het boek der tellinge / of het boek des getals / 't welk de gemeene luyden beter verſtaan konnen.

Nunciatie, verkondiging / anſegging/ boodſchap.

Nuncupatie, noeming/ anſpreeking/ ſegging.

Nuncuperen, noemen/ anſpreeken/ ſeggen.

Nundine, markt / jaarmarkt.

Nundineren, markten/ jaarmarkten / jaarmarkt houden.

Nutatie, knikking / wenking / knikking met het hoofd. Nutatie, wankeling/ ſchudding / davering/ overhelling.

Nuteren, knikken / knikken met het hoofd/ wenken. Nuteren, wankelen / ſchudden/ daveren/ twijffelen/ overhellen.

Nutritie, voeding.

N. Y.

Nymph, of Nymphe, een bruyd / of beruyd / verloofde maagd / die beruyd is (waar van ſy ook de naam heeft van bruyd) om een houwlijk met die / an welk ſy ſik verlooft heeft / an te gaan. Nymphe word ook genomen voor een uytmuntende maagd / of Godin / gelijk de Heydenen veele ſodaanige verſiert hebben. Nymphe, behoud dogter / of ſchoon dogter / een ſoons vrouw. Nymphe, de beytel / of 't voorſte

ſcherp/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

scherp des ploegysers. Nymphe, een gesternte genoemt de maagd. Nymphe, een soort van kreeften. Nymphen, eerst gedaant krijgende byen / of jonge byen / of jonge andere bloedeloose beestjens/die eerst gedaante krijgen. Nymphen, de vleugels van 't vrouwelijke teellid/ dewelke komen effen onder de lippen des teellids by de spleet.

Nymphea, waterroos / seebloem / of meer bladeren / is een kruyd 't welk in 't water wast met groote breede en by na ronde bladeren / en groote witte bloemen. Dog daar is vierderley soort van water roosen. De eerste soort is met witte bloemen / en groote breede en by na ronde bladers. De tweede soort is met geele bloemen/ en wat langwerpiger groote bladers De derde soort is met geele bloemen maar kleynder / en ook van bladeren veel kleynder als de tweede soorte. De vierde soorte is ook met witte bloemen maar ook kleynder als de eerste soorte / en ook kleynder van bladers.

O. B.

OBambulatie, omwandeling.

Obambuleren, omwandelen.

Obedient, gehoorsaam/ onderdaanig.

Obedientie, nakoming / gehoorsaamheyd / onderdaanigheyd.

Obedientie verklaaren / nakoming verklaaren/of nakoming belooven.

Obedieren, nakomen / als iemand iets belast word / dat hy belooft dat na te komen. Obedieren, gehoorsaamen / gehoorsaam zijn / onderdaanig zijn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Obfirmatie, vaſthouding / verſtokking / vaſte bevestiging.
Obfirmeren, vaſthouden / hardneklijk op een ding ſtaan blijven / verſtokken / vaſt bevestigen.
Object, voorwerp / grond / voorwerpſel.
Objecteren, voorwerpen / opwerpen / tegenwerpen / verwijten.
Objectie, tegenwerping / voorwerping / opwerping / verwijt / voorſtelling.
Objicieren, tegenwerpen / voorſtellen / voorhouden / verwijten / voorwerpen.
Obiter, ter loop / in 't voorby gaan.
Oblatie, anbieding / opdragt / overgeeving / toebrenging. Oblatie, een vrywillige gifte / dewelke ten Godsdienſt overgegeeven en geheyligt wierd. ſie Offer.
Oblectatie, verluſtiging / verheuging / vermaak.
Oblecteren, verluſtigen / verheugen.
Obligatie, een verbintenis / ſchuld-verband / verbinding / ſchuldkennis / ſchuldbrief / handſchrift / bondſchrift / verpligt-ſchrift.
Obligeren, verbinden / verpligten.
Oblique, ſcheef / ſchuyn.
Oblivie, vergeeting / vergeetenheyd.
Oblivieux, vergeetelijk.
Obmiſſie. ſie Omiſſie.
Oborieren, ontſtaan.
Obreptie, inſluyping.
Obreptie en ſubreptie. ſoek Subreptie en obreptie.
Obreptijf, ter ſluyp.
Obreptijf en ſubreptijf. ſie Subreptijf en obreptijf.
Obſceen, ongeſchikt / ſlordig.
Obſcuur, duyſter / donker.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Obſcureren, verdonkeren / verduyſteren.
Obſcuriteyt, duyſterheyd / donkerheyd.
Obſecratie, ſmeeking / bidding.
Obſecreren, ſmeeken / bidden.
Obſequeren, onderdaanig zijn / gehoorſamen / gehoorſaam zijn / gedienſtig zijn.
Obſequentie, onderdaanigheyd / gehoorſaamheyd / dienſtbieding / gedienſtigheyd / dienſtvaardigheyd.
Obſervantie, of Obſervatie, gebruyk / gewoonte / waarneeming / onderhouding / opmerking / gadeſlaging / eerbiedigheyd.
Obſerveren, onderhouden / waarneemen / gadeſlaan / anmerken / gebruyken.
Obſide, belegering / beleg.
Obſignatie, verſegeling / bemerking.
Obſigneren, verſegelen / merken.
Obſtacul, hinderpaal / hinder.
Obſteren, tegen ſtaan / in de weg ſtaan / verhinderen / beletten.
Obſtinaat, hartnekkig / ſtijfſinnig / wrevelmoedig / krijgelig.
Obſtinatelijk / hartnekkelijk / ſtijfſinniglijk / wrevelmoedelijk.
Obſtinaatheyd / hartnekkigheyd / ſtijfſinnigheyd / wrevelmoedigheyd / krijgelheyd.
Obſtinatie, ſie Obſtinaatheyd.
Obſtructie, verſtopping / ſtopping / toeſluyting.
Obſtrueren, verſtoppen / ſtoppen / toeſluyten.
Obteſtatie, betuyging.
Obteſteren, betuygen
Obtentie, verwerving / verkrijging.
Obtineren, verkrijgen / bekomen / verwerven / behouden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Obtingeren, gebeuren / geſchieden / te beurt vallen / verkregen werden.
Obtrectatie, laſtering / ſchelding.
Obtrecteren, laſteren / ſchelden.
Obtruderen, opdringen / opwerpen / tegenſtooten / met gewelt doen neemen.
Obtruſie, opdringing / opwerping / tegenſtooting.
Obventie, tegenkoming / ontmoeting.
Obvenieren, tegenkomen / te gemoet komen / ontmoeten / overkomen / toekomen / gebeuren / geſchieden.

O. C.

OCcaſie, gelegentheyd / voorval.
Occaſioneren, gelegentheyd geeven.
Occident, weſt of wegſt / dat het wegſte / of veerſte is / ondergang / daar de ſon onder gaat / of daar de ſon op ſen wegſte / dat is / veerſte van ons gaat:
Occidentaal, weſtwaarts / of wegſtwaart / dat is na het veerſt.
Occidentale wind / de weſte wind / dat is de wegſte wind of veerſte wind / dewelke van den ondergang der ſonnen waayt. De wind die van der ſonnen opgang waayt / word genoemt de ooſte wind / of hoogſte wind: die van den middag waayt word genoemt de ſuyte wind / of ſoete / dat is angenaame wind: die van tegen over de middag waayt / word genoemt de noortſe wind / dat is ſtraffe wind.
Occluderen, toeſluyten.
Occluſie, toeſluyting.
Occulte, verborgen.
Occulteren, verbergen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Occupatie, inneeming / voorkoming / ontlediging. Occupatie, besigheyd / bekommering.

Occuperen, inneemen / ontleedigen / onledig maaken / te vooren beslaan en inneemen / voor een ander neemen / voorkomen. Occuperen, letten, beletten / verhinderen / belet zijn. Occuperen, besig zijn / bekommeren / agterhouden.

Occuperen door een procureur, sijn regtsaak door een gedingbesorger laaten voorstellen en beschermen / of sijn regtsaak door een gedingbesorger laaten waarneemen.

Occurrentie, ontmoeting / tegenkoming.

Occurreren, ontmoeten / gemoeten / voorkomen / tegen komen / bejegenen.

October, wijnmaand. Dese maand is de tiende maand des jaars. In dese maand word den druyf getreden / waar uyt dat edele nat de wijn voort komt / waar van dese maand sijn naam heeft bekomen. Saadmaand / of Saaymaand wordse mede genoemt / ter oorsaake / dat men in dese maand het land wederom met saad besaayt. Aarselmaand / alsoo genoemt / om dat het jaar alsdan voornaamentlijk aarselt / of agterwaarts gaat.

Octroy, gunning / vergunning / verleening / verlof / gunst / gunstbrief van 's lands overigheyd / waar by iemand iets toegestaan en vergunt word.

Octroyeren, vergunnen / verleenen.

Oculair, oogschijnelijk / schijnbaarlijk / sigtbaar / oogsienlijk.

O. D.

ODe, een eerdigt / lofsang.

Odieux, haatig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Odieuſelijk / haatelijk.
Odieuſiteyt, haatelijkheyd / hatigheyd.

O. E.

OEconomie, huyshouding / huyshoudkunde.

O. F.

OFfenceren, beledigen / leed doen / verongelijken / beſchadigen / kwetſen.
Offenderen, ſtooten / tegen ſtooten / of anſtooten / Offenderen, tegen komen / op de weg vinden. Offenderen, miſſen / mishandelen / iet misdoen.
Offendicule, een anſtoot / argernis.
Offenſie, belediging / leed / verongelijking / kwetſing. Offenſie, verſteuring / belging. Offenſie, ſonde / misdaad Offenſie, anſtooting.
Offenſijf, beſchadigend / vyandlijk / beſchadigender wijs
Offenſijf en diffenſijf, beſchadigende en verdaadigende / beſchadigender wijſe en verweerender wijſe / of anleggende en verweerende.
Offer, anbieding / bieding / voordraaging / toebrenging. Offer, Offerhande, of Oblatie, een gifte / gaave / of geſchenk / 't welk toegebragt en geheyligt wierd tot den Godsdienſt. Hebr. מנחה, mincha, een brenging / toebrenging / gifte / of gaave: komt van נחה, nacha, heeft gebragt / heeft toegebragt: word alſoo geſegt om dat de gaave gebrage wierd tot het huys Gods en aldaar geheyligt wierd. Of קרבן, korban, nadering / toegaaning / en word mogelijk de gifte of gaave / alſoo genoemt (want de Joden hebben al een wonderlijke wijs van ſpreeken) om dat men met de gifte naderde en toe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

toeging ten huyse Gods: komt van קרב, karab, heeft genadert / is toegegaan. Of תרומה, therouma, verheffing / verhooging / opheffing / anbieding / dog een gifte / vrywillige gifte of gaave willen sy Joden dat het ook sal betekenen / komt van רום, roum, hoog zijn / verheven zijn / opgeheven zijn / 't schijnt ook te betekenen aanbieden / om dat de aanbieding / of angeboode gifte in 't overgeeven opgeheven wierd. Of בשאת, niset, draaging / toedraaging / indraaging / een gifte of gaave / komt van בשא, nasa, heeft gedraagen / heeft ingedraagen / heeft toegedraagen: en word de gifte of gaave (loof ik) so geheeten / om datse ten huyse Gods gedraagen wierd. Offer, Offerhande, of Oblatie dan was allerley gifte of gaave / diemen ten Godsdienst heyligde. En voorders is Offer, Offerhande, of slagt-offer, een slagting / beestslagting / dat is als een beest geslagt wierd en geheyligt tot den Godsdienst. Hebr. רבח, zebach, een slagting / komt van רבח, zabach, heeft geslagtet. Men pleeg by outs beesten te slagten / en geslagt zijnde God toe te heyligen / dat is / sy wierden vande geestelijken of heyligers / ten deele gegeeten / en ten deele verbrand.

Offeren, voorhouden / voordraagen / bieden / anbieden / toebrengen. Offeren, vrywillig geeven / of een vrywillige gift ten Godsdienst heyligen. Offeren, slagten / beestslagten / naamentlijk tot den Godsdienst. Het woord offeren en heeft de twee laatste betekenisse niet / want inde grondtaal staan besondere woorden / van welken de geestelijken niet een in 't nederduypts oversetten / maar men neemt slegts een bastaart la-

tijns

tijngs woord of twe / gelijk offeren, offer of offerhande, en daar vult men de heele nederduytse oversetting der schrift mede. Ik weet niet hoe sik de Godsgeleerden niet schaamen / dat sy sulks doen.

Offereren, anbieden / toedienen / opdraagen.

Offerering, anbieding / opdraaging.

Offerhande. ſie Offer.

Officie, een ampt / pligt / bediening.

Officier, een amptman / amptenaar / die eenig ampt bedient / of eenige bediening heeft. Officier, de schout / of schuldregter.

Officieus, pligtig / pligtelijk / dienſtig / gedienſtig / gedienſtelijk / dienſtelijk.

O. L.

OLypodrigo, mengelſpijs / mengelmoes / een schotel met veelderley ſpijſe by een.

O. M.

OMbrage, schaduwe. Ombrage, agterdenken / ergwaan / omſlag.

Ombre, schaduwe.

Ombrageux, schaduwig / agterdogtig.

Omineux, rampſalig / ongelukkig.

Omiſſie, nalaating / overſlaaning / agterlaating.

Omitteren, laaten / nalaaten / agterlaaten / overſlaan.

Omnipotent, almogend / almagtig / 't welk God alleen is.

Omnipotentie, almogentheyd / almagtigheyd.

Omnipreſentie, over al tegenwoordigheyd.

Omniſcientie, alweetenheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

O. N.

ONderen, golven / of watergolven maken.
Oneratie, belasting / belading.
Onereren, belasten / beladen.
Onereux, lastig / beswaarlijk.
Ongecivilisеert, onbesedigt / onsedig / onbeleeft.
Ongecorrigeert, onverbetert / niet verbetert.
Ongerestringeert, onbepaalt / onbegreepe / onverbonden.
Onguent. soek Unguent.
Onpersoneel. soek Impersoneel.
Onpersonelijk. sie Impersonelijk.
Onwillig decreet, verkooping van goederen tot voldoening van een gewijsde / dat is / een openbaare verkoopinge van een schuldenaars goederen na voorgaande gewijsde / die door de deurwaarders begonnen / ende te hove voltrokken word.

O. P.

OPaac, duyster / schaduwrijk.
Op de bonne foy an / op het goed geloof an / op het goed betrouwen an.
Operateur, werkmeester.
Operatie, werking / arbeyd.
Opereren, werken / arbeyden.
Opereus, werkig / arbeydsaam.
Opificie, handbagt / ambagt / handwerk.
Operment. soek Arsenik.
Opinatie, meyning / waaning.
Opinabel, waanlijk.
Opineren, meynen / waanen.
Opiniatre, stijfsinnig / krijgel.
Opinie, waan / meyning / drift.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Opiniëren, waanen/ meynen.
Opinieux, verwaand.
Op-offeren, opdraagen / anbieden / heyligen / toeheyligen. Op-offeren, overgeeven / ten ſlagting overgeeven / dat is ſik ſelf overgeeven om als een beeſt ten Godsdienſt geſlagt te worden. ſie Offer.
Op-offering, opdraaging / anbieding / heyliging/ toeheyliging. Op-offering, overgeeving/ overgeeving ter ſlagting.
Oppignoratie, verpanding / te pand ſetting.
Oppignoreren, verpanden / te pand ſetten.
Oppilatie, verſtopping / ſtopping / toeſluyting.
Oppileren, verſtoppen/ ſtoppen / toeſluyten.
Opponent, ſie Oppoſant.
Opponeren, tegen ſetten / voorſetten / tegenſtellen/ wederſtaan.
Opportuun, gelegen / bekwaam.
Opportuniteyt, gelegenheyd/ bekwaamheyd.
Oppoſant, verweerder / tegenſteller/ tegenſtrever/ tegendinger/ tegenweerder/ wederſtander.
Oppoſeren, tegenſtellen / tegenſetten / wederſtaan.
Oppoſitie, tegenſtelling / tegenſtel / wederſtant / tegenweer. Wanneer een gedaagde ſik tegen den anlegger in regten tegenſtelt.
Oppoſitie van executie, tegenſtelling van uytvoering / tegenſtelling tegen de uytvoering van een gewijsde/ tegenſtelling tegen de panding/pantkeering.
Oppreſſeren, onderdrukken/ verdrukken.
Oppreſſie, verdrukking/onderdrukking.
Oppugnatie, bevegting / beſtrijding.
Oppugneren, bevegten / beſtrijden.
Optatie, wenſching/ begeerte.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Opteren, begeeren / wenschen / kiesen / verkiesen.
Optica, gesigtkonst / sigtkunde / schouwkonst. Een konst om het gesigt met werktuygen te helpen / datmen op allerley wijse beter / scherper / en veerder sien kan.
Optie, keur / kiesing / wensch / begeerte.
Opulent, rijk.
Opulentie, rijkheyd / overvloed.
Opuscule, een werkje / of werkske.

O. R.

ORacul, Godspraak / hemelspraak / vraagbaak. By alle heydense volkeren niet alleen / maar ook by de Joden, is in gebruyk geweest Godspraak: dat is een antwoord van God (gelijk men van de Joodse segt) of van de boose geest (gelijk men van de Heydense segt) op een voorgestelde vraage. De antwoorden sijn altijd geweest duyster en dubbelsinnig / so datmense altijd tweesins na dat de saak kwam uyt te vallen / konde uytleggen. De heydense Godspraaken houwen op / en zijn verdweenen doe de gemeene luyden vernamen / dat het bedriegeryen der geestelijken waaren / die sy winstshalven pleegden. Waarom dat de Joodse ophoud / dat wilde ik wel / dat my eens een Joode seyde: mogelijk soude het op de selfde reden uytkomen: of ik meen altoos dat ik hem sou konnen bewijsen / dat het op de selve rede soude uytkomen.
Orage, of Oragie, storm / onweer.
Orateur, redenaar / redenvoerder.
Oratie, rede / redenering / redening. Oratie, een gebed.
Orbiculair, rond.

Or-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Ordinaire pene. sie Pene ordinair.
Ordinaris, gewoonelijk/ gemeenelijk.
Ordinantie, of Ordinatie, een schikking/ bestelling/ geschiktheyd.
Ordineren, beschikken/ bestellen/ toerusten/ bereyden/ gereed maaken.
Ordoyeren, besmetten/ beslijken/ vuyl maaken.
Ordonnantie, een insetting/ instelling/ keure/ willekeur/een insetting is een wet of regt/'t welk de land-overheyd beveelt/ dat onderhouden en agtervolgt sal worden. Een keure of willekeur is/ dewelk by een stads-overheyd gewillekeurt werd/ agtervolgt te werden. Ordonnantie, een schikking/ bevel.
Ordonnantien, insettingen/ willekeuren/ bevelen.
Ordonnoren, insetten/ instellen/ willekeuren/ schikken. Ordonneren, bevelen.
Ordre, een schikking; schik/ stel/ bestel.
Ordure, vuyligheyd/ slijk/ modder.
Oreeste. sie Orage.
Oreillon, schutsel.
Oreren, redenvoeren/ redeneren. Oreren, bidden.
Orguilleus, hovaerdig/ trots.
Orient, oost/ of hoogst/ opgank/ het gewest daar de son in sijn opgaan gesien word.
Orientaal, oostwaarts/ of hoogstwaarts/ ooster/ hoogster. Orientaal, iet besonders/ bysonderling.
Orientale wind/ de oogste wind/ of hoogste wind/ dat is de wind/ die vander sonne opgank/ wanneer de selve na sijn hoogste sal klimmen/ waayt. De wind/ die van tegen over den opgang waayt/ word genoemt de wegste wind/ dat is/ die van

de

de weggang of ondergang der sonnen waayt / o die van dat geweste waayt / daar de son het weg ste / dat is het veerste / wederom van ons gaat De wind / dewelke van den middag waayt / word genoemt de suyte wind / of soete wind / dat is angenaame wind. Die van tegen over de middag waayt / word genoemt de noortse wind / dat is de straffe wind.

Orifice, mondgat. Orifice vande maag/het mondgat vande maag.

Origineel, oorspronkelijk.

Orinaal, sie Urinaal.

Orine. sie Urine.

Orison. sie Oratie.

Oriren, spruyten/ rysen.

Ornament, verciering / gesmijde / optoping.

Orneren, vercieren/ smukken/ optoyen.

Orthodox, regtgeloovig / regtsinnig. Welke gesintheyd regtgeloovig of regtsinnig is / kan niemant seggen / want elk wil regtsinniger als de andere zijn: en elk veroordeelt den ander. Hoe kan dan iemant / daarse alle zijn met eygen liefde beseeten / een ander veroordeelen met rede.

Orthographie, spelling / of boekstaaving / regtschrijving / standtekening / platte lijfbeelding,

O. S.

OStage, of Ostagie, pand/ gijseling.

Ostagier, pandsman/ gijselaar.

Ostenderen, toonen/ wijsen/ vertoonen.

Ostentatie, beroeming/ pogging/ snorking.

Ostenteren, beroemen/ stoffen/ poggen/ brallen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

O. T.

OTie, ledigheyd.
Otieux, ledig / ydel.

O. U.

OUbliantie, vergeetenis / vergeetenheyd.
Oubliëren, vergeeten.
Oude stijl, na de oude tijdrekening. sie Stylo veteri.
Outer, of Outaar. soek Altaar.
Outrage, leet / spijt.
Outrageren, leet doen / spijt doen.

O. V.

OVaal, eyrond / eytrek / lankrond / of lankwerpig rond gelijk een ey is.
Ovaals gewijs / eyrondig / eyronds-gewijs / of lankronds-gewijs.

P. A.

PAcificatie, bevreediging / verdraaging.
Pacificeren, bevreedigen / verdraagen / overeen draagen.
Pacificq, vreedig / vreedsaam.
Pagadoor, betaals-heer / penning-meester,
Pagie, een edel-dienaar / edel-knaap / of edel-knegt / of eens vorsten dienaar. De groote vorsten en heeren hebben der edelliedens kinderen tot hun dienaars en volgknegts. De edellieden hebben maar onedele en geringe luydens kinderen tot hun dienaars en volgknegts. Pagie, een zijde. Pagie van een blad pampier, de zijde van een blad pampier.
Payement, betaaling. Payement, verval betaa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ling / is eenig kleyn geld strekkende tot voorder vervulling van een volle betaaling.
Payeren, betaalen.
Pais, of Paix, vreede.
Paisibel, vreedig/ vreedsaam.
Palais, een hof / woonhof / een vorstenhof / of huys/ of konings hof / of huys.
Palfrenier, een stalknegt.
Palinodie, een weerkeerige weg. Palinodie, een aftogt. Palinodie, een wederroepinge: als men van iemant iets kwaats gesegt hebbende / het selve wederroept / en sijn woorden wederom in den hals haalt.
Pallisade, borstweering / paalwerk / stormpaal / gelijk dikwijls inde wallen van sterke steden gemaakt worden.
Palleren, of Pallieren, oppronken / opsmukken / opschikken.
Palloen. soek Balloen.
Palpabel, tastbaar/ tastelijk.
Palmenteren. sie Parlementeren.
Palustre, broekland / modderagtig land.
Panurge, loos / doortrapt / alveschik/ moepal.
Parabel, een gelijkenis / sinnebeeld / gelijkspreuk/ versiering.
Parade, optoysel / oppronking / glimp. Parade, vertooning/ optrek.
Paradijs, een hof / of tuyn / lusthof / boomgaard/ een plaats vol vrugtboomen / en groene kruyden. Het woord paradijs, 't welk sommige houden voor een hebreus woord / sommige voor een tsaam geset grieks woord / word op drie plaatsen inde schrift gevonden: dog word niet overgeset. Voor eerst staat het Luc. 23. 43. alwaar een vande moordenaars tot den Behouder segt/ Heere

Heere gedenkt mijnder als gy in u koningrijke ſult gekomen zijn: daar op de Behouder hem antwoord / heden ſult gy met my inden luſthof of vermaakelijke tuyn weſen. Komt die verſoek vraag en antwoord niet al vry wel over een? de een ſpreekt van een koningrijk / de ander antwoord van een luſthof of boomgaard. Ten tweede ſtaat het 2 Cor. 12.4. alwaar Paulus ſegt/dat hy een ſoodaanige menſche kent / die genomen is geweeſt in den luſthof. Dog of het inden lijve / of buyten den lijve / dat weet hy niet / en ik wel / is dat geen wonder: die menſch ſijn ſinnen liepen (gelijk men ſegt) wat te veer van honk / of hy liet ſijn gedagten wat te wijd en breed afweyden / ſo datſe verdwaalden in ſoodaanige hof-vermaakelijke dingen / die hy na niet wiſt te herdenken. Ten derde ſtaat het Openbaaringe Joh. 2. 7. alwaar ſtaat. Die overwint ik ſal hem geeven te eeten van het hout des levens/'t welk in 't midden vanden luſthof of boomgaard Gods is. De menſch uyt onkunde van het hoogſte goed / en uyt onkunde van ſijn hoogſte geluk / 't welk beſtaat in de kenniſſe en gemeenſchap met dat hoogſte goed / verſiert ſo een vermaakelijke plaats of luſthof/ of hemel/ of koningrijk / waar in hy ſijn hoogſte geluk ſtelt: 't welk uytdrukkelijk tegen de ſchrift is/ dewelke ſegt dat het koningrijk in ons is / en dat het niet en komt met uyterlijk gelaat: evenwel willen het de menſchen al in een uyterlijk gelaat ſoeken.

Paradijs-vogel / luſthofs-vogel / boomgaarts-vogel of tuyn-vogel.

Paradox, een wonder-ſpreuk / wonder-reden / wonder-ſtuk / ongemeen / buyten gemeen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Paragon, een voorbeeld / ſtaal / uytſteekend / ove
treffend / gelijkheyd / gelijk.

Paragonneren, vergelijken / gelijk maaken / eff
nen.

Paragraphe, byſchrijving / beneven ſchrijving / a
deeling / afdeelſel / deeltje / een omvaanging / o
bevanging van een ſinſpreuk.

Paralel, even wijd / gelijke wijd.

Paralypomena, agtergelaatene dingen / of nage
laatene dingen / dit is de naam van twee boeke
der ſchrift / waar in eenige dingen / ſelf van de
beginne af tot de Joodſe koningen mede gere
kent / verhaalt worden. Deſe boeken worden
ook genoemt jaar-boeken of tijd-boeken (chro-
nijken.) De Jooden noemenſe דבריהימים, di-
bere hamaim, de woorden der daagen. Wie de
ſchrijver van deſe boeken is weet men niet / vee-
le meynen datſe eenen Eſdras geſchreven heeft:
dog ſeker en kan men het niet ſeggen. Het ver-
moeden van veel geleerde luyden is wel dat hy de
gantſe ſchrift ſoude geſchreven en by een verſa-
melt hebben. Het woord paralypomena, 't welk
ſoo een ſwaar woord om uyt te ſpreeken is / laat-
men in 't nederduyts ſtaan: daar men die twee
boeken veel ligter kan noemen jaar-boeken / of
tijd-boeken.

Paralyſis, lammigheyd / beroertheyd. Deſe ſiekte
word veroorſaakt door belet van invloeping der
geeſten (dat is de dunſte deelen des bloeds) in de
ſenuwen of ſpanaders / en ſpieren: 't welk dik-
wijls geſchied door koude / dikſlijmmige vog-
tigheyd / waar door de doorgangen ligtelijk ver-
ſtopt worden.

Paraper, een borſtweer.

Paraphe, een merk / teken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Paraphernale goederen / buyten houwlijks goederen / of behalven breydſchats goederen / ſijn goederen die een getroude vrouw heeft booven haar breydſchat of houwlijks goed / en dewelken ſy door haar eygen ſelf vry houd / en niet en behoeft in de huyshouding in te brengen.
Paraphraſe, uytbreyding / omſchrijving.
Parate executie. ſie Executie paraat.
Pardon, vergiffenis / misdaads vergiffenis / ſtrafs vergiffenis / is een gunſte of genade van een Vorſt / waar door hy de ſtraffe (op eenige misdaad vallende) vergeeft.
Pardon debatteren, brieven van vergiffenis weder ſpreeken / of brieven van ſtrafs vergiffenis tegen ſpreeken.
Pardonneren, vergeeven / vergiffenis verleenen.
Pareil, gelijk / even gelijk / diergelijk.
Parentheſe, tuſſchenſtelling / tuſſchenrede / inreding / inſetting / inworp / invlying.
Parenteren, bemaagſchappen / dienſten / uytvaarden / en maaltijden houden over vader / moeder / of andere vrienden.
Pareren, gehoorſaam zijn / gehoorſaamen / onderdaanig zijn. Pareren, ſchijnen / te voorſchijn komen. Pareren, cieren / toopen / oppronken.
Pareerſel, cierſel / optoopſel.
Pareſſe, luyheyd / traagheyd.
Perfum, reukwerk / ruykend goed.
Parfumering, rooking / berooking / doorrooking / doorlugting / 't welk geſchied met eenige welriekend kruyd.
Parfumeren, berooken / doorrooken / doorlugten / iets met eenig welriekend kruyd berooken.
Parfumeur, reukmenger / berooker / reukmaaker.
Pariteyt, evenheyd / gelijkheyd.

Parlement, een hof / raadhof / landraad / raads vergadering / een' geregts hof.
Parlements-heer / raadsheer.
Parlementen, hoven / raadshoven / geregtshoven. Parlementen, bulderen / tieren / raasen.
Parlementeren, raad houden. Parlementeren, van overgeeving spreeken.
Parochiaan. sie Parochie Paap, of Parochie Predicant.
Parochie, een wijk / een buurt. De steden voornaamentlijk de groote / worden altijd afgedeelt in wijkken / of buurtten. Dog eenige huysen by malkander op 't land worden ook een buurt genoemt. Parochie, een buurt / een buurt van huysen die onder een huys Gods / of Kerk, behooren / soo wel op 't land / als in een stad.
Parochie kerk, een buurt-kerk, of buurt-Godshuys / soo wel van een buurt in een stad / als van een buurt op 't land. In groote steden / die in buurten verdeelt worden / heeft men dikwils in ieder buurt een huys Gods of Kerk.
Parochie paap, een buurt-leeraar / die leeraar of verkondiger des Goddelijken woords is van een seker buurt / of wijk. Een buurt-leeraar des roomschen Godsdienst.
Parochie predicant, of parochie prediker, een buurt-leeraar / te weten / van de herstelde Godsdienst / of andere gesintheyd.
Parochie preeker. sie Parochie predicant.
Parquet, perk.
Parsimonie, spaarsaamheyd.
Partage, deeling.
Partageren, deelen.
Partenier, of Partisaen, deelhebber / medestander / genoot / deelgenoot / makker.
Partiaal, sydig / eensydig / twistig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

artialiteyt, sydighepd / eensydighepd.
articipatie, mededeeling / deelhebbing / deelgenootschap / deelagtighepd / medegenieting.
articipant, deelgenoot / deelhebber / deelagtige.
articiperen, mededeelen / deelhebben / deelagtigen.
articulariseren, bysonder maaken.
'articulariteyt, bysonderhepd / naarder berigt.
'articulier, deelig / deels / bysonder / afgedeelt / stuksmijs.
'articulier, of Particulier man / een gemeen man / slegt man / besonder man.
'articullerlijk / in 't besonder / besonderlijk / ten deele.
'artie, deel / gedeelte / tegendeel.
'artye, een deel / gedeelte / tegendeel / wederdeel. Partye, dinger / tegendinger. Partye, twister / vyand / vyandig.
'artye advers, tegendinger / die tegen een ander in 't geding is. Partye advers, een tegenstrijder / tegenstreber / vyand / die iemand tegen staat.
'artye werd geintimeert, de tegendinger werd bekent gemaakt / of de tegendinger werd ontboden. siet Intimeren.
Partyschap, sydighepd.
Partisaan. sie Partenier.
Partitie, deeling / verdeeling.
Partuur, gade / weergade.
Paruyk, gemaakt hoofdhair / hairtopsel / hairekap. Het gebeurt dikwijls wanneer iemants hair / door siekte of anders uytgevallen is / dat hy als dan gemaakt hoofdhair gebruykt.
Parure, bekleeding.
Pas, een stap / schrede.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Pascha, doorgang/ doortogt. Het woord pascha is een bastaart hebreus woord 't welk men medi al onovergeset in 't neerduyts laat staan/ even al eens oft een dood sonde was dat men oversettede/ Het is Wesens doorgang. En Slagtet de doorgang/ of doortogt. En voorders/ Dit is Wesen een slagting doortogt: gelijker eygentlijk inde grondtaal/ in het boek des uyttogts in 't 12. hoofdstuk/ het 11. 21. en 27. afdeeling staat. Waarom dog of sy geestelijken setten/ Het is des Heeren pasche: en Slagtet het pasche; en/ Dit is den Heere een paasch-offer. Dat is immers geen oversetten/ want de helft by na is bastaart hebreus en latyn Die iets wil oversetten uyt een vreemde taal in een gemeene bekende taal/ die moet het alles oversetten gelijk 't behoort/ sonder een woord over te slaan. Wilmen mijn te gemoet voeren/ datter niet veel sin in is in die woorden in 't duyts? Ik bekent gaerne/ in de grondtaal is ook niet veel sin: in die bastaart oversetting nog immer so min. Het soude verstaanbaarder zijn/ wanneerder inde grondtaal stond: Het is (namentlijk de schaap-slagting) ter gedagtenisse van Wesens doorgang (te weeten) door Haeguppe/ of Ægypte, en Slagtet (te weeten het lam of schaap) ter gedagtenisse des doortogts (naamentlijk) door Haeguppe/ of Ægypte: en Dit is Wesen een slagting ter gedagtenisse des doorgangs (te weeten) door Haeguppe/ of Ægypte. Want dan souder over al een volkomen sin zijn. Dog wat kan ik gebeteren/ dat de schrijvers der schrift soo duyster en kreupel hebben geschreven in veel plaatsen/ men kan daarom evenwel wel oversetten in 't duyts/ dat geen/ dat sy geschreven hebben/ hadden sy beter geschreven/ men had

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

beter konnen oversetten.

Pasch-feest, doorgangs hoogtijd / of de hoogtijd des doortogts / dat is ter gedagtenisse des doortogts. Het woord feest is een bastaart latijns woord en betekent hoogtijd of vyertijd / dat is een dag of eenige daagen die den Heere geheyligt worden.

Paschlam / het lam des doorgangs / of doortogts-lam: dat is het lam of de lammeren / de welke voor ieder huysgesin een / onder de Vorst-godisten (Israeliten) geslagt wierden ter gedagtenis van Wesens doorgang door Haeguppe/of Kommerland (מצרים, Mitzraim) wanneer hy de eerste geboorenen der Kommerlanders van de menschen af / tot de beesten toe / sloeg met de dood: en met welk lammer bloed de Israeliten belast wierden / dat sy de beyde posten en boven dorpel des deurs soude besmeeren tot een kentecken / op dat Wesen of de Heere / wanneer hy door Ægypten gaande / en niet wel so veel kennis hebbende / of onderschepd maaken konnende / door de duysterheyd mogelijk vande nagt / om de huysen der Haeguppenaars / van de huysen der Vorst-godisten te konnen onderscheyden / de bederver / dewelke hy by sik had / niet onverhoets in der Israeliten huysen soude senden om te bederven tegen sijn meening als hy gesegt had. Is dat schrijven / gelijk die schrijver van het boek des uyttogts daar schrijft / ook schrijven gelijk van het noyt begonne Wesen / of de eenige / oneyndige / eeuwige God? Voorwaar uyt sijn schrijven kan ik niet sien / dat hy der opregte kennis van gehad heeft. Of hyse gehad heeft / en dat hy slegts om 't gemeene volks halven so geschreven heeft / daar kan ik niet van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſeggen / ik kan maar oordeelen uyt het geen ik nagelaaten ſie. Voorders word dit lam des doorgangs / of deſe lamſlagting ter gedagteniſſe des doorgangs / geſegt te zijn geweeſt een voorbeeld des Behouders. Dog dat kan ik uyt de Joodſche ſchriften / of de boeken des ouden verbonds / gelijkſe genoemt worden / niet ſien of gewaar worden / niet een gevolg ook. Maar dat kan ik er wel uyt gewaar worden / dat die beeſtſlagtingen / en andere vrywillige gaaven van meel / oly / wijn / ſilver en goud / ook de tienden en andere dingen meer / dewelke ten Godsdienſt geheyligt wierden / dat is an de heyligers / of geeſtelijken / gegeeven wierden / daar toe ſtrekten / dat de heyligers of geeſtelijken / dewelke ook leeven moeten / wat ſouden hebben om te eeten en te breeken / en geld om ſik kleederen en koſtelijkheden tot den Godsdienſt te laaten maaken.

Paſch-offer, doortogt ſlagting / of ſlagting doorgang als in de grondtaal ſtaat / ſlagting des doorgangs kanmen ook wel ſeggen / dat is de lamſlagting ter gedagteniſſe des doorgangs. Het woord offer is een baſtaart latijns woord en betekent / bieding / anbieding / voordraaging / toebrenging: de betekeniſſe van een gifte of vrywillige gifte / en ſlagting / geeven ſy 't ook / maar dit heeft het eygentlijk niet. In 't hebreus ſtaat zebach, זבח, dat is in 't latijn mactatio, en niet offer, en mactatie, is in 't duyts ſlagting / naamentlijk een beeſtſlagting. Het woord Paſcha komt van peſach, פסח, dat is doorgang / of doortrekking / of doortogt.

Paſpoort. ſie Paſſepoort.

Paſquil, of Paſquin, een ſchimp-ſchrift / ſteekſchrift /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

schrift / schot-schrift / schimp-digt / een geschrift of gedigt waar in iemant beschimpt of bespot / ja ook wel gelastert word.
Pasquille maaker/ schimp-schrift maaker/ schimp-digt maaker.
Passabel, lijdelijk / verdraagelijk. Passabel, doorgaanlijk / dat is redelijk of tamelijk.
Passade, reysgeld.
Passage, een weg/ doorgang/ door weg.
Passagier, een reyser / reysiger / voortreyser / doorreyser.
Passato, voorleden / verloopen / vergangen / voorgaand. Passato, vanden voorleden maand / van den verloopen maand.
Passement, een lint / voortsel / 't welk op een kleed geboort word / dat is op de kant geset of genapt word.
Passemese, anderhalf stap / een dans rey voortgaande een stap en een half.
Passepasse, bedrieging / of guychelery / bedriegery/ of potsemaakery.
Passepoort, een bryfbrief / bry reysbrief / bry geleybrief / die men vande land-overheyd versoekt / om op de reys soo te water als te land bevrijd te zijn van den vyand genomen te werden.
Passeren, gaan / doorgaan / verby gaan. Passeren, te boven gaan overtreffen. Passeren, geschieden / verleenen / verlijden. Passeren, volbrengen / ten eynde brengen.
Passijf, lijdend.
Passie, lijding/ hartstogt/ sugt/ drift/verrukking/ ingenomentheyd/ sijdigheyd.
Passioneren, verrukken/ inneemen/ verslingeren.
Pastoor, een hoeder / of harder / schaaphoeder / of schaapharder / die de schaapen hoed / op dat-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ſe vande wolf niet ſoude verſlonden worden. Paſtoor, hoeder / word ook wel geſegt tegen een leeraar der gemeenten / om dat hy gehouden word als een hoeder der gemeente / die de ſelve mede tegen alle overlaſt behoed.
Paſtoorſchap, hoederſchap / ſchaaphoederſchap.
Paſtoorſchap, hoederſchap der gemeente / leeraars ampt / leeraars ſtaat / een gemeent hoeding.
Paſtorel, hoederlijk / ſchaaphoederlijk / of harderlijk / ſchaapharderlijk / hoederwerk / ſchaaphoederwerk / of harderwerk / ſchaapharder werk.
Paſtorye, een dorp-gemeente onder een leeraar / of buurt of wijk-gemeente onder een leeraar of hoeder / een gemeenthoeding. Paſtorye, of Paſtory-landen / gemeent-landen of kerk-landen / zijn landen dewelke an de gemeente / of kerk behooren / upt welkers opkomſt de leeraar leeft. Paſtorye. ſie Paſtoorſchap.
Patas, een jagt / jagtſchip.
Patent, open / open gaande / open ſtaande. Patent, of Patent-brief / een open brief / de welke inhoud eenig bevel / of Patent, een bevel / of bevel brief.
Patenten, opene brieven van de hooge Overheyd / bevel-brieven.
Paternel, vaderlijk.
Pater noſter, vader onſe. Die twee woorden pater noſter zijn de twe eerſte woorden in latijn van het gebed des Behouders. Pater noſter, een gebede-ketting. Die vande roomſche Godsdienſt gebruyken ſodaanige gebede-kettingen veel om daar by te gedenken hoe veel gebedekens en getyen dat ſy al gedaan hebben / want ſy doenſe by hoopen teffens / en met ieder willenſe wat verdienen. Pater noſter, een handboeye / duymyſer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

pser. Pater noster, een hysblok / rakkloot / is een blok of bol daar een radtjen in is / alwaar dan touw door gesteeken word / 't welk over dat radtjen loopt om te ligter iets te konnen om hoog hyssen of trekken. Het is evenwel seer kwaalyk gedaan / datmen die twee woorden van 't gebed des Behouders so misbruykt.

Pater van 't Klooster, vader van het geestelyke eensaam woonhuys. sie Abt.

Patient, lyder / sieke.

Patienteren, dulden / gedoogen / gedult hebben / lyden.

Patientie, geduld / geduldigheyd / lydsaamheyd / gedoogsaamheyd. Patientie, hof-suuring / of hof-suuring-kruyd / of saap-suuring / is een kruyd met lange / breede sagte bladeren. De steelen zyn dik en lang / of hoog / somtyds vier / vyf voet / of hooger. De bloeme is geelagtig / en ook de wortel. Daar is al veelderhande soort van suuring / of suuring-kruyd: als naamentlyk. 1. Scherpe suuring / of scherp suuring-kruyd / of lekbladeren / of wilde suuring. 2. Hof-suuring / of hof-suuring-kruyd / is het kruyd dat wy hier beschreven hebben. 3. Water-suuring / of water-suuring-kruyd. 4. Suuring / of suuring-kruyd. 5. Knobbel-suuring. 6. Wilde-suuring / of roomse suuring / of ronde suuring. 7. Alderkleynste suuring / of schaaps-suuring-kruyd. 8. Roode suuring / of rood-suuring-kruyd. Behalven dese agt zynder nog eenige soorten van suuring / als 1. Spaanse suuring. 2. Aldergrootste berg-suuring. 3. Afrikaanse suuring. 4 Boom-suuring / en word boom-suuring genoemt / om dat het een kleyn boomken is. 5. Italiaanse suuring. 6. Candische suu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ring. 7. Tantise suuring. 8. Dry bladerige suuring. 9. Suuring met hauwkens. Al dese soorten van suuring worden in 't grieks lapathum, λαπαθον, genoemt / 't welk so veel betekent als ledigende / of ledig maakende / of buyk week-kruyd / kan men wel seggen / om dat sy den buyk week maakten / en leedigen. Sy hebben ook nog de naamen van Patich, en Surkel.

Patientig, geduldig / lijdsaam / gedoogsaam.

Patientigheyd / lijdsaamheyd / geduld / geduldigheyd / gedoogsaamheyd.

Patientiglijk / geduldiglyk / lijdsaamelijk.

Patres, vaders / oudvaders.

Patria, vaderland.

Patriarch, eerste vader / oppervader / of vorstvader. Onder de Jooden worden eerste vaders genoemt Abraham, Isaak, en Jacob. Onder die vande roomse Godsdienst / zijnder veel geweest / en daar 't zijn geweest opper-oppersienders der gemeente / en hebben een groot gebied onder sik gehad / en waaren de vorstvaders of oppervaders / of opper-opsienders over al de gemeentens / en opsienders der gemeentens / dewelke onder dat gebied waaren.

Patriarchaatschap / opper-opsienderschap der gemeente / vorstvaderschap. Sodaanige zijnder by ouds vier geweest / naamentlijk te Alexandrien, Antiochien, Jerusalem, en Constantinopelen. Elk van dese vier had verscheyde landen onder sijn gebied / wat angaat het geestelijke. Maar naderhand isser een te Romen gekomen / en die speelt de meester over altemaal / niet alleen in 't geestelijke maar ook in 't waereldlijke.

Patrimoniaal, erfagtig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Patrimoniale goederen / vrye erfgoederen / erfhave / vaderlijke goederen.
Patrimonie, of Patrimonie goed / vaders goed / vaders erf / 't welk ons van onsen vader nagelaaten word.
Patriot, vaderlander / liefhebber van 't vaderland / voorstander van 't vaderland.
Patroonaatſchap / voorſtanderſchap. Patroonaatſchap / huysvaderſchap.
Patronage, of Patronagie, voorſtanding / beſcherming. Patronage. ſie Patroonaatſchap.
Patroon, voorſtander / beſchermer. Patroon, huysvader / voorvader. Patroon, een voorbeeld.
Patrocineren, voorſtaan / verdaadigen / beſchermen / voorſpreeken.
Paveljoen, een hutte / veldhutte / die men inde legers gebruykt.
Paus, of Papa, vader. Dese naam van vader voert door uytneementheyd / het opperhoofd / opper-opſiender / of eerſte opſiender der roomſe gemeente / als zijnde een geeſtelijke vader der gemeente / en daarom word hy niet alleen blootelijk vader / maar heylige vader of ſijn Heyligheyd genoemt. Maar als men 't leeven van de heylige vaders na leeſt / ſo zijnder veel die naam niet waardig geweeſt. De heylige vader word ook geſegt opper-heyliger / (pontifex maximus) en ſtedehouder des Behouders / hier op aarde. De heylige vaders worden ook geſegt / niet te konnen dwaalen: maar als men door liſtige / booſe vonden en oorlog / tot de heerſchappy en waardigheyd komt / en ſik met liſtige booſe vonden / en oorlog daar in houd / is dat niet dwaalen? ſoo weet ik 't niet / ſoo iſt my vergeeten.
Pauſe, ruſte. Pauſe, ſtilſwijging.

Pau-

Pauſeren, ruſten / ſtilſwijgen / of een weynig ophouden van 't geen men doet / gelijk in 't ſingen dikwijls geſchied.

Pavoys, een ſchild / oorlogs ſchild.

P. E.

PEcceren, misdoen / ſondigen.

Pecunieel, gelds / geldelijk.

Pecunieele-ſtraffe / gelds-ſtraffe / ſtraf in de beurs.

Pedagoge, leermeeſter / huys-leermeeſter / tugtmeeſter.

Pedant, een kindermeeſter.

Pedanterye, kinderwerk / leurery.

Pedeſtaal, de voet van een ſuyl / ſuylvoet dat is het alderonderſte daar de ſuyl of pilaar op ſtaat.

Peine. ſie Pene.

Peletier, een bondwerker.

Pellegrimagie, bedevaart.

Pellegrim, bedevaart-reyſer / is een die uyt godvrugtigheyd of uyt een gedaane belofte na de eene of andere plaats / daar een heylig of verſierde heylig een opgeregt beeld heeft / reyſt om het ſelve te beſoeken en an te bidden. Gelijk dikwijls onder die vande roomſe Godsdienſt geſchied / dat sy reyſen na den heyligen Jacob van Compoſtel, of na de lieve vrouw van Lorette, en naar andere plaatſen meer. En als sy dat gedaan hebben / meynen sy datſe wondere dingen verrigt hebben.

Penaal, ſtrafwaardig.

Penaal mandement. ſoek Mandement penaal.

Pendanten, oorhangſels: 't welk zijn of paerlen / of diamanten in goud geſet. Dit is een pronkſel der vrouwen / 't welk sy an 't onderſte van heur goude of ſilvere oorſpanſels hebben hangen.

gen. Het ſchijnt / dat de vrouwen al vry ſeer aarten na den aart der ſotten / en daarom moetenſe met die bellen behangen zijn / of ſy en zijn niet ſeer wel te vreeden / en men kander kwaalijk huys me houden / als ſy die niet hebben mogen. ſie Juweelen.

Pene, of Peyne, ſtraffe / breuke / boete.

Pene extraordinair, een buyten gewoonelijke ſtraf / ongeſette ſtraf / is een ſtraf die na 't goed dunken des regters iemand / om een begaane misdaad / daar geen geſette ſtraf toe ſtaat / opgelegt word.

Pene ordinair, een gewoonelijke ſtraf / geſette ſtraf / die op eenige misdaad geſet is.

Penetrabel, doordringig.

Penetrant, doordringend.

Penetratie, doordringing.

Penetreren, doordringen.

Penitentie, berouw / leedweſen / leedſchap.

Peniteren, berouw hebben / leedweeſen hebben.

Penſioen, huurloon / loon / wedde / een jaarlijkſe gifte / dienſtgaaf. Penſioen, vereering / eergift / ſchenkloon.

Penſionaris, een loontrekker / is in 't algemeen een ieder die ampts of bedieningshalven eenig loon van een land of ſtad trekt tot een buylnis man / of ſtilleveeger toe. Penſionaris, tolſchuldige / die tol ſchuldig is. De Heer P. C. Hoofd, nederlandſe geſchiedenis ſchrijver ſet het woord Penſionaris in 't beſonder over in ſijn boek een loontrekkend raadsman / alhoewel het woord die betekenis niet en heeft: maar 't heeft hem belieft / het ſelve die betekenis te geeven / welke ook goed is. Maar om dat die naam ſo lang is / dunkt my genoeg / datmen 't overſet loonraad / raads-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

raadsman/ of hulpraad/ om dat de raaden so des lands/ als van een stad sodaanig een tot hun behulp neemen en verkiesen. Pensionaris van Holland/ loonraad van Holland/ raadsman van Holland/ of hulpraad van Holland/ welkers ampt is/ de heeren staaten (zijnde de raaden of hooge overheyd van Holland bestaande uyt de volmagten der ridderschap/ edelen en steden) te beschrijven ter vergadering inden Haag/ ende inde raads-vergadering alle de voorstellingen der saaken/ die verhandelt sullen of moeten worden/ te doen/ de stemmen over de selven te vergaderen/ ende na de meeste stemmen het besluyt te maaken over de selven/ en 't geen besloten is an tekenen/ en vorders andere dingen meer/ waar in de heeren staaten sijn behulp van nooden hebben. Pensionaris der stad/ 't zy wat stad dat het is/ loonraad der stad/ raadsman der stad/ of hulpraad der stad/ des stads raadsman/ of des stads hulpraad/ dewelke is tot behulp van burgemeesteren/ schepenen/ en raaden/ of vroedschappen/ gelijkse in sommige steden genoemt worden/ in hun raads-vergaderingen. Ik verwonder my evenwel hoe dat een loonraad/raadsman/ hulpraad/raadgeever/ of spreeker des raads/ die het woord voerd wegens den raad/ soo des lands/ als van een stad/ silk met soo een geringe naam/ gelijk pensionaris, 't welk soo een slegte betekenis heeft in sik selfs/ laat vernoegen: voor my ik wilde liever loonraad heeten.

Peragratie, reysing/ door reysing/ reysing door 't land.

Peragreren, reysen/ door reysen/ door 't land reyen.

Perceptie, begrijping/ vatting/ bevatting/ ontfan-

fanging.
Perceren, doorbooren.
Percipiëren, begrijpen/ bevatten/ vatten/ ontfangen/ genieten.
Percolatie, doorklensing.
Percoleren, doorklensen / door een seef doen / of door een seef klensen.
Perditie, verlies/ verderf/ kwisting.
Perdurabel, duursaam/ geduurig.
Peregrinatie, reyse / land reysen / uytlandigheyd / uytlandse reyse / of vreemdlandse reysing.
Peregrineren, reysen / landreysen / buyten lands reysen/ reysen in vreemde landen.
Peremptie, vernieting/ te niet doening/ dooding.
Peremptoir, uyteyndig / uytvoerelijk.
Peremptorie, of Peremptoorlijk, uyteyndig/ uytvoerelijk / te niet doenlijk / vernietiglijk / doodelijk.
Peremptoorlijk, ofte ten principaalen antwoorden/ uyteyndig / ofte op de saak self antwoorden / te niet doenlijk / ofte op de saake selfs antwoorden. Dat is / so op de saak self antwoorden sonder te mogen verset voor te wenden / of eenig toeval / waar door de saak selfs sleepende soude worden gehouden / in de saak soeken in te brengen.
Perfect, volmaakt / volkomen.
Perfectie, volmaaktheyd/ volkomentheyd.
Perfidie, trouwloosheyd/ ontrouw.
Perfum, reukwerk/ ruykend goed.
Perfumeren, berooken / doorrooken / doorlugten/ met reuk vervullen.
Perfumeur, reukmaaker/ reukmenger.
Perfumering, berooking / doorrooking met reukwerk/ doorlugting.
Perfunderen, doorgieten/ overstorten / overgieten/

uyt-

nat maaken/ bevogten/ of bevogtigen. Perfunderen, vervullen.
Perfusie, doorgieting/ overstorting/ overgieting/ nat maaking/ bevogting.
Pericliteren, waagen/ in gevaar stellen.
Perijkel, gevaar/ nood.
Periculeus, gevaarlijk.
Perimeren, vergaan/ te niet doen/ vernietigen/ dooden.
Periode, omloop/ vol looping/ uytgang/ vol sin/ of volle sin/ een stip/ lid.
Periphrase, omspraak.
Periphraseren, met omspraak voorstellen.
Perissabel, vergankelijk.
Perjure, eedbreeking/ meyneed.
Perjureren, valschelijk sweeren/ meyneed doen/ valschen eed sweeren.
Permanent, vast/ bestandig/ blijvend.
Permanentie, verblijventheyd/ bestandigheyd/ volherding.
Permaneren, verblijven/ blijven tot den eynde toe/ volherden.
Permissie, toelaating/ verlof.
Permissif, toelaatiglijk.
Permitteren, toelaaten/ verlof geeven. Permitteren, oversenden/ overlaaten/ overgeeven.
Permotie, beroering/ beweeging.
Permoveren, seer beroeren/ seer beweegen.
Permutatie, wisseling/ mangeling/ ruyling/ verwisseling/ verandering.
Permuteren, wisselen/ mangelen/ ruylen/ verwisselen/ veranderen.
Pernitieus, schadelijk/ verderffelijk.
Peroratie, besluyting/ besluyt/ sluytrede/ rede-eynding.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Peroreren, reden ſluyten / beſluyten ſijn reden / reden eyndigen / een eynde van ſijn rede maaken.

Perpendiculaar, regtſtandig / loot-regt / waterpas.

Perpetratie, bedrijving / doening / daads volbrenging.

Perpetreren, bedrijven / of / iets doen / volbrengen iets.

Perpetuel, geduurig / altijd / altijd duurend.

Perplex, radeloos / verbaaſt / bedremmelt / beteutert.

Perplexiteyt, verbaaſtheyd / raadeloosheyd / bedremmeltheyd / beteutertheyd.

Perruque, hairtoysel / hairkap / gemaakt hoofdhair. ſie Paruyk.

Perſecuteren, vervolgen / agtervolgen / navolgen.

Perſecutie, vervolging / agtervolging / navolging.

Perſequeren, vervolgen / agtervolgen / navolgen.

Perſeverantie, volharding / volſtanding.

Perſevereren, volherden / ſtantvaſtig blijven.

Perſiſtentie, volharding / anhouding / byblijving.

Perſiſteren, by blijven / volharden / anhouden / daar by blijven.

Perſiſteren hinc inde voor replijk en duplijk op alles / daar by blijven aan wederzijden voor tegenweer en naweer by alles 't geen geſegt is / dat is / als den eyſcher in plaats van tegenweer op des verweerders antwoord en beſluyt / en de verweerder in plaats van naweer op des eyſchers eyſch en beſluyt / blijven by het geen ſy in hun eerſte eyſch en beſluyt en antwoord en beſluyt

ſluyt

ſlupt den geregts-ſchrijver / of den regter hebben voor gedraagen / ſonder daar iets meer by te doen.

Perſiſteren voor duplijk, blijven voor naweer by 't geen geſegt is / dat is / als de verweerder blijft by 't geen hy den geregts-ſchrijver / of den regter by ſijn antwoord en beſlupt heeft voorgedraagen.

Perſiſteren voor replijk, blijven voor tegenweer by 't geen geſegt is / dat is / als den eyſcher blijft by 't geen hy den geregts-ſchrijver / of den regter by ſijn eyſch en beſlupt / tegens den gedaagde gedaan en genomen / heeft voor gedraagen.

Perſiſteren voor replijk en duplijk, daar by blijven voor tegenweer en naweer by 't geen geſegt is. ſie Perſiſteren hinc inde voor replijk enz.

Perſonele actie, opſpraak regt. ſoek Actie op een perſoon.

Perſoneel ſtatuyt. ſoek Statuyt perſoneel.

Perſoneel, of Perſonelijk, ſelf / in eygen hoofde / hoofd voor hoofd / menſchelijk.

Perſonelijkheyd, of Perſoneliteyt, eygenſelfsheyd / ſelfheyd / menſchelijkheyd / redelijkheyd / hoedaniglijkheyd / ſelfſtandiglijkheyd / of liever onderſtandiglijkheyd.

Perſoon, een mom-aanſigt / of vermond-aangeſigt. Perſoon, een tooneelſpeelder / kamerſpeelder / of rolſpeelder; die op een tooneel vertoont en ſpeelt voor een die hy niet is. Perſoon, een uytſtekent beeld an een huys of ander gebouw / 't welk ſoo afgebeeld word water uyt de mond te ſpouwen / of eenige andere wonderlijke gebaarden te bedrijven. Perſoon, de hoedanigheyd eens menſch / de welke onderſcheyd de

menſch

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

menſch van menſch door ſtaat of gelegentheyd. Perſoon, een menſch. Perſoon, een onderlinge redelijke ſelfſtandigheyd / of liever onderſtandigheyd / Subſtantia : dewelke is of menſch of geeſt. De Godsgeleerden gebruyken dit woord inde Godsgeleertheyd / en ſeggen datter dry perſoonen, ſelfſtandigheden / zijn in 't Goddelijk weſen : daar het gantſche geheel al maar een ſelfſtandigheyd uyt maakt. Dog het ſelve is ſeer ongerijmt en ook buyten de ſchrift : want van al die beteykeniſſen / die het woord heeft / en iſſer geen / waar van men ſonder tegenſtrijdigheyd ſoude konnen ſeggen / datter ſulke dry in 't Goddelijke weſen ſoude konnen zijn : gelijk een ieder / die maar een redelijk oordeel / bevrijd van vooroordeel heeft / ligtelijk merken kan.

Perſoonen, menſchen lieden of luyden.

Perſpectijf, doorſigtig / doorſchouwig.

Perſpectie, doorſiening / doorſchouwing / doorkijking.

Perſpicieren, doorſien / doorkijken / doorſchouwen.

Perſpicuiteyt, doorſigtigheyd / klaarheyd / duydelijkheyd.

Perſtringeren, bedwingen / overhaalen / doorſtrijken / ſtijf binden / en ſluyten. Perſtringeren, kortelijk overloopen / in 't kort iets ſeggen of ſchrijven / verblinden.

Perſuaderen, anraaden / overreden / vroedmaaken / wijs maaken / of / doen grlooven.

Perſuaſie, anraading / overreding / vroedmaaking / wijsmaaking.

Pertenderen, voorgeeven.

Pertinaceren, halsſterk zijn / hardnekkig zijn.

Pertinacie, hardnekkigheyd / halsſterkheyd.

Pertinent, behoorlijk / na den eyſch.

Pertinentie, geschiktheyd / schiklijkheyd / behoorlijkheyd.
Pertineren, behooren / toebehooren / anbehooren.
Perturbatie, beroering / ontsteltenis / verstooringe / stooringe.
Perturberen, beroeren / ontstellen / verstooren / stooren.
Pervers, verkeert.
Perversie, verkeering / omkeering.
Perveteren, verkeeren / omkeeren.
Pesant, swaar / gewigtig.
Pessaris, een tapken: dat is een geneesmiddel / gemaakt op de wijse van een tapken of kraantjen / 't welk in eenige moedersiekte de vrouwen gegeeven word om in heur vrouwelijkheyd te steeken.
Petard, stormstuk / klapper / muurbreeker.
Peters, doophessers: die jonge kinderen ten doop heffen of houden.
Petit, kleyn.
Petitie, begeerte / eysch / bidding.
Petitoir, rauwe eysch / of eerste eysch: als een eyscher iets rauwelijk en sonder te vooren daar over regt gesprooken te hebben / is eysehende als sijn eygen goed.
Petulant, dartel / brood dronken.
Peupel, volk / het gantse volk. Peupel, 't graauw / gemeene volk / gespuys.

P. H.

Phantasie, inbeelding / verschijning / gesigte.
Phantasme, voorbeeldsel / spook / gedrogt / of liever een malle inbeelding.
Philosooph, een wijse / wijs man / wijsheyds bemin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

minner / liefhebber der wijsheyd / waereld wijſe / die in alle weetenſchappen ervaaren is / wijsbegeerige / een die begeerig is na wijsheyd.
Philoſopheren, wijsheyd begeeren / wijsheyd ſoeken / van wijsheyd ſpreeken / redenvoeren.
Philoſophie, wijsheyd / wijs begeerte / of wijsheyds begeerte / wijsheyds lieving / wijsheyds beminning / waerelds wijsheyd / wijsbegeerigheyd / of wijsheyds begeerigheyd.
Phiole, een vles.
Phiſionomie, anſigtkunde / gedaantkunde / gedaantkunſt / is een konſt om uyt het aangeſigt iets te ſien en te voorſeggen.
Phlebotomie, aderlaating / of aderopening / 't welk in ſommige ſiekten en in overvloed van bloed geſchied.
Phlegma, ſlijm / ſnot.
Phlegmatijk, ſlijmig / ſlijmerig / ſnottig.
Phyſica, aartkunde / of natuurkunde / natuurkennis / natuur weet / dat is de kennis van natuurelijke dingen.
Phiſicq, aartkundig / natuur kundig.
Phiſicus, aartkundige / natuurkundige. ſie Naturaliſt.

P. I.

Piano, ſagt / langſaam.
Piccadille, kleynigheyd / boddery.
Picant, ſteekelig / ſteekagtig / netelig / ſcherp / ſpits.
Picantig, nijdig / bits.
Piecq, een ſpiets / of ſpits / is een lang geweer 't welk men inden oorlog gebruykt tegen de rijders / op dat die het voetvolk niet ſouden over rijden. Piecq, een ſteek / ſteeker.
Piecque, ſteek.

Piecqueert zijn / opgebeeten zijn / of nijdig zijn op iemant.
Piecqueren, steeken / noopen.
Piecqueur, een paarde bereyder.
Piecqueuren, paarde berijden / dat is de paarden wel afgeregt maaken / dat menſe berijden kan.
Paecquetten, ſteekblad ſpeelen / dat is een ſpel / 't welk tuſſchen twee geſpeelt word met ſpeelbladen / elk met twaalef bladen / en twaalef ſchieten daar over.
Pieteyt, godvrugtigheyd / godſaligheyd.
Pigmeën, ellemannekens / dwergkens / die men ſegt te zijn anderhalf of twee voet hoog.
Pilaar, een ſuyl.
Pillage, roof / buyt.
Pillen, ballekens / genees ballekens / ſijn kleyne ronde ballekens van groote als een kleyne erwte / om bekwaamelijk door geſlokt te konnen worden / ſy worden gemaakt van verſcheyde ſappen en genees ſtoffen / en worden in veelderhande ſiekten en kwaalen gebruykt.
Pilleren, of Pilgeren, rooven / plonderen / ſtroopen.
Pinas, een ſpiegel-ſchip / dat is een ſchip 't welk agter ſeer breed is met uytgehouwe beeldwerk verciert.
Pinnant, een muurſtijl / tuſſchen muur.
Pinxter, of Pinckſter, vijftigſte. Het woord pinxter is een baſtaart grieks woord afkomende van pentekoſte, πεντηκοστὴ, dat is vijftigſte; waar onder dan verſtaan word ἡμέρα, dat is dag. So dat men met het woord pinxter ſo veel wil te kennen geeven als vijftigſte dag. Deſe vijftigſte dag was een hoogtijd / of buyrdag / of heylige dag / dewelke gevuyrt wierd by de Joden,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

en was de vijftigſte dag na de heylige dag des doortogts. In 't hebreus word deſe vijftigſte / of vijftigſte dag / of vijftigſte dags hoogtijd / genoemt / חג שבעות, chag ſchabunoth, dat is de hoogtijd of vuyrtijd der weeken / naamentlijk die ſeven weeken / welken na de hoogtijd des doorgangs kwaamen. Het woord pinxter ſtaat al niede in de ſchrift dog onovergeſet; gelijk of het onoverſettelijk was / als te ſien is in de handeling der geſanten op het 2. hoofdſtuk in 't begin / alwaar overgeſet ſtaat: Ende als den dag des Pinxter (feeſts) vervult werd Dat is immers nu geen overſetten gelijk behoort en daar-en-boven voegt men der nog een baſtaart latijns woord / te weeten feeſt, 't welk inde grondtaal niet ſtaat / tuſſchen twee haakjens by. Waarom niet overgeſet als in de grondtaal ſtaat? namentlijk: Ende als den dag des vijftigſte vervult werd. Wilmen ſeggen dat daar niet veel ſin in is / inde grondtaal ſtaat niet meer: en als men er iets wil by doen ſoo en behoeft men er geen baſtaart latijn by te doen / maar goede duytſe woorden / en ſeggen: Ende als den dag des vijftigſte dags hoogtijd vervult werd. Dat ſoude een goede ſin hebben en verſtaanbaar zijn voor de gemeene luyden.

Pinxter-dag / of Pinckſter-dag / vijftigſte dag / of vijftigſte dags hoogtijd. ſie Pinxter.

Pinxter-feeſt, of / Pinckſter-feeſt, vijftigſte hoogtijd / of vijftigſte dags hoogtijd. ſie Pinxter.

Pionier, ſchansgraaver / legerwerker.

Piquant. ſie Picant.

Piqueren. ſie Piecqueren.

Piraat, ſeeroover.

Piramide, een ſpits gebouw / of ſpits toorn / een ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

bouw 't welk onder redelijk dik en breed is / maar loopt allangskens naaldspits gewijs om hoog. Soo een gebouw word van sommige genoemt een naald / grafnaald / om datse op de doodgraven opgeregt wierden.

Pistool, een ryroer / een kort handroer / handbus / sinkroer / 't welk men an wederzijden van 't paard heeft / en met een hand afschiet. Men maakt er ook wel die soo kleyn zijn dat menſe in de sak kan steken.

Pituite, slijm / snot.

P. L.

PLaccaat, of Placet, een believte / begeerte / behaage / bevel / een bevel of begeerte van 's lands overheyd / een believte of behaage van 's lands overheyd / dat is / 't geen sy bevelen of begeeren / dat gedaan sal werden / of 't geen hun behaagt of believt / dat na gekomen sal werden. Placcaat, een afgekundigt bevel / angeslaage bevel / 't welk afgekundigt en gedrukt zijnde word an verscheyde plaatsen der stad angeplakt / om openbaarlijk te konnen geleesen worden. Placcaat, een plakbrief / of plakschrift inhoudende eenig bevel / 't zy een gebod / of verbod van de land overheyd.

Placcaten, believten / behaagens / of bevelen van 's lands overheyd. sie Placcaat.

Placet. sie Placcaat.

Plain, effen / gelijk / vlak.

Plainte, klagt.

Plaisant, lustig / vrolijk / vermaakelijk.

Plaisantie, vermaakelijkheyd / vrolijkheyd / lustigheyd.

Plaisier, vermaak / lust / vreugd / vrolijkheyd.

Plai-

Plaiseren, vermaak neemen/ verlustigen/ vermaaken/ vervrolijken.
Plaisteren, voeden/ weyden.
Plaistering, voeding/ weyding.
Plaister, een smeersel/ geneesmeersel/ is een geneesmiddel/ 't welk men op wonden en sweeringen, enz. legt/ op linnen of leer gesmeert zijnde/ een smeersel lapje.
Planeet, een dwaalster/ sweefster. Daar zijn seven sterren/ die dwaalsterren genoemt werden/ ten dien opsigte datse niet altijd als de vaste sterren/ op een plaats gesien worden.
Planeren, schaaven/ effenen/ slegten/ vlak maaken/ digt maaken.
Plaveyen, vloeren/ bestraaten.
Plauderen, handklappen.
Plausibel, prijsselijk.
Plenipotentie, volmagt.
Plenipotentiaris, volmagtige/ volmagtigde.
Plenitude, volheyd.
Pleydoy, geding/ dingtaal/ saakvoorspreeking/ saakbescherming.
Pleyten, dingtaal voeren/ dingen/ een saak voorspreeken in regten.
Pleuris, sijdewee/ sijdsiekte/ sijdpijn/ of steekende sijdpijn/ is een siekte/ of liever ontsteeking van het innerlijke ribbe vlies/ of van de tusschen ribbige spieren: en word veroorsaakt door overvloedig gallig bloed/ 't welk ligtelijk door dat digte vlies heen dringt.
Pluraliteyt, meerderheyd.

P. N.

PNeumatica, geestkunde/ is de kundschap der geesten/ of kennisse van den aart of wesen

der geesten : als van God en de siel des menschen / en van andere geesten so sy er zijn.

P. O.

POdegra, of Podagel, voetenvel / voetjigt / is een siekte of pijn / of euvel dat is plaag inde voeten / welke veroorsaakt word door overvloedige / scherpe vogtigheden / die inde voeten vloepen en op de fenuwen schieten / waar door so grooten pijn / en lammigheyd of strammigheyd in de voeten komt datmen niet gaan kan.

Poeme, een gedigt / sanggedigt / maatgeschrift.

Pœnaal. sie Penaal.

Pœnaal mandement. soek Mandement penaal.

Pœne. sie Pene.

Pœnitentie. sie Penitentie.

Pœniteren. sie Peniteren.

Poësie, digtkonst / of verdigtkonst.

Poëet, een digter / verdigter / of versierder / die wel wat digten / verdigten of versieren kan; sangdigter.

Poëetiseren, digten / dat is iets verdigten of versieren / op maat iets schrijven / sangdigten maaken.

Poeeterye, digting / op maatschrijving.

Poinson, een hairpriem / hairkruller.

Point, of Poinct, een stip / een hoofdeel / verhandel stuk.

Pointen, stippen / verhandel stukken / hoofdeelen.

Poincten van officie, verhandel stukken die den regter belast / dat nader moeten bewesen werden. En zijn die verhandel stukken soodanige / als een regter door sijn tussen spreeken den eenen

of

of den anderen belast te bewijsen tot nader onderregtinge.

Pointen van officie ofte difficulteyten openen / de dingers te kennen geeven / datter bewijsen / op welke de gantsche saak drapt / ontbreeken / of de regtspleegers te kennen geeven / datter bewijsen / daar de heele saak op aankomt / ontbreeken.

Police van assurantie, een verseker brief / door welk een gedaane versekering op koopmanschappen en goederen word bevestigt / en na welkers inhoud de versekering geschied. sie Assecuratie.

Polieren, schaaven / effenen / glad maaken.

Poligamie, veel wijfschap / veeler houwlijk / dat is / als een man veel vrouwen heeft te gelijk op een tijd: gelijk by oudts plag te geschieden / en hedensdag nog in eenige landen. Dog is het selve by ons om eenige insigten verboden.

Polis. sie Police van assurantie.

Polysten. sie Polieren.

Polijt, net / glad / beschaaft / gesleepen.

Politica, staatskunde / landbestierings wetenschap. De kunst of wetenschap om een staat / rijk / land of stad wel te bestieren of regeren.

Politijc, burgerlijk / staats / burgerheerschig. Politijc, een staatkundige / regeringkundige: die ervaren is in de heerschappyen bestiering van landen en steden. Politijc, snood / listig / bedriegelijk / doortrapt. Politijcq, een snoode gast / een listige bedrieger / doortrapte guyt.

Politijke ordonnantien, burgerlijke insettingen / of land wetten; die by de land overheyd worden in gestelt. Landregt in Holland.

Politijke regering, lands heerschappy / staats bestie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

stiering. Politijke regering, waereldlijke heerschappy / die tegen gestelt word tegen de geestelijke bestiering.
Politijke streeken / snoode vonden / listige bedriegerpen / kwaade streeken / om iemand te misleyden en te bedriegen.
Politie, lands heerschappy / staats bestiering / lands bestiering / stads bestiering / burger heerschappy / burgerheersching / burgerlyke bestiering / burgerschap / burgerstant / burgerlijken stant.
Pollicitatie, een belofte.
Polliciteren, belooven.
Pollueren, besmetten / bevlekken.
Pollutie, besmetting / bevlekking.
Pols, klopping / klop / slag. Pols, de slagader. De slagaders zijn de aders waar an men gewaar worden kan de klopping of vloeying des bloeds / gelijk inde slagader inde narm.
Poltron, een fielt / guyt / bloodhart / guyl.
Pompe, pragt / praal.
Pompeus, pragtig / kostelijk.
Ponderatie, weeging. Ponderatie, overweeging / dat is overlegging / of besinning.
Pondereren, weegen. Pondereren, overweegen / overleggen.
Pondereus, gewigtig / swaar.
Poneren, stellen / setten
Pontificiaal, het geestelijk sede-boek / of Kerk sede-boek / waar in de seden / gewoontens / of Kerk-bruykingen / welken de roomse geestelijken gewent zijn te gebruyken / geschreven zijn.
Pongieren, vegten.
Pool, des spilseynd / 't welk ook genoemt word aspunt. Door het midden van elke kloot / die men

men aardklooten of hemelklooten noemt / is een ſpil / dewelke in 't latijn axis geheeten word / getrokken / om welke ſpil die klooten om gedraaid en bewogen konnen worden na de loop der aarde en des hemels / ook word die ſpil door elke kloot getrokken na gelijkenis eenes ſpils welke wy ons verbeelden / om welke de aarde en hemel ſou draaien en omloopen. De uyterſte eynde deſes ſpils / daarſe op het boven vlak des kloots uytkomen / wordenſe genoemt aſpunten, of lieſer des ſpils eynden: De eene die het noorden anwijſt / is des ſpils noorder eynd / of noorder aſpunt, de ander die het ſuyte of de middag / anwijſt / is des ſpils ſuyter eynd / of ſuyter aſpunt. Sodaanige ſpillen verbeelden wy ook in onſe gedagten door de aarde en hemel getrokken te zijn / gelijk ik geſegt heb / om welke de ſelven omloopen.

Popelcy, geraaktheyd / de ſlag. ſoek Apolexie.

Populair, volkig / gemeenſaam / ſlegtagtig.

Populaſſe, het volksken / het gemeene volk / of ſlegte volk.

Populeren, bevolken.

Populeus, volkrijk.

Port, een haven. Port, brengloon.

Portanten, ſchraagbeelden / waereldraagers / draagende beelden / zijn menſche beelden / welken in de gebouwen gekromt en gebokt uytgehouwen ſtaan / even al eens offe het gantſche gebouw met de ſchouders onderſchraagde / en datſe door de ſwaarte gekromt ſtonden. Waereldraagers zijn ſodaanige beelden / diemen met een waereldkloot op de rug en ſchouders afbeeld.

Portatijf, draagelijk / draagbaar. Portatijf, een wind ſpeeltuyg / is een ſpeeltuyg / daarmen op

ſpeelt /

speelt / hebbende veel loode pijpen / welken door een blaasbalg / die daar an vast is / geduurig vol wind geblaasen wordende / een angenaam geluyd geeven.

Porteren, draagen / brengen.

Portie, deel / andeel / gedeelte. Portie, 't geen geschaft is / of geschaft sal worden. Op de portie iemant te gast nooden / op het geen geschaft is, of / geschaft sal worden iemant te gast nooden.

Portie legitime. sie Legitime portie.

Portier, een deurwagter.

Posaat, geset.

Poseren, setten / stellen.

Positie, een stelling / stant / voorstelling.

Positien, voorstellingen / of vraagstukken: waar op de getuygen gehoort worden.

Positijf, gesteld / stelling / 't geen men behoord te setten / ofte waardig gesteld te worden. Positijf, een wind-speeltuyg / is een speeltuyg daar men op speelt / hebbende veel loode pypen / welken door twee blaasbalgen / die daar an vast zijn / geduurig vol wind geblaasen wordende een angenaam geluyd geeven.

Positiven, gestelde dingen / dat is / stellingen / voorstellingen / of vraagstukken: waar op de getuygen gehoort worden.

Possederen, besitten.

Posseseur, besitter.

Possessie, besit / besitting.

Possessie provisioneel, middeler wijse besitting / herstelling in 't besit / weder insetting in 't besit: als iemant uyt sijn besit is gestooten van een ander die voorgeeft / dat hem de besitting toekomt / so versoekt de eerste besitter aan den regters om wederom in het selve besit / daar hy uyt geraakt is /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

is / herstelt te worden terwijl men om de eygenheyd der besitting dingtaal voert.
Possessijf, besittend.
Possessoir, besittelijk.
Possibel, mogelijk.
Possideren, besitten.
Posteriteyt, nakomelingschap/ afkomst.
Postil, of Postille, een korte uytlegging/ verklaaring.
Postilboek / een uytlegging boek / verklaaring boek / of voorleering boek / waar in eenige voorleeringen of vermaaningen van leeraars tot de gemeente gedaan / gedrukt zijn En die men tot stigting in huys malkander kan voorleesen.
Postmis, nabooreling / boesem wese / is een kind dat na de dood des vaders gebooren is.
Postponeren, nastellen/ agterstellen.
Postpositie, nastelling/ agterstelling.
Postulatie, afeysching/ eysching/ afvordering / begeerte/ bede/ klagte/ anklaaging.
Postulaat, 't ge-eyschte/ 't begeerde.
Postulant, eyscher/ begeerder/ bidder/ of versoeker/ die iets bid of versoekt / of eyscht of begeert te hebben. Postulant, een voorspraak / voorspraak in regte / die sijn of eens anders saak in regte verdedigt.
Postuleren, eyschen / afeyschen / afvorderen / begeeren / anklaagen/ beschuldigen/ in regte spreeken voor iemant.
Postuur, stal of gestalte/ gestalte des lijfs.
Potage, potspijs.
Potent, magtig / vermogend.
Potentaat, magtige/ magtig heer/ geweld heer.
Potentie, magt/ mogentheyd / vermogen.
Poursuite, vervolg/ navolging/ vervolging.
Pousseren, anstouwen/ andrijven/ voort setten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

P. R.

PRactijcq, regtvorderìng / regtsoeffening / regts pleeging / regts gebruyk. Practijcq bewerking / uytwerking / handelgreep / onderwind / oeffening. Practijcq, list / listigheyd / snoode vond.

Practiseren, in 't werk stellen / oeffenen / uytwerken / bewerken / onderwinden / doen / bedenken / uytvinden.

Practisijn, een regtsvorderaar / die eens in anders regt bevordert / regtsoeffener. Practisijn, een bewerker / uytwerker / in 't werk steller. Practisijn, list bedenker / uytvinder.

Pragma, werk / werking / handeling.

Pragmaticus. sie Practisijn.

Prandijs, middagmaal.

Prealable, vorheen gaande / eerst / vooral / voor afgaande.

Preallablement, eerstelijk / ten eersten / voort alder eersten / voor al / voor afgaande.

Prebende, een inkomst / geestelyke inkomst / daar een heyliger of ander geestelijk jaarlijks van leeft.

Preberen, verschaffen / uytreyken.

Precarie, ter bede / by vergunning / by toestaaning / tot wederseggens toe.

Precatie, bidding.

Precaveren, voorhoeden / toesien dat eenig ding niet geschiede.

Precautie, voorhoede / of voorhoeding.

Precedent, voorgaand.

Precederen, voorgaan / overtreffen / te boven gaan.

Precelleren, uytmunten / overtreffen / te boven gaan.

Precept, een gebod.

Pre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Precepteur, meeſter / leermeeſter.
Preceptie, bevel / gebod / onderwijſing.
Preceſſeur, voorſaat / voorganger.
Precipieren, gebieden / beveelen.
Precipice, ſteylte / ſteylheyd.
Precipitant, haaſtig / voorbaarig.
Precipitantie, haaſtigheyd / voorbaarigheyd.
Precipitatie, overyling / verhaaſting.
Precipiteren, overylen / verhaaſten / van boven neer werpen / ter aarden werpen / vallen / nederſtorten.
Precijs, ſtip / effe / nauw geſet.
Precognitie, voorkennis.
Predeceſſeur, voorſaat / voorganger.
Predefinieren, voorbepaalen.
Predefinitie, voorbepaaling.
Predemnatie, voorverdoeming / voorveroordeeling.
Predemneeren, voorverdoemen / voorveroordeelen.
Predeſtinatie, voorſchikking / voorbeſchikking / voorbeſtemming.
Predeſtineren, voorſchikken / voorbeſchikken / voorbeſtemmen.
Predicant, een leeraar / of vermaander der gemeente. Predicant, voorſegger / verkondiger / of uytroeper / die iets uytroept en verkondigt.
Predicatie, leering / vermaaning / verkondiging / uytroeping / voorſegging.
Prediceren, voorſeggen / verkondigen / waarſchouwen.
Predictie, voorſegging.
Preëminent, uytſteekend / vooruytſteekend / voortreffelijk.
Preëminentie, uytſteekentheyd / vooruytſteekentheyd /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

heyd / uytsteek / voortreffelijkheyd.
Preëmineren, uytsteeken / vooruytsteeken / overtreffen.
Prefatie, voorreden.
Preferentie, voorgank / voordeel / voordeeling / voortrekking / voorsetting / hooger agting / voortogt. Preferentie, voorgank / dat is / voorregthebbing / om eerst betaalt te moeten werden / voor andere schuldenaars.
Preferentie en concurrentie, voorgank en tsamengaaning / voordeeling en tsaamendeeling / voorregthebbing en even gelijk regthebbing. sie Concurrentie, en Preferentie.
Prefereren, voordeelen / voortrekken / meer agten / voorstellen.
Prefigeren, voorhegten / voorbepaalen / voorbestemmen.
Prefinitie, voorbepaaling.
Prefinieren, te vooren bescheyden / te vooren bepaalen / te vooren bespreeken.
Prefix, voorgehegt / voorbestemt.
Prefixie, voorhegting.
Pregnant, dringend / wigtig. Pregnant, beswangert / bevrugt / swaar.
Prejudicie, een vooroordeel / vooroordeeling. Prejudicie, nadeel / agterdeel / hinder / schade.
Prejudiceren, vooroordeelen. Prejudiceren, beschadigen / hinderen / nadeelig zijn.
Prelaat, eerste heyliger van een huys Gods / of voorsittend heyliger of leeraar van een kerk, kerk-voogd: in een huys Gods zijn verscheyde heyligers (Priesters) welken de heylige diensten waar neemen / welkers eerste / of voorsittende in de geestelijke raads vergader ing. Prelaat, of Prioor, dat is / eerste heyliger / genoemt word.
Pre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ofaat, voorstander / voorgestelde of boove gestelde / die boven een ander gestelt is.
Prelaatschap / eerste heyligerschap / of voorsittend heyligerschap / kerk-voogdy / de staat en waerdigheyd des eerste heyligers.
Prelature. sie Prelaatschap.
Prelegaat, vooruptmaaking / voor erf / is wanneer een erfgenaam behalven het gedeelte der erbenis / nog daar-en-boven iets voorupt gemaakt word.
Prelegateren, voorupt maaken / iemant iets behalven 't gedeelte des erbenis nog voorupt maaken.
Preliminair, voorupt gestelt.
Prematuur, onrijp / ontijdig / seer vroeg.
Premeditatie, voorbedenking / voorbesinning / vooroverdenking.
Premediteren, voorbedenken / voorbesinnen.
Premie, loon / wedde / vereering / belooning. Premie, verseker geld / 't welk een koopman een versekeraar geeft voor versekering van sijn goederen. sie Asseradeur.
Premieren, beloonen / vereeren / begiften.
Premissen, voorsendingen / voorafsendingen / voorstellingen / voorgaande dingen.
Premitteren, voorsenden / voorheen senden / vooraf senden / voorstellen.
Premoneren, te vooren vermaanen / waarschouwen / verwittigen / te vooren verwittigen.
Premonitie, een voor vermaaning / te voore verwittiging / waarschouwing / verwittiging.
Prenotie, voorkennis.
Prenuntieren, voorboodschappen / voorseggen / voorspellen.
Preoccupatie, voorkoming / vooropneeming / voorbe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

besitting.

Preoccuperen, voorkomen / voor inneemen / voor opneemen / voor besitten.

Preordinatie, voorbeschikking / voorschikking.

Preordineren, voorbeschikken / voorschikken.

Preparatie, toereeding / toebereyding / voorbereyding / gereedschap / bereydsel.

Preparatoir, toereedig / toebereydig. Preparatoir, by voorraad.

Prepareren, toereeden / toebereyden / voorbereyden.

Preposeren, voorstellen / voorsetten.

Prepositie, voorstelling / voorsetting.

Prerogatijf, voordeel / voorregt / grooter agting / voortreffelijkheyd.

Presbyter, een ouderling / ouderling der gemeente / die nevens de leeraars mede opsigt heeft over de gemeente.

Presbyteriaal, ouderlingbetaamend / ouderlingagtig.

Prescientie, voorweetenschap / voorweetenheyd.

Prescriberen, voorschrijven / beveelen / schikken. Prescriberen, verjaaren.

Prescriptie, een verjaaring: dat is / een verset spruytende uyt het verloop van sekere jaaren by de wetten daar toe gesteld / kwijtscheldíng door de wet. Prescriptie, een voorschrijving / beveling.

Present, tegenwoordig. Present, een geschenk / gifte / eergifte.

Presentabel, ansienlijk.

Presentatie, anbieding / overboding / voorstelling. Presentatie, gereed betooning / gereed anbieding. Presentatie, opgeef / opgeef van de saak / dat is / als men de regtsaak laat te boek anteykenen / om

om op ſen tijd opgeleeſen te werden.

Preſentatie doen / anbieding doen / een voorſtelling doen / dat is / een regtelijke voorſlag doen van iet / waar mede men verſtaat te mogen volſtaan.

Preſenteren, anbieden / overbodig zijn / voorſtellen. Preſenteren, gereed betoonen / gereed anbieden / opgeeven.

Preſenteren ter rolle / op de rol brengen / dat is / een regtſaak op de rol of te boek laaten anſchrijven / om behoorlijk opgeroepen te werden.

Preſentie, tegenwoordigheyd / by zijn.

Preſervatie, behoeding / verhoeding / bewaaring.

Preſervatijf, verhoedig / behoedig / of behoedend / bewaarend.

Preſerveren, behoeden / bewaaren / behouden / beſchutten.

Preſes. ſie Preſident.

Preſident, voorſittende / voorſitter. Preſident, de eerſte / opperſte / hoofd / de eerſte raadsheer / raadshooftman / de eerſte of opperſte in eenige vergaderingen. Preſident van ſchepenen / eerſte ſchepen / voorſittend ſchepen.

Preſidentie, voorſitting.

Preſidentſchap / voorſittingſchap.

Preſideren, voorſitten / eerſte zijn of overſte zijn / toeſigt van eenige plaats of van eenig volk hebben / in ſijn hoede hebben.

Preſidiaal hof / het hooge hof / het hof van Holland / is het hof daar den ſtadhouder eertijds ſijn ſitplaats in heeft gehad.

Preſtantie, overtreffing / te booven gaaning.

Preſtatie, geeving / tooning / te booven gaaning / volvoering / volbrenging / bewijſing / betooning / te weeg brenging / houding / of nakoming van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

't geen men belooft heeft.

Prestatie van evictie, uytwinnings bevrijding. Als iemand by regtelijke ankomst eenig goed besittende / van een ander / die voor geeft regt tot dat goed te hebben / word gedagvaart / om dat goed te ruymen: soo heeft die besitter regt en verhaal tegens die van welke hy het goed heeft / ten dien eynde den selven dagvaardende / dat hy hem sal vry waaren tegens dien eyscher.

Prestatie van indemniteyt, schadeloos houding / schade vergoeding. Wanneer iemand belooft een ander schadeloos te houden / of sijn geleden schade te vergoeden.

Presteren, geeven / goed doen of vergoeden. Presteren, overtreffen / uytmuntender zijn / te boven gaan. Presteren, toonen / betoonen / bewijsen. Presteren, maaken / te wege brengen / volbrengen / volvoeren / houden of nakomen 't geen men belooft.

Presumeren, vermoeden / waanen / te vooren neemen.

Presumptie, vermoeding / waan / waanvermoeding / gissing of raading uyt 't bewijs van eenige omstandigheden. Presumptie, laatdunkentheyd / waan.

Presumptueus, vermoedend / verwaand / vermetend / laatdunkend.

Presupponeren, voor onderstellen / vast stellen / voor bedingen.

Presuppositie, voor onderstelling / vast stelling / voorbeding.

Pretenderen, voorgeeven / vereyschen / voorwenden / voorderen / waanen / vermeynen / regt waanen / afvorderen. Pretenderen, voorspannen / voorhangen / voorsetten / tegensetten / voor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

voorſtrekken

Pretenſie, eyſch / afvordering / vordering / voorgeeving / voorwending / regtswaan / vereyſching.

Preteritie, voorby gaaning/ onterving.

Preterieren, voorby gaan / onterven.

Pretext, dekſel / ſchyn / voorgeeving / voorwending tot een dekmantel / of tot een ſchyn.

Pretieus, koſtelyk/ dierbaar.

Preuve, bewys/ beweering/ proef.

Prevaleren, te boven gaan / overtreffen / boven dryven / beter zyn / ſterker zyn / van meerder waarde zyn.

Prevaricateur, overtreeder / tweeſydige bedrieger/ dat is een / die an de eene zyde dient en nogtans met den tegendinger heymelijk verſtand houd / en de ſaak ſoo beſteekt datſe den tegendinger wint.

Prevaricatie, overtreeding / te buyten gaaning / vergryping. Prevaricatie, tweſydige bedrieging/ ſlimme gang / dat is wanneer iemant an twe zyde in 't geregt dient.

Prevariceren, overtreeden/te buyten gaan/vergrypen. Prevariceren, an twe zyden dienen /verbergen en agterlaaten in een ſaak 't geen waar is en toelaten 't geen onwaar is / ſik veynſen en gelaaten iets te doen en nogtans het tegendeel doen / tegen regt en rede doen.

Prevenieren, voorkomen / verraſſchen / te vooren komen. Prevenieren, voor aanvangen.

Preventie, voorkoming / verraſſing. Preventie, voorgang regt/ by voorkomſte.

Previderen, voorſien/ te vooren ſien.

Previſie, voorſiening.

Prevooſt, geweldige / tugt-meeſter / tugt-voogd / ſede-

ſede-ſtraffer: geweldige is die/ welke agt neemt en gade ſlaat/ dat de krijgswetten en inſettingen niet overtreden worden/ en die die geenen/ welken de ſelven overtreeden/ beſchuldigt en aanklaagt by den krijgsraad/ en de boete die daar opgeſet zijn eyſcht.
Prieſter, of Preſter, een heyliger/ die/ de heylige dienſten bedient/ en waarneemt/ heyliger der gewijde of geheyligde giften/ naamentlijk die ten Godsdienſt geheyligt wierden. Prieſter, ſlagter/ ſlagter der God toegeheyligde beeſten/ die de beeſten de welken ten Godsdienſt geheyligt wierden/ ſlagtede. Prieſter, een leeraar/ die de gemeente leert. Het woord prieſter is een baſtaard grieks woord en komt van πρηστὴς, prêſtêr, dat is vuyrſtooker of vuyr anſteeker/ 't welk daar van daan komt/ om datſe by ouds vuyrſtookinge in de Godsdienſt gebruykte/ ſoo wel by de Joden in de brandſlagtingen/ als by de Heydenen was dat in gebruyk.
Primaat, eerſtheyd/ opperhoofdigheyd.
Primitif, eerſte/ eerſteling/ oorſpronkelijk.
Primo, ten eerſten/ den eerſten.
Primigeniture, eerſtgeboorte/ eerſtgeboortenſchap.
Principaal, voornaam/ voornaamſt/ eerſte/ voorſte/ opperſte. Principaal, ſaakweldige/ is die een ſaak voornaamentlijk an gaat; ſelfsſchuldige. ſoek Debiteur principaal. Ten principalen, by eyndoordeel.
Principale debiteur. ſie Debiteur principaal.
Principale debitrice. ſie Debitrice principaal.
Principalijk/ voornaamentlijk/ eygentlijk.
Principie, begin/ beginſel.
Principiant, beginner/ die iets begint.
Prins, een vorſt/ of voorſt/ dat is de voorſte of eerſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ste in de heerschappy/ of opperste in de heerschappy / een landvoogd / heer des lands / of heerscher des volks.
Prioor, of Prieur, de eerste / oberste. Prioor. sie Prelaat.
Prisatie, waardering / schatting / op geld stelling.
Priseren, waarderen/ schatten / op geld setten.
Privaat, afgesondert/ bysonder. Privaat, een afgesonderde plaats/ anders een kakhuysje.
Privatie, ontneeming/ ontbeering/ berooving.
Privatijf, afsonderender wijse / by afsonderinge / by uytsluytinge. Privatijf, beroofdelijk.
Prive, besonder/ slegt/ gemeen.
Priveren, ontneemen/ ontsetten/ berooven.
Priviligeren, voorregt geeven / eenig vergunt regt verleenen / met eenig voorregt beschenken.
Privilegie, een voorregt / handvest / dat is / een vergunt regt/ waar mede de vorst des lands somtijds een stad of plaats begistigde / 't zy om eenige gedaane diensten / of eenige andere insigten. Handvest wierd het genoemt / om dat het met handschrift en handtasting bevestigt wierd. Voorregt / om dat sy dat voor uyt hadden voor anderen. Privilegie, vergunt regt / waar by de overheyd iemant in 't besonder iets toe staat en vergunt / 't zy om iets te maaken / of iets anders te doen.
Probabel, bewijselijk/ waarschijnelijk.
Probabiliteyt, bewijslijkheyd / waarschijnelijkheyd.
Probatie, bewijs/ beweering/ beproeving.
Proberen, bewijsen / beweeren / voor goed kennen/ beproeven.
Probleme, een leerbeeld/ vraagstuk/ werkstuk vertoog/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

roog / voorſtel.

Procederen, dingen / dingtaal voeren / regt pleigen. Procederen, voortgaan / voortvaaren / bevorderen / voortkomen / afkomen.

Procederende perſoonen, dingsluyden / regtspleegers / dingers / dingmannen: die in regten met malkander twiſten.

Procedure, dingtaal / gedingshandel. Procedure voortgang.

Proces, een geding / een regtſaak / dat is / de twiſt die twee of meer luyden onder malkander hebben over een ſaak / welke twiſt voor den regters gebragt zijnde / op dat de ſelven naar onderſoek en gewoone kenniſſe over de ſelve gewijsde ſouden vellen / word genoemt een geding / om dat ieder der twiſters na regt dingt / of regtſaak / om dat die door 't geregte moet geregt worden.

Proces civil, een geding in gemeene geld ſchuldſaaken / of andere geſchillen om eenig regt of geregtigheyd te bekomen.

Proces crimineel. ſoek Crimineel proces.

Proces ordinair, een gewoonelijk geding / is een regtſaak / of geding 't welk op de gewoonelijk wijs / van de dagvaarding af / tot de uytvoering des gewijsde toe / begonnen en voltrokken word. Of een volgeleding geding / dat is / een geding 't welk men ſijn volle leden geeft: dat is / dat het angevangen en voltrokken word / gelijk men gewoonelijk een geding behoort an te vangen en te voltrekken.

Proces verbaal. ſoek Verbaal.

Proceſſie, ommegang / voortkomſt.

Proclamatie, uytroep / uytroeping / afkondiging / omroeping.

Proclameren, uytroepen / afkondigen / omroepen.

Procreatie, teeling / voortteeling / voortbrenging.

Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Procreeren, teelen/ voortteelen / voortbrengen.
Procurateur, een gemagtigde/ volmagt/ gedingbeſorger/ voorſorger.
Procuratie, volmagt/ laſt. Procuratie, voorſorg.
Procuratie ad lites, volmagt om een geding te vervolgen.
Procuratie ad negotien, volmagt om eenige ſaken te beſchikken; volmagt om eenige handel te drijven.
Procuratie generaal, een algemeene laſt / of volmagt / een onbepaalde laſt / of volmagt / een algemeene voorſorg/ een onbepaalde voorſorg.
Procuratie inſuffiſant, een niet genoegſaame laſt / of volmagt/ een niet genoegſaame voorſorg.
Procuratie op den Procureur, volmagt aan den gedingbeſorger verleent,/ te weten / om het geding te vervolgen.
Procuratie ſpeciaal, een beſondere laſt/ of volmagt/ een bepaalde laſt / of volmagt / een ſonderlinge laſt / of volmagt : een beſondere voorſorg/ een ſonderlinge voorſorg/ een bepaalde voorſorg.
Procuratie ſuffiſant, een genoegſaame laſt / of volmagt/ een genoegſaame voorſorg.
Procureren, beſorgen/ verſorgen / voorſorgen / beſchikken/ bedienen / den laſt hebben van een anders handel.
Procureur, een geding beſorger / beſorger / verſorger/ voorſorger/ een gemagtigde / volmagt/ een handeldrijver/ taalman.
Procureur ad lites, een gedingbeſorger om een geding te vervolgen / een volmagt in regts ſaaken/ klaagvoerder.
Procureur ad negotien, een koopmans handel drijver / koopmans gemagtigde / of volmagt / om handel te drijven / of om eenige ſaaken te beſchikken.

Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Procureur acceptant ſtellen / een ander gedingbeſorger ſtellen in plaatſe van een overleefde / dat is / als een gedingbeſorger komt te ſterven eer de ſaake afgedaan is / ſoo moet den dinger een ander in plaatſe ſtellen.

Procureur generaal, 's lands gedingbeſorger / algemeen gedingbeſorger / die des lands regtsſaaken waar neemt.

Procureur van Juſtitie, geregtsverſorger / gedingbeſorger van ſtraf geregts ſaaken / die de ſaaken des ſtrafs geregts waar neemt.

Prodige, een deurbrenger / kwiſtgoed.

Prodigaal, kwiſtig.

Prodigaliteyt, kwiſting / verdoening / deurbrenging.

Prodigeren, kwiſten / deurbrengen / verdoen.

Prodigieus, wonderbaarlijk / wanſchiktelijk.

Produceren, voortbrengen / verlengen / uyttrekken / voordraagen / uytlengen / uytbrengen. Produceren, overleggen / te weten / de ſtukken des gedings / of de ſchriften des gedings; waar mede de ſaak beweert word / overleggen is voor den regter brengen / de bewijsſtukken / maar voornaamentlijk is ook overleggen / als de geding beſorgers ten weder zijden malkanderen de bewijsſtukken toonen en laaten ſien.

Produceren getuygen / getuygen beleggen / getuygen voortbrengen.

Product, uytbreng / uytkomſt / 't voortgebragte. Product, uytgebraakte.

Productie, voortbrenging / voordraaging / verlenging / uyttrekking. Productie, overlegging / of overlegging van de ſtukken des gedings / of overlegging vande ſchriften des gedings / en worden de ſelven by de gedingbeſorgers overgelegt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Productie van getuygen / belegging van getuygen / getuyg-belegging / voortbrenging van getuygen / getuyg-voortbrenging / te weten / om een ſaak te bewaarheyden.

Preductie van probatien, bybrenging van bewijſen / overlegging van bewijsſtukken / te weten / om een ſaak te bewijſen en klaar te maaken.

Productie van ſtukken / overlegging van ſtukken. ſie Produceren, overleggen / en Productie, overlegging.

Produiſant, getuyge belegger / getuyge voortbrenger. Die eenige getuygen voortbrengt / om iets te ſullen verklaaren. Produiſant, voortbrenger.

Profaan, onheylig / waereldſ / godloos / ongodsdienſtig.

Profanatie, ontheyliging.

Profaneren, ontheyligen / ontwyen.

Profeet. ſie Propheet.

Profereren, uytſpreeken / uytten / voortbrengen.

Profeſſie, belijdenis / voorgeeving / betragting.

Profeſſer, hoog-leermeeſter / opper-leermeeſter / opper-meeſter / hooge ſchoolmeeſter / is een die in de hooge landsſchool opentlijk eenige konſt of weetenſchap leert.

Profeteren. ſie Propheteren.

Profeteſſe. ſie Propheteſſe.

Profetie. ſie Prophetie.

Profiteren, vorderen / winning doen / winſt doen / winnen. Profiteren, belijden.

Profijt, voordeel / winſte.

Profijtelijk, voordeelijk / winſtelijk.

Profijtelijkheyd / voordeelijkheyd / winſtelijkheyd.

Profijtig, voordeelig / winſtig.

Profflueren, voortvloepen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Profluctie, voortvloeying.
Profuge, toevlugt/ voorvlugt.
Profund, diep.
Profusie, kwisting/verplenging.
Progeneratie, voortteeling/ voortbrenging.
Progenereren, voortteelen/voortbrengen.
Progenie, geslagte/ afkomste.
Prognosticatie, voorsegging/voorkenning/ voorduyding/ voorspelling. Het is jammer dat die voorkenningen so onvast zijn.
Prognosticeren, voorkennen voorduyden/voorspellen/ voorkundigen/voorseggen.
Progredieren, voortgaan/uytgaan/ uyt treeden.
Progres, voortgang/vordering.
Progressie, voortgang, voortgaaning.
Prohiberen, verbieden/ beletten.
Prohibitie, verbieding/ verbod/ beletting.
Proye, buyt/ roof.
Project, voorwerp/ ontwerp.
Projecteren, voorwerpen/ ontwerpen.
Projectie, wegwerping / ontwerping / uyttrekking.
Projicieren, wegwerpen/ uyttrekken/ uytreyken/ uytwerpen/ voorwerpen.
Prolatie, een voortbrenging / te voorschijn brenging/ uytdraaging/ uytlegging/ uytlanging/ uyttrekking.
Prolix, wijdloopig/ lang.
Prologe, een voorreden.
Prolongatie, verlanging/ lang maaking/ uytstelling.
Prolongeren, verlangen/ lang maaken / uytstellen.
Promissie, belofte/ toesegging.
Promitteren, belooven/ toeseggen.

Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Promotie, vordering / bevordering / voortsetting / verder uytsetting / voortvoering. Promotie, vordering tot staat / staats vordering. Promotie, magt ontfanging / te weten / om een vrye konst te moge oeffenen.
Promoteur, een voortsetter / vorderaar / bevorderaar / andrijver. Promoteur, magt geever.
Promoveren, vorderen / bevorderen / andryven / voortsetten / voort voeren / verder uytsetten / toeneemen. Promoveren, vorderen tot staat / tot grooter staat brengen. Promoveren, magt geeven / te weten / om een vrye konst te oeffenen. Promoveert worden / magt ontfangen / te weten / om een vrye konst te mogen oeffenen. Promoveert worden / gevordert worden tot staat.
Prompt, vaerdig / geswind.
Promptitude, vaerdigheyd / geswindheyd.
Promulgateur, verkondiger / voorsteller.
Promulgatie, verkondiging / voorstelling.
Promulgeren, verkondigen / voorstellen.
Pronunciatie, uytspraak / uytspreeking / verklaaring.
Pronuncieren, uytspreeken / verklaaren.
Propagatie, voortplanting / voortspruyting / verbreyding / uytbreyding / voortsetting.
Propageren, voortplanten / verbreyden / uytbreyden / voortsetten / voortspruyten.
Proper, kleyn / dun. Proper, eygen.
Propheet, een voorsegger / waarsegger / die iets voorsegt / in toekomende te sullen geschieden: maar dat het waar is / gebeurt selden / dog loogen is het die meesten tijd / of dubbelsinnig en duyster / is het altijd / dat een voorsegger voorsegt. Want alsser dan eens iet komt te gebeuren / datmen der soo ten naasten by / met wat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

by te doen of met wat af te doen / of wat wonderlijk en onepygentlijk uyt te leggen / toe trekken kan / soo segtmen ja! die man heeft waar voorsegt / al had hyder schoon nimmer van gedroomt. Gelijk sulks de schriften der voorseggers in 't oude verbond-boek genoegsaam te kennen geeven: om de heydense voorseggers of waarseggers niet eens by te brengen. Propheet een verkondiger / een uytlegger / die eenige voorsegging / of eenige schrift uytlegt.

Propheteren, voorseggen / waarseggen / uytleggen eenige voorseggingen / of eenige schrift / verkondigen.

Prophetes, voorsegster / waarsegster. sie Propheet.

Prophetie, een voorsegging / waarsegging / te weten / soo het soo uyt valt / als de voorsegging is. Prophetie, een uytlegging.

Propice, toegedaan / goedgunstig.

Propinquiteyt, nabyheyd.

Proponent, voorstelder / voorhouder. Proponent, een begin leeraar van Gods woord / of voorstelder van sijn leeraar-ampts gaaven / die sijn gaaven de gemeente voorstelt en sik onder de selve laat hooren / om bekwaam geoordeelt zijnde / tot het leeraar-ampt gevordert te werden. 't Welk nu geschied / te weten / tot het leeraar-ampt gevordert worden / niet wanneer iemant geleert en bekwaam genoeg is / en sik lang en breed heeft laaten hooren en sijn gaaven de gemeente heeft voorgestelt: maar wanneer iemant / 't zy hy geleert of niet veel geleert / en bekwaam of niet seer bekwaam is / veel geestelijke kuypers te vriend heeft / dan kan soo een voorstelder / of begin-leeraar / geholpen worden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

den tot een beroep / om leeraar der gemeente / of bedienaar des goddelijke woords te zijn. Alhoewel soo een begin dienaar des goddelijke woords mede wel de schriften verkondigt en uytlegt met kracht soo rekenen de leeraars der gemeente dat evenwel soo niet / dat het met kragt geschied / en waarom? om datter geen jaarlijks geld van komt. Want het geld is seer krachtig / het geeft Gods woord selfs kragt.

Proponeren, voorstellen / voorsetten / voorhouden. Proponeren, voorstel doen / voorstel doen van sijn leeraarampts gaaven / leeraarsampts gaaven voorstellen.

Proportie, evenredenheyd / gelijkmaatigheyd / evenbedeeling / of gelijk deeling.

Proportioneren, evenredigen / vergelijken / gelijk maaken / gelijkmaatigen / gelijkdeelen.

Propoost, voorneemen / voorhebbing / gesprek / begonne rede.

Proposeren, voorstellen.

Propositie, een voorstelling / voorstel / voorsetting / voorhouding.

Propositie van erreur, een voorstel van een misslag in een gewijsde / een voorstelling van misslag. Soek Revisie.

Proprietaris, een eygenaar / die iets eygen toekomt met vol regt.

Proprieteyt, eygenheyd / eygenschap.

Propulseren, voortdrijven / te rugdrijven.

Propulsie, voortdrijving / te rugdrijving.

Prorogatie, uytstel / verlanging / uytsetting / agtervolging / vervolging. Prorogatie, overdaging. Prorogatie, een voorovergeeven versoek.

Prorogatie van Jurisdictie, overdaging van geregtsdwang / dat is een verder uytstrekking van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

regts dwang / wanneer iemand sik onderwerpt een hooger regter / dien hy anders noch niet onderworpen is / of een overgifte van regtsdwang daar by men in de regtsdwang van een hooge regter bewilligt.
Prorogeren, verlangen / uytstellen / langer uyttrekken / uytsetten / uyttrekken / achtervolgen verbolgen.
Proscinderen, snijden / afsnijden / doorsnijden imant met lasterwoorden verscheuren.
Proscriberen, bannen / verbannen / of uytbannen. Proscriberen, te koop doen uytroepen / te koop setten.
Proscriptie, banning / uytbanning / verbanning.
Proscriptie, te koopuytsetting.
Prose, sonder maat / of onmaat / schrift sonder maat / dat is schrift 't welck niet op sekere maat en digt geschreven is / ongedigt schrift.
Prosecutie, verbolging.
Prosequeren, verbolgen.
Prospect, uytsigt.
Prospectie, voorsiening / uytsiening.
Prospereren, overwinnen / veroveren / welvaaren.
Prosperiteyt, welvaart / voorspoed / voorspoedigheyd.
Prospicieren, sien / voorsien / van veers staen toesien.
Prosterneren, nederwerpen / ter aarden werpen / versiaan / vellen / afslaan.
Prostitueren, te vooren bescheyden. Prostitueren, gemeyn maaken / voorstellen sik selven tot hoerery / ten toon stellen sik selven tot schandelijkheyd / verontschamelen.
Protectie, schut / beschut / bescherming / bewaaring / bedekking.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Protecteur, beſchermer / beſchutter / ſchutsheer / beſchermheer / bewaarder / bedekker.

Protegeren, bedekken / beſchermen / beſchutten / bewaaren.

Proteſt, afwijſing / verwerping. Proteſt, wederſpraak / tegenbetuyging / tegentuyg. Proteſt, voorbetuyg / voorbetuyging / antuyging. Proteſt, beklag. Proteſt, vrybetuyg / regtbewaaring / regthoudens voorbeding.

Proteſtant, tegenſpreeker / wederſpreeker / tegenbetuyger / vrybetuyger / die iets 't geen hem dunkt onbillijk te zijn / wederſpreekt of tegenſpreekt / en ſik ſelf iewers van vrybetuygt.

Proteſtatie, vrybetuyging / vrybetuyg / regtbewaaring / regthoudens voorbeding / onſchuldtuyging. Proteſtatie, betuygkennis / tegenſpraak / wederſpraak / wederſpreeking / tegenſpreeking.

Proteſteren, wederſpreeken / tegenſpreeken / verwerpen / afwijſen. Proteſteren, vrybetuygen / regtbewaaren. Proteſteren, voortuygen / antuygen / ankondigen / voorbetuygen. Proteſteren, tegenbetuygen / beklagen / ſik ſelven ergens tegen beklagen.

Protexie. Sie Protectie.

Protocol, een kladboek / een bewerpboek / daarmen het bewerp van een ſchrift in 't klad in ſchrijft / een ſchrijfboek / een ſchrijfrol.

Protocolleren, te boek ſtellen / in 't kladboek ſchrijven.

Prove, ſie Prebende.

Proverbe, ſpreekwoord / ſpreuck / by ſpreuk / ſpreekwijs.

Proviand, voorraad / voorraad van ſpijs en drank / en andere behoeftigheden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Provident, voorsienig.
Providentie, voorsienigheyd / voorsiening.
Provideren, voorsien / toesien en besorgen.
Provincie, een landschap. Provincie betekent ook wel een overheertlandschap.
Provinciale-raad / of Provinciale-raads vergadering / de landraad / landraads vergadering / landschapsraad / landschapsraads vergadering / landsaatigeraad.
Provisie, voorsiening. Provisie, voorraad spijs en drank / en andere nooddruft. Provisie, saakvoerloon / dat is / loon voor het voeren of uytvoeren van een saak. Provisie, middelerwijls / ondertusschen / vooreerst. of Provisie, midderwijlse eysch / dat is wanneer men versoekt / dat ons iets / waar over geschil is / middelerwijl men daarom verder dingtaal voert / sal toegewesen werde. By Provisie, middelerwijls / ondertussche / by voorsiening / voor eerst / by voorraad / tot datter nader in sal versien werden.
Provisie van Justitie te bekomen / middelerwijls regt te bekomen.
Provisioneel, midderlerwijls / ondertusschen by voorraad / vooreerst / tot opseggens toe.
Provisionele possessie, soek Possessie provisioneel.
Provisionele Sententie, sie Sententie provisioneel.
Provisioneel vonnis, sie Vonnis provisioneel.
Provocatie, wederroep / beroeping / beroep / roeping voor een hooger regter / hooger betrek / dat is wanneer iemand een ander / de saak voor een laage regter gedient hebbende / voor een hooger regter beroept / om hun regtsaak wedergeoordeelt te hebben. Provocatie, uytdaaging / uyteyssching / terging / porring.
Provoceren, of Provoqueren, beroepen / wederroe=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

roepen / dat is / voor een hooger regter roepen. Provoceren, beroepen / van verre roepen. Provoceren, beroepen / uytdagen / uyteyſchen / tergen / porren / verwekken.

Prudent, voorſigtigh / wijs / toeſigtig / bedagt.

Prudentelijck / voorſigtelijk / bedagtelijk / wijſſelijk / toeſigtelijk.

Prudentie, voorſiytigheyd / bedagtheyd / toeſigtigheyd / wijsheyd.

Pruyk, ſie Paruyk.

P. S.

PSalm, ſnaargeſang / geſang / lied / 't geen men ſingt of op eenig ſpeeltuyg ſpeelt / het zy dat het is een geeſtelijk geſang / of een waerelds ontugtig geſang. Een geſang of lied is tweederley een geeſtelijk geſang / of geeſtelijk lied / of een waereldlijk geſang / of waereldlijk lied. Een waereldlijk geſang of lied is wederom tweederley / te weeten ſtigtelijk / of onſtigtelijk / of gelijk men ſegt geſchikt of ongeſchikt / of tugtig of ontugtig.

Pſalmboek / een geſangboek / liedboek.

Pſalmen, ſnaargeſangen / geſangen / of liederen. De Pſalmen Davids, of de Pſalmen des Koninglijke Propheet Davids, de ſnaargeſangen of harpgeſangen Davids, of de geſangen Davids, of de liederen Davids, of de liederen of geſangen des Koninghlijke voorſegger Davids. Wilmen nu dat deſe geſangen of liederen ſullen geeſtelijk zijn / of uytmuntend boven andere liederen of geſangen; waarom dan de ſelven met ſoo een baſtaart Griekſe naam / welke de volkome betekeniſſe niet en

heeft / genoemt ? Kanmen dan de selven niet veel beter en eygentlijker op 't duyts noemen de geestelijke liederen of de geestelyke gesangen Davids? of de geestelijke gesangen / of liederen des Koninglijke voorseggers Davids? Ik meen van ja.

P. U.

PUblicatie, een afkondiging / afleesing / dat is / de afkonding of afleesing van eenig bevel der overheyd / waar by die iets gebied of verbied. Publicatie, openbaarmaking.

Publiceren, afkondigen / afleesen / te weten openbaarlijk. Publiceren, openbaar maaken / gemeyn maaken / verspreyden.

Publijcq, openbaar / waereldkundig. Publijcq, 't gemeen eygen / gemeyntlijk / dat is / iets 't welk eygen is de gemeente.

Publijcq instrument, een wettigschrift / openbaarschrift / is een geschrift / 't welk geloofbaarheyd heeft.

Pudicq, schaamtigh / schaamtelijk / eerbaer / kuysch.

Pudicitie, kuysheyd / schaamte / eerbaarheyd.

Pueril, kinderlijk.

Pueritie, kindsheyd.

Puyr, onschuldig. Puyr, suyver / reyn / helder.

Pulluleren, opschieten / spruyten / uytspruyten / voortbrengen / jongebaaren.

Pulpit, een lessenaar.

Pulver, stof. Pulver, buschkruyd.

Pulveriseren, vermorselen / stofmaaken / of tot stof maaken / iets tot kleyn stof stampen.

Punct. sie Point.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Punćten. ſie Pointen.
Punćten van officie. ſie Poinćten van officie.
Punćten van officie, ofte difficulteyten openen. ſie Poinćten van officie ofte difficulteyten openen.
Punćtueel, beſtiptig / geſchiktelijk / net.
Punćtueelijk / beſtiptelijk / van ſtuk tot ſtuk / eng genomen.
Punćtueren, afſtippen / afteykenen.
Punieren, ſtraffen.
Punitie, ſtraffing.
Punt, een ſpits / ſcherpte / of ſcherpe ſpits.
Pupil, een wees / of weeskind / dat is een ouderloos kind welkers vader en moeder geſtorven zijn. Weeskind is ſoo veel te ſeggen als een kind van wee / 't welk ſoo veel te kennen geeft als een kind van droefheyd of beklag / of een beklaaglijk kind / wegens des ſelfs verlies.
Pupillariteyt, minderjaarigheyd / onmondigheyd / is die tijd wanneer een weeskind nog onder voogden of mondborgen ſtaat.
Purgatie, ſuyvering / loſſing / buykſuyveringh / loſſingbuyk loſſing / of een ſuyverdrankje / loſſingdrankje / om den buyk / of 't lijf te ontlaſten en ſuyveren van overvloedige vuyligheyd. Purgatie, ontſchuldiging / verſchooning / ſuyvering.
Purge, verſchooning / ontſchuldiging / verſchooning van noodſuym / dat is een verontſchuldiging als men door nood iets heeft verſuymt.
Purge civil, een dagvaarding van vermeent regt inſtelling. ſiet Mandement om aćtie te inſtitueren.
Purge crimineel, een dagbrief om ſik te ontſchuldigen van een betigte misdaad / is een dagbrief

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

brief van 't hof / waar by iemand / die van eenige misdaad berugt is / den schout / ende een fegelijk dagvaard / om daar van suyver en onschuldig verklaart te worden.

Purgeren, verschoonen / verontschuldigen. Purgeren, suyveren. Purgeren, suyveren den buyk / of 't lijf / lossen / buykloſſen / dat is den buyk als de selve wat verstopt is / suyveren en ontlasten van overvloedige vuyligheyd.

Puriteyt, suyverheyd.

Puriteyn, suyver. Puriteyn, gesuyverde / gesuyverde in de Godsdienst / suyvergeest / die de suyverheyd der Godsdienst drijft / 't welk wel mach wesen: of die sik inbeeld dat hy in syn Godsdienst gesuyvert is van alle doolingen en misslagen: in 't kort wy zijn alemaal gesuyverden of suyvergeesten elk in syn inbeelding / want wie wil gaern ongelijk in die saak hebben?

Purificeren, suyveren / reynigen / reynmaaken.

Purificatie, reynmaaking / suyvering.

Pusillanimiteyt, kleynmoedigheyd / slaphertigheyd.

Putactijf, agtenderwijs / vermeynelijk.

Putrefactie, verrotting / rotting.

Putrifieren, rotten / verrotten.

Puur, onschuldig. Puur, suyver / reyn / helder.

Q. u. A.

QUadraat, vierkant / vierhoek.

Quadragesima, veertigste. Quadragesima, de vasten / de veertig daagse vasten of veertigdaagse spijs verkiesing. Men schrijft / dat Jesus (Behouder) veertig dagen en nachten in de woe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

woestijne heeft gevast sonder eeten of drinken te nuttigen. Na dit voorbeeld hebben de Geeste-lijken vande Roomse Godsdienst mede een veer-tigdagse vasten ingestelt, onder het gan sche volk, niet dat sy die veertig dagen en nachten sonder iets te nuttigen overbrengen, of het volk gebieden de selve sonder eeten te nuttigen over te brengen (want dat soude hen al wat te lang val-len, gelijk 't my ook doen soude, ook vrees ik dat ingeval imant, hy sy wie hy zy, die veertig dagen sonder iets te nuttigen wilde halsstarklijk vasten, dat hy wel tot in eeuwigheyd soude kon-nen vasten, want het eeten soude hem eer veer-tig dagen verloopen waren, al vergeeten zijn) maar sy maaken slechts eenige verkiesing van spijse in die tijd, en al de andere spijsen verbieden sy als dan te eeten wel scherpelijk, ja maaken-der een dood sonde af, indien imandt in die tijd, (ten zy een siek mensch of belufte vrouw) vleesch of eenige andere verbode spijs at. Somtijds eens te vasten en maatig te zijn is niet quaad, wat seg ik niet quaad, ja het is goed, ook gesond: maar wanneer men het malkander als lasten oplegt en soo an verbind, dat men de gemoede-ren der menschen daar mede beswaart, dan is 't quaad, en ook gelijk 't geschied als een Gods-dienst om het oneyndig nogt begonne wesen daar mede te behaagen, dan deugt het immers niet; want dat is een groote verwaantheyd, te seg-gen, God te konnen behagen en dienst te konnen doen met vleesch te eeten van daag, en met visch te eeten morgen: dat heeft immers geen schijn of zijn van Godsdienst, alhoewel 'er in de schrift niet staat wanneer of wat tijd van 't jaar dat het geschied is, dat Jesus die veertig dagen en nach-

 ten,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ten / gevaſt heeft / ſoo ſullen evenwel de Room-
ſe Geeſtelijken wel ſeggen (geloof ik) dat het
op die tijd van 't jaar geſchied is / wanneer ſy de
veertigdagſe vaſten / of liever veertigdagſe ſpijs
verkieſing houden : 't welk wel waar zijn kan/
maar nog alſoo licht geloogen en verſiert.

Quadrant, een vierde deel.

Quadrature, vierkanting.

Quadreren, vierkant maaken / voegen / paſſen.

Quadruplicatie, vierdubbeling / vierdubbelmaa-
king / vierboudigmaaking. Quadruplicatie,
tweede naweer. ſie Quadruplijcq.

Quadrupliceren, vierboudig maaken / met vieren
vermeenigvuldigen. Quadrupliceren, tweede
naweer doen/ dat is / antwoorden op des ankla-
gers tweede tegenweer/ of derde inbrengen.

Quadruplijcq, naweers beveſting / of tweede na-
weer / dat is antwoord van de beſchuldigde te-
gens des anklaagers derde inbrengen. Qua-
druplijcq, vierdubbelt.

Qualificatie, hoedanigmaakingh / hoedaniging/
eernaamgeeving.

Qualificeren, hoedanigen / hoedanigmaaken.
Qualificeren, eernaamgeeven / aenſien gee-
ven.

Qualificeert perſoon, een man van anſien / een
man van ſtaat / of een menſch van aenſien of
ſtaat / een anſienlijk menſch.

Qualiteyt, hoedanigheyd / gedaante. Qualiteyt,
ſtaat / gelegentheyd / anſien / eernaam. Qua-
liteyt, eygenſchap.

Quantiteyt, grootheyd / meenigvuldigheyd/ mee-
nigte / hoe grootheyd.

Quarene. ſie Carene.

Quarenteine. ſie Carene.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Quartein, derdendagſe koorts / die gemeenelijk een langduurige ſiekte is.
Quarriere. ſie Carriere.
Quartier, een vierendeel. Quartier, een wijk of geweſt. Quartier, lijfsgenade.
Quartier-meeſter / een wijkmeeſter.
Quatertemper, viergetijdſche vaſten / is een drydaagſe vaſten / de welcke viermaal des jaars komt / en onderhouden word by die van de Roomſe Godsdienſt.

Q. u. E.

QUerelle, krakkeel / gekijf / twiſt.
Querelleren, krakkeelen / kijven / twiſten.
Querelleus, krakkeelig / twiſtig.
Quereren, beklaagen / klaagen.
Queſteren, verſoeken / opſoeken.
Queſtie, geſchil / twiſt. Queſtie, een vraage / vraagſtuk.
Queſtioneren, ondervraagen.

Q. u. I.

QUidam, een kwant / vent / een die wat ſnaaks is. Quidam, imant / een ſeeker menſch.
Quieſceren, ruſten / beruſten.
Quietude, geruſtheyd.
Quinquenellen, vijfjaarige uytſtelbrieven / ſijn brieven dewelke inhouden een vijfjaarigh uytſtel eens gewijſde.
Quinteſſentie, de hoogſte kragt / diemen uyt eenig ding door konſt krijgen kan.
Quitancie, een handſchrift van voldoening / kwijtſchul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

schulding / bekentenis van voldoening / voldaanbekentenisschrift / waar by imant beken voldaan en betaalt te zijn.
Quiteren, kwijtschulden / ten goede schulden / ontslaan van schuld. Quiteren, verlaaten.

Q. U. O.

QUohier. sie Cohier.
Quote, andeel / hoe veel / maal / werf.
Quoteren, tekenen / antekenen.
Quotisatie, schatting.
Quotiseren, schatten / andeel eyschen / andeelen.

R. A.

RAar, selden / seldsaam / ongemeen. Raar, yl / dun.
Rabat, afslag / afkorting.
Rabatteren, afslaan / afkorten.
Race, afkomst.
Raconteren, vertellen.
Racoutreren, vermaaken / weermaaken / vernieuwen / nieuwmaaken / lappen.
Radiatie, straaling.
Radicaal, wortelig / gewortelt / oorsponkelijk.
Radiceren, wortelen / inwortelen.
Raffineren, suyveren / louteren / doorlouteren.
Raillerie, gekkerny / boert.
Railleren, gekken / boerten.
Raka, ydel / ledig. Dit woord Raka, staat onovergeset by Matheus in sijn 5. hoofdstuk / het 22. afdeelsel / alwaar de Behouder (Jesus) segt. Wie tot sijn broeder segt ydel of ledig / (raka) dat is / ydel of ledig mensch / die sal strafbaar

baar zijn door den grooten raad: maar wie segt/ gy sot of dwaas/ (môrè) sal strafbaar zijn door het rooverdals buyr. (gehinnams-buyr) Wat onderscheyd datter veel is tusschen die twee woorden raka en môrè het eene is Syrisch/ het ander Griecks/ dat weet ik niet of dat sie ik niet: want het eene betekent ydel of ledig/ dat is/ een ydel of ledig mensch van reden/ die geen reden heeft/ dat is/ een sot of dwaas/ het ander betekent sot of dwaas/ dat is/ mensch die ledig of ydel van reden is of geen reden heeft/ 't welk omtrent over een uytkomt. Wat voor een straf dat dat is/ die sal strafbaar sijn door het rooverland/ of rooverdal des buyrs: gelijker eygentlijck in de grondtaal staat/ dat weet ik ook niet. In 't nederduyts staan die woorden εἰς τὴν γεένναν τοῦ πυρός, eis ten geennan tou puros, overgeset/ door het helsche buyr. Maar de woorden hebben die beteknisse niet. sie Gehenna.

Ramasseren, vergaderen.

Rampart, een wal.

Ranckeur, haat/ geveynstheyd.

Rancune. sie Ranckeur.

Rantzoen, of Ransoen, verlossing/ versoening/ losgeld.

Rantzoenen, of Ransoenen, lossen/ verlossen/ vryen/ of bevryen/ versoenen.

Rantzoeneren, of Ransoeneren, losgeld op setten op iemant/ losgeld stellen op imant/ lossen/ verlossen.

Rapiamus, mengelmoes/ t'saamenmenging van veel dingen.

Rappel, herroep/ wederroeping.

Rappelleren, herroepen/ wederroepen.

Rapport, bescheyd/ verhaal van sijn wedervaa-

ren/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ren/ verslag/ anbrenging/ overdragt.
Rapporteren, bescheyd brengen/ verhaal doe van sijn wedervaaren/ verhaalen sijn weder vaaren/ verhaalen tets 't geen men verrig heeft/ overslag doen/ anbrengen/ overbren gen/ andraagen/ overdraagen.
Rapporteur, anbrenger/ overbrenger/ overdraa ger/ verhaaler/ verhaaler van sijn wedervaa ren/ bescheyd brenger iemand die in besendig om iets te verrigten gesonden is/ die wederko mende aan die hem gesonden hebben zijn we dervaaren verhaalt.
Rapporteur, werd somtijds genomen voor een in- besending gesonde rechter/ of inbesending ge- sonde raadsheer/ die wederkomende aan den gantschen raad sijn wedervaaren verhaalt.
Rapt, roof/ schaaking.
Rarefactie, veryling/ dunmaaking/ verdun- ning.
Rariteit, seldsaamheyd. Rariteit, iets ongemeen kostelijk/ kostelijkheyd.
Raseren, vernielen/ afschrabben.
Rate, behoorte/ andeel. Na-rate, na andeel/ na behoorte.
Ratificatie, bekrachtiging/ gestadiging/ bevesti- ging/ van waarde houding.
Ratificeren, bekrachtigen/ bevestigen/ gestadi- gen/ van waarde houden.
Ratiocinatie, redeneering/ redevoering.
Ratiocineren, redeneeren/ redevoeren.
Rationaal, redelijk.
Rauactie, eerste regtelijke opspraak/ of antaal/ die te vooren nog voor geen andre regter heeft ge- dient/ eerste voor regt betrekking/ of eerste op- spraak/ die iemand doet/ als hy een ander voor de

de eerstemaal gedagvaard heeft voor den regter.

Ravalleren, slinken / sakken.

Ravelijn, of Raveling, een bolwerk / halvemaan / die buyten een stad tot bescherming en versterking des stads gelegt word.

Raveltissement, onderlinge maaking tusschen man ende vrouw.

Rayeren, uytschrabben / uytdoen / uytveegen.

R. E.

Reaal, een atheense vierendeellootş / gemeenelijk een Konings penning. Reaal, een vierdehalvestuyvers penning / of een stuk geld van driestuyvers en een half. Reaal. sie Royaal.

Reaalijk. sie Royaalijk.

Realiseren, bestaan / in wesen zijn.

Realiteyt, saakelijkheyd / daadelijkheyd.

Reaudieren, herhooren / wederhooren / op nieuw hooren / overhooren.

Reauditie, herhooring / wederhooring / overhooring. Reauditie, herhooring eenes gewijsde / wederhooring eenes gewijsde / herhandeling eenes gewijsde / of een beroep van herhooring eenes gewijsde / is een beroep van een gewijsde van het minder getal der regters / of voor 't hof van de raadsheeren op de rol sittende / gewesen / aan de volle vergadering van den raad.

Rebel, wederspannig / oproerig / afvallig / hartnekkig. Rebel, wederspannige / oproermaaker / oproerder / afvallige.

Rebelleren, wederspannig zijn / oproermaaken / tegenspannen / opstaan tegen iemand / afvallen.

Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Rebellie, oproer / oproermaaking / wederspannigheyd / tegenspanning / afvalligheyd / opstant tegens iemand.
Rebours, averegts / verkeert.
Recapitulatie, hoofddeeling / hoofdstuk deeling / wederhaaling der hoofdstukken / vertelling.
Recapituleren, hoofd deelen / hoofdstukdeelen / wederhaalen de hoofdstukken / vertellen.
Recederen, aarselen / afwyken.
Recenseren, overrekenen / narekenen / overtellen / optellen / oversien.
Recensie, optelling / narekening / overrekening / overtelling / oversiening.
Recepisse, ontfang / ontfangbrief / een verklaringe datmen iet ontfangen heeft.
Recept, een inneemsel briefje / inneemsel voorschrijving / geneesmiddel voorschrijving / dat is / een briefken waar op een geneesmeester iets voorschrijft tot hulp van een kranken. Recept, een inneemsel / 't geen voor een sieken toebereyd is om in te nemen. Recept, ontfanging.
Receptacle, een begrypplaats / verblijfplaats / vertrek / vertrekplaats / schuylplaats.
Receptie, ontfanging / wederneeming / neeming / wederkrijging / anneeming.
Reces, weggang / afscheyd / afwijk / uytstel.
Recessie, afwyking / weggaaning / afscheyding / aarseling / deynsing / te rug deynsing.
Recesseren, in regt voordraagen.
Recherche, ondersoek
Rechercheren, ondersoeken / opsoeken.
Recidive, weervallend / weerinstortend / gelijk iemand uyt sijn siekbed opgestaan zijnde / en meynende dat de siekte geneesen is / weerder instort / of weder valt in siekte.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Recipe, neemt / dit is het eerſte woord van de inneemſel briefjes / die de geneesmeeſters ſchrijven. Recipe. ſie Recept. Recipe, ontfangt/ neemt aan. Recipe, ontfanging.

Recipieren, wederneemen/ wederkrijgen/ nemen/ anneemen/ontfangen. Recipieren, inhouden/ belooven/ verhaalen.

Reciprocatie, weerkeering.

Reciproceren, weerkeeren.

Reciproque, onderling/ wederzijds/ weerkeerlijk/ over en weer/ heen en weer.

Reciſie, affnijding.

Recit, verhaal / opſegging.

Recitatie, verhaaling / opleeſing / opſegging.

Reciteren, verhaalen / opſeggen / opleeſen.

Reclamatie, wederroeping / tegenroep / wederſpraak / tegenſegging.

Reclameren, wederroepen / tegenroepen / tegenſeggen / wederſpreeken.

Reclamanten, wederſpreekers / tegenſpreekers / tegenſeggers / tegenroepers.

Reclinatie, afbuyging/ afwijking / nederlegging/ nederbuyging / nederhelling.

Reclineren, afbuygen / afwijken / nederbuygen / nederleggen / nederhellen.

Recogneren, erkennen / herkennen / wederomkennen.

Recognitie, erkenning / herkenning / erkentenis/ herkentenis / wederoverſiening / verbetering.

Recognoſceren, erkennen/ herkennen / wederomkennen / wederoverſien / verbeteren.

Recognoiſſance, erkentenis / herkentenis / erkenning / herkenning.

Recolement, overhooring / wederhooring / overſiening.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Recolement van getuygen / naarder ondervraging der getuygen / of wederhooring der getuygen: geschied als de getuygen nader ondervraagt en be-eedigt worden.

Recolement van rekening / herrekening / oversiening der rekening / rekenings weeroversiening, als een rekening ten tweede maal oversien word.

Recoleren, herhooren / overhooren / wederhooren / oversien.

Recoleren de getuygen / getuygen wederhooren, de getuygen herhooren / of de getuygen voor de tweedemaal hooren / de getuygen nader ondervraagen: 't welk geschied / als sy hun getuygenisse sullen be-eedigen.

Recoleren een rekening / een rekening weder oversien / herrekenen.

Recollatie, wedervergelijking.

Recommandabel, prijselijk / anprijselijk.

Recommandatie, beswarenisse / beswaaring / nieuwe besetting / nieuwe bekommering / dat is / wanneer een schuldeyscher sijnen schuldenaar / by anderen bekommert of beset zijnde / uyt een nieuwe oorsaak verder wil vasthouden. Recommandatie, anbeveeling / anprijsing / voorschrijving / gebiedenis.

Recommandatie brieven / brieven van voorschrijving / voorschrijving brieven / waer by men een goed vriend of ander bekende an een ander goed vriend of bekende / te weten / auwelke de brief geschreven word / anprijst of anbeveelt / ten dien eynde / dat hy die vriend of bekende / welke de brief brengt / sal eenige vriendschap bewijsen / en in dese of geene saak de behulpelijke hand bieden.

Recommanderen, anbeveelen / anprijsen / in beveе-

veelen. Ik recommandeer my in u goede gratie, ik beveel my in uwe goede gunst.

Recompens, vergelding.

Recompensabel, vergeldelijk.

Recompensatie, vergelding.

Recompenseren, vergelden.

Reconciliabel, versoenbaar.

Reconciliatie, versoening / vereeniging.

Reconcilieren, versoenen / vereenigen.

Reconvenieren, wedereysschen / wederomeysschen / tegeneysschen / tegeneysch doen / met weder regt ansprecken / wederomspreeken. Reconvenieren, wedersaamenkoomen / wedertegenkoomen.

Reconventie, wedereysch / of tegeneysch / die een gedagde (sonder dagbrief te behoeven) doet / tegens den geenen die hem doet dagvaarden / wederregtsvordering. Reconventie, wedersaamenkoming / tegenkomst / tegenkooming / weersaamenkomst.

Reconventie doen / wedereysch doen / of tegeneysch doen / met wederregtanspreeken.

Recordatie, herdenking / geheuging.

Recorderen, herdenken / geheugen.

Recours, toevlugt / hergang / wederloop / wederkeer.

Recouvrement, verovering / weerkrijging / verhaaling.

Recouvreren, veroveren / wederkrijgen / verhaalen.

Recreance, of Recreantie, wedervertrouwing / toevertrouwing. sie Recrendentie.

Recreatie, vermaak / vermaakelijkheyd / verlustiging / ververschiing.

Recreatijf, vermaakelijk / geneuggelijk / verlustelijk.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Recredentie, wederbertrouwing/ toebertrouwing, bertrouwing. Recredentie, een voorafgewesen besit / of middelerwijlsbesits toewijsing / toewijsing van middelertijds besit/ dat is/ wanneer een regter iemand toewijst het voordeel van het middelertijds besit van eenig goed / dat is/ middelertijds men daarom dingtaalboert wie de geregtiste is/tot den eygenheyd van dat goed:gentelting van eenig ding door toelaating des rechters.

Recreeren, vermaaken/ verlustigen/ wederom opmaaken / verbarschen en wederom doen groeyjen / doen bekomen.

Recreut of Recruyte, verbarsching / verbulling / volmaaking.

Recreuteren of Recruyteren, verbarschen/ verbullen/ volmaaken.

Rectificatie, regtmaaking. Rectificatie, loutering / suybering / suybermaaking.

Rectificeren, regtmaaken. Rectificeren, suyberen / suybermaaken / louteren.

Rectitude, regtheyd.

Rectoor, bestierder. Rectoor, opperschoolmeester / schoolbestierder.

Recuil, versaam/versaameling. Recuil, een kort verhaal. Recuil, vergadering.

Reculeren, aarselen.

Recuperatie, verovering / wederkrijging.

Recupereren, wederkrijgen / veroveren.

Recusant, onwillig / weygerend.

Recusatie, weygering.

Recuseren, weygeren.

Redargueren, wederleggen/ overtuygen / overreden / bewijsen.

Redargutie, wederlegging / overreding / overtuyging/ bewijsing.

Redem-

Redemptie, dꝛykoop/ verloſſing/ afloſſing.
Redevabel, ſchuldig/ ſchuldbaar.
Redhibitie, wedergeeving/ weeroverneemingh/ weeromgeeving.
Redhiberen, wedergeeven/ weeromgeeven/ iets 't welk men gekocht heeft weerom geeven om datmer eenig gebꝛek an bevint.
Redhibitoire actie, opſpꝛaak van weerovernee-ming/ of opſpꝛaak van weeromgeeving van ee-nig gekocht goed/ het regt van opſpꝛaak van een kooper op den verkooper om eenig verkogt goed/ 't welk men bevint niet te zijn gelijk 't behooꝛt/ weerover te neemen/en den koopſchap weder uyt te keeren.
Redigeren, maaken/ ſtellen/ ſchikken/ by een ver-gaderen/ wederom bꝛengen/ met geweld dꝛyven.
Redimeren, verloſſen/ vꝛykoopen/ afloſſen/ we-deromkoopen/ vergelden.
Redintegratie, weder in 't geheel bꝛenging/ herſtel-ling/ vernieuwing/ verbarſching.
Redintegreren, weder in 't geheel bꝛengen/ herbat-ten/ herſtellen/ vernieuwen/ hermaaken/ weder-om beginnen.
Rediten, herſeggingen/ wederſeggingen/ zijn din-gen die alleens geſegt zijn.
Reditus, inkomſt/ jaarlijkſe inkomſt van imants goederen. Reditus, wederkomſt.
Redondatie, overvloeping/ terugvloeping.
Redonderen, overvloepen/ hervloepen/ te rugh vloepen.
Redonneren, wedergeeven.
Redoublement, een verdubbeling/ weerverdubbe-ling.
Redoublement van interdict, wederepſchdoening/ tegenepſchdoening/ is/ wanneer een gedaagde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

in saaken van besit/ voorsteld dat hy selver in he besit is/ en daar in wil gestyft werden/ en Redoublement van interdict, tegenverboddoening/ is wanneer een gedaagde/ iets zijnde verboden i saaken van besit/ wederom van sijner zijde tege verbod doet.

Redoubleren, verdubbelen/ dubbelmaaken/ tweevoudigmaaken.

Redres, herstelling/ herschikking.

Redresseren, herstellen/ herschikken.

Reducent, weeromleyder/ herleyder/ afkorter/ af trekker. Reducent, beroeper van een uytspraak

Reduceren, wederom leyden/ herleyden/ afkorten aftrekken. Reduceren, beroepen van een uyt spraak van goede mannen an den regter.

Reductie, beroep van een uytspraak/ of beroep va een seggenschap/ dat is/ een beroep van een uyt spraak van gewillekeurde regters an schepenen of aan den hove / of een beroep van een seggen schap van goede mannen an de regters/ of an de hove. Wanneer door beroep an den hove of ander regters/ van een uytspraak by gewillekeurde reg ters / of van een seggenschap by goede manne gedaan/ de selve werd gebragt tot 't geene gewi lekeurde regters of goede mannē hadden behoo ren te seggen/ of wanneer iemand/ niet te vrede sijnde met den gedaane uytspraak / of seggen schap/ daar van beroept voor den regter of voor hof. Reductie, afkorting/ aftrekking/ tot minder getalbrenging/ of herstelling van een meerder to een minder getal/ dat is/ wanneer men een meer der getal door aftrekkingh wat vermindert e brengt tot kleynder getal/ of Reductie, laage setting/ vermindering/ als men iets/ 't zy geld winst of iets anders/ 't geen men agt te hoog t

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

koopen/ wat vermindert en laager set. Reductie, wederomleyding / wederleyding / herleydingh/ herbrenging.
Reduplicatie, verdubbeling/ dubbelmaaking/ tweevoudig maaking.
Redupliceren, verdubbelen/ dubbelmaaken/ tweevoudigmaaken.
Reeel, saakig.
Reeele actie, antaal regt / antaal op eenig goed. soek Actie op eenig goed.
Reële executie. sie Executie paraat.
Reeele statuyt. sie Statuyt reeel.
Reeelijk, saakelijk / daadelijk / waarlijk / in der daad.
Reeeliteyt, saakelijkheyd/ daadelijkheyd.
Refactie, herdoening.
Refectie, voeding / verbarsching / verfrisschingh/ verstelling / vermaaking / verheuging / verblijding.
Referendarien, overbrengers/ verhaalers/ anbrengers/ overdraagers. sie Rapporteur.
Refereren, verhaalen / bybrengen / angedraagen sik tewers an/ betrekken/ gelijk zijn.
Reficieren, hermaaken / vermaaken / verstellen/ verbarschen/ verheugen/ verblijden.
Refineren. sie Rafineren.
Reflecteren, verbuygen/ ombuygen/ wederomkeeren/ afkeeren/ weerbuygen.
Reflexie, of Reflectie, weerbuyging/ verbuyging/ ombuyging/ afkeering/ weerslag.
Reformant, beroeper / beroeper van klaaring / die van een gewijsde des laage regters beroept an de hooge regter / doch die ondertusschen het gewijsdes laage regters onder borgtogt moet voldoen. sie Reformatie.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Reformateur, hermaaker/ herſtelder/ een die iets een ander geſtalte of gedaante wedergeeft/ of die iets herſtelt of hermaakt.

Reformatie, klaaring/ beroep van klaaring/ is een beroep van een gewepsde des laage regters tot een hooge regter/ midts het ſelve ondertuſſchen voldoende onder borgtogt/ een beroep van klaaring/ of verklaring/ te weten/ de wettigheyd of onwettigheyd van 't voorgaende gewijsde. Reformatie, herſtelling/ hermaakingh/ andergeſtaltgeeving/ of ander gedaantgeeving/ ſuyvering.

Reformeerde religie. ſoek Gereformeerde religie.

Reformeeren, herſtellen/ hermaaken/ eenig ding wederom geſtalte of gedaante geeven. Reformeeren, ſuyveren. Reformeeren, verſoeken van een hooger regter herſteld te werden en verbetert te hebben een gewijsde/ dat van een laager regter tot nadeel geweſen is/ dat men verklaaring noemt.

Refractie, verbreeking. Refractie, wanſchaduwing/ of ſchaduw verbreeking.

Refrenatie, betooming/ beteugeling/ breydeling/ bedwinging.

Refreneren, betoomen/ beteugelen/ breydelen/ bedwingen.

Refreche, verbarſching.

Refrecheren, verbarſchen.

Refriceren, weeropwrijven/ weeropkrabben. Refriceren, hervatten/ van nieuws by de hand neemen/ vernieuwen.

Refrigeratie, verkoeling.

Refrigoreren, verkoelen.

Refringeren, verbreeken.

Refriqueren. ſie Refriceren.

Refu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Refuge, toevlugt.
Refulgeren, wederschijnen / weerschijnen / seer schijnen.
Refunderen, vergelden / opbrengen / betaalen de gedaane kosten. Refunderen, gieten / uytgieten / storten uytstorten.
Refus, of Refuys, weygering.
Refuseren, weygeren / afslaan / verwerpen.
Refusie, weygering Refusie, opbrenging / vergelding / betaaling van kosten.
Refutatie, wederlegging / wederleg / tegenseggging / berisping / verwerping.
Refuteren, wederleggen / tegenseggen / berispen / straffen / verwerpen.
Regaal, Koninglijk / Vorstelijk / of heerlijk.
Regalien, Koningsregten / of Koninglijke voorregten / heerschapsregten / of heerschaps voorregten. Regalien, Koninglijke goederen / of Vorstelijke goederen / heerlijke goederen. Regalien, betekent ook wel heerlijke gesteeltijke goederen.
Regard, opsigt / ansien / anschouw / anmerkingh / agtneeming.
Regarderen, ansien / anschouwen / anmerken / agtneeming / opsien.
Regel, een rije / een rigtsnoer / maatstok / streep / schik / stel / voeging.
Regeneratie, wederbaaring / wedergeboorte.
Regenereren, wederbaaren.
Regent, bestierder / heerscher / voogd / landvoogd / rijksvoogd.
Regente, bestierster / heerscherse / voogdesse / landvoogdes / rijksvoogdes.
Regeren, bestieren / heerschen.
Regime, bestier / heersching / beheersching / heerschappy.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Regiment, bestier / heersching / beheersching / heerschappy. Regiment, een bende / krijgsbende / of bende krijgsvolk / is een hoop oorlogsvolk / bestaande in tien of twalef vaandelen volks van oorlogen / en ieder vaandel volks is sterk 80. 100. 150. 200. of somtijds 300. man.

Register, een tafel / bladwijser. Register, een rol / lijste. Register, een blaffert / schrift waarhande / opschrijving.

Registreren, opschrijven / schriftwaarhanden.

Reglement, schikking / rigting / narigtingh / voeging.

Regleren, schikken / voegen.

Regneren, heerschen / bestieren.

Regredieren, te rug treeden / agterwaarts gaan / wederom gaen / wederom keeren.

Regres, verhaal / of verhaal op een ander. Regres, te rug tred / te rug treding.

Regret, berouw.

Regretteren, leeddraagen / berouw hebben.

Regt van preferentie, voorgank regt / regt van voorgang / regt van voordeeling / regt van voorstelling. Voorgangregt is / dat iemand voorregt heeft om eerst betaalt te moeten werden voor andere schuldeyschers / uyt des schuldenaars boedel en goederen. Regt van voorstellingh is / dat iemand booven een ander gestelt word.

Regulair, geschikt / gevoegt / wel op een rije gestelt / wel op een gepast.

Reguleren, schikken / voegen / bestieren.

Rehabiliteren, wederom bequaam maaken.

Reine, Koningin.

Reinemere, Koninginne moeder.

Reiteratie, herhaaling / hervatting.

Reitereren, herhaalen / hervatten / wederom seggen

gen dat men eens geſegt heeft.

Rejecteren, verwerpen.

Rejectie, verwerping.

Rejicieren, verwerpen/ wederom werpen.

Relacheren, verſlappen/ laaten ſlippen/ loſlaaten.

Relaas, een verhaal/ verhaal van verrigting/ vertelling.

Relate, opſigtelijk/ met een opſigt ergens op.

Relateren, verhaalen / vertellen / verhaalen ſijn wedervaaren / verhaalen iets 't geen men verrigt heeft.

Relatie, vrrhaaling/ verhaal/ verhaal van verrigting/ vertelling. Relatie, opſigt / onderling opſigt tuſſchen eenige dingen/ betrekking.

Relatijf, vertelbaar / verhaalijk / betrekkelijk/ opſigtelijk.

Relaxatie, ontſlaaging/ loſſing / ſlaaking/ ontloſſing/ verſpreyding/ ontſpanning.

Relaxeren, loſſen / ontloſſen/ ontſlaan. Relaxeren, ſlaaken / los en ſlapmaaken / ontſpannen. Relaxeren, verſpreyden/ wijtuytſpreyden.

Relegateren, wedermaaken/ weder beſpreeken/ iemand weder iets by uyterſtewil maaken.

Relegatie, verbanning / uytbanning / verſending/ wegſending. Relegatie, wedermaaking/ wederbeſpreeking / dat is/ als iemand iets by uyterſtewil een ander / die hem iets gemaakt heeft / wedermaakt/ of beſpreekt.

Relegeren, bannen/ uytbannen / wegſenden / verſenden / wederom ſenden / verwijſen op een ſeker plaats te vertrekken.

Relevatie, opheffing / wederopheffing/ opligting/ verligting.

Releveren, opheffen/ opbeuren/ opligten / verligten / ontheffen. Releveren, herſtellen / herſtel-

stellen in sijn geheel.

Relictie, agterlaating.

Relief, herstelling/ stelling in 't geheel / herstelling in sijn geheel / herstelbrief / waar by men aan het hof versoekt herstelt te werden in sijn voorgaande staat / als men in sijn regtsaak iet versuymt of nagelaaten heeft te doen / datmen had behooren te doen opsen tijd / waar door men vervallen was van sijn regt. Relief, ophebe / opheffing/ opligting/ verligting.

Relief tegens de indebite verheffing / herstelling in sijn geheel tegens de onbehoorlijke en ontijdige verkrijging van een dagbrief / of een herstelbrief tegens de onbehoorlijke en ontijdige verkrijging van een dagbrief/ waar by iemand versoekt herstelt te werden in zijn geheel / tegens de schade en nadeel die hy anders te verwagten had upt de onbehoorlijke en ontijdige verkrijging des daghbriefs.

Relief tegens de indebite interjectie van de appellatie, herstelling tegens de onbehoorlijke inbrenging des beroeps / dat is / als men herstellingh versoekt / wanneer men het beroep niet op de behoorlijke tijd ingebragt heeft.

Relief tegens de indebite exploiteringe van de appellatie, herstellingh tegens de ontijdige verwittiging des beroeps / of herstelling in zijn geheel tegens de ontijdige bekentmaaking des beroeps/ dat is/ als men herstelling versoekt / wanneer de deurwaarder van onsent wegen de gedaghde het beroep niet tijdelijk genoegh en heeft geboodschapt.

Relievement, ontheffing/ verheffing/ verligting.

Religie, Godsdienst / dienst Gods / is de dienst waarmede een ider God soekt te behaagen of te ee=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

eeren. Dit geſchied al op veelderley wijſe onder de menſchen: want daar zijn al vry veelerhande Godsdienſten. En elk volk / dat een andere Godsdienſt heeft als andere volkeren / meynt en gelooft / dat ſijn wijſe van Godsdienſt de beſte is en Gode angenaamſt / ja het meynt en gelooft het niet alleenlijk / maar ſalt ook beweeren en ſtaande houden / niet met reden en waarheyd / die uyt God zijn / maar met geweld van vuyr en ſwaerd / galg en rad. En elk vloekt en ſcheld den ander om 't ſeerſt voor ongeloovig en godloos / om datter ſoo effen op een ſtipken geen overeen-koming is in de Godsdienſt of in eenig gevoelen de Godsdienſt raakende. Een groot bewijs voorwaar / dat de regte redelijke Godsdienſt niet inde waereld is: want die had niet van noode door gewelt ſtaande gehouden te worden. Ik kan ook niet bevroeden / uyt onderſoeking der ge-ſchiedenis boeken / datſer immer geweeſt is. En 't ſtaat te duchten / datſer in eeuwigheyd ligt niet komen ſal. Want kan ook iemand / die ſijn even menſch haat / een redelijke Godsdienſt hebben? in dien neen: gelijk 't inder daad is. Als dat dan een ider ſik ſelf wat nauwer toepaſte / ſoo ſoude dat vervolgen / ſchelden en laſteren wat ophou-den / en ſtont dan te hoopen / datter een redelijke Godsdienſt inde waereld mogt komen.

Religie Catholijk. ſie Catholiſche religie.

Religie Gereformeert. ſoek Gereformeerde religie.

Religieus, godsdienſtig / godspligtig / geeſtelijk.

Religieuſen, geeſtelijken / godsdienſtigen. Men-ſchen die een geeſtelijk leeven leyden / afgeſondert en afgeſcheyden van andere menſchen.

Reliqua, oplegging van 't kort / of bylegging van 't geen der te kort komt / dat iemant by ſlot van re-ke-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

kening schuldigh blijft. Reliqua, overblijffel/ overschot.

Reliquien, overblijffelen/ die ievers van overig zijn gebleven. De geestelijken van de Roomsche Godsdienst hebben onder hun veel overblijffelen van verstorvene heyligen soo sy seggen/ welke overblijffelen sy als heylige dingen in groote waarden houden. Dog wat waardye of heyligheyd in soodanige bodderye zijn/ weet ik niet/ en als ik na waarheyd en rede spreeken sal/ soo en kan ik'er niets in sien.

Remarqueren, anmerken/ agtneemen.

Rembourseren, weerbetaalen/ weeruytgeven/ verschieten/ uyttellen.

Remedie, tegenmiddel/ hulp/ raad/ helpmiddel/ of hulpmiddel/ heelmiddel/ of geneesmiddel.

Remedieren, weder te regtbrengen/ helpen/ heelen/ geneesen.

Rememorieren, herdenken/ weerverhaalen/ eerinneeren.

Reminiscentie, herdenking/ geheugenis.

Remis, of Remissie, vergiffenis/ vergeeving/ doodslags vergiffenis/ de gunste van een vorst/ waar by een die een manslag gedaan heeft/ sijn straffe werd vergeeven.

Remissie, oversetting/ oversending/ overmaking/ verslapping. Remissie, ontlossing/ verligting/ aflaating. Remissie, quijtschulding/ ten goede schulding/ vergiffenis/ aflaat/ vergeeving. Remissie, doodslags vergiffenis. sie Remis.

Remissie debatteren, brieven van doodslags vergiffenis wederspreeken.

Remittent, verwerper eenes wisselbriefs/ afwijser eenes wisselbriefs/ die een wisselbrief weder te rug send/ en weygert die te anvaerden en te betalen. Re-

Remitteren, wederſenden / wederom ſenden / te rug ſenden / overſenden / overſetten / overmaaken. Remitteren, verwerpen laaten / afſlaaten / nederwaarts laaten hangen. Remitteren, vergeeven / quijtſchulden.

Remonſtrant, betooner / anwijſer / die iets betoont of anwijſt waar en klaar. Remonſtranten, zijn de uytgeſtootene uyt de herſtelde Godsdienſt. ſie Contraremonſtrant.

Remonſtrantie, betooning / vertoog / vertooning.

Remonſtreren, betoonen / vertoonen / vertoogen.

Remors, knaaging / wroeging.

Remotie, wegdoening / wegneeming / afwending / afweering / verſchuyving.

Removeren, wegdoen / wegneemen / weeren / afweeren / afwenden / verſchuyven.

Rempart, een wal / bolwerk.

Remueren, roeren / verroeren / beweegen.

Remunerateur, belooner / vergelder.

Remuneratie, belooning / vergelding.

Remunereren, beloonen / vergelden.

Rencontre, ontmoeting / wedervaaring / bejegening / tegenloop.

Rencontreren, ontmoeten / bejegenen / wedervaaren / tegenloopen.

endant, rekeninghouder / boekhouder.

Renfort, verſterking.

Renommee, vermaartheyd / benaamtheyd.

Renommeren, vermaartmaaken / benaamtmaaken / vermaaren.

Renonciatie. ſie Renunciatie.

Renoncieren, of Renonceren. ſie Renuncieren.

Renovatie, de tweede anmaaning / of tweede vermaaning / die een deurwaarder doet an de geene die een gewijſde tot ſijn nadeel heeft / om het

ſelve

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

felve te voldoen. Renovatie, vernieuwing/ ver verſching.
Renoveren, vernieuwen/ ververſchen.
Renouvelleren, vernieuwen.
Rente, inkomſt/ jaerlijkſe inkomſt diemen van ſijn goederen krijgt. Rente, geldswinſt/ jaarlijkſe geldswinſt/ diemen van 't uptſetten/ of upleenen van ſijn geld krijgt. Sijn rente leeven/ van ſijn inkomſt leeven/ vande jaarlijkſe inkomſt en vrugte van ſijn goederen leeven/ van ſijn geldswinſt leeven/ vande jaarlijkſe geldswinſt van ſijn op geldswinſt geſettegeld/ ſonder koophandel of iets anders om te winnen te doen/ leeven.
Rentenier, inkomſtleever/ geldswinſt leever/ die van ſijn inkomſt/ of geldswinſt leeft.
Renvers, omkeer. Renvers, omkragtiging. ſie Acte van renvers.
Renverſaalbrieven/ wederblijkbrieven/ onkrachtingbrieven/ tegenblijkbrieven/ ſijn eenige brieven of geſchriften/ waar door eenige andere brieven of ſchriften onkragtig gemaakt worden. ſoek Acte van renvers.
Renverſaal, of Renverſaalſchrift. ſoek Acte van renvers.
Renvenſeren, verkeeren/ omkeeren.
Renverſie, verkeering/ omkeering.
Renvoy, overwijſing na den dagelijkſchen regter/ ſending tot den onderhoorigen regter/ ontſlaaging van een vreemde regtbank/ dat is/ een verſet waar by een gedaagde verſoekt ontſlaagen te worden van den regtbank daar vooren hy geroepen is/ ende geſonden te werden naar ſijn dagelijkſchen regter. Renvoy, overwijſing/ verſending/ wederſending/ ſending.
Renvoy aan goede mannen/ overwijſing aan goede man-

mannen/ dat is/ wanneer de regter de regtsple-gers wijſt an goede mannen / om de ſaak af te doen.

Renvoyeren, verſenden/ wederſenden. Renvoyeren, overwijſen na den onderhoorigen regter/ ſenden tot den dagelijkſchen regter/ of overwijſen an goede mannen.

Renunciatie, opſegging / ontſegging / affegging/ afſtaaning. Renunciatie, verkondiging/ verklaring/ wederſegging/ wederboodſchapping.

Renunciatie van het beneficie ſenatus conſulti velliani, afſtant van het voorregt van onanſpraakelijkhepd in borgtogt ſaaken/ of andere verbinteniſſen. Een vrouw en is niet anſpraakelijk in regte/ of verbonden / upt ſaake van borgtogt/ of andere verbinteniſſen : ten zy ſy alvoorens heeft afſtant gedaan van haar vergunt regt van onanſpraakelijkhepd.

Renunciatie van reauditie, opſegging van herhooring eenes gewijſde/ afſtant van herhooring van gewijſde te verſoeken. ſie Reauditie.

Renuncieren, of Renunceren, opſeggen/ affeggen/ ontſeggen / afſtaan. Renuncieren, wederboodſchappen/ boodſchappen/ wederſeggen/ verkondigen/ verklaaren.

Reparatie, vermaaking / hermaaking / vernieuwing/ vergoeding/ herſtelling/ wederregting.

Reparatie van attentaten, herſtelling van alle daadelijkhepden / wederregting van alle nieuwighepden/of wederregting van alle daadelijkheden/ die by iemand tegen het verbod van een regter zijn gepleegt.

Repareren, vermaken / wedermaken/vernieuwen/ vergoeden/ herſtellen/ in ſijn eerſte ſtaat ſtellen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Repartieren, verdeelen.

Repartitie, verdeeling/ deeling/ bedeeling/ andeel.

Repelleren, verdrijven/ te rugdrijven/ afkeeren.

Repeteren, verhaalen/ herhaalen/ wederverhaalen/ wederepschen/ weerbegeeren.

Repetitie, verhaaling/ herhaaling/ wederverhaaling/ wederepsching.

Replicate, antwoordelijk/ weerbouwiglijk. Replicatie, tegenweerlijk.

Replicatie, ontbouwing/ herbouwing/ omwending. Replicatie, herhaaling/ wederlegging/ wedersegging/ wederantwoord/ verantwoording. Replicatie, tegenweer. sie Replijk.

Repliceren, tegenweer doen/ tegenweeren/ wederleggen/ wederantwoorden/ wederseggen/ verantwoorden. Repliceren, omwenden/ herhaalen/ ontbouwen/ herbouwen.

Replijk, tegenweer/ wederantwoord/ tegenweer is het tweede seggen van een epscher/ waar mede hy des gedagdens antwoord wederlegt. Replijcq, verantwoording/ wedersegging/ wederantwoord.

Replijcq met middelen/ tegenweerschrift met middelen en bewijsen/ dat is/ het tweede geschrift van een epscher/ waar mede hy des gedaagdens antwoordschrift met middelen en bewijsen wederlegt.

Reponeren, herstellen/ wederstellen/ wederomleggen/ opsluyten en ergens leggen te bewaaren/ wederom geven.

Repoos, ruste.

Reposeren, rusten.

Reprehensibel, verispelijk/ bestraffelijk.

Reprehenderen, berispen/ bestraffen/ begrijpen/ van

van agtergrijpen.
Reprehensie, berisping/bestraffing.
Represailie, wederneeming/wederepsching met geweld/ bekommering en besetting om de gemeene saak. 't Welk geschied/ als iemands goederen met gewelt genomen zijnde/ op 't versoek van de overheyd niet en word wederom gegeeven/ en word als dan die welkers goederen genomen zijn/ wederom van sijn overheyd gemagtigt/ om sijn schade op die geenen/die hem de goederen benomen hebben met gelijk gewelt wederom te verhaalen: niet alleen op die / die sulks gedaan hebben/ in 't besonder/ maar op alle die van dat selve landschap zijn; gelijk ook niet alleen die beschadigde gemagtigt word/ maar ook alle de andere onderdaanen met hem / om hem te helpen. Waar uyt dikmaal openbaare oorlogh spruyt.
Represailie-brieven / brieven van wederneeming/ waar by wederneeming toegestaan word van de overheyd. sie Represailie.
Representatie, plaatsvullingh / in de plaats koming van een ander plaatsvulling is/ wanneer de afkomelingen inde plaats van hun voorsaten, tot een erffenis van hun maagen komen. Representatie, vertooning/ verbeelding/ afbeelding.
Representeren, plaatsvullen/in de plaats komē van een ander. Representeren, vertoonen / verbeelden/ afbeelden/ voorhouden/ voor oogen houden
Representeerder, vertoonder / verbeelder / afbeelder / plaatsvuller / of inde plaatskomer / een die de plaats van een ander vervult / of die in plaats van een ander komt.
Representeerder des staats / vertoonder des staats/ of

of verbeelder des staats; is een in welke als de gantse staat vertoont word; plaats vuller des staats die in plaats van de gantse staat komt, of een die de gantse staat uytbeeld.

Reprimende, bedwang/ bestraffing/ bekijving.

Reprimeren, verdrukken/ bedwingen.

Reprinse, hervatting.

Repriseren, herschatten/ wederom waarderen.

Reprobatie, wederlegging/ wraaking/ verwerping.

Reproberen, wederleggen/ wraaken/ verwerpen/ niet anneemen.

Reprochant, of Reprochante partie, wederlegger/ wraaker/ die eenige getuygen wederleght of wraakt.

Reproche, wederlegging/ wraaking/ verwerping/ berisping. Reproche, een wederleggingschrift/ dat is/ een geschrift/ waar by iemand de getuygen van syn tegendinger/ ende hun seggen straft en wraakt.

Reprochen maaken/ wederleggingen maaken/ of een wederleggingschrift maaken/ waar mede men eenige getuygen wil wederleggen/ getuygen wederleggen/ of wraaken.

Reprocheren, wederleggen/ wraaken/ verwerpen/ berispen.

Reproduceren, wedervoortbrengen/ wederbeleggen.

Reproductie, wedervoortbrenging/ wederbelegging.

Reproductie van getuygen/ wederbelegging van getuygen/ wedervoorbrenging van getuygen/ als men voor de tweedemaal getuygen belegt/ en voorbrengt.

Repromissie, wederbelofte/ tegen belofte.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Repromitteren, wederbelooven/ tegen belooven/ belooven.
Reprouveren, wederleggen/ wraaken.
Republijc, of Republijcque, een gemeenebeſt/gemeinen ſtaat/ is een gemeyne ſtaats beſtiering/ of lands beſtiering/ waar in eenige vande voornaamſte en voortreffelijkſte uyt den volke/ het bewint en beſtier des lands hebben.
Repudiatie, verſtooting/ verlaating/ verwerping.
Repudie, trouwbelofts breekingh: als men ſijn trouwsbelofte an een vryſter gedaan breekt/ en de ſelve niet na en komt/ maar haar verlaat om met een ander te trouwen/ of Repudie, houwlijk ſcheyding/ hegtſcheyding/ verſtooting of verlaating van ſijn vrouw. ſie Divortie. Repudie, verſtooting/ verlaating/ verwerping.
Repudieren, trouwbeloftbreeken/ of Repudieren, houwlijkſcheyden of hegtſcheyden/ ſijn vrouw verlaaten/ of verſtooten.
Repugnant, tegenſtrijdig/ weerſtreevig.
Repugnantie, tegenheyd/ tegenſtrijdigheyd/ tegenſtreevigheyd/ weerſtreevigheyd.
Repugneren, bevegten/ tegenſtrijden/ tegenſeggen/ wederſtaan.
Repulſie, verdrijving/ afweering/ afkeering.
Reputabel, agtbaar.
Reputatie, agting/ agtbaarheyd. Reputatie, overdenking.
Reputatieus, agtbaar.
Reputeren, agten. Reputeren, overdenken/ wederopdenken/ anmerken.
Requeſt, een verſoekſchrift/ verſoekbrief/ waar by men iets an 't geregte in regts ſaaken/ of an de overheyd in eenige andere ſaaken/ verſoekt/ of waar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

waar by iemand sijn begeerte / ende meeninge den regter / of den hove bekent maakt.

Request civil, een heus versoek / of beleeft versoek / beleeft versoekschrift / ootmoedig versoek. Request civil, een versoekschrift van verheffing / versoekschrift van herstelling / waar by iemand an de hooge overheyd / of aan 't hof / versoekt / om verheven te werden uyt sijn van sijn regt vervallene staat / of waar by iemand an de overheyd / aan 't hof / of an den regter / versoekt herstelt te werden in sijn geheel.

Request civil om de conclusie te amplieren, of te altereren, een versoekschrift om sijn besluyt in regten te mogen vergrooten / of veranderen. Wanneer iemand / die sijn eysch en besluyt in regten wat te nauw bepaalt heeft / of wat te weynig geeyscht heeft / of niet te deeg gestelt heeft / versoekt / dat hy die wat breeder mag uytstrekken / of wat vermeerderen / of wat verbeteren en veranderen.

Request civil tegens de indebite interjectie vande appellatie, een versoekbrief van verheffing tegens de onbehoorlijke inbrenging des beroeps / dat is / als men by versoekschrift herstelling versoekt / wanneer men het beroep niet op de behoorelijke tijd ingebragt heeft / of laaten anschrijven.

Request in judicie, een versoekschrift in regtspleeging / versoek in regten / waar by men / als men inde regtspleeging is / versoekt / nog iets 't welk ter saake dient / te moogen voordraagen of voorbrengen / booven 't geene men alrede voorgedraagen / of voortgebragt heeft.

Request om de arrementen vanden processe an te nee-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

neemen / een versoekschrift dat de overblijffelen van een geding mogen angenoomen worden / een versoekbrief dat een begonne regtsaak van een overledene mag angenoomen en vervolgt worden / een versoekschrift dat een regtsaak mag hervat worden / dat is / een versoekschrift / waar by iemand versoekt / dat een regtsaak van een overledene by de erfgenaam mag angenoomen en voorts vervolgt worden. sie Arrementen van 't Proces anneemen.

Request om mandement te bekomen / een versoekschrift om een dagbrief te bekomen / dat is / om iemand te mogen dagvaarden ten hove. Alle dagvaardingbrieven worden by versoekschrift van het hof verkregen.

Request om mandament, of provisie van Justitie te bekomen / een versoekschrift om een dagbrief of middelerwijls regt te bekomen. sie Request om mandament te bekomen / en Request om provisie van Justitie te bekomen.

Request om nieuwe feyten te mogen poseren, ende des noods te verifieren, een versoekschrift om nieuwe stellingen te moogen maaken / ende des noods te bewaarheden / of een versoekschrift om nieuwe stellingen te moogen maaken / ende toegelaaten om die te bewijsen en waar te maaken / dat is / een versoekschrift / waar by iemand versoekt dat booven 't geen hy in sijn geschriften gestelt heeft / hem toegelaaten mag worden nog iets / waar van in sijn geschriften geen gewag gemaakt word / te stellen / en dat hem toegelaaten word / het selve waar te maaken.

Request om provisie van Justitie te bekomen / een versoekschrift om middelerwijls regt te bekomen/

men/ dat is / een versoekschrift / waar by men versoekt / dat ons eenig regt / 't welk wy meynen te hebben sal toegestaan worden / soo lange tot by eyndelijk gewijsde anders sal geoordeelt worden te behooren.
Request van interruptie, een versoekbrief van verloop des gedings / versoekschrift van gedings afbreuk / versoekschrift van gedings verloop / dat is / een versoekbrief / waar by men versoekt / dat een regtssaak of geding / 't welk over de bestemde tijd / dat het most dienen / stil gestaan heeft / verklaart sal werden te sijn afgebrooken / of verloopen / te weten / de gesette tijd.
Requesteren, versoeken / by versoekschrift iets versoeken.
Requirant, begeerder / versoeker / eyscher / die iets begeert / dat een ander doen sal / of die iets versoekt / of eyscht / anlegger / te weten / des gedings.
Requireerde, begeerde / versogte / van welke iets begeert of versogt word / gedaagde / die gedagvaard is.
Requireren, begeeren / versoeken / vraagen / naarstelijk soeken / eyschen / vereyschen.
Requisit, 't vereyschte / 't versogte / 't begeerde.
Requisitie, versoek / begeer / eysch / vereysch. Requisitie, versoeking / begeering / eysching / vereysching / soeking.
Requisitorien, of Requisitoriaale brieven. sie Letteren requisitoir. Requisitorien, versoekingen.
Rescinderen, afsnijden / afbreeken / vernietigen.
Rescissie, afsnijding / afbreeking / vernietiging.
Rescontre. sie Rencontre.
Rescontreren. sie Rencontreren.

Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Reſcriberen, antwoorden/wederom ſchrijven/herſchrijven/ of wederſchrijven.

Reſcript, een antwoord/ 't wederom geſchrevene.

Reſcriptie, antwoord / antwoording / wederom ſchrijving/ herſchrijving/ weerſchrijving.

Reſarvatie, behouding/ bewaaring.

Reſerveren, bewaaren / behouden / voorhouden/ voorbehouden.

Reſico, gevaar.

Reſident, verblyver / plaatshouder / die iwers op een plaats woont en ſyn verblijf houd om daar iets te doen wegens een ander.

Reſidentie, verblijf / of verblyving / verhouding/ ſitting / wooning / nederſitting.

Reſideren, verblyven / verhouden / ophouden/ of onthouden ſik ergens op een plaats / woonen. Reſideren, ſitten / nederſitten.

Reſignatie, overwijſing/ overlaating.

Reſigneren, overwijſen / overlaaten.

Reſilieren, te rug ſpringen.

Reſipiſcentie, boetvaardigheyd / bekeering.

Reſiſtentie, wederſtant / tegenſtant.

Reſiſteren, wederſtaan / tegenſtaan.

Reſiſtibel, weerſtaanlijk/ tegenſtaanlijk.

Reſolveren, voorneemen/ beſluyten. Reſolveren, ontloſſen / ontbinden / opdoen / van een doen.

Reſolubel, ontloſſelijk.

Reſolut, ruſtig / onbeteuter / vryborſtig.

Reſolutie, voorneeming/ beſluyt / opſet. Reſolutie, ontloſſing / ontbinding / ontknooping. Reſolutie, vervlieting / verſmelting.

Reſolutien, beſluyten / voorneemingen.

Reſonnantie, weerklank / klank / luyding.

Reſort, onderhooring / ſtrekking / beſtek / regtsban.

Reforteren, gehooren / onderhooren.

Respect, ontsag / gesag / ansien / opsigt.

Respecteren, eerbieden / eerbewijsen / eer andoen ontsien.

Respectijf, of Respective, onderling / bysonder bysonderlijk / opsigtig.

Respijt, uytstel / tijdgunning / uytstel van tijd di een schuldenaar gegeeven word om sijn betaa ling te doen.

Respireren, aassem haalen / adem haalen / aas sem scheppen / adem scheppen.

Respiratie, aassem haaling / adem haaling / ader schepping / aassem schepping.

Respondent, antwoorder.

Responderen, antwoorden / verantwoorden. Re sponderen, anpassen / overeenkomen / gelijk zijn

Respondentie, antwoording / verantwoording Respondentie, anpassing / overeenkooming.

Responsabel, verantwoordelijk.

Responsе, antwoord.

Restabilieren, wederopregten / wederregten / we derom in staat stellen / herstellen.

Restablissement, wederopregting / herstelling wederom in staat stelling. Restablissement, her stelling in 't besit / of toewijsing van middeler tijds besit / is een verklaaringe of toewijsing van den regter / waar by hy een anlegger (i voorval van nieuwigheyd) in het middelertijd besit / daar een ander hem heeft uytgestooten herstеld / dat is / terwijl men om de eygenheyd de besitting nog dingtaal voert.

Restablissement decerneren, toewijsen het midde lertijds besit / of herstellen in het middelerwijl besit. sie Restablissement.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Reſtauratie, opregting / wederopregting / vernieuwing / vermaaking / hermaaking.
Reſtaureren, vermaaken / hermaaken / vernieuwen / opregten / wederopregten.
Reſte, overblijſſel / overſchot.
Reſteren, overblijven / overſchieten.
Reſtipulatie, wederbelooving / of tegenbelooving.
Reſtipuleren, wederbelooven / tegenbelooven.
Reſtitueren, herſtellen / wedergeeven / weerſtellen / weer opmaaken.
Reſtitutie, wedergeeving / herſtelling.
Reſtoir, overſchot / overblijſſel / vergoeding / wedergeeving.
Reſtrict, verknogt / vaſtgebonden / verbonden.
Reſtrictie, vervang / inbinding / ſtijfbinding / pranging.
Reſtrictien, inbanden.
Reſtringeren, vaſtbinden / ſtijfbinden / intrekken / toeprangen.
Reſultatie, weerſpringing / opſprong / opſtand / ontſtaaning.
Reſulteren, weerſpringen / opſpringen / ontſpringen / opſtaan / ontſtaan.
Reſumeren, hervatten / herhaalen / herneemen / wederneemen / verhaalen.
Reſumptie, herneeming / wederneeming / hervatting / herhaaling / verhaaling.
Reſurgeren, wederopſtaan / verrijſen.
Reſurrectie, wederopſtandinge / verrijſenis.
Reſuſcitatie, verwekking / opwekking.
Reſuſciteren, verwekken / opwekken / weder op doen ſtaan.
Retardatie, verhindering / vertoeving / veragtering, ophouding / wagting.

Re-

Retarderen, verhinderen / vertoeven / verágteren / ophouden / wagten.
Retardement. sie Retardatie.
Retentie, onthouding / houding / behouding. Retentie, hoeding / onderhouding. Retentie, onthouding / wederhouding / anhouding / vasthouding Retentie, anhouding / welke geschiet als men eenige onkosten doet an eens anders goed ter goeder trouwe. Door welke onkosten men het goed anhoud totse voldaan zijn.
Retenue, wederhouding.
Reticentie, swijging / verswijging.
Reticeren, swijgen / verswijgen.
Retineren, onthouden / behouden. Retineren, hoeden / onderhouden. Retineren, houden / wederhouden / ophouden / anhouden / vasthouden.
Retireren, aarselen / vertrekken / agterwaarts depsen.
Retorica. sie Rhetorica.
Retorijker. sie Rhetorijker.
Retorisijn. sie Rhetorijker.
Retoriseren. sie Rhetoriseren.
Retorqueren, verdraayen / verkeeren / terug drijven / omwenden / omdraayen.
Retorsie, verdraaying / verkeering / omdraaying / omwending / te rugdrijving.
Retour, weerkeer / weeromkeer / keer.
Retouren, weerovergesonde goederen of koopmanschappen / weerovergekreege goederen / of koopmanschappen / welke men in de plaats krijgt van de koopmanschappen of goederen diemen iewers heen gesonden heeft.
Retourneren, keeren / weerkeeren / weeromkeeren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Retract, naaſting / ſinninge / nakoop / henboord/ uytdrijving / dat is / het regt dat iemand heeft op eenig verkoft ontilbaar goed / om het ſelve te benaaderen en in des koopers plaatſe te treeden/ en de koop op ſik doen overgaan. Retract, 't herhandelde, 't herdaane.

Retractabel, herroepelijk / wederroepelijk / herdoenlijk.

Retractatie, een herhandeling / herdoening / herroeping. Retractatie, herhandeling van een gewijsde / by het minder getal der regters of raadsheeren geweſen in den vollen raad. ſie Reauditie.

Retracteren, herhandelen / herdoen / herroepen.

Retraict, een vertrek / vertrekwal / wijk / daarmen in wijkt en ſijn toevlugt neemt / alsmen uyt een plaats gedreven word.

Retrenchement, beſnijding / afſnijding / vertrekwal. Soodanige vertrekwallen / of afſnijdingen / worden gemaakt in belegeringen / daarmen dan krijgsvolk in legt.

Retrencheren, afſnijden / beſnoeren.

Retret, of Retreyt. ſie Retraict.

Retroacten, te vooren gehoudene dingtaalen / de laatſte gehoudene dingtaalen / die gehouden zijn in een ſaak / die lange heeft ſtil geſtaan / wanneer die weder by der hand werd genomen. Retroacten, voorgedaane verhandelingen / verhandelde onderhandelingen.

Retule, verhaal.

Reumatijcq, koudvogtig / nat / vloejig / ſinking.

Revelatie, openbaaring / ontdekking.

Reveleren, openbaaren / ontdekken.

Revenge, wraak / weerwraak / vergelding.

Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Revengeren, wreeken / vergelden.

Revenuen, inkomsten / inkomsten van goedere

Reverberatie, weerslaaning / weeromslaani

Reverbereren, weerslaan / wederomslaan.

Reverentie, eerbieding / eerbiedigheyd / eerbe sing.

Revereren, eeren / eerbewijsen / eerbieding doen / ontsien / vreesen.

Revideren, wederoversien / oversien / hersien

Reviseren, wedergaan sien / wederomkeeren te sien.

Reviseur, oversiender / die iets op nieuw h wederoversien. Reviseur, oversiender van gewijsde saak / die een gewijsde saak van hoogsten regter / waar in een misslag ge word / begaan te zijn / helpt oversien.

Revisie, wederoversiening / hersiening / her ning / oversiening. Revisie, wederoversien van een gewijsde saak / herkennisse van een wesen saak / dat is / een hersiening van een m slag / die in een gewijsde van den hoogsten r ter gesegt word begaan te zijn.

Revocatie, herroeping / intrekking / wederr ping / verbreeking.

Revoceren, herroepen / wederroepen / verbr ken / intrekken.

Revolveren, ontwinden / omwenden / omw telen / omrollen / weeromrollen / afrollen / bladeren omkeeren.

Revolte, oploop / afval.

Revolteren, oploop maaken / afvallen / omw den / omkeeren.

Revolutie, ontwinding / omwenteling / om ling / omdraaping / omloop.

Revoquatie. ſie Revocatie.
Revoquereren. ſie Revoceren.

R. H.

RHetorica, redenrijkkonſt/ welſpreekentheydskonſt / de konſt of weetenſchap van welſpreekentheyd.
Rhethorijker, een redenrijker / welſpreeker / of meeſter in de welſpreekentheydskonſt / die de leerſtukken van de welſpreekentheyd leert.
Rhetoriſeren, redenrijken/ welſpreeken/ welſpreekentheyd oeffenen.
Rhetoriſijn. ſie Rhetorijker.

R. I.

RIdicule, of Ridiculeus, belachelijk.
Rigeur, ſtrafheyd/ ſtrengheyd.
Rigoreus, ſtreng/ ſtraf.
Rigoreuſelijk, ſtrengelijk/ ſtraffelijk.
Rijm, maatſchrift/ ſang/ geſang/ gedigt.
Rijmen, maatſchrift maaken/ digten/ ſang maaken.
Rijmer, een digter / dat is / verdigter / om dat hy wel wat verdigten of verſieren kan / een ſangmaaker/ maatſchrifſchrijver/verſierder.
Riole, een goot / verlaat / daarmen eenig vuyl water door loſt.
Rival, een mede vryer/minnemaat/ tegenvryer/die nevens een ander vryer een ſelfde vryſter mint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

R. O.

ROboratie, sterking / versterking / sterkmaa-king / vastmaaking / bevesting.
Roboreren, sterken / versterken / sterkmaaken / vast-maaken / bevestigen.
Robust, sterk / vast.
Rogamus, regtelijke versoekbrieven. sie Lettere requisitoir. Rogamus, wy versoeken / wy vraa-gen / wy begeeren.
Roijeren, uyt doen / uytschrabben.
Royaal, konings.
Royaalijk, koninglijk / heerlijk.
Rosijnen, gedroogde wijnbessen / of groote ge-droogde wijnbessen. Daar zijn tweederley ge-droogde wijnbessen / naamentlijk groote ge-droogde wijnbessen / en kleyne gedroogde wijn-bessen. sie Corinthen. Daar zijn ook witt wijnbessen / en roode wijnbessen. sie Druyven.
Roturier, een gemeynman / geringman / onedel.
Roturiere, een gemeyne vrouw / onedele.
Route, verstroping.

R. U.

RUbrijk, afteykening / opschrift. Rubrijk, rood roodschrift / roode letters. Rubrijk, rood aarde.
Rude, hart / rouw / onbeschaaft / onervaaren.
Rudiment, begin lesse / beginsel / ontwerp / schets
Ruine, vernieling / nederstorting / verwoesting.
Ruineren, vernielen / verwoesten / nederslaan / t

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

grondе werpen.
Ruineus, bouwvallig.
Ruminatie, herkauwing/herhaaling.
Rumineren, herkauwen/herhaalen.
Rumoer, gerugt/getier.
Rumperen, breeken.
Ruptie, breeking.
Rupture, een breuk.
Ruse, looshepd list.
Rusticq, boorsch.

S. A.

SAbbath, of Schabbath, ruste/ophouding van arbepd/aflaating van werken/stilsitting/ledighepd. Sabbath, of Sabbathdag/rustdag/arbepdophoudingsdag/ledighepdsdag. Dese rustdag komt elke sevende dag/op welke dag geen Jood by ouds eenig werk mogt doen op straffe des doods/gelijk daar van een voorbeeld inde schrift staat/dat imant maar wat hout raapende gesteenigt wierd. Dog die straffe was al te hart en streng/en de misdaad al te klepn en gering/na mijn oordeel. Maar wat sal ik seggen/het was om dat het de heer Mosche gebood/en daarom most het geschieden/en de onnosele houtraaper gedood worden. Hy moet voorwaar niet veel werks gemaakt hebben/om een mensch van 't leeven ter dood te laaten brengen. Ik wilde om al des waerelds heerschappy niet/dat ik soo bloetgierig was. De rustdag segtmen ingestelt te zijn van God selve/na sijn selfs voorbeeld als hy op den sevenden dag der waereldmaaking rustede van al sijn arbepd/mo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gelijk seer moede zijnde van ses dagen en nagten sonder rusten te arbeyden. Het kan ook wel dat de Heer des nagts mede wat gerust of geslaapen heeft en des morgens vroeg wederom anden arbeyd is gegaan / tot den sevenden dag toe / wanneer hy de selve heyligde / dat is / dat hy doe heyligavend had (misschien is dat spreekwoord daar van daan gekomen). Want de Heer op den agtsten dag niet wederom an den arbeyd gegaan is / om dat men leest / alsoo zijn volbragt hemel en aarde / enz. soo dat hy nu nogh rust. De ses dagen worden ons aldus beschreven / Doe wast avend geweest en morgen geweest / de eerste dag. en Doe wast avend geweest en morgen geweest / de tweede dag. enz. Wanneer nu imant van dat land / alwaarmen ses maanden lang dag heeft / de waereldmaaking beschreeben had / of beschreef / die soude immers moeten seggen / datse maar gemaakt was in een kleyn gedeelte van den dag / te weeten / in 144. stonden of uuren. Of dat het imant beschreef / daar 't soo lang nagt is na malkander als 't op die andere plaats dag is / die soude immers moeten seggen / datse maar in een kleyn gedeelte van de nagt was gemaakt. Vorders heeft 'er de omloop des sons / of na de meeste waarheyd / de draaping der aarde om de son / (uyt welke men de daagen en jaaren afmeet) eerder geweest / eerder de son selve geweest is ? Want ik lees datse eerst den vierden dag gemaakt word. De stoffe des Sons isser wel geweest / dat kan ik wel bevroeden. Het schijnt my wat klugtig en wonderlijk toe. Dog de schrijver / geloof ik / heeft gedagt / ik schrijf het maar voor een deel domme slaafsche Jooden, die kanmen haast wijsmaa-
ken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ken dat alles waar is/ en als het die lang genoeg geloofd hebben/ ſullen het veel anderen/ gelijk het blijkt/ ook wel voor waarheyd anneemen. Indien de ruſtdag daar zijn oorſprongh van heeft/ gelijk Moſche geliefd te ſeggen/ waarom word 'er dan eer geen gewag van gemaakt als ten tijde des wets/ begrijpende den tijd van ontrent drie duyſent jaar? En om niet te lang te zijn/ mag ik mijn gevoel vanden ruſtdag ook eens kortelijk ſeggen. De ruſtdag van der Jooden is een inſetting van Moſche, de welke de ſelve met deſe inſigten heeft ingeſtelt: eerſt om ſik ſelf geagt en angenaam te maaken by dat ſlaafſche volk. Want dat heeft groote kragt op een ſlaafſche volk/ die nu moede zijn van langduurige ſlaaverny/ de vryheyd en wat ruſte van arbeyd. De tweede inſigt/ die Moſche gehad heeft is/ dat dat ſlaafſche volck in vryheyd geſtelt zijnde/ niet van ſelf in een vrywillige ſlaaverny ſouden vervallen/ naamentlijk geduurig in de aarde te leggen wroeten/ dat is/ geduurig in de aartſe dingen van raapen en ſchraapen/ enz. want de menſchen van aart daar ſeer toe zijn genegen/ beſig te zijn/ ſonder op God en de goddelijke dingen/ waar in ons hooghſte geluk gelegen is/ te denken. En daarom gebied hy datſe ſullen ruſten en den arbeyd laaten/ en datſe ſullen vergadering houden en by een komen/ om van God en goddelijke dingen te ſpreeken. En overſulks zijn de Jooden, die de onderhoudingen en pleegtelijkheden van Moſes nog volgen/ gehouden in dien dag/ om als dan God te eeren en te dienen. Maar wy en zijn in die dag niet gehouden/ dewijl Moſe onſe overheyd of wetgeever niet ge-

weest is. Wat angaat onse rustdag/ dewelke is de eerste dag der week / de selve is mede van onse overheyd ingestelt/ niet met dat eerste insigt van Mose, want onse voorouders zijn noyt slaaven geweest/ maar vrygeboornen/ en dieshalven beter en edelmoediger als de Jooden, dat komt niet by malkander te pas / al stoffen de Jooden nog soo seer op hun geslagt en afkomst en oudheyd. Maar onse overheyd heeft alleen die insigt/ dat wy mede niet in soodaanigen vrywillige slaaverny/ als ik verhaalt heb/souden vervallen/ naamentlijk geduurig in de aartse dingen sonder op God of goddelijke dingen te denken / besig te zijn. En daarom gebieden sy ook datmen den arbeyd sal laaten / en rusten en by malkander komen om van God en de goddelijke dingen / in welke ons hooghste geluk en heyl gelegen is / te spreeken. En daarom zijn wy ook gehouden dien dag te vieren en vrywillig God te eeren en te dienen. Of imant seyde tegen my/ dien rustdag is al over seer lange tijd vande geestelijken in plaats van de Joodse rustdag/ingestelt ter gedagtenisse vande opstandinge des Behouders: Die sy tot antwoord dat ik dat wel weet: en waarom dat ik seg van de overheyd ingestelt / is om dat sy het als nu nog voor goed keuren / en van waarden houden/ 't welk even soo veel is of sy het selve ingestelt hadden/ of nu eerst instelden. Want als het de overheyd / de welke ook zijn de hoogheyligers en opsienders des volks soo wel in geestelijke saaken/ als in staatse saaken/ beliefden/ soo souden sy in plaatse vanden eersten dag / kunnen de tweeden dag der weeke stellen tot een rustdag. Want geen dag of tijd is heylig in sik self: maar

een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

een dag word geheyligt of heylig genoemt / om dat op de selve heylige by eenkomsten worden gehouden. Oversulks souden ook de Jooden op dien selfden eersten dag/sonder quetsing van hunlieder gewisse/ wel kunnen hunlieder Godsdienst plegen en rustdag houden: wanneer sy onse overheyd / de welke ook is hunlieder wettige overheyd/ daar in vrywillig gehoorsaamde / om dien dag die de selve gestelt heeft / te heyligen en te rusten.

Saccage, plondering/ rooving/ strooping.

Saccageren , plonderen/ rooven/ stroopen.

Sacerdotaal , heyligerlijk/ of geestelijk.

Sacerdotie, heyligerampt / het ampt of bediening der heyligers of geestelijken ontrent de gemeente / of de Godsdienst/ of heylige dingen.

Sacrament, gedinggeld/ of wedgeld / in regtgelegt geld. By de oude Romers was het gebruyk/ wanneer twee luyden malkander dagvaarde voor 't geregte / dat elk der selver een seker stuk geld most brengen in de geheyligde plaats by den heyliger / en dat onder die voorwaerde / dat de winner des gedings het sijne wederom kreeg: maar die het geding verloor / verloor ook met een sijn geld tot straffe van sijn onregtmaatige regtspleeging: en dat verbeurde geld wierd dan daar van daan gehaalt en in de schatkist gelegt/ tot gebruyk vande gemeene saaken. Sacrament, betekent ook een eed/ of eed sweering der krijgsluyden / krijgseed / oorlogseed / een krijgsmanseed/de welke de krijgsknegten mosten doen ande overste des legers / waar by sy beloofde de selven gehouw en getrouw te zijn ten eynde toe in alle het geen hy henlieden van oorlogsdiensten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

gebood. Sacrament, een verbonds teeken / hoedaanige dat'er twee zijn / naamentlijk de doop en het Abendmaal. De Roomsche geestelijken stellen der wel seven verbonds teekenen/ want die neemen altijd in alle ding de ruymte / te weeten/ de Doop / de Godmenschmaaking uyt een stukje brood/ het Houwlijk/ het Formsel, de Boete/ 't Olysel/ de Geestelijkeampts instelling. Het woord Sacrament is een bastaart Latijnswoord / 't welk de geestelijken mede al onovergeset laaten staan / en daar en booven heeft het eygentlijk die betekenis niet van verbondsteken/ alhoewel de geestelijken het die betekenis geeven: want de oude Romers en hebben van die twee verbonds tekenen niet geweeten. In de schrift worden de selven μυςήρια mysteria, dat sijn geheymenissen/ genoemt / misschien om dat'er wat geheyms in steekt. Want het is al een groote geheymenis/ dat die uyterlijke besprenging met water te kennen geeft / dat de geloovigen soo sekerlijk met het bloed des Behouders (met welk bloed hy Behouder volkomentlijk voor alle der selver sonden voldaan en betaalt heeft) ende geest vande onreynigheyd hunner zielen / dat is / van alle sonden gewasschen zijn / als sy uytwendig met het water gewasschen of besprengt zijn. Dat is immers al een groote geheymenis: want het staat inde heele schrift niet/ dat de Behouder volkomentlijk voor onse sonden betaalt en voldaan heeft. Wat van het Abendmaal zy/ kan gesien worden in het woord Eucharistie, en Misse. De vijf andere verbondstekenen der Roomschen en weet ik niet/ dat daar veel geheymenis insteekt/ altoos ik kan 'er geen verbonds tekenen in sien.

Want

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Want ik weet niet op wat voor een verbond dat sy sien souden.
Sacramenteel, verbondstekenig.
Sacramentelijk/ verbonds teken iglijk.
Sacratie, heyliging/ wying.
Sacreren. heyligen/ wijen.
Sacrificateur, een heyliger/geestelijke/die de Gods-dienst waarneemt/ en bedient.
Sacrificeren, heyligen/ toeheyligen/ wyen.
Sacrificie, heyliging/ toeheyliging/ wying.
Sacrilegie, kerkroof/ kerkdievery. Sacrilegie, hoogste wetschending / overtreding der vorstelijke wetten of insettingen.
Sacristie, de heyligheyd / de geheyligde plaats/ of 't geheyligde goed.
Saiseren, anneemen/ anvaerden / genieten/ besitten/ vatten/ antasten.
Saisie, of Saisine, genieting / besit/ anneming/ anvaerding/ antasting.
Saisoen, getijd / getijd des jaars.
Salarieren, loonen/ beloonen/ besoldigen.
Salaris, loon / wedde/ werkloon / huurloon / besolding/ 't geen men uyt bediening van eenig ampt/ of oeffening van eenige wetenschap verdient.
Salderen, besluyten / effenen / een rekening sluyten.
Saldo, slot/ slot van rekening/ of de uytbreng van een rekening.
Salf, smeer/ genees smeer/ genees strijksel / 't welk uyt de vettigheden van eenige welriekende kruyden/ en olien/ met wasch of eenig ander smeer of smout t'saamen gemengt / gemaakt word / om op wonden en andere seerigheden te smeeren.
Salvatie, behouding/ bewaaring / beschut / be-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

schutting. Salvatien, getuygbeschermschrift/ is een geschrift/ waar by iemand syn eygen getuygen ende hun seggen goed maakt en beschermt tegen het wraaken en wederleggen van syn tegendinger.

Salveconduit, een vrygeleyde/ vrygeleybrief/ is een bevel vande Staaten des lands/ waar by een schuldenaar werd bevrijd tegens syn schuldeyscher van verder vervolg en vangenisse.

Salven, besmeeren/ bestrijken. Salven, begieten/ of overstorten/ of overgieten met eenige welriekende olie of eenig welriekend boomsap.

Salveren, behouden bewaaren/ bergen/ veiligen/ in veiligheyd brengen.

Salving, besmeering/ bestrijking/ begieting/ overgieting/ of overstorting met olie of eenig welriekend boomsap.

Salvo schieten/ een behouderevs schoot doen/ goereyschoot doen/ behoudereysschieten/ dat is/ met schieten te kennen geeven de behouderevs.

Salvatie, begroeting/ groetenis.

Salveren, groeten/ begroeten.

Salut, heyl/ welvaaren/ geluk/ behoudenis/ groetenis.

Salutair, heilsaam/ behoudsaam/ gesont.

Salutatie, groetenis/ groeting/ begroeting/ behouding/ heylwensching/ welvaartwensching.

Saluteren, groeten/ begroeten/ gelukwenschen/ heylwenschen/ behoudeniswenschen.

Sanctimonie, heyligheyd.

Sanctificatie, heyligmaaking.

Sanctiteyt, heyligheyd.

Sanguijn, bloedrijk/ overbloed van bloed. Sanguijn, bloedig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Sapientie, wijsheyd.
Sapperen, ondergraaven.
Satisdatie, genoeggeeving/ borgſtelling.
Satisfactie, genoegdoening/ voldoening.
Saufconduit. ſie Salveconduit.
Sauvegarde, beſcherming / beſchutting/ bywaarenis / hoede. Sauvegarde, bygeleyde / in beſcherming neeming / bygeleybrief / is een brief van het hof / waar by iemand inde hooge overheyds beſcherminge word genomen / tegen alle gewelt en daadelykheyd.

S, C.

SCabel, een bank / boetbank.
Scabreus, ſchurft/ ſchrabbig/ rouw/ ruyg.
Scandaal, ergernis/ anſtoot.
Scandaleus, ergerlijk anſtootelijk.
Scandaliſatie, anſtootgeeving/ ergernisgeeving/ ſchending.
Scandaliſeren, ergeren/ anſtootgeeven/ ſchenden.
Scarificatie, ſchervjng / kopping / of ſchrepping/ kopping of ſcherving is als men met een werktuyg / 't welk kop genoemt word/ eenige kleyne ſneden of prikkelingen / of opene gaetkens / in handen / narmen of voeten enz. om wat overtollig of quaad bloed af te tappen / maakt.
Scarificeren, of Scarifieren, ſcherven / koppen / ſchreppen/ kleyne gaatjens prikken in 't vel.
Scedule. ſie Cedule.
Scelereus, ſchelmagtig.
Scene, tooneel/ is waar op iets heerlijks vertoont word.
Scepter, een koningsſtaf/ rijksſtaf.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

School een leerplaats / onderwijshuys / leerhuys / daarmen de jongejeugt bestelt / om wat te leeren. Het woord School is een bastaart Grieks woord en betekent eygentlijk ledigheyd.
Schoolarch, opsiender der leerplaats / bestierder / of bewintvoerder van 't onderwijshuys. Of somen het onduytse woord School behouden wil / soo kanmen wel seggen Schoolhoofd / bestierder / of bewintvoerder of opsiender der schoolen. Meester der leerplaats is die de jeugt onderwijst / bestierder is / die het bewint en opsigt heeft over de meesters en de leerhuysen.
Schoolastijcq, leerplaatsig / leerhuysig / onderwijshuysig / of Schoolastijcq, leerjongenagtig / of leerkindagtig.
Schoolastijcque doctoren, leerjongenagtige geleerden / leerkindagtige geeleerden / of leerplaatsige geleerden / sijn geleerden die inde gemeene kinderlijke dingen wat ervaaren zijn en vorders niet.
Schoolier, leerling / leerkind.
Schoolmeester / leermeester / onderwijsmeester / onderwijser.
Schrituur, geschrift / schrift.
Schuldoffer, schuldsgifte / misdaadsgifte / of overtreeding gaave / is een gifte of gave / die imant de welke eenige misdaad begaan had / gaf tot versoening voor de misdaad. Hebr. אשם, ascham, dat is / schuld / misdaad: komt van אשם, ascham, dat is / heeft misdaan / is schuldig geweest / of is schuldig geworden.
Sciatica, heuppijn / heupjigt / pijn der heupen dewelke veroorsaakt word door overvloedige of overtollige en scherpe vogtigheyd.
Scientie, weetenschap.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Scismatijcq, scheurmaaker/ of scheuringmaaker/ scheursugtige/ scheursugtig.

Scisme, scheuring/ tweespalt.

Scintillatie, glinstering/ vonking/ tinteling.

Scintilleren, glinsteren/ vonken/ tintelen.

Scortatie, hoereering/ hoereery/ hoereery bedrijving.

Scorteren, hoereeren/ hoereery bedrijven. Hoereeren is te seggen/ eeren of minnen een hoer of hoerwijf/ dat is/ een vrouwmensch die haar lijf om geld verhoert of verhuurt an ider man om minlust met haar te pleegen.

Scriptie, schrijving.

Scrupule, angst/ schroom/ bekommering. Scrupule, twintigkornen gewigts/ een loodje of steentje hebbende de swarte van twintig kornen: en in een pondgewigts als de geneesmeesters gebruyken gaan 5760. kornen.

Scrupuleus, angstig/ schroomig/ schroomagtig/ bevreest/ agterkoussig.

Scrupulositeyt, beschroomthevd / schroomagtighevd/ angstvallighevd/ bevreesthevd/ nauwgesethevd.

Scrutatie, ondersoeking/ nasoeking/ doorsoeking/ doorgronding.

Scruteren, ondersoeken/ naarstelijk doorsoeken/ nasoeken/ doorgronden/ doorsnuffelen.

Scurril, fieltagtig/ guytagtig.

Scurriliteyt, fieltagtighevd/ guytagtighevd/ fielterv/ rabauwerv.

S. E.

SEcederen, afwijken/ an een zyde gaan.

Secessie, afwijking.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Secluderen, afſluyten/ uytſluyten/ buytenſluyten.
Seclusie, uytſluyting/ buytenſluyting/ afſluyting.
Seconde, tweede / Seconde tweede/ ondervanger die in de plaats van imant / die in een tweeſtrijt verſlaagen is / het gevegt tegen den overwinner wederom anvangt / en den verſlaagene als ondervangt.
Seconderen, byſtaan / helpen / te hulpkomen / ondervangen.
Secoureren, helpen / te hulp komen / byſtant doen.
Secours, hulpe / by ſtant.
Secreet, geheym / verborgen.
Secreet vande mis. ſie Canon vande mis.
Secretaris, een geheymſchrijver/die de geheymenissen ſchrijft. Secretaris, een geregtsſchrijver / die de regtsſaaken en 't geen daar vorder anhoort/ te boek ſchrijft. Secretaris, een ſtadsſchrijver/ die des ſtadsraakende ſaaken beſchrijft. Secretaris, een raadſchrijver / die 't geen in den raad voorvalt en beſlooten word/ beſchrijft.
Secretaris van 't hof/ een hofſchrijver/ geregtſchrijver des hof/ des hofs geregtſchrijver/ die de regtſaaken des hofs en 't geen daar vorder anhoort/ te boek ſchrijft.
Secretelijk/ heymelijk.
Secreteren, verbergen / geheym houden / verborgen houden.
Secte, anhang / gedeelthеyd / geſinthеyd / navolging. ſoek Hereſie.
Sectaris, anhanger/ navolger. ſoek Heretijcq.
Sectie, een ſnijding.
Seculier, waereldlijk / ſoo geſegt ten opſigte van het geeſtelijk.
Seculier, of Seculier-menſch/ een waereldsmenſch/

ſoo

soo gesegt of genoemt ten opsigte van een geeste-lyke of geestelijk mensch / die sik self als vande waereld en waereldsche dingen afgesondert en gescheyden heeft. Dog de meeste geestelijke zijn dikwijls de grootste en snootste waereldsche menschen / die 'er mogen uytkomen.
Securiteyt, sekerheyd / veyligheyd / onbekommertheyd / onbeschroomtheyd / gerustheyd / sorgeloosheyd.
Secuur, seker / veylig / sorgeloos / onbekommert.
Seditie, oproer.
Seditieus, oproerig.
Seigneur, heer.
Seigneurie, heerschappy / heerlijkheyd.
Sejour, verblijf / verblijfplaats.
Sejourneren, verblijven / woonen.
Sejunctie, onderscheyding / afscheyding / affondering.
Sejungeren, onderscheyden / afscheyden / affonderen.
Selectie, verkiesing / uytkiesing.
Seligeren, verkiesen / uytkiesen.
Senaat, den raad / raadsvergadering / dat is / een raadsvergaadering in 't algemeen / het zy een rijksraads vergaadering / of een ander raadsvergaadering. Senaat, den raad / of vroetschap / 't welk is een raadsvergadering van de stad.
Senateur, een rijksraad is een raadsheer des rijks / of des lands / in staats of landssaaken.
Senateur, een stadsraad / raad / vroedschap is een raadsheer van een stad in staats of landstantrakende saaken: dese word op sommige plaatsen ook wel genoemt meensman / of gemeentsman / dat is / een man over de gemeente / want man
word

word dikwijls genomen voor een naam van agtbaarheyd en staat.

Senior, een ouderling. Ouderlingen zijn die nevens de leeraars den opsigt over de gemeente hebben / en die mede hun stem hebben om leeraars te kiesen over de gemeente.

Sensibel, gevoelig.

Sententie, een gedenkspreuk / spreuk / sinspreuk. Sententie, gevoelen/ sinuytting. Sententie, een gewijsde / oordeel / veroordeeling / verwijsing / doem/ wijsdoem. Een gewijsde of oordeel is de uytspraak des regters/ door welke het geding geeyndigt word. Sententie word somtijds wel gebruykt voor een gewijsde des hofs: gelijk vonnis voor een gewijsde van schepenen. Maar die duyts spreeken wil/ kan 't genoeg onderscheyden sonder moeijten/ met te seggen/ een gewijsde des hofs en een gewijsde van schepenen.

Sententie definitijf, een eyndoordeel/ eyndgewijsde / wijsdoem / 't laatste gewijsde in een saak/ waar door de saak t'eenemaal ge-eyndigt word.

Sententie des doods/ verwijsing ter dood/ doem ter dood/ waar by iemand om misdaad van 't leeven ter dood veroordeelt word.

Sententie inter locutoir, een vooroordeel / tusschen gewijsde/ tusschen oordeel/ een gewijsde met een staart/ dat is / een gewijsde vanden regter tusschen het begin en het eynde van een geding/ waar by eenige schik of stel / dien angaande gestelt word.

Sententie provisioneel, een middelerwijls gewijsde / een voorafgewesen gewijsde / waar by iemand eenig goed ondertusschen of terwijl men om des selfs eygenheyd nog dingtaal voert/ word

toe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

toegewesen; en houd het selve soo lange stant/tot dat de saak doorsien en overwogen/ anders by eyndoordeel word gewesen.

[S]ententieren, oordeel vellen/ gewijsdespreeken/ verwijsen/ veroordeelen/ doemen.

[S]ententieus, sinrijk/ sinspreukig.

[S]entiment, gevoelighepd/ gevoelen/ oordeel.

[S]entinel, schildwagt/ die buyten op de wagt staat verstrekkende de anderen als een schild om van de vyanden niet overvallen te werden.

[S]eparatie, scheyding/ afscheyding.

[S]eparabel, scheybaar/ onderscheydig.

[S]epareren, scheyden/ afscheyden/ van malkander deylen.

[S]epiment, een heyning/schutting/ tuyning/ tuyn.

[S]eponeren, wegleggen/ ter zijde leggen.

[S]epositie, weglegging/ ter zijde legging.

[S]eptember, herstsmaand: dese maand draagt sijn naam van het derde getijd des jaars/ 't welk men den herfst noemt/ en in dese maand sijn anbank neemt. Hy heeft ook de naam van speltemaand/ om dat de spelte/een soort van koornvrugt/ in dese tijd rijp zijnde gemaayt en versamelt word. Hy word ook genoemt garstemaand / van de garstmaaying.

Septentrie, noord / of nord/ en is het gewest of gedeelte des waerelds van waar de nortse of straffe winden komen wayen/ en is gelegen tegen over het suyte / of soete gewest / of gedeelte des waerelds.

Septentrionaal, noorts/ of norts/ dat is/ straf.

Septentrionaale-wind / de noortsewind / of nortsewind/ dat is/ een straffe of guurewind / en is die wind dewelke van het Nortse gewest des waereld

reld wapt / 't welk gelegen is tegen over h
Zuyter of soeter gewest des waerelds. De win
die van het Zuyter gewest wapt word genoem
de Zuytewind / of soetewind / dat is / angenam
wind / die van der Sonnen opgang wapt / wo
genoemt de oostewind of hoogstewind / om dat
van dat gewest wapt daar de Son na sijn hoogs
toegaat. De wind die van der Sonnen onder
gang wapt wort genoemt de Westewint / o
Wegstewint / om datse van der Sonnen weg
gang wapt.

Sepulchre, een graf / of graav / dootgraf.

Sepulture, een begraavenis / doodbegraaving
Sepulture, een graf / of graav / dootgraf.

Sequele, gevolg / navolging.

Sequeren, volgen / navolgen.

Sequestratie, bylegging / overgift / inbewaarste
ling / in bewaarder handstelling / is wanneer ee
nig geld / of eenig ander goet / waar over gedin
ontstaat / in de hand van een ander wert gestel
om te bewaaren.

Sequester, schepdsman / segsman / maakklaar
krakeel goed bewaarder / in wiens handen ee
twistige saake te bewaaren / ende als in verseke
ringe gestelt wort.

Sequesteren, overgeeven / in bewaaring stellen / i
bewaarder hand stellen.

Serenade, avendsang / avendlied / avendspel / avent
teersang.

Sereniteyt, helderheyd / klaarheyd.

Sergeant, een geleedsluyter / of geleedstelder / die he
krijgsvolk in geleeding stelt en schikt. Sergeant
een bedienaar / geregtsbode.

Serieus, ernstig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Sermocinatie, redeneering/ redevoering.
Sermocineren, redeneeren/ redenvoeren.
Sermoen, een rede/ spraak. Sermoen, een leer-rede/ vermaaning.
Serpent, een kruypdier/ slang.
Servateur, behoeder / behouder/ bewaarder.
Servil, slaafs / slaafagtig.
Serviteur, dienaar/ dienstknegt.
Servituyt, dienstbaarheyd.
Serviet, handdoek/ handdweyl/ voorlaken.
Sessie, sitting/ vergaadering/ byeenkomst.
Seurte, of Seurte des Corps, vrygeleyde/ vrygeley-brief. soek Salveconduit.
Seureteyt, vrygheyd/ veyligheyd/ sekerheyd.
Seveer, gestreng.
Severiteyt, gestrengheyd/ hardigheyd.
Sexe, geslagt/ kunne/ soorte.

S. I.

Sicaneren, moorden. Sicaneren, hoetelen baatsoeken.
Sicanerie, moorderye. Sicanerie, hoetelagtigheyd/ baatsukkigheyd.
Sicaneur, moorder. Sicaneur, hoetelaar/ baatsoeker.
Signaal, teyken.
Signature, teykening/ onderteykening.
Signeren, teykenen/ onderteykenen.
Signaleren, bekentmaaken/ teykenen.
Signet, merkring/ zegelring.
Significant, duydelyk/ beduydsaam.
Significatie, beduyding/ beteykening.
Signifieren, beteykenen/ beduyden.
Silentie, stilswyging/ swyging.
Sileren, swygen/ stilswygen.
Simonie, geestelykamptkooping / geestelyke be-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

diening kooping: 't welk vrij gemeen is by d[e] geestelijken vande Roomsche Godsdienst/ eve[n] aleens als by die vande herstelde Godsdienst i[s] kuppery is in de geestelijke ampten. Dit woo[rd] komt vande naam eens mans genaamt Simo[n] gebynaamt van sijn konst of weetenschap / t[o]wijse (Magus) van welke inde handelingen d[er] Gesanten gewag gemaakt word / dat hy de ge[e]stelijke gaaben des Geests voor geld wilde ko[o]pen/ waar over hy seer bestraft wierd.

Simpel, enkel/ bloot/ eenvoudig. Simpel, slegt onnosel.

Simpel bevel/ een enkel bevel/ blootbevel/ dat is ee[n] bevel sonder bijvoeging van boetdwang / en ver valt dit bevel als een gedaagde sik in regten be kent maakt.

Simpele saisine, een bloote genieting / bloote be sitting/dat is / een genieting of besitting sonde[r] eygenheyd.

Simpelijk / eenvoudelijk/ regtuyt.

Simpliciteit, eenvoudigheyd/ eenvuldigheyd/ sleg tigheyd.

Simulatie, veynsing/ bewimpeling.

Simuleren, veynsen/ bewimpelen.

Sinceer, opregt/ eenvoudig.

Sinceriteyt, opregtigheyd/ eenvoudigheyd.

Singulariteyt, bysonderheyd.

Singulier, bysonder/ sonderling.

Sinister, slinks/ valsch.

Sinisterlijk/ valschelijk/ bedriegelijk / met bedrog.

Sisteren, in recht stellen / te voorschijn komen te voorschijn brengen / iemand vertoonen. Si steren, aanhouden/ ophouden / stil doen staan, doen komen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Situatie, stand/ gelegentheyd / eygenschap eender plaatse.

Situeren, stellen/nederstellen/ gelegen zijn.

S. L.

SLagtoffer, een slagting / beestslagting. sie Offer.

S. O.

SOber, maatig / nugter / suynig / spaarsaam/ schaars/ schraal.

Sobereren, spaaren/ spaarsaam zijn / suynig zijn/ maatig zijn.

Sobrieteyt, maatigheyd/ gemaatigtheyd/ nugterheyd/ spaarsaamheyd.

Sociaal, gesellig/ geselschappig.

Societeyt, geselschap / maatschap/ gemeynschap/ genootschap.

Soenoffer, soening gifte/ versoening gifte/ of reyniging gifte/ is een gifte of gaave tot versoening of reyniging van eenige misdaad. Hebr. כפרה, cappara, dat is/ soening/ versoening/ reyniging: cappara komt van כפר, capar, 't welk betekent heeft bepekt / heeft met pek overtrokken / of heeft met pek bedekt. Hoe nu 't woord capar, 't welk in de derde verboeging (pihel by de Hebreen genoemt/ en word uytgedrukt door een geduurigheyd in het doen) heeft כִּפֵּר, cipper, aldaar komt te betekenen heeft versoent / heeft gereynigt / dat weet ik niet/ ik en soude 't ook niet konnen raaden want cipper, na de betekenis van 't woord/ soude betekenen heeft geduurig bepekt / of heeft geduurig met pek overtrokken/ of de Jooden mosten soo konstig zijn/ datse malkander met pek konde reynigen / ons spreekwoord segt altoos wie met pek om gaat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

word daar van besmet.
Solaas, troost/ troosting/ vertroosting.
Solaseren, troosten vertroosten.
Soldaat, oorlogsman / krijgsman / krijgsknegt/ krijger. Sommige willen dat het woord Soldaat sal duyts zijn/mijns oordeels most men dan niet seggen Soldaat maar solddoet / 't welk in het algemeen soude betekenen imant die om sold of sout iets doet/ het zy wat het dan was. En die om sols iets deed / en 'er geen brood / vleys / en bier of ander drank/ by kreeg/ die soud 'er waaragtig al qualijk an zijn: want hy soude het sold of sout allen niet eeten konnen.
Soldeersel, of Solideersel, digtlood/ daar men iets me digt maakt.
Solderen, of Solideren, digt maaken met lood / an een voegen/ an een hegten.
Soldering, of Solidering, digtmaaking/ an een voeging / an een hegting.
Soldye, krijgsloon / oorlogsloon / is 't geen een oorlogsman 's maands verdient in den oorlog/of in oorlogsdienst zijnde.
Solemneel, pleegtelijk / gewoonelijk / opentlijk/ na behooren.
Solemnisseren, gewoonelijkheyd pleegen/ gewoonelijkheyd oeffenen / of de gewoonelijke plegtigheyd in 't werk stellen/ of doen/ vuyren/ hoogtijd houden/hoogtijd vuyren/ pleegtigen: vuyren/ of hoogtijd vuyren/ segtmen/om datmen het gemenelijk by ouds met het branden van vuyren de hoogtijden heyligden.
Solemniteyt, pleegtelijkheyd / gewoonelijkheyd / behoorlijkheyd/ hoogtijd/ hoogtijd vuyring.
Solide, louter/ hegt / hard / vast / bondig / lighaame-

melijk/ gantſchelijk/ volkomen.
Soliditeyt, louterheyd / digtheyd / vaſtigheyd/ lig- haamelijkheyd.
Sollicitatie, anſoeking / benaarſtiging/ verſoek.
Solliciteren, anſoeken / verſoeken / benaarſtigen.
Solliciteur, een anſoeker / verſoeker / die dagelijks voor de dingsluyden de regters anſoekt en an- houd by de ſelven om gewijsde. Solliciteur, ver- ſoeker/ die iets verſoekt voor een ander.
Solſtitie, ſonneſtand/ of liever ſonnekeer/ ſonwen- ding: want de ſon kan eygentlijk niet geſegt worden te ſtaan / dewijl ſy in een geduurige be- weeginge is. Alhoewelſe ſoodanigen loop om de aarde niet heeft/ als de Godsgeleerden en navol- gers van Ptolomeus, die de aarde onbeweeglijk ſtellen hebben willen datſe heeft. Daar zijn twee ſonnekeeren/ of twee ſonwendingen in een jaar; een des Somers/een des Winters; daar zijn ook t'wee ſonkeerkringen / een Somer ſonkeerkring/ die genoemt word des Kreefts ſonkeerkring/ want als de ſon des Somers aan het agſte deel des Kreefts komt maakt hy de Somer ſonne- keer: en een Winter ſonkeerkring/ die genoemt word des Steenboks ſonkeerkring: en is / als de ſon in het agſte deel des Steenboks is / dan maakt hy de Winter ſonnekeer. Sonneſtand word 't geſegt/ ten opſigt dat de deelen des teken- krings/of ſonneweg/ en de evenaar daar ontrent evenwijdig zijn: want ten opſigt vande afwijking vande evenaar word de ſonneſtand geſegt / om datſe ons als dan een tijd lang evena byſchijnt te zijn / en niet af te loopen / of na by te komen.
Solvent, betaalbaar/ magtig om te betaalen.
Solveren, loſſen / oploſſen / ontbinden/ ontdoen/ ver-

verlossen. Solveren, betaalen.
Solutie, oplossing / lossing / ontbinding. Solutie, betaaling / voldoening.
Solutien, een voldoeningschrift / waar by iemand anwijst / dat hy voldaan heeft het bewijs / dat hem by den regter is opgelegt / of waar by hy een rekening voor de tweedemaal tegen spreekt / of wederspreekt.
Sombre, beschaduwt / bedekt / treuragtig / akelig.
Somma, kortbegrijp / inhoud / te saamen / geheel.
Sommarie, inhoud / kortbegrijp. Sommarie, by kort overslag / by kort regt.
Sommatie, optelling. Sommatie, de eerste anmaaning / of eerste vermaaning / die een deurwaarder doet / an een / de welk een gewijsde tot sijn nadeel heeft om het selve te voldoen. Sommatie, opeisching / maaning / vermaaning.
Sommier, een ontwerp / of bewerp in 't kort van een geschrift / kort inhoud.
Sommeren, optischen / afeischen / afvorderen / uyteyschen. Sommeren, anmaanen / vermaanen / maanen. Sommeren, optellen.
Sommierlijk / by kort overslag / by kort regt.
Somptueus, kostelijk.
Somptueusiteyt, kostelijkheyd.
Sonderen, sie Sunderen.
Sondoffer, een gifte tot heyliging van sijn dwaaling / of sonde / de slagting eens beests tot heyliging van sijn sonde of dwaaling: Hebr. חטאה, chatha, dat is / dwaaling / afdwaaling / sonde / en komt van חטא, chata, sondigen / dwaalen / afdwaalen van sijn doelwit. Het schijnt dat de geestelijken behaagen hebben om anders over te setten als 'er in de grondtaal staat / en dan nog in plaats

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

plaats van duyts gebruykt men een baſtaard latijns woord en een duytswoord te ſaamen gevoegt. ſie Offer.

Sonnet, een klink digt / of klinkgedigt / klinkrijm.

Sophiſt, een bedriegelijke beſluyt redemaaker / bedrieger in 't beſluytredemaaken / is een die in 't maaken van beſluytredenen altijd eenige bedriegery of dubbelſinnigheyd / om imant te bedriegen of te misleyden / dat is / vande waarheyd der ſaak / afteleyden / gebruykt: of een die een ſekere ydele gedaante van wijsheyd vertoont / een neuſwijſe / beetweeter / muggeſifter / of hairklover / Sophiſt, is eygentlijk geſegt een wijſe / of wijsmenſch. Maar om dat de wijſen ſomtijds wat valſcheyd gebruykten / hebben de luyden de betekenis van 't woord Sophiſt daar wat nagevoegt.

Sophiſtery, bedriegery in 't beſluytredemaaken / bedriegelijke beſluytredemaaking / gebruyking van valſche beſluytredenen / of muggeſiftery / hairklovery / neuswijsheyd.

Sophiſtiſeren, bedriegelijke beſluytredenen maaken / bedriegery in 't maaken van beſluyt redenen anwenden / valſche beſluytredenen gebruyken / muggeſiften / hairkloven / betweeten.

Sortabel, gevoeglijk / gevoegſaam.

Sorteren, uytſonderen. Sorteren effect, ſtandgrijpen / te ſtade komen.

Sortie, een uytval.

Sortiſeren. ſie Contrepoint ſingen.

Soudeerſel. ſie Soldeerſel.

Souderen. ſie Solderen.

Soudering. ſie Soldering.

Soudye. ſie Soldye.

Soulaas. ſoek Solaas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Soulagement, troost/ troosting/ vertroosting.
Soulageren, troosten/ vertroosten.
Souverain, oppermagt / overheyd / opperhoofd / opperste / oppermagt hebbende heerscher / die de opperste magt heeft inde heerschappy des lands.
Souverain, oppermagtig opperhoofdig.
Souveraine regeerders, oppermagt hebbende bestierders / oppermagt hebbende heerschers / oppermagten/ oppersten/ opperhoofden. Sommige schynen met die woorden Souveraine regeerders soo veel te willen te kennen geeven als onbepaalde magthebbende bestierders / of onbepaalde magt hebbende heerschers: 't welk niet zyn kan / want God alleen is maar een onbepaalde magt hebbend heerscher/ of bestierder / vorders is aller menschen magt bepaalt. Een of eenigen kan of konnen wel hebben de opperste magt over een deel volk en land om in staats saaken het zy van oorlog / of vreede / enz. te doen wat hun best goeddunkt en behaagt sonder imants tegen seggen/ maar daar mede en is hun magt niet onbepaalt / dewyl sy noodsaakelyk gebonden zyn an eenige redelyke of ingeboore wetten / of sy en soude geen redelyke menschen konnen zyn.
Souverainiteyt, oppermagt/opperhoofdigheyd/opperheerschappy/ opperbestier over volk en land.

S. P.

SPanceren, gaan wandelen / wandelen / vermeyen gaan.
Spancering, wandeling.
Spargeren, verspreyden / stroopen / uytstroopen/ verbreyden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Spaſme, kramp / of krimp/ ſenukrimping / ſenu-trekking / is een t'ſaamentrekking of krimping der ſenuwen.
Spatie, wijdte/ ruymte/ leege plaats.
Spaſteus, wijd/ ruym.
Speceryagtig, welriekendkruydagtig.
Speceryen, welriekende kruyden/ gedroogde welriekende kruyden.
Speciaal, bysonder/ sonderling.
Speciaal hypotheecq. soek Hypotheecq ſpeciaal.
Speciale procuratie. sie Procuratie ſpeciaal.
Specialijk/ bysonderlijk/ insonderheid.
Specialiteyt, bysonderheid/ bysonderlijkheid.
Specie, een gedaante / gemeen gedaante / gelaat/ schoonheid. Specie, soorte/ slag/ afkomste. Specie, bysonder: In Specie, in 't bysonder / afsonderlijk/ na sijn onderscheidinge.
Specieus, sonderlijk / sonderling. Specieus, treffelijk/ heerlijk/ schoon.
Specificatie, gedaantgeeving / gedaantmaaking/ dat is / an eenige stoffe een nieuwe gedaante of gestaltenisse geeven. Specificatie, sondering/benoeming / uytdrukking. Specificatie, een rekenceel/ of rekenbrief/ rekening.
Specificeren, of Specifieren, sonderen / uytsonderen/ noemen/ uytdrukken.
Spectakel, een schouwspel/ beschouwspel.
Spectateur, een anschouwer/ kijker/ besiender.
Specteren, anschouwen / besien / andagtelijk ansien.
Spectatie, anschouwing/ besiening.
Speculatie, opmerking/ besinning/ sinnewerking/ bespeuring / bespieding / beschouwing / sinlijkheyd / Speculatie, spiegeling/ bespiegeling.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Speculatijf, opmerkend/ beschouwig.
Speculeren, besinnen/ bespeuren/ bespieden/ besessen. Speculeren, beschouwen/ spiegelen.
Spelonk, een hol/ kuyl/ onderaartse kuyl.
Sphere, kloot/ bol/ een rond/ kogel.
Spineus, doornagtig / steekelagtig.
Spirituel, geestelijk.
Spijs-offer, een spijs gifte / of gaave/ een vrywillige gifte van spijs / gelijk meel/ of koeken van meel gebakken/ of oly / of eenige andere spijs of vrugten tot den Godsdienst geheyligt. Hebr. מנחה, mincha, dat is / een brenging / toebrenging/ een gifte / of gave / mincha komt van נחה, nacha, dat is / heeft gebragt/ heeft toegebragt: om dat die spijs gebragt wierd tot den Godsdienst. sie Offer.
Splenderen, glinsteren / blinken/ schijnen.
Splendeur, klaarheyd/ glants/ schijnsel.
Splendide, wijdlustig/blinkend/ heerlijk/ uytmuntend.
Splenetijk, miltsugtig / miltsiek / een siekte des mils / of miltsugtige/ miltsieke / een die met de miltsiekte gequelt is.
Spoliatie, stoornisse/ uytstootinge uyt 't besit/dat is/ als iemant uyt het besit van eenig goed gestooten word. Spoliatie, berooving / plondering/ affetting/ dat is/ wanneer iemand van roovers op de weg berooft word.
Spolie, stoorenisse. sie Spoliatie. Spolie, een roof/ gerooft goed/ 't welk iemand op de weg ontrooft is. Spolie, goed uyt welkers of van welkers besitting iemand gestooten is.
Spolieren, rooven/ berooven / plonderen/ affetten/ dat is / iemands goederen op de wegen rooven en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

en afsetten. Spolieren, iemand stooren / of hinderen in sijn besitting.

Spolieerde, gestoorde / uyt sijn besit gestootene. Spolieerde, beroofde / geplonderde / afgesettede / die op een weg berooft en afgeset is.

Spolieerder, stoorder / die iemand met geweld uyt sijn besittinge van eenig goed / 't welk hy vreedsamelijk en ter goeder trouwe besat / stoot. Spolieerder, een roover / die iemands goed met geweld op de weg rooft.

Spolieerster, stoorster. Spolieerster, roofster.

Spongieus, schuymagtig / swamagtig. Sponsagtig.

S. Q.

SQuinantie, keelontsteeking / wurgevel / of de wurg. Een geswel of ontsteeking inde keel / waar door de keel soo eng word, dat den adem beswaarlijk uyt en in kan gaen / en schijntmen over sulks als gewurgt te worden. De oorsaak is wanneerder te veel hittig bloed na de keel spieren / 't strotten hoofd / en na 't keelklapje toevloeyt / waar door als dan dikte en ontsteeking in en ontrent de keel ontstaat. Dese kwaal kanmen nog wel eenige naamen geeven / als hals gesweer / keelgeswel / keelswelling / swelling inde keel / keel siekte / ontsteeking in de keel: dog de regte duytse naam is wurgevel / wurg inde keel / of blootelijk de wurg.

S. T.

STabilieren, vast stellen / bevesten.

Stateren, opschorten / staanhouden / of houden staan / doen staan blijven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Statue, een beeld/ stokbeeld.
Statueren, in setten / instellen / vastsetten / wille keuren.
Statuyt, een insetting / instelling / keur / een land-regt/ stadsregt/ of / stadswet. Die by een land-overheyd of stadsoverheyd ingeset word/ om onderhouden te worden.
Statuyt personeel, een mensch raakende insetting/ dat is/ een insetting die alleenlijk de mensch angaat/ sonder op eenige saaken te sien. Gelijk een minderjaarige / alhoewel heer en eygenaar van sijn goederen / en vermag niet de selven te verkoopen/ verbreemden / of over te draagen an een ander. En wederom een meerderjaarige die sijn selfs voogd is vermag sijn goederen te verkoopen / vervreemden en over te dragen an een ander. Maar iemand die sijn goederen verkoopt/ verbreemd/of overdraagt an een ander/al schoon de overdragt / en alles wel en te regt gedaan is / moet alhier vier weeken (op andere plaatsen wat langer) in stant en in wesen blijven/ sonder banqueroet te speelen: of word anders van die tijd af/ dat hy de overdragt dede / onbekwaam geoordeelt/ te hebben konnen overdragt doen / en is 't vermoeden tegens die/ dat hy sulks gedaan heeft tot verkorting van sijn inschulders.
Statuyt reeel, een saak raakende insetting/ dat is/ een insetting die alleenlijk eenige saaken angaat/ sonder op eenige menschen te sien. Gelijk in verkooping van vaste goederen/ alhoewel de kooper en verkooper mogen koopen/ verkoopen/ of verbreemden hunne goederen/soo en word evenwel de koop niet voor wettig gehouden/ ten zy de opdragt geschied voor 't geregte / en datter van be-

betaalt word / 't geen daar toestaat.
Statuyten, of Statuten, insettingen / instellingen / landregten / stadswetten / keuren / willekeuren.
Stature, lijfs groote / lijfsstal / of lijfsgestalte.
Stereliteyt, onvrugtbaarheyd.
Stijl, een gebruyk / gewoonte / gewoonelijke wijse van doen. Stijl, een sayl. Stijl, tijd rekening.
Stijl van regten / regtsbruyk / of regtsgebruyk / regtsloop / wijse van regtspleeging / die men voor de regtbanken gebruykt.
Stijl van 't hof / regtsgebruyk des hofs / regtsloop van 't hof.
Stijlo novo, na de nieuwe tijd rekening / de welk Gregoor, hoofd der Roomsche gemeente / ingevoert heeft / en verscheelt vande oude tijdrekening tien dagen / datse vervroegt is.
Stylo veteri, na de oude tijdrekening / de welke van ouds hier is gebruykt geweest / en nog op veel plaatsen gebruykt word.
Stimulatie, anporring / anprikkeling / andryving.
Stimuleren, anporren / anprikkelen / andryven.
Stipulatie, toeseggingh / woordgeeving / belofte / hand-belofte / beding / eysch / maaning / vraage.
Stipuleren, toeseggen / woordgeeven / belooven / eysschen / bedingen / vestigen / vraagen / of gevraagt worden met begeerte.
Strangulatie, wurging.
Stranguleren, wurgen.
Stratageme, arglistigheyd / loosheyd / list / loosetrek / krijgslist.
Structure, timmering / gebouw.
Student, leerling / geleerdheyds oeffenaar / beblijtiger der geleertheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Studeren, leeren / geleerdheydoeffenen / sik in geleerdheyd oeffenen / bevlijtigen / benaarstigen, oeffenen / arbeyd en moeyten doen / ergens op uyt zijn en daar toe sijn beste doen / naarstig zijn.
Studie, geleerdheyds oeffening / leeroeffening / oeffening / vlijt / gonste.
Studieus, naerstig / vlijtig / leersugtig.
Studoor, leerkamer / oeffenkamer.
Stupide, plomp / bot / dom.
Stupuditeyt, plomphepd / plompighepd / bottighepd / dommighepd.

S. U.

SUaderen, raaden / anraaden / overreeden.
Suasie, raading / anraading / overreeding.
Subaltern, onderbeurtig / ondergestelt.
Subalternatie, onderbeurtighepd / ondergesteltheyd.
Subalterne-regter / laageregter / ondergestelde regter.
Subalterneren, onder elk ander stellen / onderstellen
Subdivideren, onderschieten / onderdeelen.
Subdivisie, onderdeeling.
Subduceren, aftrekken / onderuyttrekken / ondersetten / vertrekken.
Subductie, aftrekking / onderuyttrekking / vertrekking.
Subhastatie, verkooping / stokverkooping / stokveyling / verkooping by uytroep.
Subhasteren, verkoopen / by uytroep verkoopen / by stokverkoopen / by stok veylen / by stok opveylen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Subjaceren, onderleggen.

Subject, onderwerp/ onderwerpſel. Subject, onderworpen. Subject, grondſaak/ onderdaanigheyd.

Subjectie, onderwerpinge/ onderdanigheyd.

Subjicieren, onderwerpen / onderdanigmaaken/ onderſetten/ voorſetten.

Subijt, ſchielijk/ ſnel/ geſwind/ terſtond.

Subjunctie, onderboeging/ onderwerping/ bijvoeging/ bydoening.

Subjungeren, onderwerpen/ onderboegen/ bijvoegen/ bydoen/ byhangen.

Sublevatie, opheffing/ opbeuring.

Subleveren, opheffen/ opbeuren.

Sublim, hoog.

Sublimiteyt, hoogheyd.

Sublunair, ondermaanig / dat is/ 't geen onder de maan is.

Submiſſie, een verblijf / waar by iemand ſijn ſaake ſteld an het ſeggenſchap van goede mannen / of uytſpraak van gewillekeurde regters. Submiſſie, onderſtelling / onderlegging / onderſetting/ nederlegging/ nederlaating. Submiſſie, verneedering/ verootmoediging.

Submitteren, verblijven / verblijven ſijn ſaak an het ſeggen van een ander. Submitteren, vernederen/ verootmoedigen. Submitteren, onderſtellen/ onderſetten/ onderleggen/ onderdoen.

Subordonneren, onderſchikken.

Subornatie, een heymelijke opruſting / of beſteeking/ uytmaaking.

Suborneren, heymelijk beſteeken / uytmaaken / heymelijk toeruſten / toemaaken. Suborneren, een weynig vertſieren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Subrept, steelswijs/ terslupp.

Subreptie, ontrekking/ heymelijk ontrekking/ onderkrupping/ heymelijk koming.

Subreptie en obreptie, waarheyds verswijgingh en onwaarheyds voorstelling / is qualijk en te onregt te kennengeeving / dat is / wanneer iemand in sijn versoek de waarheyd verswijgt/ ofte onwaarheyd voorstelt.

Subreptijf, onderkroopen/ steelsgewijs.

Subreptijf ende obreptijf, steelsgewijs en terslupp.

Subreptive en obreptive middelen / waarheyds verswijgende en onwaarheyds voorstellende middelen / of kwalijk en te onreght te kennen geevende middelen / sijn onbehoorlijke regtsmiddelen die iemand in sijn regtspleeging gebruykt / om daar door eenig voordeel op een ander te krijgen.

Subreptijf en obreptijf te kennen geeven / kwalijk en te onregt te kennen geeven.

Subrideren, een weynig lachen/ meesmuylen.

Subrisie, meesmuyling.

Subrogatie, in plaatsstellingh van een ander / plaatsvulling/ voordering.

Subrogeren, in plaats stellen van een ander/ plaats vullen / vorderen / of iemand helpen in eens anders plaats.

Subsidie, onderstant / hulpe / bystant.

Subsignatie, ondertekening.

Subsigneren, ondertekenen.

Subsisteren, stillestaan / een weynig op een plaats stillestaan / tegenstaan / wederstaan / bestaan/ stanthouden.

Subsistentie, bestaanlijkheyd/ bestandigheyd.

Sub-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Substantie, onderstandighepd / onderstaanlijkhepd / dat is / de afhangighepd van iets anders. Men wil dat het woord Substantie sal betekenen selfstandighepd / of selfbestaanlijkhepd / dat is / de bestaanlijkhepd op sik self sonder van iets anders afhangig te zijn / dog soodanige selfstandighepd (substantie) is / maar alleen God / of het nopt begonne Wesen: maar daar zijn ontallijke onderstandigheden / of gelijk men ook wel soude konnen seggen / onderstandige selfstandigheden / dewelke alle van die eene selfstandighepd afhangig zijn.

Substantieel, onderstandig. Substantieel, word te onregt gebrupkt voor selfstandig.

Substantiel relief, saak selfraakende herstelling / is een herstelling betreffende den grond en epgenschap vande saak. Alsmen inde saak self versupm begaan heeft / en niet inde anlegging vande regtsvordering.

Substantieus, onderstandig. Substantieus word ook te onregt gebrupkt voor bondig / epgenkragtig / en selfstandig.

Substeren, onderstaan / onderstandig zijn / vast staan blijven / of stilstaan blijven.

Substitueerde, ondergestelde / in plaats gestelde / vervangene.

Substitueerde erfgenaam / onderstelde erfgenaam / in plaats gestelde erfgenaam / vervangene erfgenaam / of erfgenaamers erfgenaam. sie Substitutie, en Substitutie exemplair, en Substitutie pupillair.

Substitueren, inde plaatsstellen / onderstellen / iemand in sijn stede stellen / vervangen / vervangen sijne erfgenaams erfgenaam by uyterste wil /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

erfonderſtellen/erfgenaams erfgenaam ſteller

Subſtitutie, onderſtelling/ erfonderſtelling/ ind plaatsſtelling/ verbang/ verbanging. Erfonderſtelling is wanneer een uptterſtewilmaake in ſijn upterſtewil ſtelt een tweede of verdere erfgenaam onder de eerſt geſtelde erfgenaam/ om wanneer de eerſt of boovengeſtelde erfgenaam mogt komen te ſterven/of dat hy de erffenis verſtiet/ erfgenaam van hem upterſtewilmaaker te zijn. En ſoodanigen erfgenaam heet ondergeſtelde erfgenaam/ of in plaatsgeſtelde erfgenaam. Verbang/ of verbanging is wanneer een upterſtewilmaaker of liever een vader in ſijn upterſtewil verbangt ſijn erfgenaams erfgenaam of erfgenaamens erfgenaam/ dat is/ verbang ſijns jonge kinds/ of jonge kinders erfgenaam of verbangt ſijn ſinneloose kinds of kinders erfgenaam. En ſoodanige erfgenaamen kanme heeten erfgenaams erfgenaamen/ of verbangene erfgenaamen. ſie Subſtitutie pupillair, e Subſtitutie exemplair.

Subſtitutie exemplair, ſinneloose kinderens erfgenaams verbang/ of erfgenaams verbang va ſinneloose kinders/ dat is/ wanneer een vader i ſijn upterſtewil verbangt de erfgenaam van ſij ſinneloose kinders/ of ſtelt by ſijn uptterſtew een erfgenaam van ſijn kindrren die niet wel b ſinnen ſijnde overſulks geen uptterſtewil konnen maaken.

Subſtitutie feudaal, erfonderſtelling in leengoed/ c verbanging in leengoed/ is wanneer de gunſt de landoverheyd medebrengt/ dat een leenman va ſijn leen beveelen mag by een of meer leden.

Suſtitutie pupillair, jonge kinderens erfgenaam

ver

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

verbang/ dat is / de erfſtelling / of erfonderſtelling / die de vaders pleegen te doen van hunne jonge kinderen/ in hun upterſtewil / of wanneer een vader in ſijn upterſtewil ſtelt of verbangt de erfgenaam van ſijn jonge kinderen / ingevalle die onder de jaaren datſe upterſtewil konde maken/ kwamen te ſterven.

Subſtituit, inplaatsgeſtelde/ondergeſtelde/ die onder een ander geſtelt word / of in de plaats van een ander geſtelt word. Subſtituit, of Subſtituit Schout / een onderſchout / die onder geſtelt is onder de ſchout.

Subſtractie, aftrekking/ onttrekking.

Subſtraheren, aftrekken/ ontrekken.

Subtenderen, van onderrekken / van onderſpannen/ onderſpannen/ ondertrekken.

Subtenſie, onderrekking/ onderſpanning.

Subterfugie, ontvlugting.

Subterfugieren, ontvlugten.

Subtijl, ſpitsvindig/ ſcharpſinnig/ ſchrander/ſneedig/ ſpits/ ſijn/ dun/ kleyn.

Subtiliſeren, hairklooven / ſijn maaken / of dunmaaken/ ſpitsvindigheyd oeffenen.

Subtiliteyt, ſpitsvindigheyd / ſcharpſinnigheyd/ ſchranderheyd/ ſneedigheyd.

Subtractie, aftrekking/ ontrekking.

Subtraheren, aftrekken/ onttrekken.

Subvenieren, voorkomen / te hulpkomen/ helpen/ onderſtand doen.

Subventie, onderſtand/ te hulpkoming/ helping.

Subverſie, omkeering/ verwoeſting/ vernieling.

Subverteren, omkeeren / het bovenſte onderkeeren/ verwoeſten/ vernielen.

Subvirguleren, onderſtreepen/ met ſtreepen onderhalen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Succederen, nabolgen/ inbolgen / nakomen / bolgen inde plaats ban een ander. Succederen, gelukken/ wel gelukken/ wel uptballen / uptballen/ afloopen. Hoe is 't gesuccedeert, hoe is 't uptgevallen? hoe is 't afgeloopen?
Succes, geluk / gelukking / welgelukking / voorspoed / wel uptballing / voortgang / uptballing/ uptgang. Succes, nabolging. sie Successie.
Successeur, een nakomeling/ nakomer/ nazaat/ nabolger/ een erfgenaam.
Successeur singulier, een enkele nazaat / een enkele nabolger/ een eenige nakomeling / een eenige erfgenaam.
Successie, nabolgingh / nabolging in iemands plaats/ nabolging in versterffenis / nakoming/ afterbolging/inbolging/stoelbesitting. Successie, gelukking/ welgelukking / wel uptballing/ uptballing.
Successie ab intestato, nabolging by versterf / dat is / nabolging in de goederen / of inde besitting van de goederen van een overledene / upt bloedbriendschap / en niet upt erfgenaam stelling by upterstewil.
Successijf, afterbolgend/ nabolgend.
Succinct, beknopt.
Succumberen, overballen/ onderleggen/ de nederlaage hebben / sik overgeeben/ sik verwonnen geeben.
Succurentie, te hulpkoming.
Succurreren, te hulpkomen/ te booren komen/ inde geheugenis komen/ of inde sin komen.
Sufficient, genoeghsaam.
Sufficiente cautie. soek Causie Suffisant.
Sufficientie, genoegsaamheyd.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Suffisant, genoegsaam.
Suffisante cautie. soek Cautie suffisant.
Suffocatie, verstikking / wurging / versmagting.
Suffoceren, verstikken / verwurgen / smagten / den adem beslupten.
Suggereren, geeven en toestieren / ingeeven / inde geheugenis brengen / doen gedenken / inluysteren.
Suggestie, ingeeving / inluystering.
Sugillatie, besmetting / een blaauwe vlekslagsteeken. Sugillatie, lastering / eerrooving.
Sugilleren, imant een blaauwe vlek op sijn vleesch slaan. Sugilleren, lasteren / eerrooven.
Suite, gevolg / sleep / volging / stoet.
Summa. soek Somma.
Summarie. soek Sommarie.
Summier. sie Sommier.
Sumptueus, kostelijk.
Sumptueusiteyt, kostelijkheyd.
Sunderen, gronderen / gronden / peylen / peylen na de grond / na de grond voelen.
Superabondant, overvloedig / boven overvloedig.
Superabondantie, overvloed / overvloedigheyd / boven overvloed / bovenovervloedigheyd.
Superabonderen, overvloeyen / overvloedig zijn / meer als overvloedig zijn.
Superarbiter, overman / oppermiddelaar / oppergoedeman / oppergewillekeurde regter / is die by wille en begeerte vande twisters gekoren word boven de ander gewillekeurde regters / om hun te regten / en een oordeel over hun verschil te vellen.
Superatie, overtreffing / teboven gaaning.
Superbe, hoogmoedig / trots / hovaartig / groots.
Superbiteyt, hoogmoedigheyd / trotsheyd / grootsheyd / hovaardy.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Supereren, overtreffen/ te booven gaan/ overwinnen/ overblijven.
Superficie, oppervlak/ vlak/ vlakte.
Superflu, overvloedig/ overtollig.
Superflueren, overvloepen.
Superfluiteyt, overvloedigheyd.
Superintendent, oppervoogd.
Superioriteyt, overheyd.
Superius, bovensang/ dat is/ de hoogste stem in 't singen.
Superscriberen, opschrijven.
Superscriptie, opschrijving.
Supersederen, nalaaten/ aflaaten/ stilsitten.
Supersolutie, overbetaaling.
Supersolutien, voldoening schrifts weerlegging/ waar by iemand anwijst/ dat sijn tegendinger niet en heeft voldaan het bewijs/ dat hem by den regter is opgelegt/ of waar by een rekening voor de tweede maal word voorgestaan.
Superstitie, bygeloov/ of bygeloovigheyd/ waangeloov/ waangeloovigheyd/ of overgeloovigheyd/ dat is/ als men meer dingen gelooft als de rede vereyscht. sie Idololatrie. Superstitie, overstalligheyd/ bovenstelling.
Superstitieus, bygeloovig/ waangeloovig/ overgeloovig. Superstitieus, overstallig/ bovenstellig.
Superstruct, bovenopgebouwt/ opgebouwt.
Superstructie, bovenopbouwing/ opbouwing.
Superstrueren, bovenopbouwen/ opbouwen.
Suppeditatie, verschaffing/ toereyking.
Suppediteren, verschaffen/ toereyken/ toeschikken en uytreyken.
Suppleeren, vullen/ vervullen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Supplement, vulſel/ vervulſel.
Suppletie, vulling/ vervulling.
Suppliant, verſoeker/ ſmeeker/ ſmeekeling: die by verſoekſchrift iets verſoekt vanden regter in regtsſaaken / of vande overheyd in andere ſaaken.
Suppliante, verſoekſter/ ſmeekſter.
Supplicatie, ootmoedig verſoek / ootmoedig verſoekſchrift/ ſmeeking/ ſmeekſchrift.
Suppliceren, of Supplieren, ootmoedig verſoeken/ ootmoedelijk bidden en begeeren / ſmeeken / te voetvallen.
Supplicie, ſtraffe/ lijfs ſtraffe / ſtraffinge voor misdaad.
Supponeren, onderſtellen / onderſetten / neerſtellen.
Support, ſteunſel / ſtut/ ſtutſel.
Supportabel, verdraagelijk/ onderſchraagbaar.
Supporteren, verdraagen/ draagen/ onderſtutten/ onderſchraagen.
Suppooſt, ondergeſtelde/ onderhoorige. Suppooſt, ondergeſtelt/ onderhoorig.
Suppooſten van 't hof / onderhoorigen des hofs/ te weten/ des regts hofs / de welke zijn de voorſpraaken / gedingbeſorgers / deurwaarders / en andere meer.
Suppoſeren, onderſteeken/ onderſtellen/ toeſtellen/ uptmaaken/ verſieren.
Suppoſitie, uptmaaking / onderſteeking / onderſtelling/ toeſtelling/ verſiering.
Suppreſſie, verdrukking/ onderdrukking.
Supprimeren, verdrukken/ onderdrukken.
Suppuratie, verſweering/ verettering.
Suppureren, verſweeren/ veretteren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Supputatie, overtelling/ overrekening/ optelling.
Supputeren, overtellen/ overrekenen/ optellen.
Surabondant, overvloeyend/ overvloedig.
Surabondantie, overvloed/ overvloedigheyd.
Surabonderen, overvloeyen/ overvloedig zijn.
Surannueren, overjaaren/ verjaaren.
Surcharge, overlasting.
Surface, vlakte/ bovenvlakte.
Surceantie, of Surſeance, opſchorting/ uytſtel. Surceantie, opſchorting van de kragt van een gewijſde voor ſekeren tijd/ of uytſtel van de uytvoering van een gewijsde.
Surmonteren, opklimmen/ te bovengaan/ overtreffen.
Surplus, overſchot/ overblijffſel.
Surpreneren, verraſſen/ betrappen.
Surreptie, ontneeming/ wegneeming/ heymelijke ſteeling/ of wegneeming/ ontfutſeling.
Surripieren, ontneemen/ wegneemen/ heymelijk ſteelen/ heymelijk wegneemen/ ontfutſelen.
Surrogatie. ſoek Subrogatie.
Surrogeren. ſoek Subrogeren.
Surſaut, beſpringing/ opſpringing.
Survivantie, overleeving/ toeſeggingh om naar imants dood in ſijn ampt te komen/ of te blijven.
Suſceptibel, opneemelijk/ vatbaar.
Suſcipieren, opneemen/ by der hand neemen.
Suſcitatie, verwekking/ opwekking.
Suſciteren, verwekken/ opwekken.
Suſpect, verdagt.
Suſpect de fuga, van voorvlugt verdagt/ of verdagt van wegvlugting.
Suſpecteren, verdenken/ nadenken/ agterdenken.

Suſ-

Suspectie, verdenking.
Suspenderen, opschorten / ophouden / uytstellen / afstellen. Suspenderen, hangen / ophangen / in twijffel brengen.
Suspens, opgeschort / in twijffel.
Suspensie, opschorting / schorsing / twijffel / onsekerheyd.
Suspicie, agterdogt / agterdenking / nadenking / ergwaan / vermoeding / afterkouffigheyd.
Sustentatie, opvoeding / onderhouding / onderhoud.
Sustenteren, onderhouden / opvoeden. Sustenteren, staande houden / ophouden / onderstutten / geduldelijk lijden / of verdraagen.
Sustenu, staandehouding / drijving.
Sustineren, onderhouden / voeden / opvoeden. Sustineren, staande houden / ophouden / onderstutten / drijven / geduldelijck lijden / of verdraagen.

S. Y.

SYllabe, een bevatsel / lettergreep / of woordgreep / is een afdeeling van de woorden in 't uytspreeken / of in 't menigmaal bewegen vande tong en mond: by voorbeeld het woord man heeft een bevatsel / om dat ik het met een beweging uytspreek / en het woord mannen heeft twee bevatselen om dat ik het met twee beweegingen uytspreek.
Symbole, waarteken / veldteken. Symbole, een gelag / herbergsgelag / 't geen men in een herberg verteert. Symbole, geloofs teken / geloofs begrijp / inhoudende de twaalfstellingen des algemeenen geloofs: dit geloofsteken word gesegt van de 12. gesanten t'samen gestelt te zijn / dog men raad 'er maer wat na. En al hadden sy 't gemaakt /

maakt/so valt'er evenwel nog wel wat op te seggen/om datter eenige stellingen wat tegen sprekelijk zijn.

Sympathie, medelijding/t'saamenlijding. Sympathie, genegentheyd/trek/medeneyging/of onderlinge trek. Men heeft somtijds een medeneyging/of onderlinge trek tot dese of geene/sonder dat men de rede of oorsaak weet/of ondersoekt. Men heeft somtijds ook wel een genegentheyd/of trek tot dit of dat ding / van het welk een ander wel een groote afkeer heeft: maar die genegentheyd of trek spruyt uyt inbeelding van nut-doening / gelijk de afkeer spruyt uyt inbeelding van hindernis. Dog een ding isser het welk in alle menschen veroorsaakt een inbeelding van nutdoening / en daarom hebben alle menschen genegentheyd en trek daar toe: vraagd my imant wat ding dat dat is? die zy tot antwoord/ dat het het geld is/'t welk van alle menschen begeert word / want men gaat 'er voor te markt. Onderlinge trek / of medeneyging en valt eygentlijk niet in leeveloose dingen / gelijk ook niet de afkeer: maar daar geschieden wel eenige wonderlijke werkingen en beweegingen tot malkander in de leeveloose dingen / welkers oorsaaken / als men wil nauwe ondersoeken / men wel uytvinden kan. sie Antipathie.

Symphonie. soek Consonantie.

Synagoge, vergaderplaats/vergadering/byeenkomst/leerplaats/leerhuys/versameling.

Syndic, of Syndicaal, seyndschepen/gemagtigde/volmagt. soek Committeerde. of Syndicaal, loonraad. soek Pensionaris. Syndicaal, regtsgesant/mederegter/raadsheer. Syndicaal, een gemagtigde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

tigde boode/ of/ diergelijk.

Synode, byeenkomst/ t'saamenkomst/ vergadering/ raad/ raadsvergadering. Synode word/ alhoewel het eygentlijk die betekenisse niet en heeft/ nu genomen voor een geestelijke raadsvergadering/ of raadsvergadering der geestelijken/ of liever een geestelijke landraadsvergadering/ of raadsvergadering van 's landgeestelijken/ of/ land kerkenraad/ of/ oppergeestelijkeraadsvergadering/ te weten van die vande herstelde Godsdienst/ op welke vergadering van alle steden en plaatsen des lands een der geestelijken gesonden word/ om die vergadering by te woonen/ op welke vergaderingen verhandelt worden/ alle verschilsaaken/ dewelke den Godsdienst ende de gemeente raaken. Die Roomse geestelijken noemen hunlieder raadvergaderingen Consilien, 't welk een bastaard Latijns woord is: maar de Leeraars vande herstelde Godsdienst om niet te schijnen iets gemeens met de Roomse Leeraars te hebben/ noemen hunlieder raadsvergaderingen Synoden, 't welk een bastaard Grieks woord is/ en heeft op 't Nederduyts de selve betekenisse als Consilien. En zijn ook de Synoden even noodsaakelijk als de Consilien, (mijns oordeels) dat is onnoodig.

Synode nationaal, een algemeene geestelijke raadsvergadering/ aller volken gemeene geestelijke raadsvergadering/ dat is een geestelijke raadsvergadering gemeen de geestelijken aller volken/ die van een Godsdienst en belijdenis zijn/ of tot welke vergadering alle volken/ dewelke van een geloofs belijdenis en Godsdienst zijn/ hun gemagtigde geestelijken senden.

Synode nationaal van Dordregt/ de algemeene gee-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

stelijke raadsvergaderingen van Dordregt / of de aller volken gemeene geestelijke raadsvergadering van Dordregt / dat is die algemeene vergadering / de welke inden jaare 1618/ en 1619. gehouden is binnen de stad Dordregt / in welke vergadering de navolgers van Armijn onverhoort geoordeelt wierden ongelijk te hebben in eenige geloofs stellingen : en volgens welks besluyt de schrift inde Nederlantse taale getrouwelijk is overgeset gelijk 'er voor de schrift staat: maar ik verf evenwel wel seggen / dat het niet waar is/datse over al getrouwelijk overgeset is.

Syroop, syrischsap / of sap van Syrien, of uytgetrokke sap/ namentlijk/ sap 't welk door kooking uyt kruyden / bloemen / enz. uytgetrokken en met suyker ook wel met honing soet gemaakt word. Syrischsap / of sap van Syrien word het genoemt / om datmen meynt/ dat die sap uyttrekking eerst van Syrien sijn oorsprong soude hebben: anders betekent het woord ook uytgetrokke-sap. Men maakt van suykerdoorkooking ook uytgetrokkesap / 't welk men kan noemen gekooktsuykersap.

T. A.

TAbellaris: soek Notaris.

Tabellioen. soek Notaris:

Tabernakel, een hut / veldhutte/ of legerhut / dat is een ligt op gespanne schuylplaats van doek om in 't veld te konnen verblijven.

Tabiditeyt, teering/ uytdrooging.

Tacite, stilswijgende/ bedektelijk.

Tactie, raaking.

Talud, beschoeysel.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Tangeren, raaken.
Tangibel, taſtbaar/ geraakelijk.
Tailloor, ſnyboord/ tafelboord/ diſchboord.
Taliter qualiter, ſoo wat heen.
Tapijt, een geſtiktkleed/ pronkkleed/ behangſel.
Tardatie, vertoeving/ beyding/ marring.
Tarderen, vertoeven/ beyden/ ophouden.
Tardijf, traag/ langſaam.
Tarra, onreyn/ onſuyver.
Tautolegie, hatering / dubbelſpreek / of ſegging van 't ſelfde/ herhaaling van 't geſegde/ 't ſelfde ſegging.
Taverne, herberg/ kroeg.
Tavernier, herbergier/ waard.
Taxatie, ſchatting/ waardering / op geld ſetting.
Taxeerd, geſchat / gewaardeert / op geld geſet.
Taxeerder, ſchatter/ waardeerder / is die iets op geld ſet en waardeert de waardye.
Taxeerſter, ſchatſter / waardeerſter / is die iets waardeert.
Taxeren, ſchatten/ waardeeren/ op geld ſetten.

T. E.

Teinture, verwing.
Telle quelle, ſoo wat heen.
Temerair, reukeloos/ ſtout/ vermeeten/ ligtvaerdig.
Temeriteyt, ligtvaerdigheyd/ reukloosheyd/ ſtoutheyd.
Temperantie, maatigheyd.
Temperature, maatiging.
Temperen, maatigen.
Tempereren, maatigen.
Tempel, 't huys Gods / Godshuys/ 't huys des Heeren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Tempeest, onweer/ storm.

Temporeel, tijdelijk.

Temptatie, kwelling/ anvegting.

Tempteren, kwellen/ anvegten.

Tenderen, strekken/ na toestrekken.

Teneur, inhoud/ schik/ vervolg. Teneur. sie Tenor.

Ten fine van niet ontfankelijk / ten eynde van niet ontfankelijk.

Ten fine van accoort, ten dien eynde om overeen te komen/ of/ ten dien eynde om verdrag te maaken/ op hoope van verdrag / of op hoop van overeenkoming.

Ten principale, by eynd oordeel. Ten principale, ten voornaamste.

Ten principale op de saak antwoorden / op de saak selfs antwoorden / of/ ten voornaamste op de saak selfs antwoorden / of eygentlijk op de saak selfs antwoorden/ dat is/ als men moet antwoorden op de saak self / en niet op eenige omstandigheden inde regtspleeging/ of omstandigheden inde saak.

Ten tween fine antwoorden / dien onvermindert sijn verdere beweering voorstellen/ of onvermindert het verset sijn verdere beweering voor stellen / dat is / behalven het voorstellen van verset/ ook eygentlijk op de twistsaak selve antwoorden/ of verset voorstellen en saak uytvoerelijk antwoorden.

Tenor, middelstem / de middelste stem tusschen de hoogste en laagste stem in't singen.

Tent, een hutte. sie Tabernakel.

Tentatie, beproeving/ versoeking/ bekooring/ anvegting.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Tentèren, beproeven / versoeken / bekooren / anvegten.
Tergie. soek Tregie.
Tergiversatie, aarseling / uptvlugt / wepgering / de rug toewending.
Tergiverseren, aarselen / de rug toewenden / agterupt depsen / wepgeren / uptvlugt soeken.
Termen, konstwoorden / bepaalde en gepaste woorden.
Terminatie, epnde / uptepnde / bepalinng / uptgang.
Termineren, sligten / slegten / beslegten / uptten / vellē
Termijn, bepaaling / paalteeken / paal / merkteeken. Termijn, talwortel / dat is / de wortel van seker getal: gelijk 4. is de talwortel van 16. en 8. is de talwortel van 64. Termijn, gesette dingtijd. sie Termijnen.
Termijn houden / gesette dingtijd houden.
Termijnhouding / gesettedingtyd houding.
Termijnen, gesette dingtijden / bestemde dingtijden / waar op den eenen ofte den anderen vande geene die dingtaal voeren / dit of dat doen moet.
Terribel, schrikkelijk / verbaarlijk.
Territorien, landpaalen.
Testament, een upterstewil / een laatste begeerte / is een betupging des wils in 't beschikken van sijn goederen voor sijn dood / an wie de selve sullen overgaan na de dood. Testament, een verbond / alsoo werd de schrift genoemt. Het Nieuwe Testament, het Nieuwe Verbond / inhoudende de schriften der blijde boodschap beschrijvers / en der gesanten des Saligmaakers. Het Oude Testament, het Oude Verbond / inhoudende de Wet / en de schriften der Voorseggers. sie Bybel.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Testamentmaaken / upterstewil maaken / dat is/ beveelen van sijn goederen by upterstewil.

Testament nuncupatijf, een mondeling gemaakte upterstewil/ een mondeling gemaakte laatste begeerte. Als iemand mondeling sijn upterste wil/ of/ laatste begeerte segt tegen een openbaar schrijver/ die de selve als dan ter gedagtenissen beschrijft.

Testament in scriptis, een beschreve upterstewil/ een beschreve laatste begeerte. Als iemand sijn upterstewil/ of laatste begeerte self beschrijft en by geschrifte nalaat; 't welk een iegelijk/ die maar bekwaamheyd heeft/ mag doen/ en laaten maar door een beampte schrijver op den rug des upterstewilschrijven/ dat dat sijn upterste wil is.

Testamentaire executeur. soek Executeur testamentair.

Testamentaire voogd. sie Tuteur testamentair.

Testamenteur. soek Executeur testamentair.

Testateur, willer/ uptterste wilmaaker/ die sijn upterstewil of laatste begeerte maakt.

Testatrice, wilster/ upterstewilmaakster/ die haar upterstewil/ of/ laatste begeerte maakt.

Testeren, tuygen/ getuygen/ getuygenisse geeven. Testeren, tot getuyge neemen/ betuygen/ opentlijk en vrpelijk seggen. Testeren, upterstewilmaaken/ of erfmaaken.

Testificatie, een getuyging/ betuyging.

Testificeren, of Testifferen, getuygen/ betuygen.

Testimonie, een getuygenis/ verklaaring.

Text, inhoud/ sin/ stelsel. Text, geweeven/ weefsel/ 't geweef.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

T. H.

THeatre, ſchouwburg/ tooneel.

Theologant, Godsgeleerde / die inde kenniſſe Gods en goddelijke ſaaken geleert en onderweſen is.

Theologie, Godsgeleertheyd/ dewelke beſtaat in de kenniſſe van God/ en goddelijke ſaaken.

Theorie, beſchouwing/ beſpiegeling/ kenniſſe.

Theſaurier. ſie Threſorier.

Threſoor, een ſchat/ ſchatkiſt/ eetens kas.

Threſorie, ſchatkamer/ ſchatkiſt.

Threſorier, een ſchatmeeſter/penningmeeſter/ ontfanger / die het bewint heeft over den ontfang ende uytgift van des lands/ of ſtads inkomſten en ſchat.

Threſoriers, ſchatmeeſters.

Threſoriers extraordinair, hulp ſchatmeeſters/ die tot hulp vande gewoonelijke ſchatmeeſters gekooren worden / om de ſelven wat te verligten.

Threſoriers ordinair, ſchatmeeſters / of gewoonelijke ſchatmeeſters / men kieſt gemeenlijk een geſet getal van ſchatmeeſters (gelijk ſulks in meer ampten plaats heeft) deſen kanmen dan noemen gewoonelijke ſchatmeeſters: als deſen de dienſt te ſwaar valt kieſtmen nog eenige hulpſchatmeeſters / die buyten het gewoonelijk getal zijn.

Throon, een ſtoel / verheeven ſtoel/ of ſomtijds word het genomen voor een Koningsſtoel.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

T. I.

TImide, vreesagtig / bevreest / schroomagtig / beschroomt.
Timiditeyt, vrees / vreesagtigheyd / bloohe yd / beschroomtheyd.
Tincture, verwing.
Tiran. soek Tyran,
Tirannye. soek Tyrannye.
Tiranniseren. sie Tyranniseren.
Titillatie, kitteling.
Titeleren, kittelen.
Titule, opschrift / bynaam / van benaaming / eernaam / besitnaam / regtelijke ankomste / ankomste.
Tituleren, bynoemen / eernaam geeven / noemen / opschrijven.

T. O.

TOlerantie, verdraagsaamheyd / of lijdsaamheyd.
Tolereren, verdraagen.
Tolleren, opheffen / wegneemen / weeren.
Tombe, een graf / doodgraf.
Tome, boek deel.
Torment, pijn / pijniging.
Tormenteren, pijnigen.
Torqueren, wenden / draayen / keeren / wringen.
Torture, pijniging. Torture, pijnbank / op welke men de misdaadigers die met swaare misdaaden betigt zijn / pijnigt en de bekentenis uyt de hals wringt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Tortureren, pijnigen.

Tot ſubreptie ende obreptie ten fine van niet ontfankelijk/ tot verſwijging vande waerheyd ende tot voorſtelling van onwaarheyd en ten eynde van niet ontfankelijk / of tot kwaalijk te kennengeeving/ en dieshalven niet ontfankelijk. Dit is een beſluyt in regten 't welk gedaan en genomen word tegens een / die valſchelijk met bedrog oft op onwaaragtig te kennen geeven iets verkregen heeft in regten.

Totaal, geheel/ al.

Tournoy, een ſteekſpel / ſpiegelgevegt / ryders-ſteekſpel.

Tournoyen, ſpiegelvegten/ ſteekſpelvegten.

T. R.

TRactaat, een handeling. Tractaat, verhandeling.

Tractaat van treves, een beſtanthandeling / beſtant / verdrag.

Tractabel, handelbaar/ rekkelijk. Tractabel, wel onthaalende.

Tractatie, een verhandeling.

Tracteren, handelen. Tracteren, wel onthaalen/ te goede doen.

Traderen, leeveren/ overleveren/ geeven / opdragen/ leeren/ onderwijſen.

Traditie, overleevering / opdragt / geeving / onderwijſing/ leering.

Traduceren, overſetten / overvoeren / overhaalen / voordraagen/ bekladden/ doorſtrijken.

Traductie, overſetting / overvoering/ overhaaling/ beklading.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Trafijcq, koophandel.
Trafijcqueren, koophandeel drijben/ koophandelen.
Tragedie, treurspel.
Tragie. soek Tregie.
Train, een sleep/ nasleep/ gebolg.
Traineren, sleepen/ sleepende houden/ ophouden/ vertoeven.
Traiter, verraader.
Trancheen. soek Trencheen.
Tranquil, gerust.
Tranquilliteyt, gerusthepd/ stillighepd.
Transactie, daading/ willig verdrag/ vriendelijke schepding/ afhandeling/ overgeeving/ overkomst/ daading/ of daanding/ is bp willig verdrag een gedaanmaaking van dingtaalvoering. Of daading is een toesegging van dingsluyden tot des dingtaalige saaks beslissing.
Transcenderen, overklimmen.
Transcensie, overklimming.
Transfereren, overdraagen/ overvoeren/ oversetten.
Transfigeren, doorrijgen/ doorhegten/ doorsteeken.
Transfiguratie, verstaltiging/ vergedaantiging.
Transfigureren, verstaltigen / vergedaantigen / gedaant veranderen.
Transformatie, gedaant verandering/ gestalt verandering/ vergedaantiging / hermaaking.
Transformeren, gedaant veranderen / gestalt veranderen/ hermaaken.
Transgres, overtred/ overtreding.
Transgresseren, overtreden.
Transgressie, overtreeding.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Tanſieren, overgaan / doorvaaren / doorgaan.

Tranſigeren, daadingen/ of daandingen/ of daadingmaaken/ dat is/ by willig verdrag gedaan maaken/ of/ van dingen/ dat is/ een geding/of regtsſaak in regten te vervolgen / ophouden. Tranſigeren, vereenigen/ verdraagen/ verdrag van eenige handeling maaken. Tranſigeren, overbrengen/ overſetten / doorvoeren. Tranſigeren, voleynden/ volbrengen/vol maaken.

Tranſipſtantiatie, overſelfſtandiging/ verſelfſtandiging/ dat is/ de overgaaning/ of verandering vande eene ſelfſtandigheyd inde ander/ gelijk de Roomſche geeſtelijken willen/ dat inde Godmenſchmaaking geſchiet. ſie Transſubſtantiatie, en Mis. Oog dewijl 'er maar een ſelfſtandig Weſen is / ſie Ipſtantie, ſoo is 't onmogelijk dat dat eene ſelfſtandig Weſen ſoude konnen overſelfſtandigen in een ander ſelfſtandig Weſen / 't welk niet en is. Maar daar zijn oneyndige onderſtandigheden/ of onderſtandige ſelfſtandigheden/ dewelke vande eene oneyndige ſelfſtandigheyd afhangig zijn. ſie Subſtantie.

Tranſipſtantieren, overſelfſtandigen/ of verſelfſtandigen/ is een onredelijke verſieringh der Roomſche geeſtelijken.

Tranſitie, overgaaning/ doorgaaning / overtred/ aftred.

Translateren, overſetten/ verdraagen/vertalen.

Translatie, overdraging/ overſetting/ vertaling.

Translucide, doorſchijnig.

Tranſmigratie, verhuyſing.

Tranſmigreren, verhuyſen.

Tranſmiſſie, overſending/ overvoering/ doorlaating.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Tranſmitteren, overſenden / overvoeren / door-laaten.
Tranſmutatie, verwiſſeling / overwiſſeling / ver-andering.
Tranſmuteren, verwiſſelen / overwiſſelen / ver-anderen.
Tranſponeren, overſtellen / overſetten / verſetten.
Tranſport, opdragt / overdragt / overgift / dat is / den eygenheyd van eenig goed an een ander overleeveren.
Tranſportatie, overdraaging / vervoering.
Tranſporteren, overdraagen / overleeveren. Tranſporteren, vervoeren.
Tranſpoſitie, overſtelling / verſtelling / verſet-ting / overſetting.
Transſumeren, overneemen.
Transſumptie, overneeming.
Transſubſtantiatie, overſelfſtandiging / of verſelfſtan-diging word dit woord overgeſet / maar dewijl Subſtantie, mijns oordeels / niet meer bete-kenen kan als onderſtandigheyd / ſoo kan Trans-ſubſtantiatie ook niet meer betekenen als overonderſtandiging / of overonderſtandige ſelfſtandiging. ſie Subſtantie, en Ipſtantie. De overſelfſtan-diging is voor eenige eeuwen verſiert vande Roomſe geeſtelijken / om de onredelijke en te-genſpreekelijke Godmenſchmaaking uyt een rond ſtukje brood / of meelgebak / ſtaande te houden: welk brood / alhoewel het brood blijft / men wil dat overſelfſtandigt word in een lijf / of om kort te ſeggen in een menſch / ja een Godmenſch. ſie Mis.
Transſubſtantieren, overſelfſtandigen / verſelf-ſtandigen. Dit woord moeſt eygentlijk over-
geſet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

geſet wozden / overonderſtandigen / of overonderſtandigſelfſtandigen.

Travail, arbeyd.

Travailleren, arbeyden / kwellen / moeyten andoen.

Travers, dwars / dwarswegs / kruysweegs.

Traverſeren, dwarsweegs gaan / kruyſſen / dwarſſen / dwarsdzijven.

Trebelliaans raadsbeſluyt / een raads beſluyt wegens het overgeeven eener erffenis an een ander / mits datmen behoud het vierde gedeelte / dit is een raadsbeſluyt / by welke toegeſtaan word. Dat een erfgenaam uyt de hand / dewelke de erffenis maar gemaakt was / om an een ander weer over te laaten / mogt vooz ſik behouden het vierde gedeelte der erffenis / ende 't ſelve den erfgenaam over de hand afkozten.

Trebelliaanſche portie, het vierde gedeelte van een overhands gemaakte erffenis / dat is / het gedeelte / 't welk een erfgenaam uyt de hand vooz ſik behield vande erffenis / die hem gemaakt was om an een ander erfgenaam over de hand weer over te laaten.

Trebuket. ſie Biket.

Tregie, nageregt / nadiſch / ſuykergebak / lekkerny 't welk na de ſpijs opgeſet wozd.

Trencheen, een loopgrave / voozſchans / afſnijding.

Trepaan, een booz. Trepaan, een hoofdſcheelbooz / waar mede men de hoofdpan in ſommige gelegentheden als het hoofd gekweſt is / doozboozt.

Trepaneren, booren / doozbooren. Trepaneren, de hoofdpan doozbooren.

Trepidatie, ſchudding / waggeling / beeving.

Trepideren, ſchudden / beeven / waggelen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Tresoor. sie Thresoor.
Tresorie. sie Thresorie.
Tresorier. sie Thresorier.
Trevis, bestand/ stilstand van wapenen.
Triangel, een dryhoek.
Tribueren, toeschrijven/ geeven/ verleenen.
Tribulatie, verdriet/ gekwel/ wederwaardigheyd.
Tribuyt, schatting/ bede / bedegift / dewelke die geen / die van een ander overwonnen zijn / tot teken van onderhoorigheyd betalen. Of schatting/ bede/ of bedegift / dewelke die geen / die vreemd in een anders land woonen / betaalen om vry daar in te mogen woonen.
Tribunal, regterstoel/ dingstaal/ voor welke geregt gepleegt word.
Triniteyt, dryheyd / drytal. De geestelijken seggen/ dat het woord Triniteyt een t'saamegeset woord is uyt triuniteyt, dat is / Dryeenheyd: alhoewel ik dat soude konnen ontkennen/ dat het een t'saamegeset woord was. Dog het word evenwel Dryeenheyd overgeset van de Godsgeleerden die het selve alhoewel te onregt inde Godsgeleertheyd gebruyken / en seggen/ dat in een eenig/ eenvoudig/ onveranderlijk Wesen een Dryeenheyd is: maar sy en sien niet de ongerijmtheyd en tegenspreeking die daar in steekt. Want Dryeenheyd is een Dryheyd begrijpende in sik drymaal Eenheyd. Hoe! is het eenvoudig/ eenig/ onveranderlijk / en noyt begonne Wesen een Dryheyd/ begrijpende in sik driemaal Eenheyd? dat is immers ongerijmt en een tegenspreeking / welk sik selfs wederlegt. Dog de Godsgeleerden sullen seggen/ Wesen is een Eenheyd begrijpende in sik een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Drieheyd / te weeten een Wesen onderscheyden in drieselfstandigheden. (Personæ) Als dat waar was / soo mosten sy niet seggen (na mijn oordeel) Dryeenheyd / maar Eendrieheyd / dat is een Eenheyd / dewelke ook met een in sik bevat een Drieheyd. Maar of dat ook geen tegenspreeking is / dat een Eenheyd / te weeten een eenvoudig / eenig / onveranderlijk noyt begonne Wesen / onderscheyden is / (gelijk sy spreeken) in een Dryheyd / naamentlijk een Dryheyd van selfstandigheden (gelijk het woord personæ vertaalt word) dat dunkt my dat klaar genoeg is. Want een selfstandigheyd is 't geen op sik self bestaat / sonder van iets anders afhangig te zijn / en soodaanig is maar alleen het oneyndig Wesen of God / van welke alles afhangig is. Soo der nu drie selfstandigheden gestelt worden / soo worden der drie Goden noodsakelijk gestelt / 't welk onredelijk is en een tegenspreeking in sik sluyt. Maar soo veel is'er van dat de stelling der Dryeenheyd een versiering is der geestelijken buyten de schrift gestelt.

Tripaan. sie Trepaan.

Tripaneren. sie Trepaneren.

Triplicatie, driedubbelmaaking / of dryvoudig maaking. Triplicatie, tweede tegenweer. sie Triplijcq.

Tripliceren, driedubbelmaaken / drievoudigmaken. Tripliceren, de tweede tegenweer doen / of / de naweer wederleggen / dat is / antwoorden op de tweede verweeringe van den beschuldigde.

Triplijcq, tweede tegenweer / of / naweers weder.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

verlegging/ dat is/ een antwoord op de tweede verweeringe/ dewelke word genoemt naweer/ vanden beschuldigde.

Triste, treurig / droevig.

Tristitie, droevighepd/ treurrighepd.

Triumphant, segepraalend. Triumphant, overwinner/ segepraaler / die in segepragt en praal omgevoert wierd/ om de verkregene overwinning op de vpanden. Triumphant, gedingwinner/ overwinner/ die het gewijsde vanden regter tot sijn voordeel krijgt.

Triumphe, segepragt / segepraal/ blijde inkomst/ intrede / dat is/ de heerlijke en hoffelijke inkomst van een krijgsoverste na de overwinning der vpanden.

Triumpheren, segenpraalen / als overwinner inkomen.

Triumphwagen / een segepraalwage / daar een overwinner in omgevoert wierd / of / me ingehaalt wierd.

Troni, aangesigt/ anschijn.

Troon. sie Throon.

Tropheen, segeteikenen / overwinningsteikenen / segestigten / zijn eenige dingen / die men vanden vpand bekomen heeft / als vaandels/ harnas/ schilden/of iets anders/ en ter gedagtenis van overwinning ophangt.

Trotteren, draaven.

Troubel, beroert/ onklaar.

Trouble, beroerte/ ontsteltheyd.

Troublеren, beroeren / onklaar maaken.

Troup, een hoop/ hoop volks/ hoop krijgsvolk.

Troup, een kudde/ kudde beesten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

T. U.

TUmult, oproer/ oploop.
Tumultueren, oproermaaken/ oproerigh zijn.
Tumultueux, oproerig.
Turbatie, beroering/verwarring. Turbatie, verstooring/ stooring. sie Turbel.
Turbe, een menigte/ hoop/ of schaare volks. Turbe, een beroerte/ gerugt en getier/ twist en gekijf onder veel volks.
Turbel, verstooringe/ stooringe/ stoorenisse/ als iemand in sijn besitting verhindert word. Turbel, beroert.
Turberen, beroeren/ verwarren/ verstooren/ stooren.
Turbulent, beroert/ vergramt/ verstoort/ onstuymig. Turbulent, beroertig.
Turpe, schandelijk/ leelijk/ oneerlijk/ vuyl/ mismaakt.
Tutele, voogdye/ mondborgschap/ dat is/ den opsigt en bewint die de voogden hebben over de onbejaarde Weesen en der selver goederen.
Tuteur, of Tutoor, een voogd/ mondborg/ die de voogdye heeft over onbejaarde Weesen/ en der selver goederen. Een onbejaarde Weese en mag op sijn naam geen dingtaal voeren/ of in regten verschijnen/ maar werd sulks gedaan op de naam vande voogd/ als mondborg der Weese/ of als borg voor de mond der Weese.
Tuteur testamentair, by uyterste wil gestelde voogd/ of mondborg/ een voogd of mondborg by uyterste wil gestelt.

Twee=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Tweede instantie, de tweede voorregtbetrekking / tweede vervolg / tweede regtspleegings vervolg / de tweede regts kennisse van een saak. Wanneer een saak al eens voor een regter gedient heeft / en nu voor de tweedemaal vervolgt word.

T. Y.

TYran, dwingeland / geweldenaar / een die geweld / en dwingelandy pleegt. Tyran, is ook te seggen Koning / en dat ter oorsaak / dat de Koningen gemeenelijk soo wat geweld pleegende sijn geweest.

Tyranny, dwingelandy / geweldpleeging / strasse heerschappy.

Tyranniseren, dwingelandy oeffenen / geweld bedrijven / wreedelijk handelen / geweld plegen / wreede heerschappy voeren.

U. L.

ULceratie, sweer / sweering.

Ulcereren, sweeren / of tot etter worden.

U. N.

UNanim, eenmoedig / eendragtig.

Unanimiteyt, eenmoedigheyd / eendragtigheyd.

Unctie, smeering. sie Salving.

Ungeren, besmeeren / smeeren / bestrijken. sie Salven.

Un-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Unguent, smeersel. sie Salf.
Unicq, eenig.
Unie, eenigheyd/ vereeniging.
Unieren, vereenigen.
Uniform, eengestaltig / eengedaantig / eenleestig.
Uniteyt, eenheyd.
Unitie, vereeniging.
Universeel, algemeen/ algeheel.
Universeelijk / al geheelijk/ in 't algeheel/ algemeenlijk.
Universiteyt, algemeenheyd/ algeheelheyd. Universiteyt, algemeen leerhuys / 's landsgemeene leerhuys / of leerplaats / landschool/ hoogeschool / gemeeneschool.

U. R.

URbaan, steeds/beleest/ burgeragtig/ destig. Urbaniteyt, beleestheyd / burgerlijkheyd / destigheyd.
Urgeren, dringen / dwingen / voorwenden / andringen/ opanstaan.
Urgent, dringend/ andringend.
Urim en thummim, ligten en volmaaktheden. Dese woorden staan in het boek des uyttogts het 28. hoofdstuk/ het 30. afdeelsel / onovergeset. Maar inde anteykening op de kant staanse overgeset: alwaar ook onder andere / dese woorden mede staan: Het heeft Gode belieft door de selven (te weeten / door de ligten en volmaaktheden/ of urim en thummim) sijne klaare en volmaakte antwoorden te geeven an den hooghepliger. Dog watse geweest zijn is onseker: men leest nergens/ dat God

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Mose heeft bevolen te maaken / veel weyniger hoe/ of waar van de selve gemaakt zijn. Wat dit voor dingen geweest zijn bekennen de Behoudenen niet te weeten: of het de Joden nu heel wel weten daar twijffel ik an. Sy seggen evenwel dat 't glants hebbende gesteenten zijn geweest / uyt welkers straal schieting op eenige letters/ (want al de letters van 't A. B. op een vel geschreven settede sy tegen hen over) sy de Godspraak maakte. Mijns oordeels sijn 't ligtelijk geweest eenige werktuygen om de stem in de antwoordgeeving / die men Godspraak noemt / op een vreemde wijs te veranderen. Dog wat vande Godspraak sy. sie in het woord Orakel.

Urinaal, een pisglas / in 't welk de pis eener kranken in gegooten word / om deselve an den Geneesmeester te vertoonen / ten eynde die daar uyt soude sien en seggen wat gebreeken den kranke deerden.

Urine, pis.

U. S.

Usage, of Usantie, gebruyk.

Useren, gebruyken/ verslijten.

Usucaptie, of Usucapio, bekoming door gebruyk/ of bekoming door besit/ of verjaaring/ en is de eygenheyds bekoming van eenig ding door lang gebruyk/ of besit.

Ususfruct, lijftogt/ vrugtgebruyk/ blading / dat is/ de vrugttrekking van eenige goederen voor imants leeven.

Usufructuaris, lijftogtenaar / vrugtgebruyker/ vrugttrekker / die vrugten of winsten / of inkomsten van eenige goederen trekt sijn leeven lang geduurende.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Usure, geldswinst/ geldgewin/ geldwinst / woeker / of winpenningen / diemen jaarlijks van sijn geld krijgt.

Usurier, woekenaar/ geldwinsttrekker/ die van sijn geld 'twelk hy an imant geeft tot gebruyk om koophandeel of andere winst daar mede te doen/ jaarlijks eenige geldswinst trekt.

Usurpatie, gebruyk/ gebruyking/ besitneeming/ inneeming/ dwanggebruyk.

Usurperen, gebruyken/ besitneemen/ inneemen/ misbruyken/ verweldigen.

U. T.

UTeren, gebruyken/ besigen.

Util, nut/ voordeelig.

Utiliteyt, nut/ nuttigheyd/ voordeel/ voordeeligheyd.

V. A.

VAcant, leedig.

Vacantie, ledigheyd. Vacantie, viertijd/ alsmen eenige hoogtijd viert. Vacantie, regtswijgdag/ als 'er geen regtsaaken dienen voor 't geregte.

Vacantien, regtswijgdagen.

Vacatie, ontleediging/ onleedigheyd/ leedigheyd/ vryheyd/ stilsitting/ besigheyd.

Vaceren, beledigen / verledigen / ontleedigen/ gelegen komen / besig zijn / naerstig zijn / leedig zijn/ ydel zijn/ stilsitten.

Vacillatie, waggeling / wankeling / schudding/ wispelturigheyd/ ongestadigheyd.

Vacilleren, waggelen / wankelen / wankelbaar zijn/ ongestadig zijn / wispelturig zijn / schudden/ daveren.

Va-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Vacuatie, leediging/ ydelmaaking.
Vacueren, leedigen/ ydelmaaken.
Vagabond, landlooper/ swerver.
Vageren, swerven/ swermen / hier en daar om her loopen.
Vaillant, kloek/ koen.
Vaillantise, kloekheyd/ koenheyd.
Valabel, waardig.
Valeren, welvaaren/ wel aarten. Valeren, vermogen/ gelden/ waardig zijn.
Valetudinair, siekelijk/ swak/ swakkelijk.
Valey, een dal.
Valeur, waardy.
Valeureus, kloek/ dapper.
Valide, kragtig/ sterk.
Valideren, gelden/ waardig zijn.
Validiteyt, kragtigheyd/ sterkheyd.
Valise, een maal/ reyssak.
Valetude, gesondheyd.
Valuatie, gelding / waardering.
Valvaseur, onderleenman / leensleenman / of agterleenman/ die het leengoed van een ander leenman te leen houd.
Vaniteyt, ydelheyd.
Vanteren, beroemen.
Vapeur, waassem/ damp/ domp.
Vaporeren, waassemen / waassem maaken / dampmaaken.
Vaporeus, waassemig/ dampig/ dompig.
Vaquatie. soek Vacatie.
Vaqueren. soek Vaceren.
Variabel, veranderlijk/ wisselbaar.
Variatie, verandering/ verwisseling.
Varieren, veranderen/ verwisselen/ verscheyden zijn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Varieteyt, verandering/ veranderlijkheyd.
Vasal, een leenman / smalheer / een leengoed besitter die eenig goed te leen ontfangt te besitten/ onder belofte van manschap en met betalinge van heer gewaade.
Vasallen, smalheeren/ leenmannen.
Vaticinatie, raading/ voorsegging/ waarsegging. sie Prophetie.
Vaticineren, raaden/ voorseggen / waarseggen. sie Propheteren.

V. E.

VEhement, geweldig/ heevig / heftig.
Vehementie, geweldighepd/ heevighepd.
Velliaans, raadsbeslupt / een raadsbeslupt angaande de onansprakelijkhepd der vrouwen upt saake van borgtogt of andere verbintenisse/ dat is/ een raadsbeslupt by welke een vrouwe/ die haar selve voor iemand / 't zy in borgtogte/ of in eenige andere verbintenisse / heeft verbonden / schadeloos daar van word ontslagen / ende de verbintenisse / of borgtogt voor nietig gehouden.
Velociteyt, rashepd/ geswindhepd/snelhepd.
Venaal, te koop.
Venaisoen, wildbraad/ wildbraads gebak / dat is/ vleesch van wildbraad in een korst gebakken. Dog men bakt ook wel vleesch van tamme dieren in een korst / vleesch in een korst gebakken.
Vendicatie, eygening / toeeygening / bevryding/ vrymaaking/ eysching/ antaal.
Vendiceren, eygenen/ toeeygenen/ toeschrijven/ be-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

bevryen / vrymaaken / eyſſchen.
Venditie, verkooping.
Vendu, verkooping.
Venerabel, eerwaardig.
Veneratie, eering / eerbieding / eerbewyſing / eerbiedigheyd.
Venereren, eeren / vereeren / eerbewyſen / eerbiedigheyd betoonen.
Vengeance, wraake.
Venieel, vergeevelyk.
Vente, verkoop.
Venten, te koop ſtellen / te koop ſetten.
Ventilatie, wanning / waeying.
Ventileren, waeyen / windelen / met wind verlogten / wannen. Ventileren, redenſiſten / betwiſtredenen.
Venuencour, een dagbrief. ſie Mandament. Venuencour, kom ten hove / dat is / geſegt kom voor den regter.
Veraciteyt, waaragtigheyd / waarwoordigheyd.
Verangenes, dolappelkruyd / is een laagkruyd / het welk een kort ſteelken heeft / met luttel takken of ſydſteelkens begaaft: de bladeren zyn breed / groot / rouw / en gerimpeld / dik en witagtig van verwe / en an de kanten rondom wat geſneden. De bloemkens zyn ſchoon witagtig / of paerſagtigh van verwe / en als een ſtraalende ſterre geſchikt / in 't midden geele draepkens hebbende. De vrugten / dewelke dolappelen heeten / zyn ſomtyds langwerpig / een hennen ey van groote en gedaante gelyk / ſomtyds ſoo rond als een appel / van verwe ſomtyds wit maar meeſten tyd paersblaauwagtig / hangen an tamelyke lange ſteelkens ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

nederwaarts af.

Verbaal, of Proces verbaal, twiſtſaaks mondeling verhaal / mondeling geſchils verhaal / en voorſtelling op een byeenkomſt / een mondelinge voorſtellinge des verſchils of twiſtſaaks / ſoo van den anlegger als verweerder / of van hunlieder voorſpraaken voorgeſteld / op een byeenkomſt tot dien eynde belegt voor een / ſomtijds meer regters of raadsheeren / daar toe afgevaerdigt zijnde / om de twiſters of gedingsluyden door de een of de ander middel te brengen tot overeenkoming en verdrag / en in gevalle ſulks niet geſchied / hun onderregten / hoe ſy hun vorders ſullen dragen in 't vervolgen van hun ſaake. Verbaal, verhaal / vertelling.

Verbalijk / woordelijk verhaalijk.

Verbaliſeren, ſijn ſaake met de mond verdedigen / ſijn ſaak mondelingh voorſtellen / mondeling verhaalen.

Verder inſtantie, verder vervolg / verder regtspleegings vervolg / verder regtskenniſſe van eenſaak. Wanneer een ſaak al tweemaal voor de regter heeft gedient / en nu voor derdemaal vervolgt word.

Verecundie, ſchaamte / eerbaarheyd.

Verheffen van appel, verheffen van beroep / dat is / wanneer in ſaaken van beroep een dagbrief van den hove geligt word.

Verificatie, waarmaaking.

Verificeren, of Verifieren, waarmaaken / waartuygen.

Veriſimil, waarſchijnelijck.

Veriſimilitude, waarſchijnelijkheyd.

Verſeren, verkeeren / ommegaan / oeffenen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Verſie, overſetting / vertaaling. Verſie, keering / omkeering / omſetting / draaping / wending.

Verſoek van reauditie, verſoek van herhooring, verſoek van wederhooring / of verſoek van herhandeling eenes gewijſde / dat is / als men verſoekt dat een ſaak / by 't minder getal der regters gewesen / weer mag herhoort en 't gewijſde op nieuws by al de regters herhandelt worden. ſie Reauditie.

Verſoek van recredentie, verſoek van middelertijds beſits toewijſing. ſie Recredentie.

Verteren, overſetten / vertaalen. Verteren, keeren / omkeeren / wenden / draapen.

Vertige, duyſeling / ſuyſeling / dwerling.

Vertueus, deugdig / deugdſaam.

Veſper, avend / avendſtond. Avend betekent ſoo veel als het af end van den dag. Veſper, avenddienſt / avendgetijd / avendſang / een Godsdienſtpleeging by die vande Roomſche Godsdienſt gebruykelijk / en die ſy des avends doen

Veſperbrood / avendbrood.

Veſpertin, avendſtondig.

Veſtigie, voetſtap / ſpoor.

Veſture, kleeding.

Vexatie, kwelling / moeyte.

Vexeren, kwellen / plaagen.

V. I.

Vicarie, ſtadhouderſchap / of ſtedehouderſchap. Vicarie. ſie Prebende.

Vicaris, ſtadhouder / of ſtedehouder / plaatshouder / die iemants plaats bekleed.

Vice,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Vice, mangel/ gebrek/ ondeugd. Vice, in plaats van.

Viceadmiraal, onderzeeoverſte / onderblootheer/ onderzeevoogd / dat is / de tweede overſte van een bloot ſchepen.

Viceroy, onderkoning / of in plaats van Koning/ is die in een landſchap of Koningrijk van den Koning geſonden word om dat ſelve te beſtieren en al daar te zijn in plaats van den Koning.

Vicieus, ondeugend/ gebrekkig.

Vicin, naby. Vicin, gebuur/ nabuur.

Viciniteyt, gebuurſchap.

Vicomte, ondergraaf/ borggraaf.

Victime. ſie Slagtoffer. Victime, zeegepraalſlagting / overwinningſlagting / is een beeſtſlagting wegens verkreege overwinning tegen den vyand.

Victorie, overwinning/ overhand/ zeege.

Victorie branden / overwinningbranden/ vreugde vuyren van overwinningbranden / zeegepraal vuyren branden.

Victorieus, zeegerijk/ overwinnig/ overwinnend.

Victualie, leeftogt / voedſel / lijfsnooddruft van ſpijs en drank.

Victualier, ſoetelaar/ die ſpijs en drank verkoopt.

Victualieren, ſpijſen/ voeden/ met leeftogt beſorgen.

Vigeren, bloeyen/ kragt hebben.

Vigeur, bloey/ ſterkte/ kragt.

Vigelant, wakker.

Vigelantie, wakkerheyd.

Vigileren, waaken/ wakker zijn.

Vigilie, waak/ waaking.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Vigoreus, sterk/ krägtig/ bloeyend/ frisch.
Vijl, slegt/ gering/ onagtbaar/ onwaard.
Vilain, guyt/ guytagtig/ schandig.
Vilainie, guyterij/ guytagtigheyd.
Vilipendie, veragting/ versmaading/ kleynagting.
Vilipenderen, veragten/ kleynagten/ versmaden.
Vindemie, wijntijd/ wijnoest/ dat is/ die tijd wanneer de wijnbessen geparst worden/ 't welk geschied inde herfts/ of inde tiende maand van 't jaar/ welke maand ook wijnmaand genoemt word.
Vindicatie, straffing/ wreeking/ verlossing/ redding/ vrijvegting. Vindicatie, sie Vendicatie.
Vindiceren, straffen/ wreeken/ verlossen/ redden/ vrijvegten. Vindiceren, sie Vendiceren.
Vindicte, straf/ wraak.
Vinolent, dronken/ wijnnig.
Vinolentie, dronkenschap.
Vinositeyt, wijnnigheyd.
Violatie, schending/ schoffeering/ verkragting. Violatie, verderving/ verbreeking.
Violeerde, verkragte/ geschondene/ geschoffeerde.
Violeerdet, verkragter/ schender/ schoffeerder, die een vrouwmensch tegens haar dank onteert. Violeerder, breeker/ verbreeker.
Violent, geweldig.
Violentie, geweld/ schoffeering.
Violeren, schoffeeren/ verkragten/ schenden/ verderven/ breeken/ verbreeken.
Viool de gamba, een kniebedel/ een groote vedel daarmen de grondstem of 't laagste geluyd op speelt.
Virtueus, deugdsaam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Virtuyt, deugd/ kragt.
Visibel, sienlijk/ sigtbaar.
Visie, siening.
Visier, doorsigt.
Visieren. sie Gaugieren.
Visioen, gesigt / gesigtspook / toongesigt / verschijning. Die spooken en gesigten of verschijningen/ zijn niet anders als een deel versierde inbeeldsels in bange / swakke / overgeloovige menschen hersenen gesmeed; want soodanige menschen beelden sik altijd in / datse wat vreemds en wonders sien.
Visitatie, besoeking. Visitatie, siekbesoeking.
Visite, besoek. Visite, siekbesoeking.
Visiteren, besoeken. Visiteren, sieken besoeken.
Vitie, ondeugd/ mangel/ gebrek.
Vitieren, ondeugend maaken / bederven / verslimmen / slimmermaaken/ verargeren.
Vitieus, ondeugdig/ gebrekkig/ gebrekkelijk.
Vituparabel, versmaadelijk/ veragtelijk.
Vituperatie, versmaading/ veragting.
Vitupereren, versmaaden/ veragten/lasteren.
Vivaciteyt, leevendigheyd/ langleevendheyd.
Vivandier, soetelaar. sie Victualier.
Vivificant, leevendmaakend.
Vivificatie, leevendmaaking.
Vivificeren, leevendmaaken.

V. O.

VOcaal, klinker / of klinkletter / een klinkletter is van welke de andere letters de klank krijgen: en soodaanige klinkers zijn de A. E. I. O. U. de andere letters zijn mede klinkers.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Vocabel, een woord.

Vocabulair, een woordboek/ naamboek/ vertaalboek.

Vocatie, roeping / beroep.

Voceren, roepen/beroepen.

Vociferatie, krijting/ schreeuwing.

Vocifereren, krijten/ schreeuwen.

Vogue, swier/ swang/ voortogt.

Voix, stem/ wijs. Op die voix, op die stem/ op die wijs.

Voltiferen, paardspringen.

Volumen, een boekdeel/ rolboek/ boekband.

Voluntair, vrywillig/ gewillig/ willig.

Voluntair jurament, soek Jurament voluntair.

Voluntaris, een vrywillige / gewillige / willige/ die vrywillig iets doet/ sonder daar toe versogt te zijn. Gelijk die vrywillig den oorlog volgt sonder krijgsloon te verdienen. Vrywilligen zijn ook die onaangesprooken ter begraffenis gaan/ om den wijn die der geschonken word.

Voluptueus, wellustig/ darteel/ broodtronken.

Vomeren, spouwen/ braaken/ overgeeven.

Vomitorie, een spouwdrankje / braakdrankje/ 't welk men een sieke ingeeft om gemakkelijk te konnen spouwen.

Vonnis, een gewijsde/ oordeel/ veroordeling/ verwijsing/ doem/ wijsdoem. Vonnis word somtijds genoomen voor een gewijsde van schepenen: gelijk Sententie, voor een gewijsde des hofs. sie Sententie.

Vonnis definitijf, een eyndoordeel. sie Sententie definitijf.

Vonnis des doods/ verwijsing ter dood / doem ter dood. sie Sententie des doods.

Von-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Vonnis inter locutoir, een vooroordeel / tusschen oordeel / tusschen gewijsde / een gewijsde met een staart. soek Sententie inter locutoir.

Vonnis provisioneel, een middelerwijls gewijsde, een voorafgewesen gewijsde. sie Sententie provisioneel.

Vonnissen, gewijsde spreeken / oordeelen / verwijsen / veroordeelen / doemen.

Voraciteyt, gulsigheyd / opslokking.

Voreren, opslokken / verslinden / inswelgen sonder knauwen.

Vorm. soek Form.

Vormen. soek Formeren.

Vormelijk. soek Formalijk.

Vormeren. soek Formeren.

Voyagie, een reys / 't zy te water / of te land.

Voveren, verlooven / Gode belooven / belofte doen an God. Voveren, toewenschen.

V. R.

Vrywilligoffer, vrywillige gifte / of gaave / die imant van selfs geeft tot de Godsdienst / dat is voor de geestelijken / welke de Godsdienst bedienen. Hebr. בדבה, nedabah, vrywillig / van selfs geeving / vrywillige beweeging om te geeven / vrywillige anbiedingen / komt van בדב, nadab, mildelijk / vrywillig of van selfs tot geeven bewoogen worden / vrywillig anbieden / van selfs geeven.

Vray, waar.

Vuide-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

V. U.

VUideren; ontleedigen / beslegten / ydel maken.

Vuyroffer, een gedeeltse brandslagting/vuyrgifte/vuyrige slagting / is een beest 't welk geslagt zijnde / door 't vuyr ten deele verbrand en verteert wierd en ten meestendeele gegeeten. Hebr. אשה, ische, vuyrig / brandig / gloepen dig / komt van אש, esch, vuyr.

Vulgair, gemeen / slegt.

Vulgeren, gemeen maaken/ verbreyden.

Vuloffer, vullingen / vervullingen / vervulgifte / was het geene dat van een vrywillige gifte gegeeven wierd voor den heyliger / die de gifte en slagtinge heylighde tot den dienst des Heeren. Hebr. מלאם, miluim, vervullingen/ vullingen / en komt van מלא, malea, vervult zijn/ vol zijn / vervult worden.

W. A.

WAlop. soek Galop.

Walopperen. soek Galopperen.

W. I.

WIderen het proces, het geding eyndigen/ het geding slegten / aflaaten te regten of dingtaal te voeren.

Wilderen, leedigen/ leedigmaaken.

Willige Condemnatie, willige versweijsing/dat is een verwijsing op de overgifte van de dingers/

ten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

ten wederzijden onwederroeppelijk gedaan.

Willig decreet, overdragt van 't Hof/ is een overdragt van verkoft goed / die / naar voorgaande dagvaardinge van de geene die het angaan mag / het hof doet / van den verkooper op den kooper / met uyt sluytinge van alle anderen/ die daar op antaal souden mogen hebben.

Z. E.

ZElateur, yveraar.

Zele, yversugt/ yver.

Zephyr, de Westewind / of Wegste wind/ dat is/ de wind; die van der Sonnen weggang/ of ondergang waayt.

Z. I.

ZInnober, bergrood: dit bergingewand is een harde steenagtige roode aarde / vermengt met swavel en qwiksilver / welke uyt eenige gebergten gegraaven word.

Z. O.

ZOdiak, taanrond/ of tekenkring/ dat is/ den omtrek des hemels waar in de twaalf gesternt tekens zijn/ taanrond word dees omtrek noemt/ om dat in de selve de verduysteringen der Son en Maan geschieden/ die als dan taan verwig / of als getaantdoek of leer schynen te zijn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Een byvoegsel van eenige overgeslage woorden.

A. C.

ACcurraatheyd / nauwkeurigheyd / welgeschiktheyd / sorgvuldigheyd.
Accuratelyk / nauwkeuriglijk / wel geschiktelijk / sorgvuldelijk.

A. D

ADam, mensch. De naam of het woord Adam, 't welck Hebreeusch is / en is geen eyge naam / die dese of geene mensch eygen is / maar een algemeene naam beteekenende de mensch in 't algemeen of 't menschelijk geslagt. Maar onder ons geschied het nu wel / 't welk spruyt uyt der menschen onweetentheyd / en sotheyd in 't navolgen en gebruyken van 't geen sy niet verstaan / dat men iemant die algemeene naam Adam, dat is mensche / als een eygen naam geeft. Dit Hebreeusche woord Adam, vind men mede al in de Nederduytse oversetting op veel plaatse onovergeset staan / waar uyt die waan komt onder de gemeene luyden / dat dit woord daar staat als een eyge besondere naam van dese of geene / daar het een algemeene naam is: want als het overal waar het stond overgeset was / soo soudemen over al over geset vinden mensche: en by gevolg en soudmen van geen Adam in 't Duyts weeten / maar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

maar wel van mensche. Het woord אָדָם, Adam, dat is mensche/ komt van אָדַם, Adam, dat is rood zijn / en van het woord Adam, rood zijn/ komt ארמה, Adama, aarde/ om dat de mensch uyt roodagtige aarde eerst voort gekomen is.

Admortissement. Ik weet eygentlijk niet wat dit woord wil te kennen geeven: het schijnt te betekenen een vernietiging van een regtsmiddel.

A. L.

ALmaanachmaaker/ jaartijdswijsermaaker/ of maandwijsermaaker/ of almaanagtsmaker/ die al de agtneeminge des maans maakt/ maar alsoo der meer agtneemingen zijn in die jaartijdwijsers/ soo is die naam van almaanagtsmaker wat te bepaalt. sie Almaanach.

A. M.

AMaileerder. sie Emaileerder.
Amaileersel. soek Emaileersel.
Amailleren. sie Emailleren.

Amber, of Ambre, barnsteen of haaksteen. De barnsteen heeft de naam van haaksteen/ om dat hy wat gewreven zijnde kafjens kan als met een haak na sik haalen/ 't welk geschied door een selve beweeging/ als het yser na de zeylsteen bewoogen of gestooten word. Barnsteen word hy genoemt/ om dat hy in 't vuyr geworpen zijnde wel brand. En word van sommigen gehouden voor een seer harde gestolde boom traan/ van sommige voor een hard sap uyt de aarde vloeyende en door de koudheyd en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

en fouthepd der zee gestold.

Amen, het sp soo/ het geschiede alſo/ waar/voorwaar. Amen, amen, het zp ſoo/ het zp ſoo/ of/ het geſchiede alſoo/ het geſchiede alſoo/ of voorwaar/ voorwaar. Dit Hebreuſch woord Amen, word ook al niet overgeſet: ſoo dat het by na een doodſonde ſchijnt/ dat men de voornaamſte woorden ſou overſetten.

Ammer. ſie Amber.

A. N.

ANtameren. ſoek Entameren.

A. R.

ARtſchbiſſchop. ſie Ertſchbiſſchop.
Artſchengel, ſoek Archangel.

A. S.

ASſiteren, byſtaan/ raadgeeven/ onderſtant doen/ helpen. Aſſiſteren, overſtaan/ ten overſtaan/ by zijn. Geaſſiſteert met haar voogd/ ten overſtaan van haar voogd/ of/ in 't by zijn van haar voogd. Een weduwe of een bejaarde ouderlooſe vryſter mogen niets van gewigt doen/ als ten overſtaan van een gekoren voogd/ die ſy ſelfs kieſen.

B. A.

BAlancemaaker/ ſchaalemaaker/ weegſchaalemaaker/ die weegſchaalen maakt/ en verkoopt.

Ba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Balanceerder, evenaar / vergelijker / evengelijkmaker / die iets evenna of even gelijk maakt.
Baricade, een bolwerk / beschanssing / wagenburg /
Baricarderen, bebolwerken / of beschanssen / een wagenburghmaaken.

B. E

BEdisputeren, betwistredenen.

B. I.

BIsdom, opsienders gebied / of opsienderschap. sie Bisschop.

B. R.

BRegadiere. Dit woord schijnt te betekenen een krijgsampt: dog wat voor een weet ik niet alsoo ik het selve nieuwers heb konnen vinden. Derhalven die het weet / mag het 'er by schrijven.

C. A.

CAart. soek Chaart.
Cabel. sie Kavel.
Cabelen. sie Kavelen.
Cabeling. sie Kaveling.
Canonisatie, heyliging / toeheyliging / inwying / of heyligmaaking / dat is imant na sijn dood onder 't getal der heyligen stellen om angebeden te worden: gelijk by die vande Roomsche Godsdienst dikwils geschied. Soodanige heyligmaking is effen het selve als de Godmaking by de Heydenen / wanneer sy imant naar sijn dood onder 't getal der Goden stelden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Carbunkel, of Carbonkelsteen / een koolsteen/ buyrigekoolsteen. Dese steen is een edel gesteente / hebbende een seer grooten glants gelyk een buyrige kool / uyt welke oorsaak de naam van koolsteen/ of buyrige koolsteen an de selve gegeeven is. Carbunkel, een buyrige puyst / negenoog. Soodanige buyrige puyst word negenoog genoemt om dat 'er negen of eenige swarte stipkens in gesien worden. Pest Carbonkel, een besmettelijke buyrige kool/ of vergiftige kool/ of puyst.

Castanien. soek Maroenen.

Castijden, tugtigen/ straffen/bestraffen.

Castijder, tugtiger / straffer / bestraffer.

Castijding, tugtiging/ straffing/bestraffing.

Cavel. soek Kavel.

Cavelen. soek Kavelen.

Caveling. soek Kaveling.

C. H.

CHaart, een speelblad / daarmen om tijdkorting mede speeld. Chaart, een blad/ blad pampier/ of pampier. Chaart, waereld afbeedsel/ waereld spiegel/ of aard afbeeldsel/ in welke de aarde en wateren afgebeeld worden / en ook verdeeld in Koningrijken/ landen / en eylanden / enz. de wateren in Zeen en rivieren/ enz. of waar in uytgebeeld word het uytspansel met Son/ Maan en sterren.

Chaarten, speelbladeren. Chaarten, waereld afbeeldsels/ of waereldspiegels / of aardafbeeldsels.

Chyl, sap. Chyl, maagsap/ dat is het beste sap 't welck

's welk door koking der maag uyt de ſpijſe die men genuttigt heeft / voortkomt / en 't welk ons ſtrekt tot verſterking der levendige geeſtẽ.

C. L.

CLooſter, een beſloote plaats / geſloote plaats / afgeſcheydeplaats / omſlooteplaats / die met muuren of wallen beſlooten is / een ſlot. Clooſter, alhoe wel het woord die betekenis niet en heeft / word genomen voor een geeſtelijke eenſaam wooning / of geeſtelijk eenſaamwoonhuys / of geeſtelijk woonplaats / of geeſtelijk woonhuys / waar in eenige geeſtelijke eenſaamleevers afgeſlooten vande andere menſchen leeven.

Clooſterbolk / afgeſlootevolk / afgeſondertvolk. ſie Munnik en Nonne.

Clooſtervrouw. ſie Nonne.

C. O.

COmmunicatijf, gemeenmaakend / bekendmaakend.

Comparante, verſchijnſter / vertoonſter / die op een plaats verſchijnt of komt / daar ſy iets doen moet of iets te doen heeft.

Confilie de greyn. ſoek Meliſſe.

Conjugatie, verboeging / t'ſaamenvoeging / t'ſamenbinding / anbinding.

Conrector, medebeſtierder.

Conſilie, een geeſtelijke raadsvergaderingh / raadsvergadering der geeſtelijken / naamentlijk van Roomſche geeſtelijken.

Corruptibel, bederffelijk. Corruptibel, omkoopelijk.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

D. A.

DAerd, een pijl/ werpspits.

D. E.

DEus, twee. Deus in't spel/ de twee in't spel. Deusaes, de twee een/ of/ de een twee.

D. I.

DIakony, dienaarschap/ bediening. Diakony, opsienderschap der armen/ besorging der armen/ of Diakony, de maatschappy der opsienders over de armen. Vande Diakony leeven/ vande gemeente leeven/ of/ uyt de gifte der gemeente leeven/ naamentlijck vande herstelde Godsdienst gemeente/ dat is/ uyt de gifte die de opsienders vergaderen en versamelen vande gemeente.

Diaconyweeshuys/ het gemeente armeweeshuys/ waar in de arme ouderloose kinderen der geener/ die inde gemeente der herstelde Godsdienst sijn geweest/ worden gevoed en onderhouden tot datse bekwaam zijn de kost met eenig handwerk of ambagt te konnen winnen.

Diminueren, enkelen/ breeken. sie Fringoteren.

D. O.

DOm, eygenheyd. sie Dominie.

Dom, of Domkerk. Het opperste huys Gods/ of 't voornaamste huys Gods/ of het opperste huys des Heeren/ of 't voornaamste huys des Heeren/ of de hoofdkerk, of de groo-

te.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

tekerk, onder welke het meeſte gebied is / of by welkers geeſtelijken de meeſte magt is.
Domheer / een geeſtelyke vande hoofdkerk, of een medebeſtierder vande grootekerk.
Dom-hof / 't groote kerkhof.
Domprooſt, overſte over het opperhuys Gods/ overſte over de hoofdkerk.
Domſtift, de vergaderingplaats der geeſtelijken van het opperhuys Gods/ of de raadkamer vande hoofdkerk.

D. R.

Druyf, een wijnbes.
Druyven, wijnbeſſen / dat zijn die beſſen de welke an den wijngaard waſſen / en uyt welken men den wijn parſt. De wijnbeſſen zijn of witte wijnbeſſen/ of blauwe wijnbeſſen. Sy hebben veel toenaamen na de landſchappen daar sy waſſen: als Franſe wijnbeſſen/ Rijnſe wijnbeſſen / Spaanſe wijnbeſſen / Griekſe wijnbeſſen/ enz. Vorders ſijnder groote wijnbeſſen en kleyne wijnbeſſen. ſie Corinthen.
Duyvelsbeet / geſwelgeneeskruyd/ of wortelafgeſneenkruyd. Dit kruyd heeft breede/ langworpige bladeren / als die vande ſmalle wegbreebladeren/ maar gladder en geenſins geribt oft met ſenuwen doorregen / an de kanten wat gekertelt. De ſteelkens zijn een voet of anderhalven hoog/ gemeenlijk in dry takskens verdeylt: van welken een alleen op 't top een roodagtig bolleken draagt/ waar uyt de bloemkens komen / wit of blauwagtig van verwe. De wortel is dik/ kort/ en ſchijnt afgebeeten of af-

gesneeden te zijn/ waar van ook de naam in't Latijn is succisa, 't welk soo veel wil beteke-nen als wortel afgesneenkruyd / dat is kruyd welkers wortel afgesneen schijnt te zijn. Dog om dat het soo uytneemende goed is / om ge-swellen en ontsteekingen der keelen te genee-sen/ soo heb ik het geswel geneeskruyd gehee-ten/ om dat het in 't duyts geen naam had.

Duyvelsbrood/paddestoel/of kikvorschestoel/pad-destoelen zijn van die ronde/voose/ witte/som-tijds roodagtige / knoppen / of bollen die in de velden en an de kanten van de slooten veel was-sen. Sy worden ook genoemt Campernoelie.

Duyvelseyeren / seepaddestoelen. Dese padde stoelen zijn langwerpiger/of eyrondsgewijser/ als de andere paddestoelen/sy groeyen niet ver-re van de zee / sy zijn vuyl van reuk en vergif-tig/ gelijk ook de andere paddestoelen zijn/ al-hoewel 'er sommige zijn / die voor eetbaar ge-houden worden. De seepaddestoelen worden ook wel ungerseyeren/ dat is/ tovenaars eye-ren geheeten/ als ook see-Campernoelien.

Duyvelskolven/ of Duyvelskoppen / waterroos-wortelen/ seebloemwortelen / of meerblader-wortelen. Dese wortelen van waterroosen zijn bykans soo dik als een narm / rouw en knob-belagtig/eenen kolve gelijkende/sonder smaak als sy nog nat en vogt zijn/ maar gedroogt zijnde hebben een weynig voedsels geevende smaak/ van buyten zijn sy met een swarte bit-ter agtige schorsse bedekt.

Duyvelskruyd/windkruyd/ of kruyd des winds. Dit kruyd heeft veele en menigerhande ver-scheydentheden. De geslagten zijn tweeder-

ley/

ley/ tamwindkruyd / en wild windkruyd. Al de ſoorten van dit kruyd zijn te lang hier te verhaalen.

Duyvelsmelck / bittermelkskruyd / is een kleyn kruydeken / ontrent een ſpanne lang / ook wit melkachtig ſap van ſik gevende als 't gekweſt is / welk ſap ſeer bitter en onlieflijk van ſmaak is / de ſteelkens zijn roodagtig / bewaſſen met kleyne bladeren / die inde ronde wat langwerpig van maakſel zijn. Seeduyvelsmelk / ſeebittermelkskruyd / dit kruyd heeft ſeer groote gelijkeniſſe met bittermelkskruyd / het waſt meeſtentijd in ſoute gronden by de ſee gelegen.

Kleynſte Duyvelsmelk / kleyn bittermelkskruyd / of leggend bittermelkskruyd / dit kruyd gelijkt mede al na 't voorgaande / maar is kleynder en teerder / en legt neerwaarts op de aarde.

Duyvelsnaaygare. ſoek Cuſcute.

Duyvelsoog / bruynettekensbloem / of veldroos. Deſe bloem of veldroos ſchiet uyt haar wortel ſeer veel ſteelkens / die nog in meer andere ſijdſteelkens verdeylt worden / en geſtreept zijn of inde lengde gevooret / van verw groen: de bladeren zijn dun / en donker groen van verwe / de bloem en is niet groot van gedaante met de boterbloem overeenkomende / fraay en behaaglijk om ſien / van verwe hoogrood.

Duyvelsſtront / of Duyvelsdrek. ſoek Fierilafance.

E. M.

EMber. ſoek Amber.
Emmer. ſoek Amber.

E. P.

EPhod, een opperkleed / ſchouderkleed / overtrekſel / 't welk de hooghepliger boven al

zijn ander kleederen droeg/ als hy den Godsdienst bedienden.

E. R.

ERremeus, wat dit woord betekent weet ik niet/ die het weet magt'er by schrijven wat het te seggen is.

E. X.

EXcusabel, verschoonelijk/ verschoonbaar/ verontschuldighlijk.

F. E.

FEest, hoogtijd/vuyrdag/heylige dag/ op welke men de Godsdienst oeffent.

Feesthouden/ hoogtijd houden/ vuyrdaghouden/ heylige daghouden.

F. O.

FOrmeersel, maaksel/ 't gemaakte/ 't gedaantgegevene/ 't gestalt gegeevene/ toestelsel.

Formeerder, maaker/ gedaantgeever/ gestaltgeever/ toesteller.

G. E.

GEhenna, of Gehinnom, dal des roovers/ of roovers dal/ bedroevers dal/ bedriegers dal/ dal van zijn rijkheden. Het woord Gehinnom is een t'saamen geset Hebreusch woord uyt twe woorden/ naamelijk גיא, gea, dat is een dal: en הנם, hinnom, dat is/ rover/ bedrieger/ bedroever. De naam Hinnom Roover/ was de eyge naam van een Joodsch man/ de welke een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

lustig en vermaakelijk dal had buyten de stad Jerusalem / 't welk na sijn naam genoemt wierd 't dal van Roober / of Roobersdal / gea Hinnom, in dit dal hebben de Jooden veel grouwelen gepleegt : want sy hebben aldaer een groot opgeregt beeld gehad met uytgestrekte narmen / welk beeld gloeyend gemaakt wierd en als dan settede sy eenige van hen soonen of dogters inde gloeyende narmen des beelds en lieten de kinderen alsoo verbranden tot een brandslagting van Godsdienst / onderwijlen dat die kinderen brandende yselijk schreuwde / wierd 'er geweldig vande geestelijken getrommelt / op dat de bystaande ouders en vrienden het gekrijt der brandende kinderen niet souden hooren ; van welk getrommel het dal ook genoemt wierd trommeldal.

J. E.

JEsus, Behouder. Dit is een bastaart Hebreusche naam / en komt van Iehoschuan van welcke naam ook komt Ioschua, of Iosua. Dese naam van Behouder (Iosua of Jesus) hebben vele onder de Jooden gehad / onder welke ook geweest is eenen Josua, de welcke de Israeliten behouden gebragt heeft in 't land Canaan / an welcke oversulks de naam van Behouder (Josua) met regt kon gegeeven worden. Want behouder is die geen / dewelke imant uyt eenige nood en gevaar verlost / 't zy dat het lijfs gevaar of nood is / 't zy eenig minder gevaar / daarmen imant behouden van verlost. Behouden is ook / wanneer men imant door onderwijsing uyt onweetentheyd en voorooz-

deel brengt tot de weetenschap/ en wijshepd/ door welke men komt tot de kennisse van het hoogste geluk/ en eeuwig hepl en welvaaren: soo dat die behoudenis is de grootste behoudenis die 'er kan bedagt worden/ als zijnde een behoudenis dewelke de siel raakt. En soodanigen Jesus, of Behouder stel ik/ onder de Jooden van dien naam geweest te zijn Jesus, een timmerman /de soon van Maria, de gemepnde soon/ so men segt/ van Joseph, de timmerman/ om dat hp het volk heeft geleert/ en heeft soeken tot wijshepd en weetenschap/ waar door men/ tot de kennisse van 't hoogste geluk komt te brengen. Dat hp onse behouder soude zijn/ om dat hp ons met sijn Lijden ende Sterven/ en met sijn bloedvergieten/ heeft verlost van alle onse sonden/ en daar door voor de selven volkomentlijk heeft voldaan en betaalt/ sijn stellingen bupten de schrift/ en ook tegen de waarhepd. Wie epgentlijk de vader van dese Behouder is geweest/ en weet men niet/ en daarom hebben eenige onwetende lupden hem gesegt te zijn geweest God/ God van eeuwighepd/ en een soone Gods van eeuwighepd / en dat hp inder tijd is gebooren van een maagd sonder toedoen des mans: maar die stellingen zijn ook bupten de schrift/ en tegen de waarhepd.

Jesuyten, behoudenen: also moet dit woord overgeset worden na de betekenis van het woord Jesus. De Jesuyten zijn de voornaamste soorte onder de Roomse geestelijken/ de welken sik selven noemen medegesellen des Behouders/ om dat sp sik in gelijke waardighepd stellen als de timmerman Jesus, die sp voor een God houden

(an-

(anders soude het henlieden / dats voor seker niet te pijne waard zijn/ daar by vergeleken te worden als zijnde veel waardiger en grooter luyden soo sy meynen / als een timmerman) en wilden oversulks wel dat men henlieden mede voor Goden hield/eerde en aenbad. Sy zijn geestelijken/maar sy bemoeyen henluyden seer met allerhande staatse saaken/ en zijn oversulks gedurig in de hoven der Vorsten en Koningen/ om de selven hier of daar toe op te hitsen/ waar uyt sy meynen eenig voordeel te raapen. Hunlieder agting is al grooter geweest als het nu is/ dewijl de oogen eeniger Vorsten en Koningen al wat geopent zijn.

I. N.

INterdicente, verbiedster.

K. A.

KAart. soekt Chaart.
Kaarten. soekt Chaarten.
Kabel. sie Kavel.
Kabelen. sie Kavelen.
Kabeling. sie Kaveling.
Kastanien. sie Maroenen.
Kavel, een deel / andeel / lotdeel / 't geen men door 't lot bekomt.
Kavelen, deelen/verdeelen/ verdeeling maaken/ looten/ door 't lot deelen.
Kaveling, deeling/ verdeeling/ loting.

K. E.

KElk, een beker/ drinkbeker.
Kerkmis, of Kermis, jaarmarkt/is een jaarlijkse markthouding van verkooping van aller=

lerhande goederen. Het woord Kermis en betekent geen jaarmarkt/maar 't word 'er door gebruykt: eygentlijk betekent het de inwying eens huys Gods.

K. L.

KLooster. soek Clooster.

L. A.

LAsery. soek Lepra.

Lasarus, Godshulp/ Godsberaad/ of Gods voorhof. By de blijde boodschapschrijver Lucas word ons een versiering beschreven van een schurfde bedelaar/ leggende vol seeren en sweeren voor de deure van een rijkman/ welke versierde bedelaar aldaar genoemt word met de naam van Lasarus. Na welker naam nu nog de bedelaars/die met kwaadaartige schurft gekwelt zijn/van sommige luyden Lasari, dat zijn/ God helpjes/ of Godshulpen/ geheeten worden. Of nu die naam aen die seerige luyden gegeeven is/ om dat die seerigheyd/ of schurfte/ so kwaadaartig was/ datse van de geneesmeesters niet konnen geneesen worden/ en dat daarom tegen hun gesegt wierd/ Godshulp/ of gelijk men hier ook wel tegen de bedelaars segt/ als men se geen armegift geeven wil/ God helpje/ dat weet ik niet/ ik sou dat niet konnen seggen. Het schijnt altoos van die versiering van daan gekomen te zijn. Met het woord Lasarus, schijnt men te willen te kennen geeven/ seerig/ sweerig/ of schurft/ gelijk men van die versierde bedelaar schrijft. siie Lepreus.

Lasarus huys. sie Leprooshuys.

Lasarushuys regenten. soek Leprooshuys regenten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

M. A.

MAjor, of Majoor, grooter. Majoor, wagtmeester / is die het wagtwoord ontfangt van den Veltheer / om het selve an de andere krijgsoverste bekent te maaken / en die voorders elk sijn wagtplaats anwijst / en besorgt dat de wagtplaatsen wel beset / en goede wagt gehouden word.

Martelaar, getuyge / die iets getuygt / of iewers getuygenis van geeft. Martelaar woord ook wel overgeset bloedgetuyge / dat is een die iets getuygt / en de getuygenis of liever / de belijdenis van die saak / die hy meent waar te zijn / met sijn bloed bevestigt / dat is / tot 'er dood toestaande houd. Hoe veel duysende van onnoosele menschen die men bloed getuygen noemt sijnder door de geeestelijke omhals gebragt. Martelaar, word ook op 't duyts genomen voor een hoetelaar / of broddelaar / breekebeen / die iets niet ter deege doen kan.

Martelaresse, getuyge / of getuyster. Martelaresse, bloedgetuyge / bloedgetuygster. Martelaresse, hoetelaresse / broddelaresse.

Martelen, of Marteren, getuygen / getuygenis geeven. Martelen, hoetelen / brodden / niet ter deegen doen.

Martelerye, getuyging / getuygenis / getuygenis geeving. Martelerye, hoetelery / broddery / ondeegearbeyddoening.

Martelisatie, pijniging / kwelling / mishandeling. Martelisatie, getuyging.

Marteliseren, pijnigen / mishandelen / kwellen. Marteliseren, getuygen / getuygenis geeven.

Mar-

Marteren, getuygen/ getuygenis geeven.
Martyrie, getuygenis. Martyrie, bloedgetuygenis.

M. U.

MUnnikewerk / ydele arbeyd / of vergeesse arbeyd/ ydelwerk/ of vergeefswerk.
Musqueton, een sproer / reysroer / 't welk men op de sijde hangt / als men op gevaarelijke plaatsen reyst om sik me te beschermen.

N. O.

NOnne, nonneke, of nonnetje, een geestelijke maagd/ of geestelijke dogter/of geestelijk vrouwmensch / 't zy de selve maagd is of weduwe/ is een die nevens eenige andere gestelijke maagden in een afgesonderde plaats woont. sie Abdis.

O. R.

ORgel; een windspeeltuyg. sie Positijf.

P. O.

POeder. soek Pulver.
Poedre de Sympathie, stof van een onderlinge trek. Dit is een wonderlijk geneesstof/ waar van een heelboek geschreven is / en waar mede men imants wonde kan genesen/als men slegts 't bebloede wapen / daar de gewonde mede gekwest is/heeft/of een bebloede doek/en datmen dat stof daar op legt / gelijk of men de wonden verband; 't welk men segt te geschieden / door een onderlinge trek 't welk het bloed an het wapen of doek sittende / heeft met het bloed der wonde. Of het geschied ligt door een t'saamen lijding of mede gevoeling / 't welk het bloed heeft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

heeft met de gewonde.

Point, een spits/ scherpte/ scherpe spits.

Polver. sie Pulver.

Polveriseren, sie Pulveriseren.

P. R.

PRecept, een gebod/ leering/ leer/ leerstuk.

Priesterdom, heyligerschap/ heyligerampt/ het ampt of bediening des heyligers/ of Priesterdom, buyrstookerschap/ buyransteekersschap. sie Priester.

Priesterschap. sie Priesterdom.

Procederen de plano sine strepitu & figura judicii, regtspleegen sonder uytstel en toelating van verset/ en sonder te mogen een voorspraak of gedingbesorger gebruyken.

Procederen sommierlijk of simpelijck, regtspleegen by kort overslag/ of dingtaal houden by kort regt/ of eenvoudelijck regtspleegen/ of regtspleegen by kort regt: dat is/ eenvoudelijk by eysch en antwoord.

Proces communicatoir, een gemeenmaakig geding/ of gemeynbaar geding. Wat eygentlijk de uytlegging is/ weet ik niet/ die het weet mag het 'er by schrijven.

Proces extraordinair, regtpleeging by vangenis: gelijk gemeenlijk in misdaadssaaken geschied.

Q. u. I.

QUid pro quo, wat voor dat/ of 't eẽ voor 't ander/ of dat voor dat. Dit is een wijs van spreeken by de kruydmengers of geneesdrank-bereyders gemeen/ dat sy in de plaats van 't genees-

neesmiddel/ 't welk de geneesmeester voorgeschreven heeft/ als sy dat niet hebben/ een ander geneesmiddel/ 't welk sy hebben en van een kragt en werking agten te zijn/ gebruyken.

R. U.

RUstier, een boer/ bouer/ of bouwer/ landbouer/ of landbouwer/ een die op 't land woont en landbouwery oeffent.

S. A.

SAtan, tegenstander/ wederstander/ die imant tegenstaat/ of wederstaat/ het zy hy goed is/ en wederstaat of belet imant kwaad te doen: of het zy hy kwaad is, en tegenstaat of belet imant goed te doen. Hy krijgt dan die naam van de daad/ dewelk hy doet/ naamentlijk tegen staan/ of wederstaan/ het zy in 't goede/ of het zy in 't kwaade. Soo dat men te vergeefs dese naam sockt te passen op versierde boose geesten. Wat van de boose geesten is/ sie in het woord Duyvel.

Saturnus, lood. Het woord Saturnus en betekent geen lood/ maar het belieft de stofbranders daar lood mede te willen betekenen. Saturnus word genoemt een van de seven dwaalsterren/ de dwaalster Saturnus. De seven dwaalsterren worden daarom dwaalsterren genoemt/ om datse niet altijd/ als de vaste sterren/ op een plaats an den hemel gesien worden. Saturnus is byde oude heydenen gehouden voor een God/ en word gesegt te zijn de vader van Jupiter.

S. O.

SOl, de Son: de Son is medeëen vande seven dwaalsterren/ de welke daarom dwaalster-

ſterren genoemt worden / om datſe niet altijd/ als de vaſte ſterren / op een plaats geſien worden. Sol, goud: het goud is een bergingewand/ 't welk uyt het gebergte gegraaven word. Het woord Sol en betekent geen goud/ maar het belieft de ſtofſcheyders het goud de naam van Son te geeven / om dat het ſoo heerlijk als de Sonne blinkt.

T. U.

TUrbant, of Tulbant, een Perſiaanſe muts/ of Turkſe muts/ een geblogten muts van zyde of fijn linne / de welke de perſiaanen en Turken op 't hoofd draagen / gelijk wy de hoeden.

Turbelen. ſie Turberen.

Tuttel, een ſtip. Tuttel. ſie Titule.

V. A.

VAſſaalſchap. ſoek Clientele.

Vaſſalagie. ſoek Clientele.

Vauvaſſeur, of Vauvaſeur. ſoek Valvaſeur.

V. E.

VEnus, koper / of kuper het welk is een bergſtof/ dat uyt het gebergte gegraaven word. ſie Latoen. Het woord Venus en betekent geen koper / maar het belieft de ſtofſcheyders daar koper mede te willen betekenen. Venus word genoemt een vande ſeven dwaalſterren/ de dwaalſter Venus. De ſeven dwaalſtarren worden daarom dwaalſtarren genoemt / om datſe niet altijd / als de vaſte ſterren / op een plaats an den hemel geſien worden. Venus, is by de Heydenen gehouden voor de Goddin der liefde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Vergier, een groenend hof / of groenende tuyn / een lustige groene plaatse.
Vergierder. soek Gaugierer.
Vergieren. soek Gaugieren.
Vermilioen, bergrood / bergroodstof. sie Zinnober.
Vermilioenrood / hoogrood / of ligtrood / of berg-roodstof-rood.
Vermilioen verwe / hoogroode verwe / of ligt roode verwe / bergroodstofsche verwe / is verwe daar bergroodstof ingemengt word / of die van berg-rood gemaakt word / dewelke de schilders veel gebruyken.
Vermilioenen, hoogrood verwen / of ligtrood verwen / of met bergroodstofsche verwe verwen.

E Y N D E.

Misdrukkingen te verbeteren.

blad.	reg.	
23.	1.	Voor Proceduren, lees Produceren.
65.	1.	Agter het woord kennis voeg by en teken.
116.	1.	Voor heesterag / lees heesteragtig.
116.	13.	Agter het woord druypkens voeg by op.
180.	9.	Voor vergaadering / lees vergaaderen.
234.	11.	Voor Deputerende, lees Deputeerde.
269.	3.	Voor der / lees de.
289.	4.	Voor sy / lees hy.
346.	19.	Voor Ignomie, lees Ignominie.
346.	22.	Voor naamschending / lees naamschendig.
406.	5.	Voor litition estarie, lees litiscontestatie.
444.	5.	Voor kooper / lees koper.
651.	15.	Voor qwiksilver / lees kwiksilver.
651.	2.	Voor noemt / lees genoemt.

Sooder nog eenige misdrukkingen mogten overgeslaagen zijn / die gelieve de goedgunstige leesers te verbeteren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
30 J 17